AXINTE URICARIUL

CRONICA PARALELĂ A ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A MOLDOVEI

I

9/44

AXINTE URICARIUL

CRONICA PARALELĂ A ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A MOLDOVEI

I

Ediție critică și studiu introductiv
de
GABRIEL ȘTREMPEL

Editura MINERVA

București, 1993

Această carte a apărut cu sprijinul
FUNDAȚIEI SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

ISBN 973-21-0362-0
973-21-0363-9

INTRODUCERE

Din literatura istorică dezvoltată dincoace de Carpaţi, dar difuzată, cum bine ştim, încă de la începuturi, pe întreaga arie în care a fost plămădit poporul român, două opere au rămas netipărite pînă astăzi: *Cronografele* şi *Istoria paralelă a Ţării Româneşti şi a Moldovei,* atribuită lui Axinte Uricariul[1].

Cronografele, vaste istorii universale traduse din greceşte, mai ales, dar şi din slavoneşte încă în prima jumătate a sec. XVII, difuzate în zeci de copii manuscrise de mari dimensiuni (aproape 1000 de pagini), sau sub formă de extrase de sine stătătoare (*Istoria Troadei, Istoria lui Constantin cel Mare, Istoria căderii Constantinopolului, Cele şapte săboare* etc) s-au bucurat, în ultima jumătate de veac, de studii fundamentale, elaborate de istorici de prestigiu şi mai sînt şi astăzi supuse investigaţiilor utilizîndu-se mai ales numeroasele variante conservate în fondurile Bibliotecii Academiei[2].

---

1 Amintim cititorilor că letopiseţele de bază ale Ţării Româneşti: *Letopiseţul Cantacuzinesc* şi *Cronica lui Radu Popescu* au fost tipărite pentru prima dată la Bucureşti abia în anul 1845 de către Augustin Treboniu Laurian şi Nicolae Bălcescu în al lor de neînlocuit pînă astăzi *Magazin istoric pentru Dacia.* Cît priveşte mai bogata creaţie istorică moldovenească, aceasta a găsit în Mihail Kogălniceanu pe cel dintîi cercetător — şi în multe privinţe neîntrecut — al cronicilor. În acelaşi an în care se tipăreşte *Magazinul,* apare la Iaşi primul tom al *Letopisiţelor* — de fapt al doilea! — dintr-o suită de trei, ce vor aduna quasi-totalitatea producţiei cronicarilor. *Magazinul istoric pentru Dacia* fusese tipărit în alfabet de tranziţie. *Letopisiţele* au fost imprimate în alfabet chirilic. O a doua ediţie a acestora, din 1872-1874, este folosită cu predilecţie de cercetătorii mai puţin familiarizaţi cu vechiul alfabet.

Este neplăcut să constatăm că în Ţările Române, care au folosit tiparul la puţină vreme după invenţia lui, literatura istorică n-a fost imprimată, cum n-a fost imprimată, de altfel, nici cealaltă literatură laică — cu excepţia cîtorva texte juridice — şi că singura formă de difuzare a letopiseţelor a rămas manuscrisul. Consecinţele acestei situaţii o resimt cercetătorii în procesul editării, cînd trebuie să diferenţieze produsul original de interpolări.

2 Menţionăm studiul fundamental al bizantinologului Iulian Ştefănescu, consacrat cronografelor de tip Cigală — tradus de Pătraşco Danovici — : *Cronografele româneşti, tipul Danovici,* partea I, publicat postum în *Revista Istorică Română* IX (1939), p. 1-77, şi republicat în *Iulian Ştefănescu, Opere istorice,* ed. îngrijită de D. Bodin cu o prefaţă de Constantin C. Giurescu, Bucureşti, 1942, p. 111-187, în care este cuprinsă şi bibliografia anterioară. Mai aproape de zilele noastre Paul Cernovodeanu şi Doru Mihăescu, fiecare din alt unghi, au supus cronografele la noi şi adîncite cercetări, concretizate în studii de prestigiu. Cf. Paul Cernovodeanu, *Cronografele româneşti de tipul Dorotei,* în *Studia bibliologica* III (1969), p. 133-148; acelaşi *Cronograful Mitropolitului Dimitrie al Rostovului în Ţările Române,* în *Mitropolia Olteniţei* XXII (1970), nr. 5-8, p. 622-704; ibidem, *Cronografe româneşti cu miniaturi,* în *Bis. Ort. Rom.* XCIV (1976), nr. 7-8, p.819-823; ibidem, *Filiaţia cronografelor româneşti de tip Danovici* I, în *Bis. Ort. Rom.* CV (1987), nr. 9-10, p.180-196. Partea a doua a acestui studiu cu caracter definitiv este sub tipar, la aceeaşi revistă. Doru Mihăescu, *La plus ancienne synthèse roumaine des chronographes néo-grecs vénitiens du XVII-e siècle,* I, în *Revue des études sud-est européennes,* t. XVIII (1980), nr. 3, p. 493-517; II, tom. XIX (1981), nr. 1, p. 109-131; III, nr. 2, p. 355-367. Nu cu mult înaintea acestei sinteze, Doru Mihăescu publicase *Cronografele româneşti* (cu privire specială asupra tipului Danovici), I, în *Memoriile secţiei de ştiinţe filologice, literatură şi arte,* seria IV tom. I (1977-78), p. 45-77; II, tom. II (1979-80), p. 127-165. Tot lui Doru Mihăescu îi datorăm studiul *Cronograful lui Moxa,* publicat în *Mem. secţ. de şt. fil., lit. şi arte* s. IV, tom. III (1981), p. 209-238 şi tom IV (1982-1983), p. 165-191.

Istoria paralelă a Ţării Româneşti şi a Moldovei, puţin difuzată chiar în epoca în care a fost elaborată, a rămas în afara cercetărilor sistematice şi, evident, în afara publicării integrale pînă în zilele noastre deşi încercări de tipărire au mai avut loc. Atît în cazul *Cronografelor* (ne referim în special la cele greceşti), cît şi în cel al *Istoriei paralele*, motivul principal pentru care a fost ocolită publicarea trebuie căutat în întinderea excepţională a textelor, precum şi în multiplele probleme ce se ivesc la prima editare a manuscriselor chirilice.

Trei sînt manuscrisele pe care le cunoaştem şi care ne-au transmis acest ciudat corpus al cronicilor atingătoare de istoria românilor[3], toate păstrate în colecţiile Bibliotecii Academiei: două dintre ele sînt cópii imediate ale originalului, probabil pierdut astăzi, şi contemporane cu acesta, datînd din anii 1730-1740. Este vorba de manuscrisele 2591 şi 5367 care formează un tot unitar, textul celui de al doilea continuîndu-l pe cel dintîi. Ultimul manuscris, purtînd cota 340, este o copie după manuscrisul 2591, executată între anii 1782-1785. Acest ultim manuscris[4] a făcut obiectul celei dintîi cercetări şi a publicării lui fragmentare. A aparţinut lui Cezar Bolliac, cunoscut colecţionar de cronici, care observînd conţinutul şi orînduirea insolită a textului şi dîndu-şi seama că n-a mai fost publicat, a dispus tipărirea lui în coloanele *Trompetei Carpaţilor*, la rubrica „Folliola", sub titlul: *Chronica inedită a lui Ştefan logofătul. Leatopiseţul Ţĕrrei Romănesci şi a Moldovei. De viiaţa a prealuminaţilor domni ce au stăpînit întru aceste 2 ţări şi ce s-au lucrat în zilele lor i a părţilor streine care să megieşăscu cu aceste ţări, pre largu adunate din multe létopiseţe şi cu bună îndreptare alcătuit, precum să véde*[5].

Din motive pe care C. Bolliac nu le mărturiseşte, el întrerupe publicarea manuscrisului pe la mijlocul capitolului intitulat: *Să spunem de Bator Andreiaş ce i s-au întîmplat după răsipa războiului,* corespunzător textului de bază de la f. 358ᵛ, r.1. Ultima propoziţiune: „Ci Mihai vodă întîi nu crezu, iar apoi foarte să îngrijă şi de grab trimise în toate părţile să-ş<i> strîngă oştile din Ţara Muntenească şi din Moldova".

Colaţionînd textul tipărit observăm numai două abateri faţă de manuscrisul 340. Mai întîi omiterea unui fragment din capitolul despre ceremonialul încoronării regilor poloni, luat din N. Costin, corespunzător textului de bază de la f. 116, r.1 - f. 116ᵛ, r. 9: „Şi aşia pune amîndoaă mînule pre evanghelie... care petréce cu tine şi împărăţeşte Dumnedzău peste toţi vécii vécilor. Amin." În al doilea rînd, reproducerea de două ori (în numerele 938 şi 983 ale *Trompetei*), a capitolelor privitoare la domnia lui Petru Rareş, mai exact textul filelor 167-172 ale manuscrisului de bază: „Cînd au prădat Pătru vodă întîi Ţara Săcuiască. 7036 <=1528>... Iară cămăraşul Aşadlovului arunca bani pre uliţă de bucurie."

Din nefericire textul tipărit în coloanele ziarului, rebotezat de Caragiale, păcătuieşte prin greşeli grosolane de lectură ce-l făceau de neutilizat. Tipărirea direct de pe manuscris, făcută de zeţari cu dubioase cunoştinţe de paleografie, fără o supraveghere şi corectare, absolut necesare, au atras după sine criticile pe cît de aspre pe atîta de îndreptăţite ale istoricilor ce s-au ocupat mai apoi de opera atribuită lui Ştefan logofătul[6].

---

3 Vom reveni la locul potrivit cu descrierea completă a lor.

4 Cf. Gabriel Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti,* vol. I. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 92-93.

5 Tipărirea a fost făcută în anii IX (1871), nr. 899-904 , 906, 908-909, 911, 914, 917, 928-929, 932-936, 938; X (1872), nr. 983-999, 1001-1002, 1007-1009, 1018-1019; XI (1873), nr. 1039-1041, 1044, 1046. Bolliac a intitulat-o *Chronica inedită a lui Ştefan logofătu,* socotindu-l pe logofătul familiei Creţulescu, sau mai degrabă al Bisericii Creţulescu, drept autor. În realitate acesta copiase doar, cu unele interpolări neesenţiale şi adaptări la graiul muntenesc, manuscrisul 2591, scris în cea mai mare parte în Moldova.

6 Cel dintîi, Mihail Kogălniceanu, în prefaţa la *Cronicele României sau Letopiseţele Moldaviei şi Valahiei,* ed. II, tom. I, Bucureşti, 1872, p. XVIII, nota 3, spune: „...Cronica calificată de *cronica inedită, scrisă de un logofăt Ştefan,* şi care se publică în *Trompeta Carpaţilor,* nu este decît o copiare foarte modernă a cronicilor lui Nicolai Costin şi a lui Radu Greceanu, a căriia singurul merit este că, după ce reproduce o pagină din manuscrisul moldovean, apoi prescrie o altă pagină din manuscrisul muntean, şi aşia cuprinde analele ambelor ţări...". Cercetînd în grabă manuscrisul, devenit

Ciudat ni se pare faptul că N. Iorga, cel care a dat un capitol de peste 200 de pagini, intitulat *Marile compilații de cronici*[7], consacrat adunării la un loc a cronicilor moldovenești, operațiune care a avut loc pe scară întinsă în deceniile de mijloc ale secolului al XVIII-lea, nu s-a oprit asupra acestei cronici paralele decît cu totul în treacăt și nu în *Istoria literaturii*[8]. În orice caz la data cînd a scris lucrările amintite nu cunoștea partea a doua a cronicii paralele, actualul manuscris 5367. Este adevărat că, referindu-se la fragmentul dat de M. Gaster în volumul I al *Crestomației*, de care ne vom ocupa mai jos, Iorga precizează, cu spiritul său de observație de nimeni egalat, legătura dintre *Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei* (pentru partea de început) și *Letopisețul Cantacuzinesc*[9].

La Biblioteca Centrală a Statului, care preluase fondurile de cărți și manuscrise de la Colegiul Sf. Sava, se păstra pe la finele veacului trecut, sub nr. 20, un manuscris cercetat de M. Gaster, care l-a intitulat *Letopisețul României și Moldovei* și din care a publicat cinci pagini[10]. Nu știa, însă, Gaster că voluminosul codice nu era altceva decît exemplarul de istorie paralelă folosit de Ștefan logofătul pentru copia sa de la 1782-1785, exemplar ce urma să devină după anul 1903, manuscrisul Academiei 2591. Mai mult, și surprinzător pentru un cercetător de talia sa, Gaster stabilește vechimea manuscrisului între anii 1650-1675, eroare nepermisă nici măcar unui ucenic în ale chirilicalelor. Vor trece însă mai bine de 15 ani pînă cînd un alt mare istoric — și în multe privințe cel mai bun cunoscător al filiației cronicilor noastre — este vorba de Constantin Giurescu — să ridice pentru prima dată vălul ce acoperea toate cele trei manuscrise implicate în studiul ce încercăm să schițăm. Într-unul din studiile sale consacrate cronicilor moldovenești[11], la p. 208, el menționează: „... Cam tot pe vremea lui Amiras și Neculce[12], Letopisețul atribuit lui Miron Costin a fost folosit și de autorul anonim al unei interesante istorii paralele a Principatelor, care îl citează pentru epoca de la Dragoș vodă pînă la Aron Tiranul, de șapte ori..." Iar la nota 3, după ce dă titlul manuscrisului, menționează că partea întîia a acestei scrieri, de la Dragoș pînă la mazilirea lui Moise Moghilă se păstrează în două còpii aflate la Academie, sub nr. 2591 și 340, că cel de al doilea, copiat după primul, a fost publicat în *Trompeta*

---

mai tîrziu 340, M. Kogălniceanu n-a putut observa interpolările în opera lui N. Costin, textele luate din Gr. Ureche și nici faptul că Radu Greceanu n-a fost folosit absolut deloc. Și nici nu putea fi folosit de vreme ce textul reprodus de Bolliac se oprește la evenimentele din preziua morții lui Mihai Viteazul.

În articolul intitulat *Studie critice asupra cronicelor române* și publicat în *Revista pentru istorie, archeologie și filologie* II (1884), p. 241-288, Grigore Tocilescu, reluînd aserțiunea lui Kogălniceanu, adaogă la p. 285-287, după ce apreciase inițiativa publicării *Cronicii lui Ștefan logofătul* :„...Eroarea cea mare însă ce găsim noi și pe care nu ni-o putem îndestul explica este negligința fără exemplu cu care s-au citit și s-au imprimat aceste manuscripte... Nu este rînd în cronica din *Trompeta Carpaților*, care să nu fie încărcate cu așa erori ce vădesc de departe desăvîrșita lipsă de prieteșug cu vechile manuscripte și cu d'ale sciinței a acelor ce și-au luat sarcina să publice cronice... Publicațiunea *Cronicei inedite a lui Ștefan logofătul* însă, așa cum o făcu *Trompeta Carpaților*, rămîne fără precedent în analistica română; aci erorile nu se mai pot număra nici deosebi; copiatorii manuscriptului, lucrătorii de la tipografie, corectorii ziarului, fiecare la rîndul său, se siliră a da cît se poate un text mai pocit, mai pestriț și mai fără cale..." Sînt date apoi exemple grosolane de lectură greșită, unele ce stîrnesc ilaritate, cum este alegerea episcopului de Roman (în vremea lui Lăpușneanu) „om ca de 14 ani", „latină sau" în loc de „tătîne-său", „i-a zis să ție post în casă", în loc de „i-au zis să fie postelnic în casă", „guvern" în loc de „egumen". Am adăoga la ele, reținute la întîmplare, „din" în loc de „sin" <=fiul> și „Despot creticul", în loc de „Despot eriticul".

7 În *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, vol. I, București, 1901, p. 61-272.

8 Cf. N. Iorga, *Cronicele muntene*, Întîiul memoriu. Cronicele din secolul al XVII-lea, în *Analele Acad. Române, Mem. secț. istorice*, s. II, tom.XXI (1899), p. 420-421, capitolul XI intitulat: *Cronica ambelor Principate*, în total 20 de rînduri.

9 Ibidem, *Manuscripte din biblioteci străine relative la istoria românilor*, în *An. Acad. Rom., Mem. secț. istorice*, s. II, tom. XXI (1899), p. 83.

10 Cf. M. Gaster, *Chrestomație română*. Texte tipărite și manuscrise (sec. XVI-XIX), dialectale și populare... vol. I, Leipzig și București, p. 189-194.

11 C. Giurescu, *Izvoadele lui Tudosie Dubău, Miron Logofătul și Vasile Demian*, în *Buletinul Comisiei istorice a României*, vol. 1, București, 1915, p. 163-214.

12 În felul acesta corectează C. Giurescu eroarea de datare a lui M. Gaster.

Carpaţilor, că după manuscrisul 2591 a publicat M. Gaster extrase în *Crestomaţie* şi că „... Volumul al doilea al manuscrisului 2591, cuprinzînd continuarea istoriei paralele pînă în domnia a doua din Ţara Românească a lui Nicolae Mavrocordat *se află în posesiunea d-lui N. Docan*". Aşadar lui C. Giurescu îi revine meritul cunoaşterii şi cercetării pentru prima dată a tuturor còpiilor. Manuscrisul Docan, intrat la Biblioteca Academiei în 1934, este înregistrat, după cum ştim la fondul românesc sub nr. 5367[13].

Între timp un alt nume strălucitor al istoriografiei noastre, Dimitrie Onciul, observase, cercetînd acelaşi text al manuscrisului 340, publicat în *Trompeta Carpaţilor*, date privitoare la cronologia Moldovei şi la legăturile de familie domnitoare din jurul anului 1400 inexistente în alte izvoare[14]. Erau interpolări ale celui care a elaborat *Istoria paralelă* şi care,precum se va vedea, nu erau singulare. Aceleaşi elemente le va folosi şi Mihail Costăchescu în introducerea la unul din volumele sale de documente[15] precum şi Gh. Duzinchievici[16].

Într-acelaşi an 1939, Damian P. Bogdan, reluînd „critic" modul în care a fost abordat subiectul tratat de către Gh. Duzinchievici[17], se referă pe larg şi la manuscrisele 340 şi 2591 făcînd o descriere amănunţită a celui de al doilea[18], dar uitînd să-l amintească pe C. Giurescu, cel dintîi care — mai mult decît Gaster — l-a cunoscut, l-a descris, şi i-a apreciat just vechimea. Damian P. Bogdan atribuie cronica lui Axinte Uricariul[19], dar greşeşte, cum se va vedea mai tîrziu, socotind manuscrisul 2591 scris de mîna lui Axinte. Tocmai documentele scrise de Axinte, menţionate în sprijinul acestei afirmaţii şi inconfundabile ca duct al grafiei, infirmă aserţiunea sa, precum şi pe aceea a lui P. P. Panaitescu „împărtăşită verbal".

Drept este că Damian P. Bogdan nu şi-a propus să cerceteze cronica lui Axinte, dar ocupîndu-se totuşi de ea în patru pagini ale studiului său, ar fi putut aminti şi de contribuţia lui Constantin Grecescu, apărută cu un an mai devreme[20], cu atît mai mult cu cît Grecescu este cel care impune ideea că autorul acestei Cronici paralele este Axinte Uricariul. Impune ideea după cercetarea atentă a manuscrisului 5367 şi după descoperirea interpolării, streină altor izvoare narative şi intitulată: *De aicea înainte am scris eu Auxentie Uricariul, după cum mi-au spus Iştoc comisul, carele au fost slugă la Grigorie Vodă.* Dar despre paternitatea cronicii vom fi nevoiţi să ne ocupăm la locul cuvenit, ceva mai pe larg. Deocamdată să observăm şi la Constantin Grecescu oarecari ezitări şi imprecizii în legătură cu izvoarele folosite în *Cronica paralelă*[21], ce nu vor fi cu totul eliminate nici din studiile introductive — altfel atît de savant scrise — la ediţiile sale critice[22], unde se ocupă destul de atent de

---

13 Cf. Gabriel Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti*, vol. IV, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1992, p. 281.

14 Cf. Dimitrie Onciul, *Datele cronicelor moldoveneşti asupra anilor de domnie ai lui Alexandru cel Bun*, în *Analele Acad. Rom.., Mem. secţ. ist.*, s. II, tom. XXVII, Bucureşti, 1905, p. 9, nota 3, Eronată este doar aserţiunea lui D. Onciul precum că manuscrisul 340 ar fi stat la baza listei domneşti întocmită de Pray şi publicată la Viena în anul 1774 în cartea sa: *Dissertationes historico-criticae in annales veteres Hunorum, Avarum, et Hungarorum*, la p. 140; Ştefan logofătul nu copiase încă manuscrisul. Nu este însă exclus ca Pray să fi avut la îndemînă manuscrisul 2591, ori altă copie, anterioară anului 1774, pierdută astăzi, sau însuşi originalul atribuit lui Axinte Uricariul.

15 În *Documentele moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, vol. I, Iaşi, 1931, p. 17.

16 *Precizări în legătură cu Ştefan I. Muşat şi Iuga Ologul*, în *Însemnări ieşene*, IV (1939), nr. 2, p. 292-293, unde este reprodus şi fragmentul respectiv publicat în *Trompeta Carpaţilor*.

17 Cf. Damian P. Bogdan, *Despre domnii moldoveni Ştefan şi Iuga*, în *Revista Istorică Română*, IX (1939), p. 165-176.

18 Cf. şi Gabriel Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti*, vol. II, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983, p. 325-326.

19 O făcuse cu un an mai devreme Constantin Grecescu, în coloanele aceleiaşi reviste, fără ca să fie nici el menţionat de Damian P. Bogdan.

20 Cf. Const. Grecescu, *Mărturiile comisului Iştoc*. Un fragment de cronică, 1659-1664, în *Revista Istorică Română*, VIII (1938), p. 87-94.

21 Cum este reproducerea cronicii lui Ureche, cînd în realitate era folosit letopiseţul lui Nicolae Costin, sau ignorarea totală a cronicii lui Matei al Mirelor, inclusă şi ea în compilaţie.

22 Vezi:*Istoria Ţării Româneşti, 1290-1690, Letopiseţul Cantacuzinesc*, ediţie critică

manuscrisele *Cronicii paralele*[23], fără să fi fost folosite însă în aparatul critic. Nu a făcut-o nici P. P. Panaitescu, decît cu totul sporadic[24], deşi a reţinut pentru *Letopiseţul Ţării Moldovei de la Aron vodă* manuscrisele *Cronicii paralele* (indicîndu-le prin sigla Ax).

Concomitent cu Damian P. Bogdan şi Constantin Grecescu, un alt cercetător, de mare probitate ştiinţifică, Ioan Şt. Petre, într-o monografie consacrată lui Nicolae Costin, teza sa de doctorat[25], descrie şi se ocupă de manuscrisele 340 şi 5367, stabilind mai ales raporturile cu *Letopiseţul Ţării Moldovei,* al lui Nicolae Costin. Ciudat ni se pare faptul că, deşi cunoscut de predecesorii săi, ale cărui date le-a folosit, Ioan Şt. Petre nu pomeneşte nicăieri în paginile tezei de manuscrisul 2591.

După publicarea la Editura Fundaţiilor Regale a *Letopiseţului lui Nicolae Costin*[26], Ioan Şt. Petre a lucrat, în condiţii grele de concentrări şi front, o carte consacrată lui Axinte Uricariul, compusă dintr-un studiu şi din textul *Cronicii celei de a doua domnii a lui Nicolae Mavrocordat în Moldova*[27]. În paginile 66-67 ale cărţii, referindu-se la manuscrisele *Cronicii paralele* (fără ms. 340, de data aceasta), şi folosind materialul documentar lăsat de istoricii amintiţi (C. Grecescu, Damian P. Bogdan, dar şi de M. Gaster), cu greşeli cu tot, Ioan Şt. Petre conchidea: „Prin urmare este fapt stabilit ca Axinte Uricariul are două lucrări proprii: o cronică originală şi că a colaborat cu un copist muntean la o mare compilaţie (cea mai mare) de cronici muntene şi moldovene. În situaţia de astăzi atît se ştie despre compilaţia lui Axinte Uricariul. Contribuţia cu informaţiile sale la această compilaţie intenţionăm să o dăm aparte, mai tîrziu, într-un capitol dintr-o mare lucrare intitulată: *Compilaţiile de cronici muntene şi moldovene,* pe baza tututor manuscriselor..., la care ne gîndim să o lucrăm în vremuri mai bune de linişte, de maturitate a noastră şi într-o scriere de altă natură..."

Mort în timpul războiului, dacă nu ne înşelăm, pe front, Ioan Şt. Petre nu şi-a putut concretiza intenţiile cu privire la *Cronica paralelă* şi a rămas dator şi cu unele rectificări ce s-ar fi cerut făcute cu privire la istoricul manuscriselor.

În sfîrşit pentru a încheia seria — destul de restrînsă, de altfel — a celor ce au cunoscut şi folosit, fie şi numai în treacăt, *Cronica paralelă* trebuie să mai amintim contribuţiile cercetătorilor Constantin Şerban şi Ştefan Gorovei. Cel dintîi, preluînd datele cunoscute mai ales de la Damian Bogdan şi Constantin Grecescu, subliniază importanţa *Cronicii* în contextul ideii unităţii de neam,

---

întocmită de C. Grecescu şi D. Simonescu. Editura Academiei, Bucureşti, 1960, p. XXXVII-XXXIX; *Istoriile domnilor Ţării Româneşti de Radu Popescu vornicul,* introducere şi ediţie critică întocmite de Const. Grecescu., Editura Academiei, Bucureşti, 1963, p. XCII-XCIII.

23 O stabilire exactă a componentelor *Cronicii paralele* este făcută de Ioachim Crăciun şi Aurora Ilieş în: *Repertoriul manuscriselor de cronici interne, sec. XV-XVIII, privind istoria României,* Editura Academiei, Bucureşti, 1963, p. 117-119.

24 Cf. Miron Costin, *Opere.* Ediţie critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1958. Aparatul critic, foarte sărac pentru toate manuscrisele menţionate, se rezumă, în cazul *Cronicii paralele,* la şase precizări de zi şi an. Menţionarea manuscriselor 2591 şi 5367, la p. 37 şi 338.

25 Cf. Ioan Şt. Petre, *Nicolae Costin, vieaţa şi opera,* Bucureşti, 1939, p. 79-80, 239.

26 Nicolae Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601.* Ediţie cu o introducere de Ioan Şt. Petre. Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1942. La p. 16-17 ale Introducerii făcînd, de data aceasta, descrierea ambelor manuscrise de bază, Ioan Şt. Petre atribuie lui Axinte Uricariul masiva compilaţie „şi lui Iştoc Comisul". Tot acolo aminteşte şi de tabloul sinoptic de la f. 2-6 ale manuscrisului, cuprinzînd domnii ambelor Principate, sultani şi vizirii, tablou de la care va trebui să pornim atunci cînd vom încerca să apropiem Cronica atribuită lui Axinte de aceea a lui Vasile Buhăescu, alias Buzilă. Observă şi Ioan Şt. Petre, în final, continuarea textului în manuscrisul 5367 „ambele alcătuind o mare compilaţie de cronici moldovene şi muntene". Cît priveşte caracterul de variantă a manuscrisului 2591 pentru *Letopiseţul* lui Nicolae Costin, Ioan Şt. Petre o încadrează într-o grupă F (p. 24 a introducerii), desprinsă dintr-un şir de variante, cea mai apropiată fiind manuscrisul 580 de la Academie. Evident, puncte de vedere mai mult decît discutabile.

27 Cf. Ioan Şt. Petre, *Axinte Uricariul,* studiu şi text. Editura Casei Şcoalelor, Bucureşti, 1944.

vehiculată de cronicari şi din totdeauna ştiută de românii de pretutindeni[28]. Cît priveşte aportul lui Ştefan Gorovei, acesta este fundamental şi aduce efectiv *Cronica paralelă* în primul plan al cercetării, prin datele noi pe care le observă, prin sublinierea valorii ei pentru istoria noastră, prin precizarea unor detalii de importanţă majoră privind vechimea, locul , beneficiarul volumelor, folosirea lor la elaborarea altei cronici paralele[29].

O notă aparte, o dată cu o masivă utilizare a manuscriselor *Cronicii paralele,* aduce arhimandritul Ciprian Zaharia la interesanta lucrare consacrată primului mitropolit al Moldovei, Iosif I Muşat[30]. Utilizînd din *Cronică* date necunoscute altor izvoare, sau mult mai tîrzii decît data la care a fost concepută *Cronica paralelă,* Ciprian Zaharia supune manuscrisele la analize critice din cele mai stăruitoare, menite să-i sprijine un punct de vedere în datarea unei istorii cu privire la Alexandru cel Bun şi începuturile Mitropoliei Ţării Moldovei. Evident că în cercetarea textelor vechi, în coroborarea elementelor care ajută la stabilirea vechimii unui text şi în atribuirea unui manuscris unuia sau altui grămătic, uneia sau altei şcoli de copişti, experienţa joacă un rol deloc de neglijat. Datele vehiculate de învăţatul Ciprian Zaharia nu s-au putut menţine în totalitatea lor. Dar aceasta nu scade din valoarea lucrării, plină, de altfel, de date fundamentale cu privire la istoria bisericii moldoveneşti.

Cam aceasta este zestrea de informaţii ce ne stă la îndemînă, pentru alcătuirea introducerii, pe care o simţim greu de dus la capăt. Ne vom folosi, la rîndul nostru, de rezultatele muncii învăţaţilor amintiţi, aşa cum ne îndreptăţeşte legea nescrisă a solidarităţii de breaslă, reţinînd ce ni se va părea drept — şi cele mai multe analize drepte sînt! — şi ocolind eventualele afirmaţii cu care n-am fi de acord. Ar trebui să-i mulţumim mai întîi pe istorici, gata oricînd să riposteze cu vehemenţă în cazul dezacordurilor, dar şi pe filologii în veşnică goană după subtilităţile de limbă şi stil. Ne vom expune punctele de vedere pe care, vorba cronicarului, cine le va crede, bine va fi, iară cine nu le va crede, iară va fi bine.

Credem că *Istoria paralelă a Ţării Româneşti şi a Moldovei,* acest corpus de cronici româneşti, unicul de aceste dimensiuni, a fost alcătuit de către Axinte Uricariul la sugestia, sau, mai degrabă, la porunca domnului Nicolae Mavrocordat. Credem, de asemeni, că la baza manuscriselor ce publicăm a stat un text autograf, pierdut astăzi, care a făcut parte din biblioteca celebră a învăţatului deschizător de domnii streine în Moldova. În sfîrşit socotim acceptabilă ideea emisă de către Ştefan Gorovei, după care *Cronica paralelă a Ţării Româneşti şi Moldovei,* prescurterea lui Vasile Buhăescul, sau Buzilă (manuscrisul Academiei 3442) a fost elaborată *după* vasta compilaţie a lui Axinte; *după* în sensul material, Vasile Buzilă utilizînd manuscrisele cunoscute şi *după,* bineînţeles, în sens cronologic.

Asupra „paternităţii" operei, dacă nu sînt elemente contrarii şi hotărîtoare descoperite pînă azi, sîntem ţinuţi să admitem afirmaţia, mai mult decît concludentă a lui Axinte (deşi una singură), pe care o face în manuscrisul original după care a fost copiat 5367, f. 61, jos: *De aicea înainte am scris eu, Avxentie Uricariul, dupre cum mi-au spus Iştoc comisul, carele au fost sluga lui Grigorie vodă*[31]. Aceasta nu înseamnă, cîtuşi de puţin, că pînă acolo textul a fost scris de altă mînă, ci că pentru fragmentul de cronică pe care îl consacră domniilor din Ţara Românească a lui Mihnea al III-lea

---

28 Cf. Constantin Şerban, *Unitatea culturală a românilor în secolul al XVIII-lea oglindită în scrierile istorice,* în *Danubius* VIII-IX (1979), p. 177-178. Cum autorul n-a văzut, probabil, manuscrisele, le socoate ca fiind copiate de Axinte Uricariul.

29 Să se vadă, mai ales, studiul: *Între Vasile Buhăescul şi Vasile Buzilă. O problemă de „paternitate" literară,* în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie „A.D. Xenopol",* XXV (1988), p. 445-451, precum şi vasta recenzie — adevărat studiu şi acesta — la cartea lui Ciprian Zaharia, *Iosif I Muşat, întîiul mare ierarh român.* Noi mărturii privind viaţa culturală şi spirituală a Moldovei în secolele XIV şi XV. Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor, 1987, apărută în acelaşi *Anuar* şi în acelaşi an, la p. 547-560.

30 Vezi nota precedentă.

31 A descoperit acest element fundamental Constantin Grecescu, aşa cum am arătat mai sus la notele 19 şi 20. P. P. Panaitescu îl consideră, fără ezitare, drept autor al *Cronicii paralele* pe Axinte Uricariul şi socoate că aceasta datează din vremea lui Nicolae Mavrocordat. Cf. M. Costin, *Opere...*p. 338.

(sfîrşitul), Gheorghe Ghica şi Grigore Ghica, el, Axinte, a folosit alt izvor decît *Letopisețul Cantacuzinesc,* sau *Istoriile* lui Radu Popescu, îndeobşte utilizate. Dar, cum vom vedea în paginile următoare, Axinte îşi va mai face cunoscută prezenţa prin adăogiri de date luate fie din documente, fie din izvoare pierdute astăzi.

Ca unul care cunoştea prin preocupările meseriei sale vechile documente, Axinte a putut aduce, încă din primele pagini ale *Cronicii,* pe baza lor, elemente noi genealogice cu privire la fiii lui Roman Muşat, confirmate de istoricii dintre cele două războaie[32].

Axinte a cunoscut uricul de la Pobrata înainte de redactarea *Cronicii paralele.* O mărturiseşte în interpolarea la cronica lui Grigore Ureche[33], preluată de Nicolae Costin în Letopiseţul său[34] şi dezvoltată de Uricar în compilaţia sa, unde spune limpede: „De acest Ştefan vodă (fiul lui Roman I, n.n.) nici un istoric n-au ştiut să-l scrie că au fost ficior lui Roman vodă. Iară noi am adeverit dintru acel uric al său, care s-au aflat la Mănăstirea Pobrata, în care uric au pus şi credinţa tuturor fraţilor săi ce să însămniadză mai sus, la domnia părintelui său, lui Roman vodă şi credinţa lui Iosif vlădicăi..."[35] Este o confirmare în plus, credem, că Axinte Uricariul este autorul *Cronicii paralele.* Vom mai aminti doar una, celelalte intervenţii ale sale intenţionînd să le arătăm la trecerea în revistă a dependenţei întregii cronici de Costineşti sau letopiseţele din Ţara Românească.

La f. 24ᵛ, relatînd domnia lui Iuga vodă (sau Iurga, cum îl numeşte în text), fiul lui Roman, Axinte combate afirmaţia „letopiseţului ţării" cu privire al ungerea celui dintîi mitropolit, Teoctist, prin blagoslovenia mitropoliei de Ohrida. Aceeaşi idee o găsim în interpolarea sa la Cronica lui Grigore Ureche, unde „letopiseţul ţării " este identificat cu cel al lui Dubău logofătul[36]. Persoana întîi la care este redată ideea: „... Şi măcar că *am găsit scris* în létopisăţul ţărîi cum acest domn ar fi trimis..." ne face să-l bănuim pe Axinte autor al *Cronicii paralele*[37].

Istoricii amintiţi sînt, în general, de acord în a-l socoti pe Nicolae Mavrocordat ca autor moral al *Cronicii.* O recunoaşte indirect Damian P. Bogdan, subliniind raporturile lui Axinte cu învăţatul domn şi atribuindu-i grămăticului — greşit — copierea manuscrisului 2591[38]. O afirmă cei care au elaborat *Repertoriul manuscriselor de cronici interne,* în speţă Aurora Ilieş, căreia i-a revenit partea de catalog consacrată Moldovei şi Ţării Româneşti, una din cele mai bune cunoscătoare în materie[39]. O susţine, mai categoric, Constantin Şerban în studiul amintit[40]. În sfîrşit Ştefan Gorovei admite iniţial realizarea *Cronicii paralele* din dispoziţia lui Nicolae Mavrocordat[41], pentru ca mai tîrziu să nu fie de acord cu ea[42], dar nici n-o înlătură cu totul: „... Chiar dacă începuturile documentării pentru marea compilaţie (ms. 2591+5367)*şi chiar ale redactării* (subl. n.) într-o primă formă s-ar plasa, eventual, în vremea domniilor lui Nicolae vodă Mavrocordat *şi din iniţiativa sa* (subl.n.) — adică oricum înainte de 1730, cînd moare acest domnitor — mi se pare, azi, că trebuie să luăm în

32 Sînt tocmai fragmentele de cronică publicate de M. Gaster după manuscrisul 2591 şi folosite de către Damian P. Bogdan în studiul amintit la nota 17.

33 Cf. Grigore Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei.* Ediţie îngrijită, studiu introductiv, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1955, p. 66.

34 Cf. Nicolae Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601.* Ediţie cu o introducere de Ioan Şt. Petre. Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1942, p. 176-177.

35 *Ediţia de faţă,* f. 14. „Credinţa lui Iosif vlădicăi" este, probabil, cea dintîi menţiune documentară despre primul mitropolit al Moldovei, la acea dată episcop.

36 Gr. Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei* ... p. 71.

37 *Ediţia de faţă,* f. 24ᵛ.

38 Cf. Damian P. Bogdan, *Despre domnii moldoveni* ... p.168-169.

39 *Repertoriul manuscriselor de cronici*...p. 117.

40 Cf. Constantin Şerban, *Unitatea culturală a românilor*...p. 177.

41 În articolul *Un cronicar necunoscut?*, publicat în *Cronica,* Iaşi, anul XXI (1986), nr. 10 din 7 martie, p. 6.

42 Cf. Ştefan S. Gorovei, *Între Vasile Buhăescul şi Vasile Buzilă*..., p. 446.

considerare şi presupunerea că forma în care scrierea ne-a parvenit datează — cel puţin în ceea ce priveşte începutul — tot din prima domnie moldovenească a lui Constantin vodă Mavrocordat (1733-1735)..."[43]

La rîndul nostru credem că nu greşim dacă îi recunoaştem lui Nicolae Mavrocordat meritul de a fi gîndit un corpus de cronici româneşti, lui, care a domnit în amîndouă ţările şi care este ştiut ca un cunoscător şi iubitor de istorie. În veacul al XVII-lea observăm o suită de domni — de la Radu Mihnea şi pînă la Gheorghe Duca — pe care norocul i-a împins pe scaunul amînduror Ţărilor Române. Nu erau însă cărturari (cu excepţia lui Mihnea), n-aveau deschideri spre cultura occidentală sau greacă, n-au dovedit preocupări nici pentru cronografe, nici pentru cronici. Nicolae Mavrocordat rămîne, de departe, cel mai cult domn trimis de la Constantinopol ca să guverneze Moldova şi Ţara Românească. Fiul Exaporitului Alexandru, care a fost implicat în politica externă a Constantinopolului în cea mai grea epocă de recul, înţelept, cult şi fin diplomat, a primit de la părintele său nu numai educaţia europeană, ce l-a făcut cunoscut şi respectat şi în occident, ci şi gustul pentru colecţii de artă şi biblioteci. Dacă adăugăm la aceasta mîndria sa, afişată mai mult decît au făcut-o fratele şi fiul său, succesori şi aceştia pe aceleaşi tronuri moldo-valahe, ne vom explica şi mai bine dorinţa sa de a i se scrie povestea domniilor în Moldova şi Ţara Românească. Prima domnie din Moldova este creionată de către Nicolae Costin, marele logofăt[44]. Cea de a doua găseşte în modestul grămătic Axinte condeiul de slăvire, mai mult sau mai puţin meritată[45]. Pentru Ţara Românească se va angaja cîrtitorul Radu Popescu, marele vornic, viitorul Rafail monahul de la Radu Vodă, să-i prindă în *Istorii* chipul aureolat de domn, întru toate fără cusur[46].

Axinte Uricariul a inclus în *Cronica paralelă* textul ambelor domnii din Moldova, precum şi capitolul corespunzător din Radu Popescu, pînă la anul 1724.

Nu vom pretinde, fireşte, că un acut simţ patriotic l-a determinat pe Nicolae Mavrocordat să ceară un corpus paralel cu întîmplările petrecute de la întemeiere în amîndouă ţările, coborîtor fiind el din Alexandru cel Bun, după cum precizează devotatul său Radu Popescu[47]. Este drept să-i atribuim însă o legitimă curiozitate de cărturar şi — de ce nu — o implicare spirituală în viaţa românilor de dincolo şi de dincoace de Milcov, peste care n-a domnit ca odinioară Dumitraşcu Cantacuzino, ci cel puţin ca un bun administrator de paşalîc. Unitatea de limbă, credinţă, cultură, a tuturor românilor, îi era pe deplin cunoscută lui Nicolae Mavrocordat. Sentimentul acesta, adîncit mult în a doua jumătate a veacului al XVII-lea, cînd vrajba dintre domni — şi nu dintre munteni şi moldoveni — a încetat, stăpînea încă din vremea lui Şerban Cantacuzino pe românii de pretutindeni. De altfel schimbările de domnie dintr-o provincie românească într-alta, amintite mai sus, erau şi ele, într-un fel, o demonstrare şi o recunoaştere a acestei unităţi. Sentimentul naţional prinde contur şi Nicolae Mavrocordat nu era

---

43 *Ibidem*, p.447. Întru totul de acord cu prietenul meu Ştefan Gorovei, însă cu precizarea că manuscrisele sînt còpii scrise unul după celălalt, popa Stanciu preluînd finalul ms. 2591 (din motive pe care nu le cunoaştem, deşi se pot lansa presupuneri), şi realizînd copierea integrală a celuilalt. Cît priveşte încercarea lui Ciprian Zaharia de a apropia copierea de anii 1778-1782, pentru susţinerea unei teze, aceasta înseamnă a neglija elementele paleografice şi diplomatice ale textelor sau, mai rău, a le ignora. Cf. şi Ciprian Zaharia, *op, cit.*, p. 233. *Copiştii verosimili*, aceştia sînt: Ioan Pavel grămăticul şi popa Stanciu de la Mănăstirea Antim!

44 Cf. Nicolae Costin, *De domnia lui Nicolae Alexandru vodă în Ţara Moldovei*, în *Repertoriul manuscriselor de cronici interne*... p. 96-100. Vezi şi: Ioan Şt. Petre, *Nicolae Costin. Vieaţa şi opera*... p. 231-249.

45 Cf. Axinte Uricariul, *De a doua domnie a lui Nicolae Alexandru Mavrocordat* <1710-1716>, în *Repertoriul manuscriselor*..., p. 107-109. *Idem*, Axinte Uricariul..., p. 81-202, unde este republicat textul.

46 Vezi în *Istoriile domnilor Ţării Româneşti*... paginile 215-302, unde este redată domnia lui Nicolae Mavrocordat, inclusiv *Viaţa prea luminatului neam al prea înălţatului şi milostivului domn Io Nicolae Alexandru voevod, prea bunul stăpînitorul Ţării Româneşti, care să trage din Alexandru vodă cel Bun*. O amplă bibliografie în *Repertoriul manuscriselor* ..., p. 164-171.

47 La începutul *Viţei prea luminatului neam*.

străin de el, ca om cult ce se afla. Din vasta lui bibliotecă nu putea lipsi, aşadar, o carte întreagă despre istoria pămîntului românesc, în care a trăit aproape douăzeci de ani, unde a ridicat aşezăminte, unde a îngropat copii şi Doamnă, unde şi-a pregătit gropniţa şi unde bănuia, sau spera, că urmaşii săi îi vor continua stăpînirea.

Domnul a încredinţat elaborarea acestei compilaţii de cronici, pentru uzul propriu, unui modest cărturar — nu boier — bun grămătic, bun plăsmuitor de acte, cu vechi preocupări pentru letopiseţe[48], care dovedise că poate concepe el însuşi, destul de bine ţesută, o istorie a stăpînului său. Numele de familie al acestui grămătic a fost Axinte, sau Axintie, cum apare, mai ales, în documente. Pe cel de botez nu-l cunoaştem[49]. Viaţa lui publică, la care ne vom referi în cele de mai jos de desfăşoară, după acte, între anii 1694-1731. Cum lucrările ce cuprind referiri la viaţa şi activitatea lui Axinte au apărut cu multe decenii în urmă şi sînt greu accesibile astăzi, credem că este utilă o aducere în memorie a cursului vieţii sale şi a urmelor lăsate în cultura veche românească. Doi au fost, mai ales, cercetătorii care s-au oprit asupra lui Axinte, cu interes şi — am zice — cu simpatie. Mai întîi N. Iorga în *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, vol. I, precum şi în publicaţia de documente şi facsimile *Ştiri despre Axinte Uricariul*[50]. În al doilea rînd Ioan Şt. Petre în monografia sa, atît de des amintită, şi căreia îi datorăm atît de mult în introducerea de faţă. N. Iorga, cel care s-a ocupat printre primii mai stăruitor de Axinte în *Istoria literaturii*, menţionează că nu se ştie nimica de familia lui, că nu face parte din neamul boierilor mari şi că îl întîlnim „mai mult în josul uricelor, pe care el le compune şi pe care le iscăleşte într-o frumoasă şi ceteaţă scriptură"[51]. Cele observate de N. Iorga la 1901 n-au mai fost modificate pînă astăzi. Ştim doar numele mamei sale, pe care o chema Candachia şi trăia în satul Scînteia din ţinutul Iaşilor[52]

Pe Axinte îl întîlnim mai întîi în îndeletnicirea sa de grămătic patru ani mai devreme, cînd la 29 octombrie 1694 redactează un zapis de vînzare pentru părţi din satul Crăciuneşti (probabil Crăciuneştii din ţinutul Vasluilui)[53]. La sfîrşit se află menţiunea: „ Şi eu Axinti biv vataf am scris

---

48 Axinte copiase şi interpolase cronica lui Grigore Ureche (ed. P. P. Panaitescu, p. 47), precum şi Letopiseţul lui Miron Costin (Cf. Gabriel Ştrempel, *Copişti de manuscrise româneşti pînă la 1800*, vol. I. Editura Academiei, Bucureşti, 1959, p. 12).

49 În monografia sa, atît de utilă, pe care o vom folosi mereu în schiţarea biografiei Uricariului, Ioan Şt. Petre menţionează la p. 6: „În toate actele pe care le copiază ca pisar sau uricar — şi acestea sînt foarte numeroase—, precum şi în acelea care ne dau ştiri despre vieaţa lui particulară, se întîlneşte numai numele de Axintie, *cel de botez* (subl. n.) , fiind necunoscut cel de familie". Dar tot el, folosind acte de epocă, în aceeaşi carte la p. 25-26 vorbeşte despre unul din fiii lui Axinte, probabil cel mai vîrstnic, anume *Neculai* Axinte, diac la 15 noiemvrie 1724. Tot acesta apare astfel, la p. 26, în contextul unui document de la 3 august 1731: „Io Grigorie Ghica voevod... dat-am cartea domnii méle slugii noastre lui *Neculai Axîntie*, diiacul de visterie..." Documentul se referă la Coţmani, sat pe Prut, unde Uricariul avea răzăşie. Şi conchide Ioan Şt. Petre: „ Probabil că la această dată, 1731, Axintie murise, deoarece apare ca proprietarul moşiei fiul său *Neculai Axintie, diac de visterie*" (subl. n.).

50 Apărută în *Analele Acad. Rom., Mem. secţ. ist.* s. III, t. XVI (1934-1935) p. 25-34, plus 5 planşe cu facsimile Axinte.

51 N. Iorga, *Istoria literaturii române în sec. XVIII*, I, p. 131-132.

52 Cf. Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, VIII, Iaşi, 1913, p. 155. Printr-un zapis din 8 octombrie 1698 Acsintie, *ficiorul Candachii din Scîntiae* (subl. n.) renunţă la partea sa de pămînt din satul Şurăneşti, jud. Vaslui, „partea diaconului de Crăeşti", dăruind-o (de fapt vînzînd-o, căci semnează „Acsinte vînzător") lui Vasile feciorul lui Pătrăşcăniasa şi fraţilor lui. Dintre martori, pe doi îi vom mai întîlni în compania lui Axinte : pe Gheorghe Hermeziu şi pe Zaharia vătaful. Cel dintîi va deveni diac de cancelarie. Prezenţa lor ca martori întăreşte aserţiunea că feciorul Candachiei este Acsinte al nostru şi nu un altul. De altfel, numele este foarte rar întîlnit.

53 Cf. N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, VI, Bucureşti, 1904, p. 147, unde este publicat un rezumat după o copie din 1826. Printre martori sînt pomeniţi Tudosie Dubău, vel ban şi Iordache Cantacuzino, hatman. Vezi şi Ioan Şt. Petre, *Axinte*... p. 6. În *Istoria literaturii române în sec. XVIII*, I, p. 132, N. Iorga socotea cea mai veche dovadă a lui Axinte ca *diac* un act din 17 noiembrie 1707.

zapisul". Îl vom întîlni uricar sub stăpînirile tuturor domnitorilor de la Constantin Duca (sau Duculeţ) şi pînă pe vremea lui Mihai Racoviţă, în anul 1722. La 29 septembrie 1702, din porunca lui Duculeţ, redactează hristovul prin care, în consens cu boierii, domnul desfiinţează urgisita dare a văcăritului. Se pare că ar fi cel dintîi hristov, cel dintîi act domnesc scris de către Axinte[54]. Vor urma altele, nenumărate, în care va semna adesea „Axintie dascălul sau uricariul"[55].

Poate să fi fost şi dascăl de slavoneşte, căci traduce numeroase ispisoace şi urice din această limbă[56]. Cercetătorii sînt convinşi că Axinte cunoştea bine şi limbile latină şi greacă[57]; ba Giorge Pascu, exagerînd desigur, îi atribuie şi cunoaşterea limbilor rusă şi turcă[58].

Îl întîlnim pe Axinte delimitînd proprietăţi şi stabilind hotărnicii. N-o face singur, ci însoţit de obicei de boiernaşi. Lucrează practic, bătînd distanţele cu piciorul, măsurînd şi apoi redactînd actele. Ion Neculce şi alţi boieri mari îndepliniseră şi ei misiuni de hotărnicie, dar cîtă deosebire de sarcini, faţă de modestul Axinte, executant şi nu supraveghetor al delimitărilor şi al aşezării pietrelor de hotar. Cea mai veche hotărnicie datează din 15 iunie 1708: „Precum s-au măsurat toate hlizăle a patru bătrîni din sat din Şurineşti... şi pămîntul cîte 20 de paşi şi pasul cîte de şiase palme". Şurineşti — sau Şurăneşti — este satul din Vaslui unde Axinte avusese răzăşie, iar printre semnatarii hotărniciei figurează şi „Zaharia biv vătaf"[59]. De altfel în cea de a doua domnie a lui Mihai Racoviţă îndeletnicirile prime ale lui Axinte vor fi acelea de hotarnic şi de alcătuitor de hotărnicii. Domnul îl va numi invariabil în preambului documentelor respective „sluga noastră Axintie Uricariul".

Axinte va fi martorul conturării proprietăţii lui Iordache Ruset din Soleşti-Vaslui, ce urma să devină peste o sută şi cincizeci de ani unul din centrele care au pregătit actul unirii din 1859 şi de unde avea să iasă cea dintîi doamnă a ţărilor unite[60].

Cu venirea lui Nicolae Mavrocordat în Moldova, Axinte este folosit mai ales la treburile cancelariei, copiind sau redactînd acte domneşti. Din vremea aceasta datează şi copia *Letopiseţului*

---

54 Ioan Şt. Petre, *Axinte...*, p. 6. Documentul în *Ioan Neculce.* Buletinul Muzeului Municipal din Iaşi, IV (1924), p. 251. Un blestem arhieresc, de mare frumuseţe folclorică, încheie hrisovul.

55 Cum este, spre pildă, documentul 141/CLXXXI de la Biblioteca Academiei din anul 1703 (fără lună şi zi), prin care Duculeţ dă lui Toma neguţătorul satul Glăvăneştii, din ţinutul Iaşi pentru oarecari datorii, sau un alt act, din acelaşi an, cu pricini ale domnului cu acelaşi negustor pentru părţi din satele Mînzăşti şi Gîngureşti, din ţinutul Iaşi, foste ale maică-si, doamna Anastasia. Cf. N. Iorga, *Studii şi documente...*, V., p. 227, nr. 63.

56 Cum este spre pildă hrisovul din 18 noiembrie 1635 de la Vasile Lupu (prin care nepoţi ai doamnei Marica, soţia lui Ion vodă Viteazul, vînd nişte ţigani lui Pătraşco Başotă, mare logofăt), tradus la Iaşi, la 9 iunie 1708. În traducere se precizează: „Am tălmăcit eu Axinte Uricariul, să să ştie". Actul la N. Iorga, *Studii şi documente* XVI, Bucureşti, 1909, p. 296-297. Tot în acelaşi an, la 15 decembrie, traduce un hrisov de la Petru Rareş, datat 19 aprilie 1546, în legătură cu vînzări de pămînt din satele Rumâni şi Zmeiani. Axinte încheie: „Am scris eu, Axintie Uricariu, pe cît am putut dezlega, să să ştie". „Pe cît am putut dezlega" înseamnă: pe cît am putut citi un text foarte şters, sau rupt. N. Iorga, *Studii şi documente* XVI, p. 181.

57 De vreme ce atît N. Iorga, cît mai ales Ioan Şt. Petre subliniază că la baza redactării istoriei celei de a doua domnii în Moldova a lui Nicolae Mavrocordat au stat însemnările, notele personale actele oficiale, ca şi corespondenţa domnului şi cum acestea erau redactate în greceşte, mai ales, este de acceptat afirmaţia. De altfel ar fi şi greu de conceput un slujbaş domnesc, cu sarcini culturale în preajma stăpînului său, fără să cunoască subtila limbă grecească, limba maternă a lui Nicolae Mavrocordat. Cf. N. Iorga, *Istoria literaturii române din secolul XVIII*, I..., p. 133.

58 În *Istoriea literaturii române din secolul XVIII.* I. Cronicarii moldoveni şi munteni, Bucureşti, 1926, p. 58.

59 Cf. Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, VIII, p. 187-189.

60 La 28 iunie 1709 hotărniceşte, împreună cu vornicul de gloată Bejan Hudici şi cu Postolache Coşăscu, Soleştii. Mai tîrziu, la 29 sept. 1712, va elibera o adeverinţă, ca fost hotarnic, pentru partea popii Gheorghe, desprinsă din hotărnicia amintită. Cf. Iulian Marinescu, *Documente vasluiene.* Extrase din condica moşiilor lui Teodor Rosetti-Solescu, în *Buletinul comisiei istorice a României*, IV (1925), p. 192, 193, 194 (nr. 24 şi 28).

Țării Moldovei de Miron Costin, datat iulie 1710 și păstrat în colecțiile Bibliotecii Academiei la fondul de manuscrise românești sub nr. 2601[61]. Dar prima domnie a lui Nicolae Mavrocordat nu durează decît un an și cîteva luni. Locul lui va fi ocupat, tot atît de puțin timp, de marele savant care a fost Dimitrie Cantemir. Păstrat pe lîngă cancelarie, redactează din porunca domnului cîteva acte de scutiri pentru biserici din Iași, sau de privilegii pentru comunitățile religioase armenești din același oraș[62]. La 26 decembrie 1710 tot el redactează, la porunca domnului, „un testament“, zice Ioan Șt. Petre, un act de întărire a drepturilor patriarhiei de Ierusalim asupra veniturilor unor mănăstiri moldovenești pe baza actului din 12 septemvrie 1704[63].

Cu întoarcerea lui Nicolae Mavrocordat în a doua domnie, după exilul lui D. Cantemir, preocupările lui Axinte se vor diversifica, în sensul că va avea de făcut față îndemnurilor și pretențiilor domnului pentru lucrările de istorie. Dar slujba sa de uricar ca slugă domnească și nu ca obligație de boieraș, trebuia făcută. Și întîlnim numeroase acte din anii 1712-1715 redactate și semnate de el[64]. Printre ele unul se detașează în mod deosebit, atît prin conținutul său, cît și prin forma atentă în care a fost redactat. Este vorba de documentul prin care lui Ioan Neculce, plecat cu D. Cantemir în Rusia, i se confiscă moșia Boianul, de la ținutul Cernăuților, iar cumnatultui său, Ștefan Luca, marele vistiernic, plecat și el, parte din Barboși de la ținutul Fălciului. Acestea au fost date în folosință vornicului Lupu Costachi, un om abuziv și fără omenie. Documentul este datat 1 august 1712[65].

Printre puținele date pe care le cunoaștem despre viața sa particulară sînt și cele care ni le furnizează porunca lui Nicolae Mavrocordat din 26 iulie 1712, prin care acesta dă „slugii noastre“ sau trimisului său, dreptul de a strînge a zecea parte din produsele de la Coțmani, pe Jijia, unde Uricariul era răzăș și unde, reținut de treburi, nu putea ajunge întotdeauna la vreme[66]. Mai tîrziu, în 1714 și 1715, Axinte va avea procese grele cu Axinia Mărdăroaia pentru părțile din Coțmani, primite de el de la o babă, Antonia, danie, iar nu cumpărătură. Pentru acea danie bătrîna trăia de șase ani în casa lui Axinte. Ghedeon mitropolitul depune merturie în acest sens[67]. Tot acolo depune mărturie și pentru o altă proprietate, Tocsebiani (Toscobeni) pe Prut, tot în ținutul Iașilor. Axinte nu era sărac. Avea o prisacă în Străoani, pe Jijia[68] și cu siguranță alte bunuri, cu care și-a înzestrat fiii și fata, măritată după un Gligoraș, diac de vistierie[69].

Nu este lipsită de interes presupunerea lui Ioan Șt. Petre după care în anul 1713 Axinte s-ar fi ocupat, printre altele, și de punerea în ordine a hîrtiilor rămase în urma morții neașteptate (în

---

61 Cf. Gabriel Ștrempel, *Catalogul manuscriselor* II, p. 331-332. Vezi și nota 48. Afirmația lui Ioan Șt. Petre de la p. 12 a monografiei sale, după care *Letopisețul*, ar fi fost copiat pentru domn, deși plauzibilă, nu este confirmată de titlul de la f. 157 a miscelaneului de cronici. Manuscrisul a fost copiat „în zilele mării sale, luminatul domn Io Nicolae voevod“, dar nu din porunca acestuia, sau pentru folosul acestuia, cum este consacrată formula în speță.

62 A se vedea un document din 18 decembrie 1710, din colecțiile Academiei (CXLI-82), publicat de I. Bianu în *Buletinul Comisiei istorice a României*, I, p. 306-308, precum și hrisovul dat la Iași, în aceeași zi, pentru cele două biserici armenești, în *Ioan Necule*, III. (1923), p. 119, semnate de Axinte Uricar.

63 Cf. Teodor Codrescu, *Uricariul*..., vol. II, Iași, 1852, p. 112.

64 Ioan Șt. Petre, *Axinte Uricariul*..., p. 13-14.

65 Se păstrează la Academie sub nr. 10/LI. A. fost publicat de Iulian Marinescu în *Documente relative la familia Neculce* din *Buletinul Comisiei istorice a României*, IV (1925), p. 43-45. Vezi și Ion Neculce, *Opere*, ediție critică de Gabriel Ștrempel, Editura Minerva, București, 1982, p. 36-40 și mai ales nota 77.

66 Cf. N. Iorga, *Știri despre Axinte Uricariul* ..., p. 29.

67 Documentul este datat 2 aprilie 1715. Cu un an mai devreme, la 18 august 1714, Axinte obținuse de la patriarhul Hrisant Notara al Ierusalimului, „prieten cu uricariul“ — cum îl numește N. Iorga —, o carte de blestem pentru stingerea pricinii cu Axinia Mărdăroaia, care ținea morțiș să-i restituie banii unor pămînturi din același Coțmani și să-l scoată din răzășie. N. Iorga, *Știri*..., p. 26-27.

68 N. Iorga, *Știri*..., p. 31-32. Cf. documentul 155/CCXVI al Academiei din 1 mai 1716, publicat de Ioan Șt. Petre în *Axinte Uricariul*..., p. 71.

69 Cf. Ioan Șt. Petre, *Axintie*..., p. 26.

septembrie 1712) a lui Nicolae Costin, şeful său direct pe linie de hrisoave, urice, hotărnicii etc.[70]. Cronicarul redactase istoria primei domnii a lui N. Mavrocordat şi poate că şi părţi din acea cronică de la 1661-1709, începînd de la Dabija vodă, dacă nu în totalitatea ei, pe care însă cei mai mulţi istorici i-o contestă. Este de bănuit că Axinte cunoştea preocupările şi stadiul lucrului pînă la care ajunsese cronicarul, iar măsurile de copiere pe care le-a luat în 1715 sînt rezultatul muncii sale prealabile[71].

Nu-l vom mai urmări pe Axinte în îndeletnicirea sa, de mulţi ani, consacrată slujbii de uricar. Mulţimea documentelor ieşite de sub pana sa măiastră de caligraf, foarte interesante pentru pricinile şi lumea prinsă într-însele, nu aduc nimic deosebit pentru conturarea vieţii sale. După anul 1722 nici N. Iorga şi nici Ioan Şt. Petre nu-l înregistrează în activitatea de grămătic. În anul 1721 se aminteşte despre el că „a fost hotarnic" şi că le-a propus în următorii termeni răzeşilor din Munteni să le rezolve hotarul: „Şi fiind răzăşii de Muntiani, să le fie zis Axintie Uricariul că va veni o vreme şi li-or lua moşia, şi or zîce că pe unde merge Miletinul acmu, iaste Miletinul cel Bătrîn; ce mai bine să-i dea o părechi de ciubote, nu prea lungi în turiace, să le pue o piatră. Iar popa Chişcă şi cu alţii i-au zis că n-au putere, căci ei au la mînă urice de le scrie pînă în matca cia bătrînă şi nu să tem"[72].

Nu este lipsită de umor această propunere a lui Axinte făcută după toate probabilităţile la bătrîneţe. Puţin mai tîrziu, la 15 noiembrie 1724, Neculai Axinte, feciorul său, este întîlnit exercitînd meseria tatălui[73]. Mai întîlnim pe un Grigoraş diac, ginere, şi pe un nepot de fiică, Vasile Adam, paharnic, ultimul într-un document din anul 1783[74].

La 3 august 1731 Grigore Ghica întăreşte lui Neculai Axinte dreptul de zeciuială din Coţmani şi Toscobeni (sau Toxăbeni, cum i se zicea în vechime), altădată proprietăţile tatălui său. Fie că Axinte împărţise, în viaţă fiind, răzăşia între fecioru-său Neculai şi ginere-său Grigoraş diacul, fie mai degrab că murise, cert este că doi ani mai tîrziu, la 17 iulie 1733, în procesul reluat cu feciorul Mărdăroaiei pentru o parte din Coţmani, în rezoluţia domnului Constantin Mavrocordat, respingînd pretenţiile feciorului Mărdăroaiei, i se impută acestuia că atîta vreme *cît a trăit Axintie* n-a emis nici o pretenţie faţă de acea parte de moşie[75].

În introducerea de faţă nu credem că este loc pentru prea multe detalii relative la Axinte. Ceea ce conturează viaţa lui ca om şi slujbaş — din ceea ce se ştie — am reţinut. Să-l lăsăm, deci, odihnei vecinice, pe care o merită pentru ce a lăsat bun şi trainic culturii româneşti şi să ne întoarcem la ceea ce ne interesează în primul rînd, *Cronica paralelă.*

L-am amintit pe Axinte mai ales cu preocupările sale de slujbaş domnesc. Am pomenit de îndeletnicirile sale de copist de cronici. Nu l-am întîlnit niciodată, în investigaţiile noastre făcute în fondurile de manuscrise de la Academie (deşi aceasta nu exculde posibilitatea!), ocupîndu-se de alt gen de literaturi. Nu era un grămătic care să fi executat còpii în ideea cîştigurilor bănăşti. L-a interesat istoria Moldovei şi a lăsat date noi luate din documente, cele mai exacte còpii după *Letopiseţul* lui Gr. Ureche[76]. Probabil că aceasta a fost cea dintîi cronică pe care a copiat-o, înainte de anul 1710, de cînd datează superba execuţie după *Letopiseţul Ţării Moldovei de la Aron vodă*... al lui Miron Costin[77]. S-a ocupat, cum am amintit mai sus, de ordonarea hîrtiilor lui Nicolae Costin privitoare la prima domnie a lui Nicolae Mavrocordat în Moldova şi a scris singur istoria celei de a doua domnii, plină de laude pentru stăpînul său (ca orice cronică oficială) de a cărui cultură şi-a putut da seama şi ale cărui

---

70 *Ibidem*, p. 14.

71 Cf.*Repertoriul manuscriselor de cronici interne*..., p. 106, IV. Ioan Şt. Petre, *op. cit.*, p. 18.

72 Cf. N. Iorga, *Studii şi documente*..., XI, p. 53.

73 N. Iorga, *Studii şi documente*..., XVI, p. 318.

74 Cf. Ioan Şt. Petre, *Axintie Uricariul*..., p. 27.

75 N. Iorga, *Ştiri despre Axintie Uricariul*, p. 33-34.

76 O spune regretatul P. P. Panaitescu în introducerea la ediţia sa din 1955, la p. 51: „...Aceste manuscrise (din grupa A, folosite de el ca text de bază, n.n.), provin din copia lui Axinte uricarul, un copist de cronici cu foarte multă conştiinciozitate, care era şi un om cu oarecare cultură".

77 Vezi nota 61.

preocupări pentru istorie se potriveau cu ale sale. Această cronică a domniei a doua i-a fost comandată lui Axinte, după toate probabilităţile, în toamna anului 1714, în orice caz cu puţin înainte de trecerea lui Nicolae Mavrocordat pe tronul Ţării Româneşti, care are loc la 16 ianuarie 1716. Nu este exclus ca această comandă să fi fost făcută atunci cînd, înştiinţat de capichehaiale, ştia că urmează să părăsească tronul Moldovei. Cronica a fost terminată, bineînţeles, după înscăunarea lui Nicolae Mavrocordat la Bucureşti şi i-a fost trimisă acolo, cum trimisă i-a fost şi copia cronicii primei domnii, realizată de Axinte între 4 septembrie 1715 şi după 23 februarie 1716[78]. Aceasta presupune o continuare a lăgăturilor lui Axinte cu fostul său domn şi după plecarea acestuia în Ţara Românească, legături din care bănuim că s-a născut *Cronica paralelă*.

Cercetînd cele două manuscrise de bază ale *Cronicii*, în vederea stabilirii unui punct de vedere cu privire la naşterea ei eram tentaţi, la un moment dat, să înlăturăm ideea existenţei unui manuscris Axinte după care au fost copiate 2591 şi 5367. Sau socoteam cel mult că ar fi existat un manuscris Axinte, neterminat, de dimensiunile copiei lui Ioan Pavel grămăticul, copie care, trimisă în Ţara Românească şi încredinţată de Nicolae Mavrocordat popii Stanciului, i-ar fi dat acestuia posibilitatea să o definitiveze. Am abandonat destul de rapid această presupunere, nu atît pentru că administratorul, foarte înzestrat, de altfel, de la Antim n-ar fi fost în stare să elaboreze un asemenea text (tot ceea ce ne-a rămas de la el nu sînt altceva decît excelente manuscrise, corect copiate, dar fără nici o intervenţie personală!), cît pentru două raţiuni de neocolit: perfecta unitate de stil şi concepţie între cele două volume şi afirmaţia categorică, mai sus amintită[79], a lui Axinte din cuprinsul volumului doi: *De aicea înainte am scris eu, Auxentie Uricariul, după cum mi-au spus Iştoc comisul, carele au fost slugă la Grigorie vodă.* Această mărturisire, pe care n-avem de ce să nu o acceptăm — ea rămîne în orice caz mai plauzibilă decît oricare încercare de a căuta un alt autor al compilaţiei —, ne-a dat dezlegarea continuării introducerii, socotind problema paternităţii, cel puţin deocamdată, încheiată.

Timpul cînd a fost elaborată *Cronica* este greu de stabilit. În monografia *Axintie,* Ioan Şt. Petre pretinde următoarele: „În domnia lui Grigore Ghica, *poate între anii 1727-1731* (subl. n.), Axintie Uricariul a copiat o parte[80] dintr-o mare compilaţie de cronici moldovene şi muntene: o istorie monumentală pentru acea vreme..." Cîtă crezare se poate acorda limitei propuse de Ioan Şt. Petre, cînd este ştiut că după anul *1722* Axinte nu mai este întîlnit cu obligaţii faţă de domnie?! Credem că este mai îndreptăţită acceptarea începerii activităţii sale la *Cronică* în jurul acestei date, dacă nu chiar mai devreme, dacă este să luăm în considerare şi faptul că Axinte îşi încheiase, pînă la această vreme celelalte preocupări — să le numim — istorice. Şi apoi, dacă acceptăm ca dată a morţii sale anul 1731, putem bănui un interval de timp de slăbiciune, sau de boală, care l-ar fi scos în afara muncii intelectuale, un an, sau mai mulţi. Pe vremea aceea oamenii mureau mai rar de boli de inimă, nu cădeau fulgeraţi, ca în zilele noastre.

Mai trebuie să luăm în seamă şi efectuarea copiei celor două manuscrise, făcută după moartea lui Nicolae Mavrocordat, dar totuşi la un interval de timp ce nu poate trece mult de anul 1730. Căci dacă pe Ioan Pavel grămăticul îl întîlnim lucrînd între anii 1736-1746[81], popa Stanciu, îşi datează manuscrisele între anii 1722-1725[82]. Drept este că el ne-a lăsat şi zece tomuri nedatate (dintre care cinci

---

78 Cf. Ioan Şt. Petre, *op, cit,* p. 47.

79 Vezi nota 20.

80 Autorul socotea partea din manuscrisul 2591, copiată de Ioan Pavel grămăticul, drept autograful lui Axinte.

81 Cf. Gabriel Ştrempel, *Copişti...,* p. 123. Aceasta nu înseamnă că nu a copiat şi înainte de anul 1736.

82 *Ibidem,* p.224-225. Ultima menţiune despre activitatea de grămătic a popii Stanciului este din 7 iunie 1734, cînd scrie un zapis de vînzare pentru Tudor, feciorul ceauşului Dragnea, din mahalaua Popa Ivaşcu, încheiat, fără echivoc: „Şi am scris eu, popa Stanciul ot Toţi Sfinţii, cu zisa şi cu învăţătura lui". Documentul, în colecţiile Bibliotecii Academiei sub cota C-24, a fost publicat de George Potra în *Documente privitoare la istoria oraşului Bucureşti (1594-1821).* Bucureşti, 1961, p. 336-337, nr. 246.

cronici); dar dacă reţinem că volumele datate au fost lucrate, fiecare, într-un an, adăogînd la 1725 alţi zece ani, pentru cele zece amintite, nu depăşim anul 1735. În jurul acestei date este de presupus că au fost lucrate manuscrisele folosite de noi: cel dintîi scris în proporţie de patru cincimi în Moldova, în prima domnie a lui Constantin Mavrocordat (1733-1735), a fost terminat în Ţara Românească şi continuat cu manuscrisul 5367, tot aici de popa Stanciu, în domnia a treia din această ţară (1735-1741).

Căutînd să ne apropiem de vremea în care a fost realizat originalul presupus al lui Axinte, precum şi copia în două volume succesive, nedatată, şi ajungînd, de bine, de rău, la o părere, ne rămîne de alcătuit partea cea mai complicată a întregii introduceri: raportul *Cronicii paralele* cu izvoarele folosite şi, pe cît se poate, stabilirea intervenţiilor autorului, a interpolărilor şi eliminărilor sale din text, Lucrul ar fi fost relativ simplu dacă am fi fost obligaţi să raportăm textul de bază la o suită de manuscrise variante, cum este cazul manuscrisului 340, pentru prima parte a operei. Din păcate a trebuit să comparăm textul nostru, în permanenţă, cu ediţii de texte şi să reţinem doar diferenţierile fundamentale faţă de acestea, neputînd înregistra nici măcar parafrazările atribuite lui Axinte, foarte numeroase şi, adesea, interesante. Căci o stabilire a tuturor deosebirilor textuale, fără să fie de mare folos nici istoricilor şi nici filologilor, ar fi dublat, cel puţin, volumul lucrării, şi aşa destul de greu de editat.

Fără să vrem, am fost atraşi spre elemente care fac mai degrabă parte din nota asupra ediţiei. Am lăsat să alunece condeiul spre ele înainte de a stabili, dintru început, ce anume letopiseţe, şi cît anume din cuprinsul lor a folosit autorul în vasta sa compilaţie. Vom spune, din capul locului[83], că pentru Moldova — care cuprinde partea cea mai mare a *Cronicii* — au fost folosite : amîndouă redacţiile *Letopisețului* [84] lui Nicolae Costin, în care au fost interpolate unele fragmente din Grigore Ureche, omise de Nicolae Costin, *Letopisețul Ţării Moldovei de la Aron vodă*, al lui Miron Costin, *Cronica Ţării Moldovei dintre anii 1662-1711* (Pseudo Nicolae Costin) şi istoria personală a celei de a doua domnii a lui Nicolae Mavrocordat în Moldova. Toată istoria Moldovei începe cu Dragoş şi se opreşte la anul 1716.

Pentru Ţara Romnească izvoarele utilizate sînt mai puţine, acestea rezumîndu-se la: *Letopisețul Cantacuzinesc*, text folosit de la Radu Negru pînă la Mihnea al III-lea (1290-1658), mai puţin anii 1602-1618 luaţi din Matei al Mirelor[85], adaosul comisului Iştoc pentru anii 1658 (sfîrşit) — 1665 (sfîrşitul domniei lui Grigore Ghica) şi *Istoriile* lui Radu Popescu de la 1665 (de la Radu Leon) şi pînă la 1724, cînd se încheie partea de compilaţie relativă la Ţara Românească.

Ca metodă de lucru folosită de autor este de observat că alternanţa de povestiri : Ţara Românească (cu care începe) — Moldova, cunoaşte în prima parte a *Cronicii* (pînă la mijlocul secolului al XVII-lea) o cadenţă oarecum egală, atîta cît o permite relatarea, foarte largă , a letopiseţelor moldoveneşti, pentru ca spre sfrşitul compilaţiei această alternanţă să se manifeste nu la succesiuni de capitole, ci de lucrări întregi: *Pseudo Nicolae Costin, A doua domnie în Moldova a lui Nicolae Mavrocordat*, de Axinte, partea finală din *Istoriile* lui Radu Popescu. Intervenţiile în text ale autorului urmează şi ele un drum descendent; parafrazările, adaosurile proprii, utilizarea, adesea, a mai multor redacţii pentru acelaşi manuscris, frecvente pentru partea mai veche a istoriei româneşti, pentru care avea, se pare, o înclinaţie specială, se răresc spre finele *Cronicii paralele*. Nu este mai puţin

---

83 A făcut-o, în general, şi *Repertoriul manuscriselor de cronici interne...*, p. 117-118.

84 Se ştie că *Letopisețul Ţării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601* a avut o redacţie uşor prescurtată — s-o numim pentru cititorul obişnuit —, care include evenimentele pînă la anul 1601 şi o a doua redacţie, mai largă, adresată domnului (fapt ce reiese din primele rînduri ale *Predosloviei)*, ce se opreşte la anul 1595. Axinte a completat, adesea, datele primei redacţii cu cele ale variantei făcute pentru voievod, chiar în cuprinsul aceluiaşi fragment, sau frază. Cf. Introducerea la ediţia lui Ioan Şt. Petre, p. 25.

85 Cf. *Repertoriul manuscriselor de cronici interne...*, p. 437. Poemul, în versuri greceşti, a fost publicat, cu o traducere în proză, de Al. Papiu-Ilarianu în *Tesauru de monumente istorice pentru România...*, tomu I, Bucureşti, 1862, p. 327-384 sub titlul (tradus): *Istoria celor petrecute în Ţara Românească, începînd de la Şerban voevod pînă la Gavriil voevod*, compusă de... mitropolitul Mirelor domnul Matei din Pogoniania.

adevărat că pentru cel puţin două din izvoarele narative folosite: *Pseudo Nicolae Costin* şi istoria proprie despre Nicolae Mavrocordat, rectificările sale (dacă este Axinte autorul) n-ar mai fi putut aduce nimic nou.

Cea dintîi intervenţie personală a lui Axinte, în procesul de alcătuire a *Cronicii paralele* o întîlnim la începutul istoriei moldoveneşti (f. 9^{r-v}), cînd îşi manifestă dezacordul cu punctul de vedere al lui Grigore Ureche, după care Dragoş vodă, fecior de păstori, s-ar fi ridicat la domnie. Nu. Dragoş nu putea fi de stirpe proastă. Cum o spune Miron, cum o recunosc maramureşenii, cum o mărturiseşte Bonfinius „şi după cum şi noi am cules din toate istoriile", Dragoş a fost fecior de domn. A fost feciorul lui Bogdan vodă[86], care s-a ridicat cu românii din Maramureş, în vremea lui Ludovic, craiul, şi, împins de nemulţumiri, a trecut munţii. Nu este pus, într-adevăr, în rîndul domnilor, dar a fost, neîndoios, tatăl lui Dragoş. O pagină mai încolo (f. 11) însă, Axinte nu corectează locul lui Bogdan cel ieşit din Maramureş „ cu valahi", lăsîndu-l în succesiunea alcătuită de N. Costin, după Laţcu vodă.

Neşteptat de succint tratează autorul istoria domniei lui „Mircea vodă Bătrînul", chiar dacă faţă de *Letopiseţul Cantacuzinesc* (pe care-l utilizează şi-l copiază pentru această epocă) el adaugă de trei ori mai multe ştiri, luate — cum singur o spune — din „Sandin[87] istoricul" şi „Cromver[88], cronicarul leşăscu". Ar fi putut utiliza cronica lui Radu Popescu, mai bine documentată pentru această domnie, cu ştiri luate din *Memoriile* lui Sphrantzes cu privire la Nicopole şi Rovine.

Nu vom stărui asupra ştirilor privitoare la fiii Muşatei şi nici nu ne vom opri asupra uricului de la Pobrata, lucruri amintite cu mai multe pagini în urmă[89] şi tratate de autor la f. 13^{r-v}, şi reamintite la f. 14. Vom înregistra, în schimb prima utilizare a ambelor variante ale *Letopiseţului* lui N. Costin, în legătură cu pătrunderea oştirilor leşăşti în Moldova, în ajutorul lui Ştefan, în lupta acestuia cu Petru, fratele său, amîndoi feciorii lui Alexandru cel Bun, *ce a avut loc la 1 iulie* (subl. n.), încheiată cu mari pierderi în armata poloneză, folosindu-se strategia de mai tîrziu de la Codrii Cozminului, probabil în anul 1447.

Autorul *Cronicii paralele* n-a avut curajul să elimine din izvoarele folosite numeroasele întîmplări (unele întinzîndu-se pe multe pagini) relative la statele din jur, în special cele privitoare la Polonia. Între cele două relatări istorice despre ţările surori intervine adesea capitolul pe care el îl intitulează *Lucruri streine*, plin de cele mai multe ori cu materiale total neinteresante, pentru noi. În special capitolele luate din *Letopiseţul* lui Nicolae Costin abundă de asemenea ştiri.

Un adaos substanţial la partea preluată din *Letopiseţul* lui N. Costin şi care ne confirmă supoziţiile cu privire la vremea cînd a fost concepută *Cronica paralelă* este cel cu privire la primul mitropolit al Moldovei, Iosif I, la trecerea lui Ioan Paleologul din Viena spre Constantinopol, prin Moldova şi întîlnirea cu Alexandru cel Bun, în sfîrşit la scoaterea bisericii moldoveneşti de sub jurisdicţia mitropoliei de Ohrida şi ridicarea ei la rangul de mitropolie pendinte de patriarhia ecumenică. Toate aceste date, ce vin în contradicţie cu izvoarele noastre narative[90] autorul afirmă că le deţine de la

---

86 Afirmaţia că Bogdan *era domn* în Maramureş şi la N. Costin, *Letopiseţul...*, p. 171.

87 Este vorba de marele cronicar Mohamed Saad-Eddyn, supranumit Hogea effendi (1536-1599), pentru că fusese preceptor al cîtorva sultani, printre care al lui Murat al III-lea şi Mehmet al III-lea. Din porunca celui dintîi a redactat o istorie a sultanilor de la 1299 pînă la 1520, la care se referă autorul compilaţiei şi pe care a putut-o cunoaşte fie printr-o copie manuscrisă aflată în biblioteca stăpînului său — şi atunci trebuie să-i admitem cunoştinţe largi de limbă turcă —, fie mai degrabă printr-un exemplar din traducerea în limba italiană, imprimată, prima parte, la 1646 la Viena şi a doua parte la Madrid în 1652 şi care, dat fiind interesul lui Nicolae Mavrocordat pentru istorie, se va fi aflat, cu siguranţă, între valorile sale bibliofile.

88 Martin Cromer (1512-1589), diplomat şi prelat polonez a fost şi un remarcabil istoric al vremii sale. Tratînd de predilecţie istoria Poloniei şi a relaţiilor acesteia cu popoarele din jur, Cromer a fost larg folosit de cronicarii noştri, în special de Ureche şi Costineşti.

89 Vezi notele 16-17.

90 Singură interpolarea lui Axinte la cronica lui Gr. Ureche, luată din „hronograful grecescu" vorbeşte de Iosaf, trimis la soborul de la Florenţa. Cf. Gr. Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei...*, p. 72.

mitropolitul Gheorghe (1723-1730), care a văzut documentele de fundare a Mitropoliei la mănăstirea Neamţ, unde au stat „pînă la răsipa ţării ce au fost la domnia lui Dumitraşco vodă Cantacozino".

Textul acesta, de incontestabilă valoare pentru istoria noastră politică şi eclesiastică, deopotrivă (aşezat la f. 29^{v}-31), cunoscut de cercetătorii amintiţi mai sus (Dan Zamfirescu, arhim. Ciprian Zaharia şi Ştefan S. Gorovei, ultimul îndreptînd şi precizînd lucrurile) a făcut să curgă multă cerneală de sub pana învăţaţilor respectivi şi să ridice valoarea *Cronicii paralele* cu mult peste marginile marcate de istoricii mai vechi; căci datele acestea nu sînt incluse în nici un alt izvor narativ, în nici o altă cronică, decît în opera atribuită lui Axinte[91].

Sfîrşitul domniei lui Alexandru cel Bun este precedat de lungi *Lucruri streine*(f. 31-38^{v}) în care este povestită istoria cruciaţilor (a crijacilor) şi a teutonilor, pînă la sprijinul dat polonezilor de marele voievod moldovean „care au domnit ani 32 şi luni 8". Urmează o scurtă intercalare de istorie a Ţării Româneşti[92], cuprinzînd povestea pedepsirii tîrgoviştenilor recalcitranţi, duşi în zi de Paşti, îmbrăcaţi de sărbătoare, la lucrările de la cetatea Poenari.

Trecînd la Moldova, sînt relatate războaiele nevrednicilor urmaşi ai lui Alexandru cel Bun, Iliaş şi Ştefan, amestecate (după N. Costin) cu multe detalii de istorie leşască (f. 41-47), precum şi cu relatarea luptei catastrofale de la Varna (f. 47^{v}-50). Sfîrşitul domniei celor doi fraţi este dat la f. 50^{v}. După o menţiune de cîteva rînduri din istoria Ţării Româneşti, cu domnia lui Radu cel Frumos este continuată descrierea procesului de tulburări din Moldova şi de amestec al polonezilor şi ungurilor în luptele dintre Petru al II-lea şi Roman al II-lea, în contextul frămîntărilor ivite în Polonia, dar şi de prinderea şi închiderea lui Iancu de Hunedoara de către despotul Gheorghe al sîrbilor. Textul acestor lungi relatări, luate din N. Costin, au fost prelucrate de către autorul cronicii, iar la unele fragmente ce nu priveanu direct Moldova a renunţat (f. 51^{v}-55).

Îl întîlnim pe Axinte, din nou, încercînd să stabilească succesiunea la tronul Moldovei (f. 54^{v}) substituind izvoarele narative, documentelor: „De acest Pătru vodă aşia am găsit scriind la toate létopisăţîle, că au fost ficior lui Ştefan vodă şi nepot de fiiu lui Alexandru vodă. *Iară la cercarea uricilor, ce-am făcut noi*(subl. n.) am aflat cum un Pătru vodă ce-au fost într-acest vlet, ce scrie şi la létopisăţă cum că au fost ficior lui Alexandru vodă, şi din vréme că alt Pătru vodă n-au mai foat la acia vréme făr-de acesta, *mai de credzut sînt uricile lui, decît létopisăţîle*" (subl. n).

Tot lui Axinte îi datorăm o frumoasă legendă, demnă de *O samă de cuvinte*, cu privire la domnia lui Ciubăr vodă (f. 55^{v}). Pînă şi introducerea pare luată din I. Neculce: „Iară şi aceasta nu am trecut a nu însămna, cum s-au tras cuvîntul den om în om pentru aceşti doi domni, atît pentru Ştefan vodă, cît şi pentru Ciubăr vodă. Dzic că pre acest Ştefan vodă să-l fie omorît boiarii săi. Şi au făcut hotărîre boiarii, pre cine vor afla de dimineaţă la poarta cetăţii, pe acela să-l facă domn. Şi aflînd dimineaţa, la poartă, pre un om bătrîn cu un ciubăr, numai decît l-au ridicat domnu şi i-au dzis: Ciubăr vodă."

Pînă la urcarea pe tron a lui Ştefan cel Mare, intervenţiile sînt de ordinul sistematizării şi reducerii uşoare a textului lui N. Costin, pentru Moldova dar şi a unor încercări de precizări genealogice cu privire la Alexăndrel (1452-1455, cu întreruperi), Bogdan al II-lea (1449-1451), sau Petru Aron (1451-1457, cu numeroase întreruperi), pentru care face din nou apel la documente, sau la Pomelnicul Mănăstirii Bistriţa (f.63-64^{v}). Supoziţii interesante, demne de urmărit, fără îndoială, pe care le încredinţăm, însă, genealogiştilor[93]. Cît priveşte Ţara Românească este amintită, după *Letopiseţul*

91 *Variantele* pomenite de Ştefan Gorovei în recenzia amintită la nota 29, fiind mult mai tîrzii, nu intră în calcul.

92 Luată din *Letopiseţul Cantacuzinesc*...,p. 4.

93 Interesant ni se pare faptul că pentru elucidarea legăturilor de rudenie dintre Alexăndrel şi Bogdan al II-lea, între acesta şi Alexandru cel Bun, Axinte Uricariul se referă permanent la Miron Costin şi la neputinţa acestuia de a descîlci firele dintre neamuri, în pofida numeroaselor „izvoade de létopisăţe, atît moldoveneşti, cît şi leşăşti" folosite. În care lucrare a lui Miron Costin va fi observat Axinte ezitările la care se referă?! Să fi avut Miron însemnări, „izvoade" de epocă, nefinisate, pierdute astăzi, dar cunoscute şi folosite de fiul său Nicolae şi, evident, şi de Axinte?!

Oricum el, Axinte, precizează lucrurile, folosindu-se de *Letopiseţul* lui Ureche şi de „hrisoavele acestor domni": Alexăndrel a fost fiul lui Iliaş vodă şi tată lui Bogdan al II-lea. Detaliile interpolării, foarte interesante, cuprinzînd referiri la două personaje cu acelaşi nume, Alexandru, ocupă trei pagini de manuscris.

Cantacuzinesc, domnia lui Laiotă Basarab, căruia i se atribuie închinarea ţării, turcilor (f. 61), precum şi aceea a lui Ţepeluş (= Basarab cel Tînăr, deşi tîrziu după urcarea lui Ştefan pe tron, în 1477-1481) acordîndu-i, însă, după *Letopiseţ,* 16 ani de domnie. Va fi reluată domnia lui (f. 88ᵛ) în cadrul acţiunilor războinice ale lui Ştefan cel Mare.

Istoria domniei lui Ştefan cel Mare, luată după N. Costin, în care a intercalat elemente din interpolările sale la cronica lui Gr. Ureche, dar şi consideraţiuni noi, ocupă f. 69ᵛ-112, 119-120ᵛ. Autorul precizează, folosindu-l pe Ureche, luna şi ziua ajungerii oştilor lui Matei Corvinul la Roman, noiemvrie 29, arderea oraşului, decemvrie7, precum şi ziua săptămînii în care a ajuns Matei la Baia: 14 decembrie, luni[94]. Precizează, după aceeaşi sursă moartea Evdochiei de la Kiev: „Iară pre acia vréme, noemvrie în 25 <1467>, s-au pristăvit Evdochiia, doamna lui Ştefan vodă"[95] (f. 74), ca şi titlul: Cînd au sfinţit Ştefan vodă Mănăstirea Putna[96].

Autorul foloseşte, în relatarea domniei lui Ştefan, varianta dezvoltată a lui N. Costin rezervată domnului. Dar şi faţă de aceasta revine cu completări, cum am văzut mai sus şi cum este şi aceea a aducerii Mariei de Mangop, eveniment pe care îl relatează între cutremurul din 29 august 1471 şi prădarea sudului Poloniei de către oştile lui Matei Corvinul, în anul 1473: „În anul 6980 <=1472> adus-au Ştefan vodă pre Mariia den Mangop de o au luat luiş doamnă"[97] (f. 77ᵛ). O pagină mai încolo (f. 78) autorul precizează, dînd unele detalii cu privire la lupta cu Radu cel Frumos de la Cursul Apei, că datele sînt luate din letopiseţul lui Ureche.[98].

Frumoasă parafrazare a lui Axinte, şi înlocuire a textului sec al lui N. Costin („ci singur Ştefan vodă în fruntea oştilor sale, nepărăsind, îmbărbăta pre ai săi"[99]) cu privire la bătălia de la Podul Înalt: „Ce singur Ştefan vodă, în fruntea oştii dîndu războiu, au deşteptat războiul" (f. 80ᵛ).

Sînt stabilite, după Gr. Ureche, unele detalii cu privire la moartea mitropolitului Teoctist, la 8 noiembrie 1477, cel care l-a uns la Direptate pe marele Ştefan şi care a condus spiritual Moldova 25 de ani. În urma lui, adaogă autorul, a fost ales Gheorghe (f. 88). Tot folosindu-l pe Ureche, se precizează luna şi ziua morţii, decembrie 19, din acelaş an, a Mariei de Mangop[100], precum şi incursiunea făcută în Ţara Românească la 1484[101]. Referindu-se la luarea de către turci a cetăţilor Chilia şi Cetatea Albă în 1484, autorul îl completează pe N. Costin, tot după Ureche, precizînd că amîndouă cetăţile au căzut în zi de miercuri (14 iulie cea dintîi, 5 august cealaltă)[102].

Nu o dată, pentru istoria domniei lui Ştefan mai ales, autorul *Cronicii* simte nevoia să întărească spusele lui N. Costin şi să precizeze unele detalii, referindu-se la izvorul narativ fundamental, inclus în lunga şi stufoasa compilaţie a lui N. Costin, care a fost *Letopiseţul* lui Ureche: „precum scrie în létopiseţul lui Ureche", sau „scrie Uréche vornicul".

Este pomenit, după acelaşi izvor, numele celui dintîi egumen al Mănăstirii Putna, Iosif (Ioasaf, la Ureche), mort la 1485[103] precum şi zidirea Bisericii Sf. Nicolae din Iaşi, după înfrîngerea lui

---

94 Gr.Ureche, *Letopiseţul...,* p. 85.

95 *Ibidem,* p. 86.

96 *Ibidem,* p. 87.

97 *Ibidem,* p. 89.

98 *Ibidem,* p. 89.

99 N. Costin, *Letopiseţul...,* p. 261.

100 Gr. Ureche, *Letopiseţul...,* p. 96. Varianta dezvoltată a *Letopiseţului* lui N. Costin, pe care autorul n-a folosit-o, de data aceasta, combate aserţiunea lui Ureche: Maria de Mangop trebuie să fi murit înainte, de vreme ce Ştefan era însurat, la acea dată, cu Voichiţa, fata lui Radu cel Frumos; sau Voichiţa i-a fost doamnă înaintea Mariei şi a murit înaintea ei, ceea ce — adăugăm noi — nu este de crezut.

101 *Ibidem,* p. 97.

102 *Ibidem,* p. 98.

103 Asupra datei morţii, izvoarele nu coincid. N. Costin şi Axinte dau ziua de 9 octombrie (f. 91ᵛ) în timp ce *Letopiseţul* lui Ureche, în ediţia Panaitescu, (p. 98), cu siguranţă dintr-o eroare de lectură, sau tipar, indică 19 octombrie.

Malcociu la Catlabuga (1493), zidirea fiind omisă din amîndouă variantele N. Costin[104].

Este inclus, aidoma luat din cronica lui Ureche (f. 93^v), un scurt fragment cu privire la ridicarea tîrgului Hîrlău, la 1487, un al doilea în care este relatată moartea lui Matei Corvinul (1490), pentru care Ureche are cuvinte elogioase față de vitejia lui în războaiele cu nemții și cu turcii și în sfîrșit, un al treilea, despre construirea Episcopiei Hușilor și a curții domnești din care nu au mai rămas, în vremea lui Ureche, decît pivnițele[105].

Intervențiile autorului la relatarea campaniei din 1497 a lui Ioan Albert în Moldova privesc pe de o parte completări făcute după izvorul lui Ureche, sau eliminări de texte neesențiale, pe de alta parafrazări la *Letopisețul* lui N. Costin. Cele dintîi se referă mai ales la intențiile ascunse ale Iagellonului și la buna credință a moldovenilor, bucuroși de o acțiune împotriva turcilor pentru reocuparea cetăților din sud. Este precizată intrarea leșilor la Coțmani, atacul de la Șipinți și măsurile strategice luate de Ștefan, redate de N. Costin în cronica sa dezvoltată foarte succint[106]. Axinte completează, după Ureche, ideea de răzbunare a lui Ștefan „fiind înfierbîntat de război" și văzînd că regele polon nu respectă nici măcar convenția de pace, de a se înapoia pe drumul ce i-a fost fixat (f. 100^v). Este precizată, mai jos, ziua săptămînii în care a avut loc acțiunea vornicului Boldur la Lențești: duminică 29 octombrie[107]. Sînt completate, după Ureche, capitolele intitulate: *Certarea celor puternici. De capetele céle de frunte a léșilor, ce s-au aflat periți*, și *Cînd au prădat Malcoci Țara Leșească* (f. 106-107), excluse cu totul din compilația lui N. Costin[108]. Este dezvoltată știrea, abia enunțată de N. Costin[109], cu privire la acțiunea leșilor de la Botoșani (martie 1500), încheiată cu aratul și semănatul ghindei „pe o culme de deal"[110]. Reține, după același izvor data morții Mariei-Despina, soția lui Radu cel Frumos (martie 1500) și înmormîntarea ei la Putna[111]. În sfîrșit lungul capitol cu privire la raporturile lui Ștefan cel Mare cu Ioan Albert, încheiat cu pacea dintre cei doi, lipsind la N. Costin, a fost completat, în partea finală, tot după Gr. Ureche, cel care ține să precizeze că nu teama, ci omenia lui Ștefan, amintirea legăturilor sale cu Cazimir și nevoia de alianță anti-turcească l-au determinat la pace[112] (f. 110).

După moartea lui Ștefan cel Mare, Gr. Ureche a rezervat în cronica sa cîteva capitole vieții sociale și politice ale țărilor străine, limitrofe Moldovei (fără Țara Românească, bineînțeles) pe care le numește cu un titlu general: *Povéstea și tocmala altor țări ce sînt prin prejur, cum nu să cade să nu poménim, fiindu-ne vecini de aproape*[113].

Primul capitol îl consacră Poloniei. Nicolae Costin, care s-a folosit copios de Ureche, cum bine se știe, include și el în *Letopisețul* său, înainte de sfîrșitul marelui voievod, un lung și inutil capitol

---

104 Axinte renunță la rectificarea pe care o face în termeni critici la interpolarea cronicii lui Ureche, cu privire la data ridicării lăcașului;„Vă leato 6999 <=1491>. Într-acesta an să știi, cetitoriule, că au zidit Ștefan vodă biserica lui sfeti Nicole din tîrgul Iașii; de nu crezi, caută la văleatul ce scrie deasupra ușii bisericii, iară nu cum scrie înapoi" *(Letopisețul*..., p.99).

105 *Ibidem*, p. 99-100.

106 N. Costin, *Letopisețul*..., p. 292. Este completat, după Ureche, inclusiv data plecării lui Ștefan din Suceava spre Roman: duminică 27 august (N. Costin scrie 26 august, f. 98). Cîteva rînduri mai jos, dintr-o neglijență, este indicată greșit luna august, în loc de septembrie, ca moment al asediului nereușit al polonezilor asupra Sucevii.

107 Gr. Ureche, *Letopisețul*..., p. 105.

108 *Ibidem*, p. 105-107.

109 N. Costin, *Letopisețul*..., p. 304.

110 Gr. Ureche, *op, cit.*, p. 108.

111 *Ibidem*, p. 108. Misail Călugărul în interpolarea sa pretinde că, după ce s-a căsătorit Ștefan cu doamna Voichița, fata lui Radu vodă „pre maică-sa cu mare cinste o au trimis la domnu-său, la Radul vodă, în Țara Românească" (p. 94).

112 Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 108. Textul lui Ureche este prelucrat de Axinte, inclusiv aluzia la prietenia lui Ștefan cu Cazimir, ce lipsește.

113 *Ibidem*, p. 112-126.

despre „obiceiurile leşilor cînd fac şi rădică craiu nou"[114], (fără să-l intereseze celelalte neamuri din jur), pe care Axinte n-a avut curajul să-l elimine şi care ocupă f. 113v-118.

Cronica paralelă încheie lunga domnie a marelui Ştefan şi urcarea în scaun a lui Bogdan folosind *Letopiseţul* lui Nicolae Costin, cu mici deosebiri, semnalate, de altfel, în aparatul critic. Se continuă şi la Axinte greşala făcută de Ureche şi preluată de N. Costin de a confunda pe hatmanul Kamenieski, cel care a făcut mare omor în oastea moldovenească, drept răzbunare pentru prăzile moldovenilor în Pocuţia, cu Cetatea Cameniţa, unde ar fi fost duşi boierii prinşi[115].

Alternanţa cu istoria Ţării Româneşti n-a putut fi asigurată de autor pentru această perioadă, atît de bogată în fapte măreţe în Moldova. Sînt povestite doar ciocnirile dintre Radu cel Mare şi Bogdan al III-lea din toamna anului 1507, împăcarea, mediată de un călugăr, Maximilian, „de niamul dispoţilor greceşti" şi moartea, un an mai tîrziu a Radului vodă, spre salvarea de la „perire şi răsipă a bieţilor munténi", dat fiind spiritul războinic al lui Bogdan, care ar fi „răscumpărat stricăciunea ţării" (f. 125v). *Cronica paralelă* va continua să relateze domnia lui Bogdan cel Orb, pînă la moartea acestuia survenită la 18 aprilie 1517, după *Letopiseţul* lui N. Costin, Axinte completînd unele detalii cu ştiri luate de la Gr. Ureche şi subliniind, cum am mai arătat, foarte onest, sursa acestor adăogiri. Abia cu f. 135v, manuscrisul include în paginile sale, după *Letopiseţul Cantacuzinesc*, istoria Ţării Româneşti, relatînd domnia lui Radu cel Mare[116], a lui Mihnea cel Rău, Vlad cel Tînăr, Neagoe Basarab şi Vlad Călugărul, aşadar 27 ani de evenimente interesante şi frumos relatate, de la 1495 pînă la 1522. Spre mai marea noastră surprindere, în cele cîteva rînduri de introducere ale lui Axinte la noul capitol, acesta, nefamiliarizat pe deplin cu evenimentele din Muntenia, sau, mai degrabă, dintr-o neatenţie, îl confundă pe Radu cel Mare cu Radu cel Frumos: „Acest domn au făcut Mănăstirea den Dial şi au avut multe războae cu Ştefan vodă, domnul Moldovei. *Pînă şi pre doamnă-sa Mariia şi pre fiică-sa Voichiţa li-au robit Ştefan vodă* (subl. n.). Pre urmă au avut războiu şi cu Bogdan vodă, fiiul lui Ştefan vodă şi iar nenorocit Radu vodă, că tot el au rămas biruit. Şi au murit în scaon, domnind ani 15[117].

În paginile *Letopiseţului Cantacuzinesc*, care a folosit pentru perioada 1495-1517 opera mai marelui Sfetagorii, Gavriil, închinată patriarhului Nifon al II-lea al Constantinopolului[118], Axinte intervine rar, eliminînd din *Cronica paralelă* mai ales citate biblice, comparaţiile şi consideraţiunile teosofice, atît de abundente şi justificate la un întîi stătător athonit. Ele au fost, de altfel, marcate de noi în aparatul criritc, adăogîndu-le după ediţia C. Grecescu, atît de atent întocmită şi nu vom mai reveni asupra lor.

Cu sfinţirea Mănăstirii Curtea de Argeş *Letopiseţul Cantacuzinesc* — şi la rîndul său, *Cronica paralelă* — încetează să folosească *Viaţa lui Nifon* drept izvor.[119]. Domnia lui Vlad Călugărul — sau Radu vodă Călugărul — precum şi moartea la Ţaringrad a nevîrstnicului Theodosie, feciorul lui Neagoe Basarab, încheie lungul segment de istorie muntenească, cu care s-a ajuns, de altfel, la

---

114 N. Costin, *op, cit.*, p. 311-320. Povestirea a fost luată de N. Costin din Alexander Gwagnin, *Kronika Sarmacjej Europskiej*, Cracovia, 1611, p. 229-238. Menţiunea la Ioan St. Petre, ediţia *Letopiseţului*, p. 322. Cf. şi ed. latină: *Rerum Polonicarum...*, Francfurt, 1584, vol. I, p. 274-291. Traducerea în limba polonă fiind realizată de Martin Paszkowski, cu multe adăugiri, cronica apare adesea sub numele Gwagnin-Paszkowski.

115 Cf. Gr. Ureche, *Letopiseţul...*, p. 127, nota 2.

116 Cf. *Letopiseţul Cantacuzinesc...*, p. 5-43.

117 Radu cel Mare domneşte 13 ani, între 1495-1508. Incursiunea lui Ştefan, cu ocuparea cetăţii Dîmboviţa şi capturarea averii şi familiei lui Radu cel Frumos a avut loc în noiembrie 1473. Textul lui Axinte la f. 135v.

118 Cf. *Repertoriul manuscriselor de cronici interne...*, p. 145-147. Cea mai bună ediţie ne-a dat-o Vasile Grecu, *Viaţa sfîntului Nifon. O redacţie grecească inedită*. Editată, tradusă şi însoţită cu o introducere de..., Bucureşti, 1944. Un studiu rămas clasic la D. Russo, *Viaţa Sfîntului Nifon de Gavriil Protul Sfetagorei*, în *Studii istorice greco-române*. Opere postume. Publicate supt îngrijirea lui C.C. Giurescu de Ariadna Camariano şi Nestor Camariano. Tomul I, Bucureşti, 1939, Editura Fundaţiilor Regale, p. 17-34.

119 Se încheie la f. 156v.

paralelism cronologic. La aceeaşi filă 158, unde încearcă Axinte să stabilescă durata domniei lui Vlad Călugărul, începe domnia lui Ştefăniţă vodă, contemporan al evenimentelor din Ţara Românească de după 1517. Precizarea vîrstei fragede la care începe domnia — 9 ani — lipsind la N. Costin, a fost luată de Axinte din interpolarea proprie la Ureche, unde pretinde că deţine ştirea „dintr-un letopiseţ sîrbesc"[120]. Tot după Ureche va mai adăoga mici detalii: *Petrea* Cărăbăţ, vornicul, pornit împotriva tătarilor, sau anul morţii hatmanului Luca Arbore, 1523.

Încercînd să menţină paralelismul evenimentelor din ambele ţări, după Ştefăniţă vodă, autorul reia şirul domniilor din Ţara Romnească cu Radu de la Afumaţi, al cărui început de domnie îl greşeşte, însă, în titlul capitolului, 1520 în loc de 1522, deşi *Letopiseţul* îl menţionează limpede: „... au rădicat domn pe Radu vodă de la Afumaţi, ginerile lui Băsărab vodă Neagoe, la leatul 7030<=1522>"[121]. Capitolul va fi desfăşurat de Axinte pînă la începutul domniei lui Moise vodă (1529-1530), sfîrşitul domniei acestuia fiind redat după prima domnie a lui Petru Rareş, mai exact după plecarea lui Petru Rareş din cetatea Ciceului la Constantinopol.[122]

Puţine abateri de la textul lui N. Costin, pentru prima domnie a lui Petru Rareş, care privesc, de fapt, folosirea ambelor redacţii ale *Letopiseţului de la facerea lumii*, în funcţie de elementele informaţionale pe care le cuprind, şi sporadice şi insignifiante completări după Gr. Ureche, cu excepţia precizării datei, 18 septemvrie 1538, cînd, ameninţat să fie învăluit la Mănăstirea Bistriţa şi prins, fuge spre Ardeal. În schimb şederea sa în cetatea Ciceului, cu toate ameninţările ungurilor, cu pericolul de a fi trădat chiar de apropiaţii săi (Simion pîrcălabul şi vlădica Anastasie), trimiterea ingenioasă a scrisorilor către Soliman Magnificul şi purcederea sa spre Constantinopol, din porunca acestuia, lipsind toate acestea din cronica lui Nicolae Costin au fost reproduse după *Letopiseţul* lui Gr. Ureche.[123] (Textul respectiv la f. 179ᵛ-181ᵛ.)

Înaintea unui foarte lung segment cu relatarea celor întîmplate în Transilvania, după moartea lui Ioan Zápolya şi supunerea Ungariei de către marele Soliman, autorul rezervă în *Cronica paralelă* cîteva pagini întîmplărilor din Ţara Românească şi din Moldova. Mai întîi sfîrşitul domniei lui Moise vodă, apoi acela ale lui Vlad Înecatul (1530-1532), Vlad Vintilă de la Slatina (1532-1535) şi a lui Radu Paisie (1535-1545)[124]. Pentru Moldova este relatată istoria domniei lui Ştefan Lăcustă (1538-1540), unind datele din *Letopiseţul* lui N. Costin, care separă domnia acestuia în două[125], precum şi pe aceea a lui Alexandru Cornea (1540-1541). Domniile acestora sînt intercalate cu ştiri privitoare la şederea lui Petru Rareş la Galata şi demersurile pentru obţinerea scaunului domnesc, cu începutul celei de a doua domnii şi pedepsirea boierilor ce s-au făcut vinovaţi de asasinarea lui Ştefan Lăcustă şi — după unele izvoare[126] — şi a lui Alexandru Cornea. După N. Costin pedepsirea ar fi avut loc la Galaţi; Gr. Ureche — completează Axinte — spune că Petru Rareş i-a judecat şi omorît pe ucigaşi în scaun, la Suceava.[127]

Lucrurile streine care urmează (f. 187ᵛ-216ᵛ), copiate după *Letopiseţul* lui N. Costin [128], au ca sursă prelucrarea tatălui său, Miron, *Istoria de Crăiia Ungurească* [129], după cronicarul Laurenţiu Toppeltin din Mediaş[130], a cărui lucrare cuprinde multe date cu privire la Ţările Române, mai ales

120 Cf. Gr. Ureche, *Letopiseţul...*, p. 134.
121 Cf. *Letopiseţul Cantacuzinesc...*, p. 44.
122 La f. 181ᵛ.
123 Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 146-149.
124 *Letopiseţul Cantacuzinesc...*, p. 47-48.
125 La f. 372 şi 417-420.
126 N. Costin, *op. cit.* p. 420.
127 Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 152. După Ureche, Alexandru Cornea a fost prins de Petru Rareş la Galaţi, şi acesta i-a tăiat capul. Iar boierii vinovaţi de omorîrea lui Ştefan Lăcustă se făcuseră vinovaţi şi de viclenie în timpul domniei dintîi a lui Rareş.
128 N. Costin, *op, cit.*, p. 374-416.
129 Miron Costin, *Opere...*, ed. P. P. Panaitescu, p. 277-314. Vezi şi nota asupra ediţiei, la p. 418-426.
130 Laurentius Toppeltinus, *Origines et occasus Transylvanorum, seu erutae nationes Transylvaniae, earumque ultimii temporis revolutiones, historica narratione breviter comprehensae.* Lugduni <Lyon> 1667. Cf. şi *Repertoriul manuscriselor de cronici interne...*, p. 466.

pentru prima jumătate a sec. al XVII-lea. N. Costin — şi după el Axinte — a exclus însă din traducerea lui Miron primele 15 capitole[131] şi le-a înlocuit cu relatarea faptelor lui Aloisio Gritti şi, mai ales, finalul acestuia, ce lipsesc la Miron Costin. De menţionat, pentru *Cronica paralelă*, folosirea de către autor a variantei pentru domn din cronica lui N. Costin, dar şi a parafrazărilor, destul de numeroase în care, pentru acurateţea textului şi, adesea, pentru simplificarea topicei greoaie a modelului, îmbină cele două variante.

Paginile care urmează (f. 217-232^{v}) reiau suita evenimentelor din Moldova — cu a doua domnie a lui Petru Rareş — şi din Ţara Românească — cu urcarea pe tron a lui Mircea Ciobanul, în 1545 — întrerupte de scurte *Lucruri streine* pînă la domnia lui Despot, unde *Cronica paralelă* va stărui mai mult. Alternanţa dintre Principate este bine dozată. După Mircea Ciobanul este povestită domnia, vrednică, pînă la o vreme, dar încheiată cu o viaţă ruşinoasă, aceea a lui Iliaş Rareş (1546-1551), cu mici completări la N. Costin făcute după Ureche, apoi scurta domnie de 6 luni a lui Radu Ilie, poreclit Haidăul (1552-1553), revenirea în scaun a lui Mircea, cu ajutor tătăresc şi turcesc, dar numai pentru cîteva luni, mazilia lui şi numirea de către turci a lui Pătraşcu cel Bun (1554-1557), unul dintre puţinii domnitori munteni ce au murit în scaun. Trecînd la Moldova este istorisită domnia celuilalt fiu al lui Petru Rareş, Ştefan, lacom şi curvar, omorît de boieri la Ţuţora.

Lucrurile streine (asediul Seghedinului de către turci, revenirea Izabelei Zápolya în Ardeal, ocuparea Astrahanului de către ruşi) se încheie cu un fragment, neseparat, de istorie moldovenească, cu ridicarea lui Joldea la domnie (sept. 1552), ciocnirea acestuia cu boierii probegi din Ţara Leşească la Şipote, care veneau cu Petrea stolnicul, viitorul Alexandru Lăpuşneanu. Precizează Axinte, după Ureche, că Joldea a domnit doar trei zile, după care, prins viu de Moţoc vornicul, a fost însemnat la nas de Lăpuşneanu şi apoi trimis la mănăstire[132]. În sfîrşit, este reluată a treia domnie a lui Mircea Ciobanul, precum şi prima domnie a lui Alexandru Lăpuşneanu, pînă la acţiunea de sprijinire în Ardeal, din porunca sultanului, a reîntronării feciorului lui Ioan Zápolya.

În lungul capitol de *Lucruri streine*, ce începe cu f. 232 este inclusă şi impostura lui Despot vodă, despre care va fi vorba, alternînd cu fragmente din domnia lui Alexandru Lăpuşneanu şi Ştefan Tomşa, pînă la f. 263. Este surprinzător spaţiul pe care l-au acordat atît Gr. Ureche, cît şi N. Costin (prin care l-a folosit, mai ales, Axinte) în cronicile lor, acestui personaj de carnaval. Este drept că şi izvoarele poloneze, în primul rînd Martin Paszkowski[133] au furnizat date abundente despre Despot, acesta avînd legături deosebit de numeroase cu nobilimea poloneză de la margine, învecinată cu Moldova.

Autorul *Cronicii paralele* corectează în cîteva locuri pe N. Costin cu privire la sprijinul pe care Alexandru Lăpuşneanu îl aştepta din Ţara Românească (după lupta pierdută de la Verbia din 18 noiembrie 1561), *nu de la Mircea vodă* — căci Mircea Ciobanul nu mai era domn —, *ci de la „Pătru vodă, sin Mircii vodă"*, adică de la Petru cel Tînăr, feciorul Chiajnei (1559-1568)[134].

După domnia dintîi a lui Alexandru Lăpuşneanu este inclus un scurt fragment de istorie muntenească, consacrat domniei lui Petru cel Tînăr, amintit mai sus (f. 243-244). Axinte corectează adaosul de haraciu: 15000 de aspri al doamnei Chiajna şi precizează aşezarea în scaun a lui Petru, 24 octombrie, probabil după cel mai vechi act cunoscut emis de domn, sau după alt izvor narativ decît Radu Popescu (unde lipseşte, de asemeni, această dată), pe care nu-l putem bănui.

După moartea lui Despot vodă autorul consacră cîteva pagini — mereu după N. Costin — lui Ştefan Tomşa, apoi celei de a doua domnii a lui Alexandru Lăpuşneanu pentru care utilizează masiv

---

131 Cf. Miron Costin, *op. cit.*, p. 277-286.

132 Gr. Ureche, *Letopiseţul...*, p. 158-159.

133 Adăogirile lui Martin Paszkowski la *Cronica* lui Gwagnin, cu privire la Despot au fost preluate de Simion Dascălul şi incluse în întregime în *Letopiseţul* lui Ureche, de unde au fost copiate de Axinte. Cf. Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 164-173, 175.

134 Vezi f. 241^{r-v}, 242^{r-v}, f. 265, 266^{v}.

știri luate din Gr. Ureche.[135] Între consemnările despre consacrarea lui Theofan[136] ca mitropolit, în 1564 și moartea lui Lăpușneanu este intercalat un nou capitol de *Lucruri streine*, cu date privitoare la acțiunile turcești din Ungaria și moartea lui Soliman Magnificul. Axinte precizează, cum o făcuse și în interpolarea la cronica lui Ureche, după hronograful grecesc, anii de domnie ai padișahului: 47.[137]

Istoria Țării Românești, încă destul de sărac tratată în *Letopisețul Cantacuzinesc*, este reluată cu domnia celuilalt fecior al lui Mircea Ciobanul, Alexandru, cunoscut sub numele de Alexandru al II-lea Mircea (1568-1577, cu o întrerupere de cîteva luni), și autorul birului „de oae seacă". Cea a Moldovei alternează de îndată cu relatarea domniei tînărului Bogdan Lăpușneanu (1568-1572), începută sub auspicii fericite și încheiată rău, fiind obligat să fugă la Moscova, de unde nu s-a mai întors.

Capitolul lung de *Lucruri streine*(f. 278ᵛ-288ᵛ) este ocupat de campania turcească nereușită împotriva rușilor, pentru cucerirea Astrahanului, din anul 1569, sub conducerea lui Selim al II-lea. De observat o mențiune de an, 1570 (la începutul capitolului), în care se împacă Ioan Sigismund cu împăratul Maximilian, care la N. Costin este precizat, în redacția obișnuită, 1568, iar în aceea pentru domn 1569[138]. Și aici, ca și în cazul consacrării regilor polonezi, N. Costin umple numeroase pagini cu detalii privind specificul și obiceiurile trupelor turcești, ținuta și mișcarea acestora, descrierea regiunii de stepă și altele multe, fără nici o legătură cu istoria Moldovei.

Aceasta va fi reluată cu domnia lui Ion vodă cel Cumplit (f. 289-311ᵛ), în relatarea căreia — după N. Costin, folosind varianta mare — autorul intervine adesea cu modificări, sau completări, luate din Gr. Ureche. Și în cazul lui Ion vodă, Axinte separă textul, cu titluri luate din *Letopisețul* lui Ureche, știut fiind că N. Costin folosea rar titlurile, de obicei la început de domnie. Axinte modifică cifra ajutorului turcesc cu care Ion vodă a pătruns în țară: 20.000, dată de N. Costin după Gwagnin, reducînd-o la 2000[139]. Era o confuzie a lui Axinte cu numărul leșilor trimiși în ajutor lui Bogdan Lăpușneanu, ce se afla la Hotin, aceeași, menționată cu puțin mai jos. Tot de la Ureche completează Axinte știrea că pentru a putea face față lui Bogdan, Ion vodă, *a ridicat țara*[140]. Întreaga domnie a lui Ion vodă, cu date găsite în istoriografia poloneză de către N. Costin și transmisă corect de *Cronica paralelă* este entuziast povestită. Dialogul cu căpeteniile cazacilor, discursurile atribuite lui Ion vodă și acea mărturisire finală (f. 306ᵛ) demnă de Mircea, de Ștefan, sau de Mihai: „Eu pentru acéia am venit, să-mi apăr moșiia pînă la moarte", aruncă strălucire de martir asupra frunții singuraticului voievod; iar lucrurile spuse despre el îl absolvă pe N. Costin pentru prolixitatea unor pagini și datele de umplutură ale altora.

O ultimă greșală se cere îndreptată. Axinte — care dă în *Cronica paralelă* anii de domnie ai fiecărui voievod — îi atribuie lui Ion vodă cel Cumplit șase ani de ședere în scaun. Bănuim că este o eroare de copist, pentru că atît N. Costin, cît și Gr. Ureche (în care, mai ales, credea Axinte) notează, mai aproape de adevăr, numărul: trei ani de domnie.[141]

Puține pagini a rezervat *Cronica paralelă* istoriei românilor și *Lucrurilor streine*, de la moartea lui Ion vodă și pînă la epopeea lui Mihai Viteazul (f. 312ᵛ-342ᵛ). La drept vorbind, cu excepția lui Petru Șchiopul și a turburărilor grave din Moldova din vremea lui, cauzate de pretendenți — rude ale lui Ion vodă, sau numai aventurieri — și cu excepția lui Petru Cercel în Țara Românească, interesant mai mult în afara țării, decît ca domn, celelalte sînt figuri palide, a căror viață și fapte atît letopisețele, cît și *Cronica paralelă* le-au tratat în puține fraze.

---

135 În special capitolul despre demolarea cetăților este lucrat după Gr. Ureche, *Letopisețul...*, p. 179.

136 În manuscris Theofil; copiat greșit în manuscrisul Ureche, folosit de Axinte. Este vorba de Theofan, care îl înlocuiește pe Grigore Roșca.

137 Cf. Gr. Ureche, *Letopisețul...*, p. 180.

138 Cf. N. Costin, *op. cit.*, p. 494. Data corectă este cea indicată de Axinte, 1570, cînd prin tratatul de la Speyer este recunoscută suzeranitatea Habsburgilor asupra Ungariei.

139 Gr. Ureche nu dă nici o cifră.

140 Gr. Ureche, *Letopisețul...*, p. 183.

141 Mai exact din febr. 1572 pînă la mijlocul lui iunie 1574: doi ani și patru luni.

Între cele două domnii ale lui Mircea Turcitul, autorul aşează (după N. Costin şi Gr. Ureche) prima şi a doua domnie a lui Petru Şchiopul în Moldova, evenimentele din Polonia de la moartea lui Sigismund al II-lea (1572) şi pînă la Ştefan Bathori, acţunile turceşti în nord-vestul Africii şi Babilon, şi mai ales războaiele lui Petru Şchiopul cu Ivan şi Alexandru Potcoavă, fraţii lui Ion vodă.

De observat că pentru prima domnie a lui Mihnea, Axinte a utilizat un manuscris mai complet decît textul de bază al *Letopiseţului Cantacuzinesc*, manuscris dintr-o aşa numită grupă *O* folosit de Const. Grecescu în subsol. Numai în acea variantă se spune că după lupta de la Craiova dintre Mihnea al II-lea şi Radul Popa, ajutat de mehedinţeni, acesta din urmă „au fugit în cetatea Timişvarului“[142].

Pentru Moldova, unde i s-au socotit lui Ioan vodă cel Cumplit şase ani de domnie, Axinte utilizînd un manuscris dintr-o grupă *A*, marchează începutul domniei lui Petru Şchiopul în anul 1576 în loc de 1574[143] Printre lucrurile streine, amintind de moartea lui Selim al II-lea (în 1574 şi nu în 1575)[144], Axinte completează datele după Gr. Ureche, referindu-se, printre altele, la obiceiul acestuia de a bea vin. O inadvertenţă şi în datarea primei acţiuni a lui Ivan Potcoavă asupra lui Petru Şchiopul. Textul de bază precizează (f. 316^{v}-317 că „După ce trecu *un an* al domniei lui Pătru vodă Şchiopul s-au scociorît un cazac anume Ivan Potcoavă...“ şi dă ca an al acţiunii 7085<=1577>, trecut aidoma şi de Axinte în *Cronica paralelă*. Numai că Petru Şchiopul îşi începe domnia în 1574. Corectarea trebuie făcută după Gr. Ureche, care pomeneşte şi el anul 7085, şi precizează textual:„Pe acéia vreme, fiind în *al patrulea* an al domniii lui Pătru vodă...“ ceea ce este corect, dacă se numără şi anii 1574 şi 1577[145]. Cu a doua domnie a lui Petru Şchiopul, începută la 1 ianuarie 1578, cronologia se restabileşte, cel puţin deocamdată. Cît priveşte dependenţa *Cronicii paralele* de *Letopiseţul* lui Gr. Ureche, prin intermediul lui N. Costin acesta este, pentru această epocă, aproape totală[146].

Domniile lui Ştefan Surdul (1591-1592) şi Alexandru cel Rău (1592-1593), din Ţara Românească, abia amintite, după Letopiseţul Cantacuzinesc sînt urmate de relatarea stăpînirii în Moldova a lui Aron Tiranul. De data aceasta anul începerii domniei, din titlu, este menţionat corect: 1591. Textul este, evident, al lui Ureche. la punctul în care se sfîrşeşte *Letopiseţul* lui Ureche, cu relatarea gonirii din scaun, în 1595, a lui Aron Tiranul, şi arderea Iaşilor de către cazacii conduşi de un oarecare Lobodă, se opreşte şi varianta pentru domn a cronicii lui N. Costin, pe care a folosit-o Axinte. De aici înainte N. Costin n-a mai fost utilizat cu alte ştiri din *Letopiseţul de la facerea lumii*(f. 342^{v}). Se sfîrşeşte, o filă mai încolo, şi textul copiat de Ioan Pavel grămăticul, acesta încredinţînd condeiul munteanului popa Stanciu.

Istoria lui Mihai Viteazul este inclusă de Axinte în compilaţia sa folosindu-se tot de *Letopiseţul Cantacuzinesc*, unde aceasta este separată clar de restul cronicii printr-un titlul definitoriu:*De aicea să încépe istoria lui Mihai vodă sin Pătraşco vodă, carele au făcut multe războae cu turcii pentru creştinătate, precum de aicea înainte să arată*[147]. Cronica lui Radu Popescu, extrem de

---

142 *Letopiseţul Cantacuzinesc...*, p. 53, r. 32-33.

143 Corectarea a fost făcută de P. P. Panaitescu (vezi Gr. Ureche *Letopiseţul...*, p. 192, nota 1) care a utilizat ca text de bază un manuscris din aceeaşi grupă, în care anul începerii domniei era şi mai îndepărtat: 1577<=7085>.

144 Datarea lui Gr. Ureche: „Vă leat 7083 dichemvrie 18, Selim împăratul turcescu au murit“, corectă, a fost folosită de Axinte o dată cu celelalte elemente ce lipseau la N. Costin. Este de presupus că şi aici avem de a face cu o greşală a copistului, şi nu a lui Axinte. Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 192.

145 *Ibidem*, p. 193.

146 Cf. N. Costin,*Letopiseţul...*, p. 553, nota. Titlurile capitolelor sînt reproduse întocmai după Gr. Ureche şi pentru ultima domnie a lui Petru Şchiopul.

147 Titlul n-a fost copiat aidoma de către Axinte. Nu este exclus, cum observă Const. Grecescu în introducerea sa la *Letopiseţul Cantacuzinesc*, să fi existat o cronică a Buzeştilor (cum a existat şi una a lui Neagoe în *Viaţa lui Nifon*, cum există una a Cantacuzinilor, care şi defineşte *Letopiseţul*, ca atare) pentru domnia strălucitoare a lui Mihai, topită, împreună cu celelalte, în cronica folosită de Axinte. N. Iorga a publicat, într-o colecţie de popularizare fragmente din cronicile privitoare la Moldova şi Ţara Românească, pe care le-a unit sub titlul:*Din faptele străbunilor.* Povestiri ale cronicarilor rînduite, adnotate şi publicate de...Vălenii de Munte, 1909. Dedesuptul titlului capitolului B din partea a III-a intitulat: *Mihai Viteazul* (1593-1601) este făcută, între paranteze, menţiunea:*Din Cronica Buzeştilor* (p. 99-126). O a doua ediţie, fără modificări, a apărut în anul 1923. Partea relativă la Mihai ocupă p. 141-147. Cf.*Letopiseţul Canatacuzinesc...*, p. IX şi XXIV, nota 3.

săracă la capitolul despre Mihai, n-a fost folosită deloc. Const. Grecescu observă că din toate manuscrisele cercetate pentru editarea *Letopiseţului* lipseşte un lung fragment — de aproape un an — din istoria lui Mihai de după Mirăslău[148], pe care Axinte l-a completat, fără să-şi dea seama, după Miron Costin, în contextul capitolului consacrat domniei lui Ieremia Movilă.

Raportînd *Cronica paralelă* la *Letopiseţ*, observăm destule completări ale lui Axinte, pe care nu le reperăm, adesea, nici în variantele stabilite de Const. Grecescu. Nu sînt, evident, date care să răstoarne ceea ce se ştie despre Mihai, sînt completări de nume, de date, de zile ale săptămînii, şi, mai ales, numeroase parafrazări. Căci este greu de bănuit că deosebirile de redacţie faţă de textul de bază al *Letopiseţului* au fost prinse doar într-un singur manuscris, cel utilizat de Axinte. Iată, spre exemplu, este pomenit numele boierului moldovean trimis de Aron vodă la Mihai pentru stabilirea alianţei antiturceşti: Cîrstea vornicul (f. 344). Este precizată sursa informativă despre intrarea tătarilor în ţară, în ianuarie 1595: „îi veni véste den sus, de la Ruşavă şi de la Diiu". Lupta de la Putinei „în ţinutul Oltului" s-a purtat la 14 ianuaria „într-o zi, vineri", iar în 16 ghenarie, „într-o zi, duminecă", „să loviră de faţă" Buzeştii cu tătarii la sat la Stăneşti. Asaltul mare asupra cetăţii Nicopole a avut loc la 10 februarie.

Cronica paralelă corectează *Letopiseţul Cantacuzinesc* cu privire la lupta de la Mirăslău, ce a avut loc la 8 seprembrie 1600, în care se spune că Mihai a înfrînt oştile lui Basta. *Cronica* marchează înfrîngerea lui Mihai şi retragerea voievodului la Prejmer, în aşteptarea ajutoarelor din Ţara Românească şi Moldova. Tot *Cronica* relatează, în plus faţă de *Letopiseţ*, trimiterea lui Stroe Buzescu la leşi, pentru pace, prinderea lui de către imperiali la Muncaci şi închiderea în cetatea Sătmarului (f. 358), dialogul lui Mihai cu Basta din Cîmpia Turzii, relativ la aducerea familiei din cetatea Făgăraşului, preum şi dezvăluirea gîndului ascuns al generalului de a-l omorî, din pizmă, pe viteazul valah (f. 359^{r-v}).

Ca exemplu de parafrazare, de prelucrare şi completare stilistică a *Letopiseţului*, în *Cronica paralelă*, redăm fragmentul cu privire la arderea Hîrşovei:

Letopiseţul Cantacuzinesc (p. 58): „Bătînd Mihai vodă acéste războae, trimise pre Mihalcea banul cu oşti de arseră Dîrstorul. Iar turcii din Hîrşova încă eşiră cu oaste împotriva Predii spătarul şi a Radului comisului. Şi păzîră de să loviră cu turcii, şi fură biruiţi turcii; gonindu-i pre ghiaţă, îi tăiară foarte rău. Şi aprinseră şi Hîrşova."

Cronica paralelă (f. 346): „Iară după ce-au bătut Mihai vodă acest războiu, au trimis pre un boiariu al său, anume pre Mihalcea banul la alţi boiari ai lui, ce era cu oşti împrotiva Dristorului, anume Preda spăt<arul> şi Radul comisul şi au aprinsu acei boiari cu oastea lor Dristorul, de au arsu. Atunce au eşit din Hîrşova turcii asupra acestor boiari, ce s-au pomenit mai sus, şi să loviră de faţă. Şi rămasă biruiţi turcii şi îi goniră pre ghiaţă şi pre mulţi au tăiat. Şi au aprinsu şi Hîrşova, şi rămasă izbînda la boiarii lui Mihai vodă."

Istoria Moldovei, părăsită pentru tratarea faptelor de arme ale lui Mihai din campaniile de la Dunăre şi pînă la unirea celor trei ţări surori este reluată la f. 363 cu domnia lui Ieremia Movilă, fugit la poloni încă din vremea lui Petru Şchiopul, coborît în Moldova cu oşti poloneze, conduse de hatmanul Zamoyski şi înlocuindu-l pe Ştefan Răzvan, aşezat în scaun de Sigismund Bathori. De la această dată, 1595, şi pînă la domnia lui Ştefăniţă vodă Lupu, 1661, *Cronica paralelă* (de la f. 363 a manuscrisului 2591 şi pînă la f. 84^{v} a manuscrisului 5367, primul avînd 435 file) se va folosi de *Letopiseţul* lui Miron Costin[149].

---

148 *Ibidem*, p. IX.

149 În confruntările noastre ne-am folosit de Miron Costin, *Opere...*, ed. P. P. Panaitescu care la p. 41-201 include *Létopiseţul Ţării Moldovei de la Aron vodă încoace, de unde este părăsit de Uréche vornicul de Ţara de Gios, scos de Miron Costin vornicul de Ţara de Gios, în oraş în Iaşi, la anul de la zidirea lumiei 7183, iară de la naşterea mîntuitorului lumii, lui Iisus Hristos, 1675*. Vezi şi nota 24.

Autorul *Cronicii* înlătură *Predoslovia*, alcătuieşte o introducere de 20 de rînduri cu stările de lucruri din ţările din jur, dar şi cu referiri la situaţia Moldovei (f. 363), folosind datele lui Miron din cap. 1, zacialele 1-6 şi intră în compilaţia propriu-zisă cu titlul: *Cînd au venit Zamoischii hatmanul cu leşii*[150]. Dar spre deosebire de maniera de lucru folosită, utilizînd letopiseţul lui Nicolae Costin şi Gr. Ureche, unde abaterile de la text sînt relativ puţine, copiind aproape cuvînt cu cuvînt zeci de pagini, în cazul *Letopiseţului* lui Miron Costin libertăţile de parafrazare pe care şi le ia autorul sînt frecvente, fără să se abată în fond de la sensul textului. Există adaosuri şi mai ales eliminări, consemnate, pe cît a fost necesar, în aparatul critic. Ele apar de la primele pagini. Este adăugat de autor numele celor şapte sate dăruite de Ieremia Movilă, hanului, în Bugeac, la încheierea păcii leşilor cu acesta (f. 364). Sînt eliminate din capitolul al doilea al *Letopiseţului* primele două zaciale.[151] Cu a treia (corespunzătoare f. 366) este relatat începutul domniei lui Mihai Viteazul, luptele cu turcii, pe scurt povestite, ocuparea Ardealului şi moartea lui Andrei Bathori.

Axinte nu corectează textul, inexact transmis de Miron[152], cu privire la sfîrşitul cardinalului, cu toate că numai cu zece pagini în urmă relatase, după *Letopiseţul Cantacuzinesc* uciderea acestuia de către păstorii secui din munţii Ciucului şi pedepsirea de către Mihai, cu moartea, a secuiului care i-a adus capul lui Bathori la Alba Iulia. Critica istorică nu se născuse încă. Şi apoi Miron se bucura de o consideraţie mult prea mare, pentru ca un biet uricar să îndrăznească să corecteze spusele sale. A lăsat, aşadar, amîndouă versiunile, pentru ca cititorul să opteze pentru cea pe care o socotea singur adevărată.

Acţiunile Movileştilor pentru ocuparea tronului Ţării Româneşti şi înlăturarea lui Mihai sînt marcate de Axinte printr-un titlu, ce lipseşte în *Letopiseţul* lui Miron Costin: *Cînd au mers Ieremia vodă cu oaste şi au pus pe frate-său Simeon vodă domn în Ţara Muntenească* (f. 368). Este inclusă, în paginile care urmează, detaliat, acea parte din istoria lui Mihai care lipseşte din *Letopiseţul Cantacuzinesc*: retragerea lui Mihai din Moldova, lupta de la Bucov, pe Teleajen, reinstalarea în scaun a lui Simion Movilă, retragerea lui Mihai în Ardeal, Goraslăul şi victoria asupra Batoreştilor.

Sfîrşitul lui Mihai, concis redat de Miron Costin, încheie capitolul despre marele voievod, din care nu lipsesc cuvintele de laudă. Axinte exclude începutul capitolului 5, cu sfîrşitul domniei lui Ieremia Movilă, reţinînd doar esenţialul: ridicarea Suceviţei şi numărul anilor de domnie (f. 374). Redă, după Miron, otrăvirea lui Simion Movilă de către cumnată-sa, doamna Ieremiei vodă, iar de la f. 375 este reluată istoria Ţării Româneşti, cu domnia lui Radu Şerban. Începutul este copiat, cu puţine deosebiri, după *Letopiseţul Cantacuzinesc*[153]. Dar, în continuare, pînă la domnia lui Gavril Movilă (1618) *Cronica paralelă* înlocuieşte *Letopiseţul* cu ştirile lăsate de Matei al Mirelor, de altfel singura sursă de informaţii pentru evenimentele crîncene din Ţara Românească de după Mihai Viteazul[154]. Epoca respectivă din istoria Moldovei, după Miron Costin, începe la f. 378 cu domnia lui Constantin Movilă[155] (1607-1611) şi continuă cu alternanţa celor întîmplate în Ţara Românească pînă la f. 390. Începutul domniei lui Ştefan Tomşa, neprecizat de Miron Costin este calculat greşit de către Axinte:

---

150 Titlul lipseşte la Miron Costin. Textul începutului corespunde zacialei a 7-a. Cf. *Letopiseţul...*, p. 44.

151 *Ibidem*, p. 47.

152 *Ibidem*, p. 49, zacialo 11.

153 *Letopiseţul...*, p. 85. *Cronica paralelă* a eliminat, din păcate, pasajele cu privire la acţiunile militare ale Buzeştilor, de după asasinarea lui Mihai, cu alungarea lui Simion Movilă şi alegerea lui Radu Şerban. Este vorba de textul p. 83-84 din *Letopiseţ* ed. Grecescu.

154 Vezi nota 85. Pentru datele folosite, pe scurt, în *Letopiseţul Cantacuzinesc* vezi M. Berza, *Matei al Mirelor şi cronica cantacuzinească*, în *Cercetări istorice*, IV, partea a 2-a (1928), p. 117-125. Fundamental rămîne stidiul lui D. Russo, *Matei al Mirelor şi operele sale* în *Studii istorice greco-române...*, I, p. 157-179.

155 Anul dat de Axinte în titlu pentru începerea domniei: 7117<=1609> nu corespunde realităţii. Este drept că fiul cel mai mare al lui Ieremia a avut de făcut faţă încercărilor de uzurpare ale lui Mihai Movilă, dar acestea au avut loc în toamna anului 1607.

7118<=1610>.[156]. În rest, cu excepţia unor înlocuiri de expresii, *Cronica paralelă* rămîne fidelă *Letopiseţului de la Aron vodă încoace.*

Un scurt capitol de *Lucruri streine* (f. 390-391^{v}), istoriseşte neînţelegerile dintre polonezi şi turci, cauzate de incursiunile cazacilor pe Nistru, în jos[157]. Lunga relatare a domniei lui Gaspar Graţiani (1619-1620) include, înaintea zacialei a 6-a din cap. 8, un nou titlu de *Lucruri streine*, fără alte modificări în textul lui Miron[158].

Cîteva rînduri doar, parafrazate după *Letopiseţul Cantacuzinesc*[159], cu a doua domnie a lui Radu Mihnea (1620-1623), sînt aşezate înaintea domniei lui Alexandru Iliaş (1620-1621). În timpul acestuia are loc acţiunea armată a turcilor, conduşi de sultanul Osman al II-lea, împotriva polonezilor, încheiată cu armistiţiul de la Hotin (oct. 1621), prin care cetatea revine Moldovei. Toată istoria acestui nepot al lui Petru Rareş este de fapt relatarea războiului amintit, magistral povestit de Miron Costin şi fidel redat de *Cronica paralelă.*[160]. Tot puţine rînduri de cronică muntenească, preluate încă din *Letopiseţul Cantacuzinesc* [161], se interpun în vasta compilaţie după *Letopiseţul* lui Miron Costin, relatînd domnia lui Alexandru Coconul (1623-1627). Începutul domniei şi numărul anilor din scaun sînt corect înregistraţi. Însă căsătoria sa, abia pomenită în *Letopiseţul Cantacuzinesc,* va fi povestită mai pe larg în capitolul consacrat de Miron Costin tatălui său, Radu Mihnea, cu a doua domnie în Moldova[162], între anii 1623-1626 (f. 414-417). Axinte introduce două titluri: unul despre nunta lui Alexandru Coconul, înaintea zacialei a 9-a şi al doilea: *De moartea Radului vodă,* înaintea zacialei a 12-a.

Paralelismul dintre întîmplările petrecute în cele două ţări este bine respectat pentru această epocă, cu toate că textul *Letopiseţului Cantacuzinesc* nu poate fi comparat cu bogăţia de date lăsate de Miron Costin pentru evenimentele contemporane din Moldova. Observat acest paralelism şi la domniile anterioare, îl mai subliniem şi pentru a doua domnie în Ţara Românească a lui Alexandru Iliaş (1627-1629), aşezată înaintea domniei lui Miron vodă Barnovschi şi redusă la trei rînduri.

Pînă la domniile lui Matei Basarab şi Vasile Lupu este de amintit istoria lui Miron Barnovschi, turburată de scurtele aşezări în scaun ale lui Alexandru Coconul, Moise Movilă şi Alexandru Iliaş[163], atît de luminos scrisă de Miron Costin, după multele povestiri ale tatălui său, mare postelnic şi om de casă al lui Barnovschi. *Cronica paralelă* nu se abate de la textul lui Miron, decît cu fixarea titlurilor după formula de la început stabilită: anul începerii domniei (anul de la *Facere,* uneori şi echivalentul erei noastre, mai des la compilaţia după Miron Costin), al cîtelea domn pe scaunul ţării, a cîta domnie, numele domnului (eventual al cui fiu sau nepot este), al cîtelea domn cu acel nume şi numărul de cap (din cronica folosită), dacă acestea, capetele, au fost numerotate.

Cronica paralelă va despărţi domnia lui Alexandru Coconul de aceea a lui Moise Movilă (între zacialele 4 şi 5 ale capitolului al 13-lea), intercalînd istoria domniei lui Leon vodă Tomşa (1629-1632), în care sînt tratate de fapt premisele domniei lui Matei Basarab (f. 421-424).*Letopiseţul Cantacuzinesc*[164], care stă la baza textului din *Cronica paralelă,* a fost sensibil parafrazat de către Axinte. Este cea mai masivă intervenţie pe care o întîlnim, pentru, Ţara Românească, pînă la această dată:

---

156 Ştefan al II-lea Tomşa domneşte între 1611 (noiembrie) - 1615 (noiembrie) Cf. Miron Costin, *Opere...*, p. 58-63. Se cere corectată şi începerea domniei lui Alexandru Iliaş din Ţara Românească: 1616(-1618) în loc de 1614, cît dă Axinte în titlul de la f. 386.

157 Miron Costin, *Opere...*, p. 65-66.

158 *Ibidem*, p. 66-75. De rectificat sfîrşitul domniei lui Gaspar Graţiani, sept. 1620 şi nu 1621 cum copiază — după Miron Costin — *Cronica paralelă.*

159 *Letopiseţul...*, p. 94. De corectat la Axinte doar începutul domniei, indicat greşit 1619.

160 Ocupă f. 401-410.

161 Cf. *Letopiseţul Cantacuzinesc*, p. 94.

162 Miron Costin. *Opere...*, p. 89-92.

163 Însuşi Miron Costin le aşează pe toate, pentru „scurtimea" lor, într-un singur capitol, al 13-lea. Cf. *Opere...*, p. 95-100.

164 Vezi p. 55-101.

Letopisețul Cantacuzinesc (p. 95-96): „Deci pentru multe biruri gréle ce au fost asupra săracilor, neputînd să mai biruiască, spartu-s-au toate judéţele de preste Olt, fugind care încătro au putut. Iar boiarii carii ţinea judeţele păţea mare nevoe de la domnie, că-i punea să plătească judéţele cu sila. Şi ce avură, déteră tot, şi să îndatoriră pre la turci şi pre la balgii. Că aprozii lui Leon vodă nu mai înceta de la casele lor, tot pentru bani; şi le lua trépede cîte 30-40 de galbeni numai deodată.

Iar cînd au fost la octombrie 17 dni 7138, văzînd acei boiari că nu mai pot birui, să sculară toţi de pribegiră în Ţara Ungurească, trecînd pre plaiul Vîlcanului, la Haţag. Însă boiarii anume: Matei aga din Brîncovéni, i Aslan vornecul, i Gorgan spătarul, i Barbul păharnicul Brădescul, i Mihai spătarul, i Dumitru slugerul, i Mitrea vistierul şi alţi mulţi boiari."

Cronica paralelă (f. 421). „Carele în zilele lui Leon vodă, fiind zapciu de dăjdi în judeţul Romănaţilor şi asupra săracilor puindu-se biruri multe şi gréle, s-au spart judéţele de peste Olt şi au fugit unii peste munte, alţii peste Dunăre. Deci boiarii ce au ţinut judéţele neavînd de unde lua bani din ţară, s-au îndatorit pre la turci şi pre la balgii de au plătit de bir judéţele cîte era asupra lor. Deci boiarii, văzînd atîta răotate şi stîngerea caselor lor, şi mai vîrtos că aprozii nu mai lipsiia din casele lor pentru bani, de le lua treapăd cîte 30, 40 ug<hi> odată şi din ţară nu avea de unde să mai dea, au fugit toţi boiarii de preste Olt preste munte, în Ţara Ungurească oct<omvrie> 17, l<ea>t 7138<=1630>, anume Matei aga Brîncoveanul, Aslan vornicul şi Gorgan spătarul, Barbul paharnicul Brădescul şi Mitrea vistiernicul şi Mihai postélnicul şi cu mulţi boiari."

Este vizibilă tendinţa de a concentra, de a elimina pasagiile de prisos, tendinţă ce se va menţine în bună măsură în multe din paginile părţii a doua a *Cronicii paralele*.

După moartea, de toţi regretată, a integrului şi credinciosului Miron Barnovschi, a cărui domnie a fost în întregime reţinută de *Cronică*, urmează tot un capitol de istorie moldovenească, după *Letopisețul* lui Miron Costin[165], cu privire la a doua domnie a lui Moise Movilă (1633-1634). Capitolul este fidel relatat, încît pînă şi însemnarea autobiografică a lui Miron: „şi dintru acest an 7142 sînt începute şi zilele vieţii méle", a fost copiată (f. 433^v).

Cu domnia lui Moise Movilă se termină primul manuscris al *Cronicii paralele* (2591). Între primul şi al doilea manuscris există un gol de mai multe pagini, egal cu întreaga domnie a lui Matei voievod, după *Letopisețul Cantacuzinesc*[166] şi de primele 18 zaciale, şi jumătate din a 19-a, din cap. al 16-lea din domnia lui Vasile Lupu, după Miron Costin[167], gol pe care l-am completat, evident, după ediţiile amintite. La reluarea textului, 29 file de manuscris sînt ocupate de domnia lui Vasile Lupu, în care autorul *Cronicii* introduce doar cîteva titluri: *Cînd s-au gătit Vasile vodă cu oşti să vie asupra lui Matei vodă* (f.2.); *Fugirea lui Vasile vodă la Ojogéni* (f. 5); *Lucruri streine* (f. 7^v şi 9; *Pentru nunta ce au făcut Vasilie vodă fiicei sale, doamnei Mariei* (f. 9); *Războiul ce era să înceapă léşii cu turcii, care mai pe urmă la mare scădere au venit* (f. 10); *A doa parte iar de domniia lui Vasilie vodă* (f. 11^v); *Pentru aşezămîntul cazacilor* (f. 12^v); *Cînd au prădat tătarii Ţara Moldovii* (f. 19^v); *Pentru nunta ce au făcut Vasilie vodă fiicei sale* (f. 22^v).

Numeroasele elemente autobiografice Miron Costin din lunga domnie a lui Vasile Lupu, pe care cronicarul a trăit-o, au fost incluse în *Cronica paralelă*. Aşa, aluziile la studiile sale de la Bar (f. 15), la participarea sa ca ostaş în oastea leşească (f. 22), raporturile cu Iordache Cantacuzino (f. 27^v-28). Dar sînt eliminate şi unele expresii socotite de prisos, după cum se observă şi o tendinţă de muntenizare a textului pe care o operează copistul, autor a multe còpii de cronici moldoveneşti:

165 Cf. *Opere*..., p. 104-108.
166 Este vorba de textul paginilor 101-117 din ediţia Const. Grecescu.
167 Corespunzător paginilor 108-112 din textul *Letopisețului* din *Opere*, ed. P. P. Panaitescu.

Miron Costin, Opere (p. 132): „Drîmba acéia de oşti, care era orînduită spre Suceavă, au cuprins cît ţine Soroca şi ţinutul Ieşilor, pînă în tîrg în Iaşi, Hotinul, Dorohoiul, Hîrlăul, Cernăuţii, pănă în cetatea Sucevei temeiul, iară aripile pănă în munte agiungînd. Cetatea Sucevei apucase Gavrilaş logofătul şi cîţva boeri de la ţară, de să închisésă acolo; au dat căzacilor şi tătarîlor o sumă de bani. Iară denafară, la ţară, au aflat ţara toată pre acasă, cu dobitoc, cu herghelii, de care era pre atunci plină ţara."

Cronica paralelă (f. 20r-v): „Tabăra de oşti ce au fost orînduită spre Suceavă au cuprins cît ţine Soroca şi ţinutul Iaşilor, pînă în tîrg; iar aripile ajunsése pînă la munte. În cetatea Sucevei apucase Gavrilaş logofătul şi cîţva boiari de ţară de să închisése acolo, dînd cazacilor şi tătarălor o sumă de bani. Iar pre den afară au aflat ţara toată pre acasă, cu dobitoace, cu herghelii, de care era plină ţara."

Acesta era genul de modificări pe care le face popa Stanciu în copia sa din manuscrisul 5367. Ele sînt frecvente pentru întregul manuscris şi nu vom mai stărui asupra lor.

După domnia lui Vasile Lupu *Cronica paralelă* vine cu capitolul domniei din Ţara Românească, a lui Constantin Şerban (f. 30-37v), preluat după *Letopiseţul Cantacuzinesc*[168], supus însă la modificări stilistice şi completări faţă de textul de bază, folosit de Const. Grecescu, sau, mai exact, folosind Axinte o variantă din grupa *0*, menţionată, parţial, în aparatul critic[169]. Modificările privesc mai ales pagina de început a capitolului, precum şi textul f. 36v-37, fără să altereze însă firul cronicii de bază.

Dintre toate domniile moldoveneşti conturate de Miron Costin şi preluate de *Cronica paralelă*, aceea a lui Ghoerghe Ştefan (1653-1658) a fost supusă la cele mai mari modificări, de la prelucrări ale evenimentelor, pînă la eliminări masive, adesea de ordinul paginilor. Intenţia lui Axinte — dacă nu cumva modificările aparţin copistului — a fost să scurteze capitolul, e drept cam stufos al acestei domnii[170], în care se împletesc, de fapt, luptele şi frămîntările din vara şi toamna anului 1653 (Hotinul, venirea cazacilor cu Timuş, venirea leşilor în ajutorul lui Vasile Lupu, luptele de la Finta şi Sirca, asediul Sucevei, moartea lui Timuş, înscăunarea lui Constantin Şerban, răscoala seimenilor, luptele dintre ungurii lui Gheorghe Rákóczi al II-lea şi polonezi ş.a.). Întregul fragment cuprinde f. 38-57v. Notăm mai jos eliminările operate de *Cronica paralelă*: din cap. 18, zacialele 39, 41, 44 (parţial), 46, 48; din cap. 19, zacialele 3 (patru rînduri de la început şi tot atîtea de la sfîrşit), 4, 6, 7, 8 (două rînduri de la început şi şapte de la sfîrşit), 10-19 (prelucrate), 21 (ultimele nouă rînduri), 25 (reţinute doar primele patru rînduri), 26-27 (prelucrate), 28, 30, 31; din cap. 20 zacialele 1-2 (prelucrate), 3, 4, 5, 6, 7, 16-17 (prelucrate), 18-29, 31 (figurează numai primele patru rînduri), 32, 33, 34-35 (prelucrate), 39-42.

Domnia lui Mihnea al III-lea (1658-1659) reproduce pentru partea de început *Letopiseţul Cantacuzinesc*[171], iar partea a doua, în care se povestesc neînţelegerile lui Mihnea cu boierii, uciderea lor, acţiunea împotriva turcilor, încercarea eşuată a lui Constantin Şerban, ajutat de Gheorghe Rákóczi de a-l scoate pe Gheorghe Ghica din Moldova şi sfîrşitul domniei, toată este eliminată de autorul *Cronicii paralele* şi înlocuită cu un scurt fragment pe care el subliniază că îl deţine de la un apropiat al viitorului domn: *De aicea înainte am scris eu, Avxinte Uricariul, dupre cum mi-au spus Iştoc comisul*

168 Cf. *Letopiseţul Cantacuzinesc...*, p. 117-130.

169 *Ibidem*, p. 118.

170 *Cronica paralelă* intitulează partea respectivă din *Letopiseţul* lui Miron Costin: *Ştefan Gheorghe vodă al zécelea, carele au fost fecior de boiariu de ţară a lui Dumitraşco logofătul* şi începe, într-adevăr, după cap. 17 care se încheie cu ungerea ca domn săvîrşită, în lipsa lui Varlaam mitropolitul, aflat la Mănastirea Secul, de episcopul Ghedeon al Huşului, în Biserica Sf. Nicolae din Iaşi, în anul 1653 (Miron logofătul nu precizează luna şi ziua) şi nu în 1654, cum scrie *Cronica paralelă* (f. 38).

171 Cf. paginile 130-136. Primele rînduri sînt uşor parafrazate. Cu aceasta se încheie partea de istorie a Ţării Româneşti redată după *Letopiseţul Cantacuzinesc*.

carele au fost slugă la Grigore vodă. Întreruperea urmează după propoziţiunea: „... Şi au venit toţi boiarii de s-au închinat, iar el numai n-au vrut să vie" (f. 61)[172].

Datele despre a doua parte a domniei lui Mihnea al III-lea vor fi furnizate de *Letopiseţul* lui Miron Costin, cu domnia lui Gheorghe Ghica vodă „unul numit cu acest nume, carele au fost de neamul lui arbănaş", care întrerupe, pentru destule pagini, spusele comisului Iştoc. Capitolul lung al domniei moldoveneşti a lui Gheorghe Ghica (1658-1659) a fost intercalat în totalitate şi fără modificări (cu excepţia cîtorva muntenisme) de către Axinte Uricariul (f. 62ᵛ-75).[173] Între *Lucrurile streine*, cu care începe la Miron Costin zaciala 14, Axinte aşează fragmentele intitulate:*Pentru multe amestecături ce-au făcut Racoţi în Ţara Muntenească şi în Moldova* (f. 67) şi *Cînd s-au hainit Mihnea vodă de către turci şi au omorît 30 de boiari* (f. 67ᵛ)[174].

Domnia lui Gheorghe Ghica din Ţara Românească (1659-1660), cu care se păstrează echilibrul cronologic dintre cele două ţări este tratată de Axinte după informaţiile comisului Iştoc. În cazul acestei domnii, adaosul lui Axinte este mult mai preţios. Scoaterea din scaun a lui Gheorghe Ghica de către oştile lui Constantin Şerban şi Gheorghe Rákóczi, fuga sa precipitată spre Giurgiu şi atacul cetăţii sînt mai precis tratate decît în *Letopiseţul Cantacuzinesc.* Tot adaosul lui Axinte precizează că: „După aceasta Împărăţiia au trimis poruncă la Ghica vodă de au surpat cetatea Tîrgovişte, ca să n-aibă duşmanii împăratului sprijineală acolo". Ştirea lipseşte din celelalte cronici care tratează această epocă.

În opoziţie cu *Letopiseţul Cantacuzinesc* [175], şi în aceiaşi concepţie anticantacuzină, ca şi cronica lui Radu Popescu, Axinte îl prezintă pe postelnicul Constantin Cantacuzino şi pe Grigore Ghica, vinovaţi de arestarea domnului şi de prădarea tuturor bunurilor acestuia.[176] Dialogul dintre marele vizir şi Grigore Ghica (f. 76), capichihaiaua tatălui său, are ceva din vioiciunea stilului neculcean, folosit în *O samă de Cuvinte* chiar în lungul „cuvînt" despre prietenia lui Gheorghe Ghica cu marele vizir Küprülü şi ascensiunea lui Ghica pînă la treapta de domn al Moldovei.

Cu domnia lui Ştefăniţă vodă (f. 77-84ᵛ), inclusă în totalitate în *Cronică,* Miron Costin iese din preocupările lui Axinte. Acest capitol nu se deosebeşte de restul *Letopiseţului de la Aron vodă* decît prin includerea a două titluri: unul înaintea zacialei 7, *Cînd au venit Costantin vodă cu oastea căzăcească asupra lui Ştefăniţă vodă* şi al doilea, *De prestăvirea lui Vasile vodă,* înaintea zacialei 19.

În Ţara Românească, domnia lui Grigore Ghica este povestită după acele informaţii primite de la comisul Iştoc, care constituie, printre altele, partea de contribuţie personală a lui Axinte (f. 85ʳ⁻ᵛ). Capitolul este comprimat, dacă-l raportăm la *Letopiseţul Cantacuzinesc,*[177], sau la *Istoriile* lui Radu Popescu[178], în sensul că nu este relatată decît începerea domniei, cu şederea la Caracal (curţile domneşti de la Bucureşti şi Tîrgovişte fiind surpate), întovărăşirea — cu Eustratie Dabija — a sultanului la asediul Uivarului şi fuga lui Ghica în Ţara Nemţească. Este eliminată tocmai partea cea mai interesantă de istorie internă, începutul vrajbei dintre Cantacuzini şi Băleni, cauzată de uciderea la Snagov a postelnicului Constantin Cantacuzino, la 30 decembrie 1663, din porunca lui Grigore Ghica,

---

172 *Letopiseţul Cantacuzinesc...,* p. 136. Vezi şi nota 20.

173 Miron Costin, *Opere...,* p. 180-193.

174 În *Letopiseţul de la Aaron vodă* locul acestor două titluri ar veni înaintea zacealelor 20 şi 21.

175 Cu atîta pasiune politică sînt subliniate meritele postelnicului pentru intervenţia sa pe lîngă vizir, ca să nu transforme ţara în paşalîc pentru neplata birului şi a zurbalelor nenumărate din ţară, încît pe bună dreptate (şi nu numai pentru aceasta) este socotit *Letopiseţul anonim* cronica de familie a Cantacuzinilor. Vezi în special p. 144-146.

176 Neînţelegerile dintre tată şi fiu, care se face vinovat de a-l fi pîrît pe Gheorghe Ghica marelui vizir, pe cînd Grigore se afla zălog la Ţarigrad, sînt dezvăluite de Miron Costin din timpul domniei lui Gheorghe Ghica în Moldova. Cf.*Opere...,* p. 183, zacialo 12.

177 Cf. *Letopiseţul Cantacuzinesc...,* p. 146-152.

178 Cf. Radu Popescu, *Istoriile domnilor Ţării Româneşti...,* p. 128-133.

incitat de vornicul Stroe Leurdeanu. Pasiunea cu care este înfierată această crimă de *Letopisețul Cantacuzinesc* adaogă noi argumente pentru recunoaşterea cronicii ca o creaţie pro Cantacuzină.

Începînd cu domnia lui Radu Leon (1664-1669) *Cronica paralelă* va absorbi, pentru Țara Românească, *Istoriile domnilor Țării Româneşti,* pînă la sfîrşit, adică pînă la anul 1724. Pentru Moldova autorul va folosi pe de o parte *Letopisețul* atribuit lui Nicolae Costin (sau Pseudo Nicolae Costin), pentru anii 1661-1709, iar pentru anii 1710-1716, unde se opreşte *Cronica paralelă,* opera proprie, *De a doua domnie a lui Nicolae Mavrocordat.* Am putea trage concluzia — date fiind şi eliminările observate mai sus — că Axinte n-a privit cu ochi buni domnia Cantacuzinilor. A folosit totuşi*Letopisețul Cantacuzinesc,* pentru partea de început, socotindu-l complet, mai bine informat, mai sobru. Poate că la data cînd a început lucrul să nu fi avut la îndemînă o copie a *Istoriilor* lui Radu Popescu[179] şi să fi obţinut un exemplar pe parcurs. Oricum pentru perioada anilor 1690-1724 Axinte a fost nevoit să recurgă la acest document savuros al vremii, pe care ni l-a lăsat neastîmpăratul vornic.

Reluînd urmărirea raporturilor de dependenţă a *Cronicii paralele* de izvoarele narative, observăm, pentru Moldova, eroarea cronologică a lui Axinte la începutul domniei lui Dabija vodă: 1662, în loc de 1661. Eroarea provine din faptul că domnia, începînd în septembrie, din anul de la Facere, 7170, se scad 5509 ani şi Axinte a omis, sau a ignorat, acest detaliu.

Nici o abatere de la *Istoriile* lui Radu Popescu nu întîlnim, urmărind domnia lui Radu Leon. Cît priveşte prima domnie a lui Duca vodă în Moldova, aceeaşi eroare la începerea domniei, ca şi la Eustratie Dabija, cauzată de acelaşi calcul greşit de după 1 septembrie. Numai că de data aceasta greşala o face *Letopisețul* moldovenesc, indicînd ca an al urcării în scaun anul 1666 al erei noastre, cînd lucrurile s-au petrecut în toamna anului 1665. Axinte continuă tot cu istorie moldovenească, fără abateri de la *Pseudo Nicolae Costin,* domnia lui Alexandru Iliaş, care se interpune între prima şi a doua domnie a lui Duca vodă.

Cu domnia lui Antonie vodă din Popeşti, încep răfuielile dintre urmaşii postelnicului Constantin Cantacuzino şi partida adversă, în întregime receptate de *Cronica paralelă* (f. 95^{v}-101^{v}). Incluse fără modificări au fost şi detaliile savuroase pe care le dă Radu Popescu la înscăunarea cu a doua domnie a lui Grigore Ghica, toate relatate însă în capitolul consacrat lui Antonie vodă.

Alternanţa care urmează între Moldova şi Țara Românească: Duca vodă cu a doua domnie (în Moldova), Grigore Ghica cu a doua domnie (în Țara Românească), Ştefan Petriceicu (în Moldova), Grigore Duca trecut domn în Țara Românească, Dumitraşcu Cantacuzino (în Moldova) şi apoi, tot în Moldova, Antonie vodă Ruset (f. 102-131), mai exact toate domniile pînă la Şerban Cantacuzino din Țara Românească şi pînă la Gheorghe Duca cu a treia domnie în Moldova sînt marcate de o uşoară disproporţie cantitativă: mai bogate relatările lui Radu Popescu, mai concentrate cele ale Letopisețului atribuit lui Nicolae Costin; am spune invers de cum s-au petrecut lucrurile cu prima parte a *Cronicii paralele,* unde cronicile moldoveneşti relatau mult mai pe larg evenimentele. De observat, de asemenea, lipsa aproape totală a titlurilor din cuprinsul domniilor. Este menţionată însă cu stricteţe formula dinaintea fiecărei domnii, aşa cum am avut prilejul să amintim cîteva pagini mai sus, precum şi finalul: Domnit-au Grigorie vodă ani 2; sau: Şi au domnit ani 2.

Domnia de zece ani a lui Şerban Cantacuzino în Muntenia şi ultima domnie a lui Gheorghe Duca în Moldova sînt tratate într-un număr apropiat de pagini, fără abateri de la izvoarele folosite de Axinte. Domnia lui Şerban (f. 131^{v}-143^{v}) a fost „secţionată" de două titluri, ce lipsesc în *Istoriile* lui Radu Popescu:*Duca vodă să tocmêşte cu leşii să se răscumpere din robie*(f. 139)[180] şi *Pentru nunta ce au făcut Şerban vodă fiicei sale, domniţei Zmaragdei* (f. 141^{v})[181]. De menţionat şi faptul că Axinte nu

179 Deşi la 1725 exista în biblioteca lui N. Mavrocordat o istorie parţială a lui Radu Popescu, de la 1629-1716. Cf. Radu Popescu, *Istoriile*..., p. LXXI.

180 Cf. Radu Popescu, *Istoriile*..., p. 181, înaintea aliniatului:„Duca vodă, fiind rob în Țara Leşască...".

181 *Ibidem,* p. 185, înaintea aliniatului: „Întru acest an Şărban vodă au făcut nuntă mare şi cinstită...".

elimină din cronica lui Radu Popescu lucrurile petrecute în Moldova, din toamna şi iarna anului 1683, prinderea lui Duca vodă şi captivitatea acestuia din Polonia, pe larg descrise în *Pseudo Nicolae Costin*, cronică folosită imediat, cu relatarea domniei Ducăi vodă şi cu descrierea pe larg a celor întîmplate atunci, inclusiv moartea şi autopsia lui Duca vodă, singurul caz relatat în izvoarele noastre narative (f. 144- 163).[182]. În cadrul domniei lui Duca vodă, înaintea relatării morţii acestuia, este redată stăpînirea efemeră a lui Ştefan Petriceicu (dec. 1683 - martie 1684). În continuarea desfăşurării evenimentelor amintite, pentru apropieri cronologice între cele două ţări, Axinte include, după *Pseudo Nicolae Costin*, a doua domnie a lui Dumitraşco Cantacuzino (f. 163ᵛ-165ᵛ). Sînt ani de cumplite nevoi abătute asupra pămîntului Moldovei, de foamete şi sărăcie încît au ajuns — cum spune cronica — să se mînînce om pe om[183].

Lunga domnie a lui Constantin Brîncoveanu (f. 166-180ᵛ) inclusă în *Cronica paralelă* după Radu Popescu, fără simpatie, dar cu oarecare îngăduinţă şi cu aversiune vădită mai mult faţă de Cantacuzini, include două titluri, fără importanţă — de altfel — : *Pentru nunta doamnei Stancăi*[184] şi *Zavistia lui Cantemir vodă ce avea asupra lui Constantin vodă B<rîncoveanul>*[185].

După moartea lui Brîncoveanu, Axinte nu mai păstrează alternanţa domniilor, cum a făcut-o de-a lungul sutelor de ani. Ar fi fost şi imposibil; stăpînirii de 26 de ani din Ţara Românească a lui Brîncoveanu îi corespunde în Moldova o succesiune de unsprezece domnii, de la aceea a lui Constantin Cantemir şi pînă la a doua urcare pe tronul Moldovei a lui Nicolae Mavrocordat. Toate acestea, relatate după acelaşi izvor de *Cronica paralelă*, „consumă" în întregime *Letopiseţul* atribuit lui Nicolae Costin, utilizat neîntrerupt de-a lungul a peste 200 de pagini (f. 181-281ᵛ). În capitolul consacrat lui Constantin Cantemir se află şi excluderea lui Nicolae Costin de la meritul de a fi alcătuit el *Letopiseţul dintre 1661-1710*. Într-adevăr, domnia acestui om neinstruit, dar excelent mîntuitor al armelor, care a curăţat Moldova, ajutat de Miron Costin, de bandele de tîlhari ce ameninţau viaţa şi avutul oamenilor, este privită cu simpatie de cel care a scris cronica. Ori Nicolae Costin n-ar fi putut lăuda pe ucigaşul tatălui său[186]. Mai mult, în aceeaşi cronică, la domnia lui Antonie vodă Ruset, înfierîndu-se numele celor doi mari boieri ce au cauzat moartea blajinului voievod, este pomenit hatmanul Alexandru Buhuş „şi altul încă, pre carele treacă-l condeiul mieu. Ce i-am văzut osînda, perind nevinovat, de alţi domni" (f.130)[187]. Acel „altul", identificat de toţi istoricii ca fiind Miron Costin[188], nu putea fi privit de fiul său cu satisfacţia maliţioasă cu care este văzută osînda ce l-a ajuns.

Axinte prelucrează unele pasaje, folosind *Letopiseţul zis al lui Nicolae Costin*. Pentru exemplificare reproducem începutul domniei lui Constantin Cantemir:

---

182 De reţinut faptul că *Letopiseţul Ţării Moldovei de la 1661 pînă la 1711 (Pseudo Nicolae Costin)*, inclus în întregime în *Cronica paralelă*, n-a mai cunoscut nici o ediţie de la M. Kogălniceanu şi pînă astăzi.

183 Cf. M. Kogălniceanu, *Letopisiţele Ţării Moldovei...*, II, Iaşi, 1845, p. 39. Dumitraşco vodă Cantacuzino a domnit a doua oară între anii 1684-1685.

184 Radu Popescu, *Istoriile...*, p. 193, înaintea aliniatului ultim: „Întru anul de la zidirea lumii 7200...".

185 *Ibidem*, p. 194, la mijlocul paginii, înaintea frazei: „Constantin vodă Cantemir, vrînd ca să răsplătească lui Constantin vodă Brîncoveanul...".

186 În decembrie 1691 Miron Costin logofătul şi fratele său, marele vornic Velicico Costin, au fost decapitaţi din poruncă domnească, fiind bănuiţi de complot.

187 Cf. M. Kogălniceanu, *Letopisiţele...*, II, p. 18.

188 Însuşi Neculce, în *Letopiseţul* său, confirmă amestecul lui Miron Costin în sfîrşitul tragic al lui Antonie vodă, punînd în gura marelui cronicar mărturisirea, cînd a fost omorît din porunca lui Constantin Cantemir, că moare nevinovat „numai osînda lui Antonie vodă îl goneşte". Cf. I. Neculce, *Opere*, ediţia noastră din 1982, p. 257.

M. Kogălniceanu, *Letopisițe...*, II (p. 39): *De domnia lui Cantemir bei, ce-i zic Costantin vodă Bătrînul.* „Cînd au fost cursul anilor de la începutul lumii 7193, eară de la Hristos 1685, în luna iunie în 15 zile, au îmbrăcat caftan de domnie Cantemir vodă, la Oblucița, precum s-au pomenit mai sus. Și îndată au și trimes pre fiiul său, pre Antioh beizade, la Țaringrad pentru credința ca să se afle în chip de zălog. Însă și boierii cei mari de țară și-au trimes toți cîte un fiiu al său cu beizade, de au șezut trei ani la Țaringrad, în Bogdan-sarai, tot cu cheltueala țării. Eară la scaun în Iași au venit în luna lui iulie în cinci zile. Carele din boierie era numit Cantemir, ce au fost clucer mare la domnia Ducăi vodă, om de țară, moldovan drept, fiind de la Tobac de locul lui și foarte viteaz bun; ear la fire blînd și cu inimă milostivă, răbdător, cu puțină mînie întîiu, apoi ertător și nelacom la avere și îndurător, necărturar, eară slujit și la toate priceput.“

Cronica paralelă (f. 181) *Vl<ea>to 7193, 1685. Domn 56. Domnii 64. Constandin Cantemir vodă Bătrînul, al doilea numit cu acest nume, ce au fost de la Tobac, din oameni de jos, fălcian.*

„După ce au îmbrăcat caftan de domnie Cantemir vodă la Oblucița, îndată au trimis pe fiiu-său, Antiohie beizade, la Țarigrad pentru credința, ca să se afle în chip de zălog. Însă și boiarii cei mari de țară ș-au trimis toți cîte un fecior cu beizade, de au șezut trei ani la Țarigrad în Bogdan-sarai, tot cu cheltuiala țării. Iar la scaun în Iași au venit la iulie 5 zile; carele la domnia Ducăi vodă au fost clucer mare, om de țară, moldovan drept și foarte viteaz bun. Iară la fire blînd și cu inima milostivă, răbdătoriu, cu puțină mînie întîi, apoi ertătoriu, nelacom la avére și îndurătoriu; necărturariu, iară slujit și la toate priceput.“

Începînd cu domnia lui Cantemir este reluat obiceiul titlurilor de capitole, după cum urmează: *Cînd au întrat Ioann Sobețchii, craiul leșesc, cu toate oștile în țară* (f. 182)[189], *Craiul Sobețchii au luat pe Sfetii Ioan Novii* (f. 182^{v})[190], *Cînd au ales Cantemir vodă pe preoți din țărani și le-au făcut ruptoare, de nume cîte ug<hi>2* (f. 184)[191], *Al doilea rînd iarăș au venit Ioan Sobețchii, craiul leșesc cu oștile în țară* (f. 184^{v})[192], celelalte două titluri figurînd, cu ușoare modificări, și în *Letopisițe.* Situația rămîne valabilă și pentru a doua domnie a lui Mihail Racoviță (1707-1709), cu mențiunea că unele titluri le găsim și în cronica atribuită lui Nicolae Costin. La acestea mai sînt adăogate două, în legătură cu lupta de la Poltava, relatată cu amănunte pe care Axinte le-ar fi putut înlătura, fără nici o pagubă pentru istoria Moldovei[193]. Un titlu (f. 208) este definit: *Cînd au bătut moscalii cetatea Baturna, unde era scaunul Mazepei*[194]. Al doilea: *Pentru moartea Mazepei hatmanul* (f. 223^{v}), lipsește și el din *Letopisețul* folosit de Axinte[195].

După mazilia din a doua domnie moldovenească a lui Mihai Racoviță, turcii l-au numit pe Nicolae Mavrocordat domn la Iași, la 6 noiembrie 1709. Este omul din inițiativa căruia s-a născut *Cronica paralelă* și care s-a dovedit a fi adulat atît de Axinte, cît și de Nicolae Costin. Domnia lui dintîi în Moldova și apoi aceea efemeră, dar atît de singulară în toate, a lui Dimitrie Cantemir au fost înregistrate în toate amănuntele lor de *Cronica paralelă*, preluată din *Letopisețul* atribuit lui Nicolae Costin. De altfel cu ele se încheie și această sursă de informare și compilație a *Cronicii*, care a fost *Pseudo Nicolae Costin*. Axinte intervine, e drept, prelucrînd, parafrazînd textul (mai ales al domniei lui Nicolae Mavrocordat), care în esență rămîne însă nemodificat. Cu fila 281^{v} se încheie și partea de *Cronică paralelă* luată după*Letopisețul Țării Moldovei* dintre anii 1661-1710.

189 *Letopisițele...*, II, p. 40, înaintea paragrafului al II-lea.
190 *Ibidem*, înaintea ultimului rînd.
191 *Ibidem*, p. 42, înaintea primului paragraf.
192 *Ibidem*, înaintea ultimului paragraf.
193 Cum este, spre exemplu, lista pierderilor de oameni de ambele părți, dată nominal pentru unii comandanți.
194 *Ibidem*, p. 65, înaintea celui de al doilea paragraf.
195 *Ibidem*, p. 77, înaintea celui de al patrulea paragraf.

Firul istoriei Moldovei cu a doua domnie a lui Nicolae Mavrocordat (1711-1715) este depănat de către Axinte după însăşi opera sa cu acelaşi titlu[196]. Derutantă rămîne pentru istorie afirmaţia sa din primele rînduri ale *Celei de a doua domnii*, unde subliniază clar că îl continuă pe Nicolae Costin, care a scris prima domnie a voievodului în Moldova, domnie inclusă, însă, în *Letopiseţul* acestuia de la 1661 încoace, a cărui paternitate îi este contestată pe bună dreptate. Trebuie să înţelegem, oare, că se impune să separăm domnia lui Nicolae Mavrocordat, care este neîndoios a lui Nicolae Costin, de trupul *Letopiseţului*, care nu-i aparţine?! Altă explicaţie nu vedem.

Modificările la opera proprie nu sînt nici acestea esenţiale. De obicei sînt eliminate scurte fragmente, sau numai propoziţiuni, pentru raţiuni de economie de spaţiu, care nu umbresc cu nimic contextul.

Aşa, spre exemplu, este eliminat un fragment în care se vorbeşte despre asediul Brăilei în 1711 şi luarea ei de către muscali[197]. Pentru exemplificarea rarelor modificări redăm mai jos un fragment, aşa cum am făcut pentru toate sursele *Cronicii paralele*.

Axinte Uricariul (p. 124-125): „Înţălegînd di aciasta şi boiarii carii mergea cu agii şi cu oastea, măcar că didesă Necolae vodă cărţi în mînule boiarilor scriind la toţi lăcuitorii, de or trebui şi le vor poronci boiarii; să aibă a sări toţi, cine cu ce arme ar avea; iară tot au socotit că li-ar mai trebui oaste şi au scris la Nicolae vodă să mai trimiţă şi pe hatmanul şi să mai dea şi alţi slujitori, că leşii au prinsu de veste şi să strîng la un loc şi au gînd să nu să dea, ce să se apere. De cari înţălegînd Necolae vodă au orînduitu şi pre Ion Buhuş hatmanul, cu o samă de slujitori di cei de curte şi din cei de afară şi cîţiva boernaşi de curte, că pe hatmanul l-au pohtit şi mai înainte boiarii ce s-au trimis întîi, scriind că ar trebui să fie şi hatmanul cu oştile; că unde iaste hatmanul ascultă şi oştile mai bine şi alta, că ari dobe şi trîmbiţă şi să dă ştire oştenilor la purces şi la alte trebi."

Cronica paralelă (f. 312) :„Înţelegînd de aceasta boiarii şi agiii carii mergea cu oastea, au scris la Nicolae vodă să le mai trimiţă şi pe hatmanul şi să mai dea şi alţi slujitori, că léşii au prinsu de véste şi să strîng la un loc, şi au gînd să nu să dea, ci să se apere. De care înţelegînd Nicolae vodă au orînduit şi pe Ioann Buhuş hatmanul cu o samă de slujitori de cei de curte şi din cei de afară şi cîţ<i>va boernaş<i> de curte. Că pe hatmanul l-au poftit şi mai nainte boiarii; că unde iaste hatmanul, ascultă şi oştile mai bine. Şi alta, că are tobe şi trîmbiţe, de să dă ştire oştenilor la purces şi la alte trebi."

Sînt eliminate informaţii mărunte — mai degrabă parafrazări — cu privire la ridicarea regelui Suediei de la Varniţa, cu privire al mazilirea lui Constantin Brîncoveanu, sau cu privire la pregătirile de război pentru ocuparea Moreei (f. 341^v-342, 344)[198]. Domnia a doua în Moldova a lui Nicolae Mavrocordat se încheie cu numirea sa în Ţara Românească şi cu lista boierilor moldoveni, care s-au perindat în funcţii în vremea guvernării sale (f. 346-349^v)[199].

---

196 Ne-am folosit pentru comparaţii de ediţia lui Ioan Şt. Petre, *Axinte Uricariul...*, apărută în anul 1944 la Editura Casa Şcoalelor, p. 81-179, unde este reprodus conţinutul cronicii: *De a doa domniia lui Nicolae Alexandru vodă<în Moldova>, vă leat 7220.* Vezi nota 27.

197 Cf. Şt. Petre, *Axinte Uricariul...*, p. 90, de la „Ion vodă, dacă au mărsu la Brăila...", pînă la: „... şi au lăsat moscalii cetate<a>, precum s-au scris la domniia lui Dumitraşco vodă". Locul fragmentului ar fi fost, în *Cronica paralelă* la f. 288, în mijloc, după textul:„... văzînd şi îndemnările priiatenilor au eşit şi şedea la saraiul său".

198 Această ultimă diferenţiere textuală este mai evidentă. Corespunde p. 166, aliniatul întîi, precum şi p. 170, ultimul aliniat, eliminat în întregime.

199 Cf. Ioan Şt. Petre, *Axinte Uricariul...*, p. 173-179. Lipseşte titlul din *Cronica paralelă*: „Cînd s-au mutat Nicolae vodă din Moldova la domnia Ţării Munteneşti". Lipseşte din *Cronica paralelă* interpolarea de la p. 178-179, cu privire la Carol al XII-lea regele Suediei.

Ne-a mai rămas de urmărit un singur izvor inclus în *Cronica paralelă*, pentru domniile din Ţara Românească de la 1714 şi pînă la 1724, cînd se opreşte *Cronica*. Este vorba de *Istoriile* lui Radu Popescu.

Începutul domniei lui Ştefan Cantacuzino (1714-1716) este o prelucrare a lui Axinte, pe care editorul *Istoriilor* o include în întregime în aparatul critic, ca fiind luată din manuscrisul ce poartă sigla *U* şi care este corespunzătoare manuscrisului nostru 5367, f. 350^{r-v} şi primele trei rînduri din f. 351[200]. Acelaşi lucru se petrece şi cu sfîrşitul domniei urgisitului Cantacuzin, cînd Axinte substituie textul lui Radu Popescu cu un portret moral de antologie în istoriografia noastră (f. 355^{v}, ultimele trei rînduri — f. 356)[201].

Trecînd la domnia lui Nicolae Mavrocordat în Ţara Românească, Axinte elimină din *Cronica paralelă* capitolul scurt intitulat *Viţa prea luminatului neam al prea înălţatului şi milostivului domn Io Nicolae Alexandru voevod, prea bunul stăpînitoriul Ţării Rumâneşti, care să trage din Alexandru vodă cel Bun,*[202] aşa cum fac, de altfel, şi alte redacţii ale *Istoriilor*. Tot Axinte modifică locul textului cu privire la moartea doamnei Pulcheria,[203] aşezîndu-l la f. 360 (sfîrşit) — 360^{v}.

Parafrazările lui Axinte la *Istoriile* lui Radu Popescu sînt rare şi fără semnificaţie. Exemplul pe care îl dăm este grăitor:

Istoriile... lui Radu Popescu (f. 243):
(f. 243): „Solii au avut împreunări între dînşii de opt ori şi a opta ori s-au săvîrşit pacea între turci şi între nemţi şi între veneţiiani, ca să fie pace între dînşii.

După aceia s-au mai făcut un tractat cu 20 de ponturi şi acélea coprindea mai mult, stătătoare pînă la 24 de ani şi s-au făcut capete de ponturi 20, care coprind mai mult pentru hotarăle şi pentru aşezarea marginilor ca să ţie şi să stăpînească fieştecine cît au luat şi cît au dobîndit ca să fie volnici neamţii a să neguţători în Ţara Turcească cu pace şi pre mare şi pre uscat."

Cronica paralelă (f. 376^{v}): „Solii au avut împreunări între dînşii de opt ori. Apoi s-au săvîrşit pacea între turci şi între nemţi şi între veneţiiani, ca să fie pace stătătoare pînă în 24 ani. Şi s-au făcut capete de ponturi 20, carele mai mult coprind mai mult pentru hotarele şi pentru aşezarea marginilor ca să ţie şi să stăpînească fieştecine cît au avut şi cît au dobîndit. După acéia s-au mai făcut un tractat cu alte 20 de ponturi. Şi acélia coprindea ca să fie volnici nemţii a să neguţători în Ţara Turcească cu pace şi pe mare şi pe uscat."

Domnia lui Nicolae Mavrocordat a fost întreruptă pentru aproape doi ani, prin arestarea şi ridicarea lui din Bucureşti de un complot boieresc şi predarea lui armatelor imperiale, care l-au dus la Sibiu. În locul lui a fost numit fratele său Ioan, un om blînd şi cumite, regretat de toţi cînd, la 30 de ani, s-a îmbolnăvit de lungoare şi a murit. Amîndouă cronicile menţionează participarea lui ca dragoman, la pacea de la Passarowitz, din 1718.

Moartea lui Ianache Mavrocordat[204] a coincis cu eliberarea lui Nicolae din detenţia de la Sibiu, care a fost deîndată înscăunat cu a doua domnie la Bucureşti. Firul *Istoriilor*, urmărit cu fidelitate de *Cronica paralelă*, este rupt doar o singură dată cînd un fragment de cronică cu privire la moartea Barbului serdarul, unul din capii opoziţiei, care a dus la prinderea domnului,[205] a fost inclus de Axinte la f. 380^{v}, după propoziţiunea: „Acest fel de bine s-au dobîndit cu mintea lor de la némţi", cum de altfel, precizează şi Const. Grecescu în aparatul critic, folosind manuscrisul 5367.

---

200 Cf. R adu Popescu, *Istoriile...*, p. 207-208.

201 Este întocmit textul începînd cu ultimul paragraf de la p. 214 şi pînă la sfîrşitul domniei. Cf. *Istoriile...*, p. 214-215.

202 *Ibidem*, p. 215.

203 *Ibidem*, p. 218 (ultimul rînd) — 219 (primul paragraf).

204 Ioan Mavrocordat domneşte între 21 noiembrie 1716-23 februarie 1719.

205 *Ibidem*, p. 251, r. 18-252 r. 16.

Pînă la sfîrşitul *Cronicii paralele* nu mai intervine nici o modificare faţă de *Istoriile* lui Radu Popescu[206].

Cu aceasta se încheie lungul periplu întreprins prin cele două manuscrise şi înregistrarea abaterilor de la sursele folosite de autor la elaborarea *Cronicii paralele.*

Ne mai rămîne să spunem un cuvînt cu privire la raportul dintre opera pe care o atribuim lui Axinte şi *Cronica paralelă prescurtată,*[207] scrisă de cămăraşul de izvoade la 1733 şi păstrată în colecţiile Bibliotecii Academiei sub nr. 3442. Încă de la începutul acestei introduceri ne-am asociat punctului de vedere emis de Ştefan Gorovei, precum că opera lui Vasile Buhăescu, alias Buzilă, încă şi mai mult o cronică paralelă (în care pe paginile alăturate sînt redate evenimentele din Ţara Românească — în stînga, şi Moldova — în dreapta) a folosit pentru redactare *Cronica paralelă.* Titlul celor două lucrări este concludent:

Cronica paralelă f. 7 „Létopiseţul Ţărîi Româneşti şi a Ţărîi Moldovei. De viaţa a prea luminaţilor domni ce-au stăpînit întru acéste 2 ţări şi ce s-au lucrat în dzilele lor şi a părţilor streine care, să megieşesc cu acéste ţări, *pre largu adunate* den multe létopiseţe şi cu bună îndreptare alcătuit, precum să véde."

Cronica paralelă prescurtată f. 1. „Istoriile Ţării Rumâneşti şi a Ţării Moldovei. De viiaţa a prealuminaţilor domni carii au stăpînit întru acéste doao ţări şi ce s-au lucrat în zilile lor şi a părţilor streine care să megieşesc cu acéste ţări *pre scurt adunate* den multe létopiseţe, cu porunca a prealuminatului, prea înălţatului, binecredinciosului, dentru slăvită viţă domnu Io Constantin Neculaev voivod, bunul şi prea înţeleptul stăpînitoriu a toată Ţara Moldovei. Scosu-se-au de prea plecatul den slugile măriei sale, Vasile cămăraşul de izvoade, cu porunca înălţimei sale pre forma aceasta, precum se véde. Leat 7241" <=1733>.

Data la care a fost redactată varianta *Buzilă* vine să ne întărească părerea cu privire la vremea cînd a fost elaborată *Cronica paralelă* de către Axinte şi pe care am încercat să o stabilim la locul potrivit. Este neîndoios că la 1733 atît manuscrisul 2591 (din care a fost adoptat titlul pentru cronica lui Vasile Cămăraşul), cît mai ales manuscrisul 5367 se găseau în biblioteca lui Constantin Mavrocordat. Ultimul are, de altfel, imprimată pe prima copertă stemele Ţării Româneşti şi a Moldovei cu iniţialele voevodului: Io C<onstantin> N<icolae> V<oevod>[208].

Nu este lipsit de interes de precizat încercarea pe care o mînă streină de cei doi copişti (dar aproximativ contemporană cu ei) o face în primele 9 pagini ale manuscrisului 2591 de a sincroniza, pe 4 coloane, pînă la 1633 (unde se opreşte manuscrisul) sultanii, vizirii, domnii Ţării Româneşti şi domnii Moldovei. Ideea paralelismelor, în formă cu totul schematică, poate fi observată şi aici[209].

*

206 Sfîrşitul *Cronicii paralele* coincide cu textul ediţiei lui Const. Grecescu de la p. 275: „... Trimis-au şi măria sa domnul nostru Nicolae vodă daruri şi altele care să cuvin împărăţiei".

207 A fost publicată mai întîi sub titlul: Vasile Cămăraşul, *Istoriile Ţării Româneşti şi ale Ţării Moldovei* în *Calendar istoric şi popular pe anul 1857.* Bucureşti, p. 1.-71. O ediţie şi un studiu ne-a lăsat Em. E. Kretzulescu, *Cronica lui Vasile Buhăescul cămăraşul* în *Revista de istorie, arheologie şi filologie,* XIV (1913), p. 151-170; XV (1914), p. 219-225 şi XVI (1922), p. 162-186. Pentru ms. 3442 vezi şi opinia lui Const. Grecescu din *Istoriile domnilor Ţării Româneşti...*, p. LXXI. O copie în l. greacă, realizată de Lazăr Scriba în anul 1734, în ms. grecesc nr. 516 de la Academie.

208 Vezi şi Ştefan Gorovei, *Între Vasile Buhăescul şi Vasile Buzilă...*, p. 447 şi 452.

209 În paginile ce urmează, unde ne vom ocupa de descrierea manuscriselor, vom reproduce aceste scheme.

Cu riscul de a obosi cititorul, sîntem obligaţi la o descriere completă a manuscriselor pe care le-am utilizat la alcătuirea ediţiei de faţă. Descrierea a mai fost făcută de majoritatea cercetătorilor pomeniţi în introducere, dar au fost reţinute, de obicei, elementele cantitative care interesau în contextul studiilor respective, nu şi celelalte elemente bibliografice, de rigoare într-o descriere completă.

Manuscrisul 2591 are 435 f. + f. 398 bis, de dimensiuni 30 x 21 cm. Paginaţie veche cu cifre chirilice, de altă mînă decît cea a copiştilor: 1-839, cu omisiunea unei pagini după 831 (f. 7-435^{v}). Legătură originală în carton şi piele, avînd imprimat un medalion floral pe ambele scoarţe. A fost copiat de Ioan Pavel grămăticul (sau Ioan Raţă, cum ne atrage atenţia prietenul Ştefan Gorovei) de la f. 7 pînă la f. 346^{v} şi de Stanciu ierei de la f. 347 pînă la f. 435^{v}. Unele titluri, iniţiale şi însemnări marginale, în special de după f. 347 sînt scrise cu roşu. Filele 67^{v}-68^{v}, 121^{r-v}, 135, 312, 341-342^{v}, 360-362^{v} sînt albe. A aparţinut Colegiului Sf. Sava (a cărui ştampilă este aplicată la f. 7, 9 şi 435^{v}), Bibliotecii Centrale a Statului şi Muzeului Naţional de Antichităţi, a cărui ştampilă în tuş albastru este aplicată în numeroase locuri, cum sînt: f. 1, 2, 10, 25 ş.a. Intrat în colecţiile Academiei Române la 10 februarie 1903, împreună cu întregul fond de manuscrise şi cărţi vechi păstrate la Muzeu.

În afara însemnărilor de cititori sau posesori, atît de frecvente în vechile tomuri, manuscrisul 2591 are la f. 2-6 un tabel sinoptic de sultani, viziri, domni ai Munteniei şi ai Moldovei, cu anul în care au domnit şi numărul de ordine. Acest tabel, a cărui succesiune normală este: f. 3,3^{v}, 2,2^{v}, 5,5^{v}, 4,4^{v}, 6 a fost lucrat de altă mînă, spre mijlocul sec. al XVIII, atunci cînd a fost făcută şi paginarea. Iată textul:

Leat	Numărul	Sultanii	Numărul	Vezirii	Numărul	Valahia	Numărul	Moldavia	Anii	List
1290	-	-	-	-	1	Radul Negru	-	-	24	1
1299	1	Otman	-	-	-	-	-	-	27	-
1314	-	-	-	-	2	Mihail	-	-	19	4
1327	2	Orhan al lui Otman	-	-	-	-	-	-	-	-
1329	-	-	1	Aladin	-	-	-	-	-	-
1333	-	-	-	-	3	Dan	-	-	23	4
1352	-	-	-	-	-	-	1	Dragoş	2	5
1354	-	-	-	-	-	-	2	Sas	4	7
1356	-	-	-	-	4	Alexandru		-	27	8
1358	-	-	-	-	-	-	3	Laţco al lui Sas	8	8
1360	3	Murat al lui Orhan	2	Suleiman al lui Orhan	-	-	-	-	-	-
1366	-	-	-	-	-	-	4	Bogdan	6	8
1369	-	-	3	Cara Halil	-	-	-	-	-	-
1372	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1383	-	-	-	-	-	-	5	Petru	16	10
1388	-	-	-	-	5	Mircea	-	-	29	12
1389	-	Baiazit al lui Murat	-	-	-	-	6	Roman	3	-
1391	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1398	-	-	-	-	-	-	7	Ştefan	7	-
1399	-	-	-	-	-	-	8	Petru al lui Ştefan	1	-
1401	-	-	-	-	-	-	9	Iurga al lui Petru	2	36
					-	-	-	Alexandru al lui Roman, cel Bun	32, luni 8	37
1412	-	-	4	Ali al lui Cara Halil	-	-	-	-	-	-

Leat	Numărul	Sultanii	Numărul	Vezirii	Numărul	Valahia	Numărul	Moldavia	Anii	List
1412	-	-	-	-	6	Radul	-	-	15	67
-	-	-	5	Ibraim al	-	-	-	-	-	-
-	5	Mehmet al lui Baezit	-	-	-	-	-	-	-	-
-	6	Murat al lui Mehmet	-	-	-	-	-	-	-	-
1427	-	-	-	-	7	Vladislav	-	-	18	69
1429	-	-	6	Halil al lui Ibrahim	-	-	-	-	-	-
1433		-	-	-	-	-	11	Iliaş al lui Alexandru	12	69
1445	-	-	-	-	8	Radul cel Frumos	-	-	15	89
1445	-	-	-	-	-	-	12	Roman al lui Iliiaş	1	89
1446	-	-	-	-	-	-	13	Petru al lui Ştefan	1	92
-	7	Mehmet al lui Murat	-	-	-	-	-	-	-	-
1447	-	-	-	-	-	-	14	Ştefan	luni 2	98
1448	-	-	-	-	-	-	15	Alexandru al lui Illiaş	4	99
1454	-	-	7	Mahmut Velis	-	-	-	-	-	-
1452 <sic>	-	-	-	-	-	-	16	Bogdan	2	102
1460	-	-	-	-	9	Laiotă Basarab	-	-	17	111
1469	-	-	8	Rum Mehmet	-	-	-	-	-	-
1427 <sic>	-	-	9	Isaac	-	-	-	-	-	-
1474	-	-	10	iar Mahmut	-	-	-	-	-	-
1475	-	-	11	Ghiedii Ahmet	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	10	Vladul Ţepeş	-	-	16	125
-	-	-	-	-	-	-	17	Petru	2	112
1456	-	-	-	-	-	-	18	Ştefan cel Bun	47, luni 2, săpt. 3	125
1479	-	-	12	Mehmet Cazamani	-	-	-	-	-	-
1482	8	Baiazit al lui Mehmet	-	-	-	-	-	-	-	-
1484	-	-	13	Daut	-	-	-	-	-	-
1493	-	-	-	-	11	Radul	-	-	15	256
1498	-	-	14	Ahmet al lui Rusechi	-	-	-	-	-	-
1499	-	-	15	Ibraim al lui Halil	-	-	-	-	-	-
1503	-	-	16	Hadum Alis	-	-	-	-	-	-
1504	-	-	-	-	-	-	19	Bogdan al lui Ştefan	12, luni 9	229
1505	-	-	17	iar Ahmet	-	-	-	-	-	-
1507	-	-	18	iar Hadum Aii	-	-	-	-	-	-

Leat	Numărul	Sultanii	Numărul	Vezirii	Numărul	Valahia	Numărul	Moldavia	Anii	List
1508	-	-	-	-	12	Mihnea	-	-	2	267
1510	-	-	-	-	13	Vladuţa	-	-	-	270
1511	-	-	19	iar Ahmet	-	-	-	-	-	-
-	-	-	20	Amazi Mustafa	-	-	-	-	-	-
1512	9	Selim al lui Baiazit	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	22	iar Ahmet	-	-	-	-	-	-
1512	-	-	-	-	14	Neagoe Basarab	-	-	8, luni 8	277
1514	-	-	23	Hadum Sinan	-	-	-	-	-	-
1517	-	-	-	-	-	-	20	Ştefan al lui Bogdan	9, luni 9	301
1517	-	-	24	Ghionus	-	-	-	-	-	-
1520	10	Suleiman al lui Selim	-	-	-	-	-	-	-	-
1520	-	-	-	-	15	Radul Călugăr	-	-	pol	299
1520	-	-	-	-	16	Radul de la Afumaţi	-	-	-	-
1521	-	-	-	-	17	Vladislav	-	-	1	315
1525	-	-	-	-	18	iar Radul	-	-	7	316
1529	-	-	-	-	19	Moisi	-	-	1, pol	317
1526	-	-	-	-	-	-	21	Petru Rareş al lui Ştefan	11	318
1530 pol	-	-	-	-	20	Vladul	-	-	2, pol	349
1533	-	-	-	-	21	Vintilă	-	-	3, pol	350
1535	-	-	25	Aghias	-	-	-	-	-	-
1536	-	-	-	-	22	Radul Paisie, igumen	-	-	9, luni 8	351
1537	-	-	26	Latifi	-	-	-	-	-	-
1538	-	-	-	-	-	-	22	Ştefan Lăcustă	2, luni 3	353
1540	-	-	27	Hadum Suleiman	-	-	-	-	-	-
1540	-	-	-	-	-	-	23	Alexandru Cornea	pol	356
1540 pol	-	-	-	-	-	-	24	iar Petru Rareş	6	419
1544	-	-	28	Rusten	-	-	-	-	-	-
1545	-	-	-	-	23	Mircea	-	-	7	425
1546	-	-	-	-	-	-	25	Iliiaş al lui Petru	8	426
1553	-	-	29	Ahmet	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1553	-	-	-	-	24	Radul	-	-	-	432
pol					25	iar Mircea	-	-	luni 8	433
1554	-	-	-	-	26	Petraşco cel Bun	-	-	4	433
1554	-	-	-	-	-	-	26	Ştefan al lui Petru Rareş	3, luni 4	435
1555	-	-	30	iar Rusten	-	-	-	-	-	-
1558	-	-	-	-	27	iar Mircea 3	-	-	2	444
1557	-	-	-	-	-	-	27	Alexandru Lăpuşneanul	5	446

Leat	Numărul	Sultanii	Numărul	Vezirii	Numărul	Valahia	Numărul	Moldavia	Anii	List
1560	-	-	31	Mehmet	-	-	-	-	-	-
1560	-	-	-	-	28	Petru al Mircii	-	-	8	471
1562	-	-	-	-	-	-	28	Despot	2	474
1564	-	-	-	-	-	-	29	Ştefan Tomşa	5	510
1564	-	-	-	-	-	-	30	iar Alexandru	5	519
1566	11	Selim al lui Suleiman	-	-	-	-	-	-	-	-
1568	-	-	-	-	29	Alexandru	-	-	9	531
1569	-	-	-	-	-	-	31	Bogdan Alexandru	1	535
1570 pol	-	-	-	-	-	-	32	Ioan Armeanul cel Rău	6	561
1576	-	-	-	-	-	-	33	Petru	5	608
1577	-	-	-	-	30	Mihnea	-	-	6	606
1575	12	Murat al lui Selim	-	-	-	-	-	-	-	-
1579	-	-	32	Ahmet	-	-	-	-	-	-
1580	-	-	33	Sinan	-	-	-	-	-	-
1581	-	-	-	-	-	-	34	Iancul Sasul	3, luni 7	635
1582	-	-	34	Sighiaus	-	-	-	-	-	-
1583	-	-	-	-	31	Petru Cercel al lui Pătraşco	-	-	2	633
1584	-	-	35	Osman	-	-	-	-	-	-
1585	-	-	36	Mesih Haznadaz	-	-	-	-	-	-
1584	-	-	-	-	-	-	35	iar Petru Şchiop	7	641
1585	-	-	-	-	32	iar Mihnea	-	-	5	639
1586	-	-	37	iar Siauz	-	-	-	-	-	-
1591	-	-	38	Ferat	-	-	-	-	-	-
1591	-	-	-	-	-	-	36	Aron cel Rău	-	652
1591	-	-	-	-	33	Ştefan	-	-	1, pol	650
1592	-	-	39	iar Siauz	-	-	-	-	-	-
1592	-	-	-	-	34	Alexandru	-	-	1	651
-	-	-	40	iar Sinan	-	-	-	-	-	-
1592	-	-	-	-	-	-	37	iar Aron cel Rău	-	657
1593	-	-	-	-	35	Mihail cel Veteazu	-	-	8	667
1595	13	Mehmet al lui Murat	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	41	iar Ferat	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	38	Ieremia	12	702
-	-	-	42	iar Sinan	-	-	-	-	-	-
1596	-	-	43	Lala Mehmet	-	-	-	-	-	-
-	-	-	44	iar Sinan	-	-	-	-	-	-
1597	-	-	45	Ibraim	-	-	-	-	-	-
-	-	-	46	eteros Sinan	-	-	-	-	-	-
-	-	-	47	iar Ibraim	-	-	-	-	-	-
1598	-	-	48	Hadum Hasan	-	-	-	-	-	-

Leat	Număr-ul	Sultanii	Număr-ul	Vezirii	Număr-ul	Valahia	Număr-ul	Moldavia	Anii	List
1598	-	-	49	Gerah Mehmet	-	-	-	-	-	-
1599	-	-	50	iar Ibraim	-	-	-	-	-	-
1601	-	-	-	-	36	Şerban Basarab	-	-	8, luni 8	726
1602	-	-	51	Ghilmigi Hasan	-	-	-	-	-	-
1604	14	Ahmet al lui Mehmet	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	52	Ihiauz	-	-	-	-	-	-
1605	-	-	53	Lala Ahmet	-	-	-	-	-	-
1607	-	-	54	Derviş	-	-	-	-	-	-
1607	-	-	-	-	-	-	39	Simeon Moghila	1	725
1609	-	-	55	Murat	-	-	-	-	-	-
1609	-	-	-	-	37	Radul cel Mare	-	-	5	735
1609	-	-	-	-	-	-	40	Costandin Moghila	1	732
1610	-	-	-	-	-	-	41	Ştefan Tomşa	5	737
1612	-	-	56	Stasuh	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	38	Alexandru	-	-	4	746
1615	-	-	57	Cara Mehmet	-	-	-	-	-	-
1615	-	-	-	-	-	-	42	Doamna Ieremiei cu fiiu-său Bogdan	1	752
1616	-	-	-	-	-	-	43	Radul cel Mare	3	754
1618	15	Mustafa al lui Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	Halil	-	-	-	-	-	-
1618	-	-	-	-	39	Gavriil Moghila	-	-	1	758
1619	-	-	-	-	-	-	44	Gaşpar Itailean	2	760
-	16	Osman al lui Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-
1619	-	-	-	-	40	iar Radul	-	-	3, pol	776
1620	-	-	59	iar Cara Mehmet	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	45	Alexandru	1	777
1621	-	-	60	Celebi Ali	-	-	-	-	-	-
1622	17	iar Mustafa	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	61	Husein	-	-	-	-	-	-
1622	-	-	-	-	-	-	46	iar Ştefan	1	794
-	-	-	62	Dilavel	-	-	-	-	-	-
-	-	-	63	Daut	-	-	-	-	-	-
1623	-	-	64	Cara Husein	-	-	-	-	-	-
-	-	-	65	Levi Eli Mustafa	-	-	-	-	-	-
-	-	-	66	Ghimurgi Mehmet	-	-	-	-	-	-
1624	18	Murat al lui Osman	-	-	-	-	-	-	-	-

Leat	Numărul	Sultanii	Numărul	Vezirii	Numărul	Valahia	Numărul	Moldavia	Anii	List
1623	-	-	67	iar Cara Husein	-	-	-	-	-	-
1623	-	-	-	-	41	Alexandru	-	-	4	799
1623	-	-	-	-	-	-	47	iar Radul cel Mare	3	800
-	-	-	-	Cheman-ches Ali	-	-	-	-	-	-
1625	-	-	-	Geriez Mehmet	-	-	-	-	-	-
1626	-	-	-	Afiz Ahmet	-	-	-	-	-	-
1626	-	-	-	-	-	-	48	Miron Barnovschii	-	826
1628	-	-	-	iar Halil	-	-	-	-	-	-
1628	-	-	-	-	42	iar Alexandru	-	-	2	807
1629	-	-	-	Husref	-	-	-	-	-	-
1630	-	-	-	-	43	Leon al lui Ştefan	-	-	3	813
1630	-	-	-	-	-	-	49	Moisi	-	820
1620 pol	-	-	-	-	-	-	50	Alexandru al Radului	-	826
1630	-	-	-	-	-	-	51	Moisi Moghila	1	820
1631	-	-	-	-	-	-	52	iar Alexandru al lui Iliiaş	2	820
1633	-	-	-	Afiz Ahmet	-	-	-	-	-	-
1633	-	-	-	-	-	-	53	iar Miron Barnovschii	-	826
1633	-	-	-	-	-	-	54	iar Moisi Moghila	1	833

Pentru manuscrisul 5367 n-a fost alcătuit un tabel similar. Probabil că fiind plin de greşeli şi incomplet n-a mai fost continuat.

Manuscrisul 2591 conţine puţine însemnări. Cu excepţia marginaliilor, de obicei rezumări din interiorul paginilor, toate reţinute în aparatul critic, nu subliniem decît o singură însemnare, ex librisul unui bucureştean, după toate aparenţele grafice datînd de la finele sec. al XVIII: „Acest létopiseţ iaste al log<ofă>tului al treilea Nicolae Nica ot mah<a>l<aoa> Sfintei Vineri". Însemnarea este întîlnită la f. 163, şi uşor modificată la f. 3 şi 392^v.

La f. 1 liminară şi f. 1^v alcătuită, pe la 1860, o listă de cronici munteneşti. Celelalte însemnări au un caracter strict personal, nesemnate, sau sînt simple încercări de condei în limbile română şi greacă. Menţionăm: f. 1 liminară: I „Marţi, fev<ruarie> 11 am început a scrie".

„II, La Domneşti, la pod ce-i-zic Faraoane, între doă cruci ce sînt într-o movilă, să caut de un lucru ce mi-au spus log<ofă>t Theodorachi". Însemnarea este repetată mai jos, precum şi la f. 1, de două ori. F. 1: „ 245,<+> 386 <=> 631. Am dat pă fusta vari-me Cati<n>că <lectură incertă> şi pă doo gioi răle" (?) F. 435^v: „10 zile astăzi, Viniri, oct<om>v<rie> 13, de cînd au plecatu Mihai". F 6^v: Fragment de rugăciune în limba greacă.

Starea de consevare a manuscrisului este precară. Numeroase file au partea inferioară deteriorată de umezeală, fără să fie totuşi afectat textul. Biblioteca Academiei a înlocuit originalul cu o copie fotografică păstrată la fondul respectiv sub cota 187.

Manuscrisul 5367 are 401 file, de dimensiuni 31 x 21 cm. Paginaţie şi numerotaţie veche a filelor cu cifre chirilice, diversă. Paginaţia începe cu 861, dar numai două file alternează cu numerotarea filelor pînă la 917, corespunzătoare filei 37, numerotată mecanic. De la f. 38 reîncepe numerotarea cu 1, pînă la 361, care corespunde filei 401, numerotată mecanic. Numerotarea este făcută

de aceeaşi mînă ca şi la manuscrisul 2591. Marginaliile, mai puţin numeroase decît la manuscrisul celălalt, unele aparţinînd lui Stanciu ierei, copistul întregului volum, au fost transcrise în aparatul critic. Filele 224^v şi 356^v sînt albe. Unele titluri şi iniţiale sînt scrise cu roşu. Legătura originală în carton şi piele are imprimate pe prima copertă, în medalion, stemele Ţării Româneşti şi Moldovei, unite, iar în colţuri iniţialele voievodului, cum am menţionat mai sus. Manuscrisul a aparţinut lui N. Docan, diplomat şi istoric, a cărui semnătură o găsim la f. 1, 38 şi în interiorul ambelor coperţi: „N. Docan, 1898". La 12 decembrie 1934, la un an şi jumătate de la moartea învăţatului moldovean, manuscrisul a intrat în colecţiile Academiei, împreună cu alte volume şi împreună cu arhiva sa, lăsate prin testament înaltului for, al cărui membru corespondent fusese.

Deşi mai numeroase decît la manuscrisul 2591, însemnările nu au o valoare deosebită. Una dintre ele, de pe coperta I interioară este de posesor, probabil moldovean după nume şi datează din jurul anilor 1760-1770: „Acest létopiseţ este al mieu, a lui Gheorghi Arap şi l-am cumpărat pe ai mei bani. Iar cini s-ar ispiti a-l fura, să fie blestămat de cei 318 sfinţi din Necheea şi treclet şi proclet şi neertat de Dumnezău. Iar cine l-ar spune, să fie ertat de Dumnezău. Gheorghi Arapul, Costandin Arapul, Iordachi Arapul, Ion Arapul vtori paharnic" (ultima semnătură incertă).

Alte însemnări. Coperta I-a interioară: I. Descîntec. II. Ciornă fragmentară de scrisoare în limba greacă, cu conţinut bănesc.

F. 165^v: „Aşa sint toate lucrurile lumii aceştie".

F. 336^v: Schiţă în peniţă a unui profil de bărbat.

Coperta a II-a interioară: I „Facire bisericii Buciuleştilor: 7138<=1630>. 7184<=1675>, săpt<emvrie> 7 moarte lui Costandin Bantăş, pîrcălabul, îngropat în biserica Buciuleştii".

II „La let 1816 au răposat cluceriu Neculai Cariufil sau (Batencu) în zioa Sfîntului Gheorghi".

III „3 lei Petru ot Aniţa, mart 21; 1 leu Vasili Ghior<ghi> (?) mart 21".

Starea de conservare a manuscrisului este bună. Volumul a fost restaurat la cotor. O copie fotografică, catalogată sub nr. 189, este pusă la dispoziţia cercetătorilor, în locul originalului.

Ultimul manuscris, de la care am pornit, de fapt, schiţarea acestei introduceri poartă numărul 340 şi cuprinde singura copie după prima parte a *Cronicii paralele*. Are 212 file, de dimensiuni 30 x 20,5 cm. Filele 1^v, 5^v, 192-211^v sînt albe. Paginaţie veche cu cifre chirilice: 1-372 (f. 6-191^v). Titlurile şi iniţialele sînt scrise cu roşu. Frontispiciu în peniţă la f. 6. Filele 2-5 sînt ocupate de *Scara aceştii cărţi*, adică Cuprinsul. Manuscrisul a fost copiat între anii 1782-1785 în Ţara Românească de către Ştefan logofătul de la Biserica Creţulescu din Bucureşti. Legătura originală a manuscrisului se păstrează sub legătura modernă a Bibliotecii Academiei şi are imprimat pe ambele coperţi acelaşi medalion floral pe care l-am întîlnit şi la manuscrisul 2591. Aceasta înseamnă că amîndouă manuscrisele au fost legate (cel dintîi relegat) la finele veacului al XVIII-lea, sau începutul celui următor. Pe prima copertă a fost lipită o etichetă, deteriorată astăzi, cu text în ruseşte şi româneşte ce precizează cuprinsul volumului: „Pentru amîndouă Prinţipaturile manuscris hronograf... pentru domnii Moldavii şi a Valahii, pînă la anul 1636".

Manuscrisul a aparţinut lui C. Bolliac, semnat la f. 6, 39, 70, 101 ş.a., apoi lui Mihail Sturdza, a cărui pecete în tuş este aplicată la f. 1, 2, 3, 5 ş.a., precum şi lui D. A. Sturdza, semnat la f. 2 şi 191^v, care l-a dăruit Bibliotecii Academiei.

Însemnările, deşi puţin numeroase, nu sînt lipsite de valoare. Mai întîi consemnăm cele două dovezi ale copierii, de la începutul şi sfîrşitul textului: F 6-7 „Acest Létopiseţ iaste scris cu osteneala mea, în zilile lui Nicolae vodă Caragea, la leat 1782. Ştefan logofăt."

F 191^v: „ Şi pînă aice am făcut sfîrşit, lăsînd a scrie şi alţi istornici céle ce să va fi mai lucrat în urmă. Scris de Ştefan logofăt ot Creţulescu. Martie 1, 1785. Ştefan logofăt."

La f. 1 o relatare scrisă de Ştefan logofătul, consemnează vizita vizirului la Bucureşti: „Oct<omvrie> 4, 1788, sîmbătă în diseară au venit vizirul în Bucureşti cu Nicolae voevod Mavrogheni, în caritâ, şi l-au conăcit în casile domneşti céle noao. Şi duminecă la 5 s-au primblat numai vizirul, tiptil, pin tîrgu. Şi duminecă seara, la 8 ceasuri din noapte s-au dus la Ruşciuc."

La f. 212, o întunecime de soare: „Mai 24, 1788, perire soarelui, miercuri la 3 pol ceasuri" şi o reţetă de medicină veterinară: „De tuse cu năduşală, la cai".

Starea de conservare a manuscrisului este bună.

La sfîrşitul cuvîntului de introducere sînt necesare cîteva explicaţii în legătură cu editarea cărţii de faţă. Am menţionat în primele pagini că textul ce depunem la Editură este cea dintîi încercare de tipărire integrală a *Cronicii paralele*, pe care o atribuim lui Axinte Uricariul. O tipărire parţială, după manuscrisul 340, a fost efectuată de către C. Bolliac în *Trompeta Carpaţilor* în anii 1871-1873. Un scurt fragment a fost de asemeni tipărit după manuscrisul 2591 de către M. Gaster în *Crestomaţie*, vol. I. În sfîrşit Const. Grecescu publică *Mărturiile comisului Iştoc*, după manuscrisul 5367 în *Revista Istorică Română*(1939), după cum am arătat la locul potrivit. Mai trebuie să precizăm că N. Docan, care deţinuse manuscrisul 5367, a transcris partea de text relativă la a doua domnie a lui Nicolae Mavrocordat în Moldova (operă separată a lui Axinte, inclusă şi în *Cronica paralelă*), probabil în vederea publicării. Textul, păstrat iniţial la fondul de manuscrise sub nr. 5842, a fost trecut la Arhiva N. Docan, mapa IV, ms. 8.

În ceea ce ne priveşte am folosit ca text de bază manuscrisele 2591 şi 5367, copiate cu atenţia şi consecvenţa de rigoare în elaborarea ediţiilor critice. Amîndouă manuscrisele sînt marcate cu sigla A, pentru rezolvarea numeroaselor situaţii ivite pe parcurs, dintre care marginaliile sînt cele dintîi.

Am avut de raportat diferenţierile textuale ivite la colaţionarea manuscrisului 340 (ce poartă sigla B) cu textul de bază, pentru prima parte a *Cronicii*. Cum *Cronica paralelă* este tributară unei suite de letopiseţe munteneşti şi moldoveneşti, am utilizat cele mai autorizate ediţii pentru a stabili diferenţierile textuale faţă de manuscrisele de bază şi a preciza ce anume aduce nou, sau ce elimină, *Cronica paralelă*. În cuprinsul introducerii ne-am referit, nu o dată, la aceste lucrări, menţionate prin siglele următoare:

Letopiseţul Cantacuzinesc = C; *Letopiseţul de la facerea lumii pînă la 1661* de Nicolae Costin = N; *Matei al Mirelor* = K; *Letopiseţul Moldovei* de Miron Costin = M; *Letopiseţul Moldovei de la 1661-1709* (Pseudo Nicolae Costin) = D; *Istoriile domnilor Ţării Româneşti* de Radu Popescu = P; *A doua domnie a lui N. Mavrocordat în Moldova* de Axinte Uricariul = U; Pentru *Letopiseţul* lui Grigore Ureche, folosit prin intermediul cronicii lui N. Costin, n-am folosit siglă, ci am dat numele său în întregime.

Textele manuscrise nu ne-au ridicat probleme complicate de lectură, toate trei volumele fiind întregi şi destul de îngrijit copiate. Am efectuat o transcriere fidelă, neabătîndu-ne de la normele folosite de noi pentru alte ediţii critice. Am adoptat, aşadar, o redare fonetică a literelor chirilice. Am ţinut seama în transcriere de particularitatea literei ъ, care avea atît valoare de *ă*, cît şi de *î* şi i-am acordat valoarea cerută de lectura modernă.

Diftongul ѣ a fost transcris *ea* în cuvintele ce sînt diftongate astăzi: aceasta, meargă, treacă; a fost transcris prin *é*, în expresiile ce n-au păstrat diftongarea, destul de numeroase, de altfel: vréme, lége, părére, tăcére.

Diftongul ꙗ a fost transcris *ia*: viac, viacinic, cosia. Diftongul ю a fost transcris *iu*: iubitor, iute, voiu. Semnele de la sfîrşitul cuvintelor, care indică fie o consoană aspră, fie una moale, n-au fost transcrise prin *u* final, cum se obişnuia la finele veacului trecut. Semnul ѕ, prezent în mod obişnuit în copia lui Ioan Pavel grămăticul din manuscrisul 2591 a fost redat prin *dz*: dzice, vădz, obedzi. Semnul ꙟ, întîlnit întotdeauna numai iniţial, a fost redat prin *î*, *în*, sau *îm* (în ultimul caz înaintea labialelor *p*, *b*): împărat, îmblat, întrat, învăţat, încépe. Semnul ч a fost transcris prin *ce*, *ci*, după pronunţarea modernă: aceste, cele, ciubote. Semnul џ a fost redat prin *ge*, *gi*: gene, ger, cugetă, giurui, giumătate, gios.

Ne-am folosit de croşete < > pentru completarea textelor, de obicei final de cuvinte. Am utilizat, mai rar, parantezele drepte [ ] pentru a marca excluderea textelor de prisos. Lema] a fost întrebuinţată în aparatul critic pentru a preciza deosebirile flagrante dintre textul de bază şi variante. Raportarea textului tipărit la cea al manusrisului original se face prin numerotarea filelor recto şi verso ale textului de bază, care se indică marginal. O linie verticală precizează sfîrşitul unei pagini şi începutul celei următoare.

În aparatul critic am separat rîndurile prin două linii oblice: //, iar expresiile aceluiaşi rînd printr-o linie: /. Este de la sine înţeles că o concordanţă deplină între textul de bază, numerotat din 5 în 5 şi aparatul critic este absolut de rigoare, şi ea a fost respectată întru totul.

Ediţia se încheie cu un glosar, necesar pentru înţelegerea de către un public cît mai larg a expresiilor ieşite de mult din limbajul curent.

Ne exprimăm speranţa că efortul depus la editarea *Cronicii paralele* va sluji creşterii interesului pentru vechea, frumoasa şi înţeleapta limbă românească[210].

G. Ştrempel

210 După depunerea manuscrisului spre publicare au mai apărut puncte de vedere interesante în legătură cu activitatea lui Axinte Uricariul şi mai ales cu geneza şi paternitatea *Cronicii paralele.* Le-am receptat în ordinea următoare: Alexandru V. Diţă, *Despre un pretins cronicar: Axinte Uricariul,* în *Luceafărul* din 10 iunie 1989, p. 6; Ştefan Gorovei, *Spre unificarea istoriografiei naţionale: „Cronica paralelă " (Iaşi, 1733),* în *Anuarul Institutului de istorie şi arheologie „A. D. Xenopol"* XXV (1988), nr. 2, p. 139-185. Cu tot respectul pe care l-am avut, întotdeauna, pentru părerile altor colegi de breaslă, nu pot adera întru totul la opiniile pe care le emit colegii, sub titlurile de mai sus. O voi face cu tot dragul atunci cînd argumentele mă vor convinge pe deplin. Am şi eu unele îndoieli şi nu pot jura că Axinte este *sigur* autorul *Cronicii paralele.* Dar deocamdată i-o atribui, căci argumentele *pro* mi se par preponderente. Dar de la îndoieli şi pînă la certitudini drumul este foarte lung şi spre bătrîneţe devenim mai prudenţi cu condeiul, ce tinde să se entuziasmeze uşor.

f. 7

LÉTOPISEŢUL ŢĂRÎI ROMÂNEŞTI ŞI A ŢĂRÎI MOLDOVEI. DE VIAŢA A PREALUMINAŢILOR DOMNI CE-AU STĂPÎNIT ÎNTRU ACÉSTE 2 ŢĂRI, ŞI CE S-AU LUCRAT ÎN DZILELE LOR, ŞI A PĂRŢILOR STREINE, CARE SĂ MEGIEŞESC CU ACÉSTE ŢĂRI, PRE LARGU ADUNATE DEN MULTE LÉTOPISEŢE ŞI CU BUNĂ ÎNDREPTARE ALCĂTUIT, PRECUM SĂ VÉDE.

VALAHIA.

6798, 1290. DOMN 1. DOMNIE 1. RADUL NEGRUL VODĂ 1. ÎNTÎIUL DOMN ŢĂRÎI ROMÂNEŞTI. CAP. 1.

Acest Radul Negrul vodă, fiind în Ţara Unguriască voevod, mare
f. 7v herţeg pre Amlaş şi pre Făgăraş,/rădicatu-s-au de acolo cu toată casa lui şi cu mulţime de năroade: români, papistaşi, saşi, de tot feliul de oameni, pogorîndu-să pre apa Dîmboviţăi au început a face ţară noaă. Făcut-au întîi oraşul ce-i dzic Cîmpul Lungu. Acolo au zidit şi o besérică de piatră, mare şi frumoasă. De acolo au mai descălecat şi la Argeş, făcînd iarăş<i> oraş mare şi ş-au pus scaonul de domnie, făcînd curţi de piatră şi case domneşti şi altă besérică mare şi frumoasă. Iară năroadele ce să pogorîse cu dînsul, unii s-au tinsu pre supt podgorie, ajungînd pîn-la apa Sirétiului şi pînă la Brăila. Iară alţii s-au tinsu în gios, preste tot locul, de au făcut oraşă şi sate pîn-în marginea Dunării şi pînă în Olt.

Atunce şi Băsărăbeştii, cu toată boerimea ce era mai nainte preste Oltu, s-au sculat cu toţii de au vinit la Radul vodă, închinîndu-să să fie supt poronca lui. De atuncea s-au numit de-i dzic Ţara Româniască. Iară tiutiuluşul domnilor s-au făcut precum arată mai gios: Întru H<ristos> Dumnedzău, cel bun credincios, şi cel bun de cinste şi
f. 8 cel/iubitor de Hristos şi singur biruitor, Io Radul voevod, cu mila lui Dumnedzău domn a toată Ţara Româniască, dentru ungurie descălecat şi de la Amlaş şi Făgăraş herţeg.

Acesta iaste tiutiuluşul tuturor domnilor, de atunce începîndu-să, pîn-acmu, precum adevărat să véde că iaste scris la toate hrisoavele

---

1-9 *lipsesc* C // 1 şi] i / *lipseşte* Ţărîi[2] / *ad.marginal* Radul vodă. Valahiei A // 2 viiaţa // 3 aceste / zilele // 4 megieşăscu / *ad.marginal.* Proimion A / aceste // 5 din B // 7 Valahiia // 8 *lipseşte* 6798, 1290. Domn 1. Domnie 1 / Radul vodă Negrul întîiu, domnu Ţării Rumâneşti // 10 Iar cînd au fost la cursul anilor de la Adam 6798, fiind în Ţara Ungurească un voevod ce l-au chiemat Radul Negru, mare herţeg C / Radul vodă Negrul / fiindu / Ungurească / *ad.marginal* Domn Ţări<i> Ard<ealului>, la Amlaş, la Fag<a>raş A // 11 *ad.marginal* Descălecarea lui în Ţara Rumânească şi de facerea ţării noao A // 12 noroade /de[1]] şi de // 13 Dîmboviţii / noaoă // 14 *repetă* şi // 15 bisérică / piiatră / *ad.marginal* Întîi în Cîmpul-Lungu A / dăscălecat / *ad.marginal* Radul Negru 6798, 1290, la Argeş A // 17 piiatră / bisérică // 18 noroadele / *ad.marginal* Descălecarea norodului A / pe // 19 pîn-<ă> / Sirétului / Iar // 20 jos / peste / *ad.marginal* Peste toată ţara A // 21 Oltu // 22 Atuncea / *ad.marginal* Dă Băsărăbeşti A // 23 de] şi / venit // 24 porunca / Românească / *ad.marginal* De numele ţării A // 25 *după* gios *ad.* V. Hrista Boga blagoveanomu, blagocestivomu i Hristo liubivomu, samoderjavnomu Io Radul Negru voevod, Bojiiu milosti gospodariu vseia zemli Ungrovlahiskiia, za Planinski i ot Almaş i Fagăraş herţegu. Acestea să tîlcuesc pre limba rumânească C / Iar / tituluşul / *ad.marginal* Tituluşul domnului A // 26 Dumnezeu // 28 Dumnezeu / domnu / Românească / *ad.marginal* Radul 6798 A // 29 şi] i / *după* herţeg *ad.* 6798 // 30 tituluşul / atunci / începîndu-se / *ad.marginal* Următori la toţ<i> domnii A // 31 acum //

țărîi. Și întru acesta chip tocmitu-ș-au Radul vodă țara, cu bună pace; că încă nu era de turci împresurată. Și au murit în scaon, îngropîndu-l la besérica lui den Argeș. Domnit-au ani 24/.

f. 8v

6822, 1314. DOMN 2. DOMNIE 2. MIHAIL VODĂ 1. CAP 2.

Acest Mihail vodă de unde au vinit și ce s-ar fi lucrat în dzilele lui, necăiuri, nemică nu scrie, nice a cui ficior iaste, numai că au domnit ani 19.

6841, 1333. DOMN 3. DOMNIE 3. DAN VODĂ 1. UNUL NUMIT CU ACEST NUME. CAP 3.

Acest Dan vodă nice la o istorie a domnilor, nemică nu însămniadză mai mult, făr-cît atîta scrie că l-au ucis Șușman vodă, domnul sirbilor, și au domnit ani 23/.

MOLDAVIA.

f. 9

6860, 1352. DOMN 1. DOMNIE 1. DRAGOȘ VODĂ 1, ÎNTÎIUL DOMN ȚĂRÎI MOLDOVEI, UNUL NUMIT CU ACEST NUME. CAP 1.

Domniia acestui domn a o scrie pre larg cu anevoe iaste, de vréme că mulți istorici, în multe chipuri pintru dînsul au scris, atît pentru niamul său, de unde au fost, cît și pentru descălecarea sa întru această țară. Și măcar că Uréche biv vel vor<nic> au scris în létopisețul său, cum acestu Dragoș vodă s-ar fi rădicat la domnie din niște păstori ce-au eșit cu vînătoare peste munți, aice în țară, carii afiînd acestu loc pustiiu să-l fie descălecat; și Dragoș fiind mai cap între dînșii, pre dînsul să-l fi rădicat domnu.

Iară Miron logofătul scrie că aceste cuvinte ce s-au pomenit de Dragoș vodă, că s-ar fi rădicat din păsori, nu-s adevărate. Și după [f. 9v] mărturiia maramoroșénilor ce dzice că au audzit/ și cu urechile sale, dovedéște că acest Dragoș vodă au fost ficior de domn, a unui Bogdan vodă, născut în Maramoroș. Și după cum și noi am cules din toate istoriile, aceasta am aflat să fie mai adevăr. Că scrie și Bomfin, istoricul ungur, pintru un Bogdan vodă ce s-au rădicat domnu din

---

1 într-acest / tocmindu-să Radul vodă ș-au așăzat țara / *ad.marginal* De moartea și locul îngropării lui A // 2 scaun // 3 bisérica dln Argeș B // 4 *lipsește* C/Mihail vodă, 6822, iar de la Hristos 1314 // 5-7 De aice să începe povéstea altor domni, carii au venit pre urma Negrului vodă, precum arată mai jos. Mihai vodă au domnit ani 19 C // 5 venit /s-ar]ar / zilile /*ad.marginal* Neaflată lucrarea vieții lui A // 6 ricăiri / nimic / nici / a]al /fecior // 8 *lipsește* C / Dan vodă. 1333 // 10-12 Dan vodă au domnit ani 23. Acesta au fost frate cu Mircea vodă Bătrînul și l-au ucis Șușman vodă, domnul sîrbilor, cînd era cursul anilor de la Adam 6864 C // 10 nici / nimic // 11 însemnează /*ad.marginal* Neaflată lucrarea vieții lui. Numai de moartea lui A // 13-16 Moldaviia. Dragoș vodă // 17 domnu / pe largu / *lipsește* cu / *ad.marginal* Întîiul domn al Moldaviei A // 18 pentru // 19 neamul / dăscălecarea // 21 cum că / *ad.marginal* Dragoș 6860, 1352 A / *ad.marginal* Scrisele lui Uréchie vornic, ce zice că au fost din păstori A / acest domnu // 22 vînătoarea / aici / carei / aflîndu / acest // 23 dăscălecat / dînșîi // 24 *ad.marginal* Mărturiia lui Miron logofăt, ce dovedéște că au fost fecior de domn de Maramureș A // 26 nu sînt // 27 maramoroșanilor / zice / auzit / uréchile // 28 fecior / domnu / a]al // 29 dupe // 31 pentru / ce]că //

Maramoroş cu români, să fie eşit într-această ţară, la vrémea lui Ludovic, craiul unguresc, care la rîndul domnilor nu iaste pus. Numai dzic istoricii să fie fost tată lui Dragoş vodă.

Iară Dragoş vodă eşind cu cîţ<i>va boiari némişi şi ficiori de domnu den Maramoroş şi fiind el mai de cinste între dînşii, pre dînsul l-au rădicat domnu. Şi au descălecat în cîmpii lui Dragoş, în ţinutul <loc gol>, care şi pînă astădzi să numéşte locul acela pe numele lui. Şi către dînsul adunînd pre multe feliuri de oamini au făcut ţară.

Mai înţălesu-s-au şi din oaminii bătrîni, lăcuitori den ţară, trăgîndu-să cuvîntul den om în om, că o besérică de lemnu la Olovăţu, în ţinutul <Sucevii> să fie făcută de Dragoş vodă; şi acolo dzic să fie îngropat şi Dragoş vodă. Şi acea besérică de lemnu au mutat-o Ştefan vodă cel Bun de o au clădit la m<ă>n<ă>stire la Putna, unde stă pîn-acmu.
f. 10 Iară pre locul bésericii cei de lemnu la Olovăţ, Ştefan vodă au/zidit besérică de piatră.

Iară altă ce s-ar fi lucrat în dzilele lui, mai mult nu scrie, nici unde au murit; numai atîta că au domnit ani 2/.

6862, 1354. DOMN 2. DOMNIE 2. SAS VODĂ 1, FIIUL LUI DRAGOŞ VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME. CAP 2.

După moartea lui Dragoş vodă au rămas domnu Ţărîi Moldovei fiiu-său, Sas vodă. Iară ce s-ar fi lucrat în dzilele lui, necăiuri, nemică nu scrie, numai că au domnit ani 4/.

f. 10v

VALAHIA.

6864, 1356. DOMN 4. DOMNIE 4. ALEXANDRU VODĂ 1. CAP 4.

Acestu Alexandru vodă de unde au venit şi ce s-au lucrat în dzilele lui nemică nu scrie, numai că au domnit ani 27.

---

1 *după* fie *ad.* şi / în ţara aceasta / vremea // 2 Ludovicu // 3 zicu // 4 Iar / feciori // 5 domni / din / *ad.marginal* Dragoş. 6860, 1352. Descălecarea A / dînşîi // 6 dăscălecat // 7 pîn<ă> astăzi / *ad.marginal* Facerea ţării A // 8 adunîndu / pre]de // 9 înţelesu-s-au / oameni / din // 10 cuvînt / din / bisérică // 11 Sucevii / *lipseşte* dzic / *ad.marginal* Facerea unei biserici de la Olovăţ şi îngroparea lui A // 12 bisérică // 13 stă şi pînă acum // 14 Iar / *ad.marginal* Zidirea bisericii lui Ştefan vodă în locul cei de lemn A / bisericii / la]de la // 15 bisérică / piiatră // 16-19 *lipsesc* N // 16 Iar altele ce să va fi mai lucrat / zilile // 18-19 1354. Sas vodă, fiiul lui Dragoş // 20-21 Sas vodă, ficior lui Dragoş vodă. Domnit-au ani 4, iară ce s-au lucrat în zilele lui nemic nu scrie, necăiuri N // 20 Ţării // 21 fiiul / *ad.marginal* Neaflate lucrările vieţii lui A / Iar / zilile / nicăirea / nimic // 23-24 Alexandru vodă au domnit ani 27 C // 23-24 1356. Valahiia. Alicsandru vodă // 24 *ad.marginal* Alexandru vodă al Valahiei. Laţco vodă al Moldaviei A // 25 Alexandru / zilile / *ad.marginal* Neaflate lucrurile vieţii lui A // 26 nimic //

MOLDAVIA.

6866, 1358. DOMN 3. DOMNIE 3. LAŞCO VODĂ 1, FIIUL LUI SAS VODĂ 1. CAP 3.

f. 11

Acest Laşco vodă iaste fiiu lui Sas vodă şi nepot de fiiu lui Dragoş vodă 1. După moartea tătîne-său, lui Sas vodă/ au stătut el domnu ţării şi au domnit ani 8.

6874, 1366. DOMN 4. DOMNIE 4. BOGDAN VODĂ 1. CAP 4.

Acestu Bogdan vodă a cui ficior au fost, necăiuri nu scrie. Numai de acest Bogdan vodă dzic să fie însămnat Bomfin istoricul că au eşit den Maramoroş cu valahi în ţară şi au domnit ani 6/.

f. 11ᵛ

6880, 1372. DOMN 5. DOMNIE 5. PĂTRU VODĂ 1, SIN COSTE MUŞATIN VODĂ. CAP 5.

Acestu Pătru vodă, precum îl scrie istoriia, iaste ficior lui Coste Muşatin vodă. Iară acel Muşatin vodă, unde ar fi domnit, nu scrie. De mierat lucru iaste între atîţea ani a domniei lui Pătru vodă să nu-l pomeniască mai mult de domniia lui. Şi nu altă pricină, făr-cît toţi aceştiia, poate fi, n-au cutedzat mai la cîmpu a să lăţi, de grijea tătarălor, ce numai pre supt munte. Pintru acéia nice în ştiinţa megiiaşilor încă nu era de tot daţi, ca să scrie mai pre largu de dînşii. Domnit-au Pătru vodă ani 16/.

f. 12

VALAHIA.

6891, 1383. DOMN 5. DOMNIE 5. MIRCEA VODĂ 1 BĂTRÂNUL, FRATE CU DAN VODĂ 1. CAP 5.

Acestu Mircea vodă Bătrînul au fost frate cu Dan vodă, de carele am scris mai sus, şi nepot lui dispot Lazar, careli au avut mare războiu

---

1-9 După Sas vodă domnit-au fiiu-său Laşco vodă ani 8. Iară după moartea lui Laşco vodă au domnit Bogdan vodă ani 6. De acestu Bogdan vodă poate să fie N // 1-4 1358. Moldaviia. Laşco vodă, fiiul lui Sas vodă // 4 fiiul / *ad.marginal* Neaflate lucrurile vieţii lui A // 5 *lipseşte* 1 / *lipseşte* lui Sas vodă / ţării / *ad.marginal* Bogdan vodă al Moldovei A // 6 *după* ani 8 *ad.* Iar la o carte de Dosoftei, mitropolitul Moldovei, s-au aflat însemnat pe Laşco numindu-l Theodor, fiiul lui Bogdan; iar care Bogdan, nu-l scrie B, *ad.ulterior, de altă mînă* A // 7 Bogdan vodă. 1366 / *ad.marginal* Bogdan. Neaflate lucrările vieţii lui A // 8 Acest / a]al / fecior / nicăirea // 9 *lipseşte* vodă / însemnat / din // 11-12 Pătru vodă sin Costea Muşatin vodă. 1372. B, *lipseşte* N / *ad.marginal* Pătru vodă. Moldaviei A // 13-14 Iară după Bogdan vodă domnit-au Pătru vodă, ficiorul lui Muşatin, ani 16. De mirat N // 13 Acest / fecior / Costea / *ad.marginal* Tata acestuia A // 14 Iar / *după* scrie *ad.* numai că acel Muşatin au fost din neamul domnilor sîrbeşti / mirat / *ad.marginal* Neaflate lucrările vieţii lui A // 15 domnii / pomenească // 16 altă]iaste // 17 cutezat / grija / tătarilor / ci // 18 Pentru / aceia / nici // 19 *lipseşte* Domnit-au Pătru vodă ani 16 N / pe // 21-23 *lipsesc* C / Valahiia, Mircea vodă Bătrînul frate cu Dan vodă. 1383 B // 21 *ad.marginal* Mircea vodă cel Betrîn. Valahia A // 24 Acest // 24-3 Mircea vodă Bătrînul. Acesta au avut mare războiu cu Baezet sultanul. Făcutu-s-au acel războiu pre apa Ialomiţii. Biruit-au Mircea vodă pre turci şi făr-de număr au perit, trecînd Baezet Dunărea fără vad C // 25 despot / carele / *ad.marginal* Războiul ce au avut cu Baiazet bei la Necopoia A //

cu Baezit, beiu dela Nicopoe, pre apa Ialomiţii. Şi au biruit Mircea vodă pre turci, perind mulţi turci, şi i-au gonit peste Dunăare, în céia parte.

Mai avut-au şi alte multe războae Mircea vodă cu turcii, de carele pre larg nu însemniadză. Numai după cum scrie Saidin istoricul, la viaţa lui sultan Baezit întîi, ce-au fost al 4<-lea> împărat a otomanilor, după tată-său, sultan Murat, cel întîi cu acest nume, arată că acest Mircea vodă au fost supus şi birnic Împărăţiei Turceşti. Că la vletul 1409, care cuprinde în domniia sa, după ce au supus sultan Baezit pre domnul Caramanii<i>, împrăştiind oastea lui, au mersu la scaunul său la Brusa; şi după ce-au şădzut cîtăva vréme întru acea frumoasă cetate, i-au venit véste precum domnul Ţărîi Româneşti s-au hainuit, carele
f. 12v era supus şi birnic Împărăţiei/. Mai scrie şi Cromver, cronicarul leşăscu, de Mircea vodă că pînă la vréme au fost birnic şi supt apărarea lui Ludovic al <loc gol> craiului ungurescu. Iară după moartea lui Ludovic, rămîind Crăiia Unguriască supt cîrma mueriască, la Elisafta, crăiasa, muma lui Ludovic şi sor<ă> lui Cazimir al 2<-lea>, craiul leşăscu, s-au lipsit şi Mircea vodă de supt apărarea Crăiei Ungureşti şi au agiunsu cu prieteşug la Vladislav Iaghelo, al <loc gol> craiu leşăscu, cum şi pîn-la aceasta vréme se află uricile cu aşădzămînturili de pace, cu Mircea vodă, în visteriia crăiască.

Făcut-au Mircea vodă şi svînta Mănăstire Coziia din ţinutul Vîlcii; aşijdiria şi altă mănăstire, Cotmeana, den ţinutul Argeşului. Murit-au Mircea vodă în domnie şi l-au îngropat în mănăstirea sa, la Coziia, domnind ani 29/.

f. 13

MOLDAVIA.

6896, 1388. DOMN 6. DOMNIE 6. ROMAN VODĂ 1, FIIUL LUI COSTE MUŞATIN VODĂ ŞI FRATE CU PĂTRU VODĂ 1. CAP 6.

Acest Roman vodă au descălecat tîrgul Romanul şi au mutat scaonul ţării la Roman. Şi de pre numele său să numéşte tîrgul Romanul, unde şi cetate au fost făcut; şi surpînd-o apa Moldovei, au cădzut în apă. Aşijdirea

---

1 bei // 2 pe / ceia // 4-13 *lipseşte* de carele pre... birnic Împărăţiei C // 4 care // 5 largu / însemnează / istornicul / viiaţa / *ad.marginal* Mircea. 1409 A // 7 *lipseşte* cel întîi cu acest nume // 8 la leat // 9 coprinde / Paezet // 10 Caramaniii / *ad.marginal* La văleat 1409 s-au hainit acest domn, fiind mai nainte supus şi birnic turcilor A / împrăştiindu // 11 şăzut / cîtăva vréme]cîteva zile // 12 Ţării Munteneşti // 13-21 *lipsesc* C // 13 cronicariul / *ad.marginal* Mircea vodă Bătrînul. Valahia. Dovada lui Cromver al léşilor că ar fi fost birnic Hungariei acest domn A // 14 pîn<ă> la // 15 *lipseşte* al / Iar // 16 Ungurească / *ad.marginal* Cînd s-au hainit de către unguri şi s-au ajuns cu crai léşîlor A / muerească // 17 craiu // 19 ajunsu / *lipseşte* al // 20 aşăzămînturile // 21 crăiască]împărătească B // 22 *ante* Făcut-au: 1386 / sfînta / *ad.marginal* Mircea v<oevod>. 1410. Că au făcut o mănăstire, Coziia, sud Vîlcea. Murind, s-au îngropat acolo A // 23 aşîjderea /din // 26 Moldaviia / *ad.marginal* Roman vodă. Moldavia A // 26-28 *lipsesc* N // 27 *lipseşte* 6896... domnie 6 / *lipseşte* 1 // 28 *lipseşte* 1. Cap 6 // 29 dăscălecat / scaunul / *ad.marginal* Descălecarea acestui domn la Roman, făcînd şi cetate A // 30 ţării /de pre]după // 31 făcută / surpîndu-o / căzut / Aşîjdirea //

şi Mănăstirea Pobrata el au zidit-o întîi de piatră, care pre urmă, după ce s-au răsipit, în locul acela au zidit-o alţi domni, pre urmă, precum iaste scris înainte.

Aflatu-s-au şi un uric al său la Mănăstirea Pobrata, scriind tiutiuluşul său aşea: Marele, singur ţiitoriu, cu mila lui Dumnedzău domnu Io Roman voevod, stăpînitoriu Ţărîi Moldovei, den plaiu şi pînă în maré. Iară la svîrşitul uricului dzice că s-au scris acea carte în cetatea sa, în Roman, însămnînd într-acel uric şi pre doi fii ai săi, Alixandru şi Bogdan.

Avut-au Roman vodă 6 ficiori, anume: Alexandru, Bogdan, Ştefan, Mihail şi Iurga şi alt Alexandru; pentru cari de un Alexandru sin Roman vodă scrie Miron logofăt în létopisăţul său cum să fie Alexandru vodă cel Bătrîn. Iară noi aceasta şi mai aiave am adeverit din hrisoavele lor şi din pomelnicile vechilor mănăstiri, atît pintru Alexandru vodă cel Bun, cum că iaste ficior lui Roman vodă, însă prin socotiala domniilor lor cel mai mic ficior, avînd 2 fii cu acest nume, cît şi pintru alţi ficiori a lui Roman vodă iarăşi nici un istoric nu i-au putut adeveri pre toţi anume, necercînd uricile. Iară noi i-am aflat anume scrişi în uricul fratelui lor cel mijlociu, a lui Ştefan vodă, care uric s-au aflat iară la Pobrata.

Iară pentru Coste Muşatin vodă, tatăl lui Roman vodă, măcar că la o carte de pomelnic a Mănăstirii Bistriţii l-am găsit scris la rîndul domnilor, iară unde ar fi fostu domniia lui n-am putut afla. Iară de viaţa lui Roman vodă, sau altă ce s-ar fi mai lucrat în dzilele lui, necăiuri nemică nu am aflat scris mai mult, numai că au domnit ani 3. Acestu Roman vodă au avut doamnă pe fata lui Laţco vodă, pe doamna Anastasie/.

f. 14

6899, 1391. DOMN 7. DOMNIE 7. ŞTEFAN VODĂ 1, FIIUL LUI ROMAN VODĂ 1. CAP 7.

Acest Ştefan vodă au avut 2 fii: pe Pătru şi pre Ştefan. Şi murind, au rămas domniia la fiii săi, cu rea netocmire între dînşii.

---

1 piiatră /pe / *ad.marginal* Roman. 1388. Că ar fi făcut o mănăstire, Pobrota A // 2 risipit // 4 *ad.marginal* De un uric al său A // 5 tituluşul / aşa / ţiitor / Dumnezeu // 6 Io]Noi / *ad.marginal* Titulul acestui domn A / stăpînitor / Ţării / din // 7 mare / Iară]Şi / sfîrşitul // 8 însemnîndu / 2 // 9 Alicsandru / *ad ulterior de altă mînă* însămnînd... şi Bogdan A / *ad.marginal* De 2 feciori ai acestui domn A // 10 feciori / Alicsandru / *ad.marginal* Roman vodă <al> Moldaviei. 6896. 1388. Că ar fi avut 6 feciori, numindu-i A // 11 Alicsandru[1-2] / *ad.marginal* De un fecior al lui Roman, anume Alexandru cel Bătrîn A // 12 létopiseţul // 13 Alicsandru / Iar // 14 véchilor / pentru // 15 Alicsandru / *ad.marginal* Dovada a fi fecior lui Roman, Alecsandru; iar de ceiiala<l>ţ<i> neaflaţ<i> A / fecior // 16 socoteala / fecior / doi / *ad.marginal* Aflarea numelor a fiilor acestui domn A // 17 feciori / a]ai / iar // 18 Iar // 19 scriş<i> / *ad.ulterior de altă mînă* cel mijlociu A / a]al /*ad.marginal* Ştefan. 1388 A // 20 iar // 21 Iar / *ad.marginal* Pentru tatăl lui Roman, anume Costea Muşatin vodă A // 22 *ad.marginal* Ştefan vodă A // 23 fost / Iar // 24 viiaţa / alt / zilile // 25 nicăiri /nimic / *lipseşte* ani 3 // 26 Iar acest / *ad.ulterior de altă mînă.* Acestu Roman vodă... doamna Anastasie A // 27 Anastasiia // 28-29 Ştefan vodă, fiiul lui Roman vodă. 1391 // 30 pre / *ad.marginal* De 2 fii ai acestui domn, rămîind unul domn A // 30-31 Iară pe urma lui Ştefan vodă au rămas domniia ţărîi la doi ficiori a lui, anume Pătru şi Ştefan, carii neputîndu-să tocmi între sine pentru domniia ţărîi s-au aţiţat mare vrajbă într-înşii N // 31 fii / dînşîi //

De acest Ştefan vodă nice un istoric n-au ştiut să-l scrie că au fost ficior lui Roman vodă. Iară noi am adeverit dintru acel uric al său, carele s-au aflat la Mănăstirea Pobrata, în care uric au pus şi credinţa tuturor fraţilor săi ce să însămniadză mai sus, la domniia părintelui său, lui Roman vodă şi credinţa lui Iosif vlădicăi. Domnit-au Ştefan vodă ani 7/.

f. 14v

6906, 1398. DOMN 8. DOMNIE 8. PĂTRU VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL LUI ŞTEFAN VODĂ.

Pătru vodă, măcar că era frate mai mic, dar pintru blîndéţăle şi obiceaiurile sale au tras pre mai mulţi în partea sa (Blîndéţăle domnilor pătrund inimile norodului), de l-au poftit pre dînsul la partea cea mai mare, adecă la domniia ţărîi; şi cu agiutoriu de la unguri au apucat el domniia ţărîi.

Iară frate-său, Ştefan vodă, fiind gonit din ţară, şi avînd grijă de înşălăciune de cătră Pătru vodă, au mersu în Ţara Leşască cu o samă de boiari ai ţărîi, rugîndu-să lui Cazimir, craiul leşăscu, de agiutoriu împotriva frăţîne-său, făgăduindu-să Ştefan vodă că nu va lipsi în viaţa lui de supt poroncile crăeşti, numai să-l aşedză craiul la scaonul tătîne-său.

1398. RĂZBOIUL LUI PĂTRU VODĂ CE-AU AVUT CU FRATE-SĂU ŞTEFAN VODĂ.

Vrînd, dar, şi craiul Cazimir ca să apuce Ţara Moldovei supt/
f. 15 stăpîniia sa, de sirgu au strînsu multe oşti şi la iuli<e> 1 au pornit pre hatmanii leşăşti şi cu Ştefan vodă asupra lui Pătru vodă. Şi măcar că di cîtiva ori lovindu-să străjile leşăşti cu străjile lui Pătru vodă, mergea întîi cu noroc oştii leşăşti, fiind izbînda tot la léşi. Iară pe urmă au rămas înşălaţi léşii cu Ştefan vodă şi au venit la mare perire. Că Pătru vodă socotind că nu va putea sta împotriva oştii leşăşti, s-au sfătuit cu meşterşug să biruiască, precum de multe ori să tîmplă oştilor mai mici, cu céle mai mari.

Strînsu-s-au cu oastea sa Pătru vodă şi au întrat în codru. Şi,

---

1 istomic / *ad.marginal* Ştefan. 6899, 1391. Neaflate lucrările vieţii lui A // 1-8 *lipsesc* N // 2 fecior / Iar / dintr-acel // 4 însemnează / *ad.marginal* Pătrul vodă sin Ştefan vodă <al> Moldaviei A // 7 *lipseşte* 6906... domnie 8 // 8 *după* vodă *ad.* 1398 // 9 pentru / blîndéţile / *ad.marginal* Blîndéţele acestui domn A // 10 Blîndeţile // 11 pătrundu / pohtit // 12 adică / ţării / ajutoriul // 13 ţării // 14 Iar / *ad.marginal* Frate-său Ştefan, mergînd la léşi, cerea ajutor oaste împotriva frăţîne-său A // 15 seamă // 16 ai ţării / ajutor // 17 frăţine-său / viiaţa // 18 suptu / aşaze // 20 *lipseşte* N / *lipseşte* 1398 // 23 *ad.marginal* Petru. 1398. Războiu lui cu frate-său A / de sîrgu]de grab / *ad.marginal* Pătru vodă <al> Moldaviei A // 24 leşăşti]săi / *ad.marginal* Mergînd hatmani leşăşti ajutor lui Ştefan A // 25 de cîteva / strejîle lui Pătru vodă cu strejîle leşăşti / dentru tîi mergea // 26 oştilor / Iar / *ad.marginal* Întîi izbînda léşilor A // 27 *lipseşte* cu Ştefan vodă // 28 oştilor / sfătuit]socotit // 29 meşteşug B / să[1]]să-i întîmplă / *ad.marginal.* Pierderea léşîlor în urmă, prin meşteşuguri A // 31 *ad.marginal* Petru. 6906, 1398. Întrînd Pătru cu ai săi în codru A //

precum scrie Cromver, istoricul leşăscu, să să fie agiunsu Pătru vodă pri taină cu boiarii pribegi; carii era cu frate-său, Ştefan vodă. Tras-au şi léşii după Pătru vodă, nesocotind léşii meşteşugul lui Pătru vodă. Era codrul înţinat de copaci şi întrînd léşii în codru, iată cad copacii asupra léşilor, împinşi de oaminii lui Pătru vodă; şi închisă fiind poticile, îndată şi Pătru vodă cu oamenii săi au lovit pre léşi; şi încotro era să margă léşii, era codru închis de copaci. Că sta copacii tăiaţi şi/ f. 15v neoborîţi, ce numai abiia era înţinaţi unul de alalt şi îi împingea cu mînule şi cădea mulţime de copaci asupra léşilor, în codrii Cozminului în ţinut Dorohoiului. Atîta i-au ameţit pre léşi copacii şi i-au turburat cît pre carii nu-i omorîia de tot copacii, iară de mîni şi de picioare îi sluţiia şi-i prăvăliia de cădea vii în mînule oamenilor lui Pătru vodă. Puţin au scăpat sănătoşi dintr-acel codru.

Cădzut-au în robie la Pătru vodă trei stiaguri a 3 voedvozii: a Cracăului, a Sandomirului şi a Liovului şi alte 9 stiaguri, cu deosebite sémnele stiagurilor sale. Oameni aleşi au cădzut în robie, anume: Navoi Tecenschii, ficiorul lui Ozdrovăz, voevodul Cracăului şi Zbignev Olesninschii, moşul lui Zbignev ce-au fost pri urmă şi episcop Cracăului şi cardinal.

Auzind Cazimir al <loc gol> craiul leşescu răsipa oştii sale şi căderea în robie a cestor oamini de frunte, trimis-au soli la Pătru vodă pintru răscumpărarea robilor săi, cu bani, pre carii nu lesne i-au scos/ f. 16 de la Pătru vodă.

Tîmplatu-s-au după această peire a léşilor în Moldova, la anul, şi mai mare peire în Ţara Leşască, ciuma, în 6 luni de cu toamnă. Şi atîta s-au fostu lăţit, cît abiia pre giumătate de au rămas oamini în Cracău. 20.000 de oameni au murit; şi mai mult pre oamini de frunte stăpîniia acel omor.

S-au mai ispitit şi al doile<a> rînd Ştefan vodă a cére agiutoriu de la craiul leşăscu; ce nu însămniadză cronica leşască mai mult, fără cît dzice că multă gîlceavă pe urmă au fostu între Ştefan vodă şi între Pătru vodă.

---

1 ajunsu / pre / *ad.marginal* ajungîndu-se cu boeri pribégi A // 2 carei // 4 Că era / întrîndu / *ad.marginal* Meşteşugurile lui Pătru vodă în ce chip au bătut pe frate-său cu léşii A // 5 oamenii / închise // 7 meargă / codrul // 8 ci /alalt]altul / *ad.marginal* Pătru vodă. Bătîndu-se în Codri Cozménului ot Dorohoi A // 9 mîinile /léşîlor / *ad.ulterior de altă mînă.* Codrii Cozminului, în ţinut Dorohoiului A // 10 ţinutul /Şi atîta // 11 *ad.marginal* Pierzarea oştilor leşăşti de copacii codrului A / iar /mîini // 12 mîinile // 14 Căzut-au / steaguri / trei / voevozi / *ad.marginal* Petru. 1388. Căzînd la robie 3 steag<uri> ale voevozilor A // 15 steaguri // 16 sémne / steagurilor / căzut / *ad.marginal* Cei ce au căzut la robie léşi A // 17 feciorul // 18 pe // 20 *lipseşte* al / leşăscu / risipa / oştilor / *ad.marginal,* Înţălégerea craiului leşăsc de întîmplaré A // 21 oameni // 22 pentru / *ad.marginal* Răscumpărarea robilor A // 24 Întîmplatu-s-au B /*ad.marginal* Petru, 1389 A // 25 *lipseşte* în Ţara Leşască / *ad.marginal* Moartea ci s-au întînplat léşilor de ciumă A // 26 jumătate / oameni // 27 Doaozeci de mii / multu/*lipseşte* pre / oamenii cei mai de frunte i-au stăpînit // 29 doilea / cere / ajutor / *ad.marginal* Al doilea rînd cînd au ispitit Ştefan vodă pentru ajutor de la léşi A // 30 însemnează // 31 zice / între Ştefan vodă şi între Pătru vodă]între aceşti doi fraţi domni //

La această vréme murit-au craiul leşescu Cazimir. Eşind la vînat au alergat după un cerbu şi cădzind cu calul gios ş-au frînt un picior şi i s-au tîmplat moarte. Iară în urma lui au stătut craiul leşescu Ludovic al <loc gol>, craiul ungurescu, nepot lui Cazimir mortului, îndemnat fiind de o samă de boiari leşăşti, la crăiia leşască.

Şi au întrat în Ţara Leşască di odată la oraşul ce-i dzic Sondeţu./ f. 16v Iară de acolo, luat de boiarii Litvei, l-au dus la Cracău şi acolo l-au coronit Iaroslav, arhiepiscopul de Cneazna. Neavînd ficiori craiul Cazimir, parte bărbătiască, fără numai doao féte, au părăsit viţa crăiască de la descălecătoriul cel întîi al Ţărîi Leşăşti, de la Leh.

Mare mîhniciune au rămas léşilor după moartea lui Cazimir al 2<-lea> craiul leşesc. Că Ludovic craiul fiind strein la Crăiia Leşască, pe nime nu suferiia la sine, ce toate lucrurile prin tălmaci să isprăviia. Şi multe locuri ce era să le împreună cătră crăie, le da unui domnu ungurescu, anume lui cniadz Vladislav, Lopoliei, şi altora.

Nezăbăvind Ludovic craiu în Ţara Leşască, s-au întorsu în Ţara Unguriască, lăsînd cîrma Crăiei Leşăşti mumei sale, Elisaftei, surorii lui Cazimir al 2<-lea>, ce-au murit. Ce ia, fiind fămée, depărta oaminii vrednici cu svatul şi aduna oamini de nemică şi îmbunători. Doaă féte a lui Cazimir craiu, cu tot ce li-au rămas de la tatăl lor, odoară, haine, li-au trimis cu toate, aceasta, bătrîna crăiasă Elisafta, în Ţara Unguriască, la nepotul său Ludovic al <loc gol> craiu ungurescu şi acolo au pus de s-au sunat cum fétele lui Cazimir craiu f. 17 nu-i sintu adevărate féte/ lui Cazimir şi pentru să nu agiungă fétele lui Cazimir după oamini mari li-au măritat, pre cia mai mare, Anna, după Dvihelmu, cneadzul Sţiliei, iară pre Iadviga, cia mai mică, după Romer, cneadzul Stiriei. Amîndoi aceştiia era legaţi supt Crăiia Leşască pre aceli vremi.

La această vréme, sultan Murat, cel întîi cu acest nume, al 3<-lea> împărat turcescu, ficiorul lui Orhan, nepotul lui Otoman, tare au înspăimat

---

1 după streine *ad.* 1389 // 2 leşăscu / *ad.marginal* 1389. Întîmplarea morţii craiului leşăsc A // 3 căzind / jos // 4 întîmplat / Iar / craiul unguresc A / *lipseşte* al // 6 seamă / leşăşti]léşi // 7 de odată / Sondeţul // 8 Iar / *ad.marginal* Coronaţiile lui Ludovic crai. S-au încoronat la Cracău A // 9 încoronat / arhiepiscop // 10 Că acest Cazimir, al doilea cu acest nume, neavînd seminţie, parte bărbătească N / *ad.marginal*, Nerămîind fecior den craiul léşîlor, numai 2 féte A / bărbătească / doao]2 // 11 dăscălecătoriul / dintîi / Ţării / Leah // 12 al doilea / *ad.marginal* Mîhnirea léşîlor de încoronarea craiului lucrînd toate prin ascuns de dînşîi A // 13 craiu leşăscu / craiu / striin / nimeni // 14 suferea / ci // 15 să le]să li să / locuri]lucruri A // 16 anume cneaz / a Opoliei // 17 Nezăbovind / *ad.marginal* Petru. 1389. Lăsînd Lodovic Cîrma crăiei mîni-sa, s-au dus iar în Hungaria A // 18 Ungurească / Crăii / Elisaftii // 19 al doilea / Ci ia / fămée]muiare bătrînă // 20 oamenii / vrédnici / sfatul / oameni / nimic // 21 Doao / *ad.marginal* Trimiţînd bătrîna crăiasă pe amîndoao fétele lui Cazimir în Hungariia A // 22 le-au / acestea // 23 Ungurească / nepotu / *lipseşte* al // 24 s-au]au / sînt / *ad.marginal* Vestind a nu fi féte adevărate ale lui A // 25 şi]ca /*ad.marginal* Sultan Murat, împărat turcesc A // 25-26 să nu ajungă să să mărite după oameni mari şi au măritat // 26 cea / pre Anna // 27 cneazul/Sliţiei sau Sţiliei / iar / *ad.marginal* Căsătorirea fételor lui Cazimir A / cea // 29 acele // 30 Iară în anul 1377 sultan Murat al 3<lea> N / *lipseşte* cel întîi cu acest nume / *ad.marginal* Petru. 1389. Spăimîntarea Ţării Veneţiei de sultan Murat împărat şi îndemnarea lui Ioan Cantacuzen A // 31 feciorul / şi nepot lui / înspăimîntat //

Țara Vineției, a Ghenuiii, dentru îndemnarea lui Ioan Cantacozino, împăratul grecescu, scriu cronicarii leșăști. Iară hronograful grecescu scrie că acest sultan Murat, în dzilele lui Ioan Paleolog, împăratul grecescu, au mersu de au luat Solunul de la frînci. Că Solunul l-au cumpărat veneții anii de la Manuil, feciorul lui Mihail Paleolog, f. 17v împăratul grecescu. Iară mai nainte au fost/ a enovedzilor și apoi l-au luat grecii de la enovedzi.

Iară în anul 1363 s-au rădicat sultan Mural al 3<-lea> împotriva lui <loc gol> Paleolog, împăratul grecescu și trecînd de la Anadol marea, la Caliopol au luat multe cetăți și orașă grecești la Evropa; și pre urmă au luat bulgarii, sirbii, Bosna cu Odriiul, în oraș în Trachia. Pre urmă acest sultan Murat, al 3<-lea> împărat turcescu au perit în Dobrogea, ucis de Lazar, dispotul sirbăscu; dar au perit și Lazar dispotul întru acel războiu.

f. 18 La această vréme au murit Ludovic al/ <loc gol> craiu ungurescu și leșăscu, fără de simenție bărbătiască, rămîindu-i 2 féte, anume Mariia și Iadviga. Ce precum în viața lui, așea și după moarte, multă amestecare și tulburare era în Țara Leșască/.

f. 18v

PENTRU CNEDZIIA LITVEI, CUM S-AU UNIT CĂTRĂ CRĂIIA LEȘASCĂ ȘI PE CE VRÉME.

După moartea lui Ludovic al <loc gol>, craiul ungurescu și leșăscu, mare amestecătură era în Țara Leșască pentru alesul craiului nou. Că nice acestui craiu sămînție parte bărbătiască nu i-au rămas, ce numai doaă féte, Mariia și Iadviga. Ce Mariia au fostu măritată după Jicmont malgrabul Brandeburgului, iară Iadviga încă era fată acolo. Deci unii trăgea pre Jicmont, ginerile lui Ludovic, craiului ungurescu, la Crăiia Leșască, iară alții pre Iadviga, după cine ar socoti sfatul Crăiei Leșăști să o mărite, pre acela să-l aibă craiu, împreună cu crăiasa Iadviga. Și pre acesta sfat au rămas socotélele tuturor léșilor/.

f. 19 Iară Jicmont malgrabul venisă acmu la Cracău; ce nelăsindu-l léșii ce să tîmplasă la Cracău, i-au căutat a să întoarce înapoi, în Țara Unguriască, petrecut de léși. Și așia, așteptînd léșii cîtăva vréme

---

1 Veneției / Ghenuiei // 2 Iar / *ad.marginal* Dovada de hronograful grecesc că ar fi luat sultan Murat împărat Solonul de la frînci A // 3 zilele / Paleologul / *lipsește* împăratul grecescu // 5 veneţeanii // 6 Iar / enovezilor // 7 enovezi // 8 Iar / al treilea / *ad.marginal* Sultan Murat împărat. Petru, 1363. Sultan Murat sculîndu-se asupra lui Paleolog împărat grecilor, luînd multe cetăț<i> A // 11 Pe / *ad.marginal* Cînd au luat sîrbii Bosna cu Odriiu A // 12 /*ad.marginal* Moartea împăratului sultan Murat la război în Dobrogea A // 13 Lazăr[1] / despotul[1-2] / sîrbescu // 15 *lipsește* al / craiul / *ad.marginal* 1377. Moartea lui Ludovic craiului A // 16 seminție / bărbătească / 2]doao B // 17 *lipsește* Ce / viiața / așa // 18 turburare // 19 cneziia / *ad.marginal* Unirea Litvei supt Crăiia Leșască A // 20 *după* vréme *ad.* 1377 / *ad.marginal* Cneziia Litvei. De unire A // 21 Dup<ă> / *lipsește* al / *ad.marginal* 1377. Pricinile de așăzaré crai nou A // 23 seminție / bărbătească / ci // 24 doao / Ci / *ad.marginal* Mariia și Iadviga, fétele lui Ludovic A // 25 Jîcmon /iar / *după* era *ad.*tot // 26 Jîcmon // 27 iar // 28 *ad.marginal* Sfatul încoronării Crăiei Leșăști, rămîind Iadviga crăiasă A // 29 socotélile / *ad.marginal* Iadviga, fata lui Ludovic, moștenitoare coronei leșăști A // 30 Iar / Jîcmon / venise acum / ci nelăsîndu-l léșîi / *ad.marginal* Venirea lui Jîcmont malgrab la încoronare și întoarcerea înapoi, petrecîndu-l léșii A // 31 întîmplase // 32 Ungurească / așa / léșîi //

venirea Iadvighii, fétei lui Ludovic la Cracău, şi fiind la acest seim în Siragi Bodgint arhiepiscopul, măcar că mai nimeni den domnii leşăşti la acel seim n-au fostu mersu, ce numai şliahtă mănuntă, alesése pre Samovit cneadzul Mazoviei să fie craiu leşăscu.

Ce înţălegînd aceasta crăiasa cia bătrînă a Ţărîi Ungureşti, de sirgu au pornit 12.000 de unguri cu gineri-său, Jicmont, malgrabul Brandeburgului pre la Sonder la Mazovia, cătră carii şi léşii de la Cracău, cu puţinea oaste, de au prădat Ţara Mazoviei. De iznoavă au trimis léşii sol la crăiasa Elisafta, să nu mai ţie cu cuvinte, ce să le trimiţă pre Iadviga, dzicînd că apoi îş<i> vor alége alt stăpîn.

N-au putut face într-alt chip crăiasa, bătrîna, ce au trimis pre fata-ş<i>, Iadviga, împreună cu gineri-său Jicmontu ca să păzască el şi să cîrmuiască pînă va veni mai la vîrstă Iadviga crăiasa./

f. 19v Vădzind léşii aceasta, că-i are în nebăgare de samă crăiasa cea bătrînă şi le trimite otcîrmuitoriu cu fata, strîngîndu-să cu om mult, au tras la Sonciu şi de acolo au trimis la Jicmont malgrabul, care să afla la Liubov, să nu între în Ţara Leşască, că nu-l vor priimi nici craiu, nici otcîrmuitoriu şi nu într-alt chip, ce de va vrea să vie, ca cu un vrăjmaş să vor lupta cu dînsul.

Au căutat lui Jicmont a să întoarce înapoi de la Libov, iară crăiasa au trimis pre fata-ş<i> Iadvighia cu alţi boiari la Ţara Leşască, cu multă avére, anume cu Dimitrie arhiepiscopul Stragonului şi cardinal şi cu Ioan episcopul Varadinului, şi cu alţi boiari miréni.

Eşitu-i-au înainte mulţi boiari şi ostaşi, cu mare bucurie, din Cracău. Şi viind crăiasa în Cracău, îndată au pomăzuit-o crăiasă Ţărîi Leşăşti Bodgint, arhiepiscopul Gneadzului, fiind şi alţi episcopi.

Înţălegînd Iaghelo, marele cneadz a Litvei, de vinirea şi coronaţiia Iadvigăi şi fiindu-i aminte de dînsa că era frumoasă, de<a> firea înţăliaptă şi strămoşancă Crăiei Leşeşti, au trimis la dînsa pre fraţii

f. 20 săi, pre/ Schirghel şi pre Boris şi pre Havnul, starostea Vilnei, cu prea mari şi scumpi daruri, întrebînd-o pre dînsa, vrea-va să-l ia bărbat şi să-l priimască la scaunul crăiei? Cu acéste tocméle, întîi că să va botedza cu toată Ţara Litvei şi va înturna, de va împreuna Ţărîi Leşăşti

---

1 Iadvighei, fétii / *ad.marginal* Aşteptarea Iadvigăi crăiasei leşăşti A / fiindu / *lipseşte* la // 3 din // 3 n-au fost / ci / şleahtă măruntă // 4 cneazul // 5 Ci înţelegîndu / cea / Ţării / de sirgu]de grab / *ad.marginal* Lucruri streine. 1363 A // 6 Jîcmon // 7 pre Sonder / Mazoviia / léşîi // 8 *după* oaste *ad.*mergîndu / Mozovii / De]Şi de // 9 léşîi / *ad.marginal* Război asupra Samovii, cnez Mazoviei, vrînd să fie crai léşilor A / nu]nu-i / ci / *ad.marginal* Trimiterea solului după Iadviga crăiasa A // 10 Iadvighea, zicînd / alege // 11 bătrîna crăiasă / ci // 12 Iadvighea / Jîcmon / păzească / *ad.marginal* Venirea Iadvigăi cu Jîcmont, vechiind crăiia pîn-la vîrsta Iadvigăi A // 13 Iadvighea // 14 Văzînd léşîi / seamă / *ad.marginal* Crăiasa Iadviga A // 16 Jîcmon // 17 / *ad.marginal* N-au priimit leşîi pă Jîcmon malgragul otcîrmuitori crăiei A // 18 ci / *lipseşte* cu B / vrăjmaşu // 20 Jîcmon / iar / *ad.marginal* S-au întors Jîcmont înapoi A // 21 *lipseşte* pre fata-ş / Iadvighea // 22 *lipseşte* anume / arhiepiscop // 25 *ad.marginal* Intrarea Iadvigăi crăiasa în Cracău, priimită A // 24-26 *lipseşte* Eşitu-i-au înainte mulţi boiari... şi alţi episcopi // 27 *ante* Înţelegînd: 1385 cneaz al / venirea / încoronarea // 27-32 *ad.marginal* 1385. Iaghelo logodnicul Iadvigăi crăes<ii>, cînd au trimis daruri, ispitind Iaghelo fi-va priimit să-l ia bărbat şi a să încoroni crai A // 28 Iadvighei / de-a firea şi înţeleaptă // 29 strămoşască / Crăii Leşăşti // 31 întrebîndu-o // 32 priimească / scaonul crăii / aceste // 33 Lidvei /Ţării / *ad.marginal* Făgăduind Iaghelo că să va boteza cu toată ţara lui şi o va uni cu Crăiia Leşas<că> A //

toate ţinuturile care li-au luat Litva den Ţara Leşască, aşia cetăţi cum şi oraşă, ales părţile rusăşti şi toată Ţara Podliaş, şi toţi oaminii den robie îi va slobodzi, carii erau robiţi încă de alţi cnédzi, mai de întîi. Cătră acéstea şi Cnedziia Litvei cea mare să o împreune cătră Ţara Leşască, în veci; şi că va dobîndi cnédziile şi ţărîle a Şlonscăi, a Prusilor şi a Pomeraniei şi le va împreuna cătră Crăiia Leşască. Avuţiile toate şi visteriile care are şi le va avia, le va da recipospolitii, la Ţara Leşască.

Era acest lucru tuturor léşilor plăcut, nădejduind că aşia vor avea pace despre dînşii. Iară crăiasei nu-i prea plăcea, căci fiind încă viu tată-său, Ludovic, au fost-o logodit cu Gvihelm, cneadzul Racuzilor şi la acea logodnă au fost pus la mijloc galbeni 12.000, ca cine ari strica [f. 20v] logodna, acela să piardză aceli 12.000 de galbini./ Ce socotiia crăiasa că şi acia somă de bani o va piiarde den partea ei, ce şi pintru aceasta încă să apucasă solii Litvei că-i va plăti Iaghelo.

Socotit-au léşii să dea ştire crăiasei cei bătrîne den mijlocul svétnicilor, şi aşia au mersu soli leşăşti den Ţara Leşască în Ţara Unguriască, anume Nicolae Bogorie, caştialianul Zavishoschii, Vlodec Ogrocinschii podciaş a Cracăului şi Cristin Ostrovschii, starostea Cazimirului, împreună cu solii Litvei. Pre carii bătrîna crăiasă unguriască i-au primiit cu dragoste, şi li-au răspunsu cum pe socotiala domnilor leşăşti lasă toate crăiasa, ce ar socoti ei spre folosul recipospolitii să facă.

Curund, după ce s-au întorsu solii den Ţara Unguriască, au mersu soli şi la Litva, la Iaghelo cniadzul, anume Leşco podciaşul Cracăului, Cristin den Ostrov, Pătru Şafranici den Lenciuciu şi Hinţu den Rogov, ca să aducă pre Iaghelo, după tocmélele făgăduite la crăie. Iară dacă au înţăles logodnicul ce s-au pomenit, Gvihelm cneadzul Racuzii, ştiind şi voia crăiasei spre însul, ori cu îndemnarea ei, precum socotiia unii den svatul lui Gneavoş Dalevici, podcomori a Cracăului, căci acestuia/ [f. 21] credea mai mult crăiasa, au vinit la Cracău cu frumoasă curtea sa nemţască, cu multă avuţie, şi acolo în Cracău au şădzut cîtăva vréme. Iară în cetate nu l-au lăsat să între, den svatul lui Domislav,

1 le-au/ din / aşa // 2 ruseşti / Podleaşi / oamenii din // 3 carei / dintîi // 4 Cătră acéstea]Aşîjderea / Cnejîia / *ad.marginal* Lucruri streine A // 5 cneziile / ţările // 6 Pomeranii / cătră]cu // 7 vistieriile / *ad.marginal* 1363. Unirea Cnezii Litvei i a Şlonţchi i Prusiei i Pomerania A // 8 avea / recipospolitiei // 9 nădăjduind / aşa / *ad.marginal* Primite făgăduelile lui Iaghelo de récipospolit<a> A // 10 Iar // 11 Gvihelmu cneazul Raguzilor / *ad.marginal* Nepriimită Elisavetii, crăesi<i> bătrîne, logodna Iadvighei cu Iaghelo, fiind mai nainte logodită Iadviga de tată-său cu Gvighelm, cneazul Racuzii, cu legătur<ă> de 12.000 galbeni A / ar // 13 piiarză / galbeni / ci socotea // 14 acea sumă / pierde / din / pentru // 15 apucase // 16 din // 17 solii / *lipseşte* den Ţara Leşască / *ad.marginal* Solii ce au trimis recipospolita cătră crăiasa bătrîna în Hungaria A // 18 Ungurească / caştaleanul / Vrodec // 19 podceaş // 20 cu]şi cu / carei // 21 ungurească / *ad.marginal* Răspunsul bătrînei crăese că au lăsat după sfatul récipospolitei A / le-au / socoteala // 24 Curînd /din / Ungurească / *ad.marginal* Trimiterea solilor de recipospolita, ca să aducă pă Iaghelo la crăie A // 25 cneazul // 26 şi Cristin / din[1-3] / Petru // 27 tocmelele ce au făcut şi au făgăduit / Iar // 28 daca / înţeles / Gvihelmu cneazul / *ad.marginal* Era mai cu voe Iadvigăi Crăiasa a loa bărbat pe logodnicul cel dintîi A // 29 socotea // 30 din sfatul / a]al // 31 venit / *ad.marginal* Mérgerea lui Gvihelm cneazul Raguzei în Cracău şi nepriimit în cetate A // 32 nemţească / *lipseşte* şi acolo // 33 Iar / den]di //

caştalianul Cracăului şi a altor boiari svétnici; ce i-au căutat a şădea în tîrgu.

Ce crăiasa Iadviga ades să videa cu dînsul, la Mănăstirea lui Franceşic. Veniia cu şiraguri de dvorelnici şi cu féte dvorélnice şi acolo în ospeţă şi în giocuri petrecia cu dînsul. Spun că aşia rîvniia crăiasa să să cunune mainte cu Gvihelm, pînă a nu veni Iaghelo, cît nelăsîndu-l svétnicii pre Gvihelm în cetate, singură crăiasa cu mînule ei vrea să deşchidză cetatea şi să-l lasă în lontru, de nu o ar fi abătut de la acel gînd Dimitrie Goranschii, vistiernicul crăiei.

Şi aşea Gvihelmu, pricepînd voia léşilor şi audzind că să apropie Iaghelo cneadzul, au eşit pre taină Gvihelm den oraş şi s-au dus la Racuzi. Iară odoarăle şi alte lucruri scumpe li-au lăsat la Gneavoş Dalevici, podcomori a Cracăului, pierdute în véci de Gvihelm cneadzul Racuziei./

f.21^{v} În anul 1386, în luna lui dechemvrie în 12 după calendariul Rîmului, venit-au Iaghelo la Cracău şi s-au botedzat el, puindu-i nume Vladislav. Şi acolo cu dînsu, s-au botedzat şi fraţii lui Iaghelo. Şi li-au dat nume de botedzu, lui Vigul, cneadzul Chervonului i-au pus nume Alexandru, lui Schirgailo şi lui Coricel li-au dzis Cazimir, lui Svidrigailo, Boleslav.

Acesta Iaghelo, cum s-au dzis mai sus, luînd pe crăiasa Iadviga, fata lui Ludovic al <loc gol>, au împreunat Cnedziia Litvei cătră Crăiia Leşască, de s-au făcut un trup. De la Iaghelo craiul, căruia i-au dzis Vladislav, s-au scris craii şi să scriu crai leşăşti şi mari cnédzi a Litvei cătră Crăiia Leşască şi pe ce vréme.

Şi pînă aice ne agiunge să ştim de Cnédziia Litvei, cum s-au împreunat cu Crăiia Leşască. Altele le lăsăm la léşi să le scrie, lucrurile lor şi a Litvei.

AICEA NE ÎNTOARCEM IAR LA RÎNDUL ISTORIEI NOASTRE.

Pătru vodă, fratele lui Ştefan vodă, după gîlceava ce-au avut cu léşii, pe urmă s-au aşedzat. Şi au mersu Pătru vodă în dzilele acestui

---

1 Caştaleanul / ci // 2 Ci / adesea / vedea // 4 Franţisc / *ad.marginal* Lucruri streine A / Venea / *lipseşte* şi cu féte dvorelnice / *ad.marginal* 1363. Ades să vedea Iadviga cu logodnicul ei la Mănăstirea Franceşcul cu Gvihelm A // 5 ospéţe / jocuri / petrecea / aşa // 6 mai nainte / pîn-a nu // 7 sfétnicii / mîinile // 8 deşchiză / lăuntru // 9 gîndu / visternicul / *ad.marginal* Rîvnirea Iadvigăi ca să să cunune cu Gvihelm şi oprită de vist<ierul> cel mare al coronii A // 10 aşa / auzindu // 11 cneazul / din / *ad.marginal* Întoarcerea lui Vihelm den Cracău şi de lăsar<e>a odoarălor ce au fost dus A // 12 Iar / altele / le-au // 13 veci // 14 cneazul / *ad.marginal* Vlădislav Iaghielon crai leş<esc> A // 15 calindarul / *ad.marginal.* 1386 A // 15-16 După ce au vinit Iaghelo la Cracău, în anul de la Hristos 1386, în luna lui fevruarie în 12, după calendariul Rîmului, s-au botezat N // 16 numele / *ad.marginal* Intrarea lui Iaghelo în Cracău şi botezul lui şi al fraţilor lui A // 17 dînsul // 18 le-au / botezu / cneazul // 19 Alicsandru / le-au zis // 21 Acest / zis / *ad.marginal* Împreunarea lui V<l>adislav Iaghelo cu crăiasa Iadviga şi unirea Litvei cu crăiia leşască A // 22 *lipseşte* al // 24 zis / *lipseşte* şi să scriu / cnezi // 26 pîn<ă> aici / ajunge / Cneziia // 27 *după* scrie *ad.* ei // 29 *lipseşte* Aicea... noastre // 30 / *ad.marginal* Petru. 1398 A // 31 léşîi / aşăzat / zilile / *ad.marginal* Mergerea lui Pătru vodă la V<l>adislav Iaghelo la Liov şi legăturile ce au făcut cu craiul despre amîndoao părţile A //

craiu la Liov, împreună cu boiarii țării. Și acolo aflîndu pe craiul f. 22 Vladislav au aședzat cu craiul/ legături de pace de îmbe părțile. Și s-au întorsu Pătru vodă iar la scaunul său, căci vădzuse Pătru vodă că Crăiia Unguriască, după moartea lui Ludovic al <loc gol> au stătut cîtăva vréme fără craiu, stăpînind Elisafta crăiasa, văduva, cum s-au pomenit mai sus, s-au lipsit de supt ascultarea și apărarea ungurilor și s-au închinat supt ascultarea lui Vladislav.

Scrie Anton Bomfin, cronicariul unguresc, că după moartea lui Ludovic al <loc gol> craiu, stînd la Crăiia Unguriască Jicmont al <loc gol> craiu și văzînd că s-au dezbătut cîteva țări de supt stăpîniia Crăiei Ungurești, s-au rîdicat cu oști asupra acelor țări, cumu-i Bosna, horvații, volgarii, moldovénii și muntėnii. Și întîi s-au pornit asupra muntėnilor, al patrule an al crăiei sale, pentru căci pe vréme<a> stăpînirii fămeești în Țara Unguriască era multe amestecături. Că vlahii, care trăescu pre locul dachilor și a goților, oțărîndu-să de stăpîniia mueriască, s-au fostu dezbătut de la Crăiia Unguriască, care nice birul ce era tocmit să-l dea, nu l-au dat. Pentru acéia Jicmont, f. 22v craiul ungurescu, s-au fostu pornit/ asupra lui Ștefan vodă, domnul muntenescu. Care înțălegînd Ștefan vodă de vinirea lui Jicmont craiu asupra lui, ș-au strînsu și el oștile și au împlut Țara Olteniască, adecă Munteniască de oști și au prinsu toate strîmtorile și poticile munților cu oaminii săi, să închidză în munți pre Jicmont craiu cu oștile lui.

Orînduit-au oști pe vîrvul munților, să fie de apărare. Iară Jicmont craiu, după ce-au întrat în Țara Muntenească cu multă oaste, trecînd peste munți, i-au eșit înainte muntėnii cu domnul lor, în munte, și au dat mari războiu ungurilor, cît deodată au înfrîntu el pe unguri; că și din munți cu pietri îi ucidea. Ce îmbărbătîndu-să ungurii cu Jicmont craiul lor au descălecat ungurii de pre cai și au înfrîntu pe muntėni, cît

---

1 țării / pre // 2 așăzat / legătură /de îmbe]din toate // 3 văzuse / *lipsește* că // 4 Ungurească /*lipsește* B / au]că au B / cîtăva]multă // 5 făr<ă> de // 7 *după* Vladislav *ad.* craiului leșăsc în anii de la Hristos 1388. Scrie Cromer, cronicariul leșesc, că și Mircea vodă, domnul muntenesc, tot pe acea vreme, văzînd stăpîniia ungurească supt cîrma muerească, cînd și Pătru vodă au ajuns cu prieteșug la Vladislav Iaghello, craiul leșăsc, precum mărturisește de zice: „Și pînă la această vreme trăesc în visteriul crăesc uricele cu așăzămînturile de pace cu Mircea vodă, domnul muntenesc, care era birnic a craiului ungurese și era scris ca unul fără știrea altuia să nu să oștească asupra craiului ungurese" N // 8 ungurese / *ad.marginal* Petru. 1398 A // 9 *lipsește* al / stînd Crăiia Ungurească pre Jîcmon craiu // 10 văzîndu / dezbătut]despărțit / stăpînirea // 11 / *ad.marginal* Rădicarea lui Jîcmont craiul ungurese asupra Valahiei i Moldaviei i Bosniei i Horvații i Volgarii, trăgîndu-le supt stăpînirea sa A // 12 muntenii // 13 muntenilor / patrulea / crăii / vremea // 14 fămeiaști / Ungurească // 15 valahii // 16 muerească / Ungurească // 17 nici / aceia /Jîcmont / *ad.marginal* Întîi asupra lui Ștefan vodă al Valahiei A // 19 înțelegînd / venirea / Jîcmont / *ad.marginal* Războiul lui Ștefan vodă <al> Valahiei cu Jîcmon crai A / *după* muntenescu *ad.* Aicea stau de mă mir ce Ștefan vodă au fost acela, că letopisățăle leșăști pomenescu de Pătru vodă în Moldova și de Mircea vodă în Țara Munteniască. Poate Ștefan vodă, fratele lui Pătru vodă, după moartea frăține-său, că zice Bomfin că acel Ștefan vodă amîndoaă țările domniia N // 20 umplut / Oltenească / adică / *ad.marginal* Gătirea lui Ștefan vodă cu oaste asupra lui Jîcmon A // 21 Muntenească / strimtorile / potecile // 22 oamenii / închiză munții / Jîcmont // 22-24 *lipsește* pre carii... Țara Grecească N // 23 Iar / Jîcmont // 24 *ad.ulterior* Muntenească A, B / *lipsește* cu // 25 muntenii / *ad.marginal* Petru. 1398. Întîi înfrîngerea ungurilor de muntėni. Apoi izbînda ungurilor asupra lui Ștefan vodă A // 26 mare // 27 Jîcmon // 28 dăscălecat /de pre]dupe / înfrînt /munteni //

au purces în răsipă oastea lor, neputînd suferi focul ungurilor. Dzice Bomfin că gonindu-i ungurii pre munténi prin munţi, pre mulţi au prinsu vii.

Iară eşind Jicmont cu oastea sa den munţi, au agiunsu în Ţara Munteniască la un tîrgşor unde era domnul închis să să apere. Iară anume ce oraş au fostu, nu adeveriadză, ce ori că au fostu la f. 23 Tîrgovişte, ori la Tîrgşor./ De unde înţălegînd domnul muntenescu că vine Jicmont, neaşteptînd să-l dobîndiască, l-au tîmpinat pe craiul cu boiarii ţărîi cădzindu-i la picioare şi au cerşut ertăciune, arătînd pricinele a abaterii sale de supt stăpîniia Crăiei Ungureşti. Şi ş-au făcut pace domnul muntenescu despre Jicmont craiul ungurescu.

Într-acestaş chip scrie Bomfin, cronicariul ungurescu, de pricina lui Jicmont, craiul ungurescu, cu Ştefan vodă, domnul muntenescu. Şi încă dzice că acel Ştefan vodă amîndoao ţărîle ar fi stăpînit, şi Moldova şi Ţara Româniască. Iară noi nice la un létopisăţ a acestor ţări, atît a Moldovei, cît şi a Ţărîi Româneşti, n-am aflat, cum la aceia vréme să fie domnit vreun Ştefan vodă la aceste ţări. Fără cît, după cum şi létipisăţîle leşăşti pomenescu de Pătru vodă în Moldova, şi de Mircea vodă în Ţara Româniască, aşia scriu létopisăţîle amînduror acestor ţări.

Măcar că Pătru vodă de la Moldova au avut frate ce l-au chemat Ştefan vodă, de carele am pomenit mai sus, şi dzic istoricii, prin socotială, că poate să fie fost acel Ştefan vodă, după moarte<a> frăţîne-său, lui Pătru vodă, dar noi n-am găsit cum să fie încăput acel Ştefan vodă vreodată la domnie, nice la rîndul domnilor nu iaste scris./

f. 23v *LUCRURI STREINE.*

Vasilie cneadzul şi împăratul Moscului, mers-au singur la Vitold, marele cneadz a Litvei, la Smolensca. Legînd prieteşug, amîndoi s-au vorovit să rădice oşti amîndoi asupra lui Temerlan, împăratul şi marele han tătărăscu. Pre acéia vréme era Smolenscu supt stăpîniia Cnedziei Litvei. Iară la văletul 1514 l-au luat Vasilie, împăratul Moscului, de la

1 risipă / Zice // 2 munteni // 4 Iar / Jîcmon / din / ajunsu // 5 Muntenească / *ad.marginal* Mergerea craiului la tîrgul unde era domnul închis A / tîrşor /Iar // 6 au fost]ar fi fost / adeverează // 7 Tîrşor / *lipseşte* De / înţelegînd // 8 Jîcmon craiu / *ad.marginal* Plecarea lui Ştefan vodă şi pacea făcută cu craiul A / dobîndească /întîmpinat // 9 ţării şi căzîndu-i / ş-au cerut // 11 Jîcmon craiu / *lipseşte* ungurescu // 12 Într-acest / *ad.marginal* Mărturiia lui Bomfin historicul de acest Ştefan vodă pentru domn ce au fost amîndurora ţărilor A // 12-25 *lipsesc* N // 13 Jîcmon craiu / *lipseşte* ungurescu // 14 zice / ţările le-ar fi // 15 şi Ţara Românească şi Ţara Moldovei / Iar / nici / létopiseţ n-au găsit al acestor doao ţări scris cum la acea vréme / *ad.marginal* Neaflată domniia lui Ştefan vodă de historicii amîndurora ţărilor, cît şi a léşilor, afară de Pătru vodă Moldavii, Mircea vodă Valahiei A // 21 chiemat / *ad.marginal* Petru. 1398. Fratele lui Pătru vodă, Ştefan mai sus numit, ce zic histornicii cum în driasă să fie fost el domn A // 22 care / zic / socoteală // 23 frăţîne-său // 25 nici // 26 striine / *ad.marginal* Războae striine // 27 Vasile cneazul /*ad.marginal* 1396. Mérgerea lui Vasilie cneaz şi împărat Moscului la cneaz Litvei şi prieteşugul între dînşîi, arădicînd oaste asupra tătarălor A // 28 cneaz / a]al B // 30 acea /stă<pî>nirea Crăiei / *ad.marginal* 1514. Luarea Smolenschi de la litvei supt stăpînirea moscalilor la leat 1514 A // 31 Iar / l<ea>t / împăratu //

Cnédziia Litvei şi de-atunce-l stăpînescu moscalii, Smolenscu, pînă în dzua de astădzi.

Tot într-acestaş an, la leat 1396, vrînd Jicmont, craiul ungurescu, să scoaţă pre turci din Dobrogea, sau den Bolgariia, pre carii atunce îi dobîndisă sultan Baiazit al <loc gol>, împărat turcescu, Trachiia şi Ţara Grecească, strîns-au Jicmont craiu multă oaste de creştini; şi s-au lovit cu sultan Baiazit şi au biruit turcii pe creştini, cît abiia au scăpat Jicmont craiul într-o luntre peste Dunăre. Fost-au cu craiul Jicmont multă şliahtă leşască. Şi după ce au pierdut Jicmont craiul războiul cu turcii, fiind urît ungurilor, au mersu Jicmont în Ţara Leşască la Vladislav Iaghelo al <loc gol> craiu leşăscu, în Cracău. Şi acolo au făcut legătură cu Vladislav, în 16 ani/.

f. 24 Iar Vitold, cneadzul Litvei, s-au pornit cu oaste singur asupra tătarălor şi trecînd apa Donului, acolo au aflat multă tătărîme strînşi cu mueri, cu copii, în cîmpi. Şi, lovindu-i, i-au biruit şi mulţi robi au adus cu sine la Litva. Deci o samă de tătară i-au trimis frăţîne-său, lui Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu şi i-au botedzat. Iară o samă i-au aşedzat în Litva, pre apa ce să chiamă Vaca, şi pre alte locuri, carii pînă astădzi trăescu în légea turcească, adecă lipcanii ce să află în Litva.

Scrie şi Mehovie la cartea sa, cap 41, file 271, cum pre urmă Temerlan au prădat Ţara Rusască şi Litva, Chiovul. Însă Chiovul s-au răscumpărat de la Temerlan cu 10.000 de ruble. Şi după această biruinţă curund au murit şi Temerlan.

Acest Temerlan, mai nainte vréme avînd războiu şi cu sultan Baezit, împăratul turcescu şi prindzind viu pre sultan Baezit, l-au închis într-o cuşcă de her şi-l purta cu sine. Şi cînd vrea să încalece Temerlan pre cal, încăleca de pre cuşca acéia. Şi acolo, într-acia cuşcă, l-au pedepsit, pîn<ă> ce au murit, prăvind cumu-i prăda şi-i ardea ţărîli lui, oastea lui Temerlan.

---

1 Cneziia / Smolenscul / pîn<ă> în // 2 zioa / astăzi // 3 într-acest / Jîcmon / *ad.marginal* 1396. Gătirea lui Jîcmon crai asupra turcilor cu război să-i scoaţă den Dobrogea şi den Bolgarria A // 4 din / carei /atunci // 4-6 *lipseşte* pre carii... Ţara Grecească N // 5 dobîndise / Baezit / *lipseşte* al / împăratul // 6 Jîcmon / *ad.marginal* Biruinţa turcilor pe Jîcmon crai A // 7 Baezit / pre // 8 Jîcmon / *ad.marginal* Mérgerea lui Jîcmont la Iaghelo craiul léşi<lor> şi legătura ce au făcut cu dînsul A / Jîcmon // 9 şleahtă / *lipseşte* Jicmont // 10 Jicmon // 11 *lipseşte* al / craiul // 13 cneazul / *ad.marginal* Războiul lui Vitold, cneaz Litvei, cu tătarii şi biruinţa lui. Robii ce au luat A // 14 tătarilor // 16 seamă / tătari / frăţîne-său / *ad.marginal* Tătarii robi ce i-au botezat V<l>ădislav Iaghelo A // 17 botezat / Iar / seamă / *ad.marginal* Tătarii robi ce i-au dus la Litva şi sînt pîn-acum, numindu-se lipscani A // 18 aşăzat / carei // 19 astăzi / legea / adică // 21 / *ad.marginal* Prada Ţării Litvei şi a Chiovului de Temerlan şi răscumpărarea Chiovului A // 22 Rusească / Însă]Dar / *ad.marginal* Petru. 1396 A // 23 *după* răscumpărat *ad.* cu bani / zéce mii // 23-24 *lipseşte* Şi după... Temerlan N // 24 curînd // 25 *lipseşte* şi // 26 Baiazit / prinzîndu / Baiazit / *ad.marginal* Prinderea lui sultan Baezet, împărat turcesc, de Temerlan şi închisoarea lui în cuşcă de fier A // 27 fier / încalice // 28 de pre]dupre / aceia / într-acea // 29 privind cum îi // 30 ţările //

De sfîrşitul lui Pătru vodă, unde ar fi murit, necăiuri nu am putut afla scris, numai atîta că au domnit ani 1/.

f. 24v 6907, 1399. DOMN 9. DOMNIE 9. IURGA VODĂ 1, FIIUL LUI ROMAN VODĂ.

După moartea lui Pătru vodă au stătut domn Iurga vodă, fiiul lui Roman vodă întîiul. Şi au descălecat oraşă prin ţară, pre la locuri bune şi li-au ales sate şi au făcut ocoale pin pregiur şi au început a dărui ocini prin ţară a slugi şi a voinici ostaşi. Şi măcar că am găsit scris la létopisăţul ţărîi cum acest domnu ar fi trimis de au luat blagoslovenie de la Ohrida de au făcut întîi mitropolit pre Theoctist, dar pentru aceasta iaste dovadă mai nainte, la domniia lui Alexandru vodă al 2<-lea>, ce să numeşti cel Tînăr, fiiul lui Ilie vodă, că la dzilele lui s-au hirotonit pre Theoctist mitropolitul, precum să va videa la rîndul istorii<i> sale. Iară pre urmă aşia scriu toate istoriile pentru Iurga vodă, că l-au luat Mircea vodă, domnul muntenescu, la sine. Iară cu ce pricini l-ar fi luat nu adeveriadză, numai că au domnit ani 2/.

f. 25 6909, 1401. DOMN 10. DOMNIE 10. ALEXANDRU VODĂ 1 CEL BUN ŞI BĂTRÎN, FIIUL CEL MAI MIC A LUI ROMAN VODĂ 1. CAP <loc gol>.

După Iurga vodă stătut-au la domnie Alexandru vodă ce să numéşte cel Bun şi Bătrîn, începătoriul bunelor fapte, atît la celi politiceşti cît şi la celi besericeşti.

Aflatu-s-au scris şi de Cromver cronicariul leşescu, spre lauda acestui domnu de multe lucruri bune ce-au aşădzat în ţară. Zidit-au două mănăstiri mari aice în ţară, anume Bistriţa, ce iaste la ţinutul Niamţului şi Moldoviţa, la ţinutul Sucévei, îndzăstrîndu-le cu multe

---

1 la istoria noastră // 2-5 *lipsesc* N // 2 nicăire / am]l-am *ad.marginal* Neaflarea morţii lui Pătru vodă A // 4 Iurga vodă, fiiul lui Roman vodă, 1399 / *ad.marginal* Iurga vodă, sin Roman vodă A // 6 domnu / fiiul lui Roman vodă întîiul]fiind lui Roman vodă fiiu întîi // 7 au dăscălecat în oraşă / *lipseşte* la / *ad.marginal* Descălecarea de oraşe şi sate şi alegeri de ocoale şi dăruiri de ocine a slugi A // 8 le-au / prin prejur // 9 a$^{1-2}$]la // 10 létopiseţul ţării / au fost trimis // 11 *ad.marginal* Theoctist mitropolit. Nu-i adevărat că era Ioasaf A // 13 numéşte / Iliiaş / zilile // 14 vedea // 15 Iar / aşa / *ad.marginal.* Luarea Iurgăi vodă de Mircea vodă. Nu adeveriadză pentru ce şi cum A // 16 Iar / adeverează // 18 *lipseşte* 6909... Domnie 10 / *lipseşte* 1 / 18-19 *repetă marginal* Alexandru vodă cel Bun şi Bătrîn, fecior mai mic lui Roman vodă A, *lipsesc* N // 19 a]al / *după* vodă *ad.* 1401 // 20 *lipseşte* 1. Cap // 21 Alecsandru / *ad.marginal* Alixandru numit cel Bun şi Bătrîn, începătoriul a multe fapte bune A // 21-23 *lipseşte* ce să numéşte... celi besericeşti N // 22 céle // 23 céle bisériceşti // 24 leşăsc / *ad.marginal* Lăudat şi de Cromvir cronicariul leşescu A // 25 aşăzat // 26 două]2 / aicea // 27 Neamţului / înzestrîndu-le / *ad.marginal* Mănăstir<a> Bistriţa i Moldoviţa la Suceav<a>, a lui zidire A //

sate, cu vecini şi cu veşminte scumpe în lontru şi odoară. Iară la al doile an a domniei sale, fiind mai întreg la minte decît cei nainte decît dînsul trecuţi domni, rîvnind şi întrebînd lucruri spre folosul sufletului său, adus-au cu mare cheltuială den Ţara Turcească, de la Trapezont, svintele moştii a marelui măcenic Ioan cel Noi şi li-au pus în vestita cetate ce iaste în oraşul Sucévei, cu mare cinste şi pohvală de ferire f. 25v domniei sale, ce să prăznuiaşte miercuri/ şi gioi în săptămîna Rusaliilor, unde pre largu scrie la cărţile beséricii pentru măceniia lui. Iară Uréche vor<nicul> scrie la létopisăţul său că s-au adus moştiile svîntului de la Cetatea Albă, pentrucă acolo, la Cetatea Albă, au luat şi mucenie.

Şi vrînd Alexandru vodă să urmédze desăvîrşit lucrurile spre podoaba besăricii preavoslavnice au trimis la Patrierşiia besăricii răsăritului de au luat blagoslovenie şi au făcut mitropolit. Şi au ales scaonul mitropoliei o mănăstire în oraşul Sucévei, lîngă curtia domniască, cu multe sate şi ocini, să fie de slujba acei svinte mitropolii. Însă măcar că pre mitropolitul ce l-au făcut Alexandru vodă, numele lui nice la un létopisăţ a ţărîi nu-l scrie, iară noi am aflat că au fostu Iosif mitropolitul, după mărturiia lui Gheorghie ce-au fost mitropolit Moldovei, ce s-au găsit scris cu slova sa. Care acest Iosif mitropolitul să află însămnat de dînsul şi la domniia lui Ştefan vodă 1. Şi părintele Gheorghie de unde au aflat această adeverinţă, mai nainte pre largu vom arăta.

Mai făcut-au Alexandru vodă al doile<a> episcop, după mitropolit, la svînta mănăstire ce iaste în oraşul Romanul<ui>. Aşijdirea şi al triile f. 26 episcop la Rădăuţi şi li-au împărţit şi eparhii/. Dat-au eparhii svintei Mitropolii aceste ţinuturi: Suceava, Niamţul şi tîrgul Iaşii cu ţinutul şi Orheiul, Hîrlăul cu Botăşanii şi Cîrligătura. Dat-au eparhii şi Episcopii<i> Romanului o parte de ţinuturi de supt munte, den gios, anume: Romanul, Bacăul, Putna, Tecuciul, Covurluiul, Tutova, Vasluiul. Dat-au eparhii şi Episcopii<i> de Rădăuţi, o parte de ţinuturi în Ţara de Sus: o parte den Suceava, Dorohoiul, Hotinul, Cernăuţii.

---

1 lăuntru / Iar / *ad.marginal* Alexandru. 1401 A // 2 doilea / a]al / cei mai denainte / *ad.marginal* Rîvnitoriu şi a lucruri sufleteşti A // 3 folos // 4 chieltuială din / *ad.marginal* Aducere<a> moaştilor a sfîntului m<u>cenic Ioan cel Nou di la Trapezonda, la Suceavă A // 4-5 Trapezond, sfintele moaşte ale /mucenic // 5 le-au / vestita]sfîntă // 6 ferirea // 7 joi // 8 biséricii // 8 Rusaliilor. Afla-vei viaţa şi măceniia svinţii sale în cărţile bisericii noastre şi mai ales în Pouceniile părintelui Varlaam mitropolitul, ce-i tipărită în zilele răpăosatului Vasilie vodă N / muceniia // 9 Iar / létopiseţul / *ad.marginal* Uréche vor<nicul> dzice că s-au adus moaştile de la Cetate<a> Albă A // 9-11 *lipseşte* Iară... au luat şi mucenie N // 9-10 moaştele sfîntului // 12 Alicsandru / urméze / *ad.marginal* Cu blagoslovenie Biséricii cei Mari au făcut mitropolit A // 13 biséricii$^{1-2}$ // 15-16 curtea domnească // 16 acei sfinte // 17 Alicsandru / *ad.marginal* Din mărturie mitropolitului Ghiorghie, Iosaf au fost numele acelui întîi mitropolit A // 17-23 *lipseşte* Însă măcar... vom arăta N // 18 nici / létopiseţ / ţării / nu-l]nu / iar // 19 fost // 21 însemnat / *lipseşte* 1 // 24 Alicsandru / doilea / mitropolitul / *ad.marginal* Alexandru, 1401. Facerea episcopului de Roman A // 25 sfînta / Aşijderea / *ad.marginal* Facerea episcop<ului> de Rădăuţi A / treilea // 26-7 *lipseşte* Dat-au eparhii... la tîrgu la Huşi N // 26 sfintei // 27 Neamţul / *lipseşte* şi / *ad.marginal.* Ţinuturile de eparhia Mitropoliei A // 28 Bătăşanii // 29 episcupu / *ad.marginal* Ţinut<urile> den eparhia Episcopiei de Roman A / den gios]în jos // 31 de la Radăuţ / *ad.marginal* Alexandru. 1401. Ţinuturile den eparhia Episcopiei ot Rădăuţi A // 32 În Ţara de Sus]din partea Ţării de Sus / din //

S-au mai făcut mai pre urmă o episcopie care s-au fost aședzat la Réni și i s-au orînduit eparhii o parte de ținuturi din parte<a> de gios: Fălciiul, Lăpușna, Soroca. Dar la ce vréme s-au făcut această episcopie și de ce domnu, nice la o istorie n-am găsit scris; numai atîta știm că după ce s-au luat Rénii de sultan Osman al <loc gol> împărat turcescu la dzilele lui <loc gol> vodă, s-au mutat episcopiia la tîrgu la Huși/.

f. 26v După ce au așădzat Alexandru vodă vlădicii li-au făcut cinste mare, dîndu-le scaone din driapta domnului, înaintea tuturor sfétnicilor lumești, aproape de scaunul domnescu. Tocmit-au și orînduială boiarii de sfat pentru otcîrmuirea țărîi: logofăt mare, ca să fie giudecătoriu, alegătoriu de ocini, ispravnic pre o frunte de oameni de țară, ce sint curteni, luători de sama tuturor ispravnicilor ce sint la curtea domniască; vornic mare de Țara de Gios, giudecătoriu tuturor cine au strîmbătăți în țară și globnic de morți de om și deșugubini ce să fac în părțile de gios, vornic Bîrladului; vornic mare de Țara de Sus, giudecătoriu tuturor din țară cu strîmbătăți și globnic de morți și de- f. 27 șugubini ce să fac la părțile lui și vornic Dorohoiului/; pîrcălab la Hotin, la margine de spre Țara Leșască și Căzăciască, giudecătoriu tuturor la acel ținut; hatman și pîrcălab de Suceava și ispravnic pre toate oștile țărîi; postelnic mare, dvorbitoriu înaintea domnului și tălmaciu a limbi streine și pîrcălab de Iași; spătar mare și staroste de Cernăuți și obiceiu la dzilele céle mari îmbrăcat cu haină scumpă domniască și dvorbitoriu, ședzind cu arme domnești la spatele domnului într-acéle dzile; păharnic mare, să zvoriască îmbrăcat cu căftan înaintea domnului la mése mari și el să driagă domnului și pîrcălab de Cotnarii; vistiernic mare, carele să poarte grijea de strînsul banilor la visterie și să cheltuiască la trebuințăle țărîi; stolnic mare, zvoritor îmbrăcat cu caftan la mése mari și ispravnic asupra bucatelor și a vînătorilor; comis mare, purtătoriu de grijea cailor g<ospo>d; medelnicer mare, zvoritoriu cu caftan la mése mari și ispravnic asupra f. 27v mésăi/; clucer mare, purtător de grijea bucatelor g<ospo>d și beciul în

---

1 episcupie / așăzat / *ad.marginal* Ținuturile den eparhia Episcopii de Réni A // 2 și eparhii / parte<a> de gios]Țara de Jos // 3 Lepușna // 4 episcupie / de]dă / nici // 5 de]de la / *lipsește* al / împăratul // 6 zilile / Episcupiia / *ad.marginal* Mutarea Episcopii de Réni la Huși A // 8 Alicsandru / le-au / *ad.marginal* Rînduiala scaunelor vlădicești A // 9 scaune / dreapta // 10 / *ad.marginal* Rînduiala boeriilor cînd s-au făcut întîi A // 11 țării / *ante* logofăt: întîi / judecătoriu / *ad.marginal* Alexandru. 1402. Vel logofăt A // 12 pe / sînt // 13 seamă / sînt / *după* curteni *anulat:* și giudecătoriu tuturor cine sintu cu strîmbătăți în țar<ă> lăcuitori // 14 domnească A / dvornic / Gios]Sus / judecător / au]are / *ad.marginal* Vel vornic Țara de Jos A // 15 deșugubine / în]la // 16 de gios]lui / și vornic Dorohoiului / dvornic / Sus]Jos / *ad.marginal* Vel vornic Țara de Sus A // 17 judecătoriu tuturor cine au strîmbătăți în țară și / de morți de om // 18 Dorohoiului]Bîrladului // 19 și]i / judecătoriu / *ad.marginal* Pîrcălab de Hotin A // 20 pre]peste / *ad.marginal* hatman A // 21 țării / dvorbitoriu]dvorîtor / *ad.marginal* Vel postélnic A // 22 striine / pîrcălabu / *ad.ulterior* și pîrcălab de Iași A / *ad.marginal* vel spat<ar> A // 23 obicéi / zilile / *ad.marginal* Alexandru, 1402 A // 24 dvorbitoriu]dvoritor / șăzînd // 25 zile / paharnic / zvorască cu caftan îmbrăcat / *ad.marginal* vel pah<arnic> A // 25-8 *lipsește* să zvoriască... tainele domnești N // 26 dreagă // 27 Cotnari / vistiiar / care / *ad.marginal* și pîrcălab de Cotnarii A / *ad.marginal* vel vist<ier> A / grijă // 28 vistierie / tribuințile / țării // 29 zvorîtor / *repetă* cu / *ad.marginal* vel stolnic A // 30 *ad.marginal* vel comis A / grijă // 31 zvorîtor / *ad.marginal* vel medel<nicer> A // 32 mésii / clucér / grijă / *a d.marginal* vel clucer A //

sama lui; armaş mare, zapciu asupra tîlharilor şi asupra oamenilor de pierdzare; şetrar mare, purtător de grijea corturilor g<ospo>d şi cînd va eşi domnul afară, el să fie ispravnic; vtori logofăt, să aibă la sama lui hotărîturile de moşii; vtori postelnic, cînd nu va fi vel post<elnicul> el să zvoriască în locul lui, cu toiag; vtori spat<ar>, tij, cînd nu va fi vel spătar, el să zvoriască cu podoabele domneşti; vtori păh<arnic>, tij, cînd nu va fi vel păh<arnic>, el să zvoriască la masa g<ospo>d; tréti logofăt, ca să poarte pecétea ţărîi şi scriitor de toate tainele domneşti.

Scrie Miron logofăt cum au făcut Alexandru vodă legătură şi cu
f. 28 Vladislav Iaghelo al <loc gol> craiu leşăscu, precum/ mai nainte făcusă şi Roman vodă, pre carele l-au fost prinsu den Moldova, Svidrigailo, fratele lui Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu ce era stăpînitoriu în Podoliia. Şi scoţindu-l Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu, din mînule lui Svidrigailo, să fie giurat Roman vodă lui Vladislav, craiului leşăscu.

Aflatu-s-au scris şi de Stricovschie, cronicariul leşăsc, carte 14, zaci<alo> 7, giurămînturile lui Roman vodă, cum va fi neclătit de supt poroncile craiului.

Pentru acest Roman vodă Uréche vor<nicul> nemică n-au scris. Iară în cronicele leşăşti dzice Miron logofătul că au aflat scris şi de Cromver cronicariul leşăscu, carte 16, că mai nainte de ce au trimis Alexandru vodă soli de pace şi cu legături de aşădzămînt la craiul Vladislav Iaghelo, făcusă legătură Roman vodă cu craiul Vladislav, precum să află aşădzămînturile amîndurora în cămara crăiască.

Iară altă ce ar fi mai făcut acest Roman vodă, după ce-au eşit din închisoare, nu să află mai mult scris nice în cronicele leşăşti/.

---

1 seama / *ad.marginal* vel armaş A // 1-2 şi ispravnic oamenilor celor dă pierzare //2 şătrar / *ad.marginal* vel şăt<rar> A / grijă // 3 să fie el / seama // 4 hotărîrile / moşîi / *ad.marginal* vt<ori> logofăt A // 5 zvorască / *ad.marginal* vt<ori> post<elnic>. Alexandru, 1402 A / tij]iarăş // 6 zvorască / *ad.marginal* vt<ori> spat<ar> A / pah<a>r<nic> / tij]iar // 7 vt<ori> pah<arnic> A / pah<arnic> /*lipseşte* el / zvorască / treti / *ad.marginal* 3-ti logofăt A // 8 pecetea ţării / tainile // 9 Alicsandru / *ad.marginal* Legătura lui Alexandru vodă cu Iaghelo A // 10 *lipseşte* al / craiul // 11 făcuse / din // 12 Sfidragailo / *ad.marginal* După cum au fost făcut Roman vodă A // 13 stăpînitor / scoţîndu // 14 mîinile / jurat // 15 craiul // 16 *lipseşte* leşăsc // 16-17 carte de zaci<alo> 7 / *ad.marginal* Dovada en cronicariul leşescu pentru jurămînt lui Roman vodă cu craiul léşilor A // 17 jurămînturile // 18 porunca // 19 nimic // 20 Iar / *ad.marginal* Alexandru, 1402 A // 19-24 Iar de acest Roman vodă la alte letopiseţe scris nu aflu, precum nici cronicarii leşăşti nu pomenesc nimic de Iuga vodă să fie fost domn pre urma lui Pătru vodă, feciorul lui Ştefan vodă. De acest Roman vodă scrie şi Cromer, cartea XVI, la istoriia sa, că mai nainte de ce au trimis Alixandru vodă sol de pace cu legătură la craiul Vladislav Iaghello, mai nainte cu Roman vodă făcuse legătură craiul Vladislav Iaghello, precum astăzi, zice Cromveru să află aşăzămînturile amînduror în cămara crăiască. Şi tot să cunoaşte că avea price Roman vodă cu Alexandru vodă pentru domniia ţărîi. Ci pre urmă pre Roman vodă l-au prins Svidrigailo cneazul, fratele lui Vladislav Iaghello, din ţară şi l-au dus la Podolia şi acolo l-au închis. Iar pre urmă, cum s-au pomenit mai sus, l-au scos Vladislav Iaghello, craiul leşăsc, din închisoare N // 20 cronicile / zice // 21 de]dă // 22 Alicsandru / aşăzămînt / *ad.marginal* Tot de aşăzămînturile şi legăturile domnilor cu V<l>adislav Iaghelo A // 23 făcuse // 24 aşăzămînturile // 25 Iar altu / ar mai fi // 26 nici / cronicile //

f. 28v 6940<=1432>. PENTRU AL OPTULE<A> SĂBOR CE S-AU FĂCUT LA FLORENŢIIA.

În dzilele lui Alexandru vodă s-au făcut al optule<a> săbor în oraş în Florintina, la Ţara Italiei. Multă adunare de părinţi, aşia a răsăritului, cum şi a apusului, fiind de faţă patriarhul de Ţarigrad <loc gol> şi Ioan Paleolog, împăratul grecescu. Iară de la apus singur papa Evghenie cu cardinalii şi din multe locuri arhiepiscopi, fiind adunaţi pentru mădulările légii şi mai vîrtos de purcéderea Duhului Svînt.

Făcîndu-să mare price că besérica apusului arată cum Duhul Svînt purcéde şi de la Părintele şi de la Fiiul, care n-au priimit besérica răsăritului, cu Marco episcopul de Efes să facă 2 începături în dumnezăire. Măcar că fiind împăratul Ioan Paleolog cuprinsu de nevoia turcilor, rămăsése numai cu numele împărat, iată au primiit de au şi f. 29 iscălit cu alţi episcopi părérea părinţilor de la apus/, făgăduindu-să papa că-i va da agiutor împăratului împotriva turcilor. Ce nice un agiutor n-au dat şi mai mult de scădére împărăţiei şi beséricii răsăritului au fost acel al optule<a> săbor, decît de folos. Că mare price stă pînă în dzua de astădzi între besérica apusului şi între besérica răsăritului. Şi de atunce s-au făcut shizma, adecă dezlipire, sau dejghinare între besérici.

Trimis-au şi Alexandru vodă cu voia ţărîi soli, cu Grigorie Ţamblac ieromonah, la Ţarigrad, pentru învăţătura legii şi ca să să afle şi la săbor despre partea ţărîi. N-au aflat solii lui Alexandru vodă nice pre patriarh, nice pre împăratul la Ţarigrad. Ce iarăşi a să întoarce înapoi fără nemică ispravă nu li-au părut a fi cu cale. Ce s-au dus la Ohrida, unde găsind pre arhiepiscopul de Ohrida, ş-au dat soliia, căci era trimişi pentru învăţătura legii. Şi de acolo au luat preoţi şi cărţi sirbeşti de toată orînduiala besérícii/.

f. 29v Iară Uréche vor<nicul> scrie că au aflat la hronograful grecescu scris că au fost trimis de la Moldova la acel săbor Iosaf. Şi poate că acel Iosaf au fost însuşi mitropolitul Moldovei.

---

1 *lipseşte* 6940 / optulea sobor / *lipseşte* N / *ad.marginal* De lége. Al optălea sobor la Italia în Florintii. Adunarea răsăritului şi apusului. Răsărit: patriarh şi împărat Paleolog. Apus: papa şi cardinalii A // 3 zilile / Alicsandru / optulea sobor // 4 Florenţiia /aşia a]atît ai // 5 cum şi a]cît şi ai / patriiarhul // 6 Paleologul / Iar // 6-7 *lipseşte* Iară de la apus… arhiepiscopi N // 7 gardinalii // 8 Sfînt / *ad.marginal* De purcéderea Duhului Svînt A // 9 bisérica / Sfînt // 10 bisérica / *ad.marginal* Pricinile între bisérica răsăritului şi apus<ului> A // 11 episcop / 2]doao // 12 dumnezeire / Paleologul / coprinsul // 13 *ad.marginal* Cînd au iscălit împăratul Paleolog părerile apusului A // 14 arhiepiscopi // 15 că-i va ajutora / *lipseşte* împăratului / Ci nici // 16 ajutor / *ad.marginal* Făgăduindu-i ajutori<u> împotriva turcilor şi în urmă nu i-au dat A / scăderea împărăţii şi biséricii // 17 optulea / *ad.marginal* De atunci dejghinare între bisérici A // 17-20 *lipseşte* Că mare price… între besérici N // 18 pîn-în zioa de astăzi / bisérica[1] / biserica[2] // 19 atunci / adică // 20 bisérici // 21 Alicsandru / ţării / *ad.marginal* Alexandru, 6940. Solul lui Alexandru vodă la sobor de învăţa legi A // 22 légii // 23 sobor / ţării / Alicsandru / nici // 24 patriiarh / nici / Ci /*ad.marginal* Întoarcerea solilor lui Alexandru vodă făr-de ispravă de la Ţarigrad A // 25 făr<ă> nici o ispravă / nu li s-au / Ci // 26 găsindu // 28 sîrbeşti / biséricii / *ad.marginal* Luarea cărţilor sîrbeşti de orînduial<a> biséricii A // 29 Iar / *ad.marginal* Mărturia hronografului grecesc că ar fi fost la sobor şi Iosaf, mitropolit Moldovei A // 30 sobor // 31 *după* însuş *ad.* Iosif //

Aflat-am şi noi scris de părintele Gheorghie, proin mitropolit Moldovei, cu mîna sa, cum la vrémea domniei lui Alexandru vodă au fost mitropolit Iosif, carele au fost şi la săborul al optule<a> cu Grigorie Ţamblac ieromonahul.

Iară mai naintea acelui săbor, cînd au fost împărăţiia la Manuil Paleolog <loc gol>, carele au avut fiiu pre Andronic Paleolog, şi Andronic Paleolog aflîndu-să la Beciu, fiind ginere chesariului de Beciu, trimis-au Manuil Paleolog poroncă la fiiu-său Andronic Paleolog, la Beciu, ca să vie la Ţarigrad, să fie împărat în locul său. Ce dar viind Andronic Paleolog de la Beciu la Ţarigrad, tîmplatu-i-s-au venirea lui prin Ţara Moldovei. Şi i-au eşit înainte <întru> întîmpinare Alexandru vodă, cu tot sinatul. Aşijderea şi mitropolitul, chiar Iosif, cu tot clirosul, cu mare cinste, cum să cade
f. 30 unui împărat creştinesc, şi l-au petrecut/ pîn-la Chiliia, la Dunăre.

Iară împăratul Andronic Paleolog, vădzind ţară ca aceasta, pravoslavnică, şi arhierei şi cliros învăţat, cu toate obicéele beséricii Ţarigradului, au dat laudă. Întrebat-au Andronic Paleolog împăratul pre Alexandru vodă la ce împărăţie sau crăie iaste închinat? Şi domnul au răspunsu că-şi stăpînéşte ţara cu sabiia despre toţi megiiaşii şi îi sint toţi nepriiatini. Întrebat-au şi pre mitropolitul Iosif la care patrierşie iaste închinat şi el au răspunsu cum iaste închinat la Ohrida.

Făgăduit-au Andronic Paleolog cum, după ce va mérgi la Ţarigrad, va face Mitropoliia Moldovei, cumu-i Ohridul şi Epechiul şi Chiprul, să fie nesupus şi neplecat nice unii eparhii. Şi mergînd la Ţarigrad, făcîndu-să împărat, au strînsu săbor 4 patrierşi şi mitropoliţi şi cu săbor au rădicat Mitropoliia Moldovei de supt ascultarea Ohridului, aşedzind să fie Mitropoliia Moldovei cum iaste Ohridul. Care aceli
f. 30v săborniceşti cărţi trimise de Andronic Paleolog/ de la Ţarigrad la Alexandru vodă şi la Iosif mitropolitul au fost la Mănăstire la Niamţu, pre carele mărturiseşte Gheorghie mitropolitul cu giurămînt că li-au vădzut cu ochii săi, cu pecétea împărătiască şi cu iscăliturile

---

1 / *ad.marginal* Dovada că au fost Iosaf mitropolit la sobor. Alexandru, 6940 A // 2 Alicsandru // 3 soborul al optulea // 5 Iar / sobor / Manoil / *ad.marginal* Mai nainte acestui sobor A // 6 / *ad.marginal* Chiemară lui Andronic Paleolog de tată-său Manuil, fiind la Beci, să meargă la Ţarigrad să fie împărat A // 7 *lipseşte* Paleolog / Beci // 8-9 *lipseşte* Paleolog[1-2] // 8 poruncă / fii-său // 9 *lipseşte* la Beciu // 10 Ci / viindu / *lipseşte* Paleolog // 11 tîmplatu-i-s-au]întîmpinatu-i-s-au // 12 întru / Alicsandru / *ad.marginal* Venirea lui Andronic Paleolog prin Moldova, ieşîndu-i Alecsandru vodă înainte cu tot sinatul A / Aşîjdirea / *ad.marginal* Aşîjderea şi mitropolitul Iosaf A // 12-31 *lipsesc* N // 14 creştinescu / *ad.marginal* Alexandru, 6940 A // 15 Iar / *lipseşte* Paleolog / văzîndu / *ad.marginal* Lauda lui Andronic împărat de ţar<ă> şi toţ<i> ai Moldovei A // 16 biséricii B // 17 *ad.marginal* Întrebarea lui Andronic împărat pre Alexandru vodă de închinarea Ţării Moldovei A // 18 Alicsandru // 19 şi-i sînt toţ<i> nepriiateni / *ad.marginal* Aşîjderea şi pre Iosaf, la care patrierşîe este închinată A // 21 cum]că // 22 Paleologul / după ce să va duce / *ad.marginal* Făgăduelile lui Andronic împărat A // 23 cumu-i]cum iaste // 24 nici // 25 şi făcîndu-să /patriiarşi // 25-26 sobor[1-2] // 27 aşăzînd / *ad.marginal* Ar<ă>dicarea Mitropoliei Moldovei de la Ohrin, unde era închinată, cu sobor A // 27-28 acele soborniceşti / *ad.marginal* Dicreturile împărătesc şi sobornicesc A // 29 Alicsandru / *ad.marginal* De ar<ă>dicarea Mitropoliei la Alixandru vodă şi la Iosif mitropolit, cu dovada cei ce le-au văzut şi le-au citit A / Neamţul // 30 care mărturiséşte / jurămînt că le-au văzut // 31 pecete împărătească //

patrierşilor şi a cîţiva arhierei. Şi au stătut aceli cărţi la Mănăstirea Niamţul pîn-la răsipa ţărîi ce-au fost la domniia lui Dumitraşco vodă Cantacozino. Şi împreună cu aceli cărţi mai trimis-au Andronic Paleolog împăratul, lui Alexandru vodă, coro<a>nă împărătiască şi alurghidă, care acel portu la toţi domnii s-au ţinutu, pîn-la domniia lui Alexandru vodă Lăpuşnianul.

Aşijderea au mai trimis dar şi lui Iosif mitropolitul o svîntă icoană făcătoare de minuni, care iaste cu 2 féţe: de o parte chipul Maicei Preacurate, de altă parte svîntul măcenic Gheorghie, caré pînă astădzi să află la Mănăstirea Niamţul. Şi i-au mai trimis şi mitră şi sacos, că mai nainte vréme mitropoliţii Moldovei slujiia liturghie cu felon.

Iară Anna, împărătiasa lui Manoil Paleolog, încă au trimis dar doamnii Annii, lui Alexandru vodă, o svîntă icoană în care iaste chipul f.31 svintei Annii, maica Precistii, iarăşi făcătoare de minuni/. Iară doamna Anna o au trimis dar svintei Mănăstiri Bistriţa, care svîntă icoană la vrémé de neploare, scoţindu-să cu litie afară den mănăstire, şi făcînd osveştanie, numaidecît ce ploaă, de nu peste tot, dar cîtu-i hotarul mănăstirii, negreşit. Şi această istorie s-au adeverit den săborniceştile cărţi de la Ţarigrad, trimisă aice, la Moldova, după cum mai sus am pomenit că au fostu la Mănăstire la Niamţu, şi s-au prăpădit în vremi de nepace.

LUCRURI STREINE.

Vladislav Iaghelo al <loc gol> craiul leşăscu, înţălegînd că Jicmont al <loc gol> craiul ungurescu îndiamnă pre crijécii Prusilor asupra lui şi Vladislav Iaghelo aflîndu-să în părţile Ţărîi Rusăşti, trimis-au Vladislav Iaghelo sol la Alexandru vodă, îndemnîndu-l asupra lui Jicmont craiului ungurescu. Şi i-au zălogit Sneatinul şi Colomîia şi toată Pocutiia drept 1000 ruble de argint, avînd craiul a face oaste, ispitindu-să asupra crijecilor/.

f.31v Atunce şi Alexandru vodă, din prieteşug ce avea cu craiul, i-au trimis agiutoriu 400 de moldoveni, oameni aleşi, carii au arătat mare vitejie şi izbîndă asupra crijiacilor. Că deodată, făcîndu-să moldovénii

---

1-21 *lipsesc* N // 1 patriiarşilor / acele // 2 Neamţul / risipa ţării / *ad.marginal* Stînd acéle dicret<e> pîn-la Dumitraşco vodă Cantacuzen A // 3 acele / trimis-au împăratul Andronic lui Alicsandru / *ad.marginal* Trimiterea coroanei împărăteşti lui Alexandru vodă şi următor, pînă astăzi<i> A // 5 ţinut // 6 Alicsandru / *ad.marginal* Alexandru, 6940 A / Lepuşneanul // 7 Aşîjderea / mitropolit / sfîntă / *ad.marginal* Trimiterea sfintei icoane făcătoare de minuni în 2 féţe, Maica Précista şi mucenicul Gheorghe A // 8 2]doao / Maicii // 9 sfîntul mucenic / care pîn<ă> astăzi // 10 Neamţul / *lipseşte* şi[2] // 11 sfînta liturghie // 12 Iar Ana împărăteasa // 13 Alicsandru / sfîntă // 14 sfintei / Précistii / iarăşi]iar / Iar // 15 sfintei / Bistriţii / sfîntă // 16 vréme / scoţîndu-să / din / făcîndu // 17 numaidecît ce ploaă]îndată şi începe ploae B // 18 din soborniceştile // 19 trimise aici // 20 fost /Mănăstirea Neamţul // 22 striine / *repetă marginal* Lucruri streine A, *lipseşte* N / *ad.marginal* 6940 A // 23 *lipseşte* al / înţelegînd / Jîcmon // 24 *lipseşte* al / îndeamnă // 25 Ţării Ruseşti // 26 soli / Alicsandru // 27 Jîcmon / unguresc / zălogit // 28 una mie / avîndu // 29 neputîndu-să apăra sau neispitindu asupra crijécilor // 30 Atunci / Alicsandru // 31 ajutor patru sute / tot oameni aleşi // 32 crijacilor / deodată]deoparte / moldovenii //

a da dos, şi crijiacii eşind dintr-o cetate ce să numeşte Malborcu, gonind pre moldoveni şi înşirîndu-i spre o dumbravă, s-au pedestrit moldovénii şi s-au supus în pădure. Ce dar crijécii, socotind că moldovenii au fugit pin păduri, au descălecat şi ei, de unde şi moldovenii îndată au început a-i săgeta pe crijécii nemţăşti, cît li-au căutat crijécilor nemţi a da dos. Atunce încălecînd moldovenii şe dînd năvală asupra crijacilor, mare moarte au făcut într-înşii. Şi s-au întorsu moldovenii cu izbîndă la obuz, unde era craiul Vladislav Iaghelo, cu mare mulţămită şi laudă de la craiul.

Iară de vréme ce am pomenit de crijéci, am socotit a fi cu cale să
f. 32 scriem şi ce niam au fostu şi pe ce vreme au nemerit/ în părţile Prusilor şi în megieşie cu léşii.

TIJ < = iarăşi> LUCRURI STREINE. PENTRU CRIJÉCI CE NIAM AU FOST ŞI DE UNDE S-AU IZVODIT ÎN ŢARA LEŞASCĂ.

1188. La această vréme, stăpînind Baldovin craiu creştinescu în Ierusalim, cînd acéia nevoe avea creştinii despre serachineni, atîta cît cu neputinţă iaste deplin a să scrie, după ce au luat serachineni<i> de la creştini vestitul oraş şi tare cetatea ce să chiamă Ptolomeada, lătinéşte Acona, iară nemţéşte Acris, mari prădzi şi scădére dentru acel oraş făcea serachinénii, creştinilor. Care luîndu-le aminte Baldovin, craiul creştinescu, ce iaste mai sus numit, de sirgu cu mare jalobă şi rugăminte au scris la alţi creştini, pentru agiutoriu. Prin care rugăminte a lui Baldovin craiu trimis-au creştinii oşti agiutoriu din ţările Rîmului împotriva serachinénilor, adecă de la Italie, din Longobardia, de la
f. 32v veneţiiani/ 60 de galioane, în care era 50.000 de oşténi, oameni aleşi de războiu. Aşijdirea de la franţozi, de la némţi, de la sasi, de la Renu şi de la Liubek, din Colna şi dintr-alte oraşă nemţăşti, mulţime de oameni, aprinşi cu dragoste dumnedzăiască, aşia pentru să vadză acele locuri, cum şi pentru agiutoriu să dea acelor ai săi creştini.

Ce dar némţii, oamini carii era oşténi, grijindu-şi o corabie, căriia i-au pus nume Crache, în care era oamini osăbiţi ca la 500, carii dreptu supt cetate şi oraşul Acona au mersu. Încungiurat-au pe urmă cu mare putére creştinii Aconna, carii un an întreg stînd supt cetate o bătea cu

---

1 dosul / crijacii / numéşte Malburgu // 2 înşirîndu-i // 3 moldoveni<i> / Ci / crijacii // 4 pen / dăscălecat // 5 segeta pre crijecii nemţeşti / le-au // 6 *lipseşte* crijécilor nemţi / dosul / Atunci încălecîndu / şe]şi // 7 crijecilor moarte foarte mare // 8 moldovénii / obuzu // 9 mulţumită // 10 Iar // 11 neam / fost / vréme / *ad.ulterior* să scriem A // 13 *lipseşte* Tij lucruri streine B, N / *ad.marginal* Lucruri streine A / neam // 14 *după* leşască *ad.*1188 // 15 *lipseşte* 1188 / stăpînind]stînd în stăpînire // 16 cînd pe acea vreme avea / sarachineni // 17 sarachinénii // 18 chiiamă // 19 letinéşte / iar nemţeşte / prăzi şi scădere dintru / *ad.marginal* Alexandru 1188 A // 20 sarachinénii // 21 *lipseşte* craiul creştinescu /de sirgu]degrab / jalbă // 22 ajutoriul // 23 ajutor /ţările // 24 sara<chi>nénilor / adică / Italiia / Longobardiia // 25 Veneţie şaizeci /cincizeci de mii / oşteni // 26 Aşîjderea şi / nemţi // 27 şi din Colna / nemţeşti // 28 dumnezeiască / aşia]şi mai mult B / pentru ca să vază şi // 29 ajutor // 30 Ci / nemţii / *lipseşte* oamini / grijîndu-ş<i> / *ad.marginal* Alexandru 1188 A // 31 Cracă / oameni osebiţi / carei // 32 *lipseşte* pe urmă // 33 putere / carei într-un an //

multe feliuri de meşterşuguri, însă cu mare scădére în creştini. Că mulţi de săgeţile nepriiatinilor răniţi, din creştini, şi bolnavi dzăcea, carei de necăiuri avînd nice o căutare, unii de foame şi de gréle rane şi de boală dzăcînd, muriia.

Aflatu-s-au într-acei ostaşi 10 bărbaţi carii, avînd frica lui Dumnedzău, s-au aprinsu de mila creştiniască şi s-au apucat de grijea
f. 33 şi de paza acelor bolnavi şi răniţi/, între carii un oroşan din Liubek luînd pîndzile corabiei aceiia ce-i dzicea Crache, au dat-o de au făcut-o cortu, precum au putut la acéia vréme. Supt acel cortu, dar, au strînsu pre cei răniţi şi bolnavi, pre carii cu mare ostenială şi cheltuială, cu feliuri de burueni, cu unsori, cu băutură, cu mîncare, îi căuta. Şi aşia, cu agiutoriul lui Dumnedzău şi cu nevoinţa acelor păzitori, mulţi s-au însănătoşat.

Iară după ce dobîndiră creştinii Acona, în anii 1190, dat-au creştinii besérica svîntului Ioan acelor bolnavi. Care acia besérică o au fostu făcut mai nainte vreme oştênii creştini de la Rodos. Deci au pus ispravnici pre acia besérică pre acei dzece bărbaţi, să aibă grijă de acei bolnavi.

Era pen pregiurul acei besérici pomeţi foarte frumoşi, care pomeţi i-au cumpărat acei 10 bărbaţi temători de Dumnedzău, să fie pentru acei bolnavi. Că dintru acel pomăt avea cei bolnavi multe feliuri de roduri şi multe buruiane de liacuri, pentru spălatul ranelor. Şi întîi acolo în Acona s-au făcut bolniţă, întru pomenirea preacuratei
f. 33^v Ficioari Mariei/, şi întîi întru lauda lui Dumnedzău cel slăvit în Troiţă.

Cu această pildă acel den Aconna Baldovin craiu, fiind povăţuit, făcut-au şi el bolniţă în Ierusalim şi au numit-o bolniţa presvintei stăpînii Mariei, precum şi în Aconna, puind păzitori să grijască pre cei răniţi şi bolnavi. Ispravnic pre aceli bolniţă era Henric den Vapolt, carele cu fraţii săi fu însănătoşat şi cu alţi ostaşi a mormîntului lui Dumnedzău. Că cu năroc era şi tare sta împotriva serachinilor.

La acest zacon pre urmă foarte mulţi din cnédzi şi din domni, din némişi nemţăşti să adăogea la număr. Era la număr în anul dintîi numai 35, carii petrecea viaţă cu frică dumnedzăiască şi mare nepriatin<i> era tuturor nepriiatinilor svintei cruci. Şi aşia cu pilda a preabunei vieţii sale, mulţi credincioşi veniia la petrécerea vieţii lor, dzicînd cum acei bărbaţi ca nişte svinţi stau întru toate faptele sale, petrecînd mai mult decît alţii. Căci dentru a lor pildă mulţi s-au botedzat, făcîndu-să

---

1 meşteşuguri / scădere // 2 nepriiatenilor / zăcea // 3 nicăiri / avînd]neavînd / nici // 4 zăcînd murea // 5 Aflat-au / zéce / carei // 6 Dumnezeu / creştinească / grija // 7 carei // 8 luîndu pînzele corabii aceia ce-i zicea Cracă // 8-9 făcut cort // 9 acea // 10 carei / osteneală / chieltuială // 11 burieni / băuturi / aşa // 12 ajutoriul / Dumnezeu // 13 *ad.marginal* Lucruri streine. 1190 A // 14 Iar // 15 bisérica sfîntului / acea bisérică au fost făcută // 16 vréme de oştenii // 17 acea bisérică / zéce bărbaţi temători de Dumnezeu, să fie pentru acei bolnavi / *ad.marginal* 10 bărbaţi A // 19 prin prejurul / biséricii // 20 zéce / *lipseşte* temători de Dumnedzău // 21 *lipseşte* acei / dentru / pomet / cei]acei // 22 burieni /leacuri // 23 Alconna // 24 Fecioarii Marii / Dumnezeu // 25 din // 26 preasfintei // 28 şi ispravnic / acele bolniţe /din // 30 Dumnezeu / noroc / sarachinénilor // 31 cnézi // 32 nemţeşti / *ad.marginal* streine, 1190 A // 33 carei / viiaţă / dumnezeiască / mari nepriiateni // 34 *lipseşte* tuturor / nepriiatenilor sfintei /aşa // 35 vieţii / venea / zicînd cum că // 36 sfinţi / petrecîndu // 37 botezat //

f. 34 creştini/ şi fiecine da multă avére la aceli bolniţă. Şi de ce merge<a>, de ce să înmulţiia bolniţăle, şi acel zacon, sau légea crijecilor. Şi cînd muriia vreun domn în Ţara acia Svîntă lăsa lucruri scumpe la bolniţă. Şi de nemeriia acolo vreun oaspe la acia bolniţă, cu nume ştiut, iarăşi lăsa daruri la bolniţă, poftind ca să aibă grije de săraci.

1191. *TIJ STREINE.*

Precum şi Ragivel au împărţit milostenie preoţilor Ierusalimului, ce păziia mormîntul Domnului, de făcia laudă lui Dumnedzău, precum scrie el întru îmbletele sale prin ţări streine. Şi aşia acel mistru, sau ispravnic bolniţii, agonisit-au multe cărţi pricinitoare de la creştinii domni: la Calestin al treile<a> papă de Rîm şi la Henric chesariul, al şeasele cu acest nume, cu care cărţi au trimis pe <loc gol> patriiarhul Ierusalimului la Rîm, de au aşădzat şi au scos zaconului, sau légii nemţăşti, întărire de crijaci, adecă crucişer, în anul 1191, adăogînd f. 34v tiutiuluş ca să scrie: Frăţimea/ a casăi nemţăşti a bolniţii Stăpînii Mariei în Ierusalim. Aşijderea li-au dat pecete, cruce niagră, supt légea pravilii svîntului Avgustin, poroncindu-le să să poarte cu toate aşădzămînturile, cu faptele, cu volniciile, i proci < = şi aşa mai departe>. Această întărire şi pecete adusără mistrului sau otcîrmuitoriului crijacilor (sau să dzicem, româneşte, crucişer<ilor>) în Ierusalim; şi acel úric cu mare cinste şi ţeremonie fu cetit.

Acolo patrierşii Ierusalimului au îmbrăcat pre fraţii acei legi, sau pravilă, în haine albe scumpe, pe care era den faţă şi den dos cruce niagră; într-acesta chip, pre urmă, de acel fel de haină şi alţii purta. Şi de acei doi fraţi era pre aceia vréme şiapte preoţi carii acel fel de haină purta, preoţască. Şi era némişi lumeşti; acestora era slobod încinşi cu săbii să facă liturghie. Nime nu-ş<i> rădea barba, şi pe sac împlut cu pae, după zaconul lor, dormiia.

Ce aceasta curund o au schimbat (precum iaste în poveste): bişugul aduce desfrînare. Fost-au aşădzat şi altă orînduială zaconului, acest f. 35 mistru a bolniţii Preacuratei Stăpînii Mariei/, Henric den Vapolt. Adecă întîi greşind vreun frate dintr-aciia împotriva légii sau a zaconului său, să nu fie de alt de nime certat, fără de singur mistrul zaconului, sau de la acela pre carele îl va orîndui el spre acéia; şi certarea nime din streini să nu ştie.

---

1 fieştecine / aceli]acea // 1-2 *lipseşte* de ce[2] // 2 înmulţea bolniţile / crijacilor // 3 murea / aceia Sfîntă / bolniţe // 4 oaspeţ /acea // 5 pohtind // 6 *lipseşte* B, N, *ad.marginal* A // 8 făcea / Dumnezeu // 9 umbletile / striine / aşa // 10 pricinuitoare // 11 treilea /chesarul // 12 şeasele]6 / *lipseşte* cu // 13 aşăzat // 14 legii nemţeşti /adică crucişari / *ad.marginal.*1191 A // 15 şi tituluş / casii nemţeşti // 16 Marii / Aşîjderea / le-au / neagră // 17 legea / sfîntului / poruncindu-le ca // 19 aduseră // 20 crijeacilor / rumâneşti crucişari // 21 citit // 22 patriiarşii / *ad.marginal* Tij streine. 1191 A // 23 din[1-2] // 24 neagră, într-acest // 25 acea / şapte / care // 26 preoţească / lumeşti şi acestora // 27 nimeni / umplut // 29 Ci / curînd // 30 desfrînare]înfrînare / aşăzat / *lipseşte* şi // 31 a]al // 32 adică / greşindu / dintr-aceia / legii // 34-35 spre acea certare; şi nimeni din striini //

A doa, pre fraţii ostaşi pe lîngă dînsul au pus giudecătoriu şi i-au dat lui putére între dînşii, pre cei împrotivnici să-i tocmască şi pe cei neascultoi să-i certe.

A triia, au aşedzat numere ştiute de rugăciune, Otcenaş, peste toată dzua miranilor să citiască. Într-această drigătorie au vieţuit ani 10, şi au murit în Acona şi acolo l-au îngropat.

Al doile<a> mistru a crijécilor, după Henric den Vapolt, au stătut Osto-Carpen, németş nemţăscu, la această diregătorie, pe vrémea lui Filip chesariul al 2<-lea> şi a lui Inochentie al 3<-lea> papă Rîmului şi pe vrémea lui Macislav al <loc gol>, craiul leşăscu, anul 1200. Acestu mistru în prostie au slujit lui Dumnedzău şi în viaţa sa au făcut întîi pecéte<a> zaconului cu chip de măgariu pre care şădea Maica Precistă,
f. 35v cu fiiul în braţă/ şi Iosif bătrînul pre lîngă dînşi<i> cu toiag şi scrisoare pregiur pecete cu acéste cuvinte: Pecétea orînduialii mistrului a frăţimei casăi nemţăşti în Ierusalim.

Acestu fel de pecete ţinia crijiacii pîn-în dzilele lui Frideric celui întîi a mistrului, de acestu zacon. Acestu Frideric pre urmă o au schimbat. În Ţara Inflantiei pre vrémea acestui Carpen frăţimea ce să chema lătineşte ensiferi, purtătoriu de sabie, s-au izvodit, carii pe urmă s-au unit cu crijacii Prusilor. 6 ani fiind în drigătoriia sa, au murit îngropîndu-l în Aconna.

Al triele<a> mistru a ostaşilor mormîntului lui Dumnedzău fu ales Herman din Olsaţiia, în anul de la Hristos 1206, pe vrémea lui Filip al 2<-lea> chesariului şi a lui Inochentie papei Rîmului; 4 ani slujind sărăciii, au murit şi <l-au> îngropat în Acona.

Al patrule<a> mistru crijiacilor stătu Herman den Salţa, németş de la Miena, pe vrémea acestor împăraţi Ofto <şi> Frideric al doile<a> şi al papilor Romei Inochentie al triele<a> şi a lui Onorie al 3<-lea>, pus la această diregătorie în anul 1218, cînd crăiia în Ţara
f. 36 Leşască/Macislav. Acesta mari diresuri şi aşădzămînturi au făcut zaconului său. Că avînd price în de sine papa cu Frideric chesariul, el toate acélea cu înţălepciunea şi cu socotiala sa i-au aşădzat şi i-au tocmit pre amîndoi. Pre vrémea acestui mistru, dînd acestu zacon lui Conrad malgrabul, 2000 de némişi nemţăşti, tot ostaşi, supt cîrma sa i-au avut, pre carii 30 de ani i-au otcîrmuit. Iară pe vrémea nenorocitei stăpînirii lui au luat seraţinii Ierusalimul de supt cîrma creştinilor. Iară

1 doao / judecîndu // 2 putere / pre cei vrédnici sau împotrivnici / tocmească / pre // 3 neascultători să-i pléce şi să-i certe / *ad.marginal* Iar streine. 1190 A // 4-6 Într-aceast<ă> drăgătorie au vieţuit ani zéce şi au murit în Aconna. Şi au mai aşăzat numere ştiute de rugăciune, Otcet Naşîi, peste toată zioa mirénilor să citească // 7 al doilea / din Vapolt în Ancona / *lipseşte* au stătut // 8 nemţescu / dregătorie // 9 chesarul // 10 vremea / Mecislav / *lipseşte* al / Acest // 11 Dumnezeu / viiaţa / întîiu // 12 peceta / măgar // 13 braţe / dînşîi // 14 împrejurul peceţii / aceste // 15 casii nemţeşti // 16 Acest / dă / ţinea crijecii / zilele / Frediric / *ad.marginal* Tot streine. 1190 A // 17 acest / Acest Frederic pe // 18 pe vremea / Carpe // 19 litinéşte / purtător / carei // 20 dregătoriia // 22 treilea / Dumnezeu // 24 chesar / slujind // 25 l-au / Anconna // 26 A patrulea /crijecilor // 27 Ofto / Frideric al doilea pe vremea acestor împăraţi şi a papilor Romei // 29 dregătorie // 30 dresuri // 31 chesarul // 32 acelea / înţălepciunea]înşălăciune / socoteala / aşăzat // 33 Pe vremea / acest // 34 nemţeşti / *lipseşte* tot // 35 Iar / vremea / *ad.marginal* Lucruri streine. 1192 A // 36 saraschinénii /Iar //

crijécii fură izgoniţi afară den Siriia. Şi aceasta tot pentru păcate; că giudecăţile lui Dumnedzău ascunse sintu.

Iară pre urmă aceşti crijiaci s-au închinat la chesariul Frideric, rugîndu-l să le dea loc să-ş<i> facă besérică, după pravila sa, să petriacă pîn-la svîrşitul său, după cum era făgăduiţi lui Dumnedzău. Datu-li-au chesariul loc ştiut de traiul lor.

Iară în anul 1222, Conrad, cneadzul Mazoviei, avîndu adése nevoi f. 36v de prusaci, vecinii săi mărginéni/ şi nepriiatini ai săi, au năzuit Condrat, cneadzul Mazoviei, la Frideric chesariul rugîndu-l să-i dea ajutor pe acei crijiaci, împotriva prusacilor, ce era pre aceli vremi păgîni. Aşijdirea şi la singuri crijiacii de la Rîm au trimis pre un episcop din Helmu, anume creştin, căci cu sfatul acestui creştin l-au trimis Condrat, domnul Mazoviei, de au poftit într-agiutoriu pe crijiaci, poftindu-i ca să margă la dînsul şi el le va avia de grijă în ţara sa.

Chesariul Frideric dar, din vrérea sa au slobodzit pe crijiaci, carii era 20.000 şi îndată cît au sosit crijiacii la Condrat li-au dat Ţara Helmului şi cît loc cuprinde între apele Visla, Mocra şi Drvenţa. Că acel loc l-au avut Condrat osăbit de la léşi, care l-au luat léşii de supt crijiaci. Cu această tocmeală Condrat au lăsat acel loc crijecilor, ca cu nevoinţă pururea să să oştiască crijiacii asupra altor limbi, pentru légea creştiniască. Şi după ce-i vor supune pre alte limbi, iar să întoarcă Ţara Helmului înapoi lui Condrat, sau celora ce vor fi pe urma lui. Iară ei f. 37 ţările ce ari dobîndi de la prusaci să li împarţă/ cu socotială a oamini vrednici, cu cneadzul Mazoviei şi cu urmaşii lui. Léşilor, ca unor creştini, nice o strîmbătate să nu le facă, sau scădére şi pe vrăşmaşii lor să nu-i ascundză, nice săi agiutoredze cu sfat sau cu agiutoriul lor; ce împotriva serachinilor şi vrăjmaşilor a svintei cruci, cît ari trebui lui şi léşilor, să le fie într-agiutor. Iară de nu ari asculta şi ar călca vreunul dentru aceştie giurămîntul, atunce ca unor vinovaţi să le ia avérea şi locurile, pintru nemulţămiré.

Această tocmală şi aşădzămînt între Condrat, cneadzul Mazoviei, şi între fraţii crijiaci au fostu, care tocmală şi aşădzămînt li-au întărit Grigorie, al 9<-lea> papă Rîmului. Li-au mai adaos acest Condrat crijiacilor Ţara Dobrinului şi cetatea Nessova, în ţara Cuiavului. Aşijderea şi Ghedeon, episcopul Pelomcului, li-au dat den eparhia sa une locuri, să-şi ia de a dzécea, şi sate cu ostrov.

---

1 goniţi / din / *după* aceasta *ad.* fu // 2 judecăţile / sînt // 3 Iar pe /crijaci /chesarul Frederic // 4 biserică // 5 petreacă / sfîrşitul / Dumnezeu // 6 datu-le-au chesarul // 7 Iar / cneazul / Adesea // 8 neprietemi // 9 Condra cneazul / Frideric chesarul // 10 crijeaci / acele // 11 Aşîjderea / crijacii // 12 Helm // 13 pohtit într-ajutor pe crijaci, pohtindu-i // 14 meargă / şi]că / avea // 16 Chesarul Frederic / vrerea / crijaci / carei // 17 crijeacii / Condra le-au // 18 coprinde // 19 Condra osebit / *ad.marginal* Tot streine. 1192 A // 20 crijaci / Condra / crijacilor // 21 obştească crijacii // 21-22 legea creştinească // 22 ce-i]ce / *ad.marginal* serachini A // 23 Condrea / celor / Iar // 24 ţările ce le-ar / socoteală a oameni vrédnici // 25 cneazul // 26 nici // 27 ascunză, nici / ajutoréze / ajutorul // 28 ci / sarachinilor / a svintei]sfintei / cînd ar trebui // 29 într-ajutor /Iar / ar // 30 dintr-aceştiia jurămîntul / *ad.marginal* Tot streine. 1192 A / atuncea / averea // 31 pentru nemulţumiré // 32 tocmeală / aşăzămînt / Condra cneazul // 33 crejaci / fost / tocmeală / aşăzămînt le-au // 34 Le-au / Condra // 35 crijacilor // 36 Aşîjderea / le-au / din // 37 unele / zecea //

f. 37v Acestu aşădzămînt l-au tăinuit crijecii. Numai uricul/ cu pecétea de aur a lui Frideric al 2<-lea> chesariul, cu mare nevoinţă-l ţinia, care li-au întărit lor Ţara Helmului cu a Dobrinului date, măcar că Conrad cneadzul nu li-au dat în véci.

Deci pintru acia întăritură a lui Frideric chesariului pe urmă mari sfădzi s-au făcut între crijiaci şi între léşi, pînă ce s-au spartu şi s-au strîcat céle neadevărate a lor urice. Aşijdirea mai avînd 7 căpetenii mai alése acei 20.000 de crijiaci ostaşi, luînd asupra sa împotriva păgînilor prusaci apărare léşilor şi a mazovilor, întîi în Ţara Dobrinului s-au aşădzat şi au pus întîi în parte<a> despre Visla o baştă făcută de strajă, dreptu în prejma Torunului, care să chiamă astădzi Dinbov, ce era să-i dzică Dubov. Dintr-acolo păziia pre păgînii prusaci peste Visla cu dése şi multe puşci îi strîca şi pe urmă cu agiutoriul léşilor şi a mazurilor au început a să pleca păgînii prusaci, pustiindu-le şi stricîndu-le ţara. Pre f. 38 urmă oraşul Torune şi Elbmangu şi alte tîrguri/ şi cetăţi care era la dînşii, în scurtă vréme li-au zidit cu piatră, şi Rogotin şi Helmul tîrgul şi cetatea de la nepriiatini, luîndu-le zidite, supt stăpînirea sa li-au supus. Şi fără zăbavă s-au lăţit crijiacii şi s-au întemeiat, cît au căutat prusacilor dintru aceli locuri a să răsipi şi a lăsa lor Ţara Helmului. Murit-au Herman din Salce şi l-au îngropat în Berlum.

Şi de aicea lăsăm rîndul la léşi să scrie ei de aceşti crijiaci, ce să înţălége pre limba noastră încrucişiaţii, de unde s-au izvodit şi cum au nemerit în părţile prusilor şi în megieşie cu léşii.

PE CE VRÉME S-AU ARĂTAT ACEŞTI CRIJIACI NEPRIIATINI LÉŞILOR ŞI CÎND AU TRIMIS ALEXANDRU VODĂ AGIUTOR LÉŞILOR ÎMPOTRIVA CRIJIACILOR.

Al triisprădzécele miestru sau otcîrmuitoriu crijiacilor şi a prusilor, anume Carol din Trivîr, pe vrémea lui Henric al 6<-lea> cu acest nume chesariului şi a lui Climent al 5<-lea>, popă Romei şi a lui Vladislav al f. 38v <loc gol> craiu leşăscu, Lochetec pe poreclă/, în anii de la Hristos 1309, rădicat-au sabiia crijiacii asupra léşilor, în loc de bine şi de mulţămită (caută ce fac streinii, cînd îi priimăscu tovarăşi lăcuitorii ţărîlor, precum şi la noi în ţară, pre urmă vei afla de greci, la ce stat au

---

1 Acest aşăzămînt / l-au tăinui]le-au tocmit / crijacii / pecetea // 2 Frederic / chesarului / nevoinţă ţinea // 3 le-au / Condra cneazul // 4 le-au / veci // 5 pentru aceia / Frederic chesarul // 6 sfăzi / crijacii /pîn<ă> ce / spart // 7 stricat /a]ale / Aşîjderea / avîndu / *ad.marginal* Tot streine. 1192 A // 8 crijaci / luîndu // 10 aşăzat / *lipseşte* în /başte / streag<e> // 11 preajma / astăzi // 12 zică // 12-14 păgînii prusaci, pustiindu-le, stricîndu-le ţara. Pre urmă oraşul // 15 carele // 16 dînşîi / vreme le-au / piiatră şi au Rogotin // 17 nepriiateni / le-au // 18 crijacii // 19 acele / risipi // 21 aici / crijaci // 22 înţelege / încrucişaţii // 24 Pe ce vréme]1192. Pe această vréme / crijaci / neprieteni // 25 cîndu / *ad.marginal.* Alexandru. 1192 / Alicsandru / ajutor // 26 crijacilor // 27 treisprezecelea / otcîrmuitor crijacilor // 28 a]al // 29 chesarului / a Romei // *lipseşte* al // 30 Lochent // 31 crijacii // 32 mulţumită, caută de vez<i> ce-i fac striinii cîndu îi priimescu / tovaroş<i> ţării lor // 33 stat]stare //

adus ţara noastră şi boerimea ei). Că întîi crijacii Ţara Pomeraniia o au luat-o de la Lev, şi altele, carele pîn-la vrémea craiului Cazimir al 3<-lea> au fostu acéste ţări, ce s-au pomenit mai sus, în mînule streinilor, pustiind satele şlehticilor şi omorînd pre şlehtici.

Pre aceasta vréme, vădzind şi alţi megiiaşi că să înmulţăscu şi să întărescu crijiacii asupra léşilor, s-au rădicat şi Infléntii de au luat de la léşi vestit oraş şi cetate Riga, cu tot ţinutul ei. Şi pre rînd ce-au lucrat acei crijiaci şi asupra Litvei, cetéşte pre Alexandru Gvagnin, vestit istoricul ţărîi şi a lucrurilor Litvei <şi> vei afla. Noi cît am socotit să fie pentru deşchisul voroavei şi ştiinţăi noastre am scris pîn-aice/.

f. 39 Pe vrémea crăiei lui Iaghelo, fiind domnu aicia în ţară Alexandru vodă, au triimis şi el agiutoriu lui Vladislav Iaghelo craiul 400 de moldoveni aleşi, împotriva crijiacilor, de care s-au pomenit mai sus. Iară după ce au pierdut crijiacii războiul cu Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu, cădzut-au la pace crijiacii cu Vladislav, craiul leşăscu, care au priimit craiul din sfatul şi socotiala frăţine-său, lui Vitold, cneadzul Litvei. Măcar că acia pace cu crijiacii era peste voia sfétnicilor leşăşti, care legătura ce-au avut între dînşii lăsăm la léşi să scrie, iar noi ne întoarcem la rîndul istoriei noastre.

După ce-au legat Vladislav Iaghelo, craiul leşăsc, pace cu crijiacii, dînd Cameniţa şi toată Podoliia pe sama lui Vitold, s-au întorsu craiul în Ţara Leşască; şi nezăbăvind acolo, s-au pogorît în părţile Ţărîi Rusăşti, unde şi Alexandru vodă au venit, fiind şi mai nainte vréme legaţi cu prieteşugul, de iznoavă au făcut legătură cu craiul leşăscu.

În anul de la Hristos 1438 scrie Cromver, istoricul leşăscu la carte<a> sa 20 şi Stricovschie carte<a> 16, precum Svidrighel/ f. 39v cneadzul, fratele lui Vladislav Iaghelo, craiului léşăscu, avînd multă price cu léşii pentru Podoliia, care pe acia vréme stăpîniia Podoliia Svidrighel. Ce fiind de multe ori craiul leşăscu îndemnat de Lev pentru Podoliia să o ia de supt stăpîniia frăţine-său, i-au căutat craiului de la o vréme a face pe voia léşilor.

Purces-au craiul Vladislav cu oşti asupra frăţîne-său, lui Svidrighel. Iară Svidrighel avea nădejde pri agiutoriul crijiacilor şi a inflantilor. Şi trăsése Svidrighel şi pe Alexandru vodă în partia sa, asupra lui Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu.

---

2 vremea // 3 aceste / mîinile striinilor // 5 văzînd / înmulţescu / *ad.marginal* 1192 // 6 crijacii / *lipseşte* şi // 7 ţinutu / rîndu // 8 crijaci / citéşte /Alicsandru // 9 istoric ţării // 10 ştiinţei // 11 aici // 12 vremea / Alicsandru // 13 ajutor / craiului /patru sute // 14 crijacilor / *ad.marginal* Alexandru 1192 // 15 Iar / crijacii // 16 *lipseşte* cădzut-au... craiul leşăscu / *după* leşăscu *ad.* căruia, cum s-au pomenit mai sus, i-au fost mers agiutoriu de la Alixandru vodă împotriva cazacilor N // 17 socoteala / cnezul // 18 acea / crijacii // 20 istorii // 21 *lipseşte* Iaghelo / crijacii // 22 seama // 23 nezăbovindu / Ţării Ruseşti // 24 Alicsandru / *lipseşte* şi 2 // 26 istoricul]cronicariul // 27 cartea / *ad.marginal* 1438 A / cartea // 28 cneazul / *lipseşte* Iaghelo / craiu // 29 léşîi / acea / stăpînea / *lipseşte* de // 31 stăpînirea / frăţine-său // 34 Iar / pre ajutoriul crijacilor // 35 Alicsandru / partea // 36 *lipseşte* Iaghelo //

Alexandru vodă (scrie Stricovschie şi Cromver tot acolo), uitînd legăturile sale ce-au avut cu Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu, pre pofta lui Svidrighel şi a litvinilor, au prădat cu oaminii său Sneatinul, Haliciul şi olatul Cameniţii cu ţinuturile ei. Ce întorcîndu-să Alexandru vodă cu plianul din Ţara Leşască, au agiunsu o samă de şlehnici de a Buceacului şi o samă de liaşi de a craiului leşăscu pe moldovénii lui Alexandru vodă ce aducia plianul mai pe urmă. Că Alexandru vodă f. 40 trecusă/ Nistrul mai nainte şi înfrîngînd léşii pe moldovéni li-au luat plianul înapoi.

După această poticală Alexandru vodă vădzindu-să şi scăpat de prieteşugul ce-au avut cu Vladislav, craiul leşăsc, cum scriu istoricii leşăşti, den voe rea au murit.

Multe lucruri bune au făcut şi au aşădzat Alexandru vodă aice în ţară şi nume bun i-au rămas, numindu-l toţi lăcuitorii ţărîi noastre Alexandru vodă cel Bun şi Mare. Avut-au Alexandru vodă 4 feciori cu doaă doamne, anume Ilieş i Ştefan şi Pătru i Alexandru. Şi au murit în scaun, domnind ani 32 şi luni 8.

VALAHIA.

6920, 1412. DOMN 6. DOMNIE 6. RADUL AL 2<-LEA> CE I-AU DZIS ŢÉPEŞ.

După Mircea vodă Bătrînul au stătut la domnie Radul vodă Ţépeş. Iară la alt létopiseţ a Ţărîi Româneşti am aflat numindu-l pe acest domnu Vlad vodă Ţépeş. Acestu domnu au făcut cetatea de la Poenari, f. 40v din ţinutul Jîiul de Jos/. Aşijdirea au făcut şi svînta Mănăstire Sneagovul, den ţinutul Ilfovului. Mai făcut-au şi un lucru foarte necuvios cu orăşénii de Tîrgovişte, pentru o vină mare ce au fost făcut orăşénii unui frate al său, care ce vină a fi fostu nu adeveriadză, iară pediapsa orăşianilor iaste aciasta, că în dzua Paştilor fiind toţi orăşénii la ospéţă, iar cei tineri la horă, aşia, fără véste, pre toţi i-au cuprinsu.

---

1 Alicsandru / uitîndu / *ad.marginal* Alexandru, 1432 A // 2 *lipseşte* Iaghelo, craiul leşăscu // 3 pohta / oamenii // 4 Ci / Alicsandru // 5 pleanul / ajunsu / seamă // 6 seamă / léşi / craiului]Cracăului // 7 Alicsandru[1-2] / aducea pleanul // 8 trecuse // 9 moldoveni le-au luat tot pleanul // 10 Alicsandru / văzîndu-să / *lipseşte* şi / *ad.marginal* Alexandru, 1432 A // 11 leşăscu // 12 *după* murit *ad.* Acest Alixandru vodă au domnit 32 de ani şi 8 luni N // 13 aşăzat Alicsandru / *lipseşte* aice / *ad.ulterior* şi au aşădzat A // 14 ţării // 15 Alicsandru[1-2] // 16 doaă]2 / *lipseşte* 4 N / Iliiaş / *lipseşte* i / *lipseşte* şi[1] / Alicsandru / *ad.ulterior* anume Ilieş i Ştefan şi Pătru i Alexandru A / *lipseşte* anume Ilieş ... i Alexandru N // 17 *după* luni 8 *ad.* Făcut-au Mănăstirea Bistriţa şi Moldoviţa. Adus-au şi moaştele sfîntului, marelui măcenic Ioan Novîi aicea în ţară, a căruia viaţă şi mucenie cine ar vrea să o ştie, să caute în cărţile bisericii gioi, în săptămîna Rusaliilor; atuncea să sărbează acest sfînt N // 18 Valahiia, 1412 // 18-20 *lipsesc* C // 19-20 *lipseşte* 6920... Ţépeş B // 21 *ad.marginal* Radul, 1412 A // 21-22 *lipseşte* După Mircea vodă... acest C // 22 Iar / létopiseţu al Ţării // 23 Acest // 24 Aşîjderea / sfînta / *ad.ulterior de altă mînă* Jîiul de Jos A // 25 Elhovului // 26 necuvios]cuvios / *ad.ulterior de altă mînă* Ilfovului A // 26-27 orăşanii[1-2] // 27 va fi fost / adeverează iar pedeapsa // 27-28 *lipseşte* care ce vină... iaste aceasta C // 28 orăşanilor / aceasta / zioa Paştelor / orăşanii // 29 ospéţe / hore / aşa făr<ă> de / coprinsu / *ad.marginal* Radul vodă, 1412 A //

Deci cîţi au fostu oameni mari, bătrîni, pre toţi i-au înţăpat, puindu-i pe împregiurul tîrgului. Iară cîţi au fost tineri, cu fămeile lor şi cu féte mari, aşia cum au fostu împodobiţi în dzua Paştilor, pre toţi i-au dus la Poenari, de au tot lucrat la cetate, pîn-ce s-au rupt toate hainele de pre dînşii, cît au rămas toţi cu piele<a> goală. Pintru acéia i-au scos nume Ţepeluş. Altă ce s-ar fi mai lucrat în dzilele lui, s-au la ce sfîrşit ar fi vinit, nu scrie, fără cît că au domnit ani 15/.

f. 41

6935, 1427. DOMN 7. DOMNIE 7. VĂDISLAV VODĂ 1, CE S-AU NUMIT CEL BĂTRÎN.

După Radul vodă Ţépeş au stătut domn Vădislav vodă, carele au făcut besérica domniască din Tîrgşor, ot ţinutul Dîmboviţii şi au perit de sabie în mijlocul Tîrgşorului. Însă altă ce s-ar fi lucrat în dzilele lui, sau cum s-au pricenuit peirea lui, nice la un létopiseţ scris nu am găsit, numai că au domnit ani 18.

MOLDAVIA.

6941, 1433. DOMN 11. DOMNIE 11. ILIIAŞ VODĂ 1 ŞI ŞTEFAN VODĂ AL 2<-LEA>, FICIORII LUI ALEXANDRU VODĂ CEL BUN.

După moartea lui Alexandru vodă celui Bătrîn au stătut la domnie fiiu-său cel mai mare, Iliiaş vodă, după cum scrie une létopisăţe, că încă bătrînul Alexandru vodă, mainte de moartea sa să-l fie ales pre f. 41v dînsul a fi domnu în urma sa/. Carele dacă au stătut la domnie, dzice létopisăţul lui Uréche vor<nicul> cum să fie priimit şi pre frate-său Ştefan vodă la domnie. Deci, întrînd vrajbă între dînşii, vrînd să omoare Iliiaş vodă pre frate-său Ştefan vodă, au fugit Ştefan vodă la munténi. Iară alte létopisăţe a lui Miron logofătul, după cum au aflat scris de Cromver, cronicariul leşăscu, dzic că după ce au stătut domnu Iliiaş vodă, îndată au urgisit şi au gonit pre frate-său, Ştefan vodă, şi pre maştehă-sa să o fie înecat. Iară Ştefan vodă au năzuit la domnul

---

1 înţepat // 2 pri prejurul / Iar / făméile // 3 aşa / fost / zio Paştelor // 4 li s-au ruptu / dupre // 5 pieile goale. Pentru aceia / scos]pus // 5-6 numele Ţépéluş // 6 Alt / zilile // 6-7 *lipseşte* Altă ce... fără cît că C // 7 venit // 8 *lipseşte* 6935... 7 / *după* Bătrîn *ad.* 1427 / *ad.marginal* Vladislav, 6935 A // 8-10 Vlădislav voevod bătrînul au venit domn cînd au fost cursul anilor de la Adam 6935. Acesta au făcut C // 10 domnu // 11 bisérica domnească / Tîrgşor]Tîrgovişte / ot]din / *ad.ulterior* ot ţinutul Dîmboviţii A // 12 alt / zilile // 12-14 *lipseşte* Însă altă... numai C // 13 pricinuit / n-am // 15 *după* Moldaviia *ad.* 1433 / *ad.marginal* Moldavia A // 15-18 *lipsesc* N // 16 *lipseşte* 6941... 11 *lipseşte* 1 / 2]doilea / *ad.marginal* Iliiaş 1433 A // 17 feciorii / Alicsandru // 19 Alicsandru // 20 fiiul *lipseşte* său / unele létopiseţe // 21 Alicsandru / mainte]mai nainte // 22 daca / zice létopiseţul // 23 pe // 24 vrîndu // 25 omoare / pe /*lipseşte* Ştefan vodă[1] // 26 munteni / Iar / létopiseţe / a]al / dupe / au]am // 27 zic // 28 pe // 29 Iar / domnu muntenescu //

muntenesc, rugîndu-l de agiutoriu împotriva frăţine-său, lui Iliiaş vodă. Însă ce domnu a fi fost la munteni nu însămniadză.

RĂZBOIUL 1 CE-AU AVUT ACEŞTI 2 FRAŢI.

Luînd Ştefan vodă agiutoriu de la munténi au venit cu oaste asupra frăţine-său, lui Iliiaş vodă, unde i-au eşit înainte şi frate-său Iliiaş vodă, la locul ce să chiamă Lolonii în ţinutul <loc gol>. Şi dîndu-ş<i> f. 42 război, au biruit Ştefan vodă pre frate-său Iliiaş vodă/. Şi scoţîndu-l den ţară au apucat Ştefan vodă domniia. Iară Iliiaş vodă avînd doamnă pre Sofiia, sora lui Vladislav Iaghelo al <loc gol> craiu leşăscu au năzuit la cumnatu-său craiul, arătîndu-şi strîmbătatea sa făcută de frate-său Ştefan vodă. Că încă fiind viu tată-său, Alexandru vodă, l-au ales pre dînsul la domnie, ca pre un frate mai mare; şi s-au rugat să-i dea agiutor împotriva frăţine-său şi să-l aşédză în domniia ţării, făgăduindu-se că în viaţa sa va rămînea neclătit în poroncile crăeşti şi a recepospolitii Ţărîi Leşeşti.

Iară şi Ştefan vodă, măcar că cu agiutoriul muntenesc apucasă domniia ţărîi, nu s-au lăsat cu atîta, ce au trimis şi el soli cu daruri scumpe la Vladislav, craiul leşăscu. Aflat-au solii lui Ştefan vodă pe craiul la Lînceţi şi ş-au dat soliia, arătînd craiului cum toată ţara poftescu şi priimăscu pre Ştefan vodă şi mai bine să ţie craiul cu Ştefan f. 42v vodă, pre carele priiméşte/ ţara, decît pe Iliiaş vodă, carele-i urît ţărîi. Că şi Ştefan vodă să făgăduieşti a fi cu priinţă craiului şi neclătit va rămînea în poroncile crăeşti, precum au fost şi tată său, Alexandru vodă.

Şi atunce, prin solii aciia, s-au rugat craiului şi pentru greşala ce ar fi făcut tată-său, Alexandru vodă, împotriva Crăii Leşăşti, potrivindu-să lui Sfidrinschii. Să iarte craiul şi pagubele ce s-au făcut pe acea vremi în Podoliia; ca un stăpîn milostiv să le lasă.

Deci măcar că Iliiaş vodă era cumnat craiului, ce dintru sfatul tuturor léşilor au ales şi au priimit să rămîe Ştefan vodă la domniia ţărîi, din vréme că-l priiméşte şi ţara. Şi atunce, prin solii lui Ştefan vodă, vădzind priinţă cătră sine, i-au dat craiul ţinutul Şipenului, şi f. 43 Cecunul, şi cu Hmelovul, care ţinuturi sint/ <loc gol>. Iară lui Iliiaş

---

1 ajutor // 2-3 *lipseşte* Însă ce... aceşti 2 fraţi N // 2 ar fi / însemnează // 3 *lipseşte* 1 // 4 Luîndu / ajutor / munteni / *ad.marginal* Ştefan, 1433 A // 5 *lipseşte* Iliiaş vodă // 6 chiiamă // 7 războiu // 8 din / *după* domniia *ad.* ţării / Iar // 8-10 *lipseşte* avînd doamnă... cumnatu-său craiul N // 9 *lipseşte* al / craiul // 10 cumnată-său / *lipseşte* craiul / *ad.ulterior* frate-său A // 11 Alicsandru // 12 pe // 13 ajutor / aşaze // 13-14 ţării, făgăduindu-să // 14 viiaţa / poruncile // 15 Ţării Leşăşti // 16 Iar / ajutoriul muntenescu apucase / *ad.marginal* Ştefan, 1433 A // 17 ţării / ci // 20 pohtescu / priimescu / ţie]fie / pe // 21 carele i să urîse ţări<i> // 22 a fi]că va fi // 23 poruncile / Alicsandru // 25 atunci / soliia aceia // 26 *lipseşte* Alexandru vodă // 27 Svindrighel / pagubile // 28 vréme / lase // 29 *ad.marginal* Iliiaş, 1433 // 31 ţării B / din]de / atunci // 32 văzînd // 33 sînt / Iar //

vodă i-au dat un ţinut să şadză cu casa sa şi să nu să amiastice la domniia ţărîi. Ce Iliiaş vodă nu vru să rămîe pre socotiala craiului, ce iarăş<i> au vrut să ispitiască cu războiu asupra frăţine-său.

AL DOILE<A> RĂZBOIU.

De iznovă, dar au întrat Iliiaş vodă cu oşti în Ţara Moldovei, asupra frăţine-său, lui Ştefan vodă. Însă cine i-ar fi dat acea oaste, necăiuri nu adeveriadză. Unde i-au eşit şi Ştefan vodă în tîmpinare la sat la Dărmăneşti, în ţinutul <loc gol>, fev<ruarie> 1, luni, în săptămîna cea albă; şi dînsu-ş<i> războiu rămasă izbînda iar la Ştefan vodă.

Năzuit-au Iliiaş vodă şi al doile rînd în Ţara Leşască şi iar, neaşedzîndu-să căuta vréme să mai strîngă oşti, să vie în ţară asupra frăţine-său, lui Ştefan vodă. Ci vădzîndu-l léşii că nu să aşadză, din poronca craiului l-au prinsu un Iane Ţoli şi l-au aşădzat în cetatea Siragiului (Siragiul iaste oraş şi cetate cu zid de piatră împregiur, pre apa ce să chiamă Varta, cu doamnă-sa Sofiia şi cu fii<i> săi) puind şi f. 43v pază, însă cu cinste/. Iară pre urmă au trimis craiul Vladislav Iaghelo solii săi la Ştefan vodă de au giurat Ştefan vodă înaintea solilor crăeşti, în oraşul Sucevii, precum va sta cu credinţă întru toate trebile crăieşti, neclintit, şi iaste gata să margă şi înaintea craiului şi să încredinţedze.

Ce, dar, curund, după aceasta legătură, arătat-au Ştefan vodă şi mare slujbă léşilor. Că gătindu-să tătarîi să între în Ţara Leşască cu pradă, i-au lovit Ştefan vodă pre tătari şi i-au strîcat foarte rău. Şi o cetate, anume Branlavul, caré era supt ascultarea lui Svidrighel, au luat-o de la oamenii lui Svidrighel şi au închinat-o craiului Vladislav (precum scrie Cromver în carte<a> 20 şi Stricovschie în carte<a> 16, zaci<alo> 4, în svîrşit).

1433. Svidrigailo, fratele lui Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu, trăgînd agiutor de la lizifanti şi cu ruşii împreună, Fedeco Dimitrovici şi cneadzul Noşit şi cu moscalii au prădat Ţara Litvei. Pre urmă f. 44 Svidreghel cu mare putére au tras la Vitepsca/ de o au luat-o. Şi dentr-altă parte cneadzul Fedco şi cu cneadzul Noşit au bătut cetatea Brésce în Litva şi Melnicum, şi aproape era să le dobîndiască amîndoao cetăţile. Ce înţălegînd di oştile lui Vladislav Iaghelo, craiului leşăscu, s-au întorsu înapoi.

---

1 şază / amestice // 2 ţării / ce[1-2] // 3 ispitească // 4 doilea / *după* războiu *ad.* 1434 // 4-7 *lipseşte* Al doile<a>... adeveriadză N // 5 / *ad.marginal* Iliiaş 1434 A // 6 Însă]Dar // 7 nicăiri / adeverează // 11 doilea rîndu // 12 neaşăzîndu-să // 13 *lipseşte* lui Ştefan vodă / văzîndu-l / aşază // 14 porunca // 14 *ad.ulterior* prinsu A // 15 piiatră împrejur // 17 Iar / *lipseşte* Iaghelo // 18 jurat // 19 crăeşti]leşăşti / Sucévei // 20 crăeşti / meargă // 21 încredinţéze // 22 Ci / curînd / această // 23 tătarii // 24 stricat // 25 care // 29 Iaghelo craiu / *ad.marginal* Ştefan, 1433 A // 30 ajutor // 31 cnezul / Pe // 32 Svidrigal / puteri / luat // 33 cnezul[1-2] / Noş // 34 Brescea / dobîndească // 35 Ci înţelegîndu de / *lipseşte* Iaghelo // 36 craiul //

1434. Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu, aflîndu-să la un tîrgşor, anume Grodec, 4 mile de la Liov, acolo aştepta pri oamenii lui Ştefan vodă să sosască din ţară. Şi noapte<a>, culcîndu-să afară supt cortu, craiul, pintru ca să asculte privighitorile, fiind primăvară, au răcit noaptea. Din care răceală au cădzut în friguri cu lîngoare şi a 17<a> dzi au murit, într-o dzi, luni.

După moarte<a> lui Vladislav, craiul leşăscu, au stătut la crăie fiiu-său Vladislav, al triile cu acest nume. Scrie Stricovschie la istoriia sa, carte<a> 16, zaci<alo> 1, precum la coronaţiia acestui craiu să fie f. 44v fost şi oamenii lui Ştefan vodă/. Iară după coronaţie acest craiu nou s-au pogorît la cetatea Siragiului pintru seimul, unde era închis şi Iliiaş vodă. Atunce o samă de boiari leşeşti, priiatini lui Iliiaş vodă, au poftit pe craiul ca să sloboadză pre Iliiaş vodă de la poprială, ce craiul n-au priimit. Că agiunsese Ştefan vodă cu solii săi şi la acesta craiu. Iară curund după aceasta, cu ştire<a> starostelui acelui oraş, a Siragiului, ori, cum scriu unii, din nepaza străjerilor ce era la acea cetate, au scăpat Ilieş vodă din cetate.

AL TREILE<A> RĂZBOIU A LUI ILIEŞ VODĂ CU FRATE-SĂU ŞTEFAN VODĂ.

După ce au scăpat Ilieş din cetate, întrat-au şi al treile rînd în Moldova, de au turburat o parte de ţară asupra frăţine-său, lui Ştefan vodă. Ce eşindu-i Ştefan vodă înainte la Podraga, în ţinutul <loc gol>, f. 45 iarăş<i> nenorocirea lui Ilieş vodă, şi acolo au rămas biruit/. Al patrule<a> războiu. De năroc era Ştefan vodă cu frate-său Iliiaş vodă: cînd bine nu să mîntuia de însu, atunce şi sosiia cu oşti asupra lui. Că în anul 6943 <=1435> , av<gust> 4 s-au lovit Ilieş vodă cu frate-său Ştefan vodă la Pipereşti, în ţinutul Iaşilor, într-o vineri. Ce nărocul cel rău a lui Ilieş vodă, şi acolo au pierdut războiul; cum să dzice un cuvînt, că unde nu va Dumnedzău, nu poate omul.

Vladislav al 3<-lea>, craiul leşăscu, vădzind atîta netocmală şi războae între aceşti doi fraţi pintru domniia ţărîi, i-au aşedzat prin solii săi că li-au împărţit ţara în doao. Lui Ştefan vodă i s-au vinit Ţara de

---

1 *lipseşte* 1434 / *lipseşte* craiul leşăscu / *repetă* Vladislav Iaghelo, 1434 A // 2 patru / pre / *corectat* Liov A // 3 noaptea // 4 pentru // 8 treilea // 10 Iar / coronaţiia acestui crai / *ad.marginal* Iliiaş, 1435 A // 11 pentru // 12 Atunci / seamă / leşăşti priiateni /au poftit]poftind // 13 *lipseşte* să / popreală / ci // 14 Că să ajunsése solii lui Ştefan vodă şi la craiul acesta. Iar curînd // 15 starostii al acelui // 16 strejarilor / această // 17 Iliiaş // 18 treilea războiu al lui Iliiaş / *lipseşte* N // 20 Iliiaş / treilea rîndu // 22 Ci / înainte Ştefan vodă // 23 Iliiaş // 23-24 *după* biruit *ad.* al 4<-lea> războiu // 24 noroc / *ad.marginal* Ştefana, 6943 A / *lipseşte* Al patrule<a> războiu N // 25 cîndu / însu]dînsul / atunci // 27 Ci norocul / a]al / Iliiaş // 27-29 *lipseşte* în ţinutul Iaşilor... nu poate omul N // 28 zice // 29 *lipseşte* nu[1] / Dumnezeu // 30 Deci văzîndu Vladislav craiul leşăscu atîta netocmire / *ad.marginal* 1435 A // 30-31 *lipseşte* şi războae // 31 pentru / ţării / aşăzat // 32 le-au / venit //

Gios, cu Cetatea Albă şi Chiliia şi Tighinea. Iară lui Ilieş vodă s-au vinit Ţara de Sus, Hotinul, Suceava şi cu alte locuri de sus şi Iaşi, precum scrie Stricovschie, carte<a> 17, zaci<alo> 2/.

f. 45v Iliiaş vodă, nezăbăvind vrémea, au mersu la craiul în Liov, împreună cu boiarii săi, cum scrie Cromver la carte<a> 21, de au giurat, fiind de faţă craiul, puind stiagul la picioarele craiului, precum va fi credincios craiului şi gata în poroncile crăeşti, împrotiva fieştecărui nepriiaten a craiului. Şi atunce au legat Iliiaş vodă să de<a> pre an 100 cai, 400 boi şi 200 camine moron pintru triaba cuhnii crăeşti şi 400 băibărace, sau haine roşii. Măcar cum s-au aflat scris de Cromver, cronicariul leşesc, péştele şi boii numai într-acel an li-au dat Ilieş vodă, craiului.

Aşijdirea şi ţinutul Scepinului ce-au fost dat craiul Vladislav Iagheloan lui Alexandru vodă, tatul lui Iliiaş vodă, cu uric de aşădzămînt, l-au întorsu Ilieş vodă craiului pentru pagubele ce-au făcut Alexandru vodă leşilor, cînd au prădat Colomîia şi Sneatinul, de cari am scris înapoi. Iară craiul au dat lui Ilieş vodă cetatea Haliciul, să-ş<i> ţie acolo avérea.

Însă şi Ştefan vodă, asémenea au trimis solii săi la Vladislav craiu f. 46 cu daruri, făgăduindu-să şi el a rămînea /supt poroncile crăeşti. Ce la giurămînt nu l-au mai silit craiul, socotind că va rămînea a trăi Ştefan vodă cu frate-său Ilieş vodă, precum s-au fost legat amîndoi cu giurămînt în Cetatea Albă.

Iară al patrule an au şi mai giurat domnii cu toată boerimea ţărîi, craiului Vladislav al 3<-lea>. Şi acolo Ştefan vodă au adaos să dea pre an 5000 galbini de aur şi 400 cai, cînd ar trebui craiului. Într-acesta chip s-au aflat scris de Cromver la carte 21 şi de Stricovschie, carte 17, zaci<alo> 2, la sfîrşit.

6947 <=1439>. Pre această vréme întrat-au tătarîi în Ţara Leşască de au prădat Podoliia. Şi, întorcîndu-să cu plian tătarîi, sărit-au podolenii după tătari, pre carii agiungîndu-i, întorsu-s-au tătarîi la dînşii şi mulţi némişi au perit, unde şi Mihai Buceaţchii au cădzut în războiu.

6947 <=1439>. Într-acest an au prădat tătarîi Ţara de Sus pîn-la Botăşiani. Ars-au tîrgul Botăşanii. Şi iară la anul, după această pradă, f. 46v în luna lui dechemvrie/ au mai prădat tătarîi şi Ţara de Gios. Ars-au şi tîrgul Bîrladul şi tîrgul Vasluiul.

---

1 Jos / Iar // 1-2 i s-au venit // 2 *lipseşte* şi cu alte locuri de sus // 3 *lipseşte* precum // 4 nezăbovind // 6 jurat / steagul / 7 *lipseşte* craiului // 7 în]la / împotriva // 9 una sută / patru sute / *ad.marginal* Iliiaş, 6944 A / doao sute /pentru treaba // 10 patru sute baibaraci // 11 cronicar leşăscu / că péştile / li-au]au // 12 Iliiaş // 13 Aşîjderea // 14 *lipseşte* Iaghelo / Alicsandru / tatăl // 16 Alicsandru / léşilor / care // 17 *după* vodă, *anulat* craiului A / Iar / Iliiaş // 18 averea // 19 asemenea // 20 poruncile / Ci // 21 jurămînt // 22 Iliiaş // 23 jurămînt // 24 Iar / patrulea / jurat / ţării 25 *lipseşte* al 3 / au adaos Ştefan vodă // 26 cinci mii de galbeni de aur / patru sute / Într-acest // 29 *lipseşte* 6974 / tătarii // 30 plean tătarii / *ad.marginal* Ştefan, 6947 A // 31 ajungîndu-i / tătarii // 32 dînsîi / căzut // 34 Într-acest an 1436 / tătarii // 34-35 pîn<ă> la Bodoşani şi au arsu tîrgul. Iar la anul // 36 dic<he>m<vrie> / tătarii / Jos // 37 *lipseşte* tîrgul[2] //

1439. Într-acest an venit-au soli de la unguri la craiul leşăscu, poftindu-l la Crăiia Unguriască, aflîndu-să pre atunce în mare grijă ungurii de turci. Anume aceşti soli era: Ioan episcopul Sighi<di>nului şi Mathei Talonianul, starostele Dalmaţiei şi a Carvanului şi Emiric Marchelin, postelnicul Siliţiei, poftind aceşti soli ungureşti pre craiul Vladislav să-şi ia muiare pre văduva Elisafta, crăiasa lor. Ce dar după multe svaturi a svétnicilor leşăşti, măcar că Vladislav, craiul leşăscu, fiind om tînăr, nesuferind să-ş<i> ia fămée în vîrstă, mai mult bătrînă şi îngrecată. Iară prin svatul tuturor au priimit şi Crăiia Unguriască. Şi între alte tocméle aşedzat-au şi aceasta, ca de va naşte crăiasa Elisafta făt, şi de va trăi, atunce să siliască craiul Vladislav să-l pue cu agiutoriul său craiu Bohemii, iară Crăiia Unguriască să fie asupra lui Vladislav şi a sămінţii lui/.

f. 47 Şi pentru aceasta tare să nevoia ungurii, mai mult pentru greul ce avia despre sultan Mural al <loc gol>, numit cu acest nume al <loc gol> împărat turcescu. Căci încă fiind viu Voiceh Albreht, craiul unguresc, au fostu trimis sultan Murat sol la craiul leşăscu Vladislav, făgăduindu-i bani şi 100.000 oaste să-i dea, numai să să rădice asupra lui Voiceh, craiului unguresc. Şi au zăbăvit solii turceşti la Cracău, pîn-ce-au luat răspunsu că ungurii de bună voe lor au dat Crăiia Unguriască lui Vladislav, craiului leşescu. Stătut-au, dar, acest Vladislav, craiul leşăscu şi craiu ungurescu şi încă fiind solii ungureşti în Cracău, la Vladislav craiu, iată de olac veni véste cum crăiasa Elisafta au născut făt.

RĂZBOIUL LUI VLADISLAV CRAIU<L> LEŞĂSCU ŞI UNGURESCU CE-AU AVUT CU SULTAN MURAT LA VARNA ŞI AU PERIT VLADISLAV CRAIU ÎN RĂZBOIU.

Acestu craiu Vladislav era, cum s-au pomenit mai sus, craiu leşăscu şi ungurescu, pe vrémea ce împărăţiia Ioan Paleolog al <loc gol> împărat grecescu în Ţarigrad, fiind mare grijă de turci, că den dzi
f. 47v în dzi îmbla să ia Ţarigradul, cum luasă şi alte ţări/de supt stăpîniia grecilor.

Deci împăratul grecesc pururea scriia la Vladislav craiu şi la Iangul, domnul Ţării Ungureşti cei den mijloc, orta magiar, să nevoiască să

---

1 *ad.marginal* Ştefan 1439 A // 2 pohtindu-l / Ungurească // 3 Numele solilor era / Sighidinului // 4 Taloneanul // 5 pohtind / pe // 6 Ci / dupe // 7 sfaturi / sfetnicilor / *lipseşte* craiul leşăscu // 8 fămée]muiare // 9 Iar / sfatul / Ungurească // 10 aşăzat-au // 11 atunci / silească // 12 ajutoriul / iar / Ungurească // 13 seminţii // 15 avea / *lipseşte* al, numit cu acest nume al // 16 împăratu // 17 ungurescu / fost / soli // 18 una sută mii de oaste / să-i rădice // 19 craiul unguresc / zăbovit / turci // 20 răspunsul / voia / au]i-au // 21 Ungurească / craiul leşăscu // 22 craiu // 25 lui]ce au avut / craiul / *lipseşte* ce-au avut / *ad.marginal* Ştefan, 1440 A // 27 *după* războiu *ad.* 1440 // 28 Acest // 29 *lipseşte* al // 30 împăratu // 30-31 din zi în zi // 31 umbla / luase / suptu // 34 Ţării / din / să înevoiască //

vie să dea agiutor împotriva turcilor, ca să să izbăvască creştinii de încungiurarea turcilor. Şi făcînd acea izbîndă îl va încununa cu stimă împărătiască şi nu să va mai chema craiu, ce împărat.

Iară craiul Vladislav cu Iangul domnul, înţălegînd pofta împăratului le era aminte şi cerca vréme să să rădice asupra turcilor pentru volniciia creştinilor. Şi oblicind că sultan Murat s-au dus la Magnisiia să să odihniască, ca un om bătrîn, şi lăsasă în locul său împărat pre fiiu-său, sultan Mehmet, om tînăr, neştiutoriu rîndul oştilor, s-au gătit cu tărie mare şi au trecut Dunărea şi prădară şi arsără satele bulgăreşti şi agiunseră pîn-la Varna, di o luară.

Iară turcii nemică de aciasta nu grijiia, că fiind tînăr sultan Mehmet, umbla tot la vînat şi la alte diezmierdăciuni. Iară vizirii ce era prejur dînsu au scris la sultan Murat numai să vie cum mai curund, că iaste în cumpănă să piară împărăţiia lor, că sultan Mehmet nu-i ascultă de ce-l sfătuesc ei/.

f. 48 Atunce sultan Murat îndată au vinit pîn-împotriva Ţarigradului la Scuder, peste Boaz. Iară în ceasta parte eşisă-i oştile în tîmpinare cu Halil paşa. Şi au poroncit sultan Murat împăratului grecescu, lui Ioan Paleolog, să-l triacă cu vase în ceasta parte de peste Boaz, să nu facă zăbavă cu trecătoarea pre la Galipoli, pre unde-i era a tréce, că apoi vor strîca pacea ce avia între sine. Iară împăratul grecesc Ioan Paleolog, de frică, au trimis de au trecut pre sultan Murat, cu toată oastea ce-au avut, drept pre la Beşictaş, pre lîngă Ţarigrad. Atîta minte avu împăratul grecesc Ioan Paleolog cu sfétnicii lui. Şi nu socotiră, becisnicii, că Vladislav craiu pintru dînşii venisă asupra turcilor. Că de s-ar fi zăbăvit sultan Murat cu trecutul pre la Galipoli, să nu-i fie trecut drept pre la Ţarigrad s-ar fi zăbăvit şi ar fi lovit ungurii pre sultan Mehmet, singur, şi ar fi izbîndit Vladislav craiu, şi pre sultan Murat încă l-ar fi prinsu.

Iară Sultan Murat, după ce au trecut de peste Boaz, îndată au şi mersu la unguri, la Varna şi împreunîndu-să şi cu sultan Mehmet s-au lovit tare cu ungurii; şi înfrînsără ungurii pre turci şi-i tăiară foarte tare, cît să împuţinară călărimea turcilor, numai cu pedestrimea f. 48v rămăsése/sultan Murat. Sfătuitu-s-au turcii să fugă, că pierdusă nădéjdea; ce enicerii n-au lăsat, dzicînd că, măcar să piară pîn-la unul, n-or fugi, ce cu toţii să stia.

Deci ungurii, sămeţindu-să, s-au sfătuit să mai dea războiu turcilor şi să facă năvală tocma la corturile împăraţilor. Iară Iangul, domnul

---

1 ajutor / turcilor]păgînilor / 2 /făcîndu // 3 împărătească / chiema / ci // 4 Iar / cu]şi cu / înţelegînd pohta / *ad.marginal* Ştefan, 1440 A // 6 volnieiia]voia / oblicind]înţelégînd // 7 odihnească / şi să lase // 8 fiiul / neştiutor // 9 arseră // 10 ajuseră /de // 11 Iar / nimic // 12 vînaturi / dezmierdăciuni / Iar // 13 prejur]pe lîngă / dînsul / curînd // 14 piiară // 15 sfătuescu // 16 venit // 17 Scutar / Iar // 18 poruncit // 19 Paleologul / treacă / Boazu // 20 trece // 21 strica / avea / întru]cu / Iar / grecescu / *lipseşte* Ioan Paleolog / *ad.marginal* Ştefan, 1440 A // 22 pe // 23 *după* Beşictaşi *ad.* în grab // 24 avu]au avut / grecescu / *lipseşte* Ioan Paleolog cu]şi / sfetnicii // 25 Vlădislav / pentru / venise // 26 zăbovit / nu-i]nu // 27 zăbovit // 30 Iar // 32 înfrînseră // 34-35 pierduse nădejdea ci incérii // 35 nu au / piiară / pîn<ă> la unul]toţi / n-or]nu vor // 37 semeţindu-să // 38 tocmai / Iar //

ungurescu, au dzis către craiul şi către toţi boiarii, să margă el întîi cu o samă de oşti, să facă năvală la turci şi la cortul împăratului, că-i părea că va izbîndi; iară neputînd izbîndi, atunce lesne va fi să vie şi craiul pre urmă, cu toată oastea, să facă năvală.

Şi plăcu tuturor acel sfat, că toţi cunoştea că va face Iancul izbîndă, fiind om înţălept şi vitiaz bun. Ce craiul, fiind tînăr, n-au ascultat, ce s-au potrivit celor ce era pre lîngă dînsul, carii dzicea că, dacă va izbîndi Iangul, să va vesti numele lui.

Deci aşia s-au înşelat craiul. Şi îndată poronci de au dat în trîmbiţă. Şi încălecară boiarii ameţiţi şi fără de nici un cumpăt déderă năvală asupra porţii împăratului, unde era eniciarii. Şi să făcu un războiu iute
f. 49 şi tare şi năvăliia la cortul împăratului şi să făcu moarte mare/şi cumplită, cît era numai să dea dos sultan Murat. Ce eniciarii nu l-au lăsat, dzicîndu-i că: numai ce-ţ<i> caută a muri aicia cu toţi cu noi; într-alt chip nu poate fi.

Dat-au năvală craiul tocma în cortul împăratului, fără nemică siială şi cumpăt. Iară un eniceriu îndată déde de-i tăia amîndoaă picioarele a calului, celi denainte, de supt craiul, tocma denaintea împăratului. Şi cădzind craiul gios, îndată îl sfărîmară pe craiul în mici bucăţi şi-i luară capul de-l pusără într-o suliţă şi-l purtară pin tabără. Iară oştenii craiului începură a fugi şi turcii a-i goni, tăindu-i şi luîndu-i în robie. Şi mai mulţi s-au înecat într-o baltă mare de lîngă Varna.

Acéstea toate li-au făcut sfatul cel rău şi turburat de vin. Iară Iangul, încă pînă a nu da craiul războiu turcilor, au cunoscut că va petréce craiul aşia. Ce de acolea ş-au luat oastea şi s-au îndelungat şi s-au dus în ţara sa, de nime nedodeit/.

f. 49v După peirea lui Vladislav craiu al 3<-lea> la Varna, maré jéle s-au făcut în toată Crăiia Leşască de peirea craiului lor. Şi înţălegînd că ungurii ş-au ales craiu pre Ladislav ficiorul lui Albreht Voiceh, ce fusése craiu ungurescu mai nainte de Vladislav, craiul leşăscu, care au perit la Varna, fiind copilul Ladislav de 5 ani, s-au strînsu şi léşii la 23 a lui april pre calendariul lor, al doile<a> an după peirea lui craiu Vladislav, căci nu credzusă îndată de perirea craiului, viindu-le veşti într-alt chip, cum l-ar fi luat în robie turcii. Unii dzicia că iaste dus la Ţarigrad, alţii la Vineţiia, alţii la alte locuri. Iară pre urmă înţălegînd că ungurii ş-au pus şi craiu, cum s-au dzis mai sus, pre Ladislav,

---

1 zis / meargă // 2 seamă // 3 iar / *lipseşte* atunce // 4 *ad.marginal* Lucruri streine, 1440 A // 5 Iangul // 6 înţelept / viteaz / Ci // 7 ci / carei zicea // 8 dacă // 9 aşa / înşălat / porunci / trîm<bi>ţe // 10 *lipseşte* boiarii / beţi şi ameţiţi / făr<ă> de / déteră // 11 inicérii // 13 dosul / Ci inicérii // 14 ci-ţ<i> /a muri cu noi aicea; iar într-alt chip nu să poate // 16 craiul năvală / făr<ă> de nimic sfiială // 17 Iar inicéri<i> / deteră şi tăiară / *lipseşte* a // 18 céle dinainte / tocmai a // 19 căzînd / jos / *lipseşte* pe craiul // 20 puseră / prin / Iar oştenii / *ad.marginal* Tij streine, 1440 A // 22 Şi]Iar // 23 le-au / Iar // 24 pîn<ă> a // 25 petrece / Ci / *după* acolea *ad.* îndată / îndălungat // 26 de nime nedodeit]nesupărat de nimeni / *după* nedodeit, *anulat:* Atîta avum a pomeni războiul lui Vladislav craiu la Varna. Şi de icea înainte lăsăm să scrie ungurii, iară noi ne întoarcem la rîndul istoriei noastre A // 27 perirea / *lipseşte* al 3 / mare jale // 27-36 *textul este redat la p.* 258-259 N // 28 de peirea craiului lor]pentru dînsul / înţălegîndu // 29 feciorul // 29-30 *lipseşte* Voiceh... craiul leşăscu // 31 copil / *lipseşte* şi / a]ale // 32 ap<ril> / calindariul / *lipseşte* craiul // 33 crezuse / craiului]lui // 34 turcii în robie / zicea // 35 Veneţiia / Iar / înţelegînd // 36 zis //

atunce şi léşii s-au strînsu la cetate la Siragi, în anul de la Hristos 1445. Acolo au socotit, din sfatul lui Zbignev cardenalului, ca să aliagă craiu pre Cazimir cneadzul Litfei, fratele lui Vladislav, craiul leşăscu şi unguresc, cel perit la Varna. Şi îndată au trimis soli la Litva să poftiască pre Cazimir cneadzul la Crăiia Leşască, la săimul la Petricov. Iară Cazimir au pornit pre solii leşăşti cu răspunsu îndoit, dzicînd că el însuş<i> pintru jéle frăţine-său, lui Vladislav craiului, nu f. 50 poate să margă la săimul de la Petricov/ce au trimis solii săi, pre Rafivin, pre Cherzgal şi pre Paţă, în luna lui septemvrie. Iară neplăcînd léşilor răspunsul lui Cazimir, de iznoavă au trimis la Cazimir 8 boiari de svat să-l aducă cu tot de<a>dinsul pe Cazimir la crăie; şi de n-ar priimi, sau de ar mai lungi voroavele, să-i spue solii că-ş<i> vor cerca alt craiu.

Ce Cazimir tot sta îndoit, că şi boiarii Litvei nu era bucuroşi să-i lasă Cazimir, căci l-au cunoscut om îndrăzneţ la trebile războaelor. Iară muma lui Cazimir îl sfătuia, ca pre un ficior, să asculte sfatul cel mai de folos. Ce tot aşia Cazimir au răspunsu solilor leşăşti să aştépte cu seimul de la Petricov, pînă să va mai sfătui cu boiarii Litfei.

Strîns-au seim Cazimir cneadzul la Vilna, în Litfa, în anii de la Hristos 1446, în luna lui ghenarie. Acolo s-au strînsu Litva toată şi au răspunsu léşilor să mai aştépte cu alesul craiului nou; că într-alt chip de f. 50v vor vrea să facă léşii, să vor scula cu toată puterea asupra lor.

Ce au căutat léşilor, şi de nevoe, a aştepta. Şi aşia/, să scurtăm voroava, au ales pre Cazimir, al doilea ficior a lui Vladislav Iaghelo, craiu leşăscu, şi l-au coronit în Cracău.

DE AICEA NE ÎNTOARCEM IAR LA RÎNDUL ISTORIE<I> ŢĂRÎI NOASTRE.

După ce s-au împărţit fraţii Iliiaş vodă şi cu Ştefan vodă, precum s-au pomenit mai sus, aflat-au vréme Ştefan vodă ca să să curăţască de frate-său, Iliiaş vodă şi l-au prinsu cu vicleşug, poftindu-l la sine, ca pe un frate, şi i-au scos ochii în anii 6952 <=1444>, în luna lui mai, înaintea Rusaliilor.

---

1 atuncea / *lipseşte* la[2] / *ad.marginal* Tij streine. 1445 A // 2 *lipseşte* Acolo / aleagă // 3 cnezul Litvei / *corectat* ca să aliagă A / *corectat* cneadzul Litfei A // 1-24 *textul este redat la p.* 259 N // 4 cel]care au // 5 pohtească pe / *lipseşte* cneadzul / seimul // 6 Iar / leşeşti / zicînd // 7 pentru jalea // 8 meargă / seimul / ci / pre 2]şi pre // 9 Iar // 10 au mai / *lipseşte* la Cazimir / sfat // 11 denadinsul / *lipseşte* pe Cazimir / dar de nu va priimi // 13 altu // 14 Ci // 15 lase / îndrăzneţ la războae. Iar / *ad.marginal* Lucruri strine. 1446 A // 16 fecior // 17 Ci / aşa / aştepte // 18 pîn<ă> să // 19 Cazimir cneazu seim la Vi<l>na / Litva / anul // 20 ghenar / Şi acolo / toată Litva // 22 puterea lor, asupra lor // 23 Ci / *lipseşte* şi[1] / dă / aşa // 24 vorba / ficior / a]al // 26 aici / istorii / *lipseşte* ţărîi / Atîta avum a pomeni războiul lui craiu Vladislav la Varna şi lăsăm să scrie ungurii de aicea înainte, iar noi ne întoarcem la rîndul istoriei noastre N // 28 *ad.marginal* Iliiaş i Ştefan. 1445 A / *după* Iliiaş vodă *ad.marginal* şi să ţie toată ţara însuş<i> A // 28-32 *textul este redat la p.* 255 N // 29 curăţească // 30 *după* frate-său *ad.* şi să ţie numai el toată ţara / *lipseşte* Iliiaş vodă / pohtindu-l //

Pentru această orbire a lui Iliiaş vodă de frate-său Ştefan vodă nemică nu scrie cronica leşască, ce numai la létopisăţul ţărîi am găsit scris.

Domnit-au Iliiaş vodă, întîi 2 ani şi 9 luni singur. Iară apoi, împăcîndu-să, au mai domnit amîndoi, împreună, pînă la 7 ani. Şi după orbirea lui Ilieş vodă au mai domnit singur Ştefan vodă 5 ani, care peste tot s-au făcut domniia lor ani 12. Avut-au Iliiaş vodă 2 fii, pre Roman şi pre Alexandru, iar Ştefan vodă pre Petru/.

f.51

VALAHIA.

6953, 1445. DOMN 8. DOMNIE 8. RADUL VODĂ AL 3<-lea>, CE S-AU NUMIT CEL FRUMOS.

De viaţa acestui domnu, sau de întîmplările ce ar fi fost în domniia lui, nemică, necăiuri scris n-am găsit, fără cît atîta am aflat însămnat că el au făcut Mănăstirea Tînganul, în ţinutul Elhovului, şi au domnit ani 15.

MOLDAVIA.

6953, 1445. DOMN 12. DOMNIE 12. ROMAN VODĂ AL 2<-LEA>, SIN ILIIAŞ VODĂ.

După moartea lui Iliiaş vodă, neputînd răbda fiiul său Roman
f.51v vodă/atîta nedumnădzărie a unchiului său Ştefan vodă ce făcusă cu tată-său Iliiaş vodă, s-au agiunsu cu o samă de boiari de curte şi au prinsu pre unchiu său, Ştefan vodă, şi i-au tăiat capul. Şi au apucat Roman vodă scaonul ţărîi. Iară Pătru vodă, fiiul lui Ştefan vodă, simţind că îmblă văru-său, Roman vodă, să-l omoară cu vicleşug, nu au putut îngădui, ce i-au căutat deodată lui Pătru vodă a da cale văru-său lui Roman vodă şi au pribegit la unguri. După ce au pribegit Pătru vodă în Ţara Unguriască, de nevoia văru-său, lui Roman vodă, n-au zăbăvit, ce curundă vréme agiutorindu-l Ioan Huniiad, vestit pre

1-8 *textul este redat la p.* 255 N // 2 nimic / ci / létopiseţul ţării // 4 *lipseşte* singur / Iar // 4-8 Iară după ce au orbit pre Iliiaş vodă au amai domnit împreună 7 ani şi au murit Iliiaş vodă. După aceia au mai domnit Ştefan vodă 5 ani. Lăsat-au Iliiaş vodă pre urmă fecior pre Roman vodă şi Ştefan vodă pre Pătru vodă N // pîn<ă> la // 8 *lipseşte* pre[2] / Alicsandru / pe // 9 Vlahiia, 1445 / *ad.marginal* Valahia. Radul, 6953 A // 9-15 *lipsesc* C // 10-11 Radul vodă ce s-au numit cel Frumos // 12 viiaţa // 13 nimic, nicăire / *lipseşte* scris / atît / însemnat // 14 Elfovului // 16 *lipseşte* Moldavia N // 16-18 Moldaviia. Roman vodă sin Iliiaş vodă. 1445 // 17 *ad.marginal* Moldavia. Roman. 1442 A / Domniia lui Roman vodă, fiiciorul lui Iliiaş vodă şi războaele ce-au avut cu Pătru vodă, ficiorul lui Ştefan vodă N // 19 neputîndu // 20 nedumnezeire / unchi-său lui / făcuse // 21 ajunsu / seamă // 22 unchi-său // 23 scaunul ţării. Iar / *lipseşte* fiiul lui Ştefan vodă / 24 simţindu / umbla / *ad.marginal* Roman. 1445 A / vără-său / omoare / n-au // 25 ci // 26 văru-său // 27 Ungurească / dă / vără-său // 28 zăbovit, ci curînd / ajutorindu-l //

atuncea, otcîtmuitoriul Ţării Ungureşti, au venit Pătru vodă cu oaste unguriască şi au împinsu <pe> văru-său Roman vodă din ţară şi au apucat el scaonul. Iară Roman vodă au năzuit la craiul leşăscu Cazimir al <loc gol>, fiindu-i văr primare de pre mumă şi i-au arătat strîmbătatea despre văru-său Pătru vodă. La care i-au răspunsu craiul că după ce să va pogorî în Ţara Rusască şi la Liov îi va da răspunsu.

f. 52 Şi aşia, pogorîndu-să craiul Cazimir spre părţile rusăşti/, eşit-au înaintea craiului muma lui Roman vodă, mătuşia craiului, aflîndu-să şi ia acolo, căriia îi dedésă craiul Colomîia de chiverniseala ei, rugîndu-să craiului de agiutor fiiu-său, lui Roman vodă, avînd şi ia, cu sine, 200 de moldoveni. Ce dar craiul au fostu sfătuit, ori să-i tocmască pre amîndoi la domnie, ori să pue pre Roman vodă cu tărie. Iară mai apoi au hotărît sfatul că de-i vor împăca cu Pătru vodă, să domniască ţara împreună, că-i dai pre urmă vreunul de dînşii să nu paţă mai rău decum au păţit Iliiaş vodă cu frate-său Ştefan vodă, ce mai bine să-l pue cu tărie pre Roman vodă la domnie.

Şi vrînd să facă craiul gătire de oaste, agiutor lui Roman vodă, scos-au şliahta rusască şi de la Primislia şi de la Liov, de la Belzu, de la Helmu şi de la Podoliia şi au purces craiul cu oastea pîn-la Liov. Ce mai apoi tîmplîndu-să de au murit Roman vodă, otrăvit de văru-său Pătru vodă, s-au lăsat şi craiul de acel gînd. Şi au domnit Roman vodă ani 1/.

f. 52v

6954, 1446. DOMN 13. DOMNIE 13. PĂTRU VODĂ AL 3<-LEA>, FIIUL LUI ŞTEFAN VODĂ, NEPOT DE FIIU LUI ALEXANDRU VODĂ BĂTRÎNUL.

Acestu Pătru vodă au luat domniia ţărîi cu agiutoriul de la unguri, cum s-au pomenit mai sus. Şi dzic să fie dat el cetatea Chiliei ungurilor. Aşia scrie létopisăţul moldovenesc. Iară cronicarii leşăşti nemică de aceasta nu însămniadză, nici cu ce pricină au dat-o, sau cît ar fi stăpînit-o ungurii nu scrie.

Iară Cazimir, craiul leşăscu, vădzind că au murit Roman vodă şi au rămas la domniia ţărîi Pătru vodă şi aflîndu-să craiul pogorît la

---

1 otcîrmuitor Ţării // 2 ungurească / împinsu pe vără-său // 3 scaunul. Iar / *lipseşte* leşăscu / *lipseşte* al // 4 *lipseşte* şi // 5 vără-său // 3-6 Iară Roman vodă, după ce au năzuit la Cazimir craiu şi arătîndu-i strîmbătatea despre văru-său, Pătru vodă, i-au răspunsu că, după ce să va pogorî în Ţara Rusască, îi va da răspunsul N // 6 Rusească / răspunsul // 7 aşa / ruseşte // 8 mătuşa // 8-12 mătuşa lui craiu, avînd cu sine 200 de moldoveni, agiutoriu fiiu-său, lui Roman vodă, asupra lui Pătru vodă. Gătise craiul Cazimir cîteva oşti întru agiutoriul lui Roman vodă, să meargă asupra văru-său, lui Pătru vodă. Ci, după ce au înţeles craiul că au murit Roman vodă, otrăvit de văru-său, Pătru vodă, s-au pogorît craiul la Cameniţă N // 10 ajutor fiiului său / *lipseşte* lui // 11 Ci / tocmească // 12 Iar // 13 domnească // 14 că-i]cînd / de dînşii]dintr-înşîi // 15 ci // 16 / *ad.marginal* Roman. 1445 A // 17 ajutor / 19 pînă / Ci // 20 întîmplîndu-să / vără-său // 23 *lipseşte* 6954, 1446. Domn 13. Domnie 13 / *lipseşte* al 3 // 23-25 *lipsesc* N // 24 Alicsandru // 25 Bătrînul]celui Bătrîn, 1446 / *ad.marginal* Petru A // 26 Acest / ţării / ajutoriul // 27 zic // 28 Aşa / létopiseţul moldovenescu. Iar // 29 nimic / însemnează // 30 o va fi stăpînit // 31-33 *lipseşte* Iară Cazimir... la Cameniţa N // 31 Iar / văzîndu // 32 rămas domniia ţării la //

Camenița, fiind acolo lîngă craiul și voevodziile Primislii, a Liovului, a Helmului și a Podoliei, îndată au trimis craiul solii săi la Pătru vodă, anume pre Ozdrovîz, voevodul Țărîi Rusăști și pe Conețpolschii, caștalianul Sandomirului și starostele de Primislia, să margă singur / f. 53 Pătru vodă înaintea craiului, să facă jurămînt și, după cum s-au aflat scris, și de cronicarii leșăști, să dea și pre Mihailo cneadzul, ficiorul lui Jicmont cneadzul de Litva, carele fugisă de la craiul, întîi la cneadzul Mazoviei, apoi la prusi și la Șlionsca, mai apoi prin Țara Unguriască au venit în Moldova.

Iară Pătru vodă, vădzîndu-să mîntuit de nepriiatinul său Roman vodă au răspunsu la acéstea solilor crăești cît pentru giurămîntul să-l facă iaste gata, și aicea și înaintea craiului să margă nu s-au apărat, numai să nu fie chemat cu vreun vicleșug. Iară pre Mihailo să-l dea nu i să cade pre cel ce au năzuit la dînsul, ca să nu-ș<i> piardză credința; nice craiului, socotéște, că nu-i va fi cu cinste, iară den țară îl va goni, precum au și făcut, că peste puțină vréme l-au gonit Pătru vodă pre Mihailo den țară. Iară acel Mihailo, mergînd la tătari, la hanul Crîmului, mare pagubă au făcut léșilor în Podoliia. Așijdirea, în anul de la Hristos 1449, acel Mihailo, împreunîndu-să cu acieș<i> tătari au lovit Țara Sibirului și au luat Starodubul, Novogrodul și alte multe f. 53v cetăți rusăști/. Iară de vreme ce am pomenit de acest Mihailo, am socotit să însămnăm și pricina fugirii lui din Țara Leșască spre aceste părți.

Acest Mihailo, ficiorul lui Jicmont, cneadzul Litvei, după peirea lui Vladislav al <loc gol>, craiul leșăsc și ungurescu la Varna și el nedejduia că va apuca crăiia leșască. Iară după ce au stătut Cazimir al <loc gol> craiu pre acéia vréme, rugîndu-să el craiului de cnedziia tătîne-său la Litva și vădzind Mihailo că nemică nu isprăvește, încă cunoscînd pre craiul și cu ură asupra sa, au fugit din Litva la Mazoviia, la socru-său, tatul muiarii sale. Și de acolo, cum s-au dzis mai sus, la prusi. Ce și acolo, vădzind că nu va putea trăi, s-au dus la Smolensca și de acolo, prin Țara Unguriască, au venit la Pătru vodă în Moldova.

Cazimir, craiul leșăscu, după acia solie, grăbindu-să să margă în Litva, pentru că să apropiia vrémea seimului Novogrodului, luînd véste de Pătru vodă că vine la Hotin să facă giurămînt singur craiului Cazimir, au trimis craiul 4 soli la Pătru vodă la Hotin. Iară craiul,

---

1 Camenită / Prémislii // 2 *lipsește* și / Podolii // 3 *lipsește* pre / Țării Rusești // 3-4 *lipsește* anume pre Ozdrovîz... de Primislia N // 4 Sandomirului / starostile de Preamislea, ca să meargă // 8-10 *lipsește* carele fugisă... în Moldova N // 6-7 cneazul[1-2] // 6 feciorul // 7 care fugise // 8 cnezul // 10 Iar / nepriiatenul său, de / *ad.marginal* Petru. 6954, 1446 A // 11 acestea /crăești]leșăști / jurămîntul // 12 meargă // 13 Iar // 14 piiarză // 15 nici / socotește / iar din // 17 Iar / mergîndu // 18 Așijderea // 19 aceiaș<i> / *ad.marginal* 1449 A // 21 rusești /Iar / vréme // 21-23 *lipsește* Iară de vreme... spre aceste părți N // 22 însemnăm *lipsește* din Țara Leșască spre aceste părți // 24 feciorul / cnezul // 25 *lipsește* al / leșăscu // 26 nădăjduia / Iar / *lipsește* al craiu / *ad.marginal* Streine. 1446 A // 27 acea / cneajîia // 28 văzîndu / nimic / isprăvéște // 30 Mozoviia / tatăl muerii / zis // 31 Ci / văzîndu // 32 Ungurească // 34 acea / meargă // 35 Novogorodului luîndu // 36 jurămînt // 37 Iar //

neaşteptînd venirea solilor săi, au purces la Litva (scrie Cromver, carte f. 54 22)/. Iară Pătru vodă au giurat înaintea solilor leşăşti, împreună cu toţi boiarii ţărîi, cum vor fi cu priinţă craiului. Iară încă fiind craiul la Cameniţa, să fie venit sol de la hanul Crîmului la craiul Cazimir, îndemnînd pre craiul asupra lui Pătru vodă. Iară cu ce răspunsu îl va fi întorsu craiul pre acel sol tătărăscu nu scriu istoricii leşăşti, numai însămniadză dzicînd că pre taină l-au pornit.

LUCRURI STREINE.

Cazimir, craiul leşăscu, bine n-au sosit în Litva, iară tătarîi au întrat în Podoliia, de au ars-o şi au prădat-o. Ce la întorsu i-au lovit la strîmtori Theodor Buciaţchii, starostea Podoliei şi au scos mulţi robi.

În anii de la Hristos <1448> Ioan Huniiad, otcîrmuitoriul Ţărîi Ungureşti, după ce au pierdut războiul la Varna, unde au perit Vladislav, cum s-au pomenit, de iznoavă într-acestaş an au purces cu oşti asupra turcilor. Ce den vicleşugul lui Gheorghie dispotul f. 54v sirbescu/fiind încungiurat Huniiad, otcîrmuitoriul Ţărîi Ungureşti, de sultan Murat al <loc gol> împărat turcescu în Cîmpia Mierulii, la marginile bolgarilor, au pierdut Huniiad războiul şi au perit creştini 8000. Şi fugind Huniiad l-au prinsu Gheorghie dispotul şi au căutat lui Huniiad a pune zălog la Gheorghie dispot pre Vladislav, fiiu-său cel mai mare, pîn-au trimis preţul său de răscumpărare.

AICE VENIM IARĂŞ<I> LA RÎNDUL ISTORIEI NOASTRE.

De acest Pătru vodă aşia am găsit scriind la toate létopisăţîle, că au fost ficior lui Ştefan vodă şi nepot de fiiu lui Alexandru vodă. Iară la cercarea uricilor ce-am făcut noi am aflat cum un Pătru vodă, ce-au fost într-acest vlet, ce scrie şi la létopisăţă cum că au fost ficior lui Alexandru vodă, şi din vréme că alt Pătru vodă n-au mai fost la acia vréme făr-de acesta, mai de credzut sînt uricile lui, decît létopisăţîle. Numai aceasta n-am putut adeveri, chiar ficior bătrînului Alexandru vodă au fost, au nepot de fiiu lui Alexandru vodă, de vreme că Alexandru vodă Bătrînul au avut fii numiţ<i> şi Pătru şi Alexandru/.

---

1 cum scrie // 2 Iar / jurat // 3 ţării cum că / cu priinţă]supt poronca / Iar // 4 Cameniţă // 5 îndemnîndu / Iar // 6 *lipseşte* craiul // 7 însemnează / *lipseşte* dzicînd / *după* pornit *ad.* Scrie letopisăţul ţărîi că acest Pătru vodă să fie dat cetatea Chiliei Ungurilor; iară pentru ce au dat-o nu însămniază. Nice cronicarii leşăşti nemic de aceasta nu scriu N // 8 striine / *ad.marginal* Lucruri streine 1446 A, *lipseşte* N // 9 iar tătarii // 10 Ci // 11 strimtori / Podolii // 12 Ţării // 14 Vladislav craiu / pomenit mai sus /într-acest // 15 Ci din / despotul sîrbescu // 16 Ţării // 17 *lipseşte* al / împăratu // 19 opt mii / despotul // 20 despotul / V<lad>islav / fiiu său]feciorul lui // 22 Aici / iar / istorii // 22-31 *lipsesc* N // 23 aşa / scriind]scris / létopisiţile / *ad.marginal* Petru, 1446 A // 24 fecior / Alicsandru / Iar // 26 *după* văleat *ad.* 1446 / létopisiţe / fecior // 27 Alicsandru // 28 acea / crezut / létopisiţile // 29 fecior // 29-30 Alicsandru$^{1-2}$ // 30 vréme // 31 Alicsandru$^{1-2}$ / şi^{1}]pe / şi^{2}]şi pe //

f. 55 Acest Pătru vodă cîţi ani ar fi domnit peste tot, necăiuri scris n-am găsit, făr-cît atîta scriu une létopisăţe moldoveneşti că, după ce au dat cetatea Chiliei ungurilor, au domnit un an şi au murit. Ce prin socotiala toată domniia lui au fost ani 1/.

f. 55v 6955, 1447. DOMN 14. DOMNIE 14. ŞTEFAN VODĂ AL 3<-LEA>.

După moartea lui Pătru vodă au stătut la domnie acest Ştefan vodă, carele de unde au vinit, sau a cui ficior au fost, necăiuri scris la létopisăţîle moldoveneşti nu s-au aflat. Cum şi pentru un Ciubăr vodă, carele să fie domnit pre urma acestui Ştefan vodă. Dzic că dentr-un létopisăţ lătinescu să fie adaos aceste domnii. Iară Miron logofătul dzice că în cronicele leşăşti nemică n-au aflat scris, pomenind de aceşti doi domni, ce cum li-au fost scurtă domniia, aşea şi pomenirea lor. Iară şi aceasta nu am trecut a nu însămna, cum s-au tras cuvîntul den om în om pentru aceşti doi domni, atît pentru Ştefan vodă, cît şi pentru Ciubăr vodă. Dzic că pre acest Ştefan vodă să-l fie omorît boiarii săi. Şi au făcut hotărîre boiarii, pre cine vor afla de dimineaţă la poarta cetăţii, pe acela să-l facă domnu. Şi aflînd dimineaţa la poartă pre un om bătrîn cu un ciubăr, numai decît l-au rădicat domnu şi i-au dzis Ciubăr vodă.

Murit-au acest Ştefan vodă în scaon, domnind ani 1; iar Ciubăr vodă au domnit luni 2/.

f. 56 6956, 1488. DOMN 15. DOMNIE 15. ALEXANDRU VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL LUI ILIIAŞ VODĂ, NEPOT DE FIIU LUI ALEXANDRU VODĂ BĂTRÎNUL.

De domniia acestui domnu mulţi istorici, în multe chipuri au scris. Şi mai vîrtos Miron logofătul, uitîndu-să mai mult pe cronicile leşăşti decît pe létopisăţîle ţării şi nice la rîndul domnilor pre acest Alexandru
f. 56v vodă nu l-au fost pus. Pentru că létopisăţul lui Miron scrie că/ după moartea lui Ştefan vodă şi în urma lui Ciubăr vodă ar fi stătut la domnie un Bogdan vodă, făcîndu-să că iaste ficior lui Alexandru vodă

1 nicăiri / *ad.marginal* Petru, 1446 A // 2 fără cît / unele létopiseţe // 3 Chilii / ci // 4 socoteală / *lipseşte* toată / ani 1]un an // 5 *lipseşte* N / *lipseşte* 6955... domnie 14 /*lipseşte* al 3 / *ad.marginal* Ştefan A // 6 *după* vodă *ad.* la leat 1447 // 7 carele]Acest domnu / a]al /fecior / au]va fi / nicăiri // 8 létopisiţile // 9-28 *lipseşte* Dzic că... l-au fost pus N // 9 carăle / zic // 9-10 dintr-un lét<o>piseţ letinescu // 10 Iar //11 zice / nimic // 12 ci / li-au / aşea]avea // 13 Iar / însemna / din // 14 *lipseşte* atît pentru / *lipseşte* cît / *lipseşte* pentru // 15 Ciăbăr / Zic // 17 pre // 20 scaun / an // 21 2 luni // 22 *lipseşte* 6956... domnie 15 / Alicsandru / *lipseşte* al 2 / *ad.marginal* Alexandru, 6956 A // 23 Alicsandru // 24 *după* Bătrînul *ad.* 1448 // 27 létopisiţile ţării / *lipseşte* pre acest Alexandru vodă // 28 létopiseţul / *sub* lui Miron, *încercuit* ţării // 29 Cibăr // 28-2 Iară după acei domni s-au rădicat domnu Bogdan vodă, făcîndu-să ficior lui Alexandru vodă celui Bun. Ce precum scrie Stricovschii N // 30 fecior / Alicsandru //

Bătrînul. Şi încă dzice că au aflat în cronica leşască scris de Stricovschie, carte<a> istoriei sale 40, zaci<alo> 2, că n-ar fi fost Bogdan vodă ficior cu cununie lui Alexandru vodă. Şi acest Bogdan vodă ar fi avut războiu cu Alexandru vodă la Tămăşeni, lîngă Roman, pre Siret. Şi după mult războiu au biruit Bogdan vodă pre Alexandru vodă. Şi la acel războiu au perit Onciul logofăt şi Coste şi Andronic şi alţii. Iară Alexandru vodă au fugit în Ţara Leşască, cătră agiutoriul lui craiu Cazimir. Iară Uréche vor<nicul> nice decum, nemică, de acest Bogdan vodă, sin Alexandru vodă celui Bun nu pomeneşte. Ce scrie că după Ciubăr vodă au stătut la domnie acest Alexandru vodă, fiiul lui Iliiaş vodă. Şi aduce mărturie pre Onciul logofăt şi Coste şi Andronic, cum că Bogdan vodă au fost fiiu acestui Alexandru vodă cel Tinăr, însă nu cu cununie. Şi după ce-au domnit Alexandru vodă 4 ani, s-au rădicat fiiu-său, Bogdan vodă, cu războiu asupra sa. Şi s-au lovit cu tată-său, Alexandru vodă, la Tămăşeni, av<gust> 22. Şi după multă nevoinţă au biruit Bogdan vodă pre tată-său, Alexandru vodă, şi multă
f. 57 moarte s-au făcut în oastea lui Alexandru vodă. Şi/ într-acel războiu au perit oameni de frunte: Onciul logofăt şi Coste şi Andronic şi alţii. Şi au apucat Bogdan vodă scaonul tătîne-său, iară Alexandru vodă au fugit în Ţara Leşască cu doamnă-sa şi cu cuconii săi.

Aflatu-s-au scris la un létopisăţ sirbăscu, de Azarie călugărul, precum în dzilele acestui domnu Alexandru vodă s-au hirotonit preaosvinţitul mitropolit chir Theoctist, de Nicodim din Ţara Sirbască, în dzilele bun crédinciosului cneadzului Gheorghie Dispot. Aflat-am şi noi multe hrisoave a cestui domnu Alexandru vodă, care îl adeverescu că au fost fiiu lui Iliiaş vodă şi au domnit ani 4/.

f. 57v

6960, 1452. DOMN 16. DOMNIE 16. BOGDAN VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL LUI ALEXANDRU VODĂ, CE SĂ NUMÉŞTE CEL TÎNĂR ŞI NEPOT DE FIIU LUI ILIIAŞ VODĂ. CAP <loc gol>.

După ce au biruit Bogdan vodă pre tată-său Alexandru vodă şi au apucat scaonul, cum scrie mai sus, iară tată-său, Alexandru vodă, aflîndu-să în Ţara Leşască, au poftit agiutor de la craiul Cazimir. Nu s-au apărat craiul, ce îndată au trimis pre Ioan Siniavschii cu Ţara Rusască şi cu Podoliia şi au împinsu pre Bogdan vodă şi au apucat

---

1 zice // 2 cartea istorii // 3 fecior / Alicsandru // 4 Alicsandru / Tămăşăni // 5 Alicsandru // 6 Costea // 7 alţi / Iar / Alicsandru / ajutoriul // 8 Iar / nici / nimic // 9 *ad.marginal* Alexandru, 1447 A // 8-31 *lipseşte* Iară Uréche... cum scrie mai sus N // 9 Alecsandru / Ci // 10 Alecsandru // 11 Costea // 12 Alicsandru / Tînăr // 13 după ce-au dobîndit Alicsandru vodă domniia au domnit 4 ani şi // 14 fii-său // 15 *lipseşte* Alexandru vodă / Tămăşăni // 16-17 Alixandru vodă[1-2] // 18 *lipseşte* şi[1] / Costea // 19 scaunul / iar Alicsandru // 20 cu doamna şi / *ad.marginal* Alexandru, 1447 / coconii // 21 lét<o>pisiţu sîrbescu // 22 zilile / Alicsandru // 23 preaosfinţitul / Sîrbească // 24 zilile / cneazului / Despotu // 25 ale acestui / Alicsandru // 27 *lipseşte* 6960... domnie 16 // 28 *lipseşte* al 2 / Alicsandru / *ad.marginal* Bogdan A // 29 *lipseşte* Cap // 30 *după* Alicsandru vodă *ad.* la leat 1452 / *lipseşte* şi // 31 scaunul / iar / *lipseşte* Alexandru vodă // 32 poftit]cerut / ajutoriu // 32-33 Nu s-au apărat craiul]Deci craiul nu s-au apărat // 33 ci / pre un / Sineavschii // 34 Rusească / pe //

Hotinul şi Niamţul şi Suceava şi iar au aşădzat pre Alexandru vodă la scaonul ţărîi. Iară Bogdan vodă, fără zăbavă, înţălegînd că s-au întorsu Ioan Siniavschi în Ţara Leşască, adunînd oameni de pretutindene şi după multă nevoinţă iar au scos pre Alexandru vodă den domnie şi den ţară şi au apucat iară Bogdan vodă scaonul.

f. 58 Năzuit-au Alexandru vodă iară la craiul leşăscu, făcînd/jalobă de iznoavă pre fiiu-său, Bogdan vodă. Şi au stătut craiul multă vréme la sfat, la ce cale ari putea pune ţara, aflîndu-să atîte amestecături într-însa. Deci o samă de sfétnici dzicea, de iaste voia craiului să ia toată Ţara Moldovei supt stăpîniia sa, să scoaţă domnii dentr-însa şi să o împarţă, să o facă ţinuturi, să pue giudeţ oamenii săi, iară lui Alexandru vodă să-i dea vreun olat în Ţara Leşască, să-i fie pentru traiul său. Iară altor sfétnici s-au părut acest sfat foarte cu greu şi primejdios într-un nărod nesuferitoriu de stăpîni streini. Şi cătră acéstea pentru lége şi pentru megieşie aproape cu turcii, carii acmu luasă supt stăpîniia lor bolgarii şi ţărmurile Dunării. Cu greu să socotiia şi dzicea că mai bine iaste să să apere de după zidiul altora, decît de după al său. Mai sănătos sfat au aflat acest de pre urmă, ca cu putére streină şi primejdie mai bine iaste a să apăra şi a să mîntui de un vrăjmaş, ca Turcul.

Şi aşa [pre] o samă de boiari moldovéni, ce să afla pre acéia f. 58v vreme/în Ţara Leşască cu Alexandru vodă, aliasără pre Ozdrovăz Coneţpolschii să ducă de iznoavă pre Alexandru vodă în scaonul ţărîi, carii au scos voevodziia rusască; şi avea Alexandru vodă şi moldoveni, gloate mari, şi au întrat în Moldova cu trei oşti mari: moldovénii, cu domnul său, un polcu; Buciaţchii cu podolénii, iară cu altă oaste era Coneţpolschii.

Trecut-au Nistrul la Hotin, supt cetate, că era cetatea pre mînule oamenilor lui Alexandru vodă. Iară Bogdan vodă era atunce la Lipovăţ în ţinutul <loc gol>. Léşii, dacă au înţăles de Bogdan vodă aproape, au trecut Prutul să-i dea războiu. Ce Bogdan vodă socotind că nu le va putea sta împrotivă s-au tras la locuri strîmte pentru să înşéle pre léşi la strîmtori şi zăbăvind, să-i flămîndzască. Aşea i-au purtat den loc în loc pîn-la apa Bîrladului; iară el tot ţinia pădurile şi trimitea cu înşălăciuni soli cum îi iaste voia să să pléce craiului şi să facă pace, făgăduindu-să, precum mărturiséşte Dlugoş, istoricul leşăscu şi

1 Neamţul / aşăzat / Alicsandru // 2 scaunul ţării. Iar / înţelegînd // 3 Sineavschii / adunîndu / du pretutindinea // 4 Alicsandru / din$^{1-2}$ // 5 *lipseşte* iară Bogdan vodă / scaunul // 6 Deci Alicsandru vodă au năzuit iarăş / jalbă // 7 pre]pentru fii-său // 8 ar / atîta // 9 seamă / sfetnici zicea // 10 Ţara Moldovei]Moldova / dintr-însa // 11 judeţi // 12 Alicsandru / vreun]un // 13 Iar / *ad.marginal* Bogdan, 1452 A // 14 norod / striini // 15 acestea // 15-16 carei acum l<u>asă // 16 stăpînirea // 17 zicea / dupe zidul // 18 *lipseşte* de / dupe / de pre]dupe // 19 putere striină // 21 seamă / moldoveni / acea vréme // 22 Alicsandru / aléseră // 23 Alicsandru / scaunul ţării care // 24 rusească / Alicsandru / *lipseşte* şi^{2} / moldovenii // 26 său]lor *ad.marginal* Bogdan, 1452 / Buceaţchii / *după* podolenii *ad.* alt polc / iar cu alt polc era Coneţchii // 28 Nistru / mîinile // 29 Alicsandru / Iar / atuncea / Lipoveţ // 30 dac<ă> au înţeles // 31 Ci // 32 împotrivă / strimte / înşale // 33 strimtori / zăbovind / flămînzească / Aşa / din // 29 iar / ţinea // 35-36 să să plece lui craiu şi pînă va vini Alexandru vodă la vîrstă, că era atunce de 15 ani, să ţie Bogdan vodă scaonul ţării, făgăduindu-să N // 36 istornicul //

f. 59 Mehovia 70.000 galbini de aur turceşti. Iar/, cum scrie Vapovschii, 7000 ughi turceşti să dea craiului pre an şi încă şi alte daruri multe făgăduia, numai să-l apere craiul de turci.

Credzind léşii aceste cuvinte ale lui Bogdan vodă au lăsat să fie pre făgăduinţa lui şi s-au întorsu oştile spre ţara lor. Iară Bogdan vodă să ascuţiia să-i poată vîna undeva. Ce simţind léşii din oamenii lui Alexandru vodă, că le dzicea să nu să încriadză lui Bogdan vodă, ce să să păzască, ce dar léşii, fiind mai mult cuprinşi de înşălăciunea lui Bogdan vodă, tîmplatu-s-au de au fugit un diiac a lui Bogdan vodă la oastea leşască de li-au spus adevărul şi taina lui Bogdan vodă.

Atunce, credzind şi léşii, sfătuisă boiarii lui Alexandru vodă să încungiure pădurea, să hălăduiască de meşterşugul lui Bogdan vodă; că supusése Bogdan vodă oastea sa în pădure. Ce léşii, fiind sămeţi, n-au vrut să asculte, ce au întrat să triacă prin pădure şi au trimis şi carăle înainte cu pîrcălabul de Hotin şi cu dînsul toţi moldovénii şi podolénii.

RĂZBOIUL LUI BOGDAN VODĂ CU ALEXANDRU VODĂ ŞI CU LÉŞII.

f. 59v După ce au întrat léşii şi carăle lor în pădure, cînd au fost/la mijlocul pădurii au făcut năvală oastea lui Bogdan vodă la carăle léşilor; ce apărîndu-să léşii abiia au scăpat, însă cu multă pagubă şi perire. Iară cînd vru să între şi céialaltă oaste leşască, atunce s-au ivit şi Bogdan vodă cu toată oastea sa, cu multe stiaguri şi buciume şi fără călărime, numai pedestrime multă.

Vădzind aceasta léşii s-au tocmit de războiu şi au băgat în mijloc pre Alexandru vodă. Şi acest războiu s-au tîmplat a 6<-a> dzi după ce făcusă pace la Crasna. Şi s-au bătut de nainte de apusul soarelui, pîn-ce au înoptat, perind de îmbe părţile, pînă s-au înglotit pedestrimea lui Bogdan vodă, care au făcut la strîmtoare multă moarte în léşi, tăind cu coasăle vinele cailor. Unde şi hatmanii leşăşti, vrînd să îmbărbătédză pre ai săi, ş-au pus şi ei capitele, anume Pătru Ozdrovăz şi Neculai Porava şi Mihail Buceaţchi. Şi era izbînda lui Bogdan vodă, de nu ar fi dat agiutor moldovénii lui Alexandru vodă, carii trecusă pădurea cu podolénii ce-i trimisése cu carăle. Aciia s-au întorsu înapoi, de au dat inimă de îndrăznială celor pieitori şi au înfrînt pre oastea lui Bogdan vodă, de au dat dos a fugi şi au împlut pădurile. Şi aşia cu vitejiia/

---

1 să dea şaptezeci de mii de galbeni // 2 şapte mii de galbeni turceşti / pe // 4 Crezînd // 5 Iar // 6 Ce semţindu // 7 Alicsandru / încrează /ci // 8 păzească / ci / mult]mulţi // 9 a]al / la]în // 9-10 lui Bogdan vodă cum să să păzască, că era şi simeţi leşii, pînă au fugit N // 10 le-au / *ad.marginal* Bogdan vodă, 1452 // 11 Atunci, crezîndu / sfătuise / Alicsandru // 12 meşteşugul // 13 Ci / semeţ<i> // 14 ci / treacă // 15 moldovenii // 16 Alicsandru // 16-18 *lipseşte* Războiul lui Bogdan vodă... în pădure N // 20 ci // 21 Iar cîndu /atuncea /*ad.marginal* Bogdan, 1452 A // 22 steaguri // 24 Văzînd // 25 Alicsandru / întîmplat a şasea zi // 26 făcusă]au făcut / de mai nainte // 27 de îmbe]dintr-amîndoao // 28 strimtoare // 29 coase vinile / îmbărbătéze // 30 Nicolae // 32 ajutor // 33 Aceia // 34 îndrăzneală / peritori // 35 dosul / umplut / aşa //

f. 60 moldovénilor, au rămas izbînda la léşii cei ce pierdusă războiul. Mulţi oameni di frunte din léşi au perit într-acel războiu: Nievoerschii, Bienscovschii, Davidovschii şi alţii mulţi ca aceştie.

Deci Alexandru vodă cunoscînd că nu să va putea aşădza la scaon, că pre vrăjmaşul său Bogdan vodă, măcar că-l înfrînsése într-acia dată, dar nice o pagubă nu-i făcusă. Că Bogdan vodă şi cu oamenii săi, cumu-ş era învăţaţi a ţinia pădurile, măcar de să şi răşchirasă, de iznoavă, îndată s-au strînsu şi s-au bulucit să lovască pre léşi, ştiindu-i de tot slăbiţi. Înţălegînd acéstea léşii, împreună cu Alexandru vodă, şi vădzindu-să slăbiţi de tot agiutoriul, măcar că deodată înfrînsése şi ei pre Bogdan vodă, iară de al doilea rînd nu era nădejde, şi vădzind că nu le slujéşte nărocul, nu s-au apucat de scaon, nice au mai aşteptat al doile<a> războiu, temîndu-să să nu-i lovască Bogdan vodă fără véste şi f. 60v să nu petriacă mai rău decît întîi/. Şi aşia dar, bulucindu-să Alexandru vodă, cu toţii s-au tras de grabă spre Ţara Léşască. Însă léşii n-au lăsat trupurile hatmanilor săi; ce pe Pătru Ozdrovăz, ducîndu-l la Liov, l-au îngropat acolo. Şi acolo în Liov frate-său, arhiepiscopul Liovului, de jealea frăţîne-său, după ce l-au îngropat, au murit şi el. Era, pe acia vréme vestit om pintru învăţătura lui.

Scrie Cromver la cartea sa, 22, că după această bătae a léşilor cu Bogdan vodă, curundă vréme, înţălegînd tătarîi de perirea léşilor în Moldova, au întrat în Podoliia de au prădat şi Ţara Rusască pîn-la un tîrgşor mai sus de Liov, anume Grodec şi pîn-în marginea Ţărîi Bălzii. Mai scrie Cromver cronicariul leşăscu cum după ce au sosit Alexandru vodă în Ţara Leşască, de iznoavă împreună cu mumă-sa, doamna Mariia, s-au dus la craiul leşăscu Cazimir, pre carele l-au aflat la Sambor, venit de la săimul Litvei, rugîndu-să craiului de agiutor ficiorului său, lui Alexandru vodă, împotriva lui Bogdan vodă. Ce craiul, pentru să să mîntuiască de acea dată de doamna Mariia, au dat răspunsu craiul cum la săimul viitor va socoti.

Iară Bogdan vodă, vădzindu-să curăţit de vrăjmaşii săi, s-au f. 61 aşădzat/la scaon. Ce de aceste războae ale lui Alexandru vodă cu a lui Bogdan vodă scrie Uréche vor<nicul> cum la une létopisăţe a ţărîi nemică n-au aflat scris, făr-cît pre Bogdan vodă îl scriu ficior lui Alexandru vodă şi au rămas pre urma tătîne-său la domnie. Iară întru une izvoade de ale ţărîi, cum şi în cronicele leşăşti s-au aflat scrisă şi aceste războae. Ce oricum au fost, noi toate li-am cules şi li-am însămnat pre rînd; n-am lăsat a nu le scrie şi acéstea.

---

1 pierduse // 3 aceştiia // 4 Alicsandru / cunoscîndu / aşăza / scaun // 5 într-acea // 6 nici / făcuse / *ad.marginal* Bogdan, 1452 A // 7 ţinea / răshirase // 8 lovească // 9 înţelegînd acestea léşîi / Alicsandru // 10 văzîndu-să / ajutoriul // 11 iar / de]la / văzînd // 12 slujaşte / norocul / scaun / nici // 13 doilea / lovească / fără de // 14 petreacă / aşa / Alicsandru // 15 de grab / Leşască // 16 ci pă // 18 jalea / pre acea vreme // 19 pentru învăţătură / *lipseşte* lui // 20 *ad.marginal* Bogdan, 1452 A // 21 curundă]în puţină / înţelegîndu / tătarii // 22 Rusească // 23 Ţării Belzii // 24 cum]că / Alicsandru // 27 seimul / ajutoriu feciorului // 28 Alicsandru / Ci // 29 pentru ca // 30 seimul // 31 Iar / văzîndu-să // 32 scaun / Ci Alicsandru // 32-38 *lipseşte* Ce de aceste războae... n-am lăsat a nu le scrie şi acéstea N // 33 *lipseşte* vodă / cum]că / unile letopisiţe a ţării nimic // 34 făr<ă> cît]fără numai / fecior // 35 Alicsandru / *ad.marginal* Bogdan, 1453 A / Iar // 36 unile / ţării / cronicile // 37 le-am // 37-38 le-am însemnat // 38 rîndu //

Iară după doi ani a domniei sale (scrie cronicariul leşesc) precum unul di cei ce era cu Alexandru vodă, anume Pătru, ficior cu ţiitoare lui Alexandru vodă celui Bun, vădzind că craiul leşăsc Cazimir gătiadză oaste asupra lui Bogdan vodă, fiind îndemnat şi de Alexandru vodă, întrat-au în ţară acel Pătru fără véste şi aflînd pre Bogdan bat, l-au omorît. Şi cu vicleşug despre Alexandru vodă au apucat scaonul ţărîi. Şi îndată acest Pătru vodă au pus gînd cum ar putea să omoară şi pre Alexandru vodă. Aşea scrie Cromver istoricul. Iară létopisăţul Ţărîi
f. 61v Moldovei scrie că după ce-au domnit/Bogdan vodă 2 ani, au venit fără véste Pătru vodă Aron şi au aflat pre Bogdan vodă la sat la Răuséni, din gios de Suceava, şi au lovit vineri în răvărsatul zorilor, oc<tomvrie> 16 şi acolo i-au tăiat capul lui Bogdan vodă. Şi au stătut domnu ţărîi Pătru vodă Aron.

Mai scrie Uréche vor<nicul> că au aflat la un létopisăţ vechiu, sirbăscu, izvodit iar de acel Azarie călugărul, ce mai înapoi l-am pomenit, precum acest Bogdan vodă au făcut începătură, a da dajde turcilor; şi de atunce ni-au numit turcii bogdani, pîn-astădzi. Şi acest Bogdan vodă iaste tată lui Ştefan vodă cel bun şi au domnit ani 2.

În anul de la Hristos 1462 sémne de mierat s-au arătat, vădzindu-să pre ceriu după apusul soarelui cruce cu sabie zmultă, între răsărit şi între apus/.

f. 62

VALAHIA.

6968, 1460. DOMN 9. DOMNIE 9. LAIOTĂ BĂSĂRABĂ VODĂ 1, CE S-AU NUMIT BĂTRÎNUL. CAP <loc gol>.

Acest domnu au închinat Ţara Româniască turcilor. Iară altă ce s-ar fi mai lucrat în dzilele lui, nemică, necăiuri, nu scrie, făr-cît că au domnit ani 17/.

---

1 Iar / a]ai / cronicar leşăscu // 2 Alicsandru / ficior / cu ţiitoare]nu cu cununie N // 3 lui] a lui / Alicsandru / văzînd // 4 găteşte / Alicsandru // 5 aflîndu / beat // 6 Alicsandru / scaunul ţării // 7 omoare // 8 pe Alicsandru / Aşa / Iar lé<to>piseţul Ţării // 9 doi / făr<ă> veste // 11 jos / au]l-au // 13 ţării / *după* Aron *ad.* în anii de la Hristos 1455, iară de la zidirea lumii 6963 N // 14 létopiseţ // 15 sîrbescu // 14-18 *lipsesc* N // 15 *lipseşte* acel // 16 *ad.marginal* Bogdan, 1462 A // 17 atunci ne-au // 19 semne / mirat / văzîndu-să / *ad.marginal* 1462 A // 22-24, *la p.229 din N, redacţiunea către domn* // 22 Valahiia // 22-24 *lipsesc* C // 23 *lipseşte* 6969... domnie 9 / vodă Basarab / *lipseşte* 1 / *ad.marginal* Laiotă, 1460 A // 24 *lipseşte* Cap // 25 Românească / Iar // 25-27 Laiotă Basarab vodă cel Bătrîn, care au închinat ţara turcilor, domnit-au ani 17. Avut-au mare războiu la Rîmnicul Sărat C // 26 lucrat]făcut / zilile / nimic, nicăiri / fără // 27 *după* 17 *ad.* la leat 1460 //

f. 62^v

6962, 1454. DOMN 17. DOMNIE 17. PĂTRU VODĂ AL 4<-LEA>, CE I-AU DZIS ARON.

După ce-au tăiat Pătru vodă capul lui Bogdan vodă au apucat Pătru vodă scaunul şi s-au aşădzat la domnie.

RĂZBOIUL LUI PĂTRU VODĂ CU ALEXANDRU VODĂ.

Vădzindu-să Alexandru vodă amăgit de Pătru vodă Aron, carele să făcea ficior lui Alexandru vodă Bătrînul (scrie Cromver cronicariul leşăscu, carte 22) cum că de iznoavă s-au rugat Alexandru vodă craiului leşăscu Cazimir, de i-au dat oaste agiutor asupra lui Pătru vodă şi cu oştile leşăşti să-l fie aşădzat pre Alexandru vodă la scaunul ţărîi făr<ă> nice un războiu. Iară alte létopisăţe moldoveneşti scriu că au venit Alexandru vodă, tatăl lui Bogdan vodă, cu oaste asupra lui f. 63 Pătru vodă Aron/şi au avut războiu la Movile, lîngă tîrgul Iaşii, din sus. Şi nenărocirea lui Alexandru vodă, nice acolo nu i-au slujit să izbîndiască, că l-au biruit Pătru vodă. Iară Alexandru vodă, vădzind că au pierdut războiul, au fugit la Cetatea Albă şi acolo i s-au sfîrşit viaţa.

Aicea uitîndu-să Miron logofătul la multe izvoade de létopisăţe, atît moldoveneşti, cît şi leşeşti, şi silindu-să să nu rămîe nemică nescris şi neputînd şti aiave adevărul, s-au încîlcit în voroavele şi amestecăturile cronicelor leşăşti, cum să véde şi voroava aice, într-aceste domnii, foarte amestecată. Că întîi să miară de Alexandru vodă că-l mărturisăscu alte létopisăţă că au fost tată lui Bogdan vodă şi dzice că nu ştie de unde au luat aceasta, uitîndu-să la cronicarii leşăşti că mărturisăscu pre Bogdan vodă că n-au fost cu cununie ficior lui Alexandru vodă celui Bătrîn, care de cîţ<i>va ani murisă. Iară acest Alexandru vodă, care au avut bătae cu Bogdan vodă, dzice că nu i-au fost tată, ce Alexandru vodă au fost ficior lui Iliiaş vodă şi era de 15 ani de vîrstă cînd s-au bătut cu Bogdan vodă şi-l aducea léşii să-l pue f. 63^v domnu în scaonul ţărîi. Şi/Bogdan vodă era în vîrstă. Şi mai dzice Miron logofătul că n-au putut adeveri de acest Alexandru vodă, tatăl lui Bogdan vodă, că nu-l mărturisăscu scriitorii létopisăţelor moldoveneşti de unde au venit acest Alexandru vodă, de s-au bătut cu

---

1 Moldaviia / *ad.marginal* Petru, 6962, 1454 A // 1-5 *lipsesc* N // 2 *lipseşte* 6962... domnie 17 / *lipseşte* al 4 // 3 zis / *după* Aron *ad.* 1454 // 4 Pătru vodă^{2}]el // 5 scaunul ţării // 6 Alicsandru // 7 Văzîndu-să Alicsandru // 8 fecior / Alicsandru // 9 *lipseşte* că / Alicsandru // 10 ajutor // 11 Alicsandru // 12 ţării / fără nici / Iar / lét<o>pisiţe // 13 Alicsandru // 15 nenorocirea / Alicsandru / nici acolea // 16 izbîndească / *ad.marginal* Petru, 1462 A / Iar Alicsandru văzîndu // 18-22 *lipseşte* Aicea... foarte amestecată N // 19 leşăşti / nimic // 21 aici // 22 miră / Alicsandru // 23 mărturisescu / lét<o>piseţe // 24zice // 25 mărturisescu /fecior // 26 Alicsandru / murise. Iar // 27 Alicsandru / zice // 28 /ci / Alicsandru / fecior // 29 cîndu // 30 scaunul ţării / zice // 31 Alicsandru // 32 mărturisescu istoricii şi scriitorii létopiseţilor // 33 Alicsandru /*ad.marginal* Petru, 1462 A //

Pătru vodă Aron. Că alt Alexandru vodă pre aceli vremi nu să află în cronicele leşăşti scris, făr-de acest Alexandru vodă, ficiorul lui Ilieş, care au luat agiutor de la craiul Cazimir asupra lui Bogdan vodă. Şi după ce l-au scos Pătru vodă Aron din scaunul ţărîi pre acest Alexandru vodă, iar în Ţara Leşască au năzuit.

Ce de s-au mierat Miron logofătul că n-au putut adeveri de Bogdan vodă, care s-au numit ficior lui Alexandru vodă celui Bun şi cum că Alexandru vodă, ficiorul lui Iliiaş vodă, nu putea să fie tată acelui Bogdan vodă, de vreme că cronicariul leşăscu mărturiseşte că ar fi fost de 15 ani de vîrstă cînd s-au bătut cu Bogdan vodă şi pentru acest Alexandru vodă, ce s-au bătut cu Pătru vodă, care Alexandru vodă ar fi fost, neaflîndu-să în cronicile leşăşti, alt Alexandru vodă, făr-ficiorul lui Ilieş vodă. Dar aceasta o ştim că şi Miron logofătul, mai f. 64 mult decît alţii mainte/decît dînsul s-au nevoit ca să poată afla adevărul, după cum să şi véde. Ce numai poate n-a fi putut afla nice el toate izvoadele.

Iară noi, aceste pricini a cestor domni, aiave li-am găsit însămnate şi mărturisite, atît într-un létopisăţ a ţărîi, izvodit de Uréche vor<nicul>, cît şi din hrisoavele acestor domni şi pomelnicile pre la mănăstirile lor ce sint toţi domnii însămnaţi, cari a cui ficior au fost. Întîi pentru Alexandru vodă, ficiorul lui Ilieş vodă, că au fost adevărat tată lui Bogdan vodă. Şi măcar că uni<i> istorici au dzis că au avut şi aceli războae în de ei, care s-au pomenit, dar alţii dzic că nice un războiu n-au avut şi după Alexandru vodă au domnit fiiu-său Bogdan vodă. Şi pentru că ar fi fost Alexandru vodă, sin Iliiaş vodă, de 15 ani, cînd îl aducea léşii domnu la Moldova, iarăş<i> dovadă am găsit într-un létopisăţ a ţărîi, care am mai însămnat înapoi, că Alexandru vodă la acia vréme n-au putut să fie de 15 ani, de vreme ce avia doamnă şi cuconi şi nice alt Bogdan vodă la acea vréme n-au mai fost altul, fără ficiorul lui Alexandru vodă, care au fost tată lui Ştefan vodă cel Bun/.

f. 64v Iară pentru moartea lui Alexandru vodă scrie un Dlugoş, liah, că l-au otrăvit Pătru vodă Aron, care au stătut domnu ţărîi; şi aicea să cunoaşte că nu la Cetatea Albă au murit Alexandru vodă, ce în Ţara Leşască, otrăvit de Pătru vodă. Şi iaste de credzut că de unde avea nădejde de domnie, acolo au tras la nevoia sa Alexandru vodă, iar nu la Cetatea Albă. Iară pentru care Alexandru vodă au fost acel ce s-au bătut cu Pătru vodă Aron, dzicem prin socotială că au fost fiiu lui

---

1 Alicsandru /acele vrémi // 2 fără de / Alicsandru / feciorul // 3 ajutor / de la Cazimir, craiul leşăscu, ce-i era văr primare şi după ce l-au scos N // 4 ţării / Alicsandru // 6 Ci // 7 ficior / Alicsandru / cel // 8 Alicsandru feciorul // 9 vréme / mărturiséşte // 10 de ani 15 // 11 Alicsandru[1-2] // 12 Alicsandru // 13 fără / feciorul // 14 mai nainte // 15 Ci / nu va fi // 17 Iar / le-am / însemnate // 18 létopiseţ al ţării // 19 poménicile // 20 sînt / însemnaţi / carei al cui fecior // 21 Alicsandru / feciorul / *ad.marginal* Petru, 1462 A // 23 acele / în de ei]între ei / zic / *ad.ulterior* care s-au pomenit A / nici // 24 Alicsandru / fii-său // 25 Şi]Iar / Alicsandru // 26 iar dovadă ce am găsit // 27 lét<o>piseţ al ţării / însemnat / Alicsandru // 28 acea vréme / avea // 29 coconi / nici / această // 30 alt / / Alicsandru // 32 Iar / Alicsandru / leah // 33 ţării // 34 Alicsandru / ci // 35 crezut // 36 Alicsandru // 37 *ad.marginal* Petru, 1462 A / Iar / Alecsandru / acela // 38 zicem / socoteală / fiiul //

Bogdan vodă şi frate cu Ştefan vodă cel Bun, pre carele aşea l-am găsit însămnat la vechiul pomelnic a Mănăstirii Bistriţii, numindu-l Alexandru vodă cel Tînăr, fiiul lui Bogdan vodă.

Iară de vreme că noi, aflînd că au fost şi alt Alexandru vodă, fiiu lui Bogdan vodă, osăbi de Alexandru vodă fiiul lui Ilieş vodă, nu să poate şti carele au murit otrăvit de Pătru vodă/.

f. 65 Iară după acéstea, în cîteva rînduri au trimis Pătru vodă soli la craiul leşăscu Cazimir să-l priimască supt apărarea crăiască, giurînd că va fi craiului cu priinţă; ce nu l-au priimit craiul deodată. Iară Cromver, cronicariul leşăscu, la cartea 25 scrie că au cetit în Cracău, în cămara crăiască aşădzămînturile Moldovei, scrisă cu slovă sirbască, că la anul de la zidirea lumii, cum numără besérica răsăritului, 6963, iară de la Hristos 1455, Pătru vodă, domnul Moldovei, au făcut giurămînt craiului, prin nevoinţa lui Odrivez, voevodul Ţărîi Rusăşti şi a toţi boiarii sfétnici prin care să făgăduiaşte Pătru vodă să dea agiutoriu craiului şi Crăiei Leşăşti pre obiceiul vechiu a domnilor mainte trecuţi de dînsul la oştile crăeşti. Iară maicei sale, Mariei, îi lasă tîrgul Sirétiului cu ocolul lui, pîn<ă> cînd va face craiul între ei alt aşădzămînt.

Aicea samînă să fie fost Pătru vodă şi Alexandru vodă ficiori lui Iliiaş vodă, pre carele, cum scrie Dlugoş, l-au otrăvit Pătru vodă acesta. Şi scrie de dzice că acest Pătru vodă au fost ficior lui Iliiaş vodă, frate cu Alexandru vodă, pre carele l-au otrăvit frate-său, Pătru f. 65v vodă. Că şi pre doamna Mariia/o face cronicariul mumă lui Pătru vodă. Scrie cronicariul leşăscu de dzice că şi acest Pătru vodă, din sfatul boiarilor săi, într-acelaş an au trimis soli la soltan Mehmet, împăratul turcescu, de au legat bir, pre an 2000 ug<hi>, răspundzind léşii că nu pot da agiutoriu domnilor din Moldova, fiind învăluiţi cu oştile asupra prusilor.

LUCRURI STREINE.

Întru acest an au murit Ioan Huniad cel vestit otcîrmuitoriul Ţărîi Ungureşti. Iară la al doile<a> an au murit şi Vladislav, domnul ungurescu, pre vrémea nunţii sale în oraş în Praga.

---

1 aşa // 2 însemnat / pomenic // 3 Alicsandru // 4 Iar / vréme / aflăm / Alicsandru // 5 osebi / Alicsandru / Iliiaş // 7 Iar // 8 priimească / jurînd // 9 ci / Iar // 10 cronicarul / *lipseşte* la cartea 25 / citit // 11 scrise / sîrbească // 12 bisérica // 13 iar // 14 jurămînt / Odrivoz / Ţării Ruseşti // 15 prin]în // 16 ajutor / obicéiul a domnilor celor vechi mai nainte // 17 Iar maicii // 18 Sirétului / cîndu // 20 seamînă / Alicsandru / feciori / *ad.marginal* Petru, 1462 A // 22 zice / fecior // 23 Alicsandru / *lipseşte* frate-său // 24 cronicarii // 25 zice // 26 sultan // 27 ug<hi> de galbeni / răspunzînd // 28 ajutor // 30 striine / *ad.marginal* Lucruri striini A, *lipseşte* N // 31 otcîrmuitor Ţării // 32 Iar / doilea // 33 pe //

1453. *CÎND AU LUAT TURCII ŢARIGRADUL.*

Întru acest an sultan Mehmet, împăratul turcescu, ficiorul lui sultan Murat, au luat Ţarigradul, cu mare jeale şi grijă a toată f. 66 creştinătate<a>/, cincidzăci de dzile bătîndu-l. Şi luarea mai mult s-au prilejit din vicleşugul unui grec anume Ghierluc (uită-te ce niam sint grecii), de au arătat locul pre unde au fost mai slab, de au dobîndit cetatea. Iară pre urmă Dumnedzău nu l-au lăsat făr-de pediapsă, că au poroncit sultan Mehmet de au muncit pre acel grec, pîn-l-au omorît. Perit-au la poarta cetăţii Paleolog împăratul grecescu, stînd tare la războiu.

Sadahmat, hanul de peste Volga, fugind cu 9 ficiori ai săi şi cu o samă de mîrzaci şi ispravnici mai de frunte ai săi, au năzuit la Litva, ca la nişte priiatini ai săi. Ce s-au amăgit, că l-au prinsu boiarii Litvei prepuind pre dînsul să nu fie venit pentru răsipa Litvei. Şi, vrînd să fugă den Litva, l-au agiunsu litvinii pre acel han după Chiev şi l-au prinsu, puindu-l la închisoare în cetatea Rovca, de au rămas închis pîn-la moartea lui.

f. 66v Zedor, sau Sidor, mitropolitul Chiovului, care s-au tîmplat/şi la săborul de la Florenţia, pre carele îl făcusă şi cardinal Eughenie, papa Romei, strîngînd acel Sidor mitropolitul cîtăva şliahtă şi oaste rusască, au mersu întru agiutor lui Paleolog, împăratul Ţarigradului, unde mare vitejie au arătat. Ce, precum s-au apomenit mai sus, stînd bărbătéşte Paleolog, la poarta cetăţii au perit. Şi luîndu-i capul un eniciar l-au dus la sultan Mehmet. Şi aşia, pîn-astădzi, turcii stăpînescu Ţarigradul pintru păcatele creştinilor, cu mare pagubă a toată creştinătatea Ţarigradului.

Pre această vréme Ivan, cneadzul Ostrogului, şi Ioan Lavcin în dzua de Paşti, precum scrie Mehovie, au lovit pre tătari la Trîmbovle. Şi aşia i-au bătut pre tătari, cît nice unul n-au scăpat, precum şi Cromver scrie la carte<a> 22.

AICEA NE ÎNTOARCEM IAR LA RÎNDUL ISTORIEI NOASTRE.

f. 67 1456. Într-acestu an, domnind Pătru vodă Aron ţara, iată/au venit Ştefan vodă, ficiorul lui Bogdan vodă asupra lui şi cu războiu au gonit pre Pătru vodă Aron din scaon, după ce au domnit ani 2/. F. 67v-68v albe.

---

1 *lipseşte* 1453 / *ad.marginal* 1453 A / *lipseşte* 1453 Ţarigradul N // 2 *după* an *ad.* 1453 / feciorul // 3 jale // 4 cincizeci de zile // 5 neam sînt // 7 Iar / Dumnezeu / pedeapsă // 8 poruncit // 9 Paleologul // 11 de]du / feciori / *ad.marginal* Iar streine 1453 A // 12 seamă // 13 Ci // 14 risipa // 15 din / ajunsu // 18 Chievului / întîmplat // 19 soborul / făcuse // 20 al Romei / şleahtă / rusească / *repetă şi anulează:* strîngînd acel Sidor mitropolitul A // 21 ajutor / Paleologul // 22 vitejîe / Ci / bărbăteşte / *ad.marginal* Petru, 1456 A // 23 Paleologul / enicer // 24 aşa // 27 cneazul / Ostrogonului // 28 zioa de Paşte // 29 aşa / nici / precum scrie şi Cromver // 31 Aici / istorii // 31-34 *lipsesc* N // 35 Într-acest an 1456, domnindu / Ţara Moldovei / *ad.marginal* 1456 A // 36 *lipseşte* ficiorul lui Bogdan vodă // 37 scaun //

f. 69

6985, 1477. DOMN 10. DOMNIE 10. ŢĂPĂLUŞ VODĂ 1.

Acestu domnu au avut mare războiu cu bătrînul Ştefan vodă, domnul Moldovii, la Rîmnicul Sărat. Şi fu biruit Ţăpăluş vodă, cît şi pre dînsul prindzîndu-l Ştefan vodă i-au tăiat capul. Şi au pus Ştefan vodă domnu în Ţara Româniască pre Vladul vodă ce-au fost călugăr. Iar cît ar fi domnit acel Vlad vodă nu să află scris, nice iaste pus la rîndul domnilor. Iară Ţăpăluş vodă au domnit ani 16.

MOLDAVIA.

6964, 1456. DOMN 18. DOMNIE 18. ŞTEFAN VODĂ AL 4<-LEA>, CE SĂ NUMÉŞTE CEL BUN, SIN BOGDAN VODĂ AL 2<-LEA>.

f. 69v După 2 ani a domniei lui Pătru vodă Aron, rîdicatu-s-au den/Ţara Munteniască Ştefan vodă, ficiorul lui Bogdan vodă, cu mulţime de oaste munteniască de ţară adunaţi (după firea moldovénilor, gata la domnie noao) şi au întrat în ţară. Şi silind spre Suceavă la scaunul ţărîi, eşitu-i-au înainte Pătru vodă Aron şi s-au lovit în dzua de Gioi Mari, aprilie 12 la Doljăşti, pre Sirétiu, la tină, şi înfrînsă Ştefan vodă pre Pătru vodă Aron.

Nu s-au lăsat Pătru vodă cu atîta, ce de iznoavă s-au bulucit şi s-au lovit cu Ştefan vodă la Orbic şi rămasă izbînda iar la Ştefan vodă. Scrie létopisăţul moldovinescu că au prinsu Ştefan vodă pe Pătru vodă Aron şi l-au omorît. Ce nu să tocmeşte, nice iaste adevărat. Iară cronicarii leşăşti într-alt chip scriu. Că au scăpat Pătru vodă în Ţara Leşască, cum vom arăta pre urmă, unde să va pomeni de războiul lui Ştefan vodă cu Mătiiaş, craiul ungurescu.

După ce au biruit Ştefan vodă pe Pătru vodă Aron s-au strînsu
f. 70 boiarii ţărîi mari şi mici şi altă curte măruntă dinpreună/cu Theoctist mitropolitul şi cu mulţi călugări la locul ce să chiamă Poiana Dreptate, în ţinutul <loc gol> şi cu toţii l-au rădicat domnu cu voia tuturor şi l-au pomăzuit spre domnie Theoctist mitropolitul. Şi-acolo au luat Ştefan vodă stiagul Ţărîi Moldovei şi au mersu la Suceavă la scaonul ţărîi.

1-2 Valahiia. Ţepeluş vodă / *lipsesc* C // 2 *ad.marginal* Valahia. Ţepeluş. 6985 A // 3 *după* războiu *ad.* la leat 1477 // 3-8 După el au domnit Ţepeluş vodă şi au avut războiu la Rîmnicul Sărat cu bătrînul Ştefan vodă den Ţara Moldovei. Atunce în oaste au perit şi Ţepeluş vodă şi au fost izbînda lui Ştefan vodă. Şi au şăzut aicea în ţară de au domnit ani 16 C // 4 Moldovei / Ţepeluş // 5 prinzîndu-l // 6 fostu // 7 nici // 7-8 *lipseşte* Iară... ani 16 // 9 Moldaviia / *ad.marginal* Moldavia: Ştefan, 1466 A // 9-11 *lipsesc* N // 10 *lipseşte* 6964... domnie 18 // 11 sin]feciorul lui // 12 domnii / din // 13 Muntenească / feciorul // 14 muntenească şi de // 15 Suceava // 16 ţării / zioa / Joi // 17 Siret / înfrînse // 19 ci // 20 rămase // 21 létopiseţul moldovenescu // 22 *lipseşte* vodă // 23 *după* adevărat *ad.* Însuş létopiseţul lui Uréche vor<nicul> iarăş scrie că au prinsu Ştefan vodă pre Pătru vodă Aron la războiul de la Orbic şi i-au tăiat capul de ş-au răsplătit moartea tătîne-său, lui Bogdan vodă. Iar /*ad.marginal întregul text* A // 25 Mateiaş // 26 *ad.marginal* Ştefan, 1453 A // 27 ţării // 31 steagul Ţării / Suceava //

Cunoscutu-s-au îndată Ștefan vodă, la începutul domniei sale, că va fi mai mult plecat spre războae, de cît spre pace. Că îndată au dat oștilor sale stiaguri și au făcut hotnogi și căpitani.

CÎND AU PRĂDAT ȘTEFAN VODĂ ȚARA SĂCUIASCĂ.

Ștefan vodă fiind om pururea poftitor de războae și inima lui plecată spre vărsare de singe, n-au zăbăvit multă vréme după ce s-au aședzat în domniia. În al 5<-lea> an a domniei sale, în anul de la zidirea lumii 6969, iară de la Hristos 1461 s-au rădicat cu toată putérea sa și au trecut în Ardial de au prădat Țara Săcuiască. Nice au avut cine să-i stea împrotivă și după multă pradă ce-au făcut cu pace s-au întorsu înapoi, fără nici o smintială. Iară în al 6<-lea> an a domniei sale, în anul 6971 <=1463> iul<ie> 22 au lovit cu o pușcă în gleznă pre Ștefan vodă la Cetatea Chiliei. Mai mult nu scriu létopisățile țărîi ce-au
f. 70ᵛ isprăvit la Chiliia./ Iară în al șeaptele<a> an a domniei lui Ștefan vodă, iulie 5, luatu-ș-au doamnă de mare rudă, pre Evdochiia de la Chiev, sora lui Simion împăratului. Iară cronicariul leșăscu dzice că au fost fată lui Simion împăratului, iar nu soră.

CÎND AU LUAT ȘTEFAN VODĂ CHILIIA ȘI CETATE<A> ALBĂ DE LA TURCI.

Iară în anii 6973 <=1465> ghen<arie> 23, adunînd Ștefan vodă multă oaste den țară, vrînd să răscumpere cetățile ce le luasă turcii de la alți domni, pogorîtu-s-au cu toată putérea sa la cetatea Chiliei; și sosind miercuri spre gioi pre la miadzănoapte, început-au a bate cetatea. Însă gioi nu s-au apucat de harțu. Iară vineri dez de dimineață au prinsu a baté cetatea și toată dzua s-au bătut, pîn-în sară. Iară simbătă s-au închinat cei den cetate și au întrat Ștefan vodă în cetatea Chiliei; și acolo au petrecut trei dzile, veselindu-să.

După acéia au mersu și la Cetatea Albă, unde făcînd multă năvală au dobîndit și Cetatea Albă. Și așia, amîndoao cetățile, cu multă vărsare de singe și perire li-au dobîndit. Care întărindu-le cu zaharia și cu slujitori au lăsat pre Isaiia și pre Buhtea pîrcălabi, ca să aibă de grije cetăților. Iară Ștefan vodă s-au întorsu la scaunul său, la
f. 71 Suceavă/. Iară în al 10<-lea> an a domniei sale, 6974 <=1466> iul<ie>

---

2 că au dat îndată // 3 steaguri // 4 Cîndu / *lipsește* N // 5 fiind pururea om pohtitor / *ad.marginal* Ștefan, 1453 A // 6 sînge / zăbovit // 7 așăzat / a]al // 8 *lipsește* de la zidirea lumii... Hristos / puterea // 9 Ardeal / Nici // 10 împotrivă // 11 făr<ă>nici o sminteală / Iar / domnii // 12 *lipsește* în anul 6971 / 1463 / iun<ie> // 13 létopisițile țării // 14 Iar / 7 /a]al / *lipsește* Ștefan vodă // 15 pe // 16 Iar / zice // 18 *lipsește* N / Cîndu B / *ad.marginal* Ștefan, 1453 A // 20 În anii de la zidirea lumii 6973 și de la Hristos 1465 / adunîndu // 21 din / vrîndu / luase // 22 puterea // 23-24 joi[1-2] // 23 miazănoapte // 24 cetatia / Iar / diz dă // 25 bate / zioa / seară / Iar sîmbătă // 26 din / cetate // 27 zile // 29 așa // 30 sînge / le-au / saherea // 32 Iar / la scaun la Suceava // 33 Iar / zecelea / a]al //

au început Ştefan vodă a zidi Mănăstirea Putna, întru slava lui Dumnedzău şi a preacuratei Maicei sale, Fecioarei Mariei.

RĂZBOIUL LUI MATIIAŞ, CRAIUL UNGURESCU, CU ŞTEFAN VODĂ LA BAIA.

Pricina oştirii lui Matiiaş, craiul ungurescu, asupra lui Ştefan vodă o scrie pre largu Mehovie istoricul leşăscu la carte 26. După ce au biruit Ştefan vodă pre Pătru vodă Aron, la care războiu era cu Pătru vodă şi un Berindel, carele şi acela trăgea nădejde de domniia ţărîi, năzuit-au amîndoi, Pătru vodă şi Berindel, la Cazimir al <loc gol> craiul leşăscu, rugîndu-să de agiutor împrotiva lui Ştefan vodă.

Ce craiul leşăscu Cazimir, avînd de mai nainte legat prieteşug cu Ştefan vodă, precum să va mărturisi aicea, după ce să va arăta sfîrşitul aceştii bătăi, între Matiiaş, craiul ungurescu, şi între Ştefan vodă, nu f. 71v li-au dat nice o nădejde/. Deci Pătru vodă Aron cu Berindel, vădzindu-să cădzuţi gios de agiutoriul léşilor, ştiind pre Matiiaş craiul ungurescu nepriiatin lui Ştefan vodă, pentru prada ce făcusă Ştefan vodă în Ţara Unguriască, au mărsu în Ţara Unguriască la Matiiaş craiul ungurescu, rugîndu-l de agiutoriu şi îndemnînd şi pre singur craiul asupra lui Ştefan vodă.

Iară Matiiaş craiu, şi pentru pricinele ce avea de mai nainte asupra lui Ştefan vodă şi fiind şi simăţ pentru cîteva războae cu năroc ce-au avut cu turcii şi cu alţi megiiaşi ai săi şi rîvnind să tragă şi ţara supt stăpîniia sa, căci de multe ori să lăuda că izbîndele ce face Ştefan vodă, cu putérea lui Matiiaş craiu le face şi făcea pre Ştefan vodă că iaste ispravnic pus de dînsul, socoti Matiiaş craiu să nu lasă vréme ca acéia, avînd domni gata pe Pătru vodă Aron şi pre Berindel, însă mai ales pe Pătru vodă, şi îndată strîngînd ca 40.000 de oaste, unguri şi altă adunătură, au purces însuş<i> singur Matiiaş craiu şi au venit peste munţi asupra lui Ştefan vodă. Deodată au trimis soli să să închine.

f. 72 Eşit-au cu oştile sali Matiiaş craiu pre Oituz şi au venit/drept la Roman, noem<vrie> 29, unde au şedzut 6 dzile de s-au odihnit; şi purcedzind, au aprinsu tîrgul Romanul, dec<hemvrie> 7, în urma sa, de au arsu. Şi de acolo au mersu drept spre Suceavă, asupra lui Ştefan vodă, ardzind şi prădînd. Iară Ştefan vodă, nepriimind soliia lui

---

2 Maicii / Marii // 3 Mateiaş / *ad.marginal* Ştefan, 6974 A // 5 Mateiaş // 6 că după ce / Mehovie]Cromer N // 7 ţării // 8 *lipseşte* al // 9 ajutor împotriva // 10 Ci / *lipseşte* Cazimir / mai de nainte // 12 Mateiaş // 13 le-au / nici / *lipseşte* Aron / cu]şi cu // 14 văzîndu-să / căzuţi / Mateiaş // 15 nepriiaten / făcuse // 16 Ungurească cînd au mersu la Matiiaş craiu rugîndu-l // 17 ajutor / îndemnîndu // 19 Iar Mateiaş / pricinile / mai de nainte // 20 semeţ / noroc // 21 rîvnindu // 22 stăpînirea // 23 Mateiaş // 24 *după* ispravnic *ad.* al lui / Mateiaş / lase / *ad.marginal* Ştefan, 1456 A /vreme // 25 pre // 26 strîngîndu ca la / unguri]ungurească // 27 Mateiaş / *ad.marginal* şi altă adunătură A // 30 *lipseşte* sali / Mateiaş // 31 *după* 29 *ad.* 1456 / unde]de / şăzut / zile // 32 purcezîndu / *ad.ulterior* noem<vrie> 29, unde A // 33 spre]la / Suceava // 34 arzînd / *ad.ulterior* asupra lui Ştefan vodă A / prădîndu / Iar //

Matiiaş craiu, sta gata cu oastea sa de-l aştepta pre Matiiaş craiu să-i dea războiu. Avea Ştefan vodă agiutoriu şi de la craiul leşăscu Cazimir, însă să să întîmpine Ştefan vodă cu Matiiaş craiu la loc largu nu cutedza, ce-l aştepta să-l poată lovi mai la strîmtoare.

Iară Matiiaş craiul, nevrînd să-l lasă nice un unghiu în ţară necălcat şi neprădat de oamenii săi, s-au abătut spre Moldova, la tîrgu la Baia, unde au sosit cu oastea sa luni, dec<hemvrie> 14. Şi acolo cum nu vrea avia nice o grije de Ştefan vodă, aşia au lăsat oastea fără de nice o pază, la băuturi şi în pradă. Unde avînd Ştefan vodă ştire şi prindzind limbă marţi noapte, 15 dec<hemvrie>, socoti vréme bună şi loc mai strîmtu a fi să-l lovască pre Matiiaş craiu. Şi îndată au pornit toată oastea călărime şi singur Ştefan vodă cu toată pedestrimea s-au pornit f. 72v din Suceavă, după călărime, la Bae. Unde aflînd pre unguri/fără grije adormiţi şi ameţiţi de beţie, noaptea, cînd toate să văd mai straşnice şi mai înfricoşate, la răvărsatul zorilor, au aprinsu tîrgul asupra ungurilor. Şi îndată au întrat oastea lui Ştefan vodă în ungurii lui Matiiaş craiu atîta cît nu avură de ce să mai apuca ungurii. Vădzind şi focul asupra sa, la un loc cu moartea, n-au mai putut să să apuce ungurii de altă, fără cît cine încătro putea, pleca fuga noapte<a>, să scape cu dzile. Şi nimi nu să mai întorcia, ce prin munţi de scăpa cineva le ţinia calea ţăranii ce era trimişi de Ştefan vodă pre potici cu acéia triabă şi îi tăia cu coasă, cu fuşturi şi cu topoară, pre cîţi-ş<i> tumpina.

Iară singur Matiiaş craiu, cu cîţi s-au aflat lîngă dînsul atuncea, rănit cu 3 rane (cum scrie Cromer), lăsind toată tabăra, au scăpat peste munţi, avînd povoaţă pre un moldovan.

Perit-au pre loc 10.000 de unguri. Perit-au şi Berindel, ce trăgea f. 73 nădejde de domnie. Iară Pătru vodă Aron/ au scăpat în Ţara Leşască.

Într-acesta chip s-au tîmplat laudei lui Matiiaş craiu. Căci aşia norocéşte Dumnedzău pre cei mîndri şi falnici, ca să să cunoască lucrurile omeneşti cît sînt de fragede şi neadevărate. Că Dumnedzău nu în mulţi, ce în puţini arată putérea sa, ca nimene să nu nedejduiască în putérea sa, ce întru Dumnedzău să-i fie nădéjdea.

Iară Ştefan vodă, după această izbîndă şi biruinţă asupra lui Matiiaş craiul ungurescu, au trimis îndată solii săi cu daruri den dobînda sa la Cazimir craiul leşăscu, pre carele l-au aflat solii lui Ştefan vodă în Litva, în oraş în Vilna, mulţămind craiului de agiutor,

---

1 Mateiaş[1-2] // 2 *ad.marginal* Ştefan, 6973 A / ajutor / şi de la]de // 3 întîmpinare cu Mateiaş craiu Ştefan vodă la loc // 4 *după* cuteza *ad.* Ştefan vodă / *lipseşte* mai / strimtoare // 5 Iar Mateiaş craiu / lase // 7 vrea]va // 8 avea nici / aşa / făr-de nici // 10 dechem<vrie> 15, marţi noaptea, socoti // 11 *lipseşte* a fi / lovească / Mateiaş // 13 Suceava / aflîndu // 14 *după* beţie *ad.* şi mai vîrtos / să văd toate // 17 dă ce / Văzînd // 18 ungurii să să apuce // 19 alt / făr<ă>cît / încotro / noaptea // 20 zile / nimini / întoarce, ci // 21 ţinea / *ad.marginal* Ştefan 6973 A / pre la poteci // 22 acea / şi-i / coase / pre cîţi îi întîmpina // 24 Iar / Mateiaş // 25 lăsînd // 26 moldovean // 27 zéce mii // 28 Iar // 29 Într-acest / întîmplat / Mateiaş / aşa // 30 norocéşte]porunceşte / Dumnezeu // 31 lucru<ri>le / fragide / Dumnezeu // 32 ci / arătă puterea / nimeni / nădăjduiască // 33 ci / Dumnezeu / nădejdea // 34 Iar / *ad.marginal* Ştefan, 6973 A // 35 Mateiaş craiu / *lipseşte* ungurescu / din // 37 Vi<l>na, mulţumind / ajutor //

poftind şi înainte să nu-i lipsască agiutoriul. Iară Bomfin, istoricul ungurescu, nice cum nu priiméşte această izbîndă a lui Ştefan vodă, ce el laudă partea lui Matiiaş craiul ungurescu, vrînd să acopere ocara lui Matiiaş craiu. Iară ce scrie, minciuni scrie. Istvanfie, biruinţa lui f. 73v Ştefan vodă o scrie deplin/asupra lui Matiiaş craiu, precum s-au pomenit mai sus.

Iară Matiiaş craiu, după ce au scăpat, diodată la Ardial, au dat vina boiarilor săi şi ardelénilor, cum să să fie agiunsu cu Ştefan vodă şi li-au luat galbeni de aur 400.000.

Matiiaş craiul de iznoavă s-au gătit de oaste, de care gătire, neştiindu-să încă adevărat, au trimis Cazimir, craiul leşăscu, la Ştefan vodă cum îi va da agiutoriu asupra lui Matiiaş craiu. Iară pre urmă s-au adeverit că acia gătire a lui Matiiaş craiu au fost-o făcut asupra cehilor ce le dzic bohemii. Însă întîi de ce era să să porniască Matiiaş craiu asupra cehilor, au fostu trimis soli la Cazimir, craiul leşăsc, legînd întîi pace Mateiiaş craiu cu Frideric, împăratul nemţăsc, trăgînd în partea sa acea domnie a Bohemiii, avînd Cazimir craiul leşăscu de pre săminţie triabă şi amestec la acea cnejie a Bohemii<i>. Ce craiul Cazimir n-au priimit acea poftă a lui Matiiaş, craiul ungurescu, ce fără zăbavă vréme, bine dăruiţi solii lui Matiiaş craiu, de Cazimir, craiul f. 74 leşăscu, s-au întorsu înapoi/. Iară pre acia vréme, noemvrie în 25, s-au pristăvit Evdochiia, doamna lui Ştefan vodă.

DE PRĂDARIA SĂCUILOR.

Iară după această izbîndă a lui Ştefan vodă ce făcuse la Baia cu Matiiaş, craiul ungurescu, s-au rădicat Ştefan vodă cu toată putérea sa vrînd să-ş<i> izbîndiască strîmbătatea ce-i făcusă ungurii, au întrat la Ardial şi multă pradă şi ardere au făcut în Ţara Săcuiască. Bine au dzis un poiatic (scriitoriu de stihuri): „Cînd nebunesc împăraţii, piiare nărodul". Aşea şi Ţara Săcuiască, cîtă pradă şi răsipă i-au făcut Ştefan vodă pintru nepriiateşugul şi vrajba cu Matiiaş craiu. Şi s-au întorsu Ştefan vodă cu pace, fără de nice o smintială, nice au avut cine să-i stea împrotivă.

De această povéste ce spune că au prădat Ştefan vodă Ţara Săcuiască cronicariul cel leşăscu nemică nu scrie.

---

1 pohtind / lipsească ajutoriul. Iar // 2 nicicum / ci // 3 Mateiaş craiu / *lipseşte* ungurescu // 4 Mateiaş crai // 5 crai / precum]cum // 7 Iar / deodată / Ardeal // 8 ajunsu // 9 le-au luat patru sute de mii de galbeni // 10 crai / *ad.marginal* Mateiaş craiul. 6973 A // 11 *ad.ulterior* încă A // 12 ajutor / Mateiaş / Iar pe // 13 acea / Mateiaş / *lipseşte* craiu / au fost făcut // 14 zic / dă ce / pornească / Mateiaş crai // 15 céhilor / legîndu // 16 nemţescu / trăgîndu / *lipseşte* leşăscu // 18 despre seminţie treabă / Ce // 19 pohtă / Mateiaş /*lipseşte* craiul ungurescu / ci fără de // 20 soli / Mateiaş / *lipseşte* craiu // 21 întorsu]înturnat / Iar / acea // 21-22 *lipseşte* Iară pre acia vréme... lui Ştefan vodă N // 21 *lipseşte* în // 23 *lipseşte* N / prădarea // 24 Iar // 25 Mateiaş craiu // 26 vrîndu / făcuse // 27 Ardeal / zis // 28 scriitor / înebunescu // 29 norodul. Aşa // 30 pentru neprieteşugul / Mateiaş crai // 31 făr-de nici o zminteală, nici // 32 împotrivă // 33-1 *lipseşte* De această povéste... craiul ungurescu N // 34 *lipseşte* cel / nimic / *ad.marginal* Ştefan, 6973 A //

CÎND S-AU ÎMPĂCAT ŞTEFAN VODĂ CU MATIIAŞ, CRAIUL UNGURESCU.

Deci fără zăbav au încetat vrajba între Matiiaş, craiul unguresc, şi f. 74v între Ştefan vodă. Că vădzind ei că vrăjmaşul lor/şi a toată creştinătatia, Turcul, le stă în spate şi asupra volniciei tuturor întinde mrejele sale ca să-i poată cuprinde, măcar că să arăta turcul priiaten, cu multe cuvinte de înşălăciune şi cătră unul şi cătră altul, ca să-i poată vîna, ni pre unul, ni pre altul zădăriia, nedejduind că într-acéle mestecături să vor pleca lui, pentru agiutoriul, şi cu vréme supt giugul său să-i supue.

Cunoscînd acéstea Matiiaş craiu şi cu Ştefan vodă, s-au împăcat şi s-au aşădzat. Şi încă după pace aşădzată şi legătură ce făcusă amîndoi, au dăruit Matiiaş craiu lui Ştefan vodă 2 cetăţi: Balta şi Ciceul. Iară după ce au legat pace Matiiaş, craiul unguresc, cu Ştefan vodă, trimis-au şi Cazimir, craiul leşescu, soli la Ştefan vodă, anume pre Dobieslav Bişovschie caştalianul Belzului şi pre Stanislav Tecenschi, ficiorul lui Ioan caştalianului de Cracău, mai întărind prieteşugul craiului cu Ştefan vodă şi adăogînd şi aciasta ca să nu oştiască asupra nemărui Ştefan vodă, fără ştirea craiului. Iară craiul încă, nici pre un nepriiaten a lui Ştefan vodă să nu-l priimască supt apărarea sa. Şi pornindu-şi solii Cazimir, craiul leşăsc, la Ştefan vodă în luna lui iunie, craiul însuş<i> s-au întorsu la Visliţa.

Iară la al doile<a> an după pacea între dînşii, în anii de la Hristos f. 75 1466, ghenar,/purcedzind craiul Cazimir de la Cracău au venit drept la Ţara Rusască, aşteptînd la Liov venirea lui Ştefan vodă la dînsul, pentru să facă singur întăritura legăturilor sale Ştefan vodă cu craiul Cazimir. Ce Ştefan vodă acea dată au răspunsu prin soli că nu poate să margă la craiul, pentru multe valuri ce are despre turci şi despre unguri. Poate fi avea şi prepus de o samă de svétnici, ca, mergînd la craiul Cazimir, să nu-l opriască (la oamenii mari, şi prepusuri mai mari).

Iară înaintea solilor crăeşti, anume Ioan Mudzin, voevorul Podoliei şi a lui Stepca Iaroslav, podcomorul de Premisla au făcut giurămînt Ştefan vodă, craiului Cazimir, adeverindu-i că şi singur, pre altă dată, ori la Cameniţa, ori la Colomîia, ori la Sneatin, va veni şi singur Ştefan vodă la craiul, numai ştire să aibă cu 2 luni mai nainte de venirea craiului acolo.

Pre acéia vréme au nemerit la craiul Cazimir şi soli de la Mugli-Chirii sultan, hanul tătărăscu.

---

1 Cîndu / Mateiaş / *după* craiu *ad.* 6973 // 2 *lipseşte* unguresc // 3 fără de zăbavă / şi vrajba / Mateiaş craiu / *lipseşte* ungurescu // 4 văzînd // 5 volnicii // 6 mrejile / coprinde // 7 *după* cuvinte *ad.* bune / către[2] // 8 nădăjduind // 9 ajutoriul / jugul lui // 11 Cunoscîndu / Mateiaş / *ad.marginal* Ştefan, 6973 A // 12 aşăzat / aşăzată / făcuse // 13 Mateiaş / Iar // 14 Mateiaş craiu / *lipseşte* ungurescu // 15 leşăscu / *lipseşte* anume // 16 Stănislav // 17 feciorul // 18 adăogîndu / aceasta / oştească // 19 nimănui / *lipseşte* Ştefan vodă / fără de / Iar // 20 nepriiaten al / priimească // 23 Iar în al doilea // 24 purcezîndu // 25 Rusească // 26 singuri // 27 *lipseşte* Cazimir / Ci // 28 meargă // 29 seamă / sfétnici // 30 oprească / cei mari / *lipseşte* mai // 32 Iar / Muzin // 33 Premislea / jurămînt // 38 acea //

6978 <=1470>. *DE NIŞTE TĂTARI CE AU ÎNTRAT ÎN ȚARĂ SĂ PRADE.*

Rîdicatu-s-au mulțime de tătari de peste volga şi au întrat în țară să prade, cărora prindzindu-le de véste Ştefan vodă li-au eşit în tîmpinare la o dumbravă ce să chiamă Lipniți, aproape de Nistru, în ținutul <loc f. 75v gol>, unde i-au lovit Ştefan vodă/cu oastea sa, av<gust> 20. Şi, dîndu-le războiu vitejaşte, i-au înfrîntu şi multă moarte şi răsipă au făcut într-înşii. (Scrie Stricovschie, cronicarul leşăscu) că-ntr-acela războiu au cădzut în robie la Ştefan vodă şi un ficior al hanului, pentru care să fie trimis hanul de peste Volga la Ştefan vodă soli să sloboadză pre fiiu-său den robie. Ce Ştefan vodă, vădzind soliia hanului, trimisă cu simeție, au poroncit înaintea solilor de au omorît pre ficiorul hanului; pre urmă şi pre soli au poroncit Ştefan vodă de i-au înțăpat, slobodzind numai pre unul, cu nasul şi urechile tăiate, să margă să spue hanului ce au vădzut (De aceasta Dlugoş şi Cromver şi Mehovie scriu).

Pre acéia vréme tătarîi de peste apa Volgăi, cu hanul său Mainac, trecînd Niprul, împărțindu-să în 2 părți, au lovit unii la Litfa, alții la Podoliia. Carii în Litva şi în Podoliia, ținuturile Litvei, la Volin, toată acia margine, pre lîngă Camenița, pre lîngă Zitomir, Ruzmir, Jidova, Vlodimir, au prădat şi au robit 10.000 de oameni. Că litvinii, fiind strînşi puțini, n-au cutedzat să-i lovască pre tătari. Precum scrie Cromer, au fost dat ştire mai nainte lui Cazimir, craiul leşăscu, Mendli Ghirei, hanul Crîmului, avînd prieteşug acel han cu craiul leşăscu Cazimir, iar mai în lontru n-au putut strîca acei tătari; că era strînsă oastea leşască şi rusască la Trîmbole cu Rafail Iaroslavschii, f. 76 starostele/Liovului şi cu Pavăl Iasinschie, starostele Belzului şi a Helmului.

CÎND AU SFINȚIT ŞTEFAN VODĂ MĂNĂSTIREA PUTNA.

Aşea, Ştefan vodă, cunoscînd că acéle izbînde nu de aiurea ce de la sîngur Dumnedzău i să pogoară, întorcîndu-să la scaunul său, la Suceavă, au svinţit Mănăstirea Putna, sept<emvrie>, 3 <lipseşte anul>, care iaste zidită den temelie de dînsul, întru lauda lui Dumnedzău şi a preacuratei Ficioarei, Maicii Domnului nostru Iisus

---

1 *lipseşte* N / *lipseşte* 6978 B / *ad.marginal* Ştefan, 6978 A // 3 Rîdicatu-s-au] Rînduitu-s-au // 4 prinzîndu-le / le-au // 7-8 moarte au făcut într-înşii şi risipă // 8 cronicariul / că întru acel // 9 căzut / fecior // 10 du peste / sloboază // 11 fii-său din / Ci / văzîndu / *ad.marginal* Ştefan, 6978 A // 12 semeție / poruncit / feciorul // 13 poruncit / înțepat // 14 Zlobozindu / meargă // 15 văzut / *lipseşte* şi / Cromer // 17 acea / tătarii du peste / său]lor // 18 Dniprul / Litva / şi alții // 20 acea / Camenită // 21 Vladimir / zéce mii // 22 cutezat / lovească // 23 Cromver // 25 lăuntru / strica //26 rusească // 27 *lipseşte* cu / Pavel // 29 *lipseşte* N / Cîndu // 30 Aşa / cunoscîndu / acele / ci // 31 singur Dumnezeu // 32 Suceava / sfinţit // 33 din // 34 Dumnezeu / *lipseşte* Ficioarei / Maicei //

Hristos, la care svinţire multă adunare de călugări au fost, cu carii şi singur Theofil mitropolitul şi Tarasie episcopul, dinpreună cu Iosif arhimandritul şi egumenul Putnii. Dzic că au fostu la liturghie arhiepiscopi şi episcopi şi préoţi cu diiaconi 64 la jărtăvnic.

PENTRU ZAVISTIIA CE-AU ÎNTRAT ÎNTRE ŞTEFAN VODĂ ŞI ÎNTRE RADUL VODĂ DOMNUL MUNTENESC.

Zavistiia, muma tuturor răutăţilor în lume, aceasta iaste, precum şi aicea vedem între Radul vodă, domnul muntenescu şi între Ştefan vodă, în anii de la Hristos 1470. După obiceiul omenescu, cu cît cineva ari avia mai mult, cu atîta zavistuiaşte la avérea altuia, cum n-ari avia. Aşia şi Ştefan vodă, nu-i agiungea al său, ce zavistuia
f. 76ᵛ Radului vodă. (Scrie cronicariul leşăscu.) /că pe acia vréme, ştiind că să apropie vrémea făgăduinţii lui Ştefan vodă, cum că era să margă singur la Cazimir, craiul leşăscu, au purces craiul de la Corcin cu 3000 de oameni spre Ţara Rusască, vrînd acolo ca să aştépte pre Ştefan vodă. Ce iarăş<i> de iznoavă pricea cu Radul vodă, domnul muntenescu, au împiedecat pre Ştefan vodă de n-au putut merge însuş<i> la craiul leşăscu. Iară soli au trimis cu cărţi iscălite şi cu pecétea sa, în care să adeveriia, cum că la anul viitor, în luna lui mai, va mergi la craiul. Simţisă şi craiul Cazimir atuncea de gătirea lui Ştefan vodă asupra Radului vodă şi în mare grijă cădzusă craiul, ca să nu agiungă Radul vodă la agiutoriul turcilor, den care să nu fie mai pre urmă răsipă Ţării Moldovii. Iară de vinirea lui Ştefan vodă înţălegînd craiul Cazimir s-au aşedzat în 6 luni, după ce va da ştire lui Ştefan vodă, craiul, să margă Ştefan vodă la craiul. Şi aşia craiul Cazimir s-au întorsu iar la Corcin.

Iară Ştefan vodă au strînsu ţara şi slujitorii şi au întrat în Ţara Munteniască şi au prădat marginea, fev<ruarie> 27. Ars-au Ştefan vodă şi Brăila, într-o marţi, în săptămîna albă. Scrie létopisăţul ţării de perirea a o samă de boiari de Ştefan vodă, anume Isaiia vornicul, Négrea păh<arnicul> şi Alexa stol<nicul>, în tîrgu în Vaslui. Iar ce pricină de moarte au avut acei boiari, nu pomeneşte; poate că s-au agiunsu cu Radul vodă, domnul muntenescu/.

2-3 singur Iosif arhimandritul şi egumenul Putnii, Theofil mitropolitul, Tarasie episcopul. Zic // 4 la jărtvenic 64 // 5 *ad.marginal* Ştefan, 6978 A // 7 Zavistie mumă / răotăţilor // 9 obicéiul // 10 ar avea cineva / averea altuia mai mult, ca cum n-ar avea // 11 Aşa / ajungea / ci // 12 cronicar / acea // 13 meargă // 15 Rusească / *lipseşte* ca / aştepte // 16 Ci // 18 mérge / Iar solii i-au trimis // 19 pecétea lui / *lipseşte* cum // 20 Simţise // 21 căzuse // 22 ajungă / ajutoriul / din // 23 risipă / Ţării Moldovei / Iar / venirea / înţelegîndu // 24 aşăzat // 25 meargă / *lipseşte* Ştefan vodă la craiul / aşa / *lipseşte* Cazimir // 27 Iar // 28 Muntenească / *ad.marginal* Ştefan, 6979, ghen<arie> 6 A // 29 létopiseţul ţării // 30 seamă / anume]pre // 31 *lipseşte* şi // 33 ajunsu //

Hristos, la care svinţire multă adunare de călugări au fost, cu carii şi singur Theofil mitropolitul şi Tarasie episcopul, dinpreună cu Iosif arhimandritul şi egumenul Putnii. Dzic că au fostu la liturghie arhiepiscopi şi episcopi şi préoţi cu diiaconi 64 la jărtăvnic.

PENTRU ZAVISTIIA CE-AU ÎNTRAT ÎNTRE ŞTEFAN VODĂ ŞI ÎNTRE RADUL VODĂ DOMNUL MUNTENESC.

Zavistiia, muma tuturor răutăţilor în lume, aceasta iaste, precum şi aicea vedem între Radul vodă, domnul muntenescu şi între Ştefan vodă, în anii de la Hristos 1470. După obiceiul omenescu, cu cît cineva ari avia mai mult, cu atîta zavistuiaşte la avérea altuia, cum n-ari avia. Aşia şi Ştefan vodă, nu-i agiungea al său, ce zavistuia
f. 76v Radului vodă. (Scrie cronicariul leşăscu.) /că pe acia vréme, ştiind că să apropie vrémea făgăduinţii lui Ştefan vodă, cum că era să margă singur la Cazimir, craiul leşăscu, au purces craiul de la Corcin cu 3000 de oameni spre Ţara Rusască, vrînd acolo ca să aştépte pre Ştefan vodă. Ce iarăş<i> de iznoavă pricea cu Radul vodă, domnul muntenescu, au împiedecat pre Ştefan vodă de n-au putut merge însuş<i> la craiul leşăscu. Iară soli au trimis cu cărţi iscălite şi cu pecétea sa, în care să adeveriia, cum că la anul viitor, în luna lui mai, va mergi la craiul. Simţisă şi craiul Cazimir atuncea de gătirea lui Ştefan vodă asupra Radului vodă şi în mare grijă cădzusă craiul, ca să nu agiungă Radul vodă la agiutoriul turcilor, den care să nu fie mai pre urmă răsipă Ţărîi Moldovii. Iară de vinirea lui Ştefan vodă înţălegînd craiul Cazimir s-au aşedzat în 6 luni, după ce va da ştire lui Ştefan vodă, craiul, să margă Ştefan vodă la craiul. Şi aşia craiul Cazimir s-au întorsu iar la Corcin.

Iară Ştefan vodă au strînsu ţara şi slujitorii şi au întrat în Ţara Munteniască şi au prădat marginea, fev<ruarie> 27. Ars-au Ştefan vodă şi Brăila, într-o marţi, în săptămîna albă. Scrie létopisăţul ţărîi de perirea a o samă de boiari de Ştefan vodă, anume Isaiia vornicul, Négrea păh<arnicul> şi Alexa stol<nicul>, în tîrgu în Vaslui. Iar ce pricină de moarte au avut acei boiari, nu pomeneşte; poate că s-au agiunsu cu Radul vodă, domnul muntenescu/.

2-3 singur Iosif arhimandritul şi egumenul Putnii, Theofil mitropolitul, Tarasie episcopul. Zic // 4 la jărtvenic 64 // 5 *ad.marginal* Ştefan, 6978 A // 7 Zavistie mumă / răotăţilor // 9 obicéiul // 10 ar avea cineva / averea altuia mai mult, ca cum n-ar avea // 11 Aşa / ajungea / ci // 12 cronicar / acea // 13 meargă // 15 Rusească / *lipseşte* ca / aştepte // 16 Ci // 18 mérge / Iar solii i-au trimis // 19 pecétea lui / *lipseşte* cum // 20 Simţise // 21 căzuse // 22 ajungă / ajutoriul / din // 23 risipă / Ţării Moldovei / Iar / venirea / înţelegîndu // 24 aşăzat // 25 meargă / *lipseşte* Ştefan vodă la craiul / aşa / *lipseşte* Cazimir // 27 Iar // 28 Muntenească / *ad.marginal* Ştefan, 6979, ghen<arie> 6 A // 29 létopiseţul ţării // 30 seamă / anume]pre // 31 *lipseşte* şi // 33 ajunsu //

f. 77 6979 <=1471>, mart 7. RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ CU RADUL VODĂ, DOMNUL MUNTENESC, CÎND S-AU BĂTUT LA SOCI.

Radul vodă, vădzind atîta pradă în ţara sa făcută de Ştefan vodă n-au lăsat să nu-şi caute strîmbătatea sa. Însă de multe ori să tîmplă de sintu aşia de fragede lucrurile omeneşti, den nerăbdare mai multă scădére şi pagubă aduc; aşia şi Radului vodă s-au tîmplat.

Strîngîndu-şi Radul vodă oastea sa şi megieşască au venit asupra lui Ştefan vodă. Ce Ştefan vodă aflîndu-se gata, de sirgu s-au pornit şi i-au eşit înainte la Soci. Şi acolo dîndu-şi războiu, mart 7, cu mare îndrăznire au biruit pre Radul vodă, luînd toate stiagurile, cu multă moarte în oşténii Radului vodă. Şi pre carii i-au prinsu vii, pri toţi i-au omorît. Numai pre Stan logofătul şi pre Mircea comisul i-au luat vii.

Într-acest an au fost şi un cutremur de pămînt foarte mare, av<gust> 29, peste toată ţara, în vrémea ce şădzusă domnul la masă, la vréme de prîndzu. Măcar că fireşti lucruri sint aceste cutremuri, cînd să întîmplă, şi poate să dzică că sémne şi arătare cutremurile vremilor viitoare sintu; precum şi atunce au însămnat acest cutremur mare vărsare de singe şi giugul turcilor pre biata Moldovă şi pre alte părţi creştineşti pîn-la această vréme de acmu, precum vom arăta la locul său/.

f. 77v În anul 6980 <=1472> adus-au Ştefan vodă pre Mariia den Ma<n>gop de o au luat luiş doamnă. Iară în anii de la Hristos 1473 Matiiaş, craiul ungurescu, au pornit 16000 de oaste cu Toma Tarcet, de au prădat pe supt munte în Ţara Leşască. Aşijdirea sultan Mehmet, împăratul turcescu, au prădat Ţara Bosnii şi bătînd cetatea Iaiţa, cu mare ruşine s-au întorsu, lăsînd tunurile toate înecate în apă.

Husan Cazan, împăratul persilor, biruind în cîteva rînduri pre sultan Mehmet, împăratul turcescu, aşia cît la un războiu cîteva dzăci de mii de oaste i-au tăiat şi au robit a lui sultan Mehmet; şi i-au luat în Aziia Crăiia Trapezontul şi Sinapul, la Anadol.

6981 <=1473>. AL DOILE<A> RĂZBOIU CE-AU AVUT ŞTEFAN VODĂ CU RADUL VODĂ, DOMNUL MUNTENESCU, LA IZVORUL APEI.

Ştefan vodă, fiind aprinsu pururea spre lucruri de vitejie, î i părea că un an ce nu avusése războiu că are multă scădére, socotind că şi

---

1-3 *lipsesc* N // 1 *lipseşte* 6979, mart 7 B, *ad.marginal* A // 3 *după* Soci *ad.* mart 7, 1471 // 4 Iară Radul vodă în anii de la zidirea lumii 6979, văzînd N / văzînd // 5 întîmplă // 6 aşa / din // 7 scădere / aşa / i s-au întîmplat // 8 *ad.marginal* Ştefan, 6979 A // 9 Ci / aflîndu-să / sirgu]grab // 11 steagurile // 12 oştenii / pre // 14 *lipseşte* de pămînt // 15 vréme / şăzuse // 16 prînzu / sînt / cîndu // 17 zică / semne // 18 sînt / atuncea / însemnat // 19 sînge / jugul / turcilor]muncilor A / biiata // 20 acum // 22 din // 23 Iar // 24 Mateiaş // 25 Aşîjderea şi // 27 lăsind // 29 aşa / zeci // 30 şi au luat robi ai lui // 31 Trapezondul // 32 *lipseşte* 6981 / *ad.marginal* Ştefan 6981 A // 35-2 *lipseşte* îi părea că un an… iaste a doa vitejie N // 36 scădere / socotindu //

inimile voinicilor în războae trăind să ascut şi truda şi osteniala cu caré f. 78 să deprinsése iaste a doa vitejie, strîns-au oaste de iznoav<ă> /şi au luat cu sine pre Băsărab Laiotă ca să-l ducă la Ţara Muntenească să-l pue domnu (inimile mari, mari lucruri rîvnesc de multe ori a face şi a să lăţi peste hotarăle sale). Aşea Ştefan vodă, gătindu-să de iznoavă asupra Radului vodă cu oaste, noem<vrie> 8, au venit la margine Ştefan vodă şi au împărţit toate stiagurile oştii sale pre Milcov. Deci într-o dzi, gioi în 18 dzile a ceştii luni, s-au împreunat Radul vodă cu Ştefan vodă la locul ce să chiamă Cursul Apei, în ţinutul <loc gol> şi dîndu-şi războiu de îmbe părţile vitejiaşte s-au bătut pîn-în sară. Aşijdirea şi vineri şi sîmbătă toată dzua, pîn-în sară. Iar noapte<a> spre duminecă au lăsat Radul vodă toate ale sale în tabără şi au fugit cu toată oastea sa, la scaunul său la Bucureşti, pre apa Dîmboviţii. Iară în létopisăţul lui Ureche vor<nicul> scrie, aducînd mărturie pre un létopisăţ lătinescu, că nu s-au bătut 3 dzile războiul lui Ştefan vodă cu Radul vodă. Ce vădzind Radul vodă că nu va putea sta împrotiva oştii lui Ştefan vodă, nice au aşteptat războiul, ce au fugit la cetate.

Iară Ştefan vodă s-au pornit cu toată oastea sa după dînsul şi într-aceastaş<i> lună în 23 de dzile au încungiurat cetatea Bucureştilor. f. 78v Iară Radul vodă într-acéiaş<i> noapte au fugit/den cetate, lăsindu-şi pre doamnă-sa Mariia şi pre fiică-sa Voichiţa şi tot ce-au avut şi s-au dus la turci.

Iară Ştefan vodă, miercuri în 24 de dzile a ceştii luni au dobîndit cetatea şi au intrat într-însa; şi au luat pre doamna Radului vodă şi pre fiică-sa Voichiţa, au luat-o doamnă, că-i murisă doamna ce au avut după Cne<a>jna. Luat-au Ştefan vodă toată avérea şi hainele céle scumpe şi toate stiagurile Radului vodă şi veselindu-să 3 dzile s-au întorsu înapoi la scaunul său la Suceavă, lăsind pre Băsărab domnu Ţării Munteneşti, care au domnit o lună. Iară Radul vodă au năzuit la turci, ca să-şi poată scoate agiutor de la împăratul turcilor şi să-ş<i> răscumpere domniia cu putérea lui.

Iară Ştefan vodă după această izbîndă asupra Radului vodă, întorcîndu-să la scaunul său la Suceavă (precum scrie Stricovschie şi Cromer), au trimis Ştefan vodă solii săi la Cazimir craiul leşăscu, făcîndu-i ştire de izbînda sa asupra Radului vodă, fălindu-să şi cum cetatea şi scaunul Dîmboviţăi, cu toată avuţiia i-au luat, dinpreună şi doamna şi fiică-sa; şi acum au pus şi domnu în locul Radului vodă, pre

---

1 ascut]ascultă / osteneala / care // 2 dăprinsése / doao vitejîie // 3 Basarab / Munteneascâ // 4 rîvnescu // 5 Aşa // 7 steagurile // 8 zi, joi / zile / *ad.marginal* Ştefan, 6981 A // 9 chiiamă // 10 îmbe]toate / vitejaşte / seară // 11 aşîjderea / zioa / seară / Iar // 14 *lipseşte* în / létopiseţul // 13-17 *lipseşte* Iară în létopisăţul... ce au fugit la cetate N // 15 létopiseţ letinescu / zile // 16 Ci văzînd / oştilor // 17 nici / au mai aşteptat / cetate-ş // 18 Iar // 19 zile // 20 Iar / din / lăsîndu-şi // 21 doamna sa // 23 Iar / zile ale aceştii // 24 şi veselindu-să trei zile au luat // 25 fii-sa / luiş doamnă / murise // 26 haimile // 27 steagurile / şi veselindu-să s-au întorsu după trei zile înapoi // 28 Suceava, lăsînd / Basarab // 29 Ţării / Iar // 29-31 Iară Radul vodă năzuisă la agiutoriul turcesc. N // 30 ajutor // 32 Iar / *ad.marginal* Ştefan, 1475 A // 33 Suceava / Strecovschi // 34 Cromver // 35 *lipseşte* vodă, fălindu-să / *ad.marginal* fălindu-să A // 36 Dîmboviţii // 37 şi pre fiica / *lipseşt* sa / *lipseşte* vodă //

f. 79 Băsărabă vodă/. Iară încă solii lui Ştefan vodă, aflîndu-să nepurceşi delà craiul, iată şi alţi soli sosăscu de la Ştefan vodă la Cazimir craiu, cerşind agiutor Ştefan vodă împrotiva Radului vodă, făcîndu-i ştire cum Radul vodă, luînd agiutor de la sultan Mehmet, împăratul turcesc, au intrat în ţară, de pradă cu foc şi cu sabie.

Pornit-au îndată Cazimir craiul leşăscu, pre Dobieslav Besonschii, caştalianul Belzului, şi pre Eghidie Sohodolschii la Radul vodă, pentru să-i împace cu Ştefan vodă. Iară lui Mihai Buciaţchii, starostele de Sneatin, i-au poroncit de sirgu să porniască şliahta din Podoliia într-agiutor lui Ştefan vodă.

RĂZBOIUL RADULUI VODĂ CU BĂSĂRABĂ VODĂ.

Radul vodă, năzuind la sultan Mehmet împăratul turcescu, în anul de la Hristos 1475, de unde, după ce-au luat agiutor, au întrat în Ţara Munteniască cu 15.000 de turci, fără alţi lefecii ce adunase, şi au dat războiu lui Băsărabă vodă gioi, dec<hemvrie> 25. Şi au înfrîntu pre Băsărabă vodă şi toată oastea lui; carele vădzindu-să împregiurat de vrăjmaşii săi au năzuit drept la Moldova, la Ştefan vodă. Iară turcii s-au pornit în goană după Băsărab vodă şi au venit pîn-la Bîrlad. De acolo au slobodzit turcii ceambulurile sale de au prădat ţara şi s-au întorsu înapoi, spre Ţara Munteniască/.

f. 79v

6982<=1474>, oc<tomvrie> 5. CÎND AU LUAT ŞTEFAN VODĂ CETATEA TELEAJĂNUL ŞI CÎND S-AU BĂTUT CU ŢĂPĂLUŞ ŞI CU UNGURII, MAI APOI ŞI CU BĂSĂRAB.

Luat-au Ştefan vodă cetatea Teleajina şi au tăiat capetele pîrcălabilor şi muiarile lor li-au robit. Atunce au scos mulţi ţigani den Ţara Munteniască aice, în ţară la noi; şi cetatea încă au ars-o.

Iară într-aceastaş<i> lună în 5 dzile au fost războiu în Ţara Munteniască cu ungurii şi cu Ţăpăluş vodă. Şi cu agiutoriul lui Dumnedzău au biruit Ştefan vodă şi au bătut pre unguri. Şi-ntr-aceiaş<i> lună în 20 de dzile au răzbitu şi pre Băsărabă.

---

1 Basarab / Iar // 2 sosescu // 3 cerşîndu ajutor / *lipseşte* Ştefan vodă / împotriva // 4 cum că / ajutor / *ad.marginal* sultan Mehmet, împăratul turcesc A // 5 întrat // 6 craiu / *lipseşte* leşăscu // 7-8 pentru ca să-i împace // 8 Iar // 9 sirgu]grabu / pornească şleahta // 10 într-ajutor // 11 *lipseşte* N / Basarab / *ad.marginal* Ştefan, 1475 A // 13 ajutor // 14 Muntenească // 15 Basarab / joi // 16 Basarab / văzîndu-să împrejurat // 17 Iar // 18 Basarab // 18-19 *anulat* De acolo au răpedzit A // 20 spre]la / Muntenească // 21 *lipseşte* 6982 oct<omvrie> 5 B. *ad.marginal* A // 21-24 În anul 6982 luat-au Ştefan vodă cetatea Teleajina N // 23 Basarab vodă // 24 Teleajîna // 25 muerile / le-au / din // 26 Muntenească / aice în ţară la noi]şi i-au dus în Ţara Moldovei // 27 Iar / zile // 28 Muntenească / Ţepeluş / ajutoriul // 29 Dumnezeu // 30 *lipseşte* Şi-ntr-aceiaş<i> lună... Băsărabă N / zile / răzbitu]izbit / Basarab //

6983, 1475. DE VESTITĂ IZBÎNDĂ A LUI ŞTEFAN VODĂ CE-AU BĂTUT PRE TURCI LA PODUL ÎNALT.

Întru acéia vréme sultan Mehmet, împăratul turcescu, nevrînd să lasă pre Radul vodă, fiind supus Împărăţiei Turceşti, întru atîtea pagube ce-i făcusă în cîteva rînduri Ştefan vodă, gătind 120.000 oaste turcească, cu tătari, ghen<arie> 20, au pornit cu Radul vodă asupra lui Ştefan vodă, vrînd să supue şi pre Ştefan vodă, nu că-i era milă de Radul vodă.

Iară Ştefan vodă luînd agiutor 2000 de oaste călăriaţi liaşi şi avînd
f. 80 şi oastea sa 40.000 şi mai avia 5000 de săcui/ce-i dobîndise de la Matiiaş craiul unguresc, cu această oaste Ştefan vodă nu aşia că va putea sta făţiş împrotiva atîta mulţime de oaste turcească şi munteniască cu Radul vodă, ce cu meşterşug au socotit să înceapă. Că întîi au poroncit de au pîrjolit iarba peste tot locul înaintea turcilor de li-au slăbit caii cei gingaşi. Iară după ce au tras pre turci la strîmtoare de asupra Racovăţului, pre apa Bîrladului, la Podul Înalt, în ţinutul <loc gol>, acolo li-au dat războiu Ştefan vodă turcilor şi cu agiutoriul lui Dumnedzău, supusése o samă de oameni în luncă, de unde au început a da siamne de războiu cu trîmbiţe, cu buciume şi dobe. Care întorcîndu-să oastea turcească asupra glasului buciumelor şi a altor sémne de războiu, că şi negura nu-i lăsa să priceapă turcii de unde li-ar fi a da războiu lui Ştefan vodă, acolo den dos i-au lovit Ştefan vodă pre turci; şi de mulţimea turcilor să ameţisă oastea lui Ştefan vodă, biruitori vădzindu-să. Ce singur Ştefan vodă în frunte<a> oştilor sale, nepărăsit, îmbărbăta pre ai săi.

Şi aşia, cu agiutoriul lui lui Dumnedzău, rămasără cu mare ocară
f. 80v biruiţi turcii, cît ei în de ei s-au fostu tăind/. Scrie cronicariul Ioan Stricovschie, carte 20, zaci<alo> 3, la 100.000 de trupuri să fie cădzut într-acel războiu. Precum dzice Stricovschie, că au vădzut singur la anul de la Hristos 1575, cu ochii săi, grămădzi mari de oase, viind el din Ţara Turcească şi 3 cruci de piatră puse în sémnele acei biruinţe a lui Ştefan vodă.

Perit-au cîţ<i>va paşi aleşi într-acel războiu şi mai mult de 100 de stiaguri. Pre cei prinşi i-au înţăpat, iar 4 robi mai de frunte cu 36 de stiaguri şi o parte den dobînde au trimis Ştefan vodă cu oamenii săi la Cazimir, craiul leşăscu, la Litva, mulţămindu-i de agiutoriu.

Scrie cronicariul leşăscu <că> 4 paşi aleşi au cădzut într-acel războiu, iar stiaguri mai multe de 100 luate. Şi dzice, măcar că şi lui

---

1 *lipseşte* 6983 / *ad.marginal* Ştefan, 6983, 1475 // 2 *după* Înaltu *ad.* 1475 // 3 acea // 4 lase / fiindu / Împărăţii // 5 făcuse // 6 au pornit-o // 9 Iar / călăreaţă / léşi // 11 Mateiaş crai / *lipseşte* ungurescu / aşa // 12 împotriva // 13 muntenească / ci / meşteşug // 14 poruncit // 15 le-au / Iar // 17 le-au / ajutorul // 18 Dumnezeu / seamă // 19 semne / şi cu tobe // 20 şi altor // 21 semne / le-ar // 22 din / *ad.marginal* Ştefan, 1475 // 23 ameţise // 24 văzîndu-să / Ci / fruntea // 26 aşa / ajutoriul / Dumnezeu / rămaseră // 27 în de]dintre // 28 căzut // 29 zice / văzut // 30 *lipseşte* anul de la Hristos / grămăzi // 31 piiatră / semnile // 34 steaguri / înţepat / înţăpat]*anulat* învăţat A // 35 steaguri / din / *ad.marginal* Ştefan, 1475 A // 36 craiu / *lipseşte* leşăscu / mulţumindu-i / ajutor // 37 căzut // 38 steaguri / zice //

Ştefan vodă nu fără de mare vărsare de singe i-au rămas biruinţa despre turci. Căci de mulţimea turcilor începusă a să ameţi oastea lui Ştefan vodă. Ce singur Ştefan vodă, în fruntea oştii, dîndu războiu, au deşteptat războiul. Arătatu-s-au Ştefan vodă, după acest războiu cu biruinţă, plecat Unuia lui Dumnedzău, numărînd, că de la singur Dumnedzău iaste izbînda. Patru dzile după războiu nici o mîncare nu au mîncat, făr<ă> numai pîne cu apă.

Pre ficiorul lui Isac paşia, după ce l-au prinsu viu, l-au slobodzit/.
f. 81 Iară turcii ce-au scăpat, au luat pen păduri şi au eşit unde să încépe apa Smilii, în ţinutul Tutovei. Acolo turcii, în légea lor, au mulţămit lui Dumnedzău că au eşit la lume.

Iară Ştefan vodă s-au pornit după dînşii cu moldovénii săi şi cu 2000 léşi ce i-au fost venit într-agiutoriu şi au gonit pre turci pîn-i-au trecut Sirétiul la Ionăşăşti, unde să pomeneşte astădzi Vadul Turcilor. Şi acolo, la o movilă mare deasupra Tecuciului, la Sirétiu, odihnind 3 dzile, i-au venit véste de la starostii de Crăciuna (Crăciuna era o cetate la Putna, deasupra Milcovului), cum Radul vodă vine cu oşti fără véste asupra lui Ştefan vodă. Şi întrinstîndu-să Ştefan vodă, cu cine avia, cu ai săi, îndată au răpedzit la oşténii săi de-i strîngea de sirgu. Atunce au sosit şi Şéndrea hatmanul, cumnatul lui Ştefan vodă, cu o samă de oşti ce au fost rămas înapoi. Aşijdirea şi Coste<a> păh<arnicul> cu altă samă de oaste, ce au fost gonit pre turci, de i-au fost trecut Sirétiul, au sosit. Şi avînd Ştefan vodă bucurie de ai săi, cum să aflară pregiur dînsul la vréme de grije, îndată au răpedzit pe Şéndrea hat<manul>, cu puţintei slujitori, în chip de strajă înaintea oştii munteneşti. Carii dînd preste oastea munteniască, mulţi, puţini, fură biruiţi de oşténii Radului
f. 81v vodă, unde şi Şéndrea hat<manul> /au perit, mai gios de Rîmnic. Acolo s-au pomenit multă vréme Movila Şéndrii. Şi l-au dus de l-au îngropat în sat în Dolheşti, lîngă tată-său.

AL TREILE<A> RĂZBOIU A LUI ŞTEFAN VODĂ CU RADUL VODĂ.

Înţălegînd Ştefan vodă cum, adevărat, Radul vodă, domnul muntenescu, îi vine asupră cu oastea sa, ghen<arie> 13 zile, au trecut Sirétiul Ştefan vodă cu oastea sa şi să loviră mai sus de Rîmnic. Şi dînd războiu vitejéşte despre îmbe părţile, multă moarte s-au făcut. Şi cu

---

1 sînge // 2 începuse // 3 Ci // 3-4 *lipseşte* Ce singur... au deşteptat războiul N // 5 *lipseşte* lui / Dumnezeu / singur Dumnedzău]dînsul // 6 zile // 8 feciorul / paşa / slobozit // 9 Iar / pădure // 10 mulţumit // 11 Dumnezeul // 12 Iar / moldovenii // 13 de léşi / venit ajutor de la léşi // 14 Siretul / pomeneşte pîn<ă> astăzi // 15 desupra / Siret // 16 zile // 18 asupra lui Ştefan vodă]asupră-i / avea // 19 repezit / *ad.marginal* Ştefan A / de sirgu]de grab / Atunci // 20 Şendrea / seamă // 21 Aşîjderea // 22 seamă / Siretul // 23 cum]că / prejur]lîngă // 24 vreme / grijă / repezit / Şendrea // 25 streaj<ă> / Carei dînd peste // 26 munteneascâ / oştenii // 27 Şendrea / jos // 28 Şendrii // 30 a]al / *ad.marginal* Ştefan, 1476 A / *lipseşte* N // 32 Înţelegînd // 33 cu oaste / *lipseşte* sa // 34 Sirétul / dîndu // 35 vitejaşte / îmbe]toate //

agiutoriul lui Dumnedzău au rămas izbînda lui Ştefan vodă, cît au pierdut munténii războiul.

Dat-au voe Ştefan vodă oştii sale să prade în 3 dzile, cît vor putea în Ţara Munteniască. Şi prădînd, adus-au multă dobîndă oştěnii lui Ştefan vodă. Şi zăbăvind Ştefan vodă acolo pînă a să strînge oştile toate, adus-au pre mulţi din boiarii Ţărîi Munteneşti şi alte capete oameni de frunte şi au pus Ştefan vodă pre ai săi boiari şi oameni de cinste de au vorovit şi au tocmit de au despărţitu hotarul Ţărîi Moldovei pîn-în pîrîul Milcovului, unde şi pîn-astădzi să hotărěşte. Că mai nainte au fost avînd ţărîle amîndoao pricini pintru hotar. Că
f. 82 munténii/vrea să ţie hotarul ţărîi lor pîn-în apa Trotuşului, iar moldovénii nu-i lasă. Ce au vrut Dumnedzău de au luat Ştefan vodă cetatea Crăciuna, den gura Mildovului, deasupra Odobeştilor, cu tot ţinutul ei, ce să chiamă ţinutul Putnei, şi l-au lipit de Moldova; şi au pus starostii săi pre Ioan şi pre Vîlcea.

Întorcîndu-să Ştefan vodă cu oştile sale şi viind în sus pre apa Bîrladului, agiungînd la Vaslui îi plăcu locul şi socoti să facă case domneşti. Şi îndată, întîi au pus de au zidit besérică pre numele svîntului Ioan Prediteci<=Botezătorul>, dînd laudă lui Dumnedzău şi avînd bucurie de izbîndă cu năroc, ce-au biruit pre turci şi pre munténi. Şi pre urmă, lîngă besérică au făcut Ştefan vodă şi case domneşti, care să cunoscu şi astădzi în tîrgu în Vaslui.

Aflîndu-să Ştefan vodă într-acéia vrémé cu oştile sale la Vaslui i-au venit véste de olac de la dregătorii de Soroca, precum Lobodă şi Nelivaico, hatmanii căzăceşti, au întrat în ţară şi pradă. Deci Ştefan vodă, nesuferind pre nepriiatinii săi să-i lasă să-i strice ţara, cu ai săi,
f. 82v cu cîţi era, îndată au purces/. Şi tîmpinîndu-să cu acei căzaci la Grumădzăşti, pre Răut, în ţinutul <loc gol>, unde fiind căzacii în pradă răsîpiţi, i-au lovit Ştefan vodă noaptea, fără véste şi rămasără biruiţi căzacii şi prinsără atunce oşténii lui Ştefan vodă şi pre Lobodă, hatmanul căzăcescu şi gonindu-i spre Nistru; iar Nelivaico hat<manul> cu o samă de căzaci au întrat să triacă Nistrul, unde mulţi s-au înecat, între carii au fost şi un polcovnic, anume Jura, carele s-au înecat acolo, unde şi astădzi să pomeneşte acel loc, de-i dzic Vadul Jurăi.

Şi de acolo, întorcîndu-să Ştefan vodă, au descălecat tîrgul Iaşii şi întru lauda lui Dumnedzău au început a zidi besérica lui sveatîi Nicolae, care stă şi pînă astădzi în oraşul Iaşilor, lîngă curtea domniască.

---

1 ajutoriul / Dumnezeu / lui]la // 2 muntenii / *după* războiul *ad.* mult mă mir de vitejiia moldovenilor // 3 oştilor / zile // 4 Muntenească / oştenii // 5 zăbovind / pîn<ă> // 6 boerii Ţării // 8 şi au dăspărţit / Ţării // 9 astăzi / să hotărěşte]să ţine hotarul // 10 ţările / pentru / *ad.marginal* au fost avînd ţărîle amîndoao pricini *şi anulat* era price A // 11 ţării // 12 Ci / Dumnezeu // 13 din // 14 chiiamă / Putnii // 15 Ivan // 17 ajungîndu // 18 bisérică // 19 sfîntului / dîndu / Dumnezeu // 20 avîndu / noroc / munténi // 21 bisérică // 22 care să văd zidurile în tîrgul Vasluiului şi pîn<ă> astăzi // 23 *lipseşte* într-acéia vrémé / la Vasluiu cu oştile sale / *ad.marginal* Ştefan, 1476 // 26 nesuferindu / nepriiatenii / lase / *după* ţara *anulat* îndată A // 27 ai săi cîţ<i> / Şi întîmpinîndu cu // 28 Brumăzeşti / cazacii // 29 risipiţi / rămaseră // 30 cazacii / prinseră atuncea oştenii // 32 seamă /cazaci / treacă // 34 pîn<ă> astăzi / poméneşte / zic / Jurei // 35 dăscălecat / *lipseşte* şi / *ad.marginal* Ştefan, 1476 A // 36 Dumnezeu / bisérica // 37 astăzi // 38 domnească //

Deci s-au întorsu Ştefan vodă la scaunul său la Suceavă cu mare pohvală şi biruinţă de la singur Dumnedzău de sus, eşindu-i înainte mitropolitul cu toţi préoţii, aducînd svînta evanghelie cu cinstita cruce în mînule sale, ca înainte<a> unui împărat şi biruitor de limbi păgîne, de l-au blagoslovit. Atunce mare bucurie au fost tuturor domnilor şi f. 83 crailor de pin/pregiur, de biruinţă.

Iară după ce s-au aşedzat la scaun la Suceavă, întru lauda lui Dumnedzău, au început a zidi Mănăstirea lui sveatîi Dimitrie, ce iaste înaintea curţilor domneşti, în Suceavă. Atunce Ştefan vodă s-au cununat cu doamna Voichiţa, fata Radului vodă, iară pre maică-sa cu mare cinste o au trimis la domnu-său Radul vodă, în Ţara Munteniască.

Iară solii trimişi de Ştefan vodă au aflat pre craiul Cazimir în Litva, unde au fost mersu la anul nou, trimiţînd Ştefan vodă, craiului, 4 robi aleşi şi 36 stiaguri, parte din dobînda lui, arătînd vitejia ce-au făcut şi mulţămind craiului de agiutoriu.

Iară Ştefan vodă, ştiind că nu să va lăsa Turcul cu acéia ruşini, au rugat prin solii săi pe craiul leşăsc ca să să apropie craiul cu oştile sale spre Ţara Rusască, să fie mai aproapi de Ştefan vodă, ca, audzind turcii apropiiarea craiului de ţară, să aibă grijă.

Ridicat-au Ştefan vodă pre mulţi din prostime la statul de némişi, f. 83v pentru vitejie ce-au arătat în războaele acélea/. Trimis-au Ştefan vodă şi la sultan Mehmet soli cu daruri, poroncind solilor să facă jalobă că nişte oameni răi den Ţara Turcească, eşind, au prădat locurile lui; de carii i-au căutat lui Ştefan vodă a-ş<i> apără ţara, de au bătut pre acei făcători de prădzi. Şi s-au rugat sultanului ca pre acei ce vor fi scăpat să să dea lui Ştefan vodă la pedeapsă, socotind că ce au făcut, fără ştirea şi fără poronca sultanului au făcut, ştiind Ştefan vodă că nu să va lăsa cu atîta sultan Mehmet, nice va uita perirea oştii sale de Ştefan vodă.

Aşijdirea şi papei Romei şi craiului ungurescu Matiiaş au trimis Ştefan vodă frumoase daruri, poftindu-i şi pre dînşii de agiutoriu împrotiva a unuia aşa de puternic şi de obşte vrăjmaş a toată creştinătatea. Iară Matiiaş craiul îndată au luat asupra sa acea izbîndă a lui Ştefan vodă; lăudîndu-să, au răpedzit cărţi pre la megiiaşi, dînd ştire că ispravnicul său Ştefan vodă au bătut pre turci, i proci <=şi altele>, măcar că nu de mult mai nainte au fost păţit ruşine mare Matiiaş craiul de acest ispravnic al său, de Ştefan vodă, cînd au fostu trimis 6000 de unguri cu sărdariul său Maer Balas, să prade Ţara Moldovii/.

---

1 Suceava // 2 Dumnezeu // 3 sfînta // 4 mîinile // 5 Atunci // 6 du pen prejur / de]pentru // 7 Iar / aşăzat / Suceava // 8 Dumnezeu / lui sveatîi]sfîntului // 9 Suceava. Atunci // 10 *lipseşte* doamna / iar // 11 domnul /Muntenească // 12 Iar / pe // 13 *lipseşte* craiului // 14 steaguri / vitejîia // 15 mulţumindu / ajutor // 16 Iar / acea ruşine / *ad.marginal* 6984, 1476 A // 17 leşăscu / *lipseşte* craiul // 18 Rusească / aproape / auzind // 20 Rădicat-au // 21 acelea / *ad.marginal* Ştefan 1476 A // 22 *după* Mehmet *ad.* împăratul turcescu / poruncindu / jalbă // 23 din // 24 carei // 25 prăzi // 26 pedeapsă socotindu căci au // 27 porunca /*l ipseşte* au făcut // 28 atît / nici oştilor // 30 Aşîjderea / şi lui Mateiaş craiul ungurescul au trimis // 31 pohtindu / dînşîi de ajutor împotriva // 33 Iar Mateiaş // 34 răpedzit]purces / dînsu // 37 Mateiaş crai / *lipseşte* de[2] // 38 sărdaru-său // 39 Moldovei //

f. 84 Într-acest an venit-au soli la Cazimir, craiul leşăscu, trimişi de Isac Trapezinianul, ahusan cazanilor, îndemnînd pe craiul Cazimir asupra turcilor. Şi de la craiul Cazimir acestaş sol au trecut la alţi domni creştineşti, tot cu îndemnare asupra turcilor.

Iară Ştefan vodă nu părăsiia a trimite soli la craiul leşăscu, rugîndu-l de agiutor împrotiva turcilor, că înţălesése Ştefan vodă din iscoade ce avia trimişi la Poarta Turcească, precum sultan Mehmet, împăratul turcescu, strînge mulţime de oşti la Odriiu.

Sfătuia Litva pre Cazimir craiul să apere pre Ştefan vodă în Moldova cu toată putérea sa de turci, să-i fie ca un păréte Moldova: decît pierdzind-o, să-i fie a să lupta cu turcii pintru Ţara Leşască. Ce nemică n-au folosit, nice au clătit acéstě sfaturi pe Cazimir craiul, nice îndemnarea şi poftele alor săi; că să strînsése toţ<i> svétnicii la craiul în Liublin, în luna lui iulie, unde 15 dzile au fost voroava pintru turci şi pintru Ştefan vodă. Şi acolo, cu mînioasă voroavă, cu sfatul tuturor domnilor leşăşti s-au sculat asupra craiului Cazimir, Dievslav Rizvanschii, voevodul Cracăului şi Iani Rizvanschii, caştalianul Sandomirului şi marşalîcul crăiei, dzicînd craiului că cu nebăgare de samă a lui, precum şi tată-său şi <a> frate-său, ca nişte blăstămaţi Crăiia Leşască, care o au luat în floare, şi acmu nu numai de nepriiatini, ce şi de netovarăşii necuvioşi şi despre Litva rău, caré den
f. 84v putérea şi statul ei s-au răsipit/şi s-au scurtat şi împuţinat. Iară cu aceste voroave a lor nemică altă n-au isprăvit, făr<ă> cît aceasta de au trimis craiul Cazimir soli la sultan Mehmet pre Marţin Vrocemovschii, stolnicul Cracăului, poftind pre împăratul, aducîndu-i aminte prieteşugul vechiu, care era între împăraţii turceşti şi între craii leşăşti, să-ş<i> părăsască oştile de asupra Moldovii, care iaste supt stăpînirea Crăiei Leşăşti. Că într-alt chip toată putérea sa craiul Cazimir, împrotiva celor ce s-ar rădica asupra a lor săi i-a căuta a o pune. Măcar că mai denainte, fiind de toţ<i> monarşii creştineşti îndemnat craiul Cazimir asupra turcilor, niceodată n-au priimit să să rădice asupra turcilor.

De-au făcut greşală Ştefan vodă sultanului, atunce cu sfatul tuturora trebue să să dezlége giudeţul. Ce cu acéstea cu toate s-au întorsu solul Vrocemovschii, îmbrăcat cu o cabaniţă cu soboli, cu mărgăritari cusute marginile, de la împăratul turcescu. Cu care solie abiia la anul au sosit de la împăratul, tîmplîndu-se multe piiadici pre cale.

---

1 de]de la // 2 Trapezneanul / îndemnîndu // 5 Iar // 6 ajutor / înţélesése / din]de la // 7 avea // 8 Odrii // 9 craiu / *ad.marginal* Ştefan, 6984, 1476 A // 10 puterea // 11 pierzîndu-o / pentru / Ci nimic // 12 nici[1-2] / aceste / craiu // 13 sfétnicii // 14 zile / voroavă / pentru // 15 pentru / *după* mînioasă *anulat* s-au sculat A // 17 Iane / caştaleanu // 18 zicînd // 19 seamă / blestemaţi // 20 acum // 21 nepriiateni, ci / netovaroşii / răul care din puterea / Iar // 23 ale lor nimic alt / fără cît]făcînd // 24 *lipseşte* craiaul Cazimir / Manţic Vracemischii // 25 pohtindu // 27 părăsească oştile sale / Moldovii // 28 *după* sa *ad.* va pune // 29 împotriva / s-ar ardica / *lipseşte* i-a căuta a o pune // 33 atunci // 34 tuturor / *ad.marginal* Ştefan, 1476 A / dăzlége / judeţul / Ci / acestea // 36 *după* marginile *ad.* hainii // 37 întîmplîndu-i-se / piedici //

Iară turcii întru acéia vréme au pornit 70 de galioane la Crîm şi au poroncit tătarălor să margă cu o samă de oaste într-agiutoriu. Şi au încungiurat şi dispre maré şi dispre uscat Chefea, cetatea ianovedzilor, f. 85 vestită pre acéia vréme/,care neputînd-o tătarîi mai mult apăra, a 6<-a> dzi o au luat-o Turcul supt stăpînirea sa. Şi aşia, cu vicleşug, şi pre orăşianii mai de frunte, care vicleşug de 5 ani mai nainte s-au fostu gătind şi dobîndind turcii cetatea, îndată pre némişi cu fămeile şi cu copii<i> să-i şi împreună cu singuri viclenitorii şi cu hanul Crîmului Menghe-Chirei, cu 2 fraţi ai lui, carii ori din tîmplare veniţi acolo, ori de frică să scape de la cîmpu la cetaté, pri toţi i-au trimis la Ţarigrad. Iară pe prostime, lăsîndu-i pre loc pîn-la o vréme, apoi i-au mutat pre aiurea. Pre neguţitorii moldovéni, pre soli şi alţi cercători, pre toţi i-au omorît. Numai un galion ce avia în lontru 150 de copii tineri din Chefia, luaţi pentru <spurcata rahna şi preacurvia a tiranului turc> şi ce-au fostu mai bun dobîndite, au dus la sultan Mehmet, fiind ispravnic pre acel galion un grec. Şi acestu galion era despărţit de alte galioane. Şi era 24 de turci carii era în galion pentru apărare; au nemerit la Chiliia, care pre urmă o au luat Ştefan vodă. (Acéstea scrie cronicariul leşăscu dentr-un pisar crăesc, carele pre acia vréme s-au tîmplat la Crîm, trimis de Cazimir, craiul leşăsc, la Menghi Chirii hanul.)

Oblicind şi în Ţara Leşască la Cazimir craiul, de luarea Crîmului şi de Chefe de sultan Mehmet, împăratul turcescu, mare spaimă şi groază au adaos Ţărîi Leşăşti şi întru inimile léşilor, aşia ca cînd ar fi prădat turcii Podoliia şi Ţara Rusască. Iară strîngîndu-se léşii la seim în Corcin se sfătuia să facă oşti împrotiva turcului. Ce unii sfătuia să nu f. 85v zădărască/pre un putiarnic ca acela, alţii dzicia să aştépte pre Vrocemovici, care era trimis sol la sultan Mehmet. Dat-au nădejde lui Ştefan vodă Cazimir craiul de agiutoriu, că-i va da prin Stanislav Voitrobca, voevod Belzului şi pri Andrei Borisovschii, proboşciul Penciecielului.

Iară sultan Mehmet, împăratul turcesc, după ce au dobîndit Chefe au luat cetăţile în lungu, împregiurul Crîmului stînd. Şi au luat şi Cetatia Albă. Iară cînd s-au întorsu solul leşăscu, Martin Vrocemovschii, de la împăratul turcescu au spus craiului cum au aflat pre sultan Mehmet în Bulgariia, la Varna, cu nenumărate oşti, viind spre Moldova, asupra lui Ştefan vodă. Acest răspunsu au adus craiului Cazimir de la sultan Mehmet, împăratul turcescu, precum ar fi fost

1 Iar / într-acea vreme // 2 poruncit tătarilor / meargă / seamă / într-ajutor // 3 despre[1-2] / mare // 4 acele vremi / neputîndu-o tătarii / a o apăra // 5 luat turcii / aşa // 6 oroşani // 7 dobîndindu / făméile // 9 care / întîmplare // 10 cetate pre / *ad.marginal* de la cîmpu A // 11 Iar // 12 neguţătorii moldoveni / şi pre alţi // 13 avea în lăuntru // 14 Chefea // 15 fost / *ad.marginal* Ştefan, 1476 A // 17 carei / apăraré // 18 Acestea // 19 dintr-un / crăescu / acea // 20 întîmplat / leşăscu / Chirei // 21 han // 22 Oblicind]Înţelegînd // craiu // 23 turcilor // 24 Ţării / aşa // 25 Rusească. Iar strîngîndu-să // 26 împotriva turcilor. Ci // 27 puternic / zicea / aştepte // 28 Vrecemovici / *ad.marginal* Ştefan, 1476 A // 29 craiul Cazimir / ajutor // 30 voevodul / pre // 32 Iar / turcescu / Chefea // 33 împrejurul // 34 Cetatea / Iar // 35 Împărăţia turcilor // 38 *lipseşte* împăratul turcescu //

bucuros să facă în destul pofta craiului, de nu l-ar fi aflat acum purcedzind din Odriiu cu oşti asupra Moldovanului, dzicînd că acia oştire pe rugămintia munténilor şi a tătarălor, birnicilor săi, face, pre care nu-i poate să-i părăsască. Ar fi dat pace moldovénilor, de nu ar fi oprit birul cel legat pre an şi de ar fi slobodzit robii şi de ar fi întorsu cetatea Chiliei (îi dzic şi Ahilliia la istorici).

Scrie cronicariul leşăscu că răpedziia Ştefan vodă soli după soli la craiul Cazimir pentru agiutoriu, arătîndu-i precum toţ<i> moldovénii f. 86 vădzindu-să acoperiţi de atîta mulţime/de turci cineş de sine să socotéşte şi pre Ştefan vodă singur îl lasă. Iară de vor videa agiutor crăescu, toţi vor sta pre lîngă dînsu. Le arăta şi aceasta prin soli, că dobîndind turcii Moldova, deodată vor alerga şi în părţile Crăiei Leşăşti, ardzind şi prădînd.

Acéstea toate înţălegîndu-le Cazimir craiul, de sirgu toară Ţara Rusască, Podoliia şi Ţara Belzului rădică; care cu Pavel Iasinschie podscarbi şi cu starostele Belzului şi a Helmului au poroncit să stea de strajă la marginea ţării. Iară agiutor lui Ştefan vodă nu i-au dat.

6984<=1476>. RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ CU SULTAN MEHMET, CÎND S-AU BĂTUT LA VALEA ALBĂ. CAP 24.

Vădzind sultan Mehmet, împăratul turcescu, atîta pagubă ce-i făcusă Ştefan vodă şi cetăţile Chiliia şi Cetatea Albă, nerăscumpărate, fiind încă supt stăpînirea lui Ştefan vodă, gîndi singur cu capul său să margă să între cu oştile sale în ţară să o stropşască şi să o prade. Şi apropiindu-să de Dunăre [unde], Ştefan vodă mult s-au nevoit să nu f. 86v lasă pre turci să triiacă Dunărea. Ce în zădar/i-au fost acia nevoinţă, căci tătarîi de o parte, turcii de altă parte s-au înmulţit cu oaste fără număr. Însă deodată au dat cale turcilor şi s-au apucat de tătari, pre carii pre<a> lesne biruindu-i, i-au gonit pîn-la Nistru. Vrea să dea războiu şi turcilor, ce vădzind atîta mulţime de oaste cu împăratul şi tătărîme şi pedestrime cu tunuri n-au cutedzat, ce s-au sfătuit cu boiarii de s-au dat la locuri strîmte spre munte, să să poată apăra, dacă să vor birui de turci.

Şi aşia s-au dat Ştefan vodă cu oştile sale spre munţi, unde ş-au ales loc de războiu la Valea Albă, la strîmtoare; şi turcii după dînşii.

---

1 dăstul / pohta // 2 purcezîndu / zicînd / acea // 3 rugămintea muntenilor / tătarilor // 3-4 pre care-i nu poate // 4 moldovenilor // 5 slobozit // 6 zic // 7 cronicarul / repeziia // 8 ajutoriul / moldovenii văzîndu-să // 10 Iar / vedea ajutor // 11 dînsul // 13 arzînd / prădîndu // 14 Acestea / înţelegîndu-le craiul Cazimir, de grab // 15 Rusească / *lipseşte* şi / au rădicat // 16 starostile / a]al / poruncit // 17 streajă / Iar ajutor / vodă}voevoda / *ad.marginal* de strajă A // 18 *lipseşte* 6984 B, N // 19 *lipseşte* Cap 24 B // 20 În anul 6984 sultan Mehmet, împăratul turcesc, văzînd N / Văzînd B / *lipseşte* împăratul turcescu / ce făcuse / *ad.marginal* Ştefana, 1476 A // 22 *după* gîndi *ad.* sultanul // 23 meargă // 25 lase / treacă / Ci / zadar / acea // 26 tătarii / făr<ă> număr // 28 carei prea lesne // 29 ci văzînd // 30 cutezat, ci // 31 strimte / daca // 33 aşa *ad.marginal* Ştefan, 1476 A // 34 strimtoare / *după* strîmtoare *ad.* unde se chiamă acum Războianii, după acel război ce au avut moldovenii cu împăratul turcesc N //

Pedestritu-s-au oastea lui Ştefan vodă să nu să nădejduiască a fugi, ce să stea cu arme. Datu-ş-au războiu luni, iulie 26, care războiu ţinu multă vréme, neînfrînt de îmbe părţile. Osteniţi, iară turcii adăogîndu-să cu oaste proaspătă, au obosit moldovénii, neavînd agiutor nice di o parte. Cădzut-au în războiu, apărîndu-să pîn-la moarte; carii mai mult stropşiţi fiind de mulţimea turcilor, au rămas biruit Ştefan vodă, şi izbînda la turci. Perit-au de ai noştri moldoveni atîţea de mulţi, cît să înălbisă locul de trupurile celor periţi la Valea Albă. Mulţi şi den boiarii mari au picat şi vitiajii cei mai aleşi au perit cu totul. Şi să făcu scîrbă mare a toată ţara şi tuturor domnilor şi crailor de pen pregiur, dacă audzîră că au cădzut moldovénii supt mîna turcilor/.

f. 87 Într-acest războiu au cădzut Ştefan vodă gios de pre cal. Ce Dumnedzău l-au ferit de nu s-au vătămat. Iară turcii s-au pornit spre Suceavă şi, ardzind tîrgul, s-au întorsu înapoi, prădînd şi ardzînd ţara. Iară Ştefan vodă, după eşirea nepriiatinilor săi den ţară au poroncit de au strînsu toate trupurile ce-au perit într-acel războiu şi au făcut movilă, şi diasupra au zidit besérică, care stă şi pînă astădzi întru pomenirea acelor suflete. Şi de atunce să numéşte Războianii satul acela, pentru războiul ce-au fost acolo, la Valea Albă.

Iară Ştefan vodă, după ce-au pierdut războiul la Valea Albă, scrie létopisăţul ţării că au mersu în goană după turci, pre carii să-i fie agiunsu la Dunăre la trecătoare, la vréme de mas. Şi lovindu-i fără viaste aşia i-au spăriet, atîta cît li-au căutat a lăsa tot plianul ce luasă den ţară pre mîna lui Ştefan vodă; şi s-au întorsu cu izbîndă. Nu pociu adeveri deplin, căci létopisăţîle streine nu pomenescu de acia înturnare. Iară iaste şi de credzut, că cine era Ştefan vodă, ori cu ce mijloc să va fi nevoit spre răscumpărarea acéia despre turci.

Iară domnul muntenescu Băsărab vodă mare ocară şi rea cuvîntare f. 87v au avut despre toţi domnii megiiaşi creştineşti/ (pentru căci şi el au fost agiutor, cu oastea sa, turcilor, asupra lui Ştefan vodă). Scrie cronicariul leşăscu că au trimis sultan Mehmet, după războiul ce-au avut cu Ştefan vodă soli cu daruri la Cazimir, craiul leşăscu. Aşijdirea şi de la hanul tătărăscu tot pre acéia vréme Nadur Ghirii sultan, pintru prieteşugul amînduror cu Cazimir, craiul leşăscu. Şi dzice cronicariul, ce pricini ar fi poftele lui sultan Mehmet de pace de la craiul Cazimir, nu află, fără cît grijea lui să nu să uniască creştinii asupra lor. Şi pentru scădere ce au făcut sultanul lui Ştefan vodă şi ţării, să nu tragă craiul

---

1 nădăjduiască / ci // 2 iul<ie> 26, luni / război // 3 îmbe]toate / iar // 5 ajutor nici de / Căzut-au // 6 carei // 7 perindu / *ad.marginal* moldoveni A // 8 înălbise // 9 din / vitéjii // 11 de]du / prejur dacă auziră / căzut moldovenii // 13 căzut / jos / de]du / Ci Dumnezeu // 14 Iar // 15 Suceava / arzîndu[1-2] / prădîndu // 16 Iar / nepriiatenilor / din / poruncit // 18 deasupra / bisérică / astăzi // 19 atuncea // 21 Iar / *ad.marginal* Ştefan, 6984 A // 22 létopiseţul ţării / *lipseşte* pre / carei // 23 ajunsu / *ad.marginal* la vréme de mas. Şi lovindu-i fără viaste A // 24 véste aşa / speriiat / *lipseşte* atîta / le-au / pleanul / luase din // 26 létopisiţile striine / acea // 27 Iar / crezut // 28 înevoit / aceia // 29 Iar / Basarab // 30-31 *fără paranteze* B // 31 ajutor // 33 aşîjderea // 34 hanul tătărăscu Nadur Ghirei sultan, pentru // 35 craiu / *lipseşte* leşăscu. Şi / zice // 36 ar fi fost pohtite // 37 făr<ă>cît grije / unească // 38 ţării //

Cazimir şi alţi domni creştineşti asupra turcilor, răscumpărînd paguba ce-au făcut sultanul în Moldova mai nainte de Ştefan vodă.

Răspuns-au craiul leşăscu, Cazimir, solilor, aşa celor turceşti, cum şi celor tătărăşti, că priiméşte pace, pentru a căriia solii întăritura va trimite şi craiul la amîndoi solii săi.

Într-acest an Ioan, împăratul Moscului, au luat Novgorodul cel mare şi mare parte de Ţara Rusască cea Albă, adecă Bélo Rusiia, care f. 88 mai nainte vréme asculta de marele cneadzu a Litvei/. Într-acest an au murit sultan Mehmet, aproape de oraşul Nicomidiei, stînd în locul lui împărat sultan Baiazit. Vrajba între doi turci: Iezum turcul, căriia îi dzicia unii Sălim, fiind biruit de Sultan Baezit împărat au scăpat la sultanul Eghiptului. Şi dîndu-i agiutoriu sultanul de Eghiptu, de iznoavă fiind biruit de sultan Baezit au fugit Uzum la Rodos, de acolo la Rîm, iară pe urmă l-au omorît.

În anul 6985 <=1477>, noem<vrie> 8 s-au préstăvit Theoctist mitropolitul de Suceavă, de carele scrie în létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că au ţinut scaunul 25 de ani. Şi în locul lui au stătut altul, Gheorghie mitropolit. Într-acestaş an s-au préstăvit doamna Mariia ce era de la Ma<n>gop, dec<hembrie> 19. Aice nu ştim cum poate să fie cu cale de au scris Uréche vor<nicul> că într-acest an s-au préstăvit doamna Mariia, ce era de la Ma<n>gop; dar Ştefan vodă avia doamnă pre Voichiţa, fata Radului vodă. Ce poate să fie murit întîi acéia şi apoi, pe urmă doar, de au luat pre doamna această de la Ma<n>gop.

În anul 6986<=1478> scrie Uréche vor<nicul> că într-acest an au început Ştefan vodă a zidi cetatia Chiliei şi o au săvîrşit-o într-acestaş an, iulie 16; care lucru nu să poate créde, într-un an să o isprăvască, ce, s-au au adaos vreo cetăţue mai mică, către cetatea ce<a> mare, cum am înţăles de o samă de boiari de ţară, ales den Panaiote ce au fost vel post<elnic>, sau au dires şi au mai întărit cetatea Chiliei, simţind Ştefan vodă de cugetele păgînilor asupra acelor cetăţi, trăgîndu-i şi altă pîndză — că acmu luasă Cetatea Albă Mehmet, cum s-au pomenit — sau niscai tunuri, adăogînd către dînsele pîndzăle, baştele, şanţuri, întărindu-le/.

f. 88v Într-acest an şi într-această lună iulie în 25 préstăvitu-s-au Bogdan vodă, ficiorul lui Ştefan vodă. Într-acestaş an, avgust 18, préstăvitu-s-au cneajna (numeli nu-i scrie), iară în anul 6988<=1480> préstăvitu-s-au Pătru vodă, al doile<a> ficior a lui Ştefan vodă.

---

1 *ad.marginal* Ştefan, 1486 A // 3 *lipseşte* leşăscu // 4 priimeşte // 5 *lipseşte* la // 6 *după* an *ad.* 1486 / Novogo<ro>dul // 7 şi mare ţară, cea rusească // 8 cneaz / a]al // 10 căruia îi zicea // 11 Selim // 12 Eghipetului / ajutor sultanul Eghipetului // 14 iar // 16-18 *lipseşte* de carele scrie... Gheorghie mitropolit N // 16 Suceava / *lipseşte* de[2] / létopiseţul / Ureche // 17 *ad.marginal* Şi în locul lui au stătut altul, Gheorghie mitropolit A, *lipseşte* B // 18 Într-acest / prestăvit // 19 *lipseşte* dec<hemvrie> 19 B, N *după* Ma<n>gop *ad.* Iar <în> locul mitropolitului Theoctist au stătut Gheorghie mit<ropolitul> B / nu ştim]*anulat* mă mir A // 20 au scris şi / prăstăvit // 21 avea // 22 Ci / aceia // 23 doară / pre această doamnă // 24 *ad.marginal* Ştefan 6986 A // 25 *repetă* cetatea / într-acest // 26 iulie]noem<vrie> / isprăvrească, ci s-au adaos // 27 cea // 28 înţeles / seamă / den]de la // 29 dres // 30 simţindu / cugetile turcilor păgîni / păgînilor]*suprascris* turcilor A // 31 pînză / că Cetatea Albă o luase sultan Mehmet // 32 adăogîndu pînzele // 33 *lipseşte* şanţuri întărindu-le // 34 *lipseşte* şi într-această lună / *lipseşte* în / prăstăvitu-s-au // 35 feciorul // 36 prăstăvitu-s-au / *fără paranteze* B / iar // 37 prăstăvitu-s-au / doilea fecior al //

6989<=1481>, iul<ie> 8. RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU ŢĂPĂLUŞ VODĂ LA RÎMNIC.

Fu războiu în Ţara Munteniască. S-au bătut Ştefan vodă cu Ţăpăluş vodă la Rîmnic, în ţinutul <loc gol>. Şi cu agiutoriul lui Dumnedzău au biruit Ştefan vodă pre munténi. Perit-au mulţi munténi. Luat-au Ştefan vodă toate stiagurile lor şi mulţi din boiarii munteneşti au picat într-acel războiu. Şi pre Ţăpăluş vodă l-au prinsu viu şi i-au tăiat capul. Şi despre partea lui Ştefan vodă încă au perit mulţi oameni de frunte, boiari. Pus-au Ştefan vodă munténilor domnu pre Vlad vodă Călugărul, carele pre urmă au făcut vicleşug asupra lui Ştefan vodă, pentru că dedésă agiutoriu turcilor, cînd au mersu turcii de au luat cetăţile şi au prădat ţara. Iară Ştefan vodă, după războiul cu Ţăpăluş vodă s-au înturnat cu mare pohvală la Suceavă. Dzic unii într-alt chip de Ţăpăluş vodă, cum atunce au prinsu Ştefan vodă pre Radul vodă, carele au fost
f. 89 aţiţătoriu de turci asupra creştinilor/. Şi i-au agiutat şi braşovénii, tăind pre turcii, şi luînd Ţara Munteniască, au lăsat pre Ţăpăluş în locul său. Ce, oricum au fostu, toată izbînda lui Ştefan vodă că au fost să să tocmască.

Dzic unii şi aceasta, să să fie arătat într-acel războiu lui Ştefan vodă svîntul măcenic Procopie, îmblînd pe diasupra războiului călare şi într-armat ca un vitiaz într-agiutor dînd vîlhvă oştii lui Ştefan vodă. Şi iaste a să créde acest cuvînt; că dacă s-au întorsu Ştefan vodă biruitoriu la scaunul său, la Suceavă, au şi zidit besérică pre numele svîntului măcenic Procopie, la sat la Bădeuţi, unde stă şi pîn-astădzi.

Iară în anul 6991<=1483> au început Ştefan vodă a zidi cetate la tîrgul Romanului, ce să chiamă Smeridova. În anul 6992<=1484> scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> precum Ştefan vodă, într-o noapte au prădat şi au arsu toată Ţara Munteniască.

6992<=1484>. CÎND AU LUAT SULTAN BAEZIT AL <loc gol> ÎMPĂRATUL TURCESCU CHILIIA ŞI CETATIA ALBĂ.

Sultan Baezit, împăratul turcescu, cu mare oaste au întrat în ţară şi au bătut Chiliia şi Cetatia Albă. Însă acolo au fost şi domnul muntenesc Vlad vodă Călugărul cu muntenii, întru agiutor, cum s-au pomenit mai

---

1-2 *lipsesc* N // 1 *lipseşte* 6989, iul<ie> 8 */ ad.marginal* Ştefan, 6989, iuli<e> 8 A // 2 Ţepeluş // 3 La leat 6989, iul<ie> 8 fu războiu B, Iară în anul 6989, iulie 8 s-au făcut războì N / Muntenească / Ţepelauş // 4 ajutoriul / Dumnezeu // 5 munteni[1-2] // 6 steagurile / boeri / picat]perit // 7 Ţepeluş // 9 muntenilor / pe // 11 dedése ajutor // 12 *lipseşte* Iară Ştefan vodă... cu Ţăpăluş vodă // 13 Suceava. Zic / Ţepeluş // 15 aţîţător / ajutat / braşovenii // 16 Muntenească / Ţepeluş // 17 Ci // 18 tocmească // 19 Zic // 20 sfîntul mucenic / umblînd / deasupra // 21 viteaz / într-ajutor // 22 daca // 23 biruitor / Suceava /bisérică // 24 sfîntului Procopie mucenicu / Badeuţi / astăzi // 25 Iar // 26-30 *lipseşte* În anul 6992... Chiliia şi Cetatia Albă N // 26 chiiamă Smeredova. Iar la leat // 27 létopiseţul // 28 *după* Muntenească *ad.între paranteze:* frumoasă laudă îi face de această faptă creştinească // 29 *lipseşte* 6992 / *lipseşte* al / *ad.marginal* Ştefan, 6992 A // 30 Cetatea // 31 La anul 6992 sultan Baezit B, N / *lipseşte* împăratul turcescu B // 32 Cetatea / muntenescu // 33 muntenii / *după* ajutor *ad.* turcilor //

sus, că au făcut vicleşug asupra stăpînului său, lui Ştefan vodă, de au f. 89v dat agiutor turcilor/. Şi miercuri, în 14 dzile a lui iuli<e> au luat cetatea Chiliei, în dzilele pîrcălabilor Ivaşco şi Maxim. Aşijdirea, tot într-acest an, într-o dzi iar miercuri, av<gust> 5 dzile, au luat şi Cetatea Albă, fiind pîrcălabi Gherman şi Ioan. Şi ar fi mai apucat şi alte cetăţi, că Ştefan vodă la gol n-au vrut să îndrăzniască a eşi, ce numai la strîmtoare nevoià de le făcia smintială. Ce vădzind turcii agiutoriu de la Ţara Leşască, că vinisă lui Ştefan vodă, după ce au luat sultan Baezit cetăţile Chiliia şi Cetatea Albă, s-au întorsu.

Iară mai cu dedinsu au întrat în grijă Cazimir, craiul leşăscu, şi toţi liaşii, pentru Ştefan vodă, vădzind slăbită Ţara Moldovei de turci, să nu să închine Ştefan vodă la turci şi să să lasă de prieteşugul liaşilor. Că nu fieştece domnu era Ştefan vodă, ce vestit între domnii creştineşti pentru multe războae cu năroc ce au făcut asupra tătarălor şi a turcilor şi a ungurilor. Socotit-au, dar, Cazimir craiul şi au trimis agiutor lui Ştefan vodă, mai mult apărînd de oşti hotarul Ţării Leşăşti, năvălind oştile turceşti şi tătărăşti. Măcar că craiul Cazimir siliia nice o pricină să nu aibă despre turci asupra sa, ce socotiia că avînd încă păréte pre Ţara Moldovii, totuşi are nevoe Podoliia, Ţara Rusască şi Litva. Iară f. 90 cu cît/mai mult, lipsind pârétele, adecă Moldova, s-ari răsipi de tot Podoliia, Ţara Rusască şi Litva. Şi cunoştea acmu oricum a fi vătămaţi moldovenii, fiind şi părăsiţi de agiutoriul lui. Iară de odată au socotit craiul să să audză de pogorîrea sa cu oşti la marginea Ţării Moldovei, pentru că şi turcii atunce ar avia grijă de nu ar supăra ţara ades. Şi adevărat că pre acia vréme avia turcii grijă de crăiile leşăşti. Şi aşia, la începutul to<a>mnii, în anul de la Hristos 1485 s-au pogorît Cazimir craiul la Liov, unde toată şliahta rusască şi a Podoliei s-au strînsu, gata de oaste. De acolo, clătindu-să craiul cu toată acéia şliahtă şi altă curte a lui, precum scrie în létopisăţul lui Uréche, mai bine de 20.000 de oaste fiind cu craiul, au trecut Niştrul supt Haliciu şi au venit la Colomîia şi au tăbărît toată oastea pre cîmpii Colomîei.

Nu după multe dzile au venit şi Ştefan vodă cu frumoasă boerime şi curte împodobită şi bine grijiţi slujitorii. Gătisă craiul un cortu crăescu, în care cortu anume făcusă divan nalt, pre care să şadă craiul f. 90v la adunarea sa împreună cu/Ştefan vodă. Şi aşia stînd craiul în podoabe crăeşti şi împregiur stîndu-i svétnicii leşăşti, iară Ştefan vodă viind pre un cal foarte arătos şi mare, stînd polcovnici şi alte căpetenii crăeşti împregiurul cortului şi descălecînd aproape Ştefan vodă, îndată i-au

---

2 ajutor / miercuri iul<ie> 14 au luat // 3 zilile / Aşijderea // 4 zi / *lipseşte* dzile // 6 n-au vrut să iasă, că nu îndrăznea a işi / ci // 7 să nevoia de făcea sminteală. Ci văzînd // 8 ajutor // 9 *lipseşte* sultan Baezit // 10 Iar / deadinsul / *ad.marginal* Ştefan, 1487 A // 11 léşii / văzînd // 12 să temea să nu se închine / lase / prie<te>şugul / léşilor // 13 ci // 14 noroc / tătarilor şi$^{1-2}$]i // 15 craiu / ajutor // 16 Ţării // 17 să nu aibă nici o pricină // 18 ci // 19 Moldovei / Rusească / Iar // 20 *lipseşte* mai mult / lipsindu părétile / s-ar risipi // 21 Rusească / *lipseşte* acmu oricum // 22 *lipseşte* şi / ajutoriul / Iar // 23 auză / Ţării // 24 atunci / avea / adesea // 25 acea / avea / aşa // 26 *ad.marginal* Ştefan, 1485 A // 27 şleahta rusească // 28 acea şleahtă // 29-30 *lipseşte* precum scrie... fiind cu craiul N // 29 létopiseţul / *după* Uréche *ad.* vornicul // 31 Colomîii // 32 zile // 33 gătise // 34 *lipseşte* anume / făcuse / pre care]ca / şază // 35 *lipseşte* împreună / aşa // 36 împrejur sfétnicii léşi, iar // 38 împrejurul dăscălecînd //

eşit domnii crăeşti înainte, de au dus pre Ştefan vodă la craiul, ţiind în mîna sa Ştefan vodă stiagul ţărîi cu pecétea ei, făcînd acolo în cortu, după obicéiul moldovenesc, închinăciune craiului, puind stiagul ţărîi la picioarele craiului. Atunce au slobozit şi aţăle cortului, dîndu-să în laturi ciia ce sta pin pregiurul cortului, de departe prăvind.

Acolo Ştefan vodă vorbind cele ce au fost di triabă au eşit giurat Ştefan vodă craiului cum că cu toată ţara sa va fi cu priinţă craiului Cazimir şi pre singur craiul să-l aibă de stăpîn. Şi craiul să dea agiutor împrotiva a toţi nepriiatinii săi şi că nu va îmbla Ştefan vodă cu nime în tocmală împrotiva craiului, nice să va arăta, niciodată, nepriiatin sau priitoriu nepriiatinilor crăeşti; şi oaste sau pace cu nime să nu facă, fără poronca craiului, dzicînd în taină şi de Matiiaş craiul ungurescu, că şi Matieş craiul să făcea stăpîn Moldovei/.

f.91 Aflǎ-sǎ în aşădzămînturile crăeşti uricul lui Ştefan vodă de dînsul pecetluit şi de 14 boiari ai lui. Şi aşia au ospătat craiul acolo pre Ştefan vodă, şedzînd cu 13 boiari de ţară la masă, cinstit bine şi dăruit Ştefan vodă de craiul Cazimir. Rădicîndu-să au sărutat Ştefan vodă mîna craiului şi au purces spre ţara sa, luînd agiutor de la craiul 3000 de oaste călăriaţă, de prin toate polcurile aliasă, pre carii au trimis cap pre Ioan Carcovschii, ce să porecliia Poliac, leah om vestit de războae. Acest nume Poliac ş-au agonisit slujind în oastea lui Jicmont, împăratul nemţăscu.

Iară şi craiul Cazimir, după ce au purces Ştefan vodă de la Colomîia s-au pornit şi el în sus în Ţara Leşască şi s-au aşădzat la Cracău.

Fără zăbav<ă> vréme au întrat tătarîi în Podoliia şi la Ţara Rusască, făcînd mari prădzi, cît în lungiş şi în curmeziş să videa focurile satelor, tîrguşoarilor şi ţarinile aprinse. Şi înţălegînd craiul Cazimir de trecătoarea tătarălor peste apa Nistrului, la Tavaniia, asupra Podoliei şi a Ţărîi Rusăşti, au pornit cu oaste den curtea sa pre Iane Olbreht, poroncind şi la şliahta rusască şi a Podoliei să încaleci. Ce tătarîi (cîndu să gătiadză nu aştiaptă posmagii) acum întorşi cu plianul, iar tot i-au agiunsu léşii pre o samă de tătari, cu carii mare războiu au avut léşii. Însă de la <o> vremi, înfrîngînd léşii pre tătari, i-au tăiat rău şi pre mulţi vii au prinsu.

Iară cetăţile care li-au luat turcii, Chiliia şi Cetatea Albă n-au putut să li mai dobîndiască, căci turcii, pîn-a nu eşi din cetate li-au grijit cu oamini şi cu puşci şi cu bucate de agiunsu. Şi au rămas pre mîna turcilor pîn-astădzi/.

---

1 dus]adus // 2 *după* sa *ad.* însuş / steagul ţării / cort // 3 steagul ţării // 4 Atunci / slobozit / *lipseşte* şi / aţăle]sforile // 5 ceia / pen prejurul / *după* privind *ad.* Această adunare au fost la leat 1492 // 6 *după* vorbind *ad.* cu craiul / céle / dă treabă / jurat / *ad.marginal* Ştefan, 1492 A / *lipseşte* de // 8 ajutor împotriva nepriiatenilor său // 9 umbla / nimeni // 10 tocmeală împotriva / nici // nepriiaten // 11 priitor neprietinilor / nimeni // 12 porunca / zicînd / Mateiaş[1-2] / *lipseşte* craiul[2] // 14 *lipseşte* în / aşăzămînturile / în uricul // 15 patrusprezéce / aşa // 16 şăzîndu / *după* ţară *ad.* ai lui / *lipseşte* Ştefan vodă // 18 ajutor // 19 călăreaţă du prin / aleasă // 20 Poleac // 21 slujînd // 22 nemţescu // 23 Iar / *ad.marginal* Ştefan, 1495 A // 24 aşăzat // 25 tătarii // 26 Rusească / prăzi / vedea // 27 tîrgşoarelor / înţelegînd // 28 tătarilor // 29 Podolii / Ţării Ruseşti / din // 30 poruncindu / şleahta rusească / încalece // 31 tătarii / cînd să gătează posmacii nu-i aşteaptă / acum]ci / întorşi]s-au întorsu // 32 pleanul / ajunsu / seamă // 33 cu léşii /de la o vréme // 34 i-au prinsu vii // 35-38 *lipseşte* Iară cetăţile care li-au luat... pîn<ă> astădzi N // 35 Iar / le-au // 36 le mai dobîndească / le-au // 37 oameni / ajunsu // 38 astăzi //

F. 91v Iară pîn-a să sfătui Ştefan vodă cu craiul leşăscu Cazimir la Colomîia, unde să adunasă, iară din gios au vinit Hroiută cu turcii pîn-la Suceavă şi au arsu tîrgul, sept<emvrie> 19, luni şi marţi; şi di cii s-au întorsu, prădînd ţara şi arzind.

Iară oc<tomvrie> 9 s-au préstăvit Iosaf arhimandritul, egumentul Mănăstirii Putnii.

RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU MALCOCIU ŞI CU TURCII LA CATLABUGA. 1493.

După ce-au scos Ştefan vodă pre vrăjmaşii săi den ţară şi dacă s-au răcit vrémea şi caii turcilor au slăbit, au lovit Ştefan vodă pre Malcoci la Catlabuga, noem<vrie> 16 dzile; şi au topit toată oastea turcească.

Întru această bucurie dacă s-au întorsu Ştefan vodă de la acest războiu cu izbîndă, la scaunul său la Suceavă, pus-au al doile<a> arhimandrit Mănăstirei Putnii. Iară în létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că în bucurie dacă s-au întorsu Ştefan vodă cu izbîndă de la acest război, atunce au zidit besérica sveatîi Nicolae în tîrgu în Iaşi/.

f. 92 Iară în anul de la Hristos 1492 au murit Cazimir, craiul leşăsc, lăsind în locul său craiu pre fiiu-său Vladislav, cu testament. Scrie cronicariul leşăscu că în luna lui dec<hemvrie>, cu 15 dzile mai nainte de moartea craiului Cazimir, s-au vădzut pre ceriu spre amiadzădzi 3 sori; şi pre urmă, după apusul soarelui şi stia ca o mătură s-au arătat. După acéstea sémne au murit craiul Cazimir, crăind 45 ani; iară de vîrstă era de 64 ani.

Iară după ce au astrucat pre Cazimir craiul cu mare cinste în Cracău, s-au strînsu toţi domnii leşăşti şi Litva, în luna lui avgust la Petricov, pentru alesul craiului nou. Acolo îndoite voi a léşilor asupra alésului den ficiorii lui Cazimir craiul; mai mulţi poftiia crăiia lui Olbreht, mărturisindu-i vitejiia asupra tătarălor şi înţălepciunea şi vîrsta lui. Alţii dzicia acestuia asupra tătarălor că au fost mai mult din oşténii cei vestiţi vitiaji ce au fost cu dînsul şi aciia părţuia lui Alexandru, al doile<a> după Olbreht. Iară o parte ţinia cu Jicmont, cel mai mic frate a lor. Litva, după moartea lui Cazimir, alésesé pre Alexandru, cniadzul Litvei. Sta împrotivă alţii, dzicînd cum Litva, f. 92v împrotiva aşădzămînturilor vechi au făcut, nici fără/svatul senatului

---

1 Iar / *lipeşte* leşăscu // 2 adunase iar / jos / venit // 3 Suceava / *lipseşte* şi^2 // 4 arzîndu // 5 Iar la / prăstăvit / arhimandritul Mănăsti<ri>i Putnii ce era egumen // 9 din / *ad.marginal* Ştefan, 1493 A / daca // 12 Într-aceasta / daca // 13 scaonul / Suceava / doilea // 14 Iar / létopiseţul // 15 daca // 16 atunci / bisérica sfîntului // 17 Iar / leşăscu // 18 lăsînd / fii-său // 19 zile // 20 văzut / amiazăzi // 21 stea // 22 aceste semne / ani 45, iar // 24 *lipseşte* Iară / astrucat]îngropat / pe / *lipseşte* craiul // 25 domnii leşăşti toţi şi din Litva / *ad.marginal* Ştefan 1493 A // 26 a]ale // 27 alesului / din feciorii / *lipseşte* craiului / pohtiia // 28 Olbreht / tătarilor / înţelepciunea // 29-30 Iar alţii zicea că au fost mai mult din oşténii cei vestiţi vitéji biruinţa asupra tătarilor carei au fost // 30 aciia]aceştea / părţuia]părtinea // 31 Alicsandru / *după* al doilea *ad.* ficior / Iar / ţinea / Jicmon // 32 fratele lor / alesése // 33 Alicsandru cneazul / împotrivă / zicînd // 34 împotriva aşăzămînturilor / sfatul sinatului //

leşăscu ş-au ales şie cniadz. Şi nu iaste lucru cu cale la alesul craiului să urmédze pre aciia, fiind ei cei întîi. Alexandru să fie cu cnedziia Litvei, iară Iane Olbreht, după cum îi aşădzasă frate-său Vladislav cu pozvoléniia sfétnicilor ungureşti şi cehilor, să rămîe cu cnedziia cehilor, cu nădejde, pre urmă, de Crăiia Unguriască. Iară Jicmont, cu oarecare făgăduinţă, sau den privedérea dumnedzăiască craiu lăsat léşilor şi însămnat să stăpîniască Ţara Leşască, de vréme că el cu istiaţa minte şi chipul mai cinsteş întréce pre alţii.

Înţălegînd acéstia, Elisafta crăiasa de sirgu strîngînd 1600 de oaste călărime, pre bani făcuţi, i-au pornit cu ficiorul său întru agiutoriul lui Frideric, episcopul de Cracău şi la toţi cîţi ţinia în partea lui Iane Olbreht, între carii mulţi era de aciia carii mai luasă liafă în Ţara Unguriască cu Ioan Olbreht. Atunce, îndată începu parte<a> lui Ioan Albreht a să întări mai mult decît célea părţi. Şi aşia, în 20 dzile a lui avgust după calendariul Rîmului fu ales Ioan Albreht craiu leşăscu, care de sirgu la Cracău, după obiceiu pomăzuit fu şi coronit la crăie de Zbignev, arhiepiscopul.

f. 93 Scrie cronicariul leşăscu, îndată după coronaţiia/craiului Olbreht să fie nemerit soli de la veneţiiani şi soli de la sultan Baezit, împăratul turcescu, de bine menind lui Olbreht, stăpîniia. Soliia veneţiianilor era la craiul leşăscu cu poftă să rădici şi el oaste asupra turcilor; căci le luasă sultan Baezit veneţiianilor Albaniia, pustiind-o, şi cetatea pre lîngă maré, anume Derhah. Iară solii turceşti aducînd daruri craiului au arătat prieteşug şi pacia stăpînu-său cu Crăiia Leşască.

Stătut-au cîtăva vréme Olbreht craiul gîndind în ce chip ar face. Că de o parte pacea cu turcii îi arată folosul său, dintru altă parte agonisita numelui şi lăţimea stăpînirii sale. Apoi şi răscumpărarea unchiu-său despre turci de la Varna. Era îndemnat şi de unguri, Olbreht, să să oştiască asupra turcilor. Tîmplîndu-să pre acéia vréme şi moarte împăratului nemţăscu, lui Frideric, i-au căutat a trăgăna răspunsul solilor pîn-la anul, legînd pace 3 ani cu sultan Baezit, care s-au întărit cu giurămîntul de îmbe părţile.

1 ş-au ales loruş cneazu // 2 urmeze / aceia / cei mai întîi / Alicsandru // 3 iar / aşăzase fratele său // 4 şi a céhilor // 5 Ungurească. Iar Jicmon // 6 făgăduinţe / din prevederea lui Dumnezeu // 7 însemnat / stăpînească // 8 isteaţa // 9 Înţelegînd acestea / de sirgu]de grab / *ad.marginal* Ştefan, 6994 A // 10 feciorul / ajutoriul // 11 Frederic episcop / ţinea // 12 aceia carei / luase / leafă / Ungurească // 13 Atuncea / partea // 14 Olbreht / celelalte părţi / aşa / zile / a]ale // 15 calindariul / Olbréht // 16 de sirgu]de grab / după obicéi fu pomăzuit şi încoronat / *ad.marginal* la crăie A // 18 coronaţiia crăiia lui Olbréht // 20 menindu-i lui / veniţénilor // 21 pohtă / rădice // 22 luase veneţénilor / pustiindu-o // 23 mare / Iar / aducîndu // 24 pacea stăpînă-său // 25 crai // 26 dintr-altă // 27 stăpînii / unchiu-său // 28 îndemnat]însemnat // 29 oştească / Întîmplîndu-să într-acea // 30 Frediric / a trăgăna]a zăbovi cu // 32 jurămînturi dintr-amîndoao părţile //

6994<=1486>. RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU HROIOTĂ PRE SIRET LA ŞCHÉE.

f. 93v Într-acest an venit-au Hroiotă cu oaste de la unguri/asupra lui Ştefan vodă, căruia i-au eşit Ştefan vodă înainte pre Siretiu, la Şchée. Şi dînd războiu vitejéşte, într-o luni, mart<ie> 6, au pierdut Hroiotă războiul şi oastea, mai apoi şi capul, însă cu mare primejdie lui Ştefan vodă. Că s-au pornit de au cădzut gios calul cu dînsul, cît puţin de n-au încăput în mînule vrăjmaşilor săi. Iară pre Hroiotă, prindzindu-l viu Ştefan vodă, i-au tăiat capul.

Într-acest an 6995<=1487> au descălecat Ştefan vodă tîrgul Hîrlăul şi au zidit şi besérica cia domniască din piiatră. Aşijdirea şi curţi domneşti cu zidiuri cu tot, carele stau şi astădzi. În anul 6998<=1490> au murit Matiiaş, craiul ungurescu, carele mare nume de vitejie au lăsat pre urmă. Că nu numai cu némţii şi cu vecinii săi războiu cu năroc făcia, ce şi cu turcii multe războae au avut şi de multe ori i-au biruit. Iară pre urma lui au stătut craiu Vladislav. Într-acest an au murit şi Ioan, ficiorul împăratului de Mosc, nepot lui Ştefan vodă.

În anul 7003<=1495> Ştefan vodă au zidit svînta Episcopie în tîrgu f. 94 în Huşi, hramul svinţilor apostoli Petru <şi> Pavel şi/au făcut şi curţi domneşti, carele sint surpate; numai beciurile stau pînă astădzi.

Iară în anul 7004<=1496>, iul<ie> 25 răposat-au Alexandru vodă, sin Ştefan vodă şi l-au îngropat în Mănăstirea Bistriţii, lîngă strămoşu-său Alexandru vodă.

7005<=1497>. RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ, CÎND AU BĂTUT PRE ALBREHT, CRAIUL LEŞĂSCU, LA CODRUL COZMINULUI.

Venit-au pre urmă Vladislav craiul a ungurilor şi a ceşilor şi cu Alexandru cneadzul Litvei la Liov, fraţii lui Olbreht, craiului leşăscu. Şi au avut voroavă pre taină, între sine, fraţii, sfătuind de oaste împrotiva turcilor, ce mijloc mai bun ari afla. Şi acolo au pomenit şi pentru Ştefan vodă să-l scoaţă din domnie şi să pue pre frate-său, pre Jicmont. Spre aceasta oştire Olbreht, craiul leşăscu, pre taină au tras pre frate-său Alexandru, cneadzul Litvei şi pre Ioan Tifenie, mistrul f. 94v prusilor şi pre Conrad, cneadzul/Mazoviei şi pre frate-său Jicmont, pre carele vrea să-l pue domnu Ţărîi Moldovei, şi să scoaţă pre Ştefan

---

1-2 *lipsesc* N // 1 *lipseşte* 6994 B / *ad.marginal* Ştefan, 6994 A // 2 Şchiei // 3 Într-acest an 6994 venit-au // 4 Siret / Şchéi // 5 vitejaşte // 6 apoi]pe urmă // 7 căzut / *lipseşte* gios // 8 mîinile / Iar / prinzîndu-l // 10-12 *lipseşte* Într-acest an... şi astădzi N // 10 Întru / dăscălecat / *ad.marginal* Ştefan, 6995 A // 11 bisérica cea domnească / Aşîjderea // 12 ziduri / pîn<ă> astăzi / În]Iar în // 13-16 *lipseşte* ungurescu, carele... craiu Vladislav N // 13 Mateiaş // 14 nemţii / noroc făcea // 17 Iar // 17 *lipseşte* Ioan /feciorul //18-20 *lipsesc* N // 18 sfînta Episcupie // 19 sfinţilor // 20 sînt / pîn<ă> astăzi // 21 Iar / Alicsandru // 23 Alicsandru // 24 *lipseşte* 7005 / *ad.marginal* Ştefan, 7005 A // 26 craiul ungurilor / céşilor // 27 Alicsandru cneazul // 28 fraţii între sine sfătuindu // 29 ar // 30 pe // 31 Jicmon / această / craiu / *lipseşte* leşăscu // 32 Alicsandru cneazul // 33 cneazul / Jîcmon 34 *lipseşte* Ţărîi //

vodă. Şi au poroncit la toată şliahta leşască şi a prusilor şi a pomeranilor şi Slonscăi, la luna lui mai să să afle toţi purceşi şi strînşi la Liov. Şi către acéstea multă oaste pe bani au făcut.

Albert, craiul leşăscu, gîndi ca să-ş<i> arate vitejiia asupra Moldovei, socotind că pre<a> lesne o va supune. Ştiind că de multe ori să agiutoriia Moldova de la craii leşăşti ca de la nişte vecini de aproape, spre toţi vrăjmaşii şi, strîngînd craiul oaste, au scos cuvînt cum va să margă la turci să ia şi să dezbată Cetatea Albă şi Chiliia, care cetăţi le luasă de la Ştefan vodă Baezit, împăratul turcescu.

Aşijdirea au răpedzit craiul Albert sol la Ştefan vodă, făcîndu-i ştire de gătirea sa asupra turcilor, îndemnînd şi pre Ştefan vodă, după datoriia creştiniască, după vechile aşădzămînturi ce era legate mai denainte vréme cu craii leşăşti, şi cum să-i răscumpere Cetatea Albă şi
f. 95 Chiliia/, care le luasă turcii de la Ştefan vodă; şi să margă Ştefan vodă împreună cu craiul să bată Cetatea Albă şi Chiliia şi să-i gătédze Ştefan vodă zaharea de hrană oştii. Carele lucru au părut bine lui Ştefan vodă şi cu bucurie mare au priimit pre soli, căci au făcut oaste împrotiva vrăjmaşului său. Şi au dzis că va merge Ştefan vodă cu oastea acolo, supt Chiliia.

Iară craiul Albert, după ce au pornit solii săi la Ştefan vodă, îndată s-au şi pornit cu Jicmont, frate-său şi cu oastea ce avia în liafă. Şi sosind la Primislia au aşteptat cîteva dzile céialaltă oaste să nemeriască. Acolo la Primislia l-au agiunsu pe craiul Creslav den
f. 95v Curotva/, canţiliariul şi episcopul Coiavului, trimişi de Frideric cardinalul, la craiul, căci acum se descoperisă vicleşugul lui Albert craiul asupra lui Ştefan vodă, de i-au dzis craiului cu frumoasă cuvinte şi cu pricini ca acélea, abătîndu-l de la socotiala şi fără de cale oştire asupra lui Ştefan vodă, ca să nu să întoarcă mîniia lui Dumnedzău spre el. Ce nemică n-au isprăvit, că cu sudălmi au gonit craiul pre acel canţilariu şi pe episcopul Coiavului dzicîndu-le: „Voao vă iaste lucrul besérica şi liturghiile să păziţi cum să cade, ca unui preot, iar nu de războae să grijiţi; că gîndul mieu voi nu ştiţi. Că de aş pricepe că ştie căméşe de pre mine sfaturile mele, aş băga-o în foc."

Aşijdirea Alexandru cneadzul Litvei, la săimul la Parciov pre taină aşădzasă cu frate-său cum el, cu oastea Litvei, va trage la

---

1 poruncit / sleahta // 2 mai]mart // 3 acestea // 4-9 *lipsesc* N // 4 Albreht / *lipseşte* ca // 5 prea // 6 ajutorea // 7 strîngîndu // 8 cum că / meargă / dezbată]scoaţă / *ad.marginal* Ştefan, 7005 A // 9 le-au luat sultan Baezit împăratul turcescu, de la Ştefan vodă // 10 Aşîjderea / repezit / Albreht // 11 îndemnîndu // 12 creştinească / aşăzămînturi // 14-19 *lipseşte* şi să margă Ştefan vodă... supt Chiliia N // 14 care le-au luat *lipseşte* de la Ştefan vodă / meargă şi / *după* de la Ştefan vodă, *anulat:* şi îndată după ce au pornit Albert solii săi la Ştefan vodă s-au şi pornit cu Jicmont, frate-său şi cu oastea ce avia în liafă. Şi sosind la Primisliia au aşteptat cîteva dzile céialaltă oaste să nemeriască A // 15 gătească // 16 zaherea / oştilor. Care // 17 împotriva // 18 zis / oaste // 20 Iar / Albreht / *ad.marginal* Ştefan, 7005 A // 21 Jicmon / avea / leafă // 22 zile / Primislea // 23 nemerească / Primislea / ajunsu pre / din Corotva // 24 canţilearul / Frederic // 25 să dăscoperise / Albreht craiu leşăsc // 26 zis /frumoase // 27 acelea / socoteala /făr<ă> de // 28 *lipseşte* ca să nu să întoarcă mîniia lui Dumnedzău spre el N /Dumnezeu B // 29 Ci nimic / pe // 30 canţelear / zicîndu-le // 31 bisérica / iar // 32 nu-l ştiţi / *după* pricépe *ad.* eu // 33 cămaşa / de pre mine]mea / méle // 34 Aşîjderea Alicsandru / seimul / *ad.marginal* Streine. 7005 A // 35 aşăzare //

Moldova pre le Breslav şi pre la Soroca. Şi aşia Alexandru cneadzul au clătit pre altă parte Litva, zmudzii, rusii şi polléşii. Şi după ce au sosit f. 96 la/apa Buhului l-au întrebat boiarii Litvei unde mărgu, neştiind ei nemică de acel sfat al lui. Iară Alexandru cnedzul au poftit pre boiarii Litvii să nu bănuiască, căci nu le poate descoperi taina căii lor, de vremi că Albreht craiul au răspunsu leşilor că de i-ar şti căméşa lui sfatul acesta, o ar arunca în foc. Aşia şi lui i să cade a ţinia sfatul frăţîne-său, lui Albreht craiului leşăscu. Şi de aice să cunoştea vicleşugul lui Albreht, craiul leşăsc asupra lui Ştefan vodă (ca cum l-ar fi răbdat Dumnedzău).

Dintr-acest răspunsu a lui Alexandru cneadzul, turburîndu-să boiarii Litvei, au răspunsu într-acesta chip: „Ce vremi că tu despre noi ai tăinuit sfatul socotélelor tale, noi mai departe cu tine de aice nu vom merge şi nu ne vom oşti necăiri." Şi aşia, neputînd cnedzul Alexandru să facă îndestul sfatul celui pre taină, a frăţîne-său, lui Albreht craiul, f. 96[v] asupra lui Ştefan vodă, căci boiarii sfatul/şi toată oastea Litvei n-au vrut să mai margă cu dînsul; atunce au pornit într-agiutor lui Albreht pre marşalîcul său, namesnicul, anume Stanislav Pietrovici Chişca şi pre cneadzul Simion Ivanovici, cu carii cîteva mii de dvoreni, oameni aleşi. Iară singur Alexandru cneadzul Litvei au poroncit să facă cetatea Broslavul, caré mai nainte era arsă de moldoveni.

Iară boiarii ungureşti, cunoscînd că léşii îmblă să ia Ţara Moldovii de tot supt stăpîniia sa, cum de multe ori şi supt craii ungureşti să afla ţara, de sirgu prin solii săi au dat ştire lui Ştefan vodă să fie triaz pregiur sine, că Albreht, craiul leşăscu, nu asupra turcilor face oştire, ce asupra lui, ca să pue pre frate-său Jicmont, pre carele îl gonescu ungurii, domnu în locul lui Ştefan vodă în Moldova. Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că nice ungurii nu era bucuroşi să cadză domnia Moldovei pre mîna léşilor. Şi aşia Ştefan vodă, prindzind véste de la unguri şi cunoscînd vicleşugul lui Albreht craiul leşăscu asupra sa, au f. 97 început a să păzi tare şi îndată, prin iscoade/au cercat adevărul sfatului lui Olbreht.

---

1 aşa Alecsandru cneazul //2 *lipseşte* şi[1] / podléşii // 3 mergu // 4 nimic / Iar / cnezul / pohtit // 5 Litvei // 6 vréme / craiu / léşilor / cămaşa // 7 Aşa / ţinea // 8 frăţîne-său / *lipseşte* craiului leşăscu / aicea / *ad.marginal* Strine. 7005 A // 9 Olbreht / leşăscu // 10 Dumnezeu // 11 al lui Alicsandru cneazul // 12 într-acestaş / vréme // 13 socotelilor / aici // 14 nicăiri / aşa / cnezul Alixandru // 15 îndestul]într-alt fel / sfatul lui cel pre taină al frăţine-său / *lipseşte* craiul // 17 meargă / atunci / ajutor // 18 Pătrovici // 19 pe cneazul // 20 Iar / Alixandru cnezul / poruncit // 21 care / *după* moldoveni *ad.* Iară Ştefan vodă au pornit cu mare părere de bine şi bucurie pre solii craiului Albreht, carii după ce au sosit la craiul au spus craiului precum Ştefan vodă această oştire a lui împotriva turcilor a toată creştinătatea vrăjmaşului de cap, foarte bucuros au priimit, făgăduind hrană a griji de oastea crăiască şi însuşi cu oştile sale că să va uni, numai să să pornească întîi craiul în gios, spre Cetatea Albă şi spre Chiliia N // 22 Iar / umblă / Moldovei / *ad.marginal* Lucruri streine. 1492 A // 23 *lipseşte* tot // 24 de sirgu]de grab / treazu // 25 pregiur sine]şi să să păzească bine // 26 ci / *după* pue *ad.* domnu / pe[1] / Jîcmon // 27 domnu în locul lui Ştefan vodă în Moldova / létopiseţul // 28 nici unguri // 27-29 *lipseşte* Scrie létopisăţul lui Uréche... pre mîna léşilor N, *ad.marginal* A // 28 cază ţara pre mîinile léşilor // 29 aşa / prinzîndu // 30 craiu / *lipseşte* leşăscu // 32 Albreht //

Iară Albreht craiu, făcînd căutare oştii sale la Liov, la sfîrşitul lui iunie, după calendariul lor, s-au pornit drept spre Ţara Moldovei, unde îndată s-au arătat sémne réle şi de primejdie léşilor; că un tîrgovăţ, anume Eropa, nebunit strîga prin Liov că mergu léşii la perirea sa. Aşijdirea, supt craiul povodnicul, într-un pîrîu mic era albu calul şi cel mai ales ce avia acel cal au cădzut şi s-au înecat în puţinea apă. Acest cal era mai mult drag craiului. Suptu cortu au detunat un şleahtici şi 12 cai. Préutul, făcînd slujbă, au scăpat de pe préstol tainele; carele, precum scrie Mehovie şi Belischii şi Vaponschii prăvind singur craiul au arătat.

Iară Ştefan vodă, cunoscînd deplin vicleşugul lui Albreht craiul leşăscu, vădzind că nu trage spre Cameniţă de unde i-ar fi calea mai driaptă şi mai aproape la Chiliia şi la Cetatea Albă, ce tragi la Pocutiia, şi mai triaz s-au făcut Ştefan vodă lucrurilor lui Olbreht. Şi îndată trimisă soli ai săi, boiari de ţară, pre Tăutul logofăt şi pre
f. 97v Isac visternicul la craiul, întrebîndu-l cu mijloc prietenescu/, au vrăjmăşăscu, vine spre Ţara Moldovei. Că de merge asupra turcilor, mai driaptă cale au avut pe aiurea, şi cum să adeverisă solilor crăeşti că la marginea Ţărîi de Gios ar fi adus hrană de agiunsu oştii crăeşti şi a Litvei. Şi singur Ştefan vodă acolo într-agiutoriu gata era să vie; numai cît ar fi stătut craiul cu oştile sale la hotarul Ţărîi Turceşti. Ce nemică solii lui Ştefan vodă n-au cunoscut pe craiul că îmblă cu înşălăciune, ascundzind cuvîntul. Pre soli cu bucurie i-au priimit craiul şi darurile ce-i trimisése Ştefan vodă cu mare mulţămită şi cu dragoste li-au priimit şi li-au luat; şi solilor iarăş<i> acela răspunsu li-au dat, cum iaste mergător la turci. Mai apoi şi solii săi de iznoavă i-au triimis la Ştefan vodă ca să întăriască cuvîntul. Iară el s-au întorsu cu oastea sa spre Pocutiia.

Înţălegînd Ştefan vodă cum craiul să apropie cu oaste de margine, de iznoavă au poftorit soliia şi au trimis înaintea craiului iar pre Tăutul logofăt şi pre Isac vist<iernicul> cu multe daruri şi l-au tîmpinat pe craiul de céia parte de Nistru şi i-au închinat darurile; şi iarăş<i> cu dragoste li-au priimit. Şi de cii au trecut apa Nistrului pre la Mihălceni în ceasta parte, cu toată oastea sa şi au venit la Coţmani, în ţinutul <loc gol>. Acolea ş-au descoperit toată vicleniia şi faptele sale céle ascunse/.

f. 98 Atunce solii lui Ştefan vodă au avut poroncă să dzică craiului: „De va să facă craiul oastea acéia asupra lui Ştefan vodă, nefiind nice o pricină de vătămare, va pune Ştefan vodă nevoinţă cît să va căi craiul

1 Iar / *lipseşte* craiu // 2 călindar // 3 tîrgoveţ // 4 striga pre Leov // 5 Aşîjderea // 6 avea / căzut // 7 Supt un cort / detunat]trăsnit // 8 de pe]după / tainele]sfintele taini // 9 Belschii / privind // 10 au arătat]cîndu s-au întîmplat acestea // 11 Iar / *lipseşte* craiul leşăscu / *ad.marginal* Ştefan, 1492 A // 12 văzînd / de]pe // 13 dreaptă / ci trage // 14 *după* treaz *ad.* şi dăştept / Albreht // 15 trimise / şi]i // 16 prietinescu // 18 dreaptă / adeverise // 19 Ţării de Jos / fi]hi / ajunsu // 20 într-ajutor // 21 Ţării / Ci nimic // 22 umblă // 23 ascunzîndu / *ad.marginal* Ştefan, 1492, A // 24 mulţumită // 25 le-au[1-3] / acelaş // 27 întărească / Iar // 29 Înţelegînd / cum că // 31 întîmpinat // 33 le-au // 35 Şi acolea s-au / *ad.marginal* în ţinutul A // 37 Atuncea / poruncă / zică // 38 aceia / nici //

căci au rădicat sabiia asupra lui Ştefan vodă." Cu această solie sămaţă a lui Ştefan vodă, pornindu-să în mîniia sa Albreht craiul, peste obicéiul a stăpînilor lumii, au trimis pe solii lui Ştefan vodă la închisoare în Liov, puşi în obedzi.

Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că după ce au vinit Albreht craiul leşăscu la Coţmani au şădzut 7 dzile acolo. Şi de acolo au purces craiul cu oastea sa şi au lovit la Şipinţi, în ţinutul <loc gol>, unde înţălegînd Ştefan vodă că-l împresoară vrăjmaşii săi au tocmit strajă şi o au trimis împrotiva léşilor, ca să ţie vadul Prutului la tîrgu la Cernăuţi.

Iară Ştefan vodă, în 27 de dzile a lui avgust, duminecă, au eşit din Suceavă spre tîrgul Romanului cu toată oastea sa. Şi într-acia dzi îi aduseră lui de la strajă 6 léşi, din carii pe 3 liaşi i-au trimis la împăratul turcescu, iar pre ciialalţi au poroncit de i-au spîndzurat. Şi îndată neaşteptînd craiul oştile Litvei, nice a prusilor, nice pre mazuri, s-au pornit ca un vrăjmaş asupra ţărîi, cu toată putérea sa şi au mersu
f. 98v drept la Suceavă, unde îndată/de 4 părţi încungiurînd cetatea cu tabăra au început tare a bate cetatea, nădejduind că moldovénilor li s-ar fi urît cu Ştefan vodă pintru atîtea războae cu vărsări de singe, ce făcusă Ştefan vodă mai întîi cu turcii, cu tătarîi şi cu ungurii şi că vor părăsi pre Ştefan vodă şi vor vini de să vor închina lui. Iar létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că au sosit craiul la cetatea Sucevii duminecă, avgust 24, iar în 26, marţi, de cătră sară, au început a bate cetatea. Şi au bătut pregiur dînsa 3 săptămîni şi nemică n-au folosit. Ce s-au greşit Albreht craiul în socotélele sale (precum au deprinsu mai demulte ori celor mîndri şi simeţi îi amăgéşte norocul orbu). Că măcar că au avut craiul 80.000 de oaste de războiu, cum dzic ei, computovi, adecă pre izvod, fără altă mulţime de oaste ce să trag după oşténi, care să numără ca la 40.000, făr-alte cărucioare şi făr-alte 30.000 în tabără.

Iară cetăţénii tare să apăra; că unde spărgea glonţurile puşcilor dzua iară peste noapte astupa cu pămînt şi cu scînduri şi cu piatră, căci Ştefan vodă grijisă bine cetatea Sucevii.

Stînd dar cîtăva vréme léşii prin pregiurul cetăţii, iar Ştefan vodă după ce au eşit din Suceavă, precum s-au pomenit, de au mersu spre tîrgul Romanului cu toată oastea sa, acolo la Roman de sirgu s-au strînsu toţi ostaşii lui Ştefan vodă, avînd agiutor şi de la turci şi munténi; aşijdirea şi de la craiul ungurescu avea trimişi 2000 de săcui.

---

1 sabie / *ad.marginal* Ştefan, 1492 A / semeaţă // 3 obicéiul // 4 obezi // 5-15 *prelucrare după Ureche* // 5 létopiseţul / venit // 6 craiu / *lipseşte* leşăscu / şăzut / zile // 7 la]în / Şepinţi // 8 înţelegînd / streji şi le-au trimis împotriva // 11 Iar / zile / a]ale // 12 Suceava / într-acea zi // 13 streajă / carei / léşi // 14 ceilalţi trei au poruncit / spînzurat // 15 nici[1-2] // 16 ţării / puterea // 17 Suceava // 18 nădăjduind / moldovenilor // 19 pentru / sînge / făcuse // 20 tătarii // 21 veni / létopiseţul // 21-24 *lipseşte* Iar letopisăţul lui Uréche... n-au folosit N, *ad. marginal* A // 22 *de fapt luna septemvrie la Ureche* / la]în // 23 seară / bătut-o // 24 *lipseşte* pregiur dînsa / nimic / Ci // 25 *lipseşte* craiul / socotelile // 26 semeţi / amăgeşte // 27 optzeci de mii / *după* oaste *ad.* oameni / zic / *lipseşte* ei / compotovi, adică // 28 făr<ă> altă / oşteni // 29 *lipseşte* făr<ă> alte cărucioare şi // 30 Iar cetăţenii // 31 zioa / iar / piiatră // 32 grijise / Suceavei / *ad.marginal* Ştefan, 1492 A // 33 prejurul / iar // 34 Suceava // 35 de sirgu]de grab // 36 ajutor // 37 munteni / aşîjderea //

f. 99 Iar în létopisățul lui Uréche vor<nicul> scrie că au trimis Lasclou al <loc gol> craiu ungurescu 12.000 de oaste într-agiutor/lui Ștefan vodă, și cu acea oaste au trimis craiul pe Birtoc, voevodul Ardialului, ce era cuscru lui Ștefan vodă.

Iară Ștefan vodă, după ce au eșit din cetatea Sucevii, diodată nu le da léșilor cîmpu și pre unde să rășchira léșii pintru pradă și jacuri, oamenii lui Ștefan vodă unde-i prindea, acolo îi omorîia. Și așia îi strîmtorisă oamenii lui Ștefan vodă pre léși, cît nice den tabăra lor nu cutedza să mai iasă. Care vădzindu-să léșii închiși de toate părțile au început, deodată pre taină, iară apoi strîga prin tabără și grăia rău de craiul lor și dzicia să-i lasă craiul să să ducă la casăle lor, fiind cuprinși de toate părțile lipsa; că fîrșisă bucatele și hrana de cai și strîga dzicînd că nice Litva, nici prusii nu i-au venit într-agiutor. Că mistrul prusilor, anume Tifenie, rămăsése bolnav în Liov, unde au și murit.

Iară Ștefan vodă trimisése de ținea toate căile și drumurile, de nu lăsa nice despre Țara Leșască, nice de aiurea, să vie léșilor nice hrană, nici agiutor. Și léșii încă, fără nădejde fiind că vor păți atîtea nevoi cu f. 99v craiul său, nu/socotisă de mai nainte să să fie întărit, luînd sama locurilor pre unde ar tréce și le-r fi fost mai lesne și fără grije de le aduce hrană. Și așia, întru acéstea strîmtori aflîndu-să léșii cu craiul lor, bătînd cetatea 3 săptămîni, și dzua și noaptea și nemică folosind, iată veniră soli de la Vladislav, craiul ungurescu și a cehilor la frate-său Albreht, craiul leșăscu, în tabără, întrînd la mijloc de pace între Ștefan vodă și între craiul Albreht.

Priimit-au bucuros Albreht craiul leșăsc pacea (că la ce strîmtori era i-au căutat a priimi), fiind atuncea și bolnav de friguri, Albreht craiul, vădzind și mare scădére dintru otcîrmuirea sa în oastea sa că s-au tîmplat. Iară neputîndu-să tocmi amîndoao părțile în poncturi, căci siliia Vladislav, craiul ungurescu, să facă pace întemeiată între Ștefan vodă și între Albreht, avînd grije de Ștefan vodă să nu să închine la Împărăției Turcului, și să le facă atunce mare răsipă țărîi, legat-au pace între Ștefan vodă și între craiul Albreht pîn-la o vréme. Și au așădzat să să întoarcă craiul cu oastea sa de la Suceavă pe șliavul pre unde au vinit, de au întrat în țară.

---

1 létopisețul / scrie]zice // 1-4 *lipsește* Iar în létopisețul... lui Ștefan vodă *și înlocuit cu:* Iară Ștefan vodă măcar că lăsase străji împotriva leșilor să le ție vadul Prutului la tîrg la Cernăuți, iară pînă a să strînge oastea au purces Ștefan vodă spre Roman, avgust 26 dni N // 1 Laslou // 2 craiul / într-ajutor // 3 această oaste / Ardealului // 5 Iar / Suceavii / *lipsește* diodată / *ad.marginal* Ștefan, 1492 A // 6 să răshira / pentru prada și jafuri // 7 așa // 8 strimtorise / nici din // 9 cuteza / *lipsește* mai / văzîndu-să // 10 iar / striga // 11 zicea / lase / la]pre la / casele // 12 coprinși / părțile și lipsiți de hrană / fîrșise / de cai]cailor // 13 striga / zicînd / nici / într-ajutor // 14 mistru // 16 Iar // 17 nici[1-3] // 18 făr<ă> nădejde // 19 său]lor / socotise / luîndu seama // 20 le-ar fi / fără de grije de a le aduce // 21 așa / aceste strimtori // 22 trei / zioa / *lipsește* și / nimic n-au folosit // 23 veni / céhilor // 24 întrîndu / de]cu / *după* craiul *ad.* leșăscu // 26 *lipsește* bucuros Albreht / leșăscu / strîmtoare // 28 *lipsește* craiul / și văzînd la mare scădére la oastea sa din otcîrmuirea lui. Iar // 29 tocmi adică în poncturi amîndoao părțile, căci / *ad.marginal* Ștefan, 1493 A // 31 grijă // 32 atuncea / risipă // 32-33 mare răsipă Țărîi Lășăști și crăiei; ci au legat pace între dînșii pînă la o vreme, pînă atunce să să poată întemeia această pace, legată supt Suceavă cu Albreht craiul și cu Ștefan vodă. Și întru acele legături au așăzat N // 32 țării și Crăii Leșăști // 33 *după* craiul *ad.* leșăscu / *lipsește* Albreht // 34 așăzat / Suceava / pre șleaul său pe unde au venit //

Şi îndată să clătiră léşii, lăsînd cetatea Sucévii şi di acolo îndată au f. 100 trimis craiul Albreht la frate-său Alexandru, cneadzul/Litvei, care să afla încă la Braslav, de tocmiia cetatea, făcîndu-i ştire să nu mai trudiască oştile Litvei. Şi îndată au pus craiul de au strîgat prin tabără cum s-au făcut pace cu Ştefan vodă şi să întoarce la casăle sale. Şi aşia oc<tomvrie> 19, gioi, au purces craiul din Suceavă. Ce nu s-au întorsu craiul pre calea pre unde venisă, ce pre altă cale, spre Codrul Cozminului, pre unde era ţara întriagă.

Iară Ştefan vodă, vădzind că léşii n-au luat urma pre unde venisă (poate fi socotiia léşii că li-ar fi mai aproape sau căci ştiia că acia parte de loc, încătro mergea ei, iaste necălcată de oşti şi ar afla hrană), îndată au trimis solii săi la craiul Albreht de l-au poftit să nu ia pre acéia cale, ce pre unde au vinit, aducîndu-i aminte că pre unde au purces nu va avea cale deşchisă, că sint păduri désă şi dialuri mari şi stînci şi închisă drumurile cu lémne; şi vădzind ţăranii paguba ce să va face de oaste<a> leşască nu vor răbda, ce vor vrea să-ş<i> apere ale sale, de unde toate să vor aţiţa de iznoavă spre vreun lucru rău, carele va strîca şi pacea. La care singur Ştefan vodă arăta craiului să nu să f. 100v întărîte/pin păduri întru desime, la strîmtori, ţăranii asupra léşilor, arătîndu-i şi mijlocile păcii cum aşădzasă: pre unde au vinit, să să întoarcă. Era bucuros Ştefan vodă să să mîntue de léşi, să iasă mai curund din ţară, fără nice o primejdie. Măcar că Mehovie, carte 4 şi Bilschii şi Vapuschii numără vicleşugul lui Ştefan, acia răsipă întru acei codri a léşilor, di cari vom pomeni. Iară Cromer, carte 30 şi Herbat, carte 18 şi létopisăţîli rusăşti scriu că mai mult din netocmala şi îndărăptniciia léşilor s-au tîmplat. Ce n-au înţăles léşii aceasta, nici au credzut pre solii lui Ştefan vodă, dzicînd că cu vicleşug îmblă viclianul Ştefan vodă, ca să nu-i strîce léşii locurile acélea şi să nu-i prade ţara (ce şi aceasta încă au avut datorie Ştefan vodă să o socotiască, a-ş<i> apăra ţara ce rămăsése încă nestrîcată de oştile lui Albreht).

Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că vădzind Ştefan vodă că n-au băgat samă craiul, ce tot ş-au păzit calea spre Codrul Cozminului/ f. 101 şi fiind înhierbîntat Ştefan vodă de războiu socoti că are vréme de a-ş<i> răscumpărare strîmbătatea sa despre cela ce nu numai pacea cia véche o au călcat-o, care avusése domnii Moldovei cu craii leşăşti, ce şi giurămîntul şi şi pacea ce legasă atunce, de curund. Avînd Ştefan

---

1 Sucévei / de // 2 *după* craiul *ad.* leşăscu / *lipseşte* Albreht / Alicsandru cnezul // 3 să nu să mai trudească cu // 4 strigat // 5 casele / aşa // 6 joi / Suceava / Ci // 7 craiul pre unde venise, tot pre acea cale, ci // 8 *lipseşte* pre unde era ţara întriagă // 9 Iar /văzînd / venise / *ad.marginal* Ştefan, 1493 A // 10 că socotea / c-ar fi / acea // 11 încotro // 12 pohtit // 13 acea / ci / venit // 14 sînt / dése / dealuri // 15 drumurile închise / văzînd // 16 oastea / ci // 17 toate]poate / să va aţîţa / care // 18 strica // 19 prin pădure / strimtoare // 20 mijloacele / aşăzase / venit // 21 mîntuiască // 22 curîndu / nici // 23 Belschii / Ştefan vodă acea risipă // 24 de care/ *ad.marginal* Ştefan, 1493 A / Iar Cromver // 25 létopisiţile ruseşti / netocmeala // 26 îndărătniciia / întîmplat / Ci / înţeles // 27 crezut / *lipseşte* pre / zicînd / umblă vicleanul // 28 strice / acelea ci // 29-31 *fără paranteze* B // 30 socotească / nestricată / oşti // 32-4 *lipseşte* Scrie létopisăţul lui Uréche... dacă va întra în pădure N // 32 lét<o>pis<e>ţul / văzînd // 33 seamă / ci / Codrii // 34 înfierbîntat // 35 răscumpăra / cea // 37 ci şi jurămîntul ce avea şi şi pacea /legase atuncea / curînd //

vodă oastea sa toată strînsă de pritiutindirea şi odihnită gata, au triimis înainte ca să apuce calea la Codrul Cozminului să săciuiască pădurea, să o înţinédze, ca să o poată porni asupra oştii leşăşti, dacă va întra în pădure.

Deci mergea léşii cine cum şi unde putea. Şi al patrule<a> conac au sosit craiul la codru, care codru era plin de copaci prea des, de 2 mile de loc, ce să chiamă Codrul Cozminului, drumurile năruite, dialuri, stînci foarte dése pintr-acel codru. Nenorocitul craiu au poroncit léşilor să bage întîi carăle; şi au trecut fără de nice o scădére carăle. Iară Mehovie şi Belschii scriu că îndată craiul singur cu velcopolénii au f. 101v întrat întîi în codru. Ce cum scrie Cromer/cronicariul, a doa dzi au întrat în codru (trimiţind înaintea lui puşcele şi carăle) numai cu curtea sa. Pre urma lui apoi şliahta, a cei mici şi a cei mari Ţărîi Leşăşti şi rusimea, făr-orînduială, făr-tocmală, făr-arme, goli; ca la casăle sale, fără grije îmbla pin păduri. Mai pre urmă veniia lefeciii. Ce Belschii scrie că puşcile în mijloc era puse peste obiceiu, spre mai mare perirea léşilor.

Venisă acum la mijlocul codrului carăle crăeşti şi alte cară şi greime, cînd iată ţăranii din toate unghiurile codrului, pedestri, dau glas şi năvală asupra taberii crăeşti, tae, împungu şi omoară pre léşi şi striga: ucide, ucide; răsipăscu carăle, împraştie, jăcuescu, dezbracă şi oboară copacii asupra léşilor, carii era abiia înţinaţi; că mai nainte ţăranii tăiasă copacii, de-i lăsasă abiia înţinaţi, de numai cît îi clătiia, îndată cădea copacii, cu mare sunet, peste drumuri, cît nu mai putea léşii să margă să păşască mai nainte nice cei den nainte, nice cei den napoi. Şi acolo, iată, fără nădejdé léşilor, au nemerit şi însuş<i> Ştefan vodă, oct<omvrie> 26, cu multă şi tare oaste, călăreţi şi pedestrii, avînd şi 2000 de turci, măcar că scriu une<le> létopisăţă ruseşti cum era în sanie Ştefan vodă, pintru boală de picioare ce-i dzic f. 102 podalghia, acolo, cu mare năvală/i-au lovit din dos pre léşi, atîta cît să amestecas<ă> léşii, lovindu-i alt rău peste nădejde.

Iară de la <o> vréme, îndreptîndu-să léşii, cît putea, să apăra bărbătéşte. Ce fiind fără orînduială, nice hatmani, nice rohmistri, nice stegari, nice alte sémne de ostaşi nice mai audziia unul pre altul, de huiat, de ţipet, de nechedzăturile cailor, de cădzăturile copacilor şi de trăsnetele léşilor, de loviturile armelor, care toate în codri mai straşnice răsunînd, să pare, de huiatul pădurilor. Mai pe urmă, vădzindu-să léşii periţi despre oastea lui Ştefan vodă s-au înturnat la tabăra sa, de unde

1 du pretutindinea // 2 calea Codrului / săciuiască]tae // 3 înţineze / dacă // 5 cine cum vrea şi cum putea / patrulea / *ad.marginal* Ştefan, 1493 A // 6 de^{2}]ca // 7 năruite]cu noroae mari / dealuri // 8 *după* stînci *ad.* de piiatră / dese / pen codrul acela / poruncit // 9 făr<ă> de nici / Iar // 11 *lipseşte* întîi / Ci / Cromver / doao zi // 12 trimiţînd / puşcile // 13 şleahta // 14 fără de orînduială / tocmeală şi / casele // 15 umbla prin / venea //16 obicéiu // 18 Deci cînd venise la mijlocul / şi]cu // 19 *lipseşte* cînd / iată şi // 20 glas şi strigări şi năvală // 21 risipescu carăle în toate părţile / *lipseşte* împraştie / jăfuescu / *după* dezbracă *ad.* pe léşi // 22 care cocapi era abiia // 23 tăiase / lăsase // 25 léşîi / meargă sau să / nici / din$^{1-2}$ / nici / *ad.marginal* Ştefan, 1493 A // 28 unile lét<o>pis<e>ţe // 29 cum că / pentru / zic // 32 Iar // 33 Ci / nici$^{1-3}$ // 34 nici$^{1-2}$ / semne / auzea // 34-35 huete şi de ţipete şi de rănchizăturile // 37 pre / văzîndu-să //

nu departe eşisă léşii atunce. Ce şi acolo i-au încungiurat oştile lui Ştefan vodă, cît era pierduţi de toată nădejdea şi de viaţă. Numai spre ceriu căuta. Unii striga de agiutoriu la icoana preasfintei Născătoarei de Dumnedzău ce-i la Cinstihov<a>, alţii strîga pre sfînta cruce, alţii făgăduia la mormîntul svîntului Iacov.

Ce nu i-au îngăduit moldovénii pîn-acolo, ce de toate părţile îi omorîia, pîn-de la o vréme li-au trimis craiul agiutor din slujitorii curţii sale într-ales. Carii eşind din pădure cu dobe, cu trîmbiţe, cu arme goale au aţiţat de iznoavă războiul cu oamenii lui Ştefan vodă. Să f. 102v întorsése asupra acelora şi Ştefan vodă, cu carii/dîndu-şi războiu într-acia ună dată cei ce era încungiuraţi şi încă cu viaţă în tabără, lăsind carăle şi altele toate celi ce au avut, cine încătro au putut, fugiia. Şi au scăpat pin păduri de au năzuit unde era craiul. Abiia au eşit la sat la Cozmin; şi pre urmă şi dvorelnicii craiului, cu mînă vitejască apărîndu-să, s-au întorsu pin păduri iar la craiul.

După ce au trecut craiul peste codru la Cozmin, a doa dzi au şedzut craiul pre loc, aşteptînd pre cei scăpaţi şi rătăciţi pin păduri, să iasă afară la tabără. Iară foarte multă şliahtă rusască şi leşască au perit: unii ucişi, alţii prinşi. Şi astădzi în locul acela stă movilă care, scrie Stricovschie, că au vădzut cu ochii săi movila foarte mare şi oasăle numai a celor periţi, în anul de la Hristos 1574. Scriu cronicarii leşăşti de tirăniia lui Ştefan vodă mai mult decît păgînii să fie făcut cu robii léşi ce-i prinsése într-acest războiu. Că ori pre cîţi aducea vii la dînsul, poronciia de-i omorîia (aceasta astupă alte bunătăţi ale lui Ştefan vodă, că să cuvine ochii domnului să fie depărtaţi de tirănie, măcar că ar avea pricini de omorît; ce departe de la dînsul şi de la ochii lui să să f. 103 facă)/. Iară mulţi au încăput robi şi în mîna turcilor şi a tătarălor, carii venisă într-agiutor lui Ştefan vodă, dintru carii mai aleşi era Nicolae Grabadin Tecenschie, voevodul Ţării Ruseşti şi Gavriil al doile<a> Tecenschie, din Moraviţă, moşan, şi Avenie Hierbort, stînd aceştie tare la războiu au perit. Iară Ianuş, ficiorul lui Zbiegnev, dintr-acestaş a lui, Tăncel Grabie, podcomorului Cracăului şi a starostelui Maliborcului (pre carele îl numéşte cronicariul, marşalîcul cel mare) fu luat de turci în robie şi dus în Ţara Turcească. Şi pre urmă au scăpat şi au venit în Ţara Leşască, la moşie-ş<i>, precum scrie Mehovie, carte 4. Aşijdirea şi pintru Prohniţchii, precum mărturiseşte Cromer şi alţii mulţi robi au scăpat din Ţara Turcească. Iară ficiorul lui Ozdrovăz, voevodul Ţării Ruseşti era pre acéia vréme îndoială. Iară al 18<-lea>

1 eşise / atuncea. Ci / *ad.marginal* Ştefan, 1493 A // 2 viiaţă // 3 cer / ajutor // 4 Dumnezeu, ce iaste / striga / alţii să // 5 sfîntului // 6 Ci[1-2] / moldovenii // 7 le-au / ajutor // 8 Carei / tobe // 9 aţîţat // 11 într-acea // 12 lăsîndu / cele ce le-au avut / încotro // 13 fugea / pen // 16 *lipseşte* craiul / peste codru]codrul / doao zi / şăzut // 17 pen // 18 Iar / şleahtă leşască şi rusească // 19 Şi]Care şi / astăzi stă movilă în locul acela / care]cum // 20 văzut / movilă / şi]de / oasele // 21 *ad.marginal* Ştefan, 1574 <sic> A // 24 poruncea / omora // 26 ci // 27 Iar / tătarilor carei venise într-ajutor // 28 *repetă* dentru / carei mai aleşi era // 29 Ţării / doilea // 30 Herbort / aceştiia // 31 Iar Ianoş feciorul lui Zbignev // 33 numeşte // 35 *ad.marginal* Ştefan, 1574 A // 36 Aşîjdirea / pentru // 37 Iar feciorul // 38 Ţării / acea / Iar //

an, pre urmă şi acesta au scăpat, măcar că mulţi dzicea cum că n-ar fi fost ficior lui Ozdrovăz, ce un vecin a lui, carele spuindu-le de ficiori, l-au priimit măsa la moşiile tătîne-său. Iară pre urmă acel ce să făcia ficior lui Ozdrovăz, mare beţiv s-au ales, în care beţie au cheltuit averea sa, pre obiceaiul beţivilor şi a desfrînaţilor/.

f. 103v Iară după ce au eşit den pădure léşii, făcîndu-să mai înţălepţi, după atîta pagube ce au avut, legînd tabăra şi tocmind oastea în rînduială, s-au pornit de la codru, că nu-i lăsa moldovénii din toate părţile să nu-i cehuiască şi să nu-i pişce. Că într-o noapte, fiind vînt mare, au aprinsu iarba uscată asupra taberii. Bătea vîntul şi aţiţasă un pojar mare, de mergea asupra taberii leşăşti; şi s-ar fi aprinsu tabăra, de nu ar fi apucat léşii de sirgu să cosască împregiurul taberii, iarba.

Într-acéia dată veniia şi 600 de madzuri, trimişi într-agiutor craiului de la cneadzul Condrad, cu un polcovnic şi de a crijécilor, însă pe altă cale. De carii, înţălegînd Ştefan vodă, au pornit asupra lor 3000 de oaste aliasă, cu Boldur vornicul, pre carii i-au lovit într-o dzi, duminecă dimineaţa, oct<omvrie> 29, de céia parte de Prut la un sat ce-i dzic Lenţăştii, precum să văd şi astădzi ocopurile făcute de léşi pre hotarul acelui sat. Şi acolo i-au înfrînt oastea lui Ştefan vodă cu Boldur vor<nicul>. Şi au perit mai toţi în războiu; cu care biruinţă şi mai simăţ Ştefan vodă au apucat tot malul Prutului cu oastea sa, puind nevoinţă la trecătoare, să răsipească de tot pri oastea leşască/.

f. 104 Sosind craiul la Cernăuţi, oc<tomvrie> 29, trei dzile au stătut cu tabăra legată. Iară léşii tot să slobodziia pri aproape de apuca pradă din ţară. Ce puţini să înturna de oaminii lui Ştefan vodă. Iară acolo în Cernăuţi au lovit pre léşi o véste, care întîi la singur craiul o au dus-o, precum s-au înglotit oastea lui Ştefan vodă şi de iznoavă vine asupra lor. Vrea craiul pre taină să lase oastea şi să fugă. Ce au împlut îndată pre toţi léşii această véste care o au credzut-o cu toţii. Şi îndată, înspăimîntaţi fiind, mai ales velcopolénii carii acum începusă a-şi lega ce avia pre cai, să gătiia de fugă, cu mare ocară, scrie Cromver, vrînd să-ş<i> lase carăle cu totul. Ce oblicind craiul, măcar bolnav şi slab, cum era, i-au căutat a să arăta oştii, trimiţind şi pre frate-său Jicmont pre la boiari de au potolit această véste şi i-au îmbărbătat. Că îmbla toată noaptea cu fînare şi lumînări şi pre cineş tîmpina îi bucura cum nu iaste nemică; şi mergea pe la corturile boiarilor şi aşia abiia s-au potolit acia spaimă.

---

1 *lipseşte* pre urmă / au scăpat şi acesta / zicea // 2 fecior / ci / fecior // 3 Iar // 4 fecior / beţii / s-au chieltuit // 5 dăsfrînaţilor // 6 Iar / léşii din pădure / înţelepţi // 7 pagubă // 8 moldovénii // 9 cehăiască // 9-10 Şi fiind vînt tare s-au aţîţat pîrjol şi mergea asupra // 12 de sirgu]de grab / cosească iarba împrejurul taberei // 13 Într-acea / venea / mazuri / într-ajutor // 14 cnezul // 15 carei înţelegînd // 16 aleasă / zi // 17 ceia // 18 zic Lenţeştii // 19 *lipseşte* acelui sat / *ad.marginal* Ştefan 1574 A // 21 *după* semeţ *ad.* s-au făcut / puindu // 22 risipească / pre // 23 zile // 24 Iar / pre // 25 Ci / oamenii / Iar / *ad.marginal* Ştefan, 1574 A // 26 veste / *lipseşte* întîi / craiul au // 27 precum că // 28 Vria / Ci / umplut // 29 care / crezut-o // 30 carei / începuse // 31 avea / şi să gătea să fugă / vrînd]că vrea // 32 Ce oblicind]Ci înţelegînd // 33 trimiţîndu / pe / Jîcmon // 34 umble // 35 fînare]felinare / şi cu lumînări / întîmpina / cum]că // 36 nimic / pre / aşa // 37 acea //

A doa dzi după aceasta véste, stînd craiul să să clătiască din tabără, iată au nemerit cîteva mii de oaste călăreţi litvini, trimişi de f. 104v Alexandru cneadzul Litvei. S-au/împlut craiul şi toată oastea de mai bună nădejde şi mai vésele inimi. Létopisăţul cel rusăscu pune pricini acestor litvini, pre carii au fost povăţuitoriu Stanislav Pietrovici Chişca şi cneadzul Simion, de care am pomenit mai sus, cum nevrînd altă oaste a Litvei de la Breslav să margă după craiul Albreht, au fost orînduit pre această oaste într-agiutor craiului, care întîrdziiase a merge după craiul. Mai scrie létopisăţul cel rusăsc precum şi pre această oaste a Litvei să o fie tîmpinat, după ce au trecut Nistrul, oastea lui Ştefan vodă, cu carii să fie avut mare războiu. Ce biruind pre oastea lui Ştefan vodă, cu carii să fie avut mare războiu. Ce biruind pre oastea lui Ştefan vodă, au străbătut de au eşit înaintea craiului (la Cernăuţi). Ce aceasta nici Cromer, nice alte létopisăţe nu o scriu din céle leşăşti. Că de ar fi fost adevărat, cum ar fi fost tăcut, ales Cromer? Iară aceasta scriu cum au nemerit acia oaste de Litva la craiul. Şi crie Cromer cum litvinii aciia au cerşut de la craiul să-i sloboadză pre dînşii în pradă la Moldova; ce nu i-au lăsat craiul, dzicînd că-i bolnav şi pentru boala lui să grăbéşte la ţara sa./

f. 105 Mai datu-li-au războiu Ştefan vodă la trecătoarea Prutului, ce nemică acolo nu li-au putut strîca léşilor. Iară nu i-au lăsat pîn-în Sneatin, ce şi pre madzurii carii apăra pe craiul i-au lovit la Şipinţi; şi cu puţină oaste au scăpat craiul la Sneatin.

După ce au sosit Albreht craiul la Sneatin, îndată au slobodzit oştile, ca din robie, pre acasă. Şi Litva s-au dus la Breslav şi mai încolo de Breslav, să fie lovit cîtăva oaste de tătari, să să fie bătut cu Litva, precum scrie létopisăţul rusescu. Iară craiul Albreht, viind din Moldova la Cracău după acia bătae, ruşinat, ca cînd ar fi isprăvit vreun lucru bun, au început a să veseli cu oaspeţi, cu beţii, cu jocuri. Spun că într-acia noapte, mergînd însuşi, al triele ceas pe uliţăle tîrgului, teptil, fiind bat, au nemerit pe béţi. S-au aţiţat sfadă între dînşii şi într-acia sfadă l-au rănit pe craiul, din care rană multă vréme au dzăcut.

Scrie cronicariul leşăscu de dzice anume, l-au fost pedepsit Dumnedzău cu acia pagubă ruşinată, orbindu-l Dumnedzău de nu-ş<i> vedea ocara care au păţit în Moldova. Nemică de folos nu socotiia, nice-ş aducea aminte pre ce nepriiatin groaznic şi îndrăzneţ, pre Ştefan vodă au aţiţat asupra sa. Pre urmă mari pagube şi gréle mîhniciuni

---

1 doao zi / această veste / clătească // 2 iată / letvini / de]de la // 3 Alicsandru / umplut // 4 şi le veseli inimile / Létopiseţul / rusescu // 5 letvinici / carei // 7 meargă // 8 într-ajutor // 9 létopiseţul / cel rusăscu]ungurescu // 10 întîmpinat // 11 carei / Ci // 13-14 *fără paranteze* // 14 nici / létopiseţe / *ad.marginal* Ştefan, 1574 A // 15 *lipseşte* fost[2] // 16 Iar / acea / de]din // 17 Cromver / litvénii / sloboază // 18 ci / zicîndu că iaste bolnav // 19 să grăbeşte să meargă la // 20 datu-le-au război / ci nimic / *ad.marginal* Ştefan, 1574 A // 21 le-au / strica / Iar // 22 ci / mazurii carei // 24 craiu / slobozit // 27 létopiseţul / Iar // 28 acea / cîndu // 30 într-acea / mergîndu / treilea / *lipseşte* ceas A / uliţa // 31 beat / au nemerit iar la oameni beţi. Şi s-au aţîţat // 32 într-acea / rane // 33 zăcut // 34 zice // 35 Dumnezeu[1-2] /6 acea // 36 Nimic / socotea nici îşi // 37 neprieten / îndrăzneţu // 38 aţîţat //

f. 105v au/crescut léşilor şi rusilor. Mare jiale şi mîhniciuni tuturor în Ţara Leşască au fost pre acia vréme acia oştire nesocotită a lui Olbreht, craiul leşăscu, după ce au venit véste de atîţea boiari şi ficiori de boiari, de atîţia vitiaji, cum unii au perit, alţii robi prin Ţara Turcească, alţii la tătari, la Aziia, la Capadochiia, unii preste maré, că să afla, care cu singele lor au răscumpărat viaţa craiului. Punea vina cea mai mare léşii pre Filip Callimah, al căruia sfat mai mult asculta craiul Albreht, decît altor lăcuitori ai săi (aşia petrec domnii cu sfatul şi cu apropiiarea la sine a streinilor). Acest Callimah era de niam ital (roman) din oraşul Florenţiia, om învăţat, dascal lui Albreht, om nestătătoriu, prost la sfat; pintru acéia îl gonise den Italiia şi au venit în Ţara Leşască. Care şi den Ţara Leşască fugi peste maré, pintru nişte fapte ale lui; apoi pre cărţile lui Albreht craiul au venit în Ţara Leşască şi acolo au murit.

Într-acest an 1498, după perirea léşilor la Codru, s-au făcut mare f. 106 foamete în Litva. Şi începusă a să aţiţa mare boală/în oameni în Ţara Leşască. De la Rîm adusă acia boală şi den Ţara Leşască la Litva.

Lăsatu-s-au Jicmont de domniia ţărîi, căruia i-au dat cnédziia Glogovului şi a Opatrului, în Slonsca.

Certarea celor putérnici. Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> şi dzice: Dumnedzău cel drept, cela ce ceartă nedreptatea şi înalţă dreptate<a>, cu cîtă certare pedepséşte pre ciia ce calcă giurămîntul. Că acesta Olbreht, nu spre păgîni, ce spre creştini vrea să facă războiul; nu da agiutoriu celuia ce nu avea odihnă de turci, ce vrea să slăbească pre cela ce să lupta cu vrăjmaşii creştinilor, pre carele trebuia cu toţii să-l agiutoriască. Ce Dumnedzău, la atîta lipsă şi nevoe îl adusése pre cela ce mergea cu atîta hvală să stropşască ţara şi să o f. 106v supue, care întîi nice taina sa nu vrea să spue nemăruia/, ce scosése cuvîntu că merge să ia Chiliia şi Cetatea Albă. Şi încă adăogea de dzicia că de i-ar şti haina sa, de pre dînsul, gîndul lui, o ar arunca în foc; iar apoi agiunsiasă de nice ai săi nu-l băga în samă, ce era în zavistiia celor de cas<ă> şi de batgiocura tuturor. Şi în toate chipurile îl huliia, aşia şi cinstea den dzi în dzi micşurîndu-să, de inimă rea puţin de n-au murit.

---

1 jale // 2 acea[1-2] / a lui]lui // 3 *lipseşte* craiul leşăscu / feciori // 4 atîţea vitéji // 5 alţii la Aziia / unii]alţii / peste mare / *lipseşte* că să afla a// 6 carei / sîngele / viiaţa // 8 aşa // 9 striinilor / *lipseşte* de neam // 11 nestătător / pentru / din // 12-13 *lipseşte* Care şi den... au venit în Ţara Leşască // 16 începuse / aţîţa // 17 acea / din // 18 Jicmon / ţării / cneziia // 20-34 *după Ureche* // 20 puternici / létopiseţul / *ad.marginal* Ştefan, 1574 A // 21 zice / Dumnezeul cel dirept // 22 dreptatea / pedepseşti / ceia / jurămîntul // 23 acest Albreht / ci // 24 ajutor / ci // 26 ajutorească. Ci Dumnezeu / *lipseşte* şi nevoe // 28 nimănui / ci // 30 zicea / de pre]după dînsul // 31 ajunsése / nici / săi]lui / seamă, ci // 32 batjocura // 33 aşa / din zi în zi / micşorîndu-să // *34 lipseşte* de //

DE CAPETELE CÉLE DE FRUNTE A LÉŞILOR, CE S-AU AFLAT PERIŢI.

Aflatu-s-au la acest războiu, din capete, doi fraţi Tăncenschii şi Miculai, voevodul Ruschii, periţi şi Gabriil din Maravici şi Herbor. Aşijdirea doi fraţi Grotovi, Humiţschii şi Murdileu şi alţii mulţi; cine poate să-i pomeniască pre toţi? Alţii au cădzut la legătură, cumu-i Tuncinschii Zbignev, potcomori Cracăului, Pruhniţschii, Gargoveţschii şi alţii mulţi. Pre unii i-au fost spîndzurînd ai noştri cîte doi, de păr, că au fost îmblînd pre aceli vremi păroşi, ca şi némţii; şi alte batgiocuri multe li-au fost făcînd, de să pomeneşte şi astădzi răutatea lor ce au fost păţind. Iară Ştefan vodă, după izbîndă cu năroc ce-au fost făcut la acest războiu, s-au întorsu înapoi la scaunul său, la Suceava, cu mare pohvală şi laudă, ca un biruitoriu/.

f. 107 Dzic unii să să fie arătat lui Ştefan vodă la acest războiu svîntul mucenic Dimitrie călare şi într-armat, ca un vitiaz, fiind într-agiutor şi dînd vîlhvă oştii lui. Ce iaste de a şi crédere, de vréme că au avut în Suceavă besérică zidită pre numele lui. După acéia au dat cuvînt Ştefan vodă a toată oastea să să strîngă la Hîrlău la dzua lui sveatîi Nicolae. Şi aşia s-au adunat cu toţii la Hîrlău într-acéia dzi. Şi acolo Ştefan vodă au făcut ospăţ mare tuturor boiarilor şi tuturor vitéjilor săi şi cu daruri scumpe i-au dăruit pre ei. Şi decii i-au slobodzit cineş pre la casa sa, dîndu-le cuvînt la toţi să de<a> laudă lui Dumnedzău, pentruce că toate putérile sint de la Dumnedzău.

CÎND AU PRĂDAT MALCOCI ŢARA LEŞASCĂ.

Malcociu au întrat în Ţara Leşască cu mulţime de turci; şi n-au avut cine să-i stea împrotivă, ce multă pradă de oameni au făcut şi dobîndă de dobitoace au făcut şi au luat. Şi au agiunsu mai sus de Liov 25 de popripşti; s-au întorsu înapoi, prădînd ţara şi ardzind. Să videa că după acest războiu fără năroc, ce făcusă léşii cu Ştefan vodă va fi perirea lor/.

1-30 *după Ureche* // 1 capetile // 5 Aşijdirea]şi iarăş<i> / doi]2 / Murdelau // 6 să-i pomeniască]să-i mai scrie / căzut // 7 podcomori // 9 umblîndu / acele // 10 batjocuri / le-au / făcîndu / astăzi răotatea // 11 păţindu. Iar / *ad.marginal* Ştefan, 7006 A / noroc // 13 biruitor // 14 Zic / sfîntul // 15 viteazu / într-ajutor // 16 dîndu / oştilor lui. Ci / créde // 17 Suceava / bisérică // 18 zioa / sfeti // 19 aşa / *lipseşte* într-acéia dzi // 20 au făcut Ştefan vodă // 22 la]ca / dea / Dumnezeu, pentrucă toate puterile de la dînsul sînt // 24 Cîndu / *ad.marginal* Lucruri streine. 7006 A // 26 împotrivă, ci // 27 ajunsu // 28 arzîndu / vedea // 29 făcuse //

f. 107v *CÎND AU PRĂDAT ȘTEFAN VODĂ ȚARA LEȘASCĂ.*

Ștefan vodă vrînd să-ș<i> răscumpere strîmbătatea ce au avut despre liași și să-și întoarcă pagubele țărîi sale, îndată la începutul primăvărîi, al doile<a> an, au întrat cu oștile sale, avînd și tătari și turci, de au prădat Podoliia și Țara Rusască; trecînd de Liov au agiunsu pîn-în tîrgșorul Caciu-Glota, pîn-la apa Visloca, în lungu și în lat prădînd. Nespusă groază și frică au pus peste toată Crăiia Leșască, cît nime gata să-i stea împrotiva lui Ștefan vodă nu era, sau să-i îndrăzniască, ce toți gata de fugă, nu numai pre la orașă și pre la cetăți, ce la munți și prin codri mari de fugiia. De unde mulți robi, așia bărbați, cum și mueri, copii, s-au robit de Ștefan vodă, agiungîndu-i pre cale fugind, cu bejeniile, din carii mai mulți au agiunsu robi pre la Dobrogea, pre la Machedoniia și în oardele tătărăști și mulți și peste maré.

Scos-au Ștefan vodă multe turme, de tot feliul de dobitoace, den Țara Rusască și ca la 100.000 de robi i-au așădzat de[și] pîn-astădzi trăiaște limba rusască aicea în țară. Ars-au Ștefan vodă Primislia, Radomna, Iaroslav, Prevorschii și Buceciul; multă nevoe au avut și
f. 108 Podhaețul și alte mai mici tîrgșoare/și fără număr sate aprinse și arse. Numai un lucru au făcut léșii pre acéia vréme de folos; însă de frica lui Ștefan vodă au întărit Cracăul despre amiadzădzi cu baște, cu zid, cu șanțuri, pre care au slobodzit pre supt cetate apa Rudava, adăogînd și alte casă, cîteva, pre lîngă zidiuri.

Curund iarăș<i>, încă bine nesfîrșindu-se prada lui Ștefan vodă, iată tătarîi, lăsînd plianul luat mai nainte den Țara Leșască la Crîm, de iznoavă, în luna lui iunie, au slobodzit mare ceambul în Podoliia și în Țara Rusască, de au arsu și au prădat. Iară craiul Albreht, vădzind asupra sa mari bănaturi de cătră toți, de sirgu au poroncit la toată șliahta leșască să să porniască și să să strîngă mai curund la Sandomir; și singur craiul, părăsind Cracăul, au alergat la Sandomir. Ce pîn-a să strînge léșii la Sandomir și pîn-a să porni de acolo împrotiva tătarălor, iară tătarîi să întorsésè cu mult plian, nefiind cine să le stea împrotivă. Înțălegînd dar léșii de înturnarea tătarălor, ce au putut și ei, în olatul Sandomirului fiind strînși, au stricat și au luat. Și așia și craiul s-au întorsu la Cracău/.

1 *lipsește* N // 2 *ad.marginal* 7006, iuni<e> 26. Ștefan A // 3 léși / pagubile țării // 4 primăverii / doilea // 5 Rusească // 6 ajunsu // 7 prădîndu / peste]pre // 8 nimeni / împotriva // 9 îndrăznească, ci // 10 așia]atît // 11 cum]cît / *lipsește* copii / ajungîndu-i // 12 fugindu / băjănii / carei / ajunsu / pre la]prin // 13 și pre la Machidoniia / în]prin // 14 *după* mare *ad.* leat 7006 // 15 din // 16 Rusească / o sută de mii // 17 limbă rusească / aici / Primislea // 18 Radoamna // 19 și sate fără număr // 20 acea vreme // 21 amiazăzi // 22 slobozit / adăogîndu // 23 case / zid // 24 Curîndu / nesfîrșindu-să / *ad.marginal* Ștefan, 7006 A // 25 tătarii / pleanul / din // 26 slobozit // 27 în Țara Leșască i Rusească au prădat și au arsu. Iar / văzîndu // 28 mare / de sirgu]de grab / poruncit // 29 șleahta / pornească / curînd / Sa<n>domir // 30 Ci // 31 Sa<n>domir / împotriva tătarilor, iar tătarii // 32 plean / împotrivă. Înțelegînd // 33 tătarilor // 34 fiindu / stricat / așa craiul //

f.108v N-am lăsat aicea a nu scrie sémnele ce s-au tîmplat pe vrémea acestui craiu. După ce s-au întorsu de la Sandomir (scrie Cromer), în oraşul Cazimirul s-au născut un viţăl cu 2 capete, la jidovi, de care un cap era la locul coadei, iară coada la mijlocul spinării era, den a driapta. Acest semn de nenorocire vrăjiia oamenii, precum nu peste multă vréme, toamna spre luna lui sep<temvrie>, au întrat 70.000 de turci în Ţara Rusască. Toate aceli locuri peste Nistru, pre Halici, pre la Jidaciov, pre la Drohobici şi pre la Sambor, cu foc şi cu sabie au pustiit, luînd robi şi mult plian. Şi de nu s-ar fi întorsu singuri turcii de bună voe, nime nu le sta înainte, nice la eşiia. Ce numai singur Dumnedzău din cer, făcîndu-i-să milă de nărod, i-au bătut cu acéia iarnă de grabă, cu ometi mari şi cu geruri au cădzut, cît nu putea turcii străbate cu caii prin omeţi. Şi aşia, la 40.000 de turci au rămas înghieţaţi, nefiind turcii şi caii lor deprinşi la atîta răceală. Pre mulţi afla oamenii ucigîndu-şi caii şi întraţi în burduh, de să învăliia cu piiale<a> cailor săi. Iar cîţi au rămas din turci, trecînd prin ţară, f.109 flămîndzi şi degeraţi, făcîndu-să moldovénii/, léşi, i-au lovit la strîmtori, de i-au omorît, cît abiia de vor fi trecut 10.000.

Iară Ştefan vodă, prădînd Ţara Leşască, cum s-au pomenit mai sus, s-au întorsu cu mare dobîndă, fără nice o smintială, trecînd Nistrul la Haliciu. Şi au prădat şi de ceasta parte şi decii au venit în scaunul său la Suceavă, cu mare bucurie şi cu biruinţă.

7008<=1500>, mart 11. CÎND AU VENIT DE IZNOAVĂ OASTEA LEŞASCĂ DE AU ÎNTRAT ÎN ŢARĂ SĂ PRADE, VĂDZIND STRĂCĂCIUNEA CE LI-AU FĂCUT ŞTEFAN VODĂ.

Albreht, craiul leşăscu, vădzind atîta pradă şi stricăciune ce i-au făcut Ştefan vodă în ţara lui, nu vru să lasă, ce de iznoavă au strînsu oaste şi au întrat în ţară. Şi începu a prăda şi a strîca ţara, pîn-la tîrgu la Botăşani. Iară Ştefan vodă, prindzind véste, strîns-au de sirgu oştile sale, şi cu cine avea, cu ai săi, au eşit înainte<a> acei oşti leşăşti. Şi li-au dat războiu la tîrgu la Botăşiani. Şi cu vrérea lui Dumnedzău pierdură léşii războiul şi fu izbînda la Ştefan vodă. Şi multă oaste leşască au perit şi pre mulţi i-au prinsu în robie şi multe cazne le făcia moldovénii léşilor.

---

1 aici / semnile / întîmplat // 3 viţel / jîdovi // 4 iar / *lipseşte* era // 5 dreapta / semnu // 6 şaptezeci de mii // 7 Rusească / acele / Haliciu // 8 Jîdaciov // 9 luîndu / plean / *ad.marginal* Ştefan, 7006 A // 10 nimeni / nici / Ci // 11 Dumnezeu / norod / cu]că / acea // 12 *repetă* de grab / căzut // 13 aşa // 15 întraţi în coşul calului, alţii în beliia de piei şi să învălea în pieile // 17 moldovenii // 18 strimtori / *după* abiia *ad.* au scăpat / zéce mii // 19 Iar / prădîndu // 20 făr<ă> nici o zminteală / Nistru // 22 în]la Suceava / *lipseşte* cu[2] // 23 *lipseşte* 7008 mart 11 / Cîndu / oaste / *ad.marginal* 7008, mart.11.Ştefan A // 23-25 *lipsesc* N // 24 văzînd stricăciunea // 25 le-au // 26 văzîndu // 27 lase, ci // 28 strica // 29 Botoşani / Iar / prinzîndu dă véste / de sirgu]de grab // 30 şi cîţi avea ai săi au eşit înaintea // 30-31 *după Ureche* // 30 acei]aceşti // 31le-au / Botoşani / vrerea / Dumnezeu // 33 făcea //

f. 109v Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că au pus Ştefan vodă/de au arat cu léşii pre o culme de dial la Botăşiani şi au sămînat ghindă şi s-au făcut dumbravă mare de iaste pîn-astădzi copaci mari. Ce de această povéste nemică nu scrie cronicariul leşăscu. Numai în létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie şi de acest războiu a lui Ştefan vodă ce au avut cu léşii la Botăşani, cum s-au dzis mai sus; ce nu am lăsat a nu scrie aicea.

Într-acestaş an, mart, s-au pristăvit Despina, doamna Radului vodă, ce era robită de Ştefan vodă, cînd luase cetatea Dîmboviţa. Şi cu cinste o au îngropat în Mănăstirea Putna.

CÎND S-AU ÎMPĂCAT ŞTEFAN VODĂ CU CRAIUL LEŞĂSCU.

În anul 7009, iară de la Hristos 1499 <sic>, aşedzatu-s-au între sine Albreht cu Vladislav, frate-său şi cu Alexandru marele cneadz a Litvei cu mari legături, vădzind răsipile şi prădzile olatelor sale despre turci, să aibă a să agiutori unul pre altul la nevoia şi grija sa. Şi dacă ar simţi unul dintr-înşii că face pre taină, ori oaste, ori pace, cu turcii, să nu-l lasă. Iar de nu ar vrea, atunce să nu fie dator a-l agiutori ciialalţi pre acela/.

f. 110 Stătut-au la mijloc de pace, între Jicmont cu Ştefan vodă, solii lui Vladislav, craiului ungurescu. Şi pe acéia vréme şi Ştefan vodă s-au împăcat cu Albreht, craiul leşăscu; din ce pricini, nice létopisăţul leşăscu nu scrie.

Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> precum Ştefan vodă, lăsind inima cia neprieteniască, întorcîndu-să cătră datoriia creştiniască s-au împăcat cu craiul leşăscu, aducîndu-şi aminte şi de prieteşugul ce-au avut cu Cazimir craiul, tatul lui Olbreht. Şi mare legătură au făcut, nu că doară s-au temut de putérea lor, care să ispitisă şi războiu făcusă şi cu turcii, de atîtea ori, şi i-au biruit. Aşijdirea şi cu alţi megiiaşi de pen pregiur, avînd sfadă, niceodată nu s-au plecat, ce pintru să cunoască toată creştinătatea că n-au fost despre dînsul începătura şi că n-au rădicat el armele asupra craiului, ce craiul, fără de cale şi fără de ştire au venit asupra lui Ştefan vodă, unde şi acolo s-au întorsu cu ruşine. Mai apoi, ca să arate că mai mult poate să strîce el craiului,

---

1 lét<o>pis<i>ţul // 2 deal / Botoşani şi au semînat // 3 mare, care şi pîn<ă> astăzi să véde codri mari / Ci // 4 poveste / nimic // 5 létopiseţul // 6 Botoşani / zis / ci // 8 Într-acest / prăstăvit // 11 Cîndu / *ad.marginal* Ştefan, 1499 A // 12 iar / aşăzatu-s-au // 13 Albreht craiul leşăscu / Alicsandru / cneaz / a]al // 14 văzînd risipele / prăzile ce făcea turcii prin olatele sale să aibă // 15 ajutora / pre]cu / daca // 17 lase / atuncea / a ajuta ceilalţi // 19 Jîcmon // 20 acea // 21 létopiseţul // 22 *după* nu scrie *ad.* fără cît fiind mai mult datoriia creştinească, aducîndu-şi aminte şi de prieteşugul ce au avut cu Cazimir craiul, tatăl lui Olbreht, făgăduind unul, altuia, să dea agiutoriu împotriva nepriiatenilor săi N // 23-33 *după Ureche* // 23 Scrie Uréche vor<nicul> că Ştefan / lăsînd // 24 cea neprietenească / creştinească // 25-26 *ad.marginal* aducîndu-şi aminte... tatul lui Olbreht A // 26 crai, tatăl lui Albreht // 27 ispitise / făcuse // 28 Aşîjderea // 29 du pen prejur / niciodată / ci pentru ca să // 30 *după* dînsul *ad.* pricina şi // 31 ci / făr<ă> de[1-2] / *ad.marginal* Ştefan, 1499 A // 33 strice //

decît craiul lui Ştefan vodă, au întrat de i-au arsu tîrgurile şi i-au robit podanii; nice au avut cini să-i stea împrotivă, ce cu mare dobîndă s-au f. 110v întorsu în Ţara Moldovei/. Că venirea craiului dobîndă au adus lui Ştefan vodă, că s-au împlut toţi de jacuri leşăşti; de acolo au venit Ştefan vodă, şi cu toţi plini s-au întorsu la casăle sale.

Aşijdirea, acmu la pace, pre lesne au stătut, ca să să cunoască că ori la ce-l vor cerca, gata iaste şi la pace şi la răzmiriţe. Deci pacea au legat într-acesta chip, ca să-i fie într-agiutor împrotiva fiecărui vrăjmaş; iară pribégii de îmbe părţile să nu să priimască. Iară de s-ar tîmpla vreunui domn a Moldovei să iasă de nevoia turcilor, în Ţara Leşască, să-l priimască şi în tot chipul să pue nevoinţă ca să-l aşédză la domnie. Iară domnii Moldovei pururea să aibă urechi deşchisă despre turci, să de<a> ştire craiului de gîndurile lor. Strîmbătăţile ce s-ar face la margine de îmbe părţile, să le cérce starostii de Cameniţ<a>, de Cernăuţi, de Hotin. De s-ar face despre parte<a> acestor starosti vreo strîmbătate, atunce boiarii mari să să trimiţă de îmbe părţile să cerce. Şi să fie slobod amînduror năroadelor neguţitorii a face. Şi pe aceste aşădzămînturi şi scrisoare s-au făcut, care să află şi astădzi în metrica crăiască în Cracău/.

f. 111 Scrie Vapovschie cronicariul leşăscu, că pre acéia vréme să fie trimis şi Ioan cneadzul, împăratul moschicesc, legînd şi el prieteşug de pace cu craiul leşăscu.

Nezăbavă vréme sultan Baezit al <loc gol> împărat turcescu, de legătura păcii între atîţea domni creştineşti, au trimis şi el soli de pace la Albreht, craiul leşăscu, şi au priimit şi craiul acia pace cu turcii. Începînd oaste cu veneţiianii, avea grije să nu să rădice acei crai, carii s-au pomenit mai sus, că au fost legat pace între dînşii, asupra turcilor, carii luasă de la veneţiiani Morea şi altele, multe.

Nenărocit era acesta Albreht, craiul leşăscu; că tătarîi de cîte ori loviia în Ţara Leşască, niciodată gata nu să afla asupra lor, ce tot cu plian să întorcea tătarîi. Precum şi în anul 1500, după ce făcură aşădzămînturile între domnii ce s-au pomenit mai sus, au lovit tătarîi la Volin şi la Ţara Rusască pre la Belzu, pre la Cratnoslav, pre la Toruben, pre la Crasnec şi pre la Liboblin, pîn-la Visla au prădat, robind. Acéstea înţălegînd craiul, pîn-a să găti să margă asupra tătarălor, tătarîi, prădînd de voe, s-au înturnat făr-nice o dodeială cu robi şi cu mult plian/.

1-13 *după Ureche* // 2 nici / cine / împotrivă, ci // 4 umplut / jacuri]jafuri // 5 casile // 6 Aşîjderea şi acum // 7 răzmiriţe]războae // 8 într-acest / să fie într-ajutor împotriva / fieştecăruia // 9 iar pribegii den toate părţile / priimească / Iar // 10 întîmpla / domnu / dă nevoia / *ad.marginal* Ştefan, 7006 A // 11 priimească / aşaze // 12 Iar / deşchise // 13 turci]turcu // 14 de îmbe / din toate / cerce / starostile / Cameniţă // 15 partea // 16 atunci / de îmbe]dintr-amîndoao / ca să cerce // 17 noroadelor / neguţătorii // 18 aşăzămînturi / astăzi // 20 acea // 21 cnezul / moschicescu // 23 Deci făr<ă> de zăbavă vréme / *lipseşte* al / împăratul // 24 *după* creştineşti *ad.* ce s-au făcut înţelegînd // 25 acea // 26 Începîndu / vineţénii / carei // 27 dînşîi // 28 carei luase // 29 Nenorocit / acest crai Albreht; că tătarii / *ad.marginal* Ştefan, 7006 A // 30 niceodată / ci // 31 plean / tătarii // 32 aşăzămînturile / tătarii // 33 Rusească / Belzul // 34 *lipseşte* pre[2] // 35 înţelegînd / meargă // 36 tătarilor / tătarii / dodeială]bîntuială // 37 *lipseşte* şi / plean //

f. 111v Într-acestaş an 1500, mare războiu s-au făcut în Italiia, bătîndu-să hişpanii cu franţozii pentru crăiia Neapoliei. Şi Maximiliian făcea războiu cu Şvicerig; aşijdirea şi papa cu florintiianii, veneţiianii cu enovedzii, mediolanénii cu stăpînu-su, Ludovic Sforţa.

Iară în anul 1501 strînsu-s-au săim în Ţara Leşască, din poronca craiului, la Petricov. Şi tîmplîndu-să încă solii turceşti nepornіţi atuncea urnind încă 6 ani pacea, s-au întorsu solii turceşti bine dăruiţi de craiul Albreht.

7009<=1501>. DE UN PĂTRU VODĂ ARON, CE I-AU TĂIAT CAPUL CRAIUL LEŞĂSC.

Într-acestaş an trimis-au Ştefan vodă solii săi la craiul leşăsc, la săim, poftind pre tocmala şi legătura ce au avut să dea pe Pătru vodă Aron, ficiorul lui Iliiaş vodă, care era pribag în Ţara Leşască. Că simţise Ştefan vodă cum Pătru vodă pre mulţi din domnii leşăşti î trăsése în parte<a> sa, de îndemna să facă oaste asupra lui Ştefan vodă, făgăduind să pléce ţara toată să fie supt ascultarea léşilor/.

f. 112 Stătut-au craiul la sfat ce ari face: să dea pre un om nevinovat şi care s-au plecat la crăie, să părea un lucru tirănescu; să ţie, iarăş<i>, pre nepriiatinul lui Ştefan vodă era împrotiva aşedzămînturilor legate cu Ştefan vodă şi cu craiul. Şi înţălesése craiul dintru solii lui Ştefan vodă precum de nu-l va da craiul, pre aşădzămînturile ce s-au făcut, oaste să va face pentru dînsul. Şi craiul era gata pre acéia vréme să purceagă la prusi. N-au cutedzat a lăsa cérerea lui Ştefan vodă gios, să-ş<i> lasă în urma sa nepriiatin; ce din sfatul tuturor au aflat să nu dea pe Pătru vodă, ce înaintea solilor lui Pătru vodă au poroncit de i-au tăiat capul. Şi pentru să dzică nărodul că l-au omorît pe dreptate, au poroncit craiul de au sunat cum Pătru vodă au făcut cărţi vicléne. Şi aşia au pornit solii lui Ştefan vodă.

Obîrşindu-să săimul, îndată s-au pornit cu oşti la prusi. Şi sosind la Teruinia, au trimis soli la mai marele prusilor, sfătuindu-l de bună voia sa să vie să să pléce craiului, decît să vadză armele leşăşti asupră-şi.

Acest Pătru vodă, cum s-au pomenit, iaste Aron, pre carele, după f. 112v ce l-au bătut/Ştefan vodă la Doljăşti, pre Sirétiu şi după izbînda lui Ştefan vodă asupra lui Matiiaş, craiul ungurescu, au fugit Pătru vodă la léşi.

---

1 Tot într-acest an / *lipseşte* 1500 // 2 haşpanii // 3 aşîjderea / floruntiianii / vineţenii // 4 stăpînă-său // 5 Iar / seim / porunca // 6 întîmplîndu-să // 9-10 *lipsesc* N // 9 *lipseşte* 7009 / *lipseşte* un // 10 leşăscu / *ad.marginal* 7009, Aron A // 11-13 Şi la acel săim au nemerit şi solii lui Ştefan vodă, prin aşăzămînturile legate trimişi, cerşind pe Pătru vodă Aron N // 11 leşăscu // 12 seim pohtind / tocmeala // 13 feciorul / pribeag // 15 partea // 16 făgăduindu să plece toată ţara // 19 pe nepriiatenul / împotriva aşăzămînturilor // 20 *lipseşte* şi cu craiul / înţelesése / dintru]din // 21 aşzămînturile ce au făcut // 22 *lipseşte* să / acea // 23 purcează / cutezat / cererea / *ad.marginal* Ştefan, 1501 A / jos // 24 lase / nepiiaten / ci // 25 ci înaintea solilor lui au poruncit craiul de au tăiat capul lui Pătru vodă / Pătru vodă]Ştefan vodă N // 26 pentru ca să nu zică norodul / pe]făr<ă> // 27 poruncit / cum că // 28 aşa // 29 Deci sfîrşindu-să seimul // 30 *lipseşte* bună // 31 vază // 34 Siret // 35 Mateiaş //

DE MOARTEA LUI ALBREHT, CRAIUL LEŞĂSC.

Iară craiul Albreht, aşteptînd răspunsul să-i vie de la prusi, ales căci prusii urniia răspunsul, să arăta craiului a fi plecaţi, iară aştepta agiutoriul să le vie de la némţi; că mai mult némţii îndemna pre prusi să să rocoşască asupra léşilor. Ce întru aceli amestecături între dînşîi au murit Albreht, craiul leşăsc, de ciumă. Şi l-au dus de l-au îngropat în Cracău. Acest craiu n-au fost însurat.

Iară toamna, precum scriu létopisăţîle ruseşti, şi Mehovie, Sahmat Ghirei sultan, hanul oardelor de peste Volga, ficiorul lui Ahmet, trecînd apa Volga şi Donul, cu toate oardele de peste Volga, au venit într-agiutor Litvei, asupra moscalilor. Scrie Cromer, ca la 100.000 de tătari să fie fost cu acel han. Tras-au hanul cu oştile sale la Ţara Sibirului şi au stătut supt Novogrod şi supt alte cetăţi şi au prădat Ţara Moscului pîn-la Bransco şi au dobîndit Novogorodul, şi alte cetăţi i s-au închinat/.

f. 113 După moarte<a> lui Albreht craiul s-au strînsu ţara la săim la Petricov, fiind cap săimului, după obiceiul vechiu, Frideric, arhiepiscop pre acea vréme a Gneaznii, carele deodată era şi episcop Cracăului şi cardinal. Au stătut cîţiva îndoiţ<i> pregiur alesului craiu nou, fiind multe şi neprotivite socotélele léşilor, din feciorii lui Cazimir craiul, pre care ş-ar alége craiu. Căci mulţi din léşi poftiia crăiia lui Vladislav craiului ungurescu, dzicînd că Vladislav, cu avérea sa, va lăţi şi va întemeia crăiia şi-i va apăra de turci şi de tătari. Şi acmu au fost trimis la unguri cu povăţuirea lui Pătru Rumitu, postelnicului crăescu, din sfatul pe taină a o samă de domni a lui Pătru Mişcovschii, voevodul Linciciului şi a lui Nicolae Vroblovschii, canonicului Cracăului, îndemnînd pre Vladislav la Crăiia Leşască. Alţii poftiia pre Jicmont; ce au biruit socotiala celora ce au poftit pre Alexandru, cneadzul Litvei, căci era şi mai mulţi şi au avut dovadă mai bună asupra alesului Crăiei Leşeşti/.

f. 113[v]

LUCRURI STREINE. AICEA AM SOCOTIT A FI CU CALE A SĂ SCRIE ORÎNDUIALA ŞI OBICÉIURILE LÉŞILOR CÎND FAC ŞI RĂDICĂ CRAIU NOU.

Strîngîndu-să episcopii şi tot clirosul beséricii şi sfétnicii crăiei, aşijdirea şi altă boerime, aşia miréni, cum préoţi, toţi la Cracău să

1 *lipseşte* N / *ad.marginal* Iar streine. 7009 A // 2 Iar // 3 iar // 4 ajutoriul / nemţi / nemţii / pe // 5 léşilor]némţilor / Ci într-acele / dînşii // 6 craiu leşăscu // 8 Iar / scrie // 9 du peste /ficiorul // 11 ajutor // 16 moartea / craiu / ţa<ra> la seim // 17 seimului / obicéiul // 19 pregiur]la / alesul craiului nou // 20 multe şi nesocotite socoteli ale léşilor / feciorii // 21 craiu / alege / *lipseşte* craiu[2] / pohtiia // 22 craiul / zicînd / averea /*ad.marginal* Tot streine, 7009 A // 24 *lipseşte* acum // 25 postelnicul / seamă // 27 *ad.marginal* Streine, 7009 A // 28 pohtea / Jicmon / ci / socoteala / pohtit // 29 Alicsandru cneazul // 30 Leşăşti // 31 *lipseşte* Lucruri streine N / striine / aici // 32 cîndu // 34 biséricii / crăiei împreună cu altă boerime // 35 aşa / cum]cum şi / preoţi / *lipseşte* să //

strîngu. Atunce craiul cel ales, îmbrăcat, întîi să grijéşte prin svînta ispovedanie, prin milostenie şi prin pocăinţă (care să faci în dzua duminecii), cu o dzi mai nainte, la preasvînta cuminecătură. Şi a doa dzi, cînd iaste să blagoslovască pe craiul, să strîngu préoţii dez diminiaţă la cetate, la besérica episcopii a lui Stanislav, îmbrăcîndu-să în mitră episcopască. Aşijdirea svétnicii şi boiarii toţi să află la acia strînsoare de preoţi. Şi după ce să strîngu, atunce arhiepiscopul cu toată préoţimea, pre orînduiala beséricii, după obicéiul beséricii apusului, purced din besérică la curţile crăeşti; cu mare cinste şi dumnedzăire mergu. Şi acolo, înainte<a> curţilor crăeşti, lăsind şcoalele şi alte chipuri, ce mergu la alai numai singuri episcopii şi arhiepiscopul întră în curtea crăiască, ca să ducă pre craiul nou în
f. 114 besérica episcopiei. Întîi/prin postelnicul cel mare, sau prin alt cap mai de cinste între preoţi, îmbracă pe craiul în hainele episcopeşti, puindu-l între domnii şi între boiarii cei mai de frunte. Iară arhiepiscopul îl stropéşte cu apă svinţită şi citéşte această molitvă:

„Dumnedzăule, ziditoriule celor plecaţi, carele cu lumina Sfîntului Duh ne bucuri, trimite asupra acestui şerbu al tău (ime rec=numele) darul tău, ca printr-însul să cunoaştem venirea ta întru noi".

De acolo duc pe craiul la besérică 2 chipuri mai de cinste preoţeşti, unul ţiindu-l de mîna driaptă, altul de stînga, înaintea căruia un domn dintre svétnici duce coroana şi altul schiptrul, al treile<a> mărul, al patrule<a> sabiia goală duce, şi préoţii, înainte, crucea, şi tot cin de besérică şi boerimea, cineş pre orînduiala sa. Viind la besérică, acéle odoară crăeşti, care le duc înaintea craiului: coroana, schiptrul, mărul şi sabiia, le pun pe préstol, în oltariu. Şi pe craiu, pîn-obîrşescu oraţiile sale, arhiepiscopul şi episcopii îl pun în scaunul crăescu. Apoi
f. 114v unul din episcopi dzice această molitvă: /„Atotputernice, prea vécinice Dumnedzăule, otcîrmuitoriule celor cereşti şi pămînteşti, carele pre robul tău ai voit a-l rădica la stepena şi la vredniciia crăiei, lasă, rugămu-ne, ca făcîndu-l slobod din toate împrotivirile să să întăriască cu darul a păcii beséricii şi spre bucuriia vécinicii păci, din darul tău să să învredniciască a agiunge prin Hristos, domnul nostru. Amin."

Svîrşind molitva, îi aduce aminte tare craiului pentru credinţa cătră Dumnedzău şi alte înţălepciuni ce să cuvin craiului să le păzască, dzicînd: „De vréme ce astădzi, prin mînule noastre, prea bunule, Domane, carii purtăm întru aceasta slujbele lui Hristos, Mîntuitoriului

---

1 Atunci / grijaşte // 2 *lipseşte* şi / face / zioa // 3 zi / preasfînta cumenecătură / doao zi // 4 blagoslovească / preoţii diz de dimineaţă / *ad.marginal* Lucruri streine. 7009 A // 5 bisérica episcupii // 6 episcupească. Aşîjderea sfetnicii / boerii / acea // 7 atunci // 8 preoţimea / rînduiala / biséricii[1-2] // 9 purceg / bisérică // 10 dumnezeire / lăsînd şcoale // 13 bisérica episcupii // 14 în]cu / hainile episcupeşti // 15 Iar // 16 sfinţită / citeşte // 17 Dumnezeule / care // 18 Duhu / şerbu]robu / *între paranteze* cutare // 20 pre / bisérică / *ad.marginal* Tij streine. 7009 A // 21 dreaptă şi altul de-a stînga / domnu // 22 sfétnici / schiptru / treilea / al patru // 23 o duce / cinul // 24 bisérică[1-2] // 25 acele // 26 pă[1] / oltar / craiul / obîrşescu]sfîrşăscu // 28 zice // 29 Dumnezeule otcîrmuitorule // 31 făcîndu / din]de / împotrivirile / întărească // 32 darul păcii bisericii // 33 învrednicească / ajunge // 34 Sfîrşindu molitfa / *ad.marginal* Molitvele craiului. 7009 A // 35 Dumnezeu / înţelepciuni / păzească, zicînd // 36 astăzi / mîinile // 37 carei //

nostru, măcar căci nevrednic svînta unsoare şi sémnele crăiei iaste să le priimeşti, iaste bine întîi să-ţ<i> aducem oarice aminte de sarcina la care eşti însămnat. Astădzi vredniciia crăiască iai, şi a cîrmui pre credincios nărodul tău ţi-e dat; iai grijă luminat, adevărat, între cei muritori loc plin, iară plin de scădére de ostenială şi grijă. Şi adevăr, de vei cugeta că toată putérea, de la Domnul Dumnedzău iaste, prin care crescu craii, şi făcătorilor legilor céle drépte aleg, şi de turma ce f. 115 ţi să dă/pe mînă, unuia lui Dumnedzău că vei da sama. Întîi să păzeşti dumnădzăirea, pre Domnul Dumnedzăul tău, cu toată mintea şi cu curată inimă să-l cinsteşti. Légea creştiniască şi credinţa catolicească, care din pruncie o ai mărturisit-o, pîn-la sfîrşit să o ţii nevătămată şi pre aceasta împrotiva tuturor împrotivnicilor, după puterile tale, să o aperi. Ispravnicilor beséricii şi tuturor préoţilor să le dai cinstea ce să cuvine. Volniciia beséricii să nu o strici. Dreptatea, fără care nici o tovărăşie îndelungu a sta nu poate, spre toţi neclătit să stăpîneşti. Celor buni, hărăzitoriu, celor răi certări ce să cuvin puindu-le. Pre văduve, pre cei méseri, pre săraci, pre cei slabi, de la toate supărările să-i aperi. Tuturor celor ce vór năzui la tine, bun, blînd, şi priimitoriu să te araţi. Şi aşia să te porţi, cît nu spre al tău, ce spre a tot norodul folos că stăpîneşti şi har a bunătăţilor tale nu aicea pre pămînt, ce în ceriu să-ţ<i> pară că aştepţi. Care acela să-ţ<i> hărăzască ţie, care vieţuiaşte şi împărăţéşte, Dumnedzăule, în veci de véci."

Svîrşind aceasta voroavă, întriabă episcopul cu aceste voroave: „Vei să păzăşti svînta credinţă dată <de> besérica catholicească şi stînd pe lîngă dreptate să te porţi cu care?" Răspunde craiul: „Voiu." „Vei să fii apărătoriu besericii şi slugilor besericeşti?" Răspunde craiul: „Voiu"/. „Vei crăiia, ţie dată de Dumnedzău să o păzăşti, după f. 115v dreptate să o chivernisăşti şi să o aperi?" Răspunde craiul: „Voi. Şi cu agiutoriul lui Dumnedzău şi cu sfatul credincioşilor miei, aşia întru toate a păzi le făgăduescu, cum voiu putea mai bine."

Obîrşind aceste întrebări craiul, înaintea arhiepiscopului, îngenunchind, luîndu-ş<i> şlicul, dzice acéste cuvinte: „Eu (ime rec = numele), cu voia milostivului Dumnedzău, făcîndu-mă craiu leşăscu, mărturisăscu-mă şi făgăduescu înaintea lui Dumnedzău şi înaintea îngerilor lui, îndată dintru acesta ceas, giudecata şi dreptatea şi pacea besérícii a lui Dumnedzău şi norodului pre sama mea dat, după putinţă

---

1 nevrédnic / sfînta / semnile // 2 priiméşte // 3 care / *lipseşte* eşti / însemnat / Astăzi / otcîrmui // 4 norodul tău te-au dat să iai grija / întru // 5 iar / scădere / osteneală // 6 dă vei / că]cu A / puterea / Dumnezeu // 7 drepte // 8 Dumnezeu /seama // 9 dumnezeirea / Dumnezeul // 10 creştinească // 12 împotriva // 13 biséricii // 14 biséricii / care // 16 hărăzitor // 18 priimitor // 19 aşa // 20 pămîntu / ci / ceriuri // 21 hărăzească // 22 Dumnezeule // 23 Sfîrşindu această / întreabă / voroave]cuvinte, zicîndu-i / *ad.marginal* Tij streine. 7009 A // 24 păzeşti sfînta / de la bisérica // 26 *după* apărător biseericii *ad.* Răspunde craiul: voiu / şi]aşîjderea şi / besericeşti]biséricii // 27 ţi-e]ce-ţi iaste / de]de la / Dumnezeu / păzeşti / după]cu // 28 chiverniseşti // 29 ajutoriul / aşa // 31 Obîrşindu / întrebări]cuvinte şi întrebări / episcopului // 32 îngenunchindu şi luîndu-şi işlicul zice aceste / *între paranteze* cutare // 33 Dumnezeu // 34 mărturisescu-mă / Dumnezeu // 35 acest / judecata // 36 a biséricii lui Dumnezeu / pre seamă dat //

şi dreptate a face şi a păzi, prăvind la vredniciia milii lui Dumnedzău, precum mai bine îmi va putea arăta sfatul credincioşilor miei episcopilor şi preoţilor beséricii lui Dumnedzău, a da cinstea ce să cuvine şi a céia ce s-au dat şi aşedzat de chesarii şi craii creştineşti, beséricii, întreg voiu păzi.

Arhimandriţilor, egumenilor, tuturor ostaşilor şi şleahticilor, cinstea ce să cuvinte după svatul credincioşilor miei a arăta şi a da, f. 116 voiu, şi mă făgăduescu"/. Şi aşia pune amîndoaă mînule pre evanghelie dzicînd: „Aşia să mă agiute Dumnedzău şi svînta Evanghelie". Apoi dzice arhiepiscopul această molitvă:

„Atot putérnice Dumnedzăule, ziditoriul tuturor, împăratul împăraţilor şi domnul domnilor, carele pre Avram credincios robul tău l-ai făcut biruitoriu asupra vrăjmaşilor, lui Moisi şi lui Isus a lui Navi, norodului tău mare bituinţă li-ai dat şi spre smeritul David, cuconul tău, l-ai înălţat la împărăţie şi pre Solomon l-ai îndzestrat cu nespuse daruri, a preaînţălepciunii şi a păcii, prăveşte, rugămu-te Doamne, la rugile smereniei noastre şi pre acest şerbu al tău (numele), pre care cu smerita cinste îl cinstim şi îl alégem craiu, înmulţeşte darurile blagosloveniilor tale şi pre dînsul cu driapta puterii tale pururea acum şi fieşteunde îl povăţuiaşte, ca urmînd credinţa lui Avraam, blîndéţăle lui Moisi, tăriia lui Isus a lui Navi agonisind, cu smereniia lui David fiind înălţat, cu preaînţălepciunea lui Solomon împodobit, întru toate ţie să-ţ<i> placă şi pre cărarea dreptăţii cu norocit pas de pururea să păşască şi cu coiful acoperemîntului tău să să îmbrace şi cu f. 116v pavăţa/nebiruită să să acopere, înfăşurat cu armele besércii să dobîndiască cea poftită asupra vrăjmaşilor sfintei cruci, biruinţa, şi să ia izbîndă cu năroc şi să le adaogă lor spaimă puterii sale şi pace celor ce vor oşti împreună cu dînsul. Cu veselie să aibă pre Hristos, Domnul nostru, carele cu putérea crucii au sfărîmat iadul, biruind împărăţiia diiavolului, biruitoriu s-au suit la ceriuri, între care toate puterile şi biruinţa crăiilor stă, care iaste mărirea celor smeriţi şi viaţa şi mîntuinţa noroadelor, care petréce cu tine şi împărăţeşte Dumnedzău peste toţi vécii vécilor. Amin."

Şi iar ceteşte alte molitve, care pintru lungimea voroavei nu s-au scris aicea. Pre urmă arhiepiscopul îngenunche şi craiul pre cruce şeade culcat. Peaveţii cîntă stihurile carele iarăşi le trec aice. Apoi toţi episcopii şi protopopii, cu toată preoţimea, îngenunchind diasupra

---

1 privind / Dumnezeu // 2 mai nainte // 3 bisericii / Dumnezeu // 4 ceia / aşăzat // 5 bisericii // 6 şi tuturor // 7 sfatul // 8 aşa / mîinile / sfînta evanghelie zicînd // 9-10 *lipseşte* Aşia să mă agiute... această molitvă // 11 Dumnezeule, ziditorul // 12 care / Avraam // 13 biruitor / *lipseşte* a lui // 14 le-ai / coconul // 15 înălţat]învăţat // 16 preaînţelepciunii / privéşte // 17 şerbu]rob / numele]cutare / carele // 18 *lipseşte* îl cinstim şi // 18-19 darurile tale şi blagosloveniile tale pre // 19 dreapta // 20 urmîndu / blîndeţile // 21 Isus Navi / *lipseşte* cu // 22 preaînţelepciunea // 23 să-ţ<i> placă ţie / deapururea // 24 *lipseşte* cu / *lipseşte* şi[2] // 25 bisericii / pavăţa]povaţă A // 26 dobîndească / pohtită / biruinţă // 27 noroc / să li să adaogă // 29 puterea / iadu / biruindu // 30 biruitor // 31 viiaţa // 32 mîntuirea / Dumnezeu // 34 iar]mai / citéşte şi alte / pentru / voroavei]vorbei // 35 mai scris / îngenuche / şade // 36 şi peaveţii, adică cîntăreţii / le trécem aici // 37 îngenuchind / diasupra]înaintea //

craiului fac litie. Carc obîrşind-o arhiepiscopul, cetéşte Otce naş <=Tatăl nostru> şi alte molitve şi aşia de iznoavă cetescu altă molitvă f. 117 pentru craiu./ Şi şedzînd arhiepiscopul, iară craiul îngenunchind înaintea lui să dezbracă de hainele preoţăşti, iară arhiepiscopul îş<i> întinge degétul cel mic, drept, în svîntul mir şi îi unge mîna driaptă, începînd de la palmă pîn-la cot şi între spéte şi în umărul drept, dzicînd: „Te ungu pre tine întru craiu din untul svinţeniei, în numele Tatălui şi a Fiiului şi al Svîntului Duh. Amin. Pace cu tine." Şi răspund „şi cu Duhul tău." Apoi cetéşte molitva, precum îl pomăzuiaşte craiu, şi altele carele nu le-am mai scris aicea, pentru scurtarea voroavei. Iară pre urmă, după ce citescu molitvele, toţi episcopii, ţiind pre a mînă pomăzuiturile de bumbac, ştergu locurile cele unse ale craiului, dzicînd ruga aceasta: „Dumnedzău, împărate împăraţilor şi domnu domnilor, prin care împăraţii împărăţăscu şi făcătorii legilor fac giudecăţile, să blagosloveşte acest îmbră<că>mint crăescu şi fă ca şerbul tău (ime rec), craiul nostru, care iaste să o poarte ca o haină de bune obiceiuri şi fapte svinte, înaintea ta să luminédze şi, după viaţă trecătoare, mărirea vécinică ce nu are svîrşit să moşteniască prin Domnul nostru Iisus Hristos"/.

f. 117ᵛ Şi aşia îmbracă pre craiul în haină, dzicînd: „Ia haina făcută de patru începături, prin caré să înţălégi 4 părţi a lumii a fi supuse puterii dumnedzăeşti; că nime nu poate cu năroc a stăpîni pre pămînt, de nu i să va da putére den ceriuri." Acéstea dzicînd arhiepiscopul îş<i> spală mînule şi puindu-ş<i> infula, haina, cetéşte: „Vearoiu vă edinage Boga", i proci <=Cred într-unul Dumnezeu, şi aşa mai departe> şi pre craiul îl duce la scaunul crăescu. Apoi, la liturghie, făcînd toţi episcopii rugă pentru craiul şi, îngenunchind craiul, arhiepiscopul îi dă sabiia, dzicînd ruga: „Priiméşte sabiia de sus dată, de la oltariu, prin mînule noastre, săvai nevrednice", i proci.

Şi atunce la liturghie, încingîndu-l cu sabiia, dzice arhiepiscopul: „Încinge-ţi sabiia ta, peste mijlocul tău, preaputernice, şi ia aminte că svinţii nu în sabie, ce prin credinţă au biruit împăraţii". Apoi îi pun corona în cap şi dzice: „Priiméşte corona crăiei, care măcar că de nevrednici, însă de mînule episcopilor ţi să pune în cap, în numele Tatălui şi a Fiiului şi a Duhului Svînt", i proci.

Mai pre urmă mărul de aur, rătundirea lumii închipuind-o, în stînga, şi în driapta schiptrul, adecă toiagul crăesc îi dau, dzicînd:

---

1 obîrşindu-o / citéşte Tatăl nostru carele eşti în ceruri şi alte molitfe // 2 aşa / citescu / molitfă // 3 craiul / şăzînd / iar / îngenuchind // 4 hainile preoţeşti, iar // 5 sfîntul / şi-i / dreaptă, începîndu // 7 zicîndu / sfinţeniei / în]întru // 8 şi al // 9 citéşte // 10 pomăzuiaşte]povăţuiaşte A / craiul / care // 11-13 *lipseşte* Iară pre urmă... dzicînd ruga aceasta B, *anulat* A // 13 Dumnezeule împărate al // 14 domnul / împărăţescu // 15 légilor / judecăţile / îmbrăcăminte crăeşti // 16 ca şi robul tău / ime rec]cutare / carele /să le poarte ca nişte haine crăeşti de bune // 17 sfinte // 18 sfîrşit // 19 moştenească // 20 aşa / pe / haine, zicînd // 21 care / înţelége / ale lumii // 22 dumnezeiaşti / nimeni / noroc // 23 putere din / Acestea zicînd // 24 mîinile / citeşte: „Crez întru unul Dumnezeu..." i proci // 27 îngenuchind // 28 zicînd // 29 mîinile / *lipseşte* săvai / nevrédnicii şi altele // 30 Atuncea / zice // 32 sfinţii / ci // 33 zice // 34 mîinile // 35 şi al[1-2] // 36 rătunzimea / închipuindu-o // 37 dreapta / adică / crăescu / zicînd //

f. 118 „Priiméşte toiagul înţălepciunii şi a adevărului", i proci/. Şi cînd aduce de pune craiul pe préstol, la oltariu, pîne şi vin şi sărută svinţăniile (care să dzice pace) să cuminecă atunce craiul; apoi îl deşcingu de sabie şi după liturghie, după ce-l pun în scaon, atunce arhiepiscopul îl înalţă la crăie şi orînduiala crăiască îi dă, dzicînd aceste cuvinte: „Şedzi şi ţine de acmu locul ţie dat de Dumnedzău", i proci. Apoi arhiepiscopul încépe psalmul: „Pre tine, Dumnedzăule, te lăudăm", i proci, şi svîrşind stă din driapta răspundzind: „Dreptatea şi giudecata, gătire scaonului tău", i proci. Apoi cetéşte 2 molitve, după care obîrşesc orînduialeli şi obiciaiurile coronaţiei. Atunce cu toţii, cum sintu strînşi svatul, cum cel besericesc, aşia cel mirănesc, petrec cu mare cinste şi cu multe şiraguri pre stăpînul nou, ducîndu-l la curtea cetăţii, unde stau dvorelnici şi altă adunare, orînduită pre obiceiu ce să face.

A doa dzi îi giură ispravnicii tîrgului, aducîndu-i în tipsie cu taftă roşie acoperită cheile tîrgului, făcute de aur şi alte daruri. Apoi face craiul cavaliari, dîndu-le sabii goale, i proci.

Şi acéstea, pentru mai deşchisăle lucruri şi a crailor leşăşti cu carii f. 118v să megieşadză ţara noastră, măcar pre scurtu am scris aice; iară/să venim la rîndul istorii domnilor ţărîi noastre, de unde am lăsat.

După ce au stătut Alexandru, cneadzul Litvei, la Crăiia Leşască îndată să grăbi a mergi cu oaste asupra tătarălor de la Volga, carii să rocoşisă pre hanul lor şi hanul cerea agiutoriu de la craiul leşăscu. Că rocoşindu-să tătarîi Volgăi asupra hanului lor, anume Şahmat, neputînd sta mai mult Şahmat, căci tătarîi lui să agiunsése cu hanul Crîmului asupra lui Şahmat, care cu 30.000 de oamini au fost fugit la Cetatea Albă. Acolo vrînd turcii să-l prindză, agiungînd Menghirii hanul Crîmului la turci au fugit şi de acolo prin pustiiu şi au venit la Chiev. Ce şi acolo n-au putut sta fără de grije; că prindzindu-l voevodul Chievului, l-au trimis la Vilna, în Litva, şi acolo i s-au poroncit să aştépte venirea craiului. Ce pre urmă vădzindu-l că îmblă să scape şi de acolo, l-au închis cu pază tare pre Şahmat.

În anul 7010<=1502> préstăvitu-s-au Paisie arhimandritul şi egumenul Mănăstirii Putnii. Într-acestaş an, avgust 4 dzile, préstăvitu-s-au şi Athanasie Bolsun, curund după Paisie; amîndoi f. 119 lăudaţi de viaţă bună/şi curată, care în viaţa lor nemică nu li-au lipsit ce s-au cădzut păstoriei lor ca să nu pliniască.

---

1 înţelepciunii // 2 craiul de pune / oltar / pîine / sfinţeniile // 3 zice / atunci // 4 scaun / atunci // 5 zicînd // 6 Şezi / acum / ţie]ce-ţi iaste / Dumnezeu // 7 psalm / Dumnezeule // 8 sfîrşind / dreapta / răspunzîndu / judecata // 9 scaunului / citeşte / molitfe // 10 obîrşăscu obicéiurile şi orînduialile. Atuncea // 11 sînt / sfatul / biséricescu aşa şi cel mirenescu îl petrec // 12 şireaguri // 13 obicéiul // 15 doao zi / giură]încungiură // 16 chieile // 17 cavaléri // 18 deşchisile // 19 megieşaşte / ţara noastră]Ţara Moldovei / măcar că aicea / iar noi // 20 *lipseşte* domnilor ţărîi // 21 Alicsandru // 22 merge / tătarilor / carei // 23 răcoşîse / ajutor // 24 răcoşîndu-să tătarii // 25 neputîndu / tătarii ajunsése // 26 oameni // 27 vrîndu / prinză, ajungînd Minghirei // 29 Ci / făr<ă> de / prinzîndu-l // 31 poruncit / Ci pe / văzîndu-l / umblă // 33 anu / prăstăvitu-s-au / *ad.marginal* Ştefan, 7010 A // 34 Într-acest / zile // 35 prăstăvitu-s-au / curînd // 36 viiaţă[1-2] / nimic / le-au // 37căzut / plinească //

CÎND AU LUAT ŞTEFAN VODĂ POCUTIIA DE LA LÉŞI.

Ştefan vodă, fiind gata de războiu, ca un leu ce nu-l poate îmblîndzi nimene şi lui odihna altora îi părea că iaste cu pagubă, au întrat în Ţara Leşască, cu oaste şi au prădat Pocutiia şi o au şi luat-o. Şi dzicia că acel olat l-au luat léşii de la moldovéni, fără cale.

Atunce craiul, după ce au făcut sfat pintru Pocutiia ce o luasă Ştefan vodă, au strînsu oaste pre bani şi au trimis de au întrat în ţară şi au făcut multă pagubă. Şi atîta s-au fost supărat a lor noştri, pîn<ă> s-au rugat cu toţii lui Ştefan vodă de au eşit de la Pocutiia, însă mai mult de boala ce au avut la picioare, adecă podagrie; şi cetăţile ce le luase li-au întorsu.

Scrie létopisăţul leşăscu că avînd gînd Ştefan vodă să lovască Pocutiia, au îndemnat întîi pre tătarîi Crîmului de au lovit cu pradă la Podoliia şi în Ţara Rusască. După care şi singur Ştefan vodă slobodzind oastea asupra Ţărîi Ruseşti, toate ţinuturile între Nistru şi f. 119v între munte, care loc să numéşte Pocutiia/făr-de nice o dodeială şi făr<ă> nădejdea léşilor o au luat şi o au stăpînit-o Ştefan vodă, dzicînd că locul acela, Pocutiia, au fost de Moldova.

Vădzindu-să léşii întru atîtea greutăţi şi griji, trimiţind adése cărţi léşii la craiul Alexandru, i-au căutat craiului a purcéde den Litva. Şi în luna lui oc<tomvrie> au venit la Liublin şi acolo au făcut sfat cu sfétnicii săi. Şi din sfatul tuturor au tras oaste cu bani asupra lui Ştefan vodă şi au răscumpărat Pocutiia. Şi au întrat léşii în ţară cu multă scădére ţărîi, aşia cît au căutat lui Ştefan vodă a părăsi şi a eşi den Pocutiia, fiind atunce şi slab Ştefan vodă de picioare; de care slăbiciuni nu peste multă vréme ş-au dat datoriia omeniască.

S-au fost supărat şi ţărîi cu Ştefan vodă. Acest Ştefan vodă, cum scriu cronicarii leşăşti, şi ales Stricovschie, au fostu om hîtru şi norocit. Om nu înalt la stat, şi la minte ascuţit, isteţu şi ştiutoriu lucrurilor războaelor, făcînd războae cu năroc asupra turcilor, asupra ungurilor, asupra léşilor şi asupra tătarălor, la toţi véçii ştiut/.

f. 120 7012<=1504>. DE MOARTIA LUI ŞTEFAN VODĂ CEL BUN.

Nu multă vréme, dacă s-au întorsu Ştefan vodă de la Pocutiia la scaunul său la Suceavă, fiind bolnav şi slab de ani, ca un om ce-au fost într-atîtea războae şi ostenială şi neodihnă în 47 de ani, în toate părţile

1 Cîndu // 2 fiindu / îmblînzi / *ad.marginal* Ştefan, 1501 A // 3 nimeni // 4 şi o au luat // 5 zicea / moldoveni // 6 Atunci / pentru / luase // 8 atît // 10 la]de / adică // 11 le-au // 12 létopiseţul / gîndu / lovească // 13 tătarii // 14 Ţa<ra> Rusească / Dar]După // 15 slobozind // 16 fără de nici o dodăială // 17 nădejde / zicînd // 19 Văzîndu-să / trimiţînd adesea // 20 Alicsandru / din / *lipseşte* Şi // 21 Lublin // 24 scădere ţării aşa / *lipseşte* cît / din // 25 atuncea // 26 omenească // 27 ţării / Ştefan vodă[2]]domnu / *ad.marginal* Ştefan, 1502 A // 29 *lipseşte* şi[1] / ştiutor // 30 noroc / asupra]a // 31 asupra[1-2]]a / *lipseşte* şi tătarilor / véçii]vecinii // 32 *lipseşte* 7012 / moartea // 33 *după* Nu *ad.* trecu / daca / *lipseşte* Ştefan vodă / În anul 7012, nu multă vreme N // 34 Suceava / de ani]bătrîn // 35 osteneală //

să bătea, cu toţii, şi după multe războae cu năroc ce-au făcut, cu mare laudă, au răpăosat marţi, iuli<e> 2.

Fost-au acest Ştefan vodă om nu mare la stat, mînios şi de grabă vărsător de singe nevinovat. De multe ori la ospéţă omorîia făr<ă> giudeţ. Iară la altele era om întreg la fire, neléneş şi lucrul său îl ştiia a-l apăra. Şi unde nu gîndiiai, acolo îl aflai. La lucruri de războae, meşter; unde era greu însuş<i> nevoia de să vîrîia, ca vădzindu-l ai săi să nu s<ă> îndărăptéze. Şi pentru acéia rar războiu de nu biruia. Şi unde îl biruia alţii nu pierdea nădejdea; că ştiindu-să cădzut gios, să rădica deasupra biruitoriului.

Mai apoi, după moartea lui Ştefan vodă, şi ficiorul său, Bogdan vodă, urma lui luasă de lucruri vitejăşti; cum să tîmplă: din pom bun, f. 120v bună roadă iasă/. Iară pre Ştefan vodă l-au îngropat ţara cu multă jale şi plîngere în mănăstire în Putna, care iaste zidită de dînsul. Atîta jeale era, de plîngea toţi, ca după un părinte al său, cunoscînd toţi că s-au scăpat de mult bine şi apărare. Şi după moartea lui pîn-astădzi îi dzic sveatîi Ştefan vodă; nu pentru suflet, că iaste în mînule lui Dumnedzău, că el încă au fost om păcătos, ci pentru lucrurile lui celi vitejăşti, carele nimeni din domni, nice mai nainte, nice după dînsul l-au agiunsu.

Fost-au mai nainte de moarte<a> lui Ştefan vodă, într-acel an, iarnă grea şi geroasă, cît n-au mai fost nice odănăoară; iară peste vară au fost ploi gréle şi povoae mari de ape şi multă înecare s-au făcut.

Ştefan vodă aproape de moartea sa au chemat vlădicii şi toţ<i> svétnicii săi, boiarii cei mari şi alţii cîţi s-au întîmplat, şi li-au arătat cum nu vor putea ei să ţie ţara cum o au ţinut el. Ce socotind din toţi mai puternic pre turcu, şi mai înţălept, au dat învăţătură să să închine turcilor. Şi de cii au stătut la domnie fiiu-său Bogdan vodă cel Grozav şi Orbu.

Făcut-au Ştefan vodă 44 mănăstiri, fiind însuş<i> ţiitoriu peste toată ţara. Şi au domnit ani 47, luni 2 şi săpt<ămîni> 3/. Fila 121^{r-v} albă.

f. 122 7012, 1504. DOMN 19. DOMNIE 19. BOGDAN VOD<Ă> AL 3<-LEA>, SIN ŞTEFAN VODĂ CEL BUN.

După moartea lui Ştefan vodă, pre carele îl număscu şi pînă astădzi Bun, moartea, hotarul vieţii omului hotăraşte lucrurile şi aţîţă

---

1 noroc // 2 răposat / *după* 2 *ad.* 1503 // 3 de grab / *ad.marginal* Ştefan, 1503 A // 4 sînge / ospéţe / omoriia făr<ă> judecată // 5 Iar // 6 *lipseşte* a-l / gîndeai // 7 văzundu-l // 8 îndărăptédze]îndărătniceze // 9 căzut jos // 11 feciorul // 12 luase / întîmplă / *lipseşte* bună roadă iasă // 13 Iar // 14 în Mănăstirea Putna / *lipseşte* care iaste zidită de dînsul / jale // 15 de]cît / după]de // 16 zic // 17 sfeti / *lipseşte* vodă / mîna // 18 Dumnezeu / céle // 19 care nimenea / nici[1-2] // 20 l-au agiunsu]nu va fi // 21 moartea // 22 nici odinioară; iar // 23 gréle şi venire de ape mai şi multă / *după* făcut *ad.* Domnit-au acest Ştefana vodă 47 de ani şi 2 luni şi 3 săptămîni. Apoi au stătut la domnie fiiu-său Bogdan vodă, ce-i zic cel Orb şi Grozav N // 24 *repetă* aproape / chiemat // 25 sfétnicii / *ad.marginal* Ştefan, 1502 A / le-au // 26 Ci // 27 înţelept // 28 fii-său // 28-33 *lipseşte* Şi de cii au stătut... domnie 19 N // 30 de mănăstiri / ţiitor // 31 ani 47 şi 2 săptămîni // 33 *lipseşte* 7012... domnie 19 / *lipseşte* al 3 // 35 pe care îl numescu / pîn<ă> astăzi //

ori bine de cel bun, ori rău de cel rău domnu a grăi norodul. Precum şi lui Ştefan vodă credzu după moartea lui mai mult şi mai tare i-au dzis cel Bun. Nemuritoriu nume iaste acest epethet: bun. Uitaţi-vă, domnilor, la acest neputred şi nemîncat de viermi nume: bun, ca uitîndu-vă să-l urmaţi şi urmîndu-l să-l agonisiţi. Fericit domnu, după a căruia moarte jăléşte norodul şi-i dzic bun şi milostiv.

Stătut-au cu voia tuturor fiiu-său Bogdan vodă la cîrma şi stăpîniia ţărîi, nu mult despărţit cu firea de tată-său. Că după ce au stătut la domniia ţărîi socoti întîi să-ş<i> aşédză şi să-ş<i> întăriască lucrurile cu megiiaşii săi, să-ş<i> aréte nume bun. Şi întîi pre învăţătura tătîne-său, lui Ştefan vodă, trimis-au la Împărăţiia Turcilor pre Tăutul logofătul cel mare şi pedestrime de dărăbani de au dus 10 pungi de bani şi s-au închinat cu toată ţara la sultan Suleiman, împăratul
f. 122v turcescu/. Iară Împărăţiia de bucurie mare cu dragoste i-au priimit şi au dăruit toţi banii Tăutului logofătului şi i-au adus în ţară. Şi au zidit pre acei bani besérică în sat în Bălăleşti, la ţinutul Sucévei, unde stă şi pîn<ă> astădzi.

După acéia au trimis soli la Alexandru al <loc gol>, craiul leşăscu, ce era pre acéia vréme, pe carele l-au aflat solii lui Bogdan vodă dus din Radomna la Cracău, fiind bolnav de boala ce-i dzic doftorii paralisis. Acolo aflîndu-l solii lui Bogdan vodă pre Alexandru craiul, între alte arătate legături de prieteşug între dînşii au cerşut Bogdan vodă pe sora craiului, pre Elisafta, luiş, doamnă, făgăduindu-să că va întoarce Tismeniţa şi ţinutul Cesibisii craiului, care ţinuturi li-au fost luat tată-său, Ştefan vodă, de la léşi şi li-au fostu încă stăpînind Bogdan vodă, precum scrie Mehovita şi nu le întorsése léşilor. Ori că măcar nu le avea acéstea Bogdan vodă, iară gîndiia să le ia de la léşi; într-alt chip nu poate afla cronicariul leşăscu.

Vrînd Bogdan vodă să să aréte léşilor şi blînd şi simăţ n-au priimit nice fata, nice muma fétei pre Bogdan vodă pentru grozăviia lui caré o avea la faţă şi orbu de un ochiu. Iară nevrînd léşii, să întărîta pre
f. 123 Bogdan vodă şi din priiatin să-l facă nepriiatin/au aruncat asupra fétei cum nu i-ar fi voia. Şi aşia mulţămind craiul de daruri lui Bogdan vodă prin soli, pintru logodna au arătat lucru îndoit.

Alexandru craiul, după ce au pornit pre solii lui Bogdan vodă, n-au fost fără grijă de Podoliia şi de Ţara Rusască, ce sfătuia cum ar putea să depărtédze pre Bogdan vodă de la Pocutiia, şi orînduisă léfe slujitorilor pintru apărarea marginilor Ţărîi Leşăşti. Că Bogdan vodă, măcar că din soliia dintîi pierdusă nădejdea de sora craiului să o aibă

---

1 de[1-2]]din // 2 crez / zis // 3 Nemuritor // 5 urmîndu // 6 jăleşte / zic // 7 fiiul său / *ad.marginal* Bogdan, 1504 A // 8 ţării // 9 ţării / aşaze / întărească // 10 megiiaşîi / arate // 11 Turcului // 12 zéce // 13 Suleiman]Murat N // 14 Iar // 15 pre]cu // 16 biséricǎ // 17 pîn<ă> astă-zi // 18 aceia / Alicsandru / *lipseşte* al / *ad.marginal* la Alexandru al A // 19 acea / pre // 20 zic // 21 *lipseşte* pre Alexandru craiul // 22 cerşut]cerut // 23 pre // 24 *lipseşte* craiului / le-au // 25 le-au // 27 acestea / iar / gîndea // 29 arate / semeţ / *ad.marginal* Bogdan, 1504 A // 30 nici [1-2] // 31 Iar / léşîi // 32 priiaten / neprieten / fétii // 33 aşa mulţumind / darurile // 34 pentru // 35 Alicsandru craiu / de[1]]în // 36 Rusească / ci se sfătuia // 37 depărteze / lefi // 38 pentru / Ţării // 39 pierduse //

luiş doamnă, ştiind că muma fétei mai mult sta împrotivă, iară după ce oblici că au murit muma fétei, de iznoavă au trimis Bogdan vodă soli la craiul, socotind că nu-i va apăra craiul pe soru-sa, de vréme că murisă măsa; şi nice cum n-au priimit fata să margă după Bogdan vodă.

CÎND AU PRĂDAT BOGDAN VODĂ POCUTIA.

Vădzind Bogdan vodă că-ş<i> pierdu nădéjdea de fata acéia, gîndi să-ş<i> răscumpere ruşinea sa cu singe nevinovat. Şi lăsind inima cea prieteniască, de arme să apucă. Şi strînsă ţara toată şi au întrat în Ţara f. 123v Leşască la Pocutiia, unde aflînd/cetăţile negrijite, nici alte oşti, pre<a> lesne o dobîndi. Şi au lăsat oamenii săi în Pocutiia, iar el s-au întorsu înapoi.

CÎND AU PRĂDAT LÉŞII ŢARA MOLDOVEI.

Vădzind léşii paguba ce le făcusă Bogdan vodă, nu suferiră, ce de grabă strînsără oaste pre bani, 4000 de oşténi şi i-au trimis în Ţara Rusască; carii, lovind la Pocutiia pri oaminii lui Bogdan vodă ce-i lăsasă să apere Pocutiia, îi împinsără înapoi. Şi pre urmă au prădat léşii ţara pîn-la Botăşani, unde au perit doi fraţi şlehtici, ce le dzicea Strus, oamini aleşi, vitiaji, tineri amîndoi, podoaba şlehtii ruseşti. Era numele acestor 2 fraţi Şneaşni şi Gheorghie. Însă cădzind întîi în războiu Şneaşnii şi vădzindu-l frate-său Gheorghie cădzut au nevoit să-l apere şi cădzind cu calul l-au prinsu viu oamenii lui Bogdan vodă şi pre dînsul; pre carele, ducîndu-l la Bogdan vodă, împreună cu alţi robi, îndată au poroncit Bogdan vodă, înaintea lui, de li-au tăiat capetele. Ce aceasta perire a celor puţini léşi, mare perire au adus ţărîi; că îndată agiungînd léşii pre oastea lui Bogdana vodă şi dînd războiu tare, au f. 124 rămas biruiţ<i> oamenii lui Bogdan vodă/. Cădzut-au într-acel războiu pîrcălabul de Hotin, iară însuş<i> hatmanul Corpaciu, scrie cronicariul, de abiia au scăpat. Prins-au pre mulţi dintre boiarii de ţară şi pre toţi, în mîniia acelor doi fraţi, ducîndu-l la Cameniţă, i-au omorît. Iară nu scrie liahul Mehovita, nice Vapovschie, cum s-au obîrşit pe urmă acia oştire cu Bogdan vodă.

---

1 fetii / împotrivă, iar // 2 oblici]înţelése / fétii // 3 socotindu / pre // 4 murise / nici / meargă // 5 *lipseşte* N / Cîndu / *ad.marginal* Bogdan. 7012, 1504 A // 6-8 *lipseşte* gîndi să-ş<i> răscumpere... să apucă N // 6 Văzînd / nădejdea / aceia / *după* acéia *anulat:* strîns-au oastea ţărîi şi au întrat în Pocutiia A // 7 să-ş<i> facă răscumpărare / sînge / lăsînd // 8 prietinească / strînse // 9 Pocutiia / nici // 10-11 *lipseşte* Şi au lăsat... înapoi N // 10 prea // 12 *lipseşte* N / Cîndu /*ad.marginal* 1504 A // 13 Văzînd / făcuse / ci de grab strînseră // 14 oşteni // 15 Rusească / carei / pre oamenii // 16 lăsase / împinseră // 17 Botoşani / doi]2 / şleahtici / zicea // 18 oameni / vitéji / podoapa A / şleahtii / *după* ruseşti *ad.* Alergînd mai în lăuntru 50 de voinici au nemerit asupra a cîţiva moldoveni slujitori de ai lui Bogdan vodă şi acolo au căzut amîndoi fraţii N // 19 căzînd // 20 văzîndu-l / căzut / *ad.marginal* în războiu A // 21 căzînd // 23 poruncit / de le-au tăiat capetile înaintea lui // 24 Ci / această / celor]cestor / ţării // 25 ajungîndu // 26 Căzut-au // 27 iar / Corpace // 28 d-abiia / dintre]din // 30 Iar / leahul / nici / Vaporschie // 31 obîrşit]sfîrşit / acea //

Dzice Cromver, cronicariul leşăscu, că el aşia au aflat că cu tocmala între Bogdan vodă şi Alexandru craiul s-au hotărît între dînşii armele şi dovadă pune cronicariul de scrisorile craiului ce s-au aflat în visteriile Cracăului, care scrisori deplin dovedesc precum şi a triia oară după războiul şi prada léşilor ce au făcut în ţară, de iznoavă au trimis Bogdan vodă trei soli la craiul leşesc, carii au aşădzat aceste legături între dînşii: să de<a> craiul pre soru-sa Elisafta după Bogdan vodă, numai să priimască Bogdan vodă légea beséricii apusului, cu toată curtea sa, să urmédze rînduialeli besericii rîmleneşti şi să facă beserici în ţară, în care préuţii Rîmului, după orînduiala unuia papei Romei şi singur papa să întăriască cununiia lui Bogdan vodă cu sora craiului Alexandru; să să pléce Bogdan vodă cu toată ţara crailor leşăşti. Şi aşia, cu alţi domni creştineşti, Bogdan vodă să rădice oaste asupra turcilor/.

f. 124v Ce acéstea nu s-au putut hotărî între Bogdan vodă şi între craiul Alexandru, pentru moartea ce s-au tîmplat craiului Alexandru. Şi nu s-au putut isprăvi nici de o parte. Că stînd Jicmont craiu leşăsc pre urma frăţine-său lui Alexandru, toate acélea s-au uitat. Şi scrie cronicariul leşăscu cum să le fie trimis Bogdan vodă toate acéle scrisori înapoi la Jicmont, craiul leşăscu.

CÎND AU PRĂDAT RADUL VODĂ, DOMNUL MUNTENESC, PUTNA.

Pre acéia vréme Radul vodă, domnul muntenescu, neavînd nice o pricină asupra lui Bogdan vodă, scultau-s-au cu toată putérea sa şi cu Roman pribagul de au întrat în ţară şi au prădat şi au arsu ţinutul Putnii şi pe de céia parte de Siret, de au făcut multă pradă şi perire şi s-au întorsu înapoi.

7015<=1507>, oct<omvrie> 28. CÎND AU MERSU BOGDAN VODĂ ÎN ŢARA MUNTENIASCĂ ASUPRA RADULUI VODĂ.

Vădzind Bogdan vodă cîtă pagubă i-au făcut Radul vodă în ţara sa, nu putu suferi (la oamenii cei mari cu greu să pot suferi acéle ce aduc micşurare şi uitare cinstei numelui său) atîta răsipă, socotind şi
f. 125 numele tătîne-său, lui/Ştefan vodă, să nu piară şi el ispitit fiind în

1 Zice / aşa // 2 tocmeală / şi între Alexandru craiu au hotărît // 3 dovadă bună pune // 4 dovedescu / treia // 6 leşăscu / care / aşăzat // 7 dînşîi // 8 priimească / *ad.marginal* Bogdan. 7012, 1504 A // 9-10 Legea biséricii rîmleneşti şi să facă bisérici în ţară şi cu toată curtea sa să să plece bisércii apusului, în care bisérici preoţii Rîmului // 11 întărească // 12 Alecsandru şi să s<ă> pléce / crailor leşăşti]Crăiei Leşăşti // 13 aşa // 15 Ci // 16 Alexandru[1]]leşăscu / întîmplat / Alecsandru // 17 stîndu Jîcmon / *lipseşte* leşăsc // 18 Alicsandru / acelea / *lipseşte* Şi // 19 acele // 20 la craiul Jîcmon / *lipseşte* leşăscu // 21 Cîndu // 23 acea / nici // 24 puterea // 25 pribeagul // 26 ceia // 28 *lipseşte* 7015, oct<omvrie> 28 B, N / Cîndu // 29 în]la / Muntenească / *ad.marginal* Bogdan, 7015, oct<omvrie> 28 A // 30 La Leat 1507, văzînd / *lipseşte* în ţara sa // 31 acele // 32 micşorare, risipă // 33 piiară //

cîteva rînduri cu lucrurile războaelor, spre care mai mult îş<i> videa firea plecată, vrînd să urmédze lucrurile tătîne-său, despre partea vitejiei, sculatu-s-au cu toată putérea armelor sale, trăgînd agiutor şi spre săcui, au purces spre Ţara Munteniască şi au întrat la locul ce să chiam<ă> Rătedzaţii, la Movila Căiatei, peste Rîmnic, oct<omvrie> 28, unde au şădzut 10 dzile, prădînd şi ardzind de la Mílcov pîn-la Rîmnic şi în gios pe de îmbe părţile, pîn-în Sirétiu. Şi, iată, acolo l-au tîmpinat soli de la Radul vodă, un călugăr, Maximiian, de niamul dispoţilor greceşti. Şi s-au rugat lui Bogdan vodă ca să facă pace cu Radul vodă, aducînd aminte lui Bogdan vodă datoriia creştiniască la care sint datori domnii creştineşti să să uité pururea. Şi aşia, acia solie a Radului vodă pintr-acel călugăr au încheiat pacea între Bogdan vodă şi între Radul vodă. Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că, pentru voia şi rugăminte<a> călugărului Maximiian, au făcut Bogdan vodă pacea cu Radul vodă.

Trimis-au şi Bogdan vodă solii săi la Radul vodă pintru mai mare încredinţarea şi întemeiarea între domni. Giurat-au Radul vodă cu boiarii săi cum va ţinia pacea neclintită şi hotarul ţării, pre unde au
f. 125v fost, să-l întoarcă Radul vodă/lui Bogdan vodă şi alte prădzi ce au făcut ţării Radul vodă. Şi aşia s-au întorsu Bogdan vodă cu pace la ţara sa.

Însă de acéstea nemică nu pomenescu cronicarii leşăşti, de Radul vodă ce au mersu cu Roman pribagul de au prădat ţinutul Putnii, şi cum au mersu Bogdan vodă în Ţara Munteniască asupra Radului vodă nu pomenescu, nice să află scris.

7016<=1508>. DE MOARTEA RADULUI VODĂ, DOMNUL MUNTENESCU.

Au deprinsu lumea ades a dzice că de n-ar fi moarte în lume, mai bine ar fi. Ce mare greşală fac într-aceasta. Că nu numai firii omeneşti, ce şi politiei lumeşti iaste trebuitoare moartea. Şi aicea să să uite la Radul vodă. De nu l-ar fi hotărît moartea, poate de iznoavă s-ar fi aţiţat perire şi răsipă bieţilor munténi. Că cine era Bogdan vodă pre acéia vréme, n-ar fi trecut să nu fie răscumpărat despre Radul vodă sticăciunea ţării sale. Şi aceasta s-ar fi făcut iar cu răsipa bieţilor lăcuitori a Ţării Munteneşti. Trebuitoare, dar, iaste în lume moartea, caré nu altă, ce hotar face lucrurilor omeneşti.

---

1 *repetă* spre care / vedea // 2 *după* firea *ad.* mai mult / urméze // 3 vitejîi / ajutor // 4 Muntenească // 6 şăzut zéce zile, prădîndu şi arzînd // 7 în jos în toate părţile / Siret // 8 întîmpinat / *după* călugăr *ad.* anume / neamul despoţilor / *ad.marginal* Bogdan, 7015 A // 9-11 lui Bogdan vodă datoriia creştinească, aducîndu-i aminte că sînt datori domnii creştineşti să să uite pururea, ci să facă pace cu Radul vodă. Şi acea solie // 12 printr-acel / închieiat // 13-15 *lipseşte* Iară létopisăţul lui Uréche... cu Radul vodă N // 13 şi între]cu / Iar létopiseştul // 14 Maximiliian // 15 pace // 16 pentru // 17 încredinţare /Jurat-au // 18 ţinea / neclătită / ţării // 19 prăzi // 20 ţării / aşa // 22 acestea / nimic // 23 *lipseşte* de au mersu / pribeagul / *repetă* şi // 24 Muntenească // 25 nici / *după* află *ad.* nicăiri // 26 *lipseşte* 7016 B, *ad.marginal* A // 28 adesea a zice // 29 ci // 30 trebuincioasă / aici // 31 aţîţat // 32 risipă / munténi]creştini / acea // 33 să nu fie făcut răscumpărare // 34 ţării / risipa // 35 ai Ţării / Trebuincioasă / *lipseşte* în lume // 36 care / alt ci //

Murit-au, dar, Radul vodă într-acest an, după Paşti, stînd pre urma f. 126 lui domnu Ţărîi Munteneşti cumplit Mihnea vodă, carele au omorît/pre boiarii munteneşti. Rău au deprinsu a părea a o samă de domni acestor ţări, căci pre cei cumpliţi şi răi domni îi huléşte lumea. Ar vrea de toţi într-un chip să scrie istoriile lumii; ce aceasta în zădar o fac. Căci de s-ar lăuda numai cei răi şi cumpliţi domni, într-un chip cu numele celor buni şi milostivi, nemică altă n-ar fi, făr-cît hulă celor buni şi laudă celor răi. Ce căci muritorii mai mult aliargă după laudă, decît după hulă, ar alerga toţi domnii după răutăţi şi tirănii.

CÎND AU PRĂDAT BOGDAN VODĂ ŢARA LEŞASCĂ ŞI AU AGIUNSU PÎNĂ LA LIOV.

În anul de la naşterea Domnului nostru Iisus Hristos 1509, iară de la Adam 7017, după toate soliile lui Bogdan vodă la craiul leşăsc pintru Elisafta, sora craiului, cum s-au pomenit mai sus, că după moartea lui Alexandru craiul, la care făcîndu-să în 2 rînduri solii, trimiţind Bogdan vodă pintru sora craiului, şi stînd frate-său Jicmont al <loc gol>, cel întîi craiu leşăscu cu acest nume, căruia i-au fost întorsu Bogdan vodă toate acéle aşădzămînturi ce îmbla să să facă şi poftiia f. 126ᵛ léşii între dînşii şi Bogdan vodă, cum s-au dzis mai sus/vădzindu-să can ruşinat pentru Elisafta, sora acestor crai, că acest Jicmont au fost frate lui Alexandru craiului, pentru cari de i-au fost şi făgăduit craiul Alexandru lui Bogdan vodă să i-o dea, iară cu gréle poncturi; să-ş<i> părăsască Bogdan vodă légea pravoslavnică şi să priimască légea, orînduiala Rîmului, socoti să-şi stîngă acia ruşine de spre craiul leşăscu cu singe nevinovat.

Şi aşia, de iznoavă au început a strînge oaste Bogdan vodă şi au purces la Ţara Podoliei. Ce oblicind craiul ungurescu, Ludovic, ficiorul lui Vladislav de gătirea lui Bogdan vodă asupra léşilor, îndată au răpedzit soli, pre Ştefan Telenţii, ca să-l poată întoarce pre Bogdan vodă de la acia gătire şi ca să-l împace cu léşii. Ce nemică n-au folosit soliia craiului ungurescu. Că Bogdan vodă au pripit de au trecut apa Nistrul, vineri, iul<ie> 29 şi au întrat la Rusim Podoliia şi simbătă au sosit la Cameniţă. Şi de cii au slobodzit oastea în pradă pîn-în Liov, dîndu-le vină că n-au lége, pintru strîmbătăţile ce fac, alta că va

---

1 *după* an *ad.* 7016 / stîndu // 2 Ţării // 3 seamă // 5 ci / zadar // 6 lăuda neamul celor răi / *ad.marginal* numai A / *ad.marginal* într-un chip cu numele celor buni şi milostivi A // 7 *lipseşte* nemică altă n-ar fi // 8 Ci / aleargă // 9 răotăţi // 10 Cîndu / *lipseşte* şi au agiunsu / *ad.marginal* Bogdan, 7016 A // 12 Domnului nostru Iisus]lui / iar // 13 leşăscu // 14 pentru // 15 Alicsandru / doao // 16 trimiţînd / pentru / Jîcmon / *lipseşte* al // 17 cu acest nume craiu leşăsc / *ad.marginal* craiu leşăscu A // 18 acele aşăzămînturi / umbla / pohtea // 19 zis / văzîndu-să // 20 cam / *lipseşte* acest /Jîcmon // 21 Alicsandru / *lipseşte* craiului / care / *lipseşte* fost // 22 Alecsandru // 22-24 lui Bogdan vodă, legea pravoslavnică să o părăsească prin po<n>cturi şi să priimească orînduiala Rîmului, socoti să-ş<i> stingă acea // 25 sînge // 26 aşa / *ad.marginal* Bogdan, 7015 A // 27 Ci / oblicind]înţelegînd // 28 feciorul // 29 repezit // 30 acea / Ci nimic // 32 la Rusi la Podoliia / iulie]iunie N / sîmbătă // 33 de-aciia / slobozit // 33-3 *după Ureche* // 33 pînă în // 34 lege / pentru / va]vor //

să-ş<i> răscumpere Pocutiia, a triia şi pintru sora lui craiu, Elisafta, ce n-o giuruisă Alexandru craiul. Deci ardzind şi prădînd ţara, au mersu f. 127 la Liov de au bătut cetatea cîteva dzile şi nu o au dobîndit;/ iară multă avére au luat dintr-însa. Şi singur Bogdan vodă cu capul său au lovit cu suliţa în poarta Liovului, care şi astădzi spun că să cunoaşte sămnul şi nice léşii nu tăgăduesc de aceasta, ce încă ei mai tare mărturisăscu că au fost adevărat, aşa.

Închinatu-s-au cetatea Rohatinul, ce iaste o milă de loc de la Liov, căci alte tîrguri pin pregiur le arsése. Şi de acolo au luat cîtăva avére. Luat-au şi clopotul cel mare din Rohatin, care l-au dus în oraşul Sucévii, scaunul Ţărîi Moldovii pre acéli vremi şi l-au pus la mitropolie. Era bucuroşi şi căminicénii lui Bogdan vodă, fiind de lége pravoslavnici toţi, şi podolénii, şi pe sémne avînd dodeială de léşi pintru lége, să fie toţi uniiaţi. Cum mai pre urmă, după moartea lui Ioan al 3<-lea> Sobeţchii, craiului, prin toată Ţara Leşască şi Rusască şi Podoliia făcusă unie.

Scrie Miron, ce-au fost logofăt mare, cum ţinia minte în poarta Liovului scris chipul lui Bogdan vodă, care după multă vréme stînd, l-au ştersu léşii. Robit-au multă boerime leşască, făr-altă mulţime de f. 127v oameni proşti. Şi aşia cu dobînda şi izbînda aceasta/s-au întorsu Bogdan vodă din Ţara Leşască la scaunul său, la Suceavă. Şi robilor ce-i adusése den Ţara Leşască, li-au împărţit hotară în ţara sa. Şi de ci ş-au luat doamnă de ţar<ă> şi au făcut pre Ştefan vodă cel Tînăr.

7017<=1509>, iulie. CÎND AU PRĂDAT LÉŞII ŢARA MOLDOVEI.

Înţălegînd Jicmont, craiul leşăscu, această pradă a Ţărîi Leşăşti, făcută de Bogdan vodă, de sirgu au mersu de la Cracău la Liov, cu oaste în liaf<ă>. Şi acolo, la Liov, de sirgu s-au strînsu la dînsul toată şliahta rusască, şi de la Podoliia şi den Ţara Leşască, gătindu-să asupra lui Bogdan vodă.

Înţălegînd frate-său, Vladislav, craiul unguresc, au trimis soli la frate-său Jicmont, poftindu-l să părăsască acia gătire de oaste asupra lui Bogdan vodă, şi mai bine să să împace cu dînsul, aducîndu-i aminte pagubele lui Albreht, frăţîne-său, ce au luat de la Ştefan vodă la Codrul Cozminului. Socotiia Vladislav, craiul unguresc, că de să va pustii Ţara Moldovei, va fi pricina Crăiia Leşască de va porni

1 treia / pentru sora craiului // 1-2 ce i-o dăruise Alecsandru craiu // 2 arzînd / prădîndu // 3 zile / iar // 4 avere // 4-7 *după Ureche* // 5 astăzi // semnul // 6 nici léşîi / tăgăduescu / ci / mărturisescu // 8 *lipseşte* ce iaste o milă de loc de la Liov N // 9 du pen prejur / avere // 10 dus]adus // 11 Sucévei / Ţării Moldovei / acele / *ad.marginal* Moldovii A // 12 *ad.marginal* Bogdan, 7016 A // 13 semne / dodeială]supărare // 14 pentru lege // 15 rusească // 17 ce-au fost logofăt mare]logofătul / ţinea // 20 aşa // 21 Suceava // 22 din / le-au / hotar / de ciia // 24 *lipseşte* 7017, iulie / Cîndu / *ad.marginal* Bogdan. 7017, iulie A // 25 Înţelegînd Jîcmon / Ţării // 26 de sirgu]de grab // 27 leafă / *lipseşte* la Liov / de sirgu]de grab // 28 şleahta rusească // 30 Înţelegînd / *lipseşte* frate-său // 31 *după* Jîcmon *ad.* craiul leşăscu / pohtindu-l / părăsească acea // 32 *lipseşte* vodă // 33 pagubile / frăţine-său // 34 *lipseşte* craiul unguresc // 35 Crăiia]Ţara //

asupra sa pre mai marele vrăjmaş, pre Turcul, rîdicîndu-să atunce f. 128 singur Turcul; şi asupra Crăiei Leşăşti şi Ungureşti/. Că turcii, pustiindu-să Moldova, ari aşădza-o cu turci, sau cu tătari. Ce Jicmont craiul n-au priimit acel sfat şi învăţătură a frăţîne-său, lui Vladislav craiul ungurescu, ce au orînduit toată oastea crăiască şi au dat-o pre sama lui Nicolae Cameniţchii, voevodul Cracăului, hatmanului celui mare a Crăiei Leşăşti (că singur craiul, pentru boală ce avia, din care boală şi curund moarte i-au sosit, n-au putut mérge).

Şi aşia Cameniţchii hatmanul, pornindu-să de la Liov, au tricut Nistrul în ţară, prădînd şi ardzind ţara. Era într-acia oaste leşască şi oaste streină, cehi şi némţi, şi un polcovnic al său, anume Cernu, carele pe de altă parte multe sate, tîrgşoare, au arsu, de li-au lăsat numai locul. Şi aşea oastea leşască, după ce au trecut Nistrul în aceasta parte, prădat-au Cernăuţii, Dorohoiul, Botăşanii, Ştefăneştii şi Hotinul. Şi prădînd în lungu şi în curmeziş ţara, au agiunsu pîn<ă> supt Suceavă. Căci Bogdan vodă, după cum scriu cronicele leşăşti, după prada ce făcusă în Ţara Leşască, slobodzisă toate oştile pre acasă. Ce i-au căutat de-odată a să da în laturi de la Sucéava. Iară léşii, neputînd strica nemică cetăţii Sucévei, au prădat 20 de dzile ţara.

Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că un om, anume Vasco, de ai noştri, avînd mînie pre alt Vasco, ce i-au fost luat muiarea, s-au f. 128v închiat/la léşi, de au prădat pretutindirea, ştiind că n-are cine le sta împrotivă; şi pre vrăjmaşul său acela încă l-au prinsu şi l-au înţăpat. Iară craiul, lui Vasco, pintru acea slujbă, i-au dat Hotniţă, un sat ce iaste supt Iaroslav, să şadă pîn-la moartea lui.

Iară léşii, după pradă ce-au făcut, s-au întorsu înapoi spre ţara sa, cu mult plian şi robi. Ce neputînd léşii duce atîta dui<u>m pre cale, au poroncit de li-au tăiat şi li-au ucis. Şi sosind Cameniţchii hat<manul> cu oştile la Nistru, unde începusă şliahta a tréce Nistrul, iară oastea cea pre bani şi curtea crăiască au fost rămas înapoi, aproape de marginea Nistrului, de ceasta parte, cărora rămăsése cap Tvorovpii de la Buceci, om ispitit la lucrurile războaelor. Iată acolo i-au agiunsu o samă de oşténi de a lui Bogdan vodă. Stătut-au tare léşii la războiu, iară şi moldovénii încă tare le da războiu. Şi aşia de îmbe părţile aţiţîndu-să tare bătae, iară fiind moldovenii mai puţini, au dat dos. Şi luîndu-i în goană léşii, mulţi au cădzut în prinsoari, anume, din

---

2 singur // 3 ar aşăza-o / sau]au / tătarii / Ci Jîcmon craiu // 4 frăţine-său / *lipseşte* lui // 5 *lipseşte* craiul ungurescu / ci // 6 seama / *lipseşte* celui mare a / *ad.marginal* Nicolae A // 7 boala / avea // 8 *lipseşte* şi / curînd / merge // 9 aşa / trecut // 10 prădîndu / arzînd /*lipseşte* ţara / într-acea // 11 striină / *lipseşte* al său // 12 *lipseşte* de[1] / le-au // 13 aşa / *ad.marginal* Bogdan, 7017 A // 14 Botoşanii // 15 prădîndu / ajunsu // 16 Suceava / cronicile // 17 pradă / ce au făcut / slobozise / pre acasă]pre la casele lor // 18 Ci / Suceava / Iar // 19 nimic / zile // 20-25 *după Ureche* // 20 létopiseţul / *ad.marginal* om anume A / *lipseşte* de ai noştri... alt Vasco // 21 muerea // 22 petutindinea / cine să le stea împotrivă // 23 vrăj<ma>şul / înţepat // 24 Iar / pentru această slujbă i-au dat lui Vasco, Hotniţă // 25 şază // 26 Iar léşîi // 27 plean / Ci duium]plean // 28 poruncit / le-au[1-2] / Caminiţchii // 29 începuse şleahta / iar // 30 *ad.marginal* Bogdan A / *ad.marginal* aproape de A // 32 ajunsu // 33 seamă / *lipseşte* de / a]ai // 34 iar / moldovenii / le da tare / aşa / de îmbe]dintr-amîndoao / părţi // 35 aţîţîndu-să / bătae]războiu / iar / dosul // 36 léşii în goană / căzut / prinsoare //

capete: Matei logofătul, Cîrje şi Homelnicul, amîndoi ori stolnici, ori medelniceri; că cronicariul leşăscu îi scrie şafari, Patrichie şi Dorothei şi alţii mulţi boiarinaşi de ţară, ca la 50, cărora din poronca lui f. 129 Cameniţchii li-au tăiat capetele, dzicînd cum/că şi Ştefan vodă, tatăl lui Bogdan vodă, pre oamenii leşăşti ce-i prinsése la Trîmbovle, i-au tăiat cu toporul în Podhaeţ. Cărora vădzindu-le Cameniţchii mormînturile şi movila, au lăcrămat şi s-au giurat să facă şi el aşia oamenilor lui Bogdan vodă. Tîmplatu-s-au acesta războiu în dzua unui svînt ce-i dzic léşii Franceşcu, în oc<tomvrie> 14 dzile, după calendariul lor. Şi de atuncea şi mai mult sărbadză léşii pre acel Franceşcu.

Scriu cronicile leşăşti să fie fost şi turci în oastea lui Bogdan vodă. Şi aşia Cameniţchii hat<manul> cu izbîndă den Moldova şi cu robi au aflat pe craiul în Liov foarte bolnav, unde, iată, de iznoav-au venit soli de la Vladislav, craiul ungurescu, anumi Ozvald Carlampii şi Betlen Vernomic şi au aşădzat pace cu Bogdan vodă într-acesta chip: să întoarcă Bogdan vodă léşilor toată paguba care au făcut în Ţara Rusască şi craiul încă să întoarcă robii şi alte pagube lui Bogdan vodă. Şi aşia s-au sfîrşit oştirea între Jicmont craiul şi între Bogdan vodă.

Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> precum Jicmont, craiul leşăsc, după prada ce au făcut léşii în Moldova, el au trimis la Vladislav, craiul unguresc, ca să nevoiască să facă pace cu Bogdan f. 129v vodă/, ştiind că Bogdan vodă va vrea să-ş<i> întoarcă mai cu asupră de la leşi.

Pre aceastaş vréme au venit hanul Crîmului cu oştile asupra nohailor. Ce strîngîndu-să nohaii au dat tare războiu crîmlénilor şi i-au bătut, cît 2 nepoţi ai hanului au cădzut într-acel războiu şi singur hanul, cu puţini, abiia au scăpat.

Într-acest an mare cutremur au fost în Ţarigrad, în 40 de dzile. Surpatu-s-au multe geamii turceşti. Iară, vrînd Dumnedzău, beséricile creştineşti le-au ferit. Multe mii de oamini au perit de acel cutremur, cît au căutat împăratului turcescu a fugi la Odriiu; ce nice acolo nu s-au cutedzat a să aşădza, ce în cîmpu cu corturile au şedzut. Într-acest an s-au préstăvit şi acel Téchel, vestit tălmăcitoriul légii lui Mehmet.

---

2 cronicarul / şufari // 3 boerinaşi / porunca // 4 le-au / capetile / zicînd // 6 văzîndu-le // 7 jurat / aşa // 8 Întîmplatu-s-au / acest / zioa // 9 sfînt / zic / Franţescu / oct<ombrie> în 14 zile // 10 calindarul / atunci / sărbează // 11 Francişco // 12 cronicarii / *ad.marginal* Bogdan, 7017 A // 13 aşa / din // 15 anume // 16 aşăzat // 17 Ţara Leşască şi Rusească // 19 aşa / Jîcmon craiu // 20-24 *după Ureche* // 20 létopiseţul / Jîcmon crai // 21 *lipseşte* leşăscu // 22 craiu / *lipseşte* unguresc // 24 léşi // 25 această / oşti // 26 Ci // 27 doi / căzut // 29 zile // 30 surpat-au / Iar / Dumnezeu / biséricile // 31 oameni // 32 ci nici // 33 nu s-au aşăzat în cetate, că nu cuteza, ci / şăzut // 34 legii / Moamet //

7018<=1510>. CÎND AU PRĂDAT BET CHIRII SULTAN CU TĂTARÎI ȚARA MOLDOVEI.

Întrat-au Bet Chirii sultan, ficiorul hanului, nepotul împăratului, fără véste pe trii locuri de au prădat Țara Moldovii cu multă mulțime de tătari, de la Orheiu pîn-la Dorohoiu și pe Prut în sus, unde multă f. 130 pradă și robire de oamini au făcut și plian/de dobitoace au luat. Atunce sultanul să să fie rănit de sigiată, de care rană au murit.

În anul de la Hristos 1509 Vasilie Ivanovici, împăratul Moscului, luni în luna lui oct<omvrie> au luat oraș mare den Litva, anume Peco. Acest tîrgu stă de asupra unui iazer mare, pre care îmblă șăici și alte vase mai mici. Cură dintr-acel iazer apă prin mijlocul orașului și în 6 mile de la oraș cade acea apă în iazerul ce-i dzic Ciuciuco, spre Țara Iflantiei, de la Riga 60 de mile, de la Novogorodul cel mare 36 mile, de la Narva și de la Ivangorod, care sint cetăți cu scalele sale, de 46 de mile.

În anul 7019<=1511> fev<ruarie>, miercuri, în săptămîna albă, au murit Mariia, doamna lui Ștefan vodă cel bun, muma lui Bogdan vodă, fata Radului vodă și cu cinste o au îngropat în Mănăstirea Putna. Dintr-acest an au murit și Tăutul logofăt, carele au făcut Mănăstirea Trestiiana, în ținutul <loc gol>, la văletul 7004<=1496>, precum iaste scris numele lui pri clopot.

7021<=1513>, av<gust> 22. CÎND AU PRĂDAT MENDI GHIRII HANUL CU TĂTARÎI LITVA ȘI BET CHIRII, FICIORUL HANULUI, AU PRĂDAT MOLDOVA.

f. 130^{v} Pre aceasta vréme Mendi Ghirii hanul au prădat Litva/pîn-la Vilna, de au făcut multă pagubă și mulți robi au luat. Așijdirea pre acéia vréme Bet Chirii, ficiorul hanului, au întrat în Moldova și au prădat țara pîn-la Iași. Ars-au și tîrgul Iașii și ținutul Cîrligăturii și au agiunsu pîn-la Dorohoiu și pîn-la Ștefănești. Iară alții au prădat în gios, la Lăpușna și la Chighéciu. Și de sirgu vrînd să iasă cu robii, multe suflete și robi s-au înecat în Nistru. Iară asupra acelor tătari trimis-au Bogdan vodă pre Corpaci, hatmanul său, de i-au lovit cu 1000 di oamini. Și nesocotit dîndu-le războiu, au perit de ai noștri 700, iară 300 au scăpat. Iară tătarîi cu pagubă mai multă de apă decît di oaste avînd, s-au întorsu la Pericop. Iară Bogdan vodă, îngrozindu-să de

1 *lipsește* 7018 / Cîndu // 2 tătarii / *ad.marginal* Bogdan, 7018 A // 3 feciorul / nepot // 4 făr<ă> veste / pen trei / Moldovei // 5 Orhei // 6 robie / *lipsește* de oamini B, *ad.marginal* A / plean / Atuncea // 7 săgeată / de^{2}]de la // 9 din // 10 iazer]rîu / carele umblă // 11 orașului]tîrgului // 12 *lipsește* la / zic / Cicio // 14 Ivașgorod / sînt // 16 Iar în / *lipsește* fev<ruarie> / *ad.marginal* Bogdan, 7019 A // 19-35 *după Ureche* // 19 Într-acest / care / *ad.marginal* au făcut A // 20 la leat // 21 nume<le> / pre // 22 *lipsește* 7021, av<gust> 22 B, *ad.marginal* A / Cîndu // 23 tătarii în Litva / feci<or>ul // 25 acea / Mindi Cheri // 26 luat]perit / *după* perit *ad.* la leat 1510 / Așîjderea / *ad.marginal* 1510 A / acea // 27 feciorul // 28 ajunsu // 29 Iar / jos // 30 Lepușna / de sirgu]de grab // 31 Iar // 32 de oameni // 33 iar trei sute // 34 Iar tătarii / de]dă / de // 35 Iar //

acea pagubă, au trimis la craiul leşăscu soli de au pofit agiutoriu împrotiva tătarălor, de vor vrea să vie de iznoavă, ca să să apere, alta pintru ca să-i sloboadză solii să triacă la Moscu. Şi de toate i-au făcut craiul pri voe.

DE NIŞTE TĂTARI CE-AU VINIT DE IZNOAVĂ DE AU PRĂDAT ŢARA MOLDOVII.

f. 131 Nu multă vréme trecînd, ce într-acelaş an, au întrat tătarîi/cu oaste mare în ţară. Şi făcînd multă robie şi pradă şi întorcîndu-să înapoi, iară Bogdan vodă i-au lovit cu oaste proaspătă şi au scos tot plianul de la dînşii.

Iară în anul 1510 venit-au la Jicmont craiul leşăsc sol de la Iulie, al doile<a> cu acest nume papă Rîmului, anume Iacob Peso, carele au aflat pe craiul la Cracău, îndemnînd papa pe Jicmont craiul, împreună cu alţi domni creştineşti asupra turcilor, sfătuindu-l să facă pace cu domnii Moldovei şi să aşadze Ţara Leşască de spre Moldova şi Ţara Litvei despre Moscu şi să să împreune oştile sale cu oştile lui Vladislav, craiul ungurescu şi să purceadză asupra turcilor.

În luna lui martie 12 dzile după calendariul leşăscu, au mărsu sol şi de la Bogdan vodă la Jicmont, craiul leşăscu, unde aflîndu-să acolo şi solii turceşti, a patra dzi după ce au pornit pre solii turceşti s-au împreunat solii lui Bogdan vodă cu craiul Jicmont, aducînd aur, argint, ce au fost luat de pre la beserici cînd au prădat Ţara Rusască. Şi f. 131v robii de îmbe părţile atunce s-au întorsu/. Şi făcînd de iznoavă legătură de pace, s-au întorsu solii lui Bogdan vodă înapoi.

1511. Iară în luna lui mai 13 dzili au mersu de iznoavă soli de la Bogdan vodă la Jicmont craiul leşăscu şi atunce au fost voroavă pintru oştirea lor asupra turcilor. Vénise atunce şi de la ispravnicul beséricii Cetăţii Albe un sol la Jicmont, craiul leşăscu, îndemnîndu-l asupra turcilor (Urîtă stăpînirea turcilor di pe acéli vremi, cînd încă nu supusése de tot acéste ţări, o socotiia. Dară ce dzici, sărace creştine, de giugul cest de acmu?). Şi puţin pe urmă au nemerit soli şi de la împăratul Moscului, aşedzînd Litva despre Ţara Moscului. Scriu cronicarii leşăşti că la noe<m>v<rie> 7 dzile, după calendariul lor, de iznoavă au trimis Bogdan vodă sol la Cracău, la Jicmont, craiul leşăscu, cerşind agiutoriu de la craiul împrotiva tătarălor crîmléni. Şi

---

1-10 *după Ureche* //1 pohtit ajutor împotriva tătarilor // 2 *lipseşte* vrea // 3 pentru / sloboază / treacă // 4 pe voe // 5 venit / de]şi // 6 Moldovei / *ad.marginal* Bogdan, 1510 A // 7 trecîndu / într-acestaş / tătarii / mare oaste // 8 iar // 9 pleanul // 10 dînşîi // 11 *lipseşte* Iară în anul 1510 / Jîcmon / soli / *ad.marginal* Bogdan, 1510 A / *lipseşte* al doile<a> cu acest nume // 12 papa // 13 îndemnîndu / Jîcmon craiu // 15 aşaze // 16 cu oştile sale şi cu // 17 purcează // 18 mart în 12 zile / calindariul / mersu / soli / *ad.marginal* au mersu A // 19 Jîcmon crai / *lipseşte* leşăscu // 20 zi / pornit]purces // 21 Jîcmon aducînd argint şi aur // 22 du pe la bisérici cîndu / Rusească // 23 de îmbe]din toate / atuncea / întorsu // 25 Iar la leat 1514, mai 13 au mersu / *ad.marginal* Bogdan, 1511 A // 26 Jîcmon craiu / atunci / pentru // 27 atunci / bisérícii // 28 Jîcmon // 29 *lipseşte* di / acele // 30 aceste / Dar / zici // 31 jugul / acum / solii // 32 aşăzînd // 33 *lipseşte* dzile / calindarul // 34 Jîcmon / craiu // 35 *lipseşte* leşăscu / cerşînd ajutor / *lipseşte* de la craiul / împotriva tătarilor //

f. 132 au cerşut slobodzenie solului său să triacă şi la Vasilie,/împăratul Moscului, cu voia craiului, pîn-în Litva. Şi i-au slobodzit craiul solul de au trecut la Moscu cu pace.

Pre acéia vréme s-au aţiţat spurcata eriticie a lui Martin Liuter, fiind om învăţat în theologhie, în oraşul Vetimbergu, în Ţara Saxoniei, pri unde a beséricii apusului s-au escat învăţătura lui.

Iară în anul 1511 de iznoavă tătarîi Crîmului, într-acest an, au întrat în ţară, împrotiva cărora au purces Bogdan vodă, avînd şi 4000 de léşi, cu hatmanii leşăşti într-agiutor, anume Stanislav Lascoronschii şi Tvorovschii şi unguri mai bine de 800. Ce gătindu-să Bogdan vodă să lovască pre tătari, iară nohaii înţălesése de întrarea crîmlénilor în ţară, ce i-au lovit ei mai întîi în Crîm, de au căutat crîmlénilor a lăsa toată dobînda şi să să apere de nohai. Ce pîn-a să întoarce hanul la f. 132v Crîm, nohaii, cu toată prada ce au putut apuca din Crîm/au trecut Volga. Şi aşia ţara au hălăduit de pradă.

Pre aceasta vréme mari amestecături în părţile turceşti era. Că Salim beg (sau Selim), ficiorul lui sultan Baezit, vrînd să omoară pre tată-său, să fie el împărat, au supus întîi supt stăpîniia sa cetatea Chefia, ce iaste diasupra Mării Négre, în Crîm. Şi aceasta au fost dobîndit moşu-său, sultan Mehmet, mai nainte, de la enovedzi. Şi au luat şi Cetatea Albă şi Chiliia de supt ascultarea tătîne-său, lui sultan Baezit, care pre acéli vremi fiind şi bătrîn şi avînd nevoe de împăratul persilor, pierdzind cîtăva oaste a sa cu persii, au dosit din Ţarigrad sultan Baezit, la Odriiu. Iară Selim, aduzind de tată-său că s-au dat la Odriiu şi fiind la un cuvînt cu hanul Crîmului, avînd crîméni, sîrbi, bulgari şi turci cu sine, au purces asupra tătîne-său, lui sultan Baezit spre Odriiu. Ce audzind bietul tată-său au strînsu şi el oaste şi au purces împrotiva ficiorului său celui rău. Şi aşia l-au înfrîntu, cît abiia f. 133 au scăpat Selim cu ficiorul hanului/. Iară curund după aceasta, la anul 1512, fiind bătrîn sultan Baezit, de bună voe au lăsat împărăţiia ficiorului său. Iară el singur ş-au ales loc de traiu oraşul Hamazia, în Ţara Siriei; care după ce au mersu acolo, a doa dzi au murit.

7022<=1514>. CÎND AU VENIT TRIFĂILĂ CU OASTE UNGURIASCĂ ASUPRA LUI BOGDAN VODĂ.

Într-acest an a domniei lui Bogdan vodă, fără véste au întrat în ţară un Trifăilă, ce să făcia ficior de domnu. Ce oblicind Bogdan vodă, cu

---

1 împăratu // 2 slobozit // 4 acea // 5 theologhiia / Saxoniia // 6 pre / biséricii / s-au]au // 7 La leat 1511 / tătarii / *lipseşte* într-acest an / au]iarăş au // 8 *ad.marginal* Bogdan, 1511 A / împotriva // 9 într-ajutor // 10 Ci // 11 lovască]meargă / pre]la / iar / înţelesése // 12 ci // 13 Ci // 15 aşa / hălăduit]scăpat // 16 aceste vremi / *ad.marginal* Bogdan, 7022 A // 17 feciorul / omoare // 18 supt stăpîniia sa întîi // 19 Chefea / Negri / au]o au // 20 moşă-său // 22 acele // 23 pierzîndu // 24 Iar / auzind // 25 cuvîntu / crîmleni // 26 *lipseşte* şi // 27 Ci auzind // 28 împotriva fii-său / aşa // 29 feciorul / Iar curînd // 31 feciorul / Iar // 32 doao zi // 33 *lipseşte* 7022 / Cîndu // 34 ungurească / *ad.marginal* Bogdan, 7022, 7222 <sic> A // 35 *după* an *ad.* 7022 / *lipseşte* a domniei lui Bogdan vodă / fără de // 36 făcea fecior / Ce oblicind]Şi înţelegînd //

cine au putut, pe vréme de iarnă, cînd toate oştile au deprinsu a fi în odihnă pre la casăle sale, au eşit la pod din gios de Vasluiu, fev<ruarie> 27. Şi, înfrîngîndu-l ai noştri, i-au topit toată oastea lui; şi pre dînsul încă, prindzindu-l viu l-au dus la Bogdan vodă şi i-au tăiat capul.

f. 133v La anul 1514 Vasilie, împăratul Moscului, au luat/vestit oraş şi cetate tare, Smolensca, după ce l-au bătut 12 săptămîni. Mult singe s-au vărsat mai nainte vréme, a moscalilor, pintru acest Smolensc, pe vréme<a> crailor léşăşti, a lui Cazimir, a lui Albreht şi a lui Alexandru, pre a cărora vremi să ispitiia în multe rînduri moscalii cu oştile sale de au mersu asupra Smolenscului, la Litva. Ce pe vrémea lui Jicmont craiului, fiind ispravnic cetăţii Smolenschii un Solohur, om bărbat la apăratul cetăţii, scriu cronicile Litvei, că cu vicleşug să fie luat moscalii cetatea Smolensca, să fie agiunsu la altă oaste ce era pre acéia vréme pus pintru paza cetăţii cu acel Solohur. Ci oricum o au luat-o moscalii, fiind singur Vasilie, împăratul Moscului, la acia oştire. Multă avére au scos di acolo cu sine moscalii, la Mosc.

Iară în anul de la Hristos 1516, iară de la zidirea lumii 7024, mart<ie> 10, au murit Vladislav, craiul ungurescu şi a cehilor, fiind f. 134 de vîrstă de 60 de ani. Şi în locul lui au stătut craiu/fiiu-său Ludovic, fiind de 10 ani.

7025<=1516>, noe<m>v<rie> 8, într-acest an semne mare s-au arătat pre ceriu şi de mierat vécilor; de spre miadzănoapte au strălucit ca un chip de om, stînd multă vréme. Şi iar s-au ascunsu în văzduh. Aşijdirea curund după acelaş semnu, într-acéiaş<i> lună, au fost cutremur mare de pămînt, într-o luni.

7025<=1517> ap<rilie> 18. DE MOARTEA LUI BOGDAN VODĂ.

În anul acesta Bogdan vodă, sin Ştefan vodă cel bun, datu-ş-au datoriia firii omeneşti. Răposat-au în tîrgu în Huşi, şi de acolo ducîndu-i oasăli în Mănăstirea Putna, cu cinste l-au astrucat lîngă tată-său, Ştefan vodă, nu cu puţină laudă pintru lucruri vitejăşti ce au f. 134v făcut. Că nu în beţii, nici în ospéţă/ce ca un străjer în toate părţi<le> au priveghet, ca să nu ştirbască ţara ce-i rămăsése de la tată-său. Multe lucruri bune au făcut. Iară ce s-au lucrat în lontru, sau în ţară la noi, despre partea giudeţălor şi a dreptăţii, nu aflăm. Cunoaşte-să că unde

---

1 pă // 2 casele / au]şi au / jos // 4 prinzîndu-l // 7 Şi mult sînge au vărsat // 8 a]al / pentru / acest]acel / Smolenschii // 9 vremea / şi a lui Olbreht // 10 Alicsandru // 11 Ci / vremea // 12 Jîcmon craiu // 14 ajunsu // 15 acea / pentru // 16 acea // 17 avere / de / Moscu // 18 Iar[1-2] / *lipseşte* de la Hristos / *ad.marginal* Bogdan, 1516 A // 20 de ani 60 / fii-său // 22 *lipseşte* 7025, noem<vrie> 8 B, *ad.marginal* A / semnu // 23 cer / mirat / miiazănoapte // 24 stîndu / Aşîjderea // 25 curînd // 27 *lipseşte* 7025, ap<rilie> 18 / *ad.marginal* Bogdan, 7025, ap<rilie> 18 A // 28 *după* acesta *ad.* 7025, ap<rilie> 18 / sin]feciorul lui / *corectat* În anul acesta A / *corectat* sin Ştefan vodă cel Bun A // 30 oasele / le-au // 31 *lipseşte* cu / pentru lucr<ur>i // 32 nici]şi / ospéţe / ci / strejar / au priveghet]au sterjuit // 33 ştirbească // 34 Iar / lăuntru // 35 judeţilor / Cunoaşte-se //

nu-s pravile, den voia domnilor multe strîmbătăţi să fac. Domnit-au Bogdan vodă ani 12 şi luni 9/. Fila 135 albă/.

f. 135v

7001, 1493. VALAHIA. DOMN 11. DOMNIE 11. RADUL VODĂ AL 4<-LEA>, CE SĂ NUMÉŞTE CEL MARE.

Acest domn au făcut Mănăstirea den Dial şi au avut multe războae cu Ştefan vodă, domnul Moldovei. Pîn<ă> şi pre doamnă-sa Mariia şi pre fiică-sa Voichiţa li-au robit Ştefan vodă. Pre urmă au avut războiu şi cu Bogdan vodă, fiiul lui Ştefan vodă şi iar nenorocit Radul vodă, că tot el au rămas biruit. Şi au murit în scaon, domnind ani 15.

În dzilele acestui domnu să tîmplasă de scosése den scaon Amira, împăratul, pre svîntul Nifon, patriiarhul Ţarigradului, şi-l trimisése la închisoare la Odriiu. De a căruia svîntă şi bună viaţă eşind véstea în toate părţile, s-au audzit şi în Ţara Rumâniască şi au înţăles şi domnul Radul vodă de bărbăţiile céle sufleteşti ale svîntului. Şi au trimis cu
f. 136 rugăminte la acest svînt/părinte ca să vie în ţara lui, că-l poftéşte ţara. Iară svîntul i-au dat răspunsu dzicînd: Măriia ta însuţ<i> vedzi goana şi închisoarea mea, care iaste de la vrăjmaşii cei adevăraţi a lui Dumnedzău. Dar cum voiu veni în ţara ta?

Iară domnul iară i-au trimis cuvînt dzicîndu-i: „Nu purta grijă de aceasta, că grijea mea iaste." Iară svîntul patriiarh iar i-au dat răspuns dzicînd: „Cum ştii, aşia fă." Şi îndată au trimis Radul vodă la Împărăţie de au cerşut pre acest păstor mare. Şi nu-i fu peste voe, ce i să împlu voia de la Împărăţie. Şi de grabă trimise de aduse pre svîntul în ţara sa şi-i déde toate pre mînă dzicînd: „Eu să domnescu, iară tu să ne îndreptédzi şi să ne înveţi légea lui Dumnedzău şi să ne fii tată şi păstoriu, mie şi tuturor oamenilor şi solitoriu la Dumnedzău." Iară el află turma neplecată şi neascultătoare şi besérica răzvrătită şi cu obiceaiuri réle şi nesocotite. Şi chemă pe toţi egumenii de la toate mănăstirile Ţării Munteneşti şi tot clirosul beséricii şi făcu săbor mare denpreună cu domnul şi cu toţi boiarii, cu préoţii şi cu mirénii. Şi îndată slobodzi izvoară de învăţătură limpede şi necurmată şi le spunea
f. 136v din Svînta/Scriptură şi-i învăţa pre toţi. Şi-i adăpa cu apa milii credinţii cei adevărate, graiuri de pravile şi de lége, de tocmirea besérícii şi de dumnedzăeştile slujbe, de domnie şi de boiarii şi de mănăstiri şi de

---

1 nu sînt / din / facu // 3-4 *lipsesc* C // 3 *lipseşte* 7001, 1493 / *lipseşte* Domn 11, dommie 11 / *ad.marginal* Valahia. 7001, 1493 A // 5-9 Radul vodă cel Mare, acesta au făcut Mănăstirea din Dial şi au domnit ani 15 C // 5 domnu / din Deal // 6 pe // 7 pre / le-au // 8 *lipseşte* şi[1] // 9 *lipseşte* el / *lipseşte* Şi au murit în scaon / domnindu // 10 zilile / *după* domnu *ad.* Radului vodă / întîmplase / scosese din scaun / *ad.marginal* Radul, 7001 A // 11 sfîntul / *lipseşte* şi // 12 viiaţă / eşindu // 13 auzit / înţeles // 14 sfîntului // 15 sfînt / pohteşte // 16 Iar sfîntul / răspunsul zicînd / vezi // 17 vrăjmaşii lui Dumnezeu cei adevăraţi // 19 Iar / *lipseşte* iară[2] // 20 că grija iaste a mea / Iar sfîntul / *lipseşte* iar[2] / răspunsul zicînd / *ad.marginal* Radul, 1493 A // 22 ci // 23 de grab / sfîntul// 24 déte/ zicînd/ iar // 25 îndreptezi / legea/ Dumnezeu // 26 păstor / solitar / la]cătră / Dumnezeu /Iar // 27 bisérica // 28 chiemă pre // 29 Ţării /bisériciі/ sobor // 30 dimpreună / preoţii / mirenii // 31 slobozi / învăţături // 32 den Sfînta / adepa// 33 pravilă / legea tocmirii bisericii // 34 dumnezeiaştile / boerii / şi biséricі //

besérici şi de alte rînduiri de toate. Şi tocmi toate obiceaiurile pe pravilă şi pe tocmélele svinţilor apostoli. Deci hirotoni şi 2 episcopi şi le déde şi eparhii cu hotară, care cît va birui. Şi învăţă cum vor purta de grijă şi vor paşte oile care le sînt date în samă, ca să să îndréptédze toată ţara acéia di acii 3 arhierei. Iară domnului îi dzisă: „Ţie, doamne, să cade să îndreptédzi cei strîmbi cu giudecată tare şi îngrozită şi driaptă, după cuvîntul lui Dumnedzău, care dzisă cătră Moisei, îngăduitoriul său şi cătră toţi ficiorii lui Izrail, grăind: «Iată v-am dat légea mea şi giudecata şi îndreptarea în mînule voastre; nu făţări nice a mic, nice a mare, nice a văduvă, nice a venetic, nice pre sărac să nu milueşti cu giudecata, nice celui bogat să făţăréşti; că giudecata iaste a lui Dumnedzău» . Iară în svînta Evanghelie dzice: « Nu giudecăreţ<i> în făţărie, ce giudecăţ<i> în dreptate». Şi iar au mai dzis Dumnedzău lui Moisii şi ficiorilor lui Izrail, grăind: «De viţ<i> îmbla după poroncile méle şi viţ<i> păzi légea mea şi o veţ<i> face, vă voiu da f. 137 roao în vrémea ei şi pămîntul va da sămînătura sa/şi pomii vor da roada sa şi veţ<i> mînca în săturare şi veţ<i> fi întăriţi în ţara voastră şi voiu da pace ţărîi voastre şi nu viţ<i> fi fricoşi; şi oşti şi războae nu vor tréce prin ţara voastră şi veţ<i> goni vrăjmaşii voştri şi vor cădea înainte<a> voastră şi 5 de ai voştri vor goni pre 100, iar 100 pre întunéreci şi voiu căuta spre voi şi vă voiu blagoslovi şi voiu înmulţi şi voiu împlea şi voiu pune légea mea cu voi şi veţ<i> mînca cele vechi şi bucatele voastre să vor împresura céle vechi de céle noao şi voiu îmbla cu voi şi voi viţ<i> fi oaminii, iar eu voi fi voao Dumnedzău. Iară de nu mă veţ<i> asculta, nice veţ<i> face poroncile méle, ce vă veţi lepăda de dînsele şi nu veţ<i> păzi légea mea toată, eu voiu face voao aşia, că voiu aduce pre voi pustiire şi săminţile voastre în zădar le veţ<i> sămîna şi osteninţele voastre le vor mînca vrăjmaşii voştrii şi vă vor goni duşmanii voştrii şi viţ<i> fugi nefiind goniţ<i> de nimi; şi tăriia voastră va fi în deşert şi voi trimite pre voi fieri sălbatece şi pre ţara voastră şi vor mînca dobitoacele voastre şi pre voi vă voiu împuţina şi ţara voastră va fi pustie. Şi dacă vă viţ<i> dezlipi de mine, şi eu mă voi depărta de la voi.» Aşia grăiaşte Domnul, svîntu lui Israil.“

f. 137v Acéstea şi altele multe învăţături den svintele scripturi/îi învăţa şi încă mai dzicea: „Beţiia şi curviia cu totul să să lépede şi să să dezrădăcinédze de la voi. Că s-au dzis prin apostolul: «Nunta iasta

---

2 pravelă / tocmélile sfinţilor déte // 3 va birui]să stăpînească / Şi îi // 4 *lipseşte* de / seamă ca să îndrepteze // 5 aceia de acei trei / Iar / zise / *ad.marginal* Radul, 7001 A/ ţi să cade // 6 judecată // 7 dreaptă / Dumnezeu / zise / Moisi // 8 feciorii / Israil // 9 judecata / mîinile/ nici la mic, nici la mare / nici[2-3] / vinetic// 10 nici // 11 nici / *lipseşte* nu // 11 judecata / să-i făţăreşti / judecata // 12 Dumnezeu. Că zice în sfînta Evanghelie // 13 ci judecaţi / zis Dumnezeu // 14 şi fiilor lui Israil / *lipseşte* grăind / veţi umbla poruncile // 15 veţi / legea// 16 vremea / semînătura// 17 veţi // 19 pen // 20 cinci / o sută[1-2] // 21 întunérice / voi[3] / 22 voi[1] // umplea / legea / céle // 23 dă // 24 veţi fi oamenii miei şi eu voi fi Dumnezeul vostru. Iar / *ad.marginal* Radul, 7001 A // 25 nici / poruncile / ce]şi // 26 voi face // 27 aşa / voi aduce / seminţile / zadar // 28 semîna // 29 veţi / negoniţi de nimeni // 30 deşărt / voiu[1] / sălbatice / *lipseşte* şi pre ţara voastră // 32 veţi // 33 Aşa / sfîntul// 35 din sfintele // 36 zicea // 37 dăzrădăcinéze / zis / apostoli //

curată și pat nespurcat; iară curvarilor și preacurvarilor va giudeca Dumnedzău.» Pentru curvie să înécă lumea cia dintîi, iară mai apoi și Sodomul și 5 orașă să prăpădiră și arsără cu foc și cu piatră pucioasă pintru sodomiia (adică căci curviia cu parte bărbătiască), că acolo să arătă capul spurcăciunii cei mai mari. Deci, fraților, fugiț<i> de curvie și de toată necurățiia, cum dzice Pavel, și îmblaț<i> după curăție, ca să vedeț<i> pre Dumnedzău. Acéstea dzic voao să le păziț<i>, dacă vă iaste voia să moșteniți împărățiia cea ceriască."

Iară pizmașul diiavolul, vădzind învățături folositoare de suflet ca acéstea, nu putu răbda, ce făcea multe meșteșuguri și vicleșuguri ca să goniască pre fericitul Nifon din Țara Panoniei, cum și făcu, în chip ca acesta, o, vai și amar! Că-i dzisă Radu vodă dempreună cu boiarii: „Pasă și eși den țara noastră, că viața și traiul și învățăturile tale noi nu le putem răbda, că strîci obiceaiurile noastre"/.

f. 138 Iară svîntul Nifon, dacă audzi așia niște cuvinte nebune și turbate ca acéstea să miră și dzise: „Nu așa, doamne, nu așa, ce te îndrepteadză după légea lui Dumnedzău și pre tine și pre boiari, ca nu cumva să porniț<i> și să aduceț<i> mîniia lui Dumnedzău asupra voastră și a țării voastre, că vădzu că pentru fărădelégile voastre curund va să să sloboadză pre voi. Iară mie nemică nu-mi iaste de acéia ce dziceț<i> voi, că putérea și tăriia mea iaste légea. Ce fără de rușine și fără de fățărie grăesc înainte mării tale și a boiarilor tuturor. Că pre soru-ta, caré o ai măritat după Bogdan făr-de lége, avînd el muiare cu lége și o au lăsat fără de nice o vină și au luat pre soru-ta, el iaste curvariu și soru-ta ca o preacurvă; ce-i desparți, și dă bărbatului iar muiarea sa și potoléște mîniia lui Dumnedzău mai nainte, pînă nu să pornéște pre voi."

Iară acéstea cuvinte foarte ațițară și mîniiară inima domnului. Și îndată goni pre svîntul denainte<a> sa și poronci să nu-l mai bage nime în samă, nice să-l socotiască, nice să-l cinstiască. Iară dumnedzăescul Nifon nemică nu băga în samă, nice grijiia de acéia, ce-ș<i> punea f. 138v nădéjdea pre Dumnedzău, după cum dzice prorocul/: „Nu vă nădejduireț<i> pre domni, nice pre fiii omenești". Dumnedzău trimise corbul de hrăniia pre Ilie prorocul. Așijdirea păzi cu bucate și pre Daniil prorocul, cu Avvacum. În chip ca acesta păzi și pre acesta cu un ficior de boiar ce-l chema Niagoe, care era mai mare preste vînători. Și

---

1 judeca // 2 Dumnezeu / înecă / cea / iar // 3 arseră // 4 pentru / bărbătească // 5 *lipsește* mai / *ad.marginal* Radul, 7001 A // 6 zice / umblați// 7 Dumnezeu / Acestea / zic / daca // 8 eerească // 9 Iar / văzînd // 10 acestea / ci / *lipsește* și vicleșuguri // 11 gonească / cum și fu într-acest chip // 12 zisă / dinpreună// 13 din / viiața // 14 răbda]suferi / strici// 15 Iar sfîntul / daca auzi așa niște // 16 acestea / zise / ci // 17 Dumnezeu // 18 Dumnezeu // 19 văz / fărădelegile // 20 *după* curînd *ad.*văz că / Iar / nimic / acea // 21 ce dziceț<i> voi... Ce fără de // 22 grăescu înaintea / *ad.marginal* Radul, 7001 A // 24 lege / nici // 25 curvar / ci să-i desparți / iarăși muerea // 26 potolește mai nainte mîniia lui Dumnezeu / mai nainte, pîn<ă> nu să pornește // 28 *lipsește* Iară / aceste / ațîțară / inima domnului] pre domnu // 29 sfîntul / dinaintea / porunci / nimeni // 30 seamă / nici$^{1-2}$ / socotească / cinstească / Iar / dumnezeiascul // 31 nimic / seamă / nici / grijiia / acéia]acestea / ci-și // 32 nădejdea / Dumnezeu / zice / spre / nici, Dumnezeu // 34 Așijderea// 35 proroc // 36 fecior / boiariu / chiema Neagoe / peste//

așia făcu Dumnedzău din céle amară, dulci, și din céle pizmașe cu prietnicie. Că aducea bucate de hrana svîntului și aiave și într-ascunsu, cu îndemnarea lui Dumnedzău, făr<i> nice o témere.

Iară fericitul Nifon îl întăriia cu rugile sale ca să criască și să să înalță în toate faptele céle bune și să să rădice în năroc bun și să fie plăcut înainte<a> lui Dumnedzău și a oamenilor; cum, mai apoi, cu rugăciunea svinții sale să împlură amîndoao.

Iară Radul vodă tot ținea pizmă neschimbată pre svîntul și nu putea folosi nemic: nice cu frica, nice cu alte amăgéle, pîn<ă> iar să plecă el svîntului cu smerenie și-l chemă în taină și-i dzisă aceste cuvinte amăgitoare, dzicîndu-i așia: „Părinte, iartă-ne svinția ta, și aibi și svinție-ta ertăciune de la noi și să-ț<i> dăm avuție cîtă-ț<i> va trebui și să n-aibi părére rea nice pre mine, nice pre boiari. Și pintru însurarea lui Bogdan încă nu te mai amesteca, că el au luat blagoslovenie de la
f. 139 alți svinți arhierei./ Iară tu pasă cu pace, ori unde vei vrea și roagă pre Dumnedzău pentru mine. Și unde vei lăcui, eu tot voiu purta grije pintru hrana ta și ce-ț<i> va trebui, tot îț<i> voiu trimite."

Atunce svîntul răspunse cu îndrăznială și ca unui om prost îi dzise: „Radule, Radule, tu și priiatinii tăi cu multe rugăciuni m-aț<i> plecat de m-aț<i> adus în țara voastră și m-aț<i> pus să vă învăț légea lui Dumnedzău. Deci, de v-am învățat ceva rău și făr-de lége, spuneț<i> voi și mărturisiț<i> fărădelégile méle. Iară de faceț<i> voi fărădelége, cum și la arătare și aiave vă videț<i> și vă arată faptele voastre, căci mă goniț<i> fără dreptate den țara voastră, căci v-am spus adeverința, ce eu însă mă voiu duce după cuvîntul vostru. Iar voi rămîneț<i> în păcatul vostru și pre mine iar veț<i> să mă căutaț<i> în vrémea caré nu mă veț<i> afla, ce veț<i> să muriț<i> în păcatul vostru și nu va să fie cine să v-agiute întru acia vréme."

Și dacă dzis<ă> așia, eși den țară și vini în locul care-i poronci Dumnedzău, cum și lui Avraam acela, în Eleu. Iar acesta iar trecu prin Machedoniia și prin Thetuliia și merse în svîntul munte care să chiam<ă> Athon, ca să petriacă acolo și în locul carele iaste făgăduit călugărilor. Și cum merse acolo, îndată să prinse de lăcaș în svînta și marea mănăstiré a Vatopedului. Și cei ce doriia cîștigară și dobîndiră pre cela ce-l jăluia și să bucurară și mulțămiră lui Dumnedzău pintru
f. 139v acel lucru/. Și dacă audziră mergea toți dintru acel Svînt Munte la dînsul, cu oserdie, ca la un izvoru curătoriu de viață, de la carele toți cîștiga băutură de veselie trupască și sufletiască.

---

1 așa / Dumnezeu / pîzmașe // 2 prietinie / Că]Și / aduce sfîntului // 3 Dumnezeu // 4 Iar / crăească// 5 înalțe // 6 înaintea / Dumnezeu // 7 sfinții / s-au împlinit amîndoao // 8 Iar / sfîntul / *ad.marginal* Radul, 1493 A // 9 nimic / nici$^{1-2}$ / iar el să plecă sfîntului // 10 chiemă / zise// 11 *lipsește* dzicîndu-i așia / sfinția // 12 sfinția ta / cît îți va trebui // 13 părere / nici$^{1-2}$ / pentru // 15 sfinți / Iar // 16 Dumnezeu // 17 pentru // 18 Atuncea sfîntul / îndrăzneală / zise // 19 priiatenii // 20 legea / *ad.marginal* Radu, 1493 A // 21 Dumnezeu // 21-22 *lipsește* spuneț<i> voi... faceț<i> voi fărădelége // 23 vă vede // 24 făr-de dreptate din // 25 *lipsește* însă / iarăși // 26 vreme / caré] cînd / ci veți muri // 27 și nu va fi nimeni ca să vă ajute // 28 într-acea vreme // 29 daca zise așa / din / veni / porunci // 30 Dumnezeu // 31 mérse / sfîntul// 32 chiiamă / petreacă /care // 33 sfînta // 34 mănăstire / Vetopedului // 35 mulțumiră / Dumnezeu pentru // 36 daca auziră / Sfînt // 37 osîrdie / izvor curător / viiață // 38 cîștiga] meștea C / trupească / sufletească //

Şi lăcui svîntul într-acia mănăstire mai mult de un an. Şi într-atîta vréme lăcuind el acolo, pre 2 din fraţii ce mersése cu dînsul îi trimise cătră Dumnedzău, iară pre al triele<a> lăsă-l să margă în cetatea Solonului, şi-l întări cu rugăciunile sale ca să să sfîrşască cu sfîrşitul mucenicilor, carele şi dobîndi. Şi pătimind multe munci să săvîrşi pintru lége şi dobîndi cunună împletită în 3 viţă: cu postul, cu ascultarea şi cu munca. Iar mult pătimaşul său trup, al lui Macarie (că aşia <îl> chema pre acel măcenic) fu îngropat în Solun, iar sufletul acum dănţuiaşte cu îngerii în ceriu.

Deci dumnedzăescul Nifon pricepu că va să fie aproape şi petrecaniia sa şi să bucură sufletéşte şi să veseli. Şi luă cu sine posluşnicul care-i rămăsése, pre Iosaf, şi trecu muntele de céia parte şi mérse la Mănăstirea Dionisatului şi să prinsă de lăcaş acolo. Că şi mai nainte acolo lăcuiră. Şi Dumnedzău încă vru să-ş<i> săvîrşască svîntul viaţa acolo. Iară cît petrecu acolo, în toate era întocma cu alţi fraţi, şi cu mîncarea şi cu postul şi cu osteniala şi fără de préget, atîta cît era altor fraţi ruşine de smereniia şi de nevoinţa lui. Că era tuturor chip de f. 140 învăţătură şi de mustrare. Şi să nevoia spre toate posluşaniile/şi tuturor fraţilor, la toate slujbele le agiuta; la moară mergea de măcina, la maghernită agiuta, la magupie aşijdirea şi la alte posluşanii la toate (cum şi <loc gol> l-au văzut făcînd lucruri ca acéstea). Şi ce aş putea spune smereniia sa cea multă şi osteninţăle lui. Că nu spun numai fraţii carii sint lăcuitori întru acia mănăstire, ce şi alţii de pintr-alte mănăstiri de pin pregiur, toţi spun şi mărturisăsc că era nevoitoriu spre slujbe şi spre ispovedanie şi spre pocăinţă şi spre curăţie. Şi pre alţii pre toţi îi certa şi-i învăţa, dzicînd: „Amar, fraţilor şi părinţilor, celuia ce-l va afla moartea nepocăit, că în iad nu iastă pocăinţă." Şi pre mulţi i-au scos tocma den gura diavolului; şi pre mulţi din păgîni, turci, arméni, papistaşi şi de alte erése au întorsu de i-au botedzat şi i-au unsu cu svîntul mir şi i-a adus în credinţa cea adevărată a pravoslaviei, mai mult de 4000 de suflete. Iară pre cîţi mişei au miluit, şi săraci, şi cîţi au scos den robie, dzic că aciia n-au număr, aşia era milostiv şi bun tuturor, asémenea lui Dumnedzău. Drept acéia şi Dumnedzău proslăvi pre cel ce-l proslăviia şi-l chiemă la sine. Iară svîntul, cunoscînd cu adevărat trécerea sa dentru această lume, i să bucură sufletul foarte. Şi îndată chemă toţi fraţii şi le spuse de vrémea

1 sfîntul într-acea // 2 pe doi / ce]cei ce / *după* dînsul *ad.*acolo // 3 Dumnezeu / iar / treilea / meargă // 5 pătimi // 6 pentru lege / trei viţe // 7 pătimaşul]pătimitoriul // 8 aşa chiema / mucenic / Solon // 9 cer // 10 dumnezeiescul / *ad.marginal* Nifon patriiarh, 1593 <sic> A // 11 *lipseşte* şi[1] / *lipseşte* şi să veseli // 12 Ioasaf // 13 Dionisatul / prinse // 14 lăcuise / Dumnezeu / sfîntul// 15 viiaţa / Iar / întocmai // 16 osteneala / fără preget / 17 smeriia // 19 ajuta // 20 ajuta / magupie]gopie / aşîjderea // 21 văzut / acestea // 22 osteninţile // 23 carei sînt / acea / ci / dintr-alte // 24 du prin prejur / mărturisescu / nevoitor // 25 *lipseşte* şi spre ispovedanie... şi spre curăţie // 26 *după* învăţa *ad.* spre ispovedanii, spre pocăinţă şi curăţenie / zicînd / *ad.marginal* Radul, 1553 <sic> A// 27 pocăinţă] pocaianie // 28 din // 29 dă / botezat // 30 sfînt // 31 patru mii / Iar / mişăi şi săraci i-au miluit şi au scos din // 32 zic / aşa // 33 asemenea / Dumnezeu[1-2] // 34 cei]cel / *după* proslăvia *ad.* pre cel ce-l proslvăvescu / chiamă / Iar sfîntu // 36 chiemă //

f. 140v petrecaniei sale şi cum îl chiamă Hristos la împărăţiia/ceriului, cia gătită şi-i blagoslovi, cum iaste obiceiul, şi să ertă cu toţi. Şi arătă cătră toţi dragoste, iar nu pizmă. Şi cîţi făcusă lui rău şi năcaz şi cîţi era blăstămaţi, pre toţi îi ertă şi-i dezlegă, ca un ucenic adevărat a lui Hristos, cu al căruia trup şi sînge să şi priceştui. Şi aşia-ş<i> déde sufletul în mînule lui Dumnedzău. Şi luă lumina luminilor cereşti, în caré iaste Hristos. Şi ce era den pămînt, pămîntului lăsă. Şi cu multe cîntări de la toţi călugării, den toate mănăstirile Muntelui Athonului să îngropă trupul lui cu mare cinste în luna lui avgust în 12 dzile, cînd era cursul anilor de la zidirea lumii 7016<=1508>. Şi apuse zarea soarelui de naintea a tot ochiul. Şi rămasă între toţ<i> fraţii plîngire şi tînguială fără de mîngîiare şi nu era nice unul dintre dînşii cari să nu fie vărsat lacrămi pentru lipsirea părintelui şi învăţătoriului celui bun a toată lumea.

Iară Iosaf posluşnicul svîntului Nifon, iubitoriului de Dumnedzău lăsă toată jélea şi întristarea, nevoindu-să să împle poronca părintelui său. Şi mérse numaidecît la Ţarigrad şi tocmi toate poroncile svîntului foarte bini şi pătimi acolo multe munci pentru lége. Iară apoi îl şi arsără în foc turcii şi să învrednici şi el cétei măcenicilor. Că şi de aceasta încă mărturisise svîntul Nifon mai nainte, ca şi de Ţara Munteniască, cînd dzisă cătră ighemonul Radu, grăind aşia: „Vădz, dzice, pogorîndu-se pre voi şi pre ţara voastră, pintru netocmirea f. 141 beséricii şi pintru mulţimea fărădelégilor voastre, mîniia/lui Dumnedzău."

Deci, dacă eşi fericitul Nifon den Ţara Panoniei, nu trecu multă vréme, ce cădzu ighemonul Radu într-o boală groaznică şi cumplită şi alte răutăţi multe îl încungiurară. Şi nu i să mai putea uşura nevoile, ce de ce mergea, de acéia i să mai îngreuia grijile. Şi să scorniră în ţară răutăţi şi gîlcevi şi beséricii netocmire. Şi să sfîrşi Radu vodă între nişte tîmplări gréle ca acéstea.

Iară mai nainte de petrecaniia sa el căuta pre svîntul, cum dzisése el, şi nu-l afla, ce era sufletul lui plin de frică şi de cutremur. Şi atunce pricepură toţi că să împlură cuvintele svîntului care dzisése mai nainte de Radul vodă şi de Ţara Munteniască. Iară trupul Radului vodă îl îngropară în mormîntul carele făcusă în tinda beséricii în Mănăstirea den Dial, unde iaste hramul svîntului Nicolae, făcătoriul de minuni, caré o zidise den temelie în domniia sa, tot de piiatră cioplită, şi stîlpii

1 de petrecaniia sa / îl]că-l / chiiamă / cerului / cea // 2 obiceaiul // 3 făcuse / necaz // 4 blestemaţi / dăzlegă / a]al // 5 cu a căru<ia> / precestui / aşa îş<i> déte // 6 mîinile / Dumnezeu // 7 din // 9 zile // 10 zarea]raza // 11 de]din / rămase / plîngere // 12 făr<ă> de / nici / dînşii / cari]ca // 13 celui]cel // 15 Iar / sfîntului / iubitoriu l /Dumnezeu / *ad.marginal* Nifon, 1591 <sic> A // 16 jalea / umple / porunca// 17 poruncile sfîntului // 18 bine / lege / Iar// 19 arseră / mucenicilor // 20 sfîntul // 21 Muntenească / zise / Radul vodă / grăind]zicînd / aşa / Văz, zice // 22-23 *lipseşte* pintru netocmirea... fărădelégilor voastre // 24 Dumnezeu // 25 fericitul]părintele / din // 26 ci căzu / *lipseşte* ighemonul / Radu vodă la o boală foarte grea, groaznică // 27 răotăţi// 28 *lipseşte* de acéia // 29 răotăţi / biséricii // 30 întîmplări / ca]de ale // 31 Iar / sfîntul // 32 nu-l]nu să / ci / şi cutremur / atunci umplură // 33 sfîntului / zisése // 34 Ţara Rumânească / Iar// 35 făcuse / biséricii // 36 din Deal / sfîntului // 37 care / din //

uşilor şi ferestrile tot de marmure, cum să véde şi acum, besérică frumoasă şi minunată. Iară a o zugrăvi, el n-au apucat, ce apoi s-au zugrăvit cu poronca lui Niagoe vodă, cu văpséle şi cu aur.

7016, 1508. DOMN 12. DOMNIE 12. MIHNEA VODĂ 1.

Deci, după moartea Radului vodă boiarii nu să putea voi pre cine
vor pune domn. Că unii dzicea să fie unul, iar alţii altul. Şi era
gîlceavă între dînşii, după cuvîntul Evangheliii ce dzice: „Cînd să va
împărţi casa, atunce să va pustii." Şi aşia fiind ei împărecheţi, rădicară
f. 141v caznă asupra/lor, pintru păcatele lor, cum dzisése fericitul Nifon, şi
pusără domn în scaunul ţărîi pre Mihnea, ficiorul Dracii armaşul. Şi
cum apucă domniia, îndată să dezbrăcă lupul de piiale<a> cia de oae
şi-ş<i> astupă urechile, ca aspida şi ca vasiliscul şi-ş<i> încordă arcul
şi găti săgeţi de a săgeta şi sabiia o fulgera şi mîna şi-o întăriia spre
rane. Şi prinse pre toţi boiarii cei mari şi aleşi şi îi munci cu multe
munci cumplite şi le luă toată avuţiia. Şi să culca cu giupînésăle şi cu
fételе lor, înaintea ochilor lor. Deci unora li-au tăiat nasurile şi
budzele, prin alţii i-au înecat, iar pri unii i-au spîndzurat. Iară el să
îmbogăţiia şi creştea ca chedrul pîn-la ceriu şi-ş<i> împlea toată voia sa.
Iară pre un niam care era mai ales şi mai temător de Dumnedzău,
căruia îi era numele de moşiia Banovţi, adică Băsărăbeşti, el cu multe
amăgéle şi şutéle şi cu gréle giurămînturi să lega cu boiarii, carii era de
acel niam, că nu-i va omorî, nice le va face nice o nevoe. Şi făcu şi
cărţi de giurămînt şi de afurisanii, Iară el în toate dzilele săpa groapă şi
cugeta cum va putea face să pardză şi niamul lor, ca să nu să mai
pomeniască în Ţara Panoniei.

Iară rugăciunea svîntului Nifon nu-l slobodziia, nice îl lăsa să le
facă nice un năcaz, ce toate meşterşugurile lui céle viclene, ca nişte
paingini să strica. Iară el fiind îndemnat tot de răutatea firii sale,
chemă pre Stoican, svétnicul său cel mai mare şi intră numai cu
f. 142 dînsul/în pivniţa domniască şi scoasă pe pivniceri afară. Iară cu voia
lui Dumnedzău rămasă un copil, care era şi el de acel niam, spre care
făcea sfat să-l piardză. Şi dacă vădzu pre nedreptul domn că întră în
pivniţă, el să împlu de frică şi de groază şi, neavînd unde fugi, întră
într-o bute deşartă de să ascunse; că aşia tocmi Dumnedzău. Şi cum

---

1 marmură / bisérică // 2 Iar / ci // 3 porunca / Neagoe / *după* aur *anulat*: Domnit-au // 4 *lipseşte* C / *lipseşte* 7016... domnie 12 / *după* vodă *ad.* 7016 / *lipseşte* 1 / *ad.marginal* Mihnea, 7016 A / *ad.marginal* Radului vodă A // 6 domnu / zicea / *lipseşte* iar // 7 dînşii /zice // 8 atunci / aşa / împărecheaţi // 9 pentru / zisése // 10 puseră domnu ţării pre Mihnea vodă, feciorul // 11 dăzbrăcă / de pielea oii // 14 boerii /şi-i // 15 jupînesile // 16 fétile / le-au // 17 buzile / pre / *lipseşte* iar /unii] alţii / *ad.marginal* Mihnea, 7016 A / spînzurat / Iar // 18 cer / umplea // 19 Iar / neam / Dumnezeu // 20 Banovschi / Basarabeşti // 21 amăgele / jurămînturi / care // 22 neam / nici[1-2] // *lipseşte* şi // 23 jurămîntul / afurisenie / Iar / zilile // 24 piiarză /neamul // 25 pomenească // 26 Iar / sfîntului / sloboziia / nici // 27 nici / ci / meşteşugurile // 28 păianjeni / Iar / *lipseşte* de / răotatea // 29 chiema /sfétnicul // 30 pimniţa domnească / scoase / Iar // 31 Dumnezeu rămase / tot de acel neam // 32 piiarză / daca văzu / domnu // 33 pimniţă / *lipseşte* el / umplu // 34 deşartă]seacă / aşa / Dumnezeu //

intră în pivniță domnul cu Stoican, începură a să sfătui cum și în ce chip vor face să piardză pre acel niam, cugetînd că nu iaste nime în pivniță să audză. Deci, dacă obîrşi sfatul, chemă pivnicérii şi zisă să le dea să bea vin de unde va fi mai bun. Şi dacă băură eşi domnul şi Stoican den pivniță véseli, gîndind că n-au audzit nime sfatul lor cel viclian. Deci după dînșii eşi şi copilul furiş şi nu spusă nemărui, nemic, ce-ş<i> căuta triaba şi slujba sa, pîn-află vréme şi prilej de spuse părinților şi niamului său celui mai mare toate lucrurile şi vicleşugurile călcătoriului de giurămînt domn.

Deci ei, dacă audziră aşia şi cunoscură că sînt adevărate cuvintele lui, ei să adunară de să sfătuiră şi luară avuție şi oameni cît putură şi trecură Dunărea de céia parte şi scăpară toț<i> den cursa Mihnii vodă, călcătoriul de giurămînt, că era Dumnedzău cu dînşii şi rugăciunile svîntului Nifon, patriiarhul. Şi nu putea nime să să potrivască lor, ca şi lui Moisii, marele proroc.

Iară zvăpăiatul domnu, dacă audzi de pribegirea lor, de părére rea i f. 142v să/schimbă firea şi bucuriia i să întoarsă în tristăciune şi-ş<i> arătă mîniia şi urgiia ce avea spre dînşii. Şi altă nemică nu putu să le strîce, ce în pizmă li-au arsu curțile şi casăle li-au răsipit. Iară cîți au aflat de acel niam rămaşi, pre toți i-au muncit cu multe feliuri de munci; pre unii i-au şi omorît. Şi mănăstirea lor, care o făcusă ei pre rîul Bistriții, den temelie o au răsipit. Şi besérica Svinților Apostoli, carele o zidise Niagoe, socotitoriul lui sveati Nifon, să fie de îngroparea morților, iar o au sfărîmat. Încă şi pomii i-au tăiat şi i-au dezrădăcinat. Şi rădică mare goană asupra acelui niam blagoslovit. Iară preoților de prin satele lor, tuturor li-au tăiat nasurile, spre batgiocura bésericii. Şi să ispitiia şi să sfătuia să ardză pre toți egumenii de pre la toate mănăstirile; şi alte răutăți multe vrea să facă.

Ce Dumnedzău cel văzătoriu de inimi şi de cugete nu vru să lasă să cadză drepții în mînule muncitoriului, ce-i mîntui de moartea cia cumplită. Deci acei boiari drepți, pre carii îi ferisă Dumnedzău den mînule muncitoriului de carii să dzisă mai sus, mérsără la Împărăție şi spusără înaintea împăratului toate răutățile Mihnii vodă. Iară f. 143 împăratul, dacă audzi aşia şi înțăliasă că sînt cuvintele lor/adevărate, făcu sfat de<n>preună cu dînşii, socotind în ce chip va putea goni pre Mihnea vodă den scaunul Țărîi Panoniei. Domnit-au Mihnea vodă ani 2.

---

1 domnul în pimniță // 2 piarză / neam / cugetînd]socotind / nimeni // 3 pimniță / ca să auză / daca / obîrşi]sfîrşiră / chiamă / pivnicerii / zise // 4 daca / şi]şi cu // 5 din pimniță / gîndindu că nu i-au auzit nimeni/ // 6 viclean / spuse / *ad.marginal* Mihnea 7016 A / nimunui, nimic, ci-ş<i> // 7 treaba // 8 neamului // 9 jurămînt domnu // 10 daca auziră aşa // 11 lui]copilului / să adunară şi ei // 12 trecu / ceia // 13 *lipseşte* călcătoriul de giurămînt / Dumnezeu / dînşii// 14 sfîntului / *lipseşte* patriiarhul / nimeni / împotrivească / *lipseşte* lor // 16 Iar / daca auzi dă // 17 întoarse întru întristăciune // 18 alt nimic nu putea / strice // 19 le-au[1-2] / casile / risipit / Iar // 20 neam // 21 făcuse// 22 din / bisérica Sfîntului Apostol Petru şi Pavel / care // 23 Neagoe / sfeti / *ad.marginal* Mihnea 7016 A // 24 dăzrădăcinat // 25 acestui neam / Iar / du prin // 26 le-au / batjocura biséricii / ispitea // 27 *lipseşte* şi să sfătuia / arză / du pre // 28 răotăți // 29 Ci Dumnezeu /văzător / lase// 30 cază/ mîinile muncitorilor, ci-i / de]din / cea // 31 carei /ferise Dumnezeu din mîinile muncitorului de carei zisem // 32 mérseră // 33 spuseră / răotățile / Iar // 34 daca auzi aşa / înțelése // 35 dinpreună // 36 din / Țării / Şi au domnit / ani 3 //

7018, 1510. DOMN 13. DOMNIE 13. VLADUL VODĂ 1.

Pus-au Împărăţiia domn pre Vladul vodă, fratele Radului vodă, care fusése domn înaintea Mihnii vodă, de care s-au spus mai sus, căci boiarii îl cerşură pre acela de la împăratul. Deci dzisă împăratul cătră dînşii: „Iată, eu vă dau pre dînsul în mînule voastre şi pre voi în mînule lui, iară pre Dumnedzău în mijlocul vostru. Deci, de veţ<i> face lui vreun vicleşug, sau de va face el voaă, Dumnedzău să vă piardză de pre faţa pămîntului, cu tot niamul vostru." Iară ei dziseră toţi: Amin. Şi giurară giurămînt Vladului vodă dintrpreună cu boiarii înainte<a> paşii Dunărei. Şi le déde împăratul oaste mare şi purceasără. Şi dacă sosiră la Dunăre, iară făcură giurămînt înainte lui Mehmet paşa al Dunării şi dzise niamul Băsărăbeştilor aşia: „De vom îmbla noi cu vicleşug şi de nu vom sluji noi domnului nostru, Vladului vodă, în dreptate, să să piardză niamul şi numele nostru dintr-această ţară în veci." Şi dzisără toţi: Amin.

Aşijdirea şi Vladul vodă dzisă cătră Mehmet paşa: „De voi face eu
f. 143[v] acestui niam vreun rău, sau vreun vicleşug, sabiia ta să tae/capul mieu cu mare ruşine şi să pierdzu niamul mieu dintr-aciastă ţară." Şi iară dzisără toţi: Amin. Şi aşea trecură Dunărea cu toată oastea. Şi dacă trecură împărţiră oastea în 3 polcuri; şi un polc luă Niagoe, nedejduindu-să pre ruga svîntului Nifon, părintele său.

Iară Mircea, ficiorul Mihnii vodă, dacă înţăliasă aşa, mérse pre supt cumpăt la Mănăstirea Cotmeana, care să chiamă Ospăţul cel de sară, adică mitohul Coziei şi de năprasnă să făcu gîlceavă mare de oastea lui Niagoe. Şi audzind acéstea Mircea ficiorul Mihnei vodă, di grabă numai ce au scăpat cu un ficior a lui Stoican pri o feriastră, noaptea, desculţi, deşcinşi şi făr-de şlice. Iară Niagoe îi tăia oastea. Iară pre cîţ<i> nu i-au tăiat, pre toţ<i> i-au prinsu vii; numai ce scăpă ficiorul muncitoriului Mihnii şi a lui Stoican, disculţi şi deşcinşi, cum s-au dzis, iar armele li-au luat. Şi împăcă mănăstirea şi călugării de frică ce avia.

Iară ficiorul Mihnei vodă au mersu la tată-său şi i-au spus toate cu multă frică. Iară el, dacă audzi aşia, să spăriia şi dzisă cătră dînşii: „Cine au făcut voao aceasta?" Ei dzisără: „Niagoe, vătavul de

---

1 *lipseşte* C / *lipseşte* 7018... domnie 13 / după vodă *ad.* 7018 / *lipseşte* 1 // 2 domnu // 3 carele / *ad.marginal* Vladul, 7018 A / domnu / spus]arătat // 4 cerşură]cerură / *lipseşte* pre acela / zise // 5 mîinile // 6 iar / Dumnezeu // 7 lui]voi / *lipseşte* voao / Dumnezeu // 8 piiarză / du pre / neamul / ziseră // 9 giurară]făcură / Vladul / dintr-preună]şi / boerii // 10 paşii]Mehmet paşîi al // 10-12 *lipseşte* Şi le déde împăratul... al Dunării // 12 zise neamul Basarabeştilor aşa // 13 umbla /*după* cu *ad.*vreun / Vlad // 14 piiarză neamul / *lipseşte* şi numele / *lipseşte* dintr-această ţară // 15 ziseră // 16 Aşjderea / zise // 17 neam // 18 pierz neamul / iar ziseră // 19 aşa // 20 Şi o împărţiră în trei părţi, polcuri / polcu / Neagoe // 21 nădăjduindu-să / pre]spre / sfîntului / părintelui // 22 Iar / feciorul / daca înţelese / *ad.marginal* Vladul, 7018 A // 24 seara / metohul Cozii /*lipseşte* mare // 25 Neagoe / auzind acestea / feciorul Mihnii / de grab // 26 fecior al / pre o fereastră // 27 *lipseşte* şi făr<ă> işlice / Iar Neagoe // 28 Iar // 29 feciorul / Mihnii vodă]al / *lipseşte* disculţi şi deşcinşi // 30 zis mai sus / le-au // 31 frica / avea // 32 Iar feciorul Mihnii // 33 Iar / daca auzi aşa / sperie / zise / cătră dînşii]cătr-înşii // 34 ziseră / Neagoe vătaf de vînători //

vînătoare." Aceasta audzind Mihnea vodă să împlu de frică şi dzisă: f. 144 „De vréme ce făcu/puiul leului aşia, dar cînd va veni leul cel mare, ce va face?" Şi îndată să sculă din scaon şi fugi în Ţara Unguriască. Şi acolo să deşteptă dintr-acia frică. Iară alţii să răsipiră prin toată Ţara Munteniască şi nu era nimi să le agiute. Că aşia agiută ruga fericitului Nifon şi mîniia céia ce au prorocit svinţiia sa s-au împlut.

Deci şedzu în scaun Vladul vodă şi veni toată ţara de i să închină şi-i aduse daruri multe şi să întoarsără iar cine pre la casă-ş cu mari bucurie. Iară Vladul vodă, cu agiutorul lui Dumnedzău, creştea întru mai mari bunătăţi şi în cinste, pîn<ă> cît au ţinut sfatul acelui niam drept.

Iară Mihnea vodă au cădzut în eresul hulei Duhului Svînt. Că iată cum iaste tot ţinutul apusului, de putredzéşte cu marele Rîm în erésele sale, să făcu Mihne<a> vodă papistaş. Şi cum au perit al doile<a> Iulian, călcătoriul, pintru închinarea idolilor, aşia şi acesta, pintru luptarea Duhului Svînt. Că s-au împrietenit cu ungurii şi au împletit mreji viclêne asupra tînărului Vladul vodă şi veniră asupră-i.

RĂZBOIUL VLADULUI VODĂ CU MIHNEA VODĂ LA GHERGHIŢ<A>.

Dacă să loviră oştile, iară Danciul, marele vornic, agiută Vladului f. 144v vodă/că era şi el de un niam iar bun şi drept şi biruiră pre oastea călcătoriului şi hulitoriului Mihnei vodă, şi fugiră toţi ruşinaţi, în Ţara Unguriască. Şi vini mîniia lui Dumnedzău pre Mihnea vodă, al doile<a> Iulian, şi fu rănit de vitiazul Dumitru Iacîşci şi muri. Pre carele trimisése Dumnedzău ca şi pre svîntul mucenic Miercurie asupra păgînului Iulian şi ca pre sveatîi Nistor, de au ucis pri Liia, cu gura lui sveati Dimitrie, aşia şi acest Dumitru Iacîşci, pintru ruga lui sveati Nifon au rănit şi au omorît pre urîtul muncitor, pre Mihnea vodă. Iară de Vladul vodă eşi véste pretutinderea pintru războiu şi pintru năroc bun, pîn<ă> cînd au ţinut sfatul acelui niam ales de Dumnedzău al Băsărăbeştilor. Iară dacă lepădă sfatul acelui niam şi priimi a altora, ca Avesalom, ficiorul lui David, cînd s-au sculat asupra tătîne-său, aşea

---

1 auzind /umplu /*după* zise *ad.*cătră dînsîi // 2 aşa // 3 face]fi / scaun / Ungurească // 4 dăşteptă / dintr-acea / Iar / risipiră // 5 Muntenească / nimeni / ajute / aşa / ajută / fericitului]sfîntului // 6 sfinţiia / umplut // 7 şăzu / *ad.marginal* Vladul, 1510 A // 8 întoarseră iarăş cineş / case-ş // mare // 9 Iar Vlad / ajutoriul / Dumnezeu// 10 cît]cînd / neam// 12 Iar / căzut / eresiia / *lipseşte* hulei / Sfînt // 13 putrézéşte / eresiile // 14 *lipseşte* să făcu Mihne<a> vodă papistaş B, *ad.marginal* A / doilea Iuliian // 15 pintru]întru / aşa / pentru // 16 Sfînt // 17 Vlad // 18-19 *lipseşte* C // 20 Daca / iar / ajută // 21 că]şi / neam / *lipseşte* iar // 22 Mihnii // 23 Ungurească / veni / Dumnezeu / doilea Iuliian // 24 viteazul / *lipseşte* Dumitru / Iacşi // 25 îl trimisése / Dumnezeu / sfîntul / Mercurie // 26 Iuliian / sfeti Nestor / pre Lie / gura]ruga // 27 sfeti / aşa / Iacşe / pentru ruga sfîntului Nifon // 28 *după* Mihnea *ad.* şi stătu ca Fineas în Ţara Madianului pentru ovrei şi fură lucrurile lui pre îngăduinţă. Aşa şi acest Dumitru stătu şi fu pre îngăduinţa tuturor. Şi să opri războiul şi dobîndi laudă den neam în neam C / Iar // 29 vestea pretutindinea pentru / *ad.marginal* Vladul, 7018 A / *lipseşte* pintru / noroc // 30 acel sfat al acelui neam / Dumnezeu // 31 Basarabeştilor / Iar daca / neam / a]al // 32 ficiorul / aşa //

şi Vladul vodă au priimit sfatul fărădelegiuitoriului Bogdan şi sări asupra acelui fericit de Dumnedzău niam, atunce pogorî şi pre dînsul mîniia lui Dumnedzău. Că dacă să iuţi Vladul vodă şi să aţiţă foarte mînie mare asupra acelui niam drept, care tocmisă şi ijderîse Bogdan cel făr-de lége, pre carele afurisise fericitul Nifon şi l-au lepădat din svînta besérică pintru prea curviia lui, cum s-au spus în cuvîntul mai dentîi, grăia minciuni cătră domnu pintru tînărul Niagoe, dzicînd aşia: „Doamne, eu am înţăles cu adevărat că Niagoe va să te scoaţă din f. 145 scaon/. Iară tu nevoiaşte să-i sfărîmi capul, sau să-i tai nasul, sau să-i scoţi un ochiu."

Deci domnul foarte priimi sfatul lui, păindu-i că iaste adevărat. Şi să ispiti să facă acest lucru şi trimise să aducă dintru acel niam drept pre iubitul Niagoe la dînsul. Iară alţi boiari, dacă înţăliasără, dzisără domnului: „Doamne, părăséşte-te de aceasta, nu asculta cuvintele lui Bogdan. Că Niagoe iaste cu adevărat ficior al nostru şi nu are întru sine vicleşug, cum ştiu toţi boiarii Ţărîi Munteneşti, cu toată adeverinţa."

Iară domnul dzisă: „Dacă iaste aşa, voi îl aduceţ<i> şi giuraţ<i> pintru dînsul." Iară ei nevoia să-l împreune, să stea cu Bogdan de faţă. Ce el, călcătoriul şi afurisitul, totdiauna sfătuia pre domnu, spre uciderea lui Niagoe şi a niamului lui. Aşia totdiauna, îndemnînd Bogdan pre domn, să aprinsă cu mînie spre uciderea lor şi vrea să nu ştie nime de aceasta. Şi de n-ar fi trimis Dumnedzău pre un călugăr de li-au spus, pri toţ<i> i-ar fi pierdut. Ce cu agiutoriul lui Dumnedzău şi pintru rugăciunea svîntului Nifon să mîntuiră de mîniia şi de moartea cia năprasnică şi au scăpat la un ostrov, din care au trecut Dunărea. Şi mérse la Mehmet paşea şi-i spuseră toate patimile cîte li s-au întîmplat f. 145v de Vladul vodă. Iară paşia să aprinsă cu mînie şi strînsă oaste mare/şi trecu Dunărea dinpreună cu dînşii şi făcu războiu lîngă oraşul Bucureşti şi birui pre oastea Vladului vodă. Iară el vădzind oastea lui biruită şi cădzută vru să fugă. Iară cu împiedicarea lui Dumnedzău fu prinsu de oastea lui Mehmet paşe şi-l adusără pre Vladul vodă în Bucureşti, la paşia, legat.

Iară dacă-l vădzu paşea, dzisă-i cu ocară: „O, călcătoriule de giurămînt, iată, să-ţ<i> fie după cuvîntul giurămîntului tău şi să tae sabiia mea capul tău." Cum să şi împlu. Că însuş<i> paşa cu mîna lui i-au tăiat capul, în oraş în Bucureşti, supt un păr. Şi să împlu giudecata

---

1 Vlad / nelegiuitorului // 2 *lipseşte* de Dumnedzău / neam / atunci // 3 Dumnezeu / daca / Vlad / şi aţîţă mînie foarte mare // 4 neam / tocmise / ijderîse]aşăzase // 5 carele îl // 6 sfînta besérică pentru / spus]zis mai sus / *lipseşte* în cuvîntul mai dentîi // 7 pentru / Neagoe zicînd aşa // 8 înţeles / Neagoe // 9 Iar / nevoiaşti-te // 11 *lipseşte* foarte / părîndu-i // 12 dintr-acel // 13 *lipseşte* iubitul / Neagoe / Iar / daca înţeleséră / ziseră // 15 Neagoe / fecior // 16 Ţării Rumâneşti // 17 Iar / zise / Daca / juraţi // 18 pintru]pe / *ad.marginal* Vladul, 7018 A / Iar / îl înevoia / de faţă cu Bogdan cel afurisit // 19 Ce]Că / *lipseşte* călcătoriul şi afurisitul / totdeauna // 20 Neagoe / neamului / Aşa totdeauna // 21 s-au aprinsu // 22 nimeni / Dumnezeu // 23 le-au / pre / Ci / ajutoriul / Dumnezeu // 24 pentru / sfîntului // 25 cea // 26 merse / paşa / spuse // 27 Iar paşa s-au aprinsu / cu mînie]cu dumnezeiire spre răscumpărarea acelui neam (măcar deşi era păgîn) C / strînse // 28 *lipseşte* dinpreună / dînşii // 29 Bucureştii / Iar / văzînd // 30 căzută / Iar / Dumnezeu // 31 paşa / aduseră / Vlad // 32 legat la paşa // 33 Iar / văzu paşa zise-i / călcătorule // 34 jurămînd / *ad.marginal* Vladul, 7020 A / după jurămîntul tău ce ai făcut şi // 35 umplu // 36 umplu / judecata / *după* păr *ad.* ca şi pre Avesalom cînd îl săgetă Ioav, fiind el încurcat de păr de ramura unui stejariu în lunca Efremului C //

și răscumpărarea lui Dumnedzău cea driaptă. Și îi luară trupul de-l dusără la Mănăstirea den Dial, caré o făcusă frate-său, Radul vodă, de-l îngropară.

Iară pre cela ce-i dzicea ei pintru pizma ca să-l piardză, pri acela Dumnedzău cu voia sa și cu porunca sa l-au unsu și l-au pus domnu. Iară el nice într-un chip nu vrea să fie domnu, ci cu glas mare dzisă către tot nărodul: „Puneț<i> alt domnu, pre carele viț<i> vrea, de<n>preună și cu sfatul nostru, iar pre mini mă ertați, că nu voiu fi." Iară nărodul tot strîga și dzicea către dînsul: „Iată, nu va Dumnedzău să fie altul, nice noi, ce numai tu să fii noao domnu." Iară Vlad vodă au domnit ani 2/.

f.146

7020, 1512. DOMN 14. DOMNIE 14. NIAGOE BĂSĂRAB VODĂ 1.

Plecatu-s-au Niagoe vodă Băsărab a tot glasul noroadelor și luă corona și scaunul a toată Țara Rumîniască și îndată făcu giudecată și dreptate între oameni. Și rădică Niagoe vodă besérica cea cădzută și puse pre Macarie mitropolit a toată Țara Ungrovlahiei, Plaiului și Severinului, cu blagosloveniia lui Pahomie, patriiarhul Țarigradului. Deci dintr-aceia vréme, pînă astădzi, s-au potolit și s-au împăcat țara de gîlceavă și bésericile să veseliră. Că așia agiuta ruga svîntului Nifon.

Iară Bogdan cel afurisit vru să fugă. Ce giudecata lui Dumnedzău nu-l lăsă, pentru mozaviriia ce mozavirise spre svîntul Nifon și pentru vicleniia lui; ce cădzu în mréjea cia vicliană și-l apucară ca pre o hiară înșălătoare, caré să prinde cu amîndoao picioareli în cursă și să vînă el în lațul carele vrea să vînédze pre Niagoe. Că fugind de Niagoe vodă ca de leu, déde în Dunăre și scăpă de corcodel, iară de șarpe fu apucat și trimis la Niagoe vodă. Iară el, dacă-l vădzu într-atîta pediapsă îi dzise: „O, vai de tini, ocaainice, dar cădzutu-ți-s-au ție să faci viclenie ca aceasta, căci nu te-i temut de Dumnedzău, cela ce știe și véde toate știuteli și neștiutele? Dar pentru ce vărsă vicleșugul tău atîta singe?/

1 Dumnezeu / dreaptă / Și-i // 2 den Dial]Dealului / care o făcuse Radul vodă, frate-său, și-l îngropară acolo // 4 Iar / zicea / pentru / piiarză / pre // 5 Dumnezeu / *după* domnu *ad.* și au zis ca și Ieremiei prorocul: „Mai nainte de naşterea ta te-am semnat și te-am ales să fii mai mare întru israilteni C // 6 Iar / nici / zise către // 7 norodul / veț<i> // 8 dinpreună / mine // 9 Iar / norodul / striga / zicea către / Dumnezeu // 10 nici /ci / *după* domn *ad.* Iată, și aici să întîmplă cum și de dămult, în légea véche, Saul și-au eșit din minte și Ionathan au căzut de sabie, iar David fu rădicat împărat C / Iar / *lipsește* Iară Vlad vodă au domnit ani 2 C // 12-13 *lipsește* C / *lipsește* 7020... domnie 14 / Neagoe Basarab vodă, 7020 // 13 lipsește 1 / *ad.marginal* 7020, 1512 A // 14 Neagoe / Basarab // 15 coroana / scaonul / Rumânească / judecată // 16 întru / *după* Și *ad.* cum rădică David chivotul légii Domnului, așa și Neagoe vodă C / Neagoe / bisérica / căzută // 17 mitropolitul / *lipsește* Țara // 19 dintr-acea / pîn<ă> astăzi // 20 bisércile / așa / ajuta / sfîntului // 22 Iar / judecata / Dumnezeu // 23 mozavirise]făcuse / spre svîntul]sfîntului // 24 ci căzu / mréja cea vicleană / fiiară // 25 care / picioarele // 26 lanțul A / care / vînéze / Neagoe vodă / de]dă / Neagoe // 27 déte /iar // 28 Neagoe / Iar / daca-l văzu / *ad.marginal* Neagoe, 7020 A / pedeapsă / zise // 29 tine / ocaialnice // 30 te-ai / Dumnezeu // 31 știutele / sînge //

f. 146v Iată, de toate te ert, pintru Dumnedzău, şi de acum înainte să te pocăeşti de răutăţile. Iară avuţiile céle domneşti, care le-i luat tu fără dreptate şi le-i ascunsu, să mi le spui şi nu vei păţi nici o nevoe. Iară de nu, păcatul să fie pre capul tău şi sufletul tău.

Iară el nu vru să spue nemică, că-i întunecase diiavolul, cel ce-l iubiia el, mintea şi inima, pentru care lucru multe munci au luat, pîn-ce ş-au dat şi sufletul, cum au prorocit şi de aceasta svîntul Nifon, de au dzis că cu rea moarte va să moară Bogdan. Iară trupul lui nice fierăle, nice pasările, nice pămîntul nu l-au putut mînca; ce numai ce s-au pîrjolit şi au înegrit, întru răutatea tuturor. Şi pierdu Dumnedzău pre toţi vrăjmaşii lui Niagoe vodă şi i-au plecat supt picioarele lui şi toate avuţiile i li-au descoperit. Şi pămîntul izvorî bunătate şi roadă şi mulţămiia lui Dumnedzău toţi pintru domniia lui, căci că s-au spodobit a videa şi a avea domnu ca acela.

Deci îi veni cuget şi gînd bun, dumnedzăesc, în inima lui, ca şi mai dedemult svîntului Theodosie cel Mic, împărat, să mute moaşteli svîntului Ioan Hrisostom de la Cucus în Ţarigrad, ca să dea ertare şi tămăduire maicei sale, Evdoxiei împărătésăi. Într-acesta chip să asămînă şi creştinul Niagoe vodă; şi trimisă den boiarii săi cei credincioşi cu cărţi la Svîntul Muntele Athonului să aducă moaştele svinţii sale părintelui Nifon, patriiarhul, ca să curăţască şi să f. 147 tămăduiască greşala Radului vodă/şi a altora carii făcură svinţii sale rău fără de vină. Şi dacă sosiră boiarii la Sfetagora mérseră la Mănăstirea Dionisat şi să închinară beséricii, cum iaste obiceiul creştinesc. Şi luînd blagoslovenie de la părinţi, déderă cartea domnului în mîna egumenului şi a bătrînilor. Iară ei să închinară şi dacă cetiră cartea socotiră toate pre amănuntul şi să mierară toţi de acel lucru mare şi de cérérea domnului, cum vor face. Şi nice într-un chip nu cutedzară spre acel lucru să-l dea, nice vrea să lasă pre nimi să să apropiie să destupe mormîntul svîntului, ce numai să împlură toţi de frică şi de cutremur.

Iară sluga cea credincioasă ce era trimis pintru acel lucru, mérse la dînşii şi le dzise: „Svinţi părinţi, nice o frică de aceasta să nu aveţ<i>, ce să ne ertaţi, că noi ne nedejduim pe credinţa domnului nostru care are cătră svinţiia sa; nime nu va avia nice o primejdie, nice voi, nice noi." Atunce ei dzisără: „Faceţ<i> cum vă iaste voia." Şi îndată luă sapa, sluga cea mai mare, căruia îi era numele Danciul logofăt, şi

---

1 ertu pentru Dumnezeu / *lipseşte* şi de acum... de răutăţile // 2 Iar // 2-3 le-ai$^{1-2}$ // 3 Iar // 4 să fie păcatul pre capul / şi în // 5 Iar / nimic // 6 inima şi mintea // 7 *lipseşte* şi / sfîntul // 8 zis / Iar / nici / fiiarăle // 9 nici$^{1-2}$ / ci$^{1-2}$// 10 răotatea / Dumnezeu // 11 Neagoe // 12 avuţiile le-au / pă<mî>ntul // 13 mulţumiia / Dumnezeu / pentru / spodobit]învrednicit // 14 vedea / acela]acesta // 15 gînd şi cuget bun / dumnezeescu / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 16 sfîntului / moaştele sfîntului // 18 maicii / împărătésii /Într-acest // 19 asemînă / Neagoe / trimise din // 20 Sfîntul Munte / moaşte<le> // 21 sfintii / curăţească // 22 carei făcuse / *lipseşte* svinţii sale // 23 daca // 24 Dionisatul / bisérícii // 25 creştinescu / déteră // 26 *lipseşte* a / Iar / daca citiră // 27 amăruntul / mirară // 28 cererea / nici / cutezară // 29 nici / lase / nimeni // 30 dăstupe /sfîntului / ci umplură // 32 Iar /pentru /*ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 33 dînsîi / zise / Sfinţi / nici / *lipseşte* de aceasta / *lipseşte* nu // 34 noi nădăjduim pre // 35 sfinţiia / că nimeni / avea nici / nici$^{1-2}$ // 36 Atuncea / ziseră //

chiemînd credința domnului său care avea cătră fericitul Nifon, lepădă toată frica și începu a săpa, pînă agiunse de moaștele svîntului. Deci le f. 147v scoasă afară și le băgă într-un săcriiu de lemn, cu mirosală bună/. Și să adunară toți călugării de la toate mănăstirile și veniră de să închina svîntului și săruta moaștele, mulțămind lui Dumnedzău celui ce au proslăvit pre robul său cel mult nevoitor și dzisără: „Fericita pomenirea ta, Nifone, îndreptătoriul părinților și învățătoriul a toată lumea." Și îndată arătă Dumnedzău minune, că vindecă pre un călugăr care era de mulți ani mut și pre altul de durérea capului și pre altul de friguri și pre alții, pre mulți, de multe feliuri de boale îi tămădui.

Deci îl grijiră bine și cu cinste, ca pré un cinstit și-l trimisără în Țara Panoniei la domnul Niagoe vodă. Și trimisără cu svinția sa și pre chir Neofit, om ales și svînt, asămînîndu-să părinților celor mai dedemult, carele era den cetatea Ahila, den Evropa Elispondului, și cu alți călugări de la mănăstire. Și dacă sosiră în Țara Româniască, de grabă făcură știre domnului Niagoe vodă. Iar el adună tot clirosul beséricii și toți boiarii, așteptînd pre părintele său cel sufletesc. Și dacă sosiră la scaon, iară domnul cu credința sufletului și a inimii cuprinse coșciugul cu moaștele svîntului în brață, știind că sint ale iubitoriului său, și le săruta cu lacrimi și cu multă veselie, împreună cu tot norodul creștinescu. Și dusără săcriiul cu moaștele svîntului, cu toț<i> f. 148 oamenii/, întru cinstita Mănăstirea Dialul, unde iaste hramul svîntului și făcătoriului de minuni ierarh Nicolae și-l pusără diasupra mormîntului Radului vodă. Și făcură bdenie toată noaptea, împreună cu domnul Niagoe vodă, rugîndu-să svinții sale pintru ertăciunea păcatului Radului vodă, care făr<ă> dreptate au lepădat pre svîntul de la sine și l-au gonit den țara sa (căutaț<i> ce făcu Dumnedzău). Cînd fu despre svîrșitul Utrenii, vrînd Dumnedzău să arate aiave ertarea păcatului Radului vodă și a altora carii făcusă nevoe și scîrbă svîntului, vădzu singur Niagoe vodă descoperire ca aceasta de la Dumnedzău, unde s-au rupt scoabele céle de fier și acoperemîntul mormîntului Radului vodă și degrabă să desfăcură marmurile și să ivi den lontru trupul Radului vodă groznic și întunecat, plin de punoi și de putoare. Și, iată, îndată să deșchisă săcriiul cu moașteli svîntului Nifon și izvorî de la svîntul izvor de apă și spălă tot trupul Radului vodă și arătă luminat. Iară apoi iar toate încuetorile și pietrile singure s-au închis și s-au încuet, ca și mai nainte. Și să arătă și Radul vodă lui Niagoe vodă și îi făcu mare mulțămire pintru lucrul cel de milostenie ce au făcut

---

1 fericitu // 2 ajunse / sfîntului // 3 scoase / sicriu / mireosală // 4 închinară sfîntului // 5 mulțumind / Dumnezeu // 6 ziseră / Fericită // 7 îndrept<ăt>oriul / învățătoriule // 8 Dumnezeu // 9 durerea // 11 trimiseră / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 12 Neagoe / trimiseră / sfinția // 13 asemînîndu-să / *lipsește* mai // 14 din[1-2] // 15 daca / Românească / de grab // 16 Neagoe // 17 biséricii / daca // 18 iar / coprinse // 19 sfîntului / brațe / sînt // 20 lacrămi // 21 duseră / sicriul / sfîntului // 22 Mănăstire Dealul / sfîntului // 23 făcătorului / puseră deasupra // 25 Neagoe / sfinții / pentru // 26 fără de dreptate / sfîntul // 27 din / Dumnezeu // 28 sfîrșitul / Dumnezeu // 29 care făcuse / sfîntului văzu // 30 Neagoe / *ad.marginal* Niagoe, 1512 A / Dumnezeu // 32 degrab / din lăuntru // 33 groaznic / punoi]puroi // 34 deșchise / moaștele sfîntului // 35 sfîntul / și-l arătă // 36 Iar / *lipsește* iar // 37 încuiat / Neagoe // 38 și-i făcu / mulțumire pentru / cel]ce //

pentru dînsul. Şi îndată fu un sunet aşia, oarece, şi să dusă denainte<a> ochilor lui. Iară Niagoe vodă să spăriia şi-ş<i> vini în
f. 148v fire/şi socoti de minunea svîntului Nifon cum iaste adevărat<ă> ertarea Radului vodă. Şi mulţămiia lui Dumnedzău de aceasta şi svîntului Nifon, făcătoriul de minuni, cum apoi vădzu şi cu ochii săi, aiave, trupul Radului vodă, ertat. Aşijdirea şi altă minune făcu svinţiia sa, că <să> arătă însuş<i> svinţiia sa lui Niagoe vodă şi-i dzisă: „Fătul mieu, Niagoe, socotéşte cu dedinsul şi vedzi că toţi mă ţin svîntu, căci că sint cu darul cel bun al Duhului Sfînt şi toţi sărută cu credinţă moaştele méle şi să împlu îndoit de dar bun. Numai cutare boiar (şi-i spuse numele cari iaste) n-are credinţă cătră mine, nice sărută moaştele méle. Ce ia aminte de vedzi lucru adevărat." Şi cum dzisă, aşia fu nevădzut.

Iară Niagoe vodă, dacă să deşteptă căută şi vădzu pre toţ<i> oaminii sărutînd moaştele svîntului, iară cela ce-l spusése svinţia sa, el trecu cu meşterşug, ca-ntr-anscunsu şi nu-i băgă nime sama. Iară Niagoe vodă, dacă vădzu aşia, el îl chemă la sine şi-i dzise: „Ce va să fie aceasta, că toţi boiarii şi oaminii sărută moaştele svîntului, iară tu nu vei să le săruţi? Dar în ce chip huleşti pre svinţia sa aşa?" Iară boiarul acela, dacă audzi aşia, îndată-l cuprinse frica şi cutremur, cît îi mai
f. 149 eşiia sufletul, de nu vrea mărturisi pre svinţiia sa/că iaste sfîntu şi îndată chemă numele svîntului Nifon şi déde laudă şi mulţămire svinţii sale, pentru mila ce făcu cu dînsul. Şi dentr-acel ceas mare credinţă avea acel boiar cătră moaştele svîntului Nifon. Aşijdirea şi alte ciudése multe şi arătări făcea Dumnedzău în toate dzilele cu moaştele preacuviosului său. Şi tot cine mergea la dînsul şi chema numele svinţii sale într-agiutor, toată vindecarea şi sănătatea dobîndiia.

Deci domnul Niagoe vodă vădzind că fac moaştele svîntului atîtea minuni, déde de făcu săcriiu de argint curat şi-l polei cu aur şi-l înfrumuseţă cu mărăgăritar frumos şi cu alte pietri scumpe. Şi diasupra au scris chipul svîntului întreg, iară gios, la picioarele svîntului să scrise pre sine în genunche, rugîndu-să svinţii sale. Şi-l trimise cu mare cinste la Mănăstirea Dionisatul, împreună cu svinţiia sa chir Neofit mitropolitul, şi cu crédincioşii săi boiari. Şi dacă-l duseră la mănăstire iară călugării de acolo déderă lui Niagoe vodă poclon capul svîntului şi o mînă şi blagoslovenie de la părinţii cei svinţi carii era în mănăstire, ca să fie de svinţire şi de agiutor domnului. Iară el priimi

---

1 *lipseşte* aşia / oareşce / duse dinaintea // 2 Iar Neagoe / sperie şi vinindu-şi // 3 sfîntului // 4 mulţumi / Dumnezeu / *lipseşte* de aceasta / sfîntului // 5 văzu // 6 Aşîjderea / *lipseşte* făcu svinţiia sa // 7 sfinţiia / Neagoe / zise / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 8 Neagoe / socoteşte / deadinsul / vezi / sfîntu // 9 sînt // 10 umplu / *după* spuse *ad.* şi // 11 care / nici // 12 vezi / zise / aşa / nevăzut // 13 Iar Neagoe / văzu // 14 oam<en>ii / sfîntului / iar / sfinţiia // 15 meşterşug cam într-ascunsu / nimeni seama. Iar Neagoe // 16 daca văzu aşa / chiema /zise // 17 boerii / oamenii / sfîntului / iar // 18 pe sfinţiia sa / Iar / boiariul // 19 daca auzi aşa / coprinse // 20 sfinţiia // 21 chiemă / sfîntului / déte / mulţumire/ sfinţii // 22 dintr-acel // 23 sfîntului / aşîjderea // 24 Dumnezeu / zilele // 25 Şi toţ<i> cei ce mergea / chiema / sfinţii // 26 într-ajutor / dobîndea // 27 Neagoe / văzînd / sfîntului / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 28 *lipseşte* déde de / un sicriu // 29 deasupra // 30 sfîntului[1-2]/ iar jos // 31 genuche / sfinţii // 32 sfinţiia // 33 daca-l // 34 iar / déteră / Neagoe / *lipseşte* poclon // 35 sfîntului // 36 sfinţire / ajutor / Iar //

acéle daruri cu mare bucurie şi le purta tot cu sine, pri unde mergea, şi în curte şi în besérică; iară în cale le purta în carîtă.

Iară în Muntele Athonului, pe groapa svîntului, zidi f. 149v besérică/frumoasă în numele svîntului Nifon, iară mănăstirea o au îmbogăţit cu multă avuţie şi multe zidiuri au făcut şi înalte. Aşijdirea şi mănăstirea lui Hariton, caré de obşte să chiamă Cotlomuz, care o au început a o zidi din temelie Radul vodă, iar Niagoe vodă o au săvîrşit şi cu toate frumuséţăle şi podoabele o au împodobit, din lontru şi den afară, iară împregiur i-au făcut zid. Mai făcut-au besérica svîntului Nicolae, făcătoriul de minuni, cu turle şi chilii şi trapezării, pivniţ<e>, magherniţ<e>, magupie, grădină şi poartă mică şi mare, bolniţ<ă> şi ospătărie şi jitniţ<ă> şi vistierie şi alte case de toată triaba. Iar besérica şi chiliile li-au împlut de frumuséţe şi li-au săvîrşit de acoperemînt, iară besérica cu tinda o au învălit cu plumbu şi o au şi tîrnosit, cu blagosloveniia arhiereului şi a protului şi a altor egumini de la alte mănăstiri. Şi făcu cinste mare tuturor şi-i dărui cu daruri mari şi să dusără cineş pre la locurile sale, cu mare bucurie, mulţămind lui Dumnedzău.

Făcut-au şi o pristanişte în Ascalon, la maré, să fie de corăbiiari, şi o corabie mare şi alta mică, cu tot ce trebuiaşte. Şi o au zidit cu zid împregiur şi au făcut o culă cu arme şi cu tunuri, să le fie de pază. Şi f. 150 alte metohuri, cu de toate, au zidit şi au făcut şi bine li-au/tocmit din care are mănăstirea mult venit şi i-au pus numele Lavra cea Mare a Ţărîi Munteneşti.

Iară Lavra svîntului Athanasie, toată besérica cea mare, cu oltariul şi cu tindzile li-au înoit şi au împreunat plumbul cel vechiu cu altul nou şi o au coperit toată de iznoav<ă>. Şi clisernіţa o au zidit din temelie şi au făcut vase de triaba bésericii, de aur şi de argint, şi zăvése cusute cu sirmă de aur preafrumuşeţate au dat. Şi i-au făcut şi mertic mare, cîte 200.000 <sic> de taleri de an.

Iară în Lavra Ivirului a lui sveatîi Iftimie, făcătoriul de minuni, pre sus, pre zidiuri au adus apă cu urloae ca de 2 mile de loc de departe şi cu multă avuţie o au îmbogăţit. Iară doamna lui, Déspina, dat-au o zăveasă cusută tot cu sirmă de aur şi preaînfrumuseţată să o pue înainte<a> svintei şi făcătoarei de minuni icoane, în care iaste scris chipul preacuratei Ficioare şi Maicii lui Dumnedzău Mariei, care să chiamă Portăriţă, care au vinit pré maré la acia mănăstire cu mare minune, cum să află scris de dînsa.

---

1 acele / *după* bucurie *ad.* ca şi Moisi prorocul tablele legii vechi C / pre // 2 biserică / iar // 3 Iar / sfîntului // 4 biserică / sfîntului / iară mănăstirea o au]şi o au // 5 ziduri înalte au făcut. Aşîjderea // 7 a zidi / Neagoe // 8 *lipseşte* şi / frumuseţile / lăuntru / din // 9 afară şi i-au făcut zid împrejur / biserica lui sfeti / *ad.marginal* Neagoe, 1513 A // 10 pimniţă // 11 *lipseşte* şi [2] // 12 jîcniţă / treaba / biserica // 13 le-au umplut / le-au // 14 iar biserica / *după* plumbu *ad.* şi au pus sticle pre la toate ferestrile C / au tîrnosit // 15 egumeni // 17 duseră / locurile]casile / mulţumind // 18 Dumnezeu // 19 mare // 20 mai mică / toate ce le tribuiaşte // 21 împrejur / să]ca să // 22 le-au întocmit // 24 Ţării// 25 Iar / sfîntului / biserica // 26 tinzile le-au // 27 acoperit // 28 treaba bisericii / zevése // 29 sîrmă / înfrumuseţat / făcut mertic // 30 200.000]10.000 C / de an]pe an // 31 Iar / Iverului / sfeti Eftimie / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 32 ziduri / cu]pe // 33 Iar / Despina // 34 zăvească / sîrmă // 35 înaintea sfintei / *lipseşte* şi / icoană / scrie]zugrăvit // 36 Fecioară a Maicii lui Dumnezeu ca<re> // 37 ca<re> / venit pre mare / acea //

f. 150v Iară la Mănăstirea Pantocrator au făcut mari zidituri/, ca şi la Iver şi au dăruit multe daruri. Aşijdirea şi în lavra cea mare a Hilindariului, iar au adus apă, tot ca la Iver. Iară în lăudata Mănăstirea Vatopedului tocmi să să dea milă pre an ca şi la Lavra lui sveati Athanasie. Şi au pus pre făcătoarea de minuni icoana Précistii un măr de aur cu mărăgăritar şi cu pietri scumpe şi zidi şi pivniţ<ă> mare den temelie.

Aşijdirea au împodobit şi în mare<a> Mănăstirea Xeropotam, că au făcut o trapezărie din temelie şi pivniţ<ă>. Iară la sveatîi Pavel au zidit o culă din temelie, să fie de straje. Ce vom mai înmulţi cuvintele, spuind toate mănăstirile pre rînd, că toate mănăstirile den Svîntul Muntele Athonului li-au îmbogăţit cu bani şi cu vase; şi dobitoace încă li-au dat şi multe zidiuri au făcut şi fu ctitor mare a toată Sfetagora.

Iară besérica cea mare, săbornică, den Ţarigrad, au adunat plumbul cel vechiu şi au cumpărat altul nou încă mai mult şi o au coperit toată de iznoavă. Şi toate chiliile din Patrierşie li-au înoit şi Patrierşiia cu bani şi cu multe daruri o au îmbogăţit şi i-au făcut şi mertic mare.

Iară svînta cetate a Ierusalimului, Sionul, caré iaste muma beséricilor, iarăş<i> o au dăruit şi o au îmbogăţit, dinpreună cu toate beséricile din pregiurul ei; şi alte mănăstiri de la răsărit, f. 151 toate./Aşijdirea şi în măgura Misiei, Mănăstirea Orescului, unde sint moaştele svîntului Grigorie, făcătoriul de minuni, tinda beséricii o au zidit şi o au acoperit cu plumbu şi pe tronul cu moaştele au făcut un cerdăcel de piiatră şi l-au zugrăvit frumos şi l-au poleit, iară pe tronul svintelor moaşte au pus un covor de mătasă cusut tot cu sirmă. Şi la metohul aciiaş mănăstiri, care să chiamă Menorliţa, au zidit o casă mare, să fie de odihna mănăstirii, în caré să făcea toate slujbele ce trebuia.

Iară în Elada, pre svînta mănăstire anume Metior o au îmbogăţit cu multe daruri şi multe zidiuri au făcut. Aşijdirea şi în Pethaglonia, mănăstirea anume Trescaviţ<a> iarăş<i> o au îmbogăţit şi în Machedoniia mănăstirea ce să chiamă Cusniţa o au miluit. Iară în măgura Cathesca, caré să chiamă acmu Suceina, multe lucruri au făcut şi alte beséricì de acolo toate li-au miluit şi lăcaşurile călugăreşti hrăniia şi făcu şi acolo ziduri ca şi printr-alte locuri.

Ce vom mai spune deosăbi lucrurile şi mănăstirile care li-au miluit; să dzicem dinpreună, toate cîte sint în Evropa, în Thrachiia, în Elada,

---

1 Iar // 2 Aşîjderea // 3 *lipseşte* iar / Iar / lăudată / Vatopedul // 4 lui sveati]sfîntului // 7 pimniţă // 6 din // 7 Aşîjderea / au mai[1] / marea Mănăstire / *ad.marginal* Neagoe, 1513 A // 8 pimniţă / Iar / sfeti // 9 streaje // 10 pre rîndu, cîte tocmiri la mănăstirile din Sfîntul Munte al Athonului le-au / *ad.marginal* pre rînd că toate mănăstirile A // 12 le-au / ziduri // 13 Iar bisérica / sobornică din / adunat]surpat // 15 acoperit / Patriarhie / le-au // 16 Patrierhiia / făcut mertic // 17 *după* mare *ad.* În sfîntul munte al Sinaei cu toate vasile bisericii şi cu alte daruri multe din destul sau îmbogăţit şi i-au făcut mertic mare C // 18 Iar la sfînta / care // 19 bisércicilor // 20 biséricile / prejurul // 21 Aşîjderea / sînt moaştele sfîntului // 22 bisericii // 24 iară]şi / tonul cu moaştele // 25 mătase / sîrmă // 26 aceiaş / care]ce / chiiamă // 27 care // 28 tribuia // 29 Iar / sfînta / *ad.marginal* Neagoe, 1513 A // 30 ziduri / Aşîjderea // 31 *lipseşte* anume / iar / *lipseşte* şi / Machidoniia // 32 chiiamă / Iar // 33 să chiamă]îi zic / acum // 34 alte]toate / biséricile / *lipseşte* toate / le-au // 35 le hrăniia / printr-alte]la celelalte // 36 Ci / deosebi / le-au // 37 zicem / sînt //

f. 151v în Ahiia, în Ilirîc, în Cambaniia, în Elispond/, în Misiia, în Machedoniia, în Thetuliia, în Sermiia, în Lugduniia, în Pethlagoniia, în Dalmaţiia şi în toate laturile, de la răsărit pîn-la apus şi de la amiadzădzi pîn-la miadzănoapte, toate svintele besérici le hrăniia şi multă milă pritiutindinea da. Şi mai vîrtos pre cei ce să streina prin pustii şi prin péşteri şi prin schituri, fără de nice o scumpéte îi hrăniia. Şi nu numai creştinilor fu bun, ce şi păgînilor. Şi fu tuturor tată milostiv. Şi mai vîrtos în Ţara Munteniască mari şi minunate mănăstiri au făcut. Şi arhimandriia svîntului şi purtătoriului de Dumnedzău, părintelui nostru Nicodim, care să chiamă Tismeana, hramul Adormirei preacuratei Născătoarei de Dumnedzău şi pururea Fecioară Mariia, toată besérica o au acoperit cu plumbu. Şi alte lucruri au săvîrşit. Iară mănăstirea den Nucet, unde iaste hramul svîntului şi marelui mucenic Gheorghie, multe au înoit şi pré făcătoarea de minuni icoană a svîntului măcenic, bătut-au însuş<i> Niagoe vodă cu cuişoare un măr de aur curat, împodobit cu mărgăritare şi cu pietri scumpe.

Adus-au şi icoana cea făcătoare de minui din Ţarigrad, pri caré era
f. 152 însămnat chipul Domnului nostru Iisus Hristor, caré mai nainte/o îngiunghease un ovréiu cu hamgiariul; şi cum o îngiunghia, îndată eşi izvor de singe den locul hamgériului, cît stropi şi haineli acelui ovréiu. Iară el, de frică, nu vădzu că-i sînt hainele stropite de sînge, ce numai ce au vădzut singele care era pre icoană. Şi aşia, fiind el cuprinsu de o spaimă ca aceasta, aruncă icoana într-un puţ, care era într-o pivniţă (că şi el în pivniţă, într-ascunsu, giunghease svînta icoană). Deci eşi afară, ca cum n-ar şti el nemică de acia minune. Şi cum eşi afară, îndată îl tîmpinară nişte oamini. Şi dacă-l văzură că iaste aşea crunt de singe pre haine îl prinsără şi-l întrebară ce va să fie aceasta. Iară el, vădzindu-ş<i> hainele crunte îi fu a mărturisi aiave şi el minunea icoanei şi alergară toţi dinpreună la puţ şi scoasără icoana afară. Iară singele tot izvorîia din urma hamgériului neoprit, atîta cît şi toată apa acéia să făcusă roşie de singe.

O, mare sînt minunile tale, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnedzăul nostru! Care lucru, dacă vădzu acel ovréiu credzu în Hristos, Fiiul lui Dumnedzău şi să botedză el cu toată casa lui. Aşijdirea şi alţi ovréi, mulţi, carii vădzură cu ochii lor acia minune mare, să botedzară,
f. 152v pintru care minune iaste pretutindinea scrisă şi vestită/. Iară mutarea

---

1 Ahaia / Iliric // 2 *lipseşte* în Machedoniia... în Sermiia C / Thetaliia / Thlagoniia // 4 sfintele bisérici // 5 pretutindenea / înstriina // 6 făr-de nici // 7 Ci // 8 *după* milostiv *ad.*asemănîndu-se domnului celui ceresc, care străluceşte soarele său şi ploao şi spre cei buni şi spre cei răi, cum arată sfînta evanghelie C / Ţa<ra> Muntenească // 9 sfîntului / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A / Dumnezeu // 10 Tismana // 11 Adormirii / Dumnezeu // 12 biserica // 13 Iar / din / sfîntului // 14 pre // 15 sfîntului mucenic / Neagoe // 17 pre care // 18 însemnat / care // 19 junghease /angerul / junchie// 20 sînge din / cît]că îi / *lipseşte* şi / hainile // 21 Iar / văzu / sînt hainile // 22 văzut / sîngile / aşa / coprinsu // 24 pimniţă / o junghease sfînta // 25 nimic / această // 26 îndată-l întîm<pi>nară / oameni / daca-l văzură / aşa // 27 sînge / prinseră / Iar // 28 văzîndu-ş<i> hainile / *ad.marginal* Neagoe, 1514 A // 29 icoanii / alergară dinpreună cu dînsul toţ<i> la puţ // 32 mari / Dumnezeul // 33 dacă văzu / crezu // 34 Dumnezeu / boteză / Aşîjderea // 35 carei văzură / acea /botezară // 36 pentru / pritiutiundirea A / Iar //

acei svinte icoane den Ţarigrad în Ţara Rumâniască într-acesta chip fu, că să arătă în vis această svîntă icoană domnului Niagoe vodă şi-i dzise să o mute den Ţarigrad în ţara sa, precum au şi făcut. Iară Radul vodă al <loc gol> mult să nevoiše mai nainte să o aducă în ţara sa, ca şi alte dumnedzăeşti icoane şi moaşte svinte; ce lui nice cum nu i s-au dat. Iară cînd îi fu ei voia atunce şi dumnedzăescul lucru s-au săvîrşit şi s-au mutat, pre caré cu mare bucurie şi mulţămire o aştepta domnul Niagoe vodă şi cu multă cheltuială o au adus. Şi aducînd-o, cu dragoste o au priimit şi i-au făcut cununa tot de aur curat şi o au împodobit cu mărgăritar ales şi cu alte feliuri de pietri scumpe.

Spart-au mitropoliia din Argeş din temeliia ei şi zidi în locul ei altă svîntă besérică tot de piatră cioplită şi netedzită şi săpată cu flori. Şi au prinsu toate piiatrile pre din lontru din dos, una cu alta, cu scoabe de fier, cu mari meşterşug şi au vărsat plumbu de li-au întărit. Şi au făcut prin mijlocul tindzii beséricii 12 stîlpi nalţi, tot de piatră cioplîţi şi învîrtiţi, foarte frumoşi şi minunaţi, carii închipuesc 12 apostoli. Aşijdirea şi în svîntul oltar, diasupra préstolului, încă făcu un lucru f. 153 minunat, cu turlişoare vărsate, iară ferestrile/oltariului şi ale besérícii céli pe diasupra şi ale tindzii, tot scobite şi războtute prin piatră cu mare meşterşug le făcu. Şi la mijloc o ocoli cu un brîu de piiatră împletit în 3 viţe şi cioplit cu flori şi poleit, besérica cu oltariul, dinpreună cu tinda, închipuind svînta şi nedespărţita Troiţă. Iară pre supt streşina cea mai de gios, împregiurul a toată besérica, făcu o streşină tot de marmure albă, cioplită cu flori şi foarte scobite şi săpate frumos. Iară acoperemîntul tot de plumbu, amestecat cu cositor şi crucile pe turle tot poleite cu aur şi turlele tot cioplite cu flori şi unele făcute sucite. Şi împregiurul boltelor făcute tot steme de piatră, cioplite cu meşterşug şi poleite cu aur. Şi făcu un cerdăcel de nainte besérícii pre 4 stîlpi de marmure pestriţă foarte minunat boltit şi zugrăvit şi învălit şi acela cu plumbu. Şi făcu scara besérícii tot de piiatră scobită cu flori. Părdosit-au toată besérica şi oltariul şi tinda împreună şi acel cerdăcel cu marmure albă şi o împodobi şi pe din lontru şi pe den afară foarte frumos. Şi toate scobiturile piiatrilor pe f. 153v den afară le văpsi cu lazur albastru, iar/florile le polèi cu aur. Şi aşia vom putea spune cu adevărat că nu iaste aşea mare şi săbornică ca Sionul, care-l făcu Solomon, nice ca svînta Sofiia, caré o făcu marele împărat Iusti<ni>ian, iară cu frumuséţea iaste mai pe diasupra acelora.

---

1 sfinte / din / în]aici în /Ţa<ra> Rumânească / într-acest // 2 sfîntă // 2-3 Neagoe vodă şi cu multă chieltuială o au adus; că-i zise ca să o mute din Ţarigrad în Ţara Rumânească şi aşa au făcut // 3 Iar // 4 *lipseşte* al / înevoise // 5 dumnezeeşti / sfinte / ci nici // 6 Iar / atunci / dumnezeescul / *ad.marginal* Neagoe 1514 A // 7 care / mulţumire // 8 Neagoe / chielt<uială> / *lipseşte* aducîndu-o cu / cunună // 10 dă // 12 sfîntă bisérică / piiatră / săpate flori // 13 pietrile / pe / lăuntru // 14 mare meşteşug / le-au // 15 tinzii bisércii / înalţi / piiatră // 16 *lipseşte* şi // 17 Aşîjde<re>a / sfîntul / deasupra // 18 iar / oltarului / bisércii // 19 deasupra / al tinzi<i> / pen piiatră // 20 meşteşug // 21 bisérica /oltarul // 22 *lipseşte* dinpreună / sfînta / Iar pe // 23 streaşina / jos împrejurul / bisérica // 24 ca o streaşină / albă tot de marmură / săpate]lucrate // 25 Iar / cositoriu / *ad.marginal* Neagoe 1514 A // 26 pe turle]céle de sus / turlile / unile// 27 împrejurul / piiatră // 28 meşteşug / de]din // 29 bisércii / marmură // 30 *lipseşte* şi acela / bisércii // 31 Pardosit-au / *după* flori *ad.*şi cu 12 trepte, semnînd 12 semenţii ale lui Israil C / bisérica / oltarul // 32 marmură // 33 lăuntru / din / Şi]cu / pietrilor // 34 din / lazu / aşa // 35 *lipseşte* aşea / sobornică // 36 carele îl / nici / sfînta / care // 37 Iustiniian împărat / iar / deasupra //

Şi cum au dzis svinţiia sa Nifon patriiarhul, încă la Radul vodă, că să va muta Mitropolia den Argeş în Tîrgovişte, care Radul vodă nu s-au învrednicit a o muta, iară cu Niagoe vodă s-au împlut cuvîntul svinţii sale şi cu a lui blagoslovenie zidi Mitropoliia în Tîrgovişte, mare şi frumoasă, cu 8 turle şi tot rătunde, cum să satură ochii tuturor de vedérea ei. Mai zidit-au şi altă besérică în Tîrgovişte din temelie, hramul svîntului şi marelui mucenic Gheorghie, cu clopotniţă naltă pre tindă.

Iară acea mănăstire Coziia, de care am povestit, au înoit besérica cia véche şi au pus icoane prea frumoase: Svînta şi nedespărţita Troiţă şi a preacuratei despuitoare, a lui Dumnedzău Născătoare şi pururea Fecioară Mariia şi alte poale de analoghi, şi odejdii multe şi frumoase. Că acea mănăstire are loc făr<ă> gîlceav<ă> şi ales de petrécerea călugăriască, nedepărtată de lume şi plină de toate bunătăţile, cu munţi f. 154 mari/îngrădită şi cu văi şi încungiurată cu un rîu mare şi izvoară multe împregiurul ei şi are toată hrana călugăriască, poiani şi livedzi cu pomi roditori făr<ă> număr, vii şi grădini. Şi acolo cură piiatră pucioasă şi tot pămîntul împregiurul ei iaste pămînt roditor, care şi noi, cu ochii noştri, am vădzut acel loc şi i-am dzis pămîntul cel făgăduit. Iată, într-acest chip avea nevoinţă şi de dumnedzăescul lucru care era la Argeş.

De-acum pintru lungimé să spunim mai pre scurt şi să facem şi svîrşit acestii istorii. Că poronci Niagoe vodă şi pofti să vie toţi arhimandriţii den Muntele cel Svînt al Athonului, de<n>preună cu egumenii de la toată mănăstirile şi scrise şi carte. Iară Gavriil Protul, dacă vădzu cartea şi scrisoarea domnului, îndată chemă pre toţi egumenii de la toată mănăstirile céle mari de la Lavra, de la Vatoped, de la Iver, de la Hilindar, de la Xeropotam, de la Caracal, de la besérica lui Alimpie, de la Haritonul Cotlomuz, caré iaste lavră rumâniască, de la besérica lui Filothei, de la Xenof, de la Zugraf, caré iaste lavră bulgăriască, de la Siménsca, de la Dohiar şi de la lavra rusască, de la Pantocrator şi de la Constamonit, de la Sveti Pavel şi de f. 154ᵛ la Dionisat, de la besérica lui Sveti/Grigorie şi de la Simon Petra. Aceşti egumeni toţi veniră la igemonul Niagoe, în Ţara Rumânească, dinpreună cu Gavriile Protul, carele fu dzis mai sus.

Deci chiemă domnul şi pre Theolipt Ţarigrădianul, carele iaste patriiarh a toată <lumea> şi cu dînsul pre 4 mitropoliţi: de la Seriş şi de la Sardiia şi de la Midiia şi de la Melinic şi veniră şi ei şi-i priimi domnul cu mare cinste. Şi chemă şi pre toţi egumenii din ţara sa şi pre

---

1 zis sfinţiia // 2 din // 3 iar / Neagoe / umplut // 4 sfinţii // 5 de]dă // 6 bisérică / *ad.marginal* Neagoe, 1514 A // 7 sfîntului / înaltă / pe // 9 Iar la Mănăstirea / bisérica // 10 cea veche / Sfînta // 11 Dumnezeu // 12 odăjdii // 13 are]oaste pre / fără de / petrecerea călugărească // 16 împrejurul / călugărească / poeni / livezi // 18 împrejurul / roditoriu // 19 l-am văzut / zis // 20 dumnezeescul // 22 pentru /spunem / pe // 23 sfîrşit aceştii / porunci / Neagoe / pohti / *ad.marginal* Neagoe, 1514 A // 24 din / Sfînt / dinpreună // 25 Iar // 26 daca văzu / chiemă // 29 bisérica // 30 rumânească / bisérica / care // 31 bulgărească /Simensca / *lipseşte* şi // 32 ruseasccă / Sfeti / *lipseşte* şi[2] / Dionisatul // 33 bisérica / Sfeti // 34 Neagoe // 35 zis // 37 toate / *lipseşte* şi[2] // 38 *lipseşte* şi[1] // 39 chiemă //

tot clirosul. Şi mérseră de<n>preună cu Niagoe, igemonul Panoniei şi cu Macarie, mitropolitul ţării, la mănăstirea cea noao şi minunată, la Argeş şi făcură vecernie şi colivă întru lauda Adormirei Preacuratei Născătoarei de Dumnedzău şi déde de luară toţi oamenii din colivă, **după obicină. Apoi făcu cină, ca să să odihniască oamenii, lăudînd pre Dumnedzău. Iară după cină tocară şi făcură bdenie toată noaptea** patriiarhul şi igemonul, dinpreună cu mitropoliţii care fură dzişi mai sus, cu protul şi cu toţi egumenii Sfetagorii şi ai ţării şi să ruga lui Dumnedzău cu rugăciuni şi cu cîntări; iar alţi oamini toţi dzicea: Gospodi pomilui <= Doamne milueşte>. Şi sfîrşiră bdeniia cînd să răvărsa zorile.

Deci dacă trecu 1 ceas de dzi, în luna lui avgust în 15 dzile, f. 155 tras-au/clopotele ca să margă patriiarhul cu mitropoliţii şi cu tot clirosul denpreună, să tîrnosască besérica. Iară préstolul în oltar tocmi-l şi-l aşădză însuş<i> Niagoe vodă, cu mînule sale spre svinţire. Şi aşădză şi făcătoarele de minuni icoane a lui Pantocrator şi a Precistii în besérică, la locul lor, împodobite tot cu aur şi cu pietri scumpe. Aşijdirea puse şi alte svinte icoane, cîte încăpură şi în tindă, pintre stîlpi. Şi céle den tindă era cîte cu 2 féţe şi pe diasupra cu bolte săpate, cu meşterşug şi poleite. Şi era acéli icoane toate ferecate cu argint curat şi poleite cu aur, între care icoane era şi chipul svîntului Nifon, ferecat tot cu aur şi cu pietri scumpe înfrumuseţat, atîta de minunat, cît nu poate mintea omului să închipuiască şi să spue.

Deci dacă tîrnosiră besérica şi aşădzară toate lucrurile celi noao şi le svinţiră, odihniră puţinel, şi iar mérseră la besérică domnul Niagoe vodă, cu doamna lui Despina şi cuconii carii le dăruisă Dumnedzău şi cu toţi boiarii, fiind patriiarhul cu mitropoliţii şi cu toţi egumenii şi f. 155^{v} clirosul în besérică./Iară dacă svîrşiră dumnedzăiasca liturghie, făcu domnul ospăţ mare şi veselie tuturor oamenilor. Şi dărui pre toţi, pre cei mari şi pre cei mici, pre săraci şi pre văduve, pre mişei şi pre cei neputernici şi tuturor cîţi li să cădea milă, le dăde<a>.

Iară slujba care să făcu fericitului Nifon să blagoslovi de Theolipt patriiarhul şi de tot săborul să să facă şi să să aşédză pretiutinderea. Şi tocmiră de făcură şi slujba svinţii sale cu vecernie, cu utr<e>nie şi cu liturghie. Şi pusără pre chir Iosif să fie arhimandrit într-acia mănăstire noao şi-l blagosloviră să facă liturghie cu bederniţă. Aşijdirea şi cîţ<i> vor fi după dînsul tot să poarte bederniţă şi să să chéme arhimandriţi,

---

1 dinpreună / Neagoe // 1-2 lipseşte şi cu Macarie, mitropolitul ţării, la mănăstirea cea noao şi minunată, la Argeş C // 2 ţării / *ad.marginal* Neagoe, 1514 A // 3 Adormirii / *lipseşte* preacuratei // 4 Născătoare de Dumnezeu / déte // 5 obicină]obicéi / odihnească // 6 Dumnezeu / Iar // 7 ziş<i> // 8 ţării // 9 Dumnezeu / iar celălalt norod zicea toţi: Doamne miluiaşte-ne! // 12 daca / de]din / zi / zile // 13 traseră clopotile / meargă // 14 dinpreună / tîrnosească bisérica.Iar // 15 aşăză / Neagoe / mîinile / sfinţire // 16 aşăză / Précistii // 17 bisérică // 18 Aşîjderea / sfinte / *ad.marginal* Neagoe, 1515 A / pentre // 19 din / şi deasupra // 20 meşteşug / acele // 21 sfîntului // 22 atît // 24 daca tîrnosi bisérica / céle // 25 sfinţiră / iarăş / la]în / bisérică / Neagoe // 26 şi cu Despina doamna şi cu coconii carei dăruise Dumnezeu // 27 cu^{2}]şi / *lipseşte* cu^{3} / *după* toţ<i> *ad.*arhimandriţii // 28 şi tot / bisérică / Iar dacă săvîrşi dumnezeiască // 30 mişăi // 31 neputincioşi / déte // 32 Iar // 33 soborul / aşaze pretutindinea // 34 slujbă / sfinţii // 35 puseră / Iosaf / într-acea / *ad.marginal* Neagoe, 7025 A// 36 Aşîjderea // 37 tot]toţ<i> / debemiţă / chiiame //

pîn-în veac. Această blagoslovenie să dédc de chir Theolipt patriiarhul şi de tot săborul, cum şi mai denainte să dédésă şi să făcusă în Tismeana, cu blagosloveniia lui Filothei patriiarhul. Şi tocmiră să fie aceste mănăstiri amîndoao cinstite într-un chip: şi arhimandrii şi scaune mai mari decît toate mănăstirile Ţărîi Munteneşti. Şi să făcu lucrul acesta cu mare legătură şi cu groznic blăstăm.

Iară Mitropoliia s-au mutat din Argeş în Tîrgovişte. Şi cum dzisése mai nainte svîntul Nifon, acum să împlu de Theolipt, patriiarhul Ţarigradului şi de Macarie, mitropolitul ţărîi şi de Niagoe vodă, f. 156 domnul Ungrovlahiei şi de toţi boiarii cei mari şi mici/şi de tot svîntul săbor. Şi aşia să tocmi, ca de acum niceodată, în véci, să nu fie Mitropoliia în Argeş, ce să fie mănăstire şi arhimandrie, iară în Tîrgovişte să fie Mitropolie stătătoare, cum s-au aşădzat. Şi să făcură aceste lucruri cu mare oprială şi blestăm, ca să nu să mai clătiască, nice să să mute, în veac, nice de patriiarh, nici de mitropolit, nice de domnu, nice de boiari, niceodată.

Acéstea toate să aşădzară cînd fu cursul anilor 7025 <= 1517>, av<gust> 17, în dzilele bunului credincios domnu Io Niagoe voevod şi ale lui Theolipt, patriiarhul Ţarigradului şi ale lui Macarie, mitropolitul Ungrovlahiei, în slava lui Dumnedzău şi în frumuséţea şi lauda a toată Ţara Munteniască. Drept acéia făcură domnului şi boiarilor lui laudă şi cuvinte de cinste şi a toată curtea lui şi a tuturor oamenilor ţărîi. Deci bunul şi iubitorul de Hristos, domnul Niagoe vodă le făcu mare cinste şi-i dărui cu multe daruri şi-i lăsă de să dusără toţi, careş pre la locul său.

Iară mănăstirea cia noaă din Argeş o îngrădi împregiur cu zid şi în lontru făcu multe chilii călugăreşti şi o înfrumuseţă cu tot feliul de f. 156v trebuinţă. Făcut-au trepezării şi magherniţe,/magupie şi povarnă de olovină, pivniţă şi clopotniţă naltă. Şi puse clopot mare şi cu alte frumuseţi, cu de toate, o împodobi şi o făcu asémenea raiului lui Dumnedzău. Iar în mijloc era acea casă dumnedzăiască, stînd ca şi pomul cunoştinţii; ce însă nu aşia, că dentr-acela mîncară strămoşii noştri poama morţii, iar dentru acesta să mîncă dătătoriul de viaţă trup şi singe al Domnului nostru Iisus Hristos, care să giunghe în toate dzilele întru ertarea păcatelor şi în viaţa de véci.

Acéstea făcu bunul credincios domnu Io Niagoe voevod, fericită să-i fie pomenirea lui. Şi totdiauna creştea şi să înmulţiia bunătăţile în

---

1 déte / patriiarh Ţarigradului // 2 soborul / mai nainte / dedése / făcuse // 5 *lipseşte* mai / Ţării // 6 groaznic blestem // 7 Iar / zisése // 8 sfîntul / umplu / patriiarh // 9 mitropolitu ţării / Neagoe // 10 sfîntul sobor // 11 *lipseşte* Şi asta să tocmi / niciodată / *lipseşte* în véci // 12 Mitropolie / *după* Argeş *ad.* în veci / ci / iar/ / 13 aşăzat // 13-14 Şi să făcu acest lucru mare opreală şi blestem // 14 clătească în veac, nici de // 15 nici[1-2] // 16 niciodată // 17 Acestea / aşăzără // 18 zilile / Neagoe // 19 ale]a / *ad.marginal* Neagoe 7025 A / a]ale // 20 mitropolit / Dumnezeu / frumuseţia // 21 Ţara Românească / aceia / făcură laudă domnului şi boiarilor şi cuvinte // 23 *lipseşte* domnul / Neagoe// 24 duseră // 26 Iar / cea noao / cu zid împrejur // 27 lăuntru // 28 trapezarie / *lipseşte* şi / magherniţă // 29 pimniţă / înaltă // 30 frumuséţe / asemenea // 31 Dumnezeu / dumnezeiască // 32 ci / aşa / dintr-acela // 33 mănîncă / viiaţă // 34 sînge / junghe // 35 zilile / viiaţă // 36 Acestea / Neagoe / *ad.marginal* Neagoe, 7025 // 37 totdeauna / înmulţea //

inima acestui bun domnu. Şi scoasă slujbă şi rugăciuni dreptului şi fericitului Nifon, părintelui şi sprijenitoriului său. Iară rugăciunile lui îl păziia cu pace în domniia sa şi pre toţi vrăjmaşii îi supunea supt picioarele lui. Şi cum înălţă pre Avraam rugăciunea şi dragostea şi credinţa lui Melhisedec şi cum întăriră rugăciunile lui Samuil prorocul şi arhiereul pre David asupra lui Goliiath, aşia şi acum agiutară rugăciunile svîntului Nifon, lui Niagoe vodă, domnul Painoniei. Şi au domnit cu bună pace şi au murit în domnie. Îngropatu-l-au în svînta şi minunata mănăstirea lui în Argeş. Domnit-au Niagoe vodă ani 8, luni 8./

f. 157 7028, 1520. DOMN 15. DOMNIE 15. RADUL VODĂ AL 5<LEA> CE-AU FOST CĂLUGĂR.

Acest Radu vodă au fost călugăr despre partea Buzăului. După moartea lui Niagoe Băsărab vodă s-au fost înălţat domnu Préda, fratele f. 157v lui Băsărab vodă, ca să ţie domniia lui Theodosie, nepotu-său/feciorul lui Băsărab vodă. Iară boiarii, neiubindu-l, ş-au rădicat ei domn pre acest Radul vodă Călugărul. Şi au mersu Radul vodă cu boiarii şi cu oaste să să lovască cu Preda. Iară Preda au chemat pre Mehmet beiu într-agiutor lui. Iară Mehmet beiu n-au vrut să vie la oaste curund. Deci Radul vodă, el, au vinit cu boiarii şi cu oaste de s-au lovit cu Preda la Tîrgovişte şi au biruit Radul vodă pe Préda şi au perit Preda. Iară mai pe urmă au vinit şi Mehmet beiu cu turcii şi au avut războiu cu Radul vodă la Tîrgovişte. Şi au biruit Mehmet beiu şi au prinsu pre Radul vodă viu şi pre alţi boiari. Deci Mehmet beiu pintru moartea Prédii el au trimis turcii de au prădat buzăianii făr<ă> veste şi au luat mulţi oamini, voinici, féte şi dobito<ace> şi multă pagubă au făcut pre locul acela, pre apa Buzăului, în luna lui mai în 2 dzile. Şi iar s-au întorsu turcii la oraş la Tîrgovişte şi au şedzut Mehmet beiu puţină vréme cu turcii şi s-au întorsu înapoi şi s-au dus preste Dunăre la Nicopoe şi împreună cu Radul vodă. Iară oaricini din boiari, anume Bădica comisul, văr primare cu Băsărab vodă, el au tăiat capul Radului vodă Călugărul, însă cu voia lui Mehmet beiu.

Întru acéia vréme şi pré Theodosie l-au agiunsu moarte<a> şi au f. 158 murit la Ţarigrad/. Acest Radul vodă Călugărul, cît ar fi domnit necăiuri nice la o istorie scris nu să află, dar prin socotială au domnit ani p<o>l <=jumătate>.

---

1 *lipseşte* bun / scoase // 2 fericitul / sprijinitorului / Iar // 3 păzea // 5 proroc // 6 aşa / ajutară // 7 sfîntului / Neagoe // 8 Şi l-au îngropat / sfînta / mănăstire a lui // 9 Neagoe / şi luni // 11 *lipseşte* 7028... domnie 15 / *ad.marginal* Radul, 7028 A // 12 *după* călugăr *ad.* 7028 // 13-19 Iar după moartea lui Băsărab vodă s-au înălţat domn Preda, fratele lui Băsărab voevod, ca să ţie domniia lui Theodosie, nepotă-său. Iar boiarii nu l-au primiit, ci au rădicat alt domn, pre nume Radul vodă Călugărul, despre partea Buzăului C // 14 Neagoe vodă Basarab // 15 Basarab nepotă-său // 16 Băsărab]Neagoe / Iar domnu // 18 lovească / Iar / chiemat // 19 într-ajutor / Iar / curînd // 20 *lipseşte* el / venit // 22 Iar / venit / *ad.marginal* Radul, 7020 A // 23 pe // 24 *lipseşte* vodă / pentru // 26 oameni // 27 zile // 28 şăzut / 29 peste // 30 Iar / oarecine // 31 Basarab // 32 bei // 33 acea / pre / ajunsu moartea // 35 nicăiri nici // 34-36 lipsesc C // 35 socoteală / au domnit luni 6 //

7025, 1517. DOMN 20. DOMNIE 20. ŞTEFAN VODĂ AL 5<-LEA>, SIN BOGDAN VODĂ AL 3<-LEA> ŞI NEPOT LUI ŞTEFAN VODĂ CEL BUN.

După moartea lui Bogdan vodă au stătut la domnie<a> ţărîi fiiu-său Ştefan vodă, carele, cum scrie un létopisăţ sirbăscu să fie fost numai f. 158v de 9 ani/şi fu întărit la domnie după obicéiul domnilor ţărîi de Theoctist mitropolitul ţărîi în oraşul Sucévii. Iară cronicele leşăşti nemică nu pomenescu de acest Ştefan vodă, ce scriu că după moartea lui Bogdan vodă au stătut domnu ţărîi Pătru vodă Rareş.

7027<=1519> av<gust> 8. CÎND AU ÎNTRAT ÎN ŢARĂ ALBU SULTAN CU TĂTARÎI ŞI L-AU BĂTUT ŞTEFAN VODĂ.

Scrie létopisăţul ţărîi că la al doile<a> an a domniei lui Ştefan vodă, în luna mai av<gust> în 8 dzile s-au rădicat Albu sultan cu tătarîi de la Pericop, cu multă oaste tătărască, şi au trecut Nistrul făr<ă> véste şi au tras spre Prut şi au agiunsu pîn-la locul ce să chiamă Şerbanca (din sus de Ştefăneşti) şi s-au apucat a prăda ţara. Ce nărocul cel bun a lui Ştefan vodă, s-au prilejit cu oaste gata în gura Coroviei, mai gios de Ştefăneşti. Şi au dat véste şi ţărîi să să strîngă de sirgu; iară tătarîi bulucindu-să să suia pe Prut în sus.

f. 159 Iară Ştefan vodă au trimis pe Pétrea Cărăbăţ vornicul cu/giosénii, de au trecut Prutul şi au lovit pre tătari, la răvărsatul zorilor, făr<ă> véste, cînd ei nici o grijă nu avea<u>, Şi cu nărocul lui Ştefan vodă i-au răsipit şi mulţi tătari au perit şi i-au tăiat şi mulţi în Prut s-au înecat şi în Ciuhru s-au năroit şi-i scotea vii din năroiu. Aşijdirea şi pri 2 mîrzaci mari, anume Timiş şi Bicaz i-au prinsu vii. Alţii s-au răsipit pre cîmpi şi la strîmtoarea Nistrului n-au rămas făr<ă> pagubă tătarîi. Că fiind obosiţi caii lor de multă fugă au întrat în Nistru şi mulţi s-au înecat şi singur sultanul cu puţini abiia au scăpat, însă şi el rănit rău în cap. Şi s-au întorsu cu multă pagubă şi ruşine; încă şi aciia cîţ<i> au scăpat, făr<ă> arme şi făr<ă> cai au scăpat.

Iară Ştefan vodă după izbîndă ce-au făcut asupra acelui han s-au întorsu la Hîrlău cu mare laudă şi biruinţă. Şi au dat învăţătură tuturor

---

1 *după* Moldaviia *ad.* 7025 /*ad.marginal* Moldavia. Ştefan, 1517 A // 1-4 Domniia lui Ştefan vodă, feciorul lui Bogdan vodă N // 2 *lipseşte* 7025... domnie 20 // 3 *lipseşte* al 3 // 5 domniia ţării fiiul său // 6 cum]după cum / létopiseţ / sîrbescu // 7 ţării // 8 Sucévei / Iar cronicile // 9 nimic / pomenesc / ci // 11 *lipseşte* 7027... av<gust> 8 / Cîndu / *lipseşte* în ţară / Albul sultanul // 12 tătarii / *ad.marginal* Ştefan, 7027, av<gust> 8 A // 11-12 lipsesc N // 13 létopiseţul ţării / doilea / a]al // 14 zile / Albul *după* vodă *ad.* în anul 7026 N / tătarii // 15 făr-de véste // 16 ajunsu / chiiamă Şărbanca // 17 Ci norocul // 18 a]al / prilejît // 19 jos / ţării / de sirgu]de grab / iar tătarii // 21 Iar / pă Pétre / josénii// 22 la]în // 23 norocul // 24 risipit // 25 noroit / noroiu / Aşîjderea / prea doi // 26 risipit // 27 pre]prin / strimtoarea / tătarii // 28 fugi // 29 *după* el *ad.* nu întreg ci // 30 pagube / aceia / cîţ<i> ce // 31 fără de[1-2] // 32 Iar / *ad.marginal* Ştefan 7027 A //

boiarilor să să strîngă la Hîrlău, la dzua svîntului mucenic Dimitrie. Şi acolo, dacă s-au adunat, ospéţă şi bucurie mare au făcut şi pre toţi vitéjii cei buni i-au dăruit Ştefan vodă. Şi decii ş-au luat luiş doamnă; iară pre cine ş-au luat doamnă nu scrie létopisăţul moldovenescu./

f. 159v În anul 7031<=1523>, mart în 20 pribegit-au Şarpe postelnicul de frica lui Ştefan vodă în Ţara Leşască.

7031<=1523>. CÎND AU PERIT ARBURE HAT<MANUL> CU FICIORII SĂI.

Arătatu-s-au acest Ştefan vodă mare vărsător de singe, cum s-au cunoscut cu bietul Arbure hat<manul> şi cu ficiorii săi. Că întîi au tăiat pre Arbure hart<manul>, iar apoi, mai pre urmă, tot într-acelaş an au tăiat şi pre doi ficiori ai lui, anume pre Toader şi pre Nichita. Scrie létopisăţul ţării precum să fie aflat Ştefan vodă în viclenie pre Arbure hat<manul>; iară lucrul adevărat nu să ştie. Dar aicea, de vréme că au aflat pre Arbure cel bătrîn în viclenie, dar ficiorii lui ce i-au făcut de i-au omorît? Aicea să cunoaşte tirăniia lui Ştefan vodă. Dzice Sineca filosoful că tiranii numai pricini au de pedepsit, iar mijloc n-au.

Crescut-au acest Ştefan vodă pre mînule lui Arbure hatmanul şi apoi ce plată au luat de la domnu-său! Cum şi Sineca filosoful de cumplitul Nero împăratul Rîmului, carele au crescut pre mînule Sinecăi şi ca un bătrîn sfétnic l-au sfătuit, cîrmuindu-l pintru binele cel
f. 160 de obşte; iar apoi Sineca fu omorît de Nero./Dzice Salustie: „Celor cumpliţi domni a face strîmbătăţi iaste a stăpîni". Iară precum nice de la o curte a domnilor nice odată nu lipséşte zavistiia, aşia nice la domniia lui Ştefan vodă. Şi cu cît era mai tînăr, cu atîta mai lesne cale au aflat zavistnicii şi îmbunătorii asupra lui Arbure hat<manul>.

Dzice Clavdie: „Otrava zaviştiei cumplite nice o dzi nu o poate împăca." Şi adevărat, precum dzice un Valerie cel Mare: „Nice o fericie aşia de izbîndă nu-i, caré s-ar putea feri de dinţii zavistiei. Aşea şi norocirea lui Arbure: deodată cu zavistiia să hotărî de tirăniia lui Ştefan vodă tînărului.

Vădzind dar ciialalţi boiari fapta lui Ştefan vodă, toţi s-au îngrijiat. Căci şi Şearpe post<elnicul> simţisă tinere şi groaznice lucruri ale lui Ştefan vodă, plecate spre vărsare de singe, şi au fost pribegit mai nainte în Ţara Leşască. Că toţi să temea de plată lui Arbure că vor lua fieşcarele de<n> dînşii de la Ştefan vodă.

---

1 zioa sfîntului // 2 daca / ospéţe // 3 décii // 4 iar / létopiseţul // 7 *lipseşte* 7031 / Cîndu // 8 feciorii / *ad.marginal* Ştefan, 7031 A // 9 sînge // 10 hatmanul / feciorii / *după* săi *ad.* în cetate în Hîrlău, cărora le-au tăiat Ştefan vodă capetele N // 11 iar / într-acel // 12 feciori / *lipseşte* pre-[1-2] // 13 létopiseţul ţării // 14 iar / lucru // 15 feciorii // 16 Aici / tirăniia / Zice Seneca // 17 *lipseşte* de // 18 mîinile // 19 domnul // 20 mîinile // 21 cîrmuind / pentru // 22 Zice // 23 Iar / nici // 24 nici[1-2] / aşa / *ad.marginal* Ştefan, 7031 A // 27 cumplită / nici / zi // 28 zice / Nici // 29 aşa / nu e / care / zavistniciei // 30 Aşa // 32 Văzînd / ceilalţi boeri / îngrijat // 33 Şarpe / simţise // 34 sînge // 36 dînşii //

În anul 7032 <=1524> rădicatu-s-au boiarii țărîi asupra domnu-său, f. 160v lui Ștefan vodă./Dzice Plutarh filosoful că: „Domnii cei buni, din cei răi, cu aceasta să despart, că celui rău domnu numai ascultare, iară celui bun și ascultare și dragoste i să arată.“

Părăsiră boiarii a avea dragoste spre domnul lor pintru groaza și tirăniia ce făcusă cu Arbure și cu ficiorii lui, de-i omorîsă. Ce cu toții s-au rădicat asupra lui Ștefan vodă. Ce cu greu iaste a afla pre tiranul adormit; că den fire iaste fricos și după ce îș<i> împreună și fapta, cu firea, mai fricos să face. Căci fapta cea cumplită a domnilor cumpliți le arată de pururea înaintea ochilor griji și primejdii. Așea și Ștefan vodă, după ce arătă fapta sa cu moartea lui Arbure și a ficiorilor lui, să cunoscut împrotiva tuturor boiarilor săi, și avea grije pururea, în care grije era triaz pregiur sine. Ce n-au folosit nemică biiații boiari; că lui Ștefan vodă îi vinisă țara într-agiutor. Ce îndată s-au răsipit boiarii printr-alte țări. Iară pre cîți au prinsu vii, pri toți i-au omorît. Anumi prin Coste pîrcălabul și pre Ivanco logofătul și pre Sima vistiarnicul. Și aceasta s-au tîmplat în tîrgu în Roman, sept<emvrie> în 2, anul 7032 <=1524>./

f. 161 *PENTRU OSTEA TURCEASCĂ.*

Într-acelaș an, întorcîndu-să o samă de turci din pradă de la Țara Leșască, li-au eșit Ștefan vodă înainte la Prut și, din 4000 de turci, puțintei au hălăduit la locurile sale.

Nu pomenescu cronicarii leșăști nemică de Ștefan vodă, cum am mai dzis, fără cît o samă de cronice leșăști scriu că la anul de la Hristos 1524 o samă de oaste turcească și tătărască au lovit în Țara Leșască, de au prădat olatul Liovului și a Salonculul și a Belscăi și Țara Podoliei, carii făr-de nice o smintială de léși s-au întorsu cu plianuri, că n-au cutedzat léșii să ias<ă> să-i lovască undeva.

PENTRU LEGĂTURI DE PACE CE AU TOCMIT ȘTEFAN VODĂ CU JICMONT CRAIUL LEȘĂSCU.

Scrie létopisețul țărîi că au trimis Jicmont, craiul leșăscu, sol la Ștefan vodă pintru calea neguțitorilor să aibă deșchisă cale pin țară a trece spre Țara Turcească. Așijdirea și Ștefan vodă au trimis solii săi la

1 boerii țării / domnului său // 2 din]de // 3 iar // 5 pentru // 6 făcuse / feciorii / omorîse // 7 Ci / din / ce-ș<i> // 10 deapururea / Aşa / *ad.marginal* Ștefan, 7031 A // 11 feciorilor / împotriva // 12 boerilor / era pururea treaz, strejuindu-să // 13 Ci / nimic / bieții // 14 venise / într-ajutor / Ci / risipit / *după* răsipit, *anulat* biații A // 15 Iar / *lipsește* Anumi // 16 Costea / și]i / Ivașco / *lipsește* și[2] // 17 întîmplat / sept<emvrie> 2, 7033 // 19 *ad.marginal* 7032 A // 20 *după* an *ad.* 7032 / seamă // 21 le-au // 22 hălăduit]scăpat // 23 nimic // 24 zis făr<ă> cît / seamă / *lipsește* că // 25 seamă // 26 Belschii / Podolii // 27 carei / nici / zminteală / pleanuri // 28 cutezat / lovească // 30 Jicmon / *ad.marginal* Ștefan, 7032 A // 31 létopisețul țării / Jicmon // 32 pentru / neguțătorilor / pen// 33 Așîjderea //

léşi pintru întărirea păcii şi pintru giudecăţi la marginea lor de îmbe f. 161ᵛ părţile să să facă. Aşijdirea şi pintru cale/deşchisă prin Ţara Leşască să aibă oamenii lui Ştefan vodă a tréce la Moscu. Ce de altele au priimit craiul, iară solii să triacă de la Ştefan vodă la împărăţiia Moscului n-au priimit, pintru mari vrajbă ce era între léşi şi între moscali. Iară cronicariul leşăsc Stricovschii de această legătură de paci între Jicmont, craiul leşăscu şi între Ştefan vodă nemică nu pomeneşte.

În anul de la Hristos 1526 au rămas biruit Ludovic al <loc gol>, craiul unguresc, nepot de ficior lui Cazimir al <loc gol> craiu şi nepot de frate lui Jicmont, craiul leşăsc, de sultan Selim, împăratul turcescu, la cetatea Mohaci, cu mare pagubă şi cia de pre urmă perire şi răsipă ungurilor au fost aceasta. Că fugînd Ludovic craiu s-au năroit într-o mlaştină, călcat de calul său, acolo s-au înăduşit. Iară sultan Selim au luat într-acel an Buda şi alte cetăţi şi tîrguri.

7034 <=1526>, fev<ruarie> 5. CÎND AU PRĂDAT ŞTEFAN VODĂ CEL TÎNĂR ŢARA MUNTENIASCĂ PÎN-LA TÎRGŞOR.

Simeţindu-să Ştefan vodă pentru vîlhva ce-i mergea cu năroc f. 162 la/războae, strîns-au ţara şi cu mare urgie au întrat în Ţara Munteniască asupra Radului vodă, fev<ruarie> 5. Şi au prădat ţara pîn-la Tîrgşor şi n-au cutédzat Radul vodă necăiuri a-i sta împrotivă, ce cu pace au nevoit de i-au potolit simeţiia. Şi aşia s-au întorsu Ştefan vodă înapoi, făr-de nice o smintială.

Iară în anul 7035 <=1527> préstăvitu-s-au Pătru vodă, ficiorul lui Bogdan vodă, fratele lui Ştefan vodă cel Tînăr.

7035 <=1527> ghen<arie> 14. DE MORTEA LUI ŞTEFAN VODĂ CEL TÎNAR.

Într-acest an murit-au şi Ştefan vodă cel Tînăr, ficiorul lui Bogdan vodă în cetatea Hotinului, otrăvit de doamna lui. Vedzi aicea moartea acestui Ştefan vodă de singură doamnă-sa. Nu va fi putut nici ia răbda vărsarea de singe ce făce<a> domnu-său. Nice odată sfîrşit bun al

---

1 pentru [1-2] / judecăţi / de îmbe]din toate // 2 să să]să / Aşîjderea / pentru // 3 trece / Ci // 4 iar / treacă // 5 pentru mare vrajbă / Iar // 6 leşăscu / pace // 7 Jîcmon / nimic // 8 *după* 1526 *ad.* atunci / *lipseşte* biruit / *lipseşte* al // 9 fecior / *lipseşte* al // 10 Jîcmon // 11 cea dupre // 12 risipă / s-a noroit / *ad.marginal* au fost aceasta A // 13 năduşit / Iar // 15-19 Iară în anul 7034 prădat-au Ştefan vodă Ţara Munteniască pînă la Tîrgşor N // 15 7034, fev<ruarie> 5, *după* Tîrgşor / Cîndu // 16 Muntenească // 17 Simţindu / noroc // 18 Muntenească // 19 *lipseşte* fev<ruarie> 5 // 20 cutezat / nicăiri / împotrivă / ci // 21 semeţiia / aşa / *lipseşte* vodă // 21-22 *lipseşte* Şi aşia… o sminteală N // 22 făr<ă> de nici / sminteală // 23 Iar / feciorul // 24 frate / *ad.marginal* Ştefan, 7035 A // 25 *lipseşte* 7035, ghen<arie> 14 *lipseşte* N // 27 *după* an *ad.* 7035, ghen<arie> 14, B / feciorul // 28 Vezi aici // 29 nici ia putut răbda // 30 sînge / domnul său / Nici//

tiranilor nu s-au audzit, Cetéşte, cetitoriule, istoriile împăraţilor lumii şi vei videa sfîrşitul tiranilor: tot rău.

LUCRURI STREINE.

f. 162v După ce au luat sultan Selim Buda şi au perit Ludovic,/craiul ungurescu, au rădicat o samă de unguri craiu pre Ioan Zapolii şi îndată au purces asupra Budei, care făr<ă> nemică zăbav<ă> o au luat-o înapoi, lăsind cîtăva oaste în cetate pentru apăraré.

Şi alesul la crăie, acest Ioan Zapolie n-au fost de temeiu acea dată. Ce dacă să strînsără de la Pojin mulţime de unguri, unde şi crăiasa lui Ludovic, mortului, Mariia văduva, să aflasă acolo, au ales pre Ferdinand, cel întîi cu acest nume, craiu unguresc şi de sirgu au purces Ferdinand craiu cu oşti asupra Budei şi o au luat-o de supt ascultarea lui Iani Zapolie. Iară lui Iani Zapolie i-au căutat a lăsa Crăiia Unguriască şi au trecut în Ţara Leşască.

În anul 1530, Jicmont craiul leşăsc, fiind bătrîn de vîrstă, au coronit din voia şi alesul tuturor pre fiiu-său Avgust Jicmont, fiind tînăr de 10 ani.

AICE NE ÎNTOARCEM LA RÎNDUL ISTORIEI NOASTRE.

Acest Ştefan vodă întru tot sămîna cu firea moşu-său, lu<i> Ştefan vodă cel Bun. Că la războae îi mergea cu năroc. Că tot izbîndiia şi lucrul său îl ştiia purta, măcar că era tînăr de dzile. Numai era mînios şi pre<a> lesne vărsător de singe omenesc./

f. 163 Iară oasăle lui Ştefan vodă s-au astrucat în Mănăstirea Putna, ce iaste zidită de moşu-său Ştefan vodă cel Bun. Domnit-au Ştefan vodă ani 9, luni 9/.

---

1 auzit / Citeşte cititoriule / istorii // 2 vedea // 3 *lipseşte* N / striine / *ad.margine* Lucruri streine A // 4-17 *după* r. 25 N // 6 *repetă* seamă / Zapolie // 7 Budii / nimic / luat // 8 lăsînd // dă temei // 10 Ci / dacă strînseră / Pojun // 11 aflase // 12 Ferdinand craiu / de sirgu]de grab // 13 crai luat // 14 Iar / *lipseşte* lui Iani / Zapoliei // 15 Ungurească // 16 Jîcmon / leşăscu / au încoronat // 17 fiiu său / Jîcmont // 18 zéce // 19 *lipseşte* N / De aici / istorii // 20 semîna /*ad.marginal* Ştefan, 1530 <sic> A // 21 noroc / izbîndea // 22 zile // 23 sînge omenescu // 24 Iar / oasăle]oamenii / l-au astrucat // 25 moşu său / *lipseşte* Ştefan vodă[2] //

f. 163v

VALAHIA.

7028, 1520 p<ol>. DOMN 16. DOMNIE 16. RADUL VODĂ AL 6<-LEA> DE LA AFUMAŢI.

După moartea Radului vodă al 5<-lea>, ce-au fost călugăr, fiind acel turcu mare, anume Mehmet beiu de la Nicopoe la Ţarigrad, au aflat vréme şi au cerşut domniia Ţărîi Rumâneşti la împăratul, dzicînd că-l poftéşte ţara să le fie domnu. De care credzind împăratul pre Mehmet beiu i-au dat domniia în Ţara Rumâniască. Iară Stoica logofătul, fiind într-acia vréme la Poartă în Ţarigrad, îndată au răpedzit carte în Ţara Rumâniască la toţi boiarii, numai să rădice domnu pre Radul vodă de la Afumaţi, pintru că ţara piiari de turci. Şi îndată s-au adunat toţi boiarii, şi mari şi mici şi toată curtea şi au rădicat domnu pre Radul vodă de la Afumaţi, ginirile lui Băsărab vodă.

RĂZBOIUL RADULUI VODĂ CU MEHMET BEIU LA SAT LA GLUBAVI.

Mehmet beiu, purcedzind de la Poartă cu stiag de domnie şi cu mulţi turci, au întrat în ţară. Iară Radul vodă s-au gătit de oaste şi i-au eşit în tîmpinarea lui şi au avut războiu la sat la Glubavi. Şi au biruit Radul vodă pre Mehmet beiu şi au fugit Mehmet beiu/.

f. 164r

AL DOILE<A> RĂZBOIU A RADULUI VODĂ CU MEHMET BEIU LA CLEJANI.

Mehmet beiu de iznoavă s-au gătit şi iară au venit cu mulţime de turci şi au întrat în ţară, unde Radul vodă iarăşi i-au eşit înainte cu oaste. Şi s-au lovit la Clejani şi au biruit dintîi Radul vodă pre Mehmet beiu şi mulţi turci au perit. Iară cînd au fost pe urmă au biruit turcii şi au perit Benga banul, iară Radul vodă cu boiarii au fugit în Ţara Unguriască. Iară Mehmet beiu au pus oamenii lui subaşi prin toate oraşăle şi s-au dus Mehmet beiu piste Dunăre. Iară peste puţină vréme au venit Radul vodă din Ţara Unguriască cu boiarii şi cu mulţi unguri şi au trimis îndat<ă> oamini aleşi de au prinsu pre toţi subaşii, ce-i pusése Mehmet beiu, de prin toate oraşăle şi li-au tăiat capetele.

1-6 Iar după aceia Mehmet beiu au cerşut domniia de la împăratul, aici, în Ţara Românească, zicînd C // 1 Vlahiia / *ad.marginal* Valahia. Radu, 7028, 1520 p<o> 1 A // 2 *lipseşte* 7028... domnie 16 / *lipseşte* al 5 // 5 acel B, *ad.marginal* A // 6 Rumâneşti / zicînd // 7 pohteşte / crezînd // 8 Iar / Rumânească // 9 într-acea / îndată repezi // 10 *ad.marginal* răpedzit A / Rumânească // 11 pentru / piiare // 13 ginerile / Basarab // 16 Acest Mehmet / purcerîndu / steag /*ante* Mehmet, *anulat* Iară A // 17 Iar // 18 în întîmpinarea lui]înainte / avut]făcut // 20-21 *lipseşte* C // 20 doilea / a]al / *ag.marginal* Radul, 1520 A // 22 iar // 23 *lipseşte* şi au întrat /unde şi // 24 *după* dintîiu *repetă* au biruit // 25 Iar // 26 iar / *ad.marginal* banul A // 27 Ungurească / Iar // 28 şi]el / *lipseşte* Mehmet beiu / peste / Iar // 29 Ungurească / cu mulţime de unguri // 30 oameni // 31 du prin / le-au / capetile //

Strîns-au Radul vodă oaste foarte mare, iară Mehmet beiu iarăş<i> au venit cu toate oştile şi sangeacele gata de oaste şi au întrat în ţară. Şi iarăş<i> i-au eşit Radul vodă înainte cu toată oastea lui şi împreună f. 164v cu boiarii şi au avut războiu/mare la Grumadzi. Şi atunce s-au lovit Radul vodă de făţiş cu turcii şi iarăş<i> dintîi au biruit Radul vodă pre turci şi mult au stătut de s-au sfătuit de diminiaţ<a> pîn<ă> sara şi mulţi turci şi délii au perit. Iară Mehmet beiu, dacă au văzut aşia, au început a fugi şi Radul vodă încă s-au întorsu spre scaun, fugind. Iară apoi procléţii de turci, ei, s-au înturnat înapoi şi au fost izbînda turcilor. Iară Radul vodă au fugit cu boiarii în Ţara Unguriască. Şi s-au dus Radul vodă la Ianăş craiu şi au cădzut la picioarele lui şi l-au rugat să nu lasă ţara creştină în mîna turcilor şi să nu fie pre voia lor.

Deci Ianăş craiu s-au milostivit pintru creştini şi s-au gătit de oaste cu 30.000 de unguri, tot voinici aleşi şi au pogorît pre la Rucăr în Ţara Rumâniască. Şi au venit Ianăş craiu pîn-la oraş la Piteşti; iară Mehmet beiu n-au cutedzat a-l aştepta, ce au fugit preste Dunăre. Deci Ianăş craiu s-au înturnat înapoi cu mare dar şi s-au dus în Ţara Unguriască. f. 165 Iară Radul vodă au venit în Tîrgovişte, vesel, împreună/cu toţi boiarii. Şi s-au sfătuit cum vor face să scoaţ<ă> ţara creştină den gura turcilor. Şi au plecat capul Radul vodă şi s-au dus la Ţarigrad la Împărăţie. Deci împăratul au ţinut pe Radul vodă multă vréme acolo şi n-au vrut să-i dea domniia, pintru căci au avut pîră de către Mehmet beiu şi au dat domniia lui Vlădislav vodă. Iară cît ar fi domnit Radul vodă nu adeveriadză. Numai prin socotială au domnit ani 2.

7029, 1521. DOMN 17. DOMNIE 17. VLADISLAV VODĂ AL 2<-LEA>.

Venit-au Vladislav vodă de la Poartă domnu Ţării Româneşti cu f. 165v stiag de la Împărăţie. Şi au mersu toţ<i> boiarii de s-au închinat/lui Vladislav vodă. Venit-au şi Pîrvul banul, ce era dus la Craiova, cu mulţi voinici aleşi şi s-au închinat lui Vladislav vodă. Iară Vladislav vodă ş-au bătut gioc de Pîrvul banul şi i-au dzis să fie postelnic în cas<ă> şi să pue ban mare alt boiarin, în locul lui. Deci cînd au fost preste noapte, iară Pîrvul banul, el, au fugit înapoi la voinicii lui şi

---

1 *lipseşte* C / Grumazi / *ad.marginal* Radul, 7028 A // 2 iar // 3 sangeagele A // 5-7 *lipseşte* Şi atuncea... au stătut C // 4 împreună cu]cu toţi // 5 Grumazi /atunci // 6 făţiş]faţă // 7 dimineaţa / seara // 8 delii / Iar / daca / văzut / *ad.marginal* Radul, 1520 A / aşa // 9 spre]la / Iar // 10 procleţii / *lipseşte* ei // 11 *după* turcilor *ad.* Atuncea au perit Neagoe spătarul şi Stanciul portariul C /Iar Radu / Ungurească // 12 Ianoş / căzut / l-au]la // 13 lase // 14 Ianoş / pentru // 15 treizeci de mii // 16 Românească / Ianoş / iar // 17 cutezat / ci / peste / Deci]Iar / Ianoş // 18 înturnat]întorsu / Ungurească // 19 Iar / vésel / *lipseşte* împreună // 20 creştinească din mîinile păgînilor // 21 Radu // 22 *ad.marginal* Radul, 1520 A // 23 pentru // 24-25 *lipseşte* Iară cît...ani 2 C // 24 Vladislav / Iar // 25 adeverează / socoteală că // 26-27 *lipseşte* C // 26 *lipseşte* 7029... domnie 17 /*după* al 2 *ad.* 1521 /*ad.marginal* Vladislav, 1521 A // 28 Ţării // 29 steag // 31 *lipseşte* Vladislav vodă / Iar / *ad.marginal* Vladislav, 1521 A // 32 *lipseşte* vodă / Joc / Pîrvul banul]el / zis // 33 *lipseşte* mare / boiar // 34 peste / iar //

curînd s-au întorsu cătră Vladislav vodă, gata de oaste. Şi au biruit Pîrvul banul pre Vladislav vodă şi au fugit Vladislav vodă preste Dunăre. Iară Împărăţiia s-au milostivit şi au dat domniia iar Radului vodă de la Afumaţi. Domnit-au Vladislav vodă ani 1.

7030, 1522. DOMN 17. DOMNIE 18. RADUL VODĂ AL 6 <-LEA>, CU A DOA DOMNIE.

Venit-au Radul vodă de la Afumaţi cu a doa domnie de la Poartă şi cu stiag de la Împărăţie şi au şedzut în scaun în Bucureşti, fev<ruarie>
f. 166 28/. Iară cînd au fost al 7<-lea> an a domniei Radului vodă, unii din boiari, anume Niagoe vornicul i Drăgan post<elnicul> au rădicat oaste pre taină asupra Radului vodă. Deci cînd au prinsu Radul vodă de véste, nu ş-au putut strînge oaste în grabă, ce numai decît au şi fugit împreună cu fiiu-său Vladul vodă la banul cel mare, la Craiova. Deci agiungînd Radul vodă în oraş în Rîmnic, iară boiarii l-au agiunsu pri Radul vodă de l-au legat şi i-au tăiat capul, şi lui şi fiiu-său Vladului. Şi au perit amîndoi în oraş la Rîmnic, fiind cursul anilor 7037 <=1529>. Iară altă ce s-ar fi lucrat în dzilele aceştii domnii a Radului vodă, nemic nu însămniadză, necăiuri, numai atîta că au domnit ani 7.

7037, 1529. DOMN 18. DOMNIE 19. MOISEI VODĂ AL 1, SIN VLADISLAV VODĂ AL 2<-LEA>.

După peirea Radului vodă, venit-au Moisei vodă, ficiorul
f. 166v lui/Vladislav vodă, domnu de la Poartă, cu stiag de la Împărăţie. Şi au tăiat pre 2 boiari, anumi pre Niagoe vornicul i Drăgan post<elnicul>. Iară alţi boiari, vădzind acia faptă, au fugit la Ţarigrad şi ş-au adus domnu pri un Vladul vodă. Iară Moisei vodă au fugit în Ţara Unguriască, domnind ani 1, p<o> 1.

---

1 *lipseşte* vodă // 2 peste // 3 Iar // 4 *lipseşte* de la Afumaţi... ani 1 C / Domnit-au]domnind / 1]unul // 5-6 *lipseşte* C // 5 *lipseşte* 7030... domnie 18 // 6 doao // 7 doao /*ad.marginal* Radul, 7030, 1522 A // 8 steag / şăzut // 9 *după* 28 *ad.* 7030 / Iar / domnii / Radului vodă]lui // 10 Neagoe // 11 *ad.marginal* Radul, 7030, 1522 A / de]dă // 12 grab / ci // 13 fii-său // 14 ajungîndu / iar / l-au ajunsu şi prinzîndu-l i-au tăiat // 15 fii-său // 16 la]în // 17-18 Iar alt ce s-ar fi lucrat în zilele lui, nicăiri nu scrie nimic, numai // 17-20 *lipseşte* Iară altă... Vladislav vodă al 2 C // 19 *lipseşte* 7037... domnie 19. Moise / *ad.marginal* Moisi, 1529 A // 21 perirea / Moise feciorul // 22 *lipseşte* vodă / *lipseşte* cu stiag de la Împărăţie / de la Împărăţie]şi au domnit un an pol C // 23 anume / Neagoe vornic / Iar / Drăgan]Preda C // 24 văzînd acea // 25 pre / Vlad / Iar Moise // 26 Ungurească / domnind ani 1, pol]cînd au fost cursul anilor 7038 C //

7035, 1527, DOMN 21. DOMNIE 21. PĂTRU VODĂ AL 5 <-LEA>, CE I-AU DZIS RAREŞ, SIN ŞTEFAN VODĂ CEL BUN.

După moartea lui Ştefan vodă cel Tînăr, strînsu-s-au boiarii f. 167 împreun<ă> cu toate căpeteniile de ţară şi au sfătuit/pre cine vor alégi să pue domnu. Că pri obicéiul ţărîi pri atunce nu încăpea altul la domnie, fără numai carele era sămînţă de domnu. Ce întrebînd şi iscodind unul de la altul s-au aflat unul de au mărturisit că au înţăles dentru mitropolitul ţărîi ce să préstăvisă, Theoctist, mai nainte de Ştefan vodă, precum s-au pomenit mai sus, fiind şi Ştefan vodă bolnav la Hotin au lăsat cuvînt, de să va săvîrşi Ştefan vodă să nu pue la domnie pre altul, ce să pue pe Pătru Măjériul, ce l-au poreclit Rareş, de pre numele muerii lui, care au fost după alt bărbat, tîrgovăţ din Hîrlău, ce l-au chemat Rareş. Aşea pe Pătru vodă aflîndu-l şi adeverindu-l că iaste de osul lui Ştefan vodă, cu toţii l-au rădicat domnu, ghenar 20. Careli apucîndu-să de domnie, nimene nădejdea n-au pierdut, că pace şi odihnă era tuturor şi ca un păstor bun ce păzéşte turma sa, aşia Pătru vodă în toate părţile străjuia şi priveghia şi nevoia să să lăţască ce au apucat. Ce nemică după ce s-au aşedzat la domnie n-au zăbăvit, ce de războae s-au apucat şi la toate îi mergea cu năroc.

CÎND AU PRĂDAT PĂTRU VODĂ ÎNTÎI ŢARA SĂCUIASCĂ. 7036 <=1528>.

Pătru vodă Rareş, în al doile<a> an a domniei sale, rădicat-au f. 167v oaste/mare asupra săcuilor, la Ţara Unguriască. Şi ş-au împărţit oastea în 2 polcuri şi pre 2 poteci şi au trecut peste munţi. Şi, dacă au întrat la dînşii, în toate părţile i-au spart şi i-au prădat şi oraşăle şi satele lor li-au jăcuit şi pe toţi i-au supus şi i-au plecat luiş şi cu pace s-au întorsu la scaunul lui la Suceavă. Şi îndată s-au apucat de au urdzit Mănăstirea Pobrata şi au zidit-o pînă în giumătate.

Iar după pierdzarea războiului ce au avut mai pre urmă craiul Ioan Zapolie cu Ferdinand la Tokai, i-au căutat aş<i> lăsa crăiia şi ţara şi au năzuit în Ţara Leşască la Jicmont, craiul leşăscu. Şi întrînd în Ţara Leşască au descălecat la Ioan Tarnovschie cu mare nume şi cunoscut între toţi léşii.

---

1 Moldaviia B, *lipseşte* N / *ad.marginal* Moldavia. Petru, 7035, 1527 A // 2-3 Domniia lui Pătru Rareş, feciorul lui Ştefan vodă cel Bun, anul 7035 N // 2 *lipseşte* 7035…domnie 21 / *lipseşte* al 5 // 3 zis // 5 alége // 6 să]să-l / pre$^{1-2}$ / ţării / atuncea // 7 care / din sămînţă / Ci // 8 *lipseşte* s-au aflat unul / înţeles // 9 dintru / ţării / prăstăvise // 11 sfîrşi/ // 12 Ci / Petru Măjariul / poroclit // 13 de pre]din / altu / tîrgoveţ // 14 chiemat / Aşa / *ad.marginal* Petru, 7035, 1527 A // 15 de]din // 16 *după* 20 *ad.* 1527 / Carele / nimeni // 18 aşa / strejuia / priveghea şi să nevoia // 19 lăţeacă / Că nimic / aşăzat // 20 zăbovit // 21 noroc // 22 Cîndu / *ad.marginal* Pătru, 1528 A // 24-30 după Ureche // 24 doilea // 25 Ungurească // 26 daca // 27 dînsîi // 28 li-au jăcuit]le-au necăjit // 29 lui]său / Suceava / urzit // 30 jumătate // 31 pierzarea // 33 Jîcmon craiu / *lipseşte* leşăscu // 34 dăscălecat // 35 léşii //

Acesta, dar, Tarnovschie cu mare bucurie l-au priimit în casa sa oaspe pre craiul Ioan, fiind înstreinat de țara sa, cît și cetatea cu totul i-au lăsat să-i fie de hrană și slujba lui Ioan craiul, adăogîndu-i toate argintăriile ce ar fi trebuit la masa unui craiu.

AL DOILE<A> RĂZBOIU ȘI PRADA CE-AU FĂCUT PĂTRU VODĂ ÎN ȚARA UNGURIASCĂ.

Iară aicea în țară, înțălegînd Pătru vodă Rareș de atîtea f. 168 amestecături între craiul Ferdinand și între craiul Ioan ce să lucra/în Ardial și avînd grijă ca să nu să ațîță dentru acia turburare ce să făcusă în Ardial și în țara lui, au întrat cu o sam<ă> de oaste de țară în Ardial și fără véste au lovit pri oamenii lui Ferdinand de i-au tăiat și i-au răsipit; și luîndu-le tabăra, s-au întorsu cu mare plian în țara sa.

Iară Ioan Zapolie craiul, aflîndu-să în Țara Leșască, după ce i-au venit véste de prada și răsipa oștilor lui Ferdinand, făcută de Pătru vodă, mare bucurie avu. Și îndată prin solii săi mare mulțămită au trimis lui Pătru vodă și-l ruga să-i fie într-agiutor, să-ș<i> poată înturna crăiia sa.

De iznoavă Pătru vodă nu așea jălind soartea cea rea a lui Ioan craiul, cum era apreg și aprinsu la prădzi au întrat în Țara Unguriască și au luat de la săcui cetatea Bistrița, la marginile Ardialului; ce nu o au putut-o ținia îndelungu, avînd grije de sultan Selim, ca să nu-i vie vreun bănat, ce o au prădat și o au lăsat pustie secuilor.

Această povéste într-alt chip o scrie Uréche vor<nicul>, precum după soliia și pofta lui Ioan craiul au pornit Pătru vodă asupra f. 168ᵛ oștilor/ce era împrotiva lui Ioan craiul la Ardial, că i-au fost dăruit lui Pătru vodă, Ioan craiul, acia cetate Bistrița. Și au pornit Pătru vodă cu oștile sale pre Grozea vornicul cel mare și pre Barnovschie hat<manul>, boiarii cei mai credincioși ai săi și i-au învățat o samă de oaste să triacă pi drumul Brașovului, iară altă oaste pi drumul Sucevii, mai sus, și au întrat în Ardial.

Iară ungurii, simțindu-să a fi împresurați de vrăjmași, de sirgu s-au gătit de războiu. Că nu atîta grij<ă> avia ungurii de oștile céli de sus, cum de céle de gios ce veniia asupră. Și așia strîngîndu-să cîț<i>va domni din Ardial, carii era gata să stea și pintru volniciia și moșiile sale să moară, adunîndu-să cu tunuri și cu multe arme s-au apropiiat

1 Acest Tarnovschie / *lipsește* sa // 2 oaspeți / înstriinat / de]din / și]la // 5-6 *lipsește* N // 5 doilea / *lipsește* și prada // 6 *după* Ungurească *ad.* 7037 /*ad.marginal* Pătru, A // 7 Iar aici / înțelegînd // 9 Ardeal / ațîțe / acea / făcuse // 10 Ardeal / seamă / Ardeal // 11 făr<ă> veste / pre // 12 plean // 13 Iar / craiu / aflîndu în // 14 vestea / risipa // 15 mulțumită / au]i-au // 16 rugă / într-ajutor // 18 așa jăluindu / *ad.marginal* Petru, 1527 A // 19 craiu / apreg]aprinsu / prăzi / Ungurească // 20 Ardealului / ci // 21 ținea // 22 Ci / săcuilor // 23 La această poveste / vornicu / Iară letopisețul țării scrie că după soliia N // 24 pohta / craiu // 25 împotriva / craiu / Ardeal // 26 *lipsește* Ioan craiu 1 / acea // 27 vornicu / Barbovschii N // 28 seamă // 29 treacă / pre / iar / pe[2] / Sucévii // 30 Ardeal // 31 Iar / de sirgu]de grab / *ad.marginal* Petru, 1528 A // 32 avea / céle // 33 *lipsește* cum de céle de gios / asupră-le / așa // 34 Ardeal / carei / pentru // 35 și aducîndu-să //

din sus de Braşov, oaste de oaste. Şi acolo, dîndu-le războiu de îmbe părţile vitejaşte, cu mare vărsare de singe de îmbe părţile, rămasără bieţii unguri biruiţi de oastea lui Pătru vodă, lăsîndu-ş<i> toate armele sale şi puşcile cu tabăra toată, au dat dosul a fugi. Picat-au mulţi domni ungureşti într-acel războiu, la apa ce-i dzic Bîrsa. Aşijdirea şi céialaltă oaste, ce întras<ă> pi din sus, pi drumul Sucévii, iarăş<i> au făcut multă pradă şi ardere în Ţara Unguriascā.

Şi aşia, după izbînda oştilor lui Pătru vodă Rareş asupra f. 169 ungurilor/cu multă pradă şi robie s-au întorsu înapoi în ţar<ă>, la domnu-său Pătru vodă.

Audzind Ianăş craiul ce s-au lucrat, mult s-au bucurat, şi pre lîngă făgăduinţa dintîi ce-i făgăduis<ă>, cetate<a> Bistriţa, şi alt<i> oraşe i-au mai dăruit lui Pătru vodă.

Trimis-au Pătru vodă oamenii săi să ia supt stăpîniia sa aceli cetăţi ce-i făgăduisă. Ce bistricénii n-au suferit să aibă stăpîni streini şi încă îndemnară şi alte cetăţi, cumu-i Braşovul şi altele, di pin prigiur, şi să lipădar<ă> şi di Ianăş craiul lor.

CÎND AU PRĂDAT PĂTRU VODĂ A TRIIA OAR<Ă> ŢARA SĂCUIASCĂ.

Acéstea cunoscîndu-le Pătru vodă, că nu numai pri dînsul, ce nice pe craiul său nu priimăscu, s-au pornit însuş<i>, cu toată oastea sa, cu mare aprindere de mînie asupra bistricénilor; pri carii cuprindzindu-i şi fiind strînşi de armele lui Pătru vodă, de toate părţile, s-au închinat lui Pătru vodă, priimind şi ispravnic şi dregători pri dînşii de la Pătru vodă. Şi luînd Pătru vodă multe daruri de acolo, s-au întorsu la scaunul său la Suceavă/.

f. 169v 7037 <=1529>, av<gust>. CÎND AU PRĂDAT PĂTRU VODĂ POCUTIIA, ÎN ŢARA LEŞASCĂ.

Simeţiia mai de multe ori orbéşte pri oamenii cei mari, pricum aicea pe Pătru vodă Rareş. Că simeţindu-să de atîtea războai cu năroc ce au făcut în Ardial, socoti că şi cu léşii îi va sluji norocul. Şi aflîndu-ş<i> prilej şi cap de price, să nu dzică léşii că-i făr<ă> cale, trimis-au solii săi la Avgust Jicmont al <loc gol> craiu leşăscu, de-l

1 de îmbe]din toate // 2 sînge / de îmbe]dintr-amîndoao / rămaseră // 3 *lipseşte* bieţii / ungurii // 5 zic // 5-7 *lipseşte* Aşijdirea... în Ţara Ungurească N // 5 Aşîjderea // 6 ceialaltă / întrase / pe[1-2] / Sucévei // 7 *lipseşte* şi ardere / Ungurească // 8 aşa // 9 multe / întorsu]dus // 10 domnul lor // 11 Auzindu Ianoş craiu // 12 făgăduise / alte oraşă // 14 stăpînirea / acele // 15 făgăduise / Ci // 16 du pen prejur // 17 lepădară / de / Ianoş // 18-19 *lipseşte* N // 18 Cîndu / treia oară / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 20 pre / ci / nici pre // 21 său]lor / nu-l priimescu // 22 *lipseşte* aprindere de / pre carei coprinzîndu-i // 24 pre dînşii // 26 Suceava // 27-28 Războiul lui Pătru vodă ce-au avut cu leşii la Pocutiia N // 27 *lipseşte* 7037, av<gust> / Cîndu / *ad.marginal* Petru, 7037, av<gust> A // 29 Semeţiia / pre / precum // 30 războae / noroc // 31 Ardeal // 32 zică leşîi că-i e // 33 Jicmon / craiul //

pofti ca să-i întoarcă moşiia moşilor săi, Pocutiia, care au fost vîndută şi zălogită de craii leşăşti, moşilor săi. Ce craiul nu socoti altă, făr<ă> cît că Pătru vodă zădăreşte loc de price. Ce nice un răspunsu solilor lui Pătru vodă n-au dat, ce s-au întorsu solii făr<ă> isprav<ă>.

Iară după ce viniră solii lui Pătru vodă făr<ă>nice un răspunsu, gîndi cu amele sale că va lua Pocutiia. Şi nemică zăbăvind, au întrat Pătru vodă, cu oastea sa, în Ţara Leşască, la Pocutiia, de au păradat şi au arsu sate şi tîrguri: Colomîia, Sneatinul, Tismeniţa şi altele, pîn-la Halici. Şi cu acia pradă s-au întorsu Pătru vodă înapoi, făr<ă>nice o smintială/.

f. 170

RĂZBOIUL DINTÎI CE-AU FĂCUT PĂTRU VODĂ CU LÉŞII.

După ce oblici Jicmont, craiul leşăscu, de prada şi stricăciunea ce-au făcut Pătru vodă în Pocutiia, îndată au pornit craiul pre Ioan Hrabii Tarnovschie, hatmanul cel mari al Crăiei Leşăşti. Iară atunceş, în dzi 1 a lui av<gust>, ce să prinde la noi iuli<e> 21, s-au arătat pre ceriu stea cu coadă, ce-i dzic cometa, care au trăit cîtăva vréme. Atunce au trecut 1200 leşi Nistrul, spre Pocutiia, ca să scoaţă pri oaminii lui Pătru vodă, ce-i lăsasă să ţie oraşăli şi să fie de apărare. Şi ş-au dat războiu léşii în 12 locuri cu moldovénii. Ce de la o vréme, înglotindu-să léşii, li-au căutat moldovénilor a lăsa Pocutiia léşilor. Dat-au ştire lui Pătru vodă oamenii lui din Pocutiia de oastea leşască ce le venis<e> asupră. Şi au pornit îndată Pătru vodă înainte 6000 de oamini, carii agiungînd aproapi di tîrgşorul ce-i dzic Gvozdeţul i-au lovit Tarnovschie hatmanul cu léşii şi i-au spart. Şi au rămas Gvozdeţul pre sama oaminilor leşăşti. După care izbîndă a lui Tarnovschie
f. 170[v] hat<manul> începusă a să înturna/înapoi léşii, neavînd nice o grijă de Pătru vodă.

RĂZBOIUL AL DOILE<A>, CÎND S-AU BĂTUT LÉŞII CU MOLDOVENII.

Pătru vodă, îndată, după cum scriu cronicarii leşăşti, cu 20.000 de oaste, cu tunuri, au întrat în Ţara Leşască, unde, dacă au luat véste Tarnovschie hat<manul> diodată au stătut léşii în grije, sfătuind să lasă tunurile şi tabăra şi sfătuia să să întoarcă înapoi, la cetatea

---

1 pohti // 2 zălojită / Ci / fără de cît // 3 zădăraşte / Ci / nici / solilor lui nu i-au dat lui Pătru vodă // 4 Ci / fără de nici o // 5 Iar / veniră / *lipseşte* lui Pătru vodă /făr<ă> de nici // 6 gîndi că / sale va / nimic zăbovind // 8 *lipseşte* şi[1] // 9 acea / fără de nici o sminteală B, *lipseşte* N // 11 *lipseşte* N / *lipseşte* dintîi / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 12 oblici]înţélese / Jîcmon // 13 pe // 14 mare / *lipseşte* Iară atunceş // 15 în]la / zi întîi av<gust>, iar la noi să prinde iul<ie> 21 // 16 cer / zic / trăit]stătut / cîtăva vréme]cîteva zile // 17 léşi // 18 pre oamenii / lăsase / *după* apărare *anulat* în 12 locuri A // 19 moldovenii / Ci // 20 le-au / moldovenilor // 23 oameni carei ajungînd aproape de / zic / Gvozdeţu // 25 seama / oamenilor // 26 începuse / léşii înapoi // 28-29 *lipseşte* N // 28 doilea / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 31 cu]şi cu / daca // 32 deodată // 33 lase / *lipseşte* sfătuia //

Haliciului. Ce n-au priimit această ruşine Tarnovschie hat<manul>, dzicînd că încă nevădzind pe vrăjmaşul său să dea dosul, ce mai bine a muri cu cinste, sau a izbîndi. Şi aşia au întrat la Obărtin şi acolo au aşădzat tabăra, făcînd şanţuri împregiurul taberii şi carăle împregiurul taberii li-au împlut cu pămînt, în loc de băşti, şi pe după cară au orînduit streleţi cu sinéţă.

Iară după ce-au grijit léşii bine tabăra, iată şi Pătru vodă singur, cu oastea sa, să arătă léşilor. Şi s-au tăbărît împregiurul taberii leşăşti, orînduind Pătru vodă 50 de tunuri să bată nepărăsit în tabăra leşască. f. 171 Nu avea aşia grijă Pătru vodă că va piiarde războiul cu léşii/, cum avea grijă să nu-i scape din tabără (lunecoase sint lucrurile omeneşti în lumea aceasta). Şi aşia, îndată fiind într-armaţi moldovénii îmbla pin prégiurul taberei leşăşti, ca să amăgiască pre léşi, să-i scoaţ-afar<ă> din tabără la harţu. Iară léşii, avînd şi loitre în tabără, să suia pe şanţuri şi răniia pre mulţi din oastea lui Pătru vodă.

După acéia începură oamenii lui Pătru vodă a bate nepărăsit în tabăra leşască cu puşci şi au ţinut 5 ceasuri acel războiu; ce puţină scădére făcea în léşi, că era bine grijiţ<i> şi legaţi cu tabăra. Iară şi léşii, avînd cîteva tunuri, pre cari era puşcar mai mare Staşcovschii, om meşter la îndreptatul puşcilor, au slobodzit şi ei puşcile în oamenii lui Pătru vodă şi au făcut mare gaură într-înşii, cît şi osiile de la puşcile lui Pătru vodă li-au sfărîmat. Şi au omorît şi pe un puşcaş di a lui Pătru vodă şi aşia au căutat celor ce năvăliia la tabăra leşască a să da înapoi.

După acéia Tarnovschie scos-au o sam<ă> di oaste afară din tabără. Iar moldovénii, vădzind la poarta taberii leşăşti că sta Balenschii şi f. 171v Andrei Troianovschi şi alţi rotmistri, au dat şi acolo/năvală asupra léşilor. Ce îndată Tarnovschie hat<manul>, strigînd asupra léşilor să păşască asupra moldovénilor, că acmu înfrînsése moldovénii pre Andrei Troianovschii cu oamenii săi. Ce sărind şi Balenschii cu oamenii săi l-au înfrînt şi pri acela moldovénii, picînd la acia năvală cîţ<i>va léşi. Iară sărind şi alte polcuri leşăşti, de iznoavă s-au aţiţat războiu între léşi şi între oamenii lui Pătru vodă. Era din căpetenii leşăşti Nicolae Slinavschii, Macie Vlodic şi alţii. Stătut-au un războiu tare între dînşii, cu multă vărsare de singe di îmbe părţile, pîn-de iznoavă 2 fraţ<i> liaşi, anume Procop şi Alexandru, amîndoi de Seuceşti, au năvălit din tabăr<ă> şi au lovit din dos pre oastea lui Pătru vodă, dîndu-le agiutor Tarnovschie hat<manul> cu oaste proaspătă.

---

1 Ci // 2 zicînd / nevăzînd / ci // 3 aşa // 4 aşăzat / împrejurul[1-2] // 5 le-au / *lipseşte* pe // 6 sînéţe // 7 Iar // 9 cincizeci // 10 *lipseşte* aşia // 11 nu-i]nu / sînt // 12 aşa / *lipseşte* îndată / moldovenii / umbla prin prejurul taberii // 13 să-i amăgească / scoaţă // 14 Iar // 16 aceia / *după* nepărăsit *ad.* cu tunurile / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 17 *lipseşte* cu puşci / cinci / ci // 18 scădere / Iar / *lipseşte* şi // 19 puşcar]tunar // 20 puşcilor]tunurilor / au]şi au / slobozit / *lipseşte* puşcile // 22 puşcile]tunurile / le-au / puşcaş]tunar /de ai // 23 aşa // 25 aceia / seamă de // 26 văzînd // 27 rohmistri // 28 léşilor / Ci // 29 moldovenilor / *lipseşte* acmu / moldovenii // 30 săi]lui / Ci // 31 pre / moldovenii / acea // 32 Iar / sărindu / aţîţat războiul // 33 între[2]]în / căpetenii]căpitanii // 35 sînge den amîndoao părţile / doi // 36 léşi / Alicsandru / *ad.marginal* Petru, 7037 A / Săuceşti B, Sineuceşti N // 38 ajutor / proaspătă]proastă //

Stătut-au acel războiu 2 ceasuri între dînşii, pîn<ă> şi singur Tarnovschie hat<manului>, cu toată oastea pediastră s-au clătit din tabăra asupra oaminilor lui Pătru vodă şi au înfrînt pre oamenii lui Pătru vodă, cît n-au mai putut sta, ce au purces în răsipă. Iară singur
f. 172 Pătru vodă într-o movilă aştepta să vadză/sfîrşitul războiului, care vădzind pre ai săi fugind au dat dos şi singur Pătru vodă, lăsind toată tabăra lui în mînule léşilor. 1000 de moldoveni au cădzut în robie la Tarnovschie hat<manul> şi 50 de tunuri, fără alte sinéţă mai mărunte care li-au luat hat<manul>. Şi li-au trimis toate la Cracău. Iară cămăraşul Aşadlovului arunca bani pre uliţă de bucurie.

AL TREILE<A> RĂZBOIU CE-AU AVUT MOLDOVÉNII CU LÉŞII.

Iară Tarnovschie hatmanul leşăscu, după acia izbîndă asupra lui Pătru vodă, lăsind oastea la Pocutiia s-au dus de sirgu la craiul. Iară léşii cei rămaşi pintru paza marginii la Pocutiia, nerăbdîndu-să, adése mergea în pradă în Moldova, pre carii foarte rău îi strica oamenii lui Pătru vodă şi cu mare scădere le căuta léşilor a să întoarce înapoi. Iară de iznoavă gătindu-să 1000 de liaşi să între în ţară să prade, iată fără véste i-au încongiurat cîtăva samă di oaste a lui Pătru vodă la locul ce să chiamă Tarasăuţii. Şi aşia i-au lovit, cît puţini din léşi au scăpat. Că pre loc, cum scrie cronica leşască, mai bine de 200 au cădzut morţi,
f. 172v fără/ce-au luat în robie vii.

Acéstea înţălegînd Ioan, craiul ungurescu, şi vădzind atîte<a> amestecături între léşi şi între moldovéni, trimis-au soli la Jicmont craiul leşăscu, carii n-au putut altă isprăvi mai mult, făr<ă> cît într-un an s-au aşădzat. Scrie cronicariul leşăscu că şi un Ibraim paşa să fie trimis la craiul leşăscu cu poftă să întoarcă lui Pătru vodă puşcele care li-au fost luat Tarnovschie hat<manul> de la dînsul.

CÎND AU PRĂDAT LÉŞII LA MOLDOVA ŞI MOLDOVENII LA LEŞI.

Îndelungîndu-să den dzi în dzi pacea între léşi şi între moldoveni nu răbda oastea leşască ce era la Pocutiia şi mai la margine de strajă, ce au întrat în ţară de au prădat şi au arsu Cernăuţii şi alte sate, pîn-la

1 doao // 2 pedeastră // 3 tabără / oamenilor / au]i-au / pe // 4 ci / risipă / Iar // 5 vază // 6 văzînd / dosul // 7 mîinile / căzut // 8 sinéţe // 9 le-au[1-2] / Iar // 11-12 *lipseşte* N // 11 Războiul al treilea / moldovenii // 12 *după* léşii *ad.* 7037 / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 13 Iar / acea // 14 lăsînd / de sirgu]de grab / craiul]Cracău / Iar // 15 pentru / adesea // 17 Iar // 18 o mie / léşi / făr-de // 19 seamă de // 20 chiiamă / aşa // 21 căzut // 23 Acestea înţelegînd / văzînd atîta amestecătură // 24 moldoveni / *lipseşte* Jicmont // 25 care / alt // 26 aşăzat // 27 pohtă / puşcile // 28 le-au // 29-30 *lipseşte* N // 29 Cîndu / *lipseşte* la / la léşi]Ţara Leşască / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 31 din zi în zi // 32 era]iaste / strajă, ci //

Botăşani, neavînd moldovénii nici o grije despre léşi, fiind pacea legată.

Vădzind Pătru vodă atîta pagubă şi amăgitură despre léşi, nu putu suferi mai mult, ce îndată au gătit oaste. Fiind iarna la fev<ruarie> au f. 173 dat cuvînt să-ş<i> potcovască caii, ca era/iarnă goală şi ghieţoas<ă>. Şi dacă au întrat moldovenii în Podoliia au arsu Cervona şi Iaghelniţa şi Ciarnocojinţii în <loc gol>.

AL PATRULE<A> RĂZBOIU CE-AU AVUT MOLDOVÉNII CU LÉŞII.

Prindzind véste léşii cum iarăş<i> au întrat moldovenii la dînşii, şi pradă, de sirgu s-au gătit de războiu, împreună cu rohmistrii ce era puşi pri margine şi cu dînşii Andrii Tecenschii şi Nicolai Siniavschi, hatmanul Polni şi cu alţi rohmistri, cu oşti, şi au eşit înainte<a> moldovénilor la apa Sirétiului, în ţinut<ul loc gol>. (Scriu cronicarii leşăşti să fie fost şi turci, cîţ<i>va, între moldoveni.)

Datu-ş-au războiu la apa Sirétiului. Purta din driapta pre léşi Nicolai Siniavschii, hatmanul di cîmpuri, iară din stînga Tecenschii starostele Rohatinului. Ce puţin au stătut léşii la războiu. Că aşia i-au strînsu pre léşi, cît nime de arme nu să apuca, ce cine încotro putea, fugiia să scape. Mulţi s-au înecat în Siriat; mulţi au încăput la robie vii. f. 173v Prins-au vii 60 de şlehtici aleşi/(scriu cronicarii leşăşti), iară 800 au perit de cei mai de gios. Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie ca la 2000 şi mai bine de leşi să fie perit atunce. Cădzut-au într-acel războiu Vinglinschii din Herbul Gogimbii şi Pilişchii din Herbul Laleva; iară Vlodec Pravgici fu prinsu de moldovéni şi alţii mulţi, necunoscuţi. Şi aşia fu izbînda la moldovéni.

7046 <=1538>. CÎND AU VENIT SULTAN SULEIMAN, ÎMPĂRATUL TURCESCU, ASUPRA LUI PĂTRU VODĂ DE AU PRĂDAT ŢARA, ÎMPREUNĂ CU SULTANUL CU TĂTARÎI.

Sultan Suleiman, al <loc gol> împărat turcescu, înţălegînd de atîtea războae şi mestecături ce făcea Pătru vodă, pintru care şi Jicmont, craiul leşăscu, şi Ioan Zapolie, craiul unguresc, prin oamenii

---

1 Botoşani / moldovenii / pace // 3 Văzînd // 4 ci / iarnă // 5 potcovească / era]iara / înghieţoasă // 6 daca // 7 *lipseşte* în // 8-9 *lipseşte* N // 8 patrulea // 9 *după* léşii *ad.* 7040 / *ad.marginal* Petru, 7040 A // 10 Prinzînd de / léşîi / dînşîi // 11 de sirgu]de grab / ce]care // 12 pri]pe / dînşîi / Andrei / Sneavschii // 13 înaintea moldovenilor // 14 Siretului // 14-15 *fără paranteze* B // 15 lăşăşti / *lipseşte* cîţ<i> va // 16 Siretului / dreapta // 17 Sineavschii / de / iar // 18 starostile / Ci / aşa // 19 nimeni / ci / *după* putea *ad.* să fugă // 20 fugea / Sirét / încăput]căzut // 21 *fără paranteze* B // 22-23 *lipseşte* Iară létopisăţul... să fie perit atuncea N // 21 iar // 22 dă cei mai jos / Iar / *lipseşte* létopisăţul lui // 23 bine]mult / atunci // 23 Căzut-au într-acest // 24 Herbul]Herbur A // 25 iar / *lipseşte* şi alţii...la moldovéni N // 26 aşa // 27 *lipseşte* 7046 / Cîndu / *ad.marginal* Sultan Suleiman, 7046 A // 29 tătarii // 30 *lipseşte* al / împăratul / înţelegînd // 31 amestecături / pentru // 32 Jîcmon //

săi făcusă jalobă la Poartă asupra lui Pătru vodă, care întrînd în urechile lui sultan Suleiman s-au scîrbit rău pi Pătru vodă. Că Jicmont, craiul leşăscu, prin solul său Cretcovschie, caştalianul de Briascu, au arătat
f. 174 Porţii/prădzile făcute de Pătru vodă la Pocutiia şi alte prădzi la Podoliia.

Sta tare solul leşăscu cu pîră asupra lui Pătru vodă, dzicînd şi aceasta că de nu-l va rădica împăratul din ţară şi din domnie pe Pătru vodă, fiind Ţara Moldovii supt mîna turcului, apoi îl vor scoate ei cu oaste; căci nu mai pot suferi răutăţile ce s-au escat între dînşii. Iară Ioan Tarnovschie, hatmanul leşăscu, din poronca craiului Jicmont Avgust al doile<a>, cu mare oaste acmu tricusă la Nistru şi începusă a bate cetatea Hotinului, aşteptînd şi pri craiul leşăscu Avgust Jicmont, carele venis<ă>, pîn-la Liov, nu cu puţină putére. Ce, pricum scrie Stricovschie, că ar fi dobîndit cetatea, că şi lagumuri gătis<ă> să pue supt cetate.

Ce oblicind Pătru vodă au trimis de grabă la Tarnovschie hatmanul cu mare poftă, de au lăsat Tarnovschie cetatea. Iară şi Ioan Zapolie craiul iarăş<i> au făcut jalobă la sultan Suleiman, împăratul turcescu, asupra lui Pătru vodă, pricum i-au prădat şi i-au răsipit cetatea Priajmăului şi cum i-au luat cetatea Bistriţii. Şi cătră acéstea şi de moartea lui Grit şi a altora cîţ<i>va polcovnici, omorîţi de Pătru vodă. Aşijdirea era şi aceasta pîră asupra lui Pătru vodă, cum
f. 174v neguţitorii/turci ce mergea cu sculele sale de la Crîm prin Moldova în sus îi jăcuia Pătru vodă cu oamenii carii îi are însămnaţi şi puşi pe acea triabă, de ţin drumurile neguţitorilor, de-i jăcuescu şi-i omoară. Şi acéle puşci ce li-au luat Jicmont, craiul leşăscu, de la Pătru vodă li-au fost luat şi Pătru vodă de la Perenie şi de la Ştefan Maelat, hatmanii lui Ferdinand, împăratului nemţăscu, de la Ardial.

La acéstea jalobe a doi crai, fiind aţiţat de mînie sultan Suleiman împăratul, care înţălesése şi de tirăniile ce începusă a face Pătru vodă cu lăcuitorii ţării, că şi din ţară pri taină mersése jalobă asupra lui Pătru vodă, de sirgu au dat poroncă oştilor sale să să grijască. Iar diodată au trimis poroncă şi la tătari; căci avea grijă sultan Suleiman să nu aibă mai mare gîlceav<ă> cu léşii pintru ţară, că léşii să rădicas<ă> cu tărie mare asupra lui Pătru vodă şi era în grije să nu ia ţara supt stăpîniia lor.

---

1 făcu jalbă // 2 lui sultan]sultanului / pi]pre / Jîcmon // 3 caştaleanul / *lipseşte* caştalianul de Briascu N, *ad.marginal* A // 4 prăzile / prăzi / la]în // 6 zicîndu // 7 *lipseşte* pe Pătru vodă // 8 *lipseşte* fiind Ţara Moldovei... apoi N / Moldovei / apoi]iar de nu // 9 răotăţile / dînşîi / Iar // 10 porunca / Jîcmon // 11 acum trecuse / începuse // 12 pre // 13 Jîcmon // 14 *lipseşte* nu / Ci precum // 16 Ci / oblicind]înţelegînd / de grab / *ad.marginal* Petru 7046 A // 17 pohtă / Iar // 18 împăratul // 19 precum / risipit // 20 acestea // 22 Aşîjderea // 23 neguţătorii / cu]la // 24 jăfuia / care / însemnaţi // 25 treabă / neguţătorilor / jăfuescu // 26 acele / puşci]tunuri / le-au / Jîcmon craiu / *lipseşte* leşăscu / *ad.marginal* Petru, 7046 A / le-au Pătru vodă]el // 27 hatmanul // 28 nemţescu / Ardeal // 29 aceste jalbe / aţîţat // 30 *lipseşte* împăratul / care]şi fiind că / înţelesése // 30-31 de tirăniile ce făcea lăcuitorilor ţării // 31 pre / jalbe // 32 de sirgu]de grab / poruncă // 33 deodată / *lipseşte* au trimis / poruncă / căci]că // 34 pentru // 34-36 *lipseşte* că léşii... supt stăpîniia lor N // 35 ca să nu // 36 lor]*anulat* leşilor A //

Şi aşia, tot pre acea vréme, cînd încă Tarnovschie, hatmanul leşăscu, tot supt Hotin să afla, pornitu-s-au sultan Suleiman singur cu oastea sa şi pe de altă parte şi tătarîi au întrat în ţară, de ardea şi robiia/ f. 175 Iară biieţii boiari, înţălegînd de prada tătarălor şi cum că au sosit şi împăratul la Dunăre, să sfătuia şi cerea unul de la altul sfat, ce vor face, ca să poată hălădui de atîtea nevoi şi primejdii ce s-au strînsu asupra lor şi asupra ţărîi. Iară după ce au vinit acéstea toate la urechile lui Pătru vodă şi mai vîrtos Hîrea chelariul spuindu-i cum şi ţara să vorovăscu să-l părăsască, multă scîrbă au întrat la inima lui. Că încătro vrea întoarce oastea, înainte nu putea cunoaşte. Că léşii venisă supt cetatea Hotinului cu tărie, putérea turcului mari, mulţimea tătarălor neoprită, ceşti den lontru slabi şi să urîsă tuturor cu Pătru vodă, plini de vicleşuguri. Ce, s-au ales din toate, cu ai săi sfétnici, ca să agiungă la Ioan Zapolie, craiul ungurescu, să-i împace şi să întoarcă oastea asupra tătarălor, socotind că de va putea birui pri tătari, iară pre turcu pre lesne îl va împăca. Ce cu greu iaste a să tréce sorocul lui Dumnedzău, măcar că Avgust, craiul leşăscu, împăcasă pe Pătru vodă cu Ioan Zapolie, craiul ungurescu. Iară oastea turcească cu singur sultan Suleiman trecea Dunărea, şi tătarîi, ca un pohoiu de grabă acoperis<ă> ţara/.

f. 175v

CÎND AU PRIBEGIT PĂTRU VODĂ ÎN ŢARA UNGURIASCĂ.

Vădzind Pătru vodă că-l împresoar<ă> vrăjmaşii săi de toate părţile şi ai săi l-au părăsit toţi şi avînd mai mare grije să nu-l prindză boiarii să-l dea pre mîna lui sultan Suleiman, pornitu-ş-au doamna cu cuconii spre munţi, înainte. Şi părăsit de toţi s-au dat şi el spre munte. Ce şi de acolo, neputîndu-să amistui, aflînd cale deşchisă prin tîrgu prin Piiatră au trecut şi pri lîngă Mănăstirea Bistriţii în munte, deasupra Mănăstirii. Şi s-au lăsat ca să s<ă> poată odihni ceva. Unde numai ce văzu pre ciia ce-l goniia că încungiurară Mănăstirea ca un roiu, de toate părţile, ca să-l poată prinde. Ce cunoscînd Pătru vodă acéstea, de sirgu au încălecat pri cal, sept<emvrie> 18 şi singur au fugit să hălăduiască şi au nemerit la un sihastru duhovnic, unde iaste acmu Mănăstirea Besericanii, şi-i-au arătat cale spre Ţara Unguriască. Şi întrînd în munte, departe, rătăcit, fără drum, făr<ă> povaţă, au întrat în strîmtori ca acélea, de nu era a mai merge nice călare, nice pedestru; şi

---

1 aşa / vreme // 2 *lipseşte* leşăscu // 3 tătarii // 4 Iar / înţelegînd / tătarilor // 5 altu // 6 ca şi // 7 ţării / Iar / venit // 8 Herea / *ad.marginal* Petru, 7046 A / chelarul // 9 vorovescu / părăsească // 10 încotro / venise // 11 mare // 12 tătarilor / din lăuntru / li să urîse // 13 Ci / s-au]au // 14 ajungă // 15 tătarilor / pre / iar / prea lesne // 16 Ci / a i să tréce // 17 Dumnezeu / împăcase // 18 Iar / sîngur // 19 tătarii // 20 acoperis<ă>]au coprinsu // 21 *lipseşte* N /Cîndu / Ungurească / *ad.marginal* Petru, 7046 A // 22-23 Ci Pătru vodă cu acestea cu toate avînd mai mare grije N // 22 văzînd / *lipseşte* săi // 23 avîndu / prinză // 24 pre]în / lui sultan]*corectat* sultanului A / coconii // 25 Ci // 26 mistui / şi aflînd // 27 pre // 28 ci văzu // 29 ceia / gonea // 30 Ci / *ad.marginal* de toate părţile A / acestea / de sirgu]de grab // 31 pre / *după* hălăduiască *ad.* singur // 32 acum // 33 Ungureacă / întrîndu // 35 strimtori / acelea / nici[1-2] //

i-au căutat a-ş<i> lăsa calul şi au purces pedestru. Şi aşia, pedestru, în 6 dzile rătăcind prin munţi, flămînd şi trudit, au nemerit într-un pîrîu ce cură spre Ţara Unguriască, spre săcui. Şi eşind pre pîrîul acela, au f. 176 nemerit la nişte păscari carii/dacă i-au luat sama, cu drag l-au priimit. Iară Pătru vodă, înfricoşîndu-să de acei păscari, s-au spăriiat şi foarte să temu. Iară păscarii cu giurămînt s-au giurat înaintea lui cum îi vor fi cu dreptate şi nemică să nu să tiamă. Atunce, acolo, au dat Pătru vodă păscarilor 70 di galbini de aur. Iară dacă au vădzut păscarii galbinii şi mai bini l-au priimit. Şi l-au dus la otacul lor de l-au ospătat cu ospăţ păscărescu. Iară dacă au însărat l-au îmbrăcat în haine proaste şi cu comînac în cap. Şi fiind oaste unguriască de straj<e> la margini, i-au întrebat ce oamini sînt? Ei au dzis: „Sintem păscari." Şi aşia au trecut pin strajea unguriască şi nimi n-au cunoscut pe Pătru vodă.

Deci păscarii au dus pe Pătru vodă la casa unui boiarin ungur, priiatin de mai nainte lui Pătru vodă. Ce neaflînd pri acel boiarin acas<ă>, făr-numai pin giupîniasa lui şi i-au spus păscarii pri taină de Pătru vodă, care dacă au înţăles di Pătru vodă cu cinste l-au priimit la casa ei şi i-au făcut ospăţ. Iar un voinic oarecarele, ce fusése aprod la Pătru vodă, tîmplîndu-să într-acel sat, fiind scăpat şi el dintru acéle f. 176[v] răutăţi, îi spuseră lui de păscarii aciia ce vinise den munte/. Şi ştiind el că Pătru vodă au întrat în munţi şi nemică de dînsul nu să ştie, au cugetat întru inima sa ca doar va putea şti ceva de domnu-său şi au mersu la păscari, ca doar ar putea înţălegi ceva dintru dînşii. Şi dacă i-au vădzut, îndată au cunoscut pri domnu-său, Pătru vodă, şi au cădzut de i-au sărutat picioarele.

Vădzind Pătru vodă pri credincioas<ă> sluga sa, mult s-au bucurat şi s-au mîngîiat şi multe cuvinte de taină au vorovit cu dînsul; şi îmblîndzindu-i-să inima, au adormit puţintel şi multă zăbav<ă> n-au făcut pîn-a să odihni Pătru vodă. Iară acia giupînias<ă> au gătit un liagăn cu 6 cai şi 12 voinici într-armaţi şi dacă l-au deşteptat s-au suit di au şădzut în liagăn numai cu aprodul şi au mersu pre locuri făr<ă> drum, pîn-au sosit la casa altui boiarin ungurescu, şi acela priiatin lui Pătru vodă, care dacă l-au vădzut, cu dragoste l-au priimit şi l-au ospătat şi îndată i-au gătit liagăn, iarăş<i>, cu 6 cai, că loc de zăbav<ă> nu era, că din urmă prinsésă véste oştenii unguri, ce era de

---

1 aşa // 2 zile / rătăcit / *ad.marginal* pedestru A // 3 Ungurească / pe // 4 pescari / carei daca / seama // 5 Iar / pescari / *după* vodă *anulat* să spăriia A / speriiat / *lipseşte* foarte // 6 Iar pescarii cu jurămînt să jură // 7 nimic /teamă / atunci // 8 pescarilor / de galbeni / Iar daca au văzut pescarii galbenii // 9 bine // 10 pescărescu / Iar daca / înserat // 11 ungurească / streaje // 12 oameni / zis / sîntem pescari / aşa // 13 pen streaja ungurească / nimeni nu l-au cunoscut / *lipseşte* pe Pătru vodă / *ad.marginal* Petru, 7046 // 14 Deci]Iar / pescarii / boiar // 15 priiaten / Ci / pre / boiar // 16 făr-numai]fiind numai / *lipseşte* pri / jupîneasa / pescarii pre / de Pătru vodă]de el cum că iaste Pătru vodă // 17 da<că>/înţeles de // 19 întîmplîndu-să / dentru acele răotăţ<i> // 20 pescarii aceia / venise / din // 21 nimic / întru]în // 22 doară / va]ar / domnul // 23 pescari / doară / *lipseşte* putea / înţelége / dintru]de la / dînşii / daca // 24 văzut / pre domnul / *lipseşte* Pătru vodă // 25 căzut // 26 Văzînd / pre / *lipseşte* sa / *ad.marginal* Petru, 7046 A // 27 vorbit / *după* au *anulat* văzut A // 29 lipseşte Pătru vodă / Iar acea jupînească // 30 un liagăn]o carîtă / înarmaţi / daca / dăşteptat // 31 *lipseşte* di au şădzut / liagăn]carîtă / pe // 32 boiariu / priiaten // 33 daca / văzut // 34 liagăn]cărîtă // 35 prinsése veste oştenii //

straj<ă>, că au trecut Pătru vodă pintre dînşii şi nu l-au cunoscut. Şi di acolo s-au pornit după dînsul a-l cerca să-l poată prinde undeva. Ce Dumnedzău, otcîrmuitoriul tuturor celor ce să roagă cu credinţă, au f. 177 acoperit pe Pătru vodă şi i-au deşchis cale de au sosit mai/curund la cetatea Ciceul şi simbătă în răsărita soarelui, sept<emvrie> 28 au întrat Pătru vodă în cetatea Ciceului şi au închis porţile, unde şi pe doamnă-sa cu toată casa ei au aflat-o acolo, în cetate. Iară ciia ce-l goniia din urmă, vădzind că au hălăduit Pătru vodă de naintea lor s-au întorsu înapoi.

Atunce multă plîngere şi tînguire era acolo de doamnă-sa Iliana şi de fiii săi Iliiaş şi Ştefan şi de fiica-sa Rocsanda şi de alţii ai casii lor pintru multă scîrbă şi nevoe ce le vinise asupră, ştiindu-să den cîtă cinste şi mărire au cădzut la atîta pediapsă. Deci Pătru vodă au întrat în besérică de s-au închinat, mulţămind lui Dumnedzău că l-au izbăvit din mînule vrăjmaşilor săi.

Cetatea Ciceul în Ţara Unguriască era dată de Matiiaş al <loc gol>, craiul ungurescu, lui Ştefan vodă celui Bun, după ce să împăcas<ă> amîndoi, cum s-au scris mai sus, la rîndul său. Şi era slobodă acea cetate de craii ungureşti, domnilor den Moldova, să-ş<i> ţie acolo avérea cu oamenii lor.

Iară Ian Zapolie, craiul ungurescu, înţălegînd de clătirea lui sultan Suleiman spre Moldova asupra lui Pătru vodă, avînd grij<e> de f. 177^{v} vicleşugurile turceşti, că dacă va supune di tot/, Ţara Moldovei, să nu între Turcul şi la Ardial, să supue şi Ţara Unguriască, fiind megiiaşe măcar că era legaţi cu mare prieteşug Ian Zapolie, craiul ungurescu, cu sultan Suleiman, ce niceodată creştinilor drag Turcul n-au fost. Cerşut-au agiutor craiul ungurescu de la Ferdindand, împăratul nemţăscu, după aşădzată pace ce era între dînşii să să agiutoriască unul cu altul şi să-i trimiţ<ă> Ferdinand, împăratul nemţăscu, oşti mai în grab craiului ungurescu; iară şi el, strîngîndu-şi oştile ungureşti, va priveghia ca la loc bun să-ş<i> ispitiască norocul cu oştile şi cu singur sultan Suleiman.

Făcut-au răspunsu de sirgu Ferdinand, împăratul nemţăsc, lui Ian, craiul ungurescu, cum la începutul secerişului va sirgui să să afle toate oştile împărăteşti şi celi nemţăşti la craiul Ian. Şi aşia, la vrémea cea însămnată s-au strînsu oştile la Varadin şi di acolo au purces la Ardial

---

1 streajă / pentre dînşii / de // 2 după dînsu a-l căuta ca să-l prinză / *lipseşte* undeva / Ci Dumnezeu // 4 curînd // 5 Ceceul A /sîmbătă / *după* Ceceul *anulat* sept<embrie> 28 A // 6-7 *lipseşte* unde şi pe... în cetate N, A // 7 pe doamna cu / o au aflat-o / Iar ceia // 8 gonea / văzînd / hălăduit]scăpat / *lipseşte* de naintea lor // 10 Atunci / Ileana // 11 Rocsandra /*ad.marginal* Petru, 7046 A / *după* alţii *anulat* căsaşi A // 12 pentru multe scîrbe / nevoi / venise / *lipseşte* den // 13 *după* mărire *ad.* avea şi cum / căzut / la atîta]într-atîta / pedeapsă // 14 bisérică / mulţămind]şi au mulţumit / Dumnezeu // 15 mîinile // 16 Aceasta cetate Ciceul / Ungurească / Mateiaş / *lipseşte* al // 18 mai sus]în urmă // 19 din // 21 înţelegînd // 23 daca / de // 24 la]în / Ardeal / Unguriască]Ardealului // 25-26 Ian Zapolie, craiul ungurescu, cu sultan Suleiman]amîndoi // 26 ce]dar / niciodată / nu le-au fost // 27 ajutor // 28 nemţescu / aşăzată / ca să să ajutorească // 29 *lipseşte* nemţăscu // 30 *lipseşte* craiul ungurescu / iară]dar / oştile sale céle // 31 priveghea / ispitească // 33 de sirgu]de grab / împăratu nemţescu / lui Ioan Zapolie / *ad.marginal* Petru, 5046 A // 34 sîrgui // 35 *lipseşte* şi / céle nemţeşti / Ioan / aşa // 36 însemnată / de / Ardeal //

90.000 di oşténi. Iară Ian Zapolie, craiul ungurescu, cum putea siliia şi el ca să fie pri taină acia pornire de oaste asupra lui sultan Suleiman, căci avea mare prieteşug Ioan, craiul ungurescu, cu sultan Suleiman, împăratul turcesc, cum s-au arătat mai sus, ca să nu oblicească sultan Suliiman împăratul/.

f. 178 Prădînd şi stropşind sultan Suleiman Ţara Moldovei şi fiind ţara bejenită spre munţi, strînsu-s-au vlădicii şi boiarii ţărîi la sat la Badeuţi, în ţinutul Sucevii şi s-au sfătuit cu toţii ce vor face de acea nevoe ce le venisă asupră. Şi au ales cu sfatul ca să trimiţă sol la împăratul cu mare rugăminte şi plîngere, să-i iarte. Şi aşia au ales dintre dînşii pe Trifan Ciolpan şi l-au trimis sol la împăratul turcescu, aflîndu-s<ă> la Suceavă, şi să rugară de pace şi ş-au cerşut domnu.

Vădzind împăratul rugămintea lor s-au milostivit şi i-au ertat şi au trimis la dînşii pre un agă al său, turcu de credinţă, de i-au chemat pre toţi la împăratul în Suceavă. Iară ei cu multă frică au mersu şi au cădzut la picioarele împăratului, pre carii i-au priimit împăratul cu bine, ca pre nişte robi ai lui. Mai apoi ş-au ales domnu pre Ştefan vodă, sin Alexandru vodă al <loc gol>, care era mai nainte izgonit de Pătru vodă. Şi acolo la Suceavă fiind împăratul au legat bir, pre an să-i f. 178v dea ţara cîte 10.000 di galbini de aur la Împărăţie/. Iară alte visterii, ce n-au fost apucat Pătru vodă să li rădice cu sine la Ardial, li-au luat toati împăratul, sultan Suliiman. Şi aşia s-au pornit împăratul, sultan Suleiman, înapoi den Suceavă, petrecîndu-l şi Ştefan vodă pîn-la Dunăre.

Iară după ce-au trecut Dunărea sultan Suleiman, luînd véste precum Ian, craiul ungurescu, cu oştile sale şi cu oştile lui Ferdinand, împăratul nemţăscu, au apucat poticile munţilor ca de ar vrea el cu turcii să între în Ardial să nu-l lasă, şi cum<că> iaste gata să să bată cu dînsul, de aceasta véste gemînd şi scrîşnind în dinţi sultan Suliiman, aprinsu de mînie au trimis ceauş la Ioan craiul ungurescu dzicîndu-i că au uitat de binefacerea lui şi făcîndu-l nemulţămitor să-i spue că curund îl va face de-ş<i> va piiarde crăiia şi să va căi.

La acéstea ale lui sultan Suleiman au răspunsu Ioan, craiul ungurescu, turcului cu multă smerenie cum el nu împrotiva împăratului, pre carele l-au cunoscut apărătoriu vieţii sale şi cinstei f. 179 sale, au făcut acea gătire/di oşti, ce împrotiva nepriiatinului său, lui

---

1 de mii de oşteni / Iar Ioan / *lipseşte* craiul ungurescu / şilea // 2 pre / acea // 3 căce / *lipseşte* Ioan, craiul ungurescu // 4 *lipseşte* împăratul turcescu / s-au]am / oblicească]auză / sultanul // 5 *lipseşte* Suliiman împăratul // 6 Deci stropşind sultan // 7 băjănită / ţării // 8 Sucévei / dă / *ad.marginal* Sultan Suleiman, 7046 A // 9 venise // 10 aşa // 11 dintre]din / dînşii // 12 Suceava // 13 Văzînd // 14 dînşii / chiemat // 15 Suceava / Iar // 16 căzut / carei // 17 pe[2] // 18 Alecsandru / *lipseşte* al / *lipseşte* mai nainte // 19 Suceava / pe // 20 zece mii de galbeni / *lipseşte* de aur la Împărăţie / Iar / vistére // 21 să le / Ardeal le-au // 22 toate / *lipseşte* sultan Suliiman / aşa / *lipseşte* sultan Suleiman // 23 din / Suceava / *ad.marginal* Ştefan, 7046 A // 25 Iar / *după* trecut *ad.* împăratul / *lipseşte* sultan Suleiman // 26 Ioan // 27 împăratul nemţescu / potecile // 27-28 de ar vrea el să între în Ardeal cu oştire // 28 lase // 29 această veste / Suleiman // 30 un ceauş / craiu / *lipseşte* ungurescu / zicîndu-i // 31 uitat binele ce i-au făcut şi iaste nemulţumitor // 32 curînd / pierde // 33 aceste / craiu // 34 *lipseşte* ungurescu / împotriva // 35 apărător / cinstii // 36 gătire]legătură / de / împotriva nepriiatenului //

Pătru vodă, carele fiind supt poronca crailor ungureşti au făcut în cîtiva rînduri prădzi în Ardial, pre carele acmu îl are închis în cetatea Ciceului, pre carele în scurtă vréme îl va avia în mînule sale; iară împăratul Suleiman să nu aibă nice o îndoire de prieteşugul ce are legat cu dînsul, i proci.

Iară Pătru vodă, fiind silit în mare închisoare, în cetatea Ciceul, un an şi 6 luni, să temea şi de oamenii săi pre carii îi avia de apărare în cetate, cu sine, ca să nu-l dea în mînule ungurilor. Iară nice să îndoia de tot cu mila lui Ioan, craiul ungurescu, ce de bună voe eşind den cetate au cădzut cu rugămintea la craiul Ioan ca să-i lasă cetata Ciceul pintru traiul său, cu casa sa, rugîndu-se craiului să-i iarte céle mai denainte greşite de dînsul, arătînd Pătru vodă craiului cum şi el, măcar că-i craiu, iar fiind om iaste supus primejdiilor şi vremilor împrotivnice a lumii acéştiia şi va fi cunoscut şi craiul, de multe ori, mutările şi nestările lumii aceştiia.

Făcutu-ş-au pace Pătru vodă despre craiul ungurescu, după care l-au rugat Pătru vodă pe craiul de i-au dat voe să agiungă la Poartă, ca f. 179v să-ş<i> poată tocmi lucrurile despre/Împărăţie. Şi dîndu-i voe şi slobodzenie, agiuns-au Pătru vodă pre la priiatinii săi la Poartă, trimiţind Pătru vodă daruri veziriului şi altor agi<i> împărăteşti.

Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că fiind Pătru vodă închis în cetatea Ciceului, multe pedépse şi nevoi îi veniia asupră-i. Că nu numai de la cei streini, ce şi de la ai săi avea pedépse, de la carii îi miluisă şi îi boerisă la binele lui şi nu avea nădejde să pitriacă nevoe. Că întîi un Simion pîrcălabul, pri carele îl pusése Pătru vodă mai denainte vréme tocmitoriu şi socotitoriu şi giudecătoriu cetăţii aciia, dinpreună şi cu vladica Anastasie, aceştie amîndoi, gîndind rău la inima lor asupra domnu-său, lui Pătru vodă, s-au sfătuit dinpriună ca să prindză pe Pătru vodă şi să-l ucigă şi capul lui să-l trimiţ<ă> la Ştefan vodă, pri carele îl pusése sultan Suliiman împăratul domnu în scaunul Moldovii, gîndind şi cugetînd întru inimile sale că vor dobîndi f. 180 cinste de la/Ştefan vodă. Ce Dumnedzău cel drept, carele ştie inimile tuturor, ştiut-au şi acesta sfat (cari lucru nimi fără voia lui Dumnedzău nemică nu poate face). Că prindzind di véste Pătru vodă şi înţălegînd

---

1 porunca // 2 cîteva / prăzi şi jafuri în Ardeal / acum // 3 Ciceiului / avea / mîinile / iar // 4 nici / prieteşug / ce]ce-l / *lipseşte* legat // 6 Iar / *ad.marginal* Petru, 7046 A / *lipseşte* un an şi 6 luni N, *ad.marginal* A // 7 şase / carei / avea // 8 mîinile / Iar / nici // 9 craiu / *lipseşte* ungurescu / ci / din // 10 căzut / *lipseşte* Ioan / lase // 11 céle de mai nainte greşăli // 12 *lipseşte* de dînsul / arătîndu / *lipseşte* Pătru vodă / *ad.marginal* Pătru vodă A / cum că/că-i]că iaste // 14 împotrivnice / aceştiia // 16 despre]cu / *lipseşte* ungurescu / dupe // 17 ajungă / *lipseşte* la Poartă // 19 slobozenia / ajuns-au / pe / priiateni // 20 timiţînd / vizirului / *după* împărăteşti, *anulat*: Acest Pătru vodă cît ar fi domnit într-aceastā domnie necăiuri nu adeveriadză, numai prin socotială au domni ani 11 A // 21-34 după Ureche // 21 Iar létopiseţul / *ad.marginal* Petru, 7046 A // 22 Ciceul / pedeapsa / venea // 23 striini / ci / pedepse/ carei // 24 miluise şi-i boerise / nădijdi A / petreacă // 25 pre / mai înainte // 26 tocmitor / judecător / aceia // 27 *lipseşte* şi / vlădica / aceştea // 28 domnului lor / *lipseşte* lui Pătru vodă / dinpriună]amîndoi // 29 prinză / *lipseşte* şi[1] // 30 pre / împăratul Suleiman // 31 Moldovei // 32 Ci Dumnezeu / care // 33 care lucruri / nimeni / făr-de voia / Dumnezeu // 34 nimic / prinzînd de / înţelegînd //

acesta sfat, că vor să-l ucigă, silit-au cu meşterşug de i-au scos din cetate şi i-au gonit Pătru vodă pintru aceasta.

De năroc era Pătru vodă de a păţiré nevoi dispre vrăjmaşii săi. Că bine de una nu să curăţiia, alta-i sosiia. Că întîi scăpînd di la vrăjmaşii săi de la Moldova, peste straja unguriască au dat. Şi di acolo, tricînd pri taină şi întrînd în cetatea Ciceului, spre vrăjmaşii săi nemeri. Bine de aceştia nu să mîntui, iată sosi făr<ă> véste de la Ianoş, craiul ungurescu oaste şi au încungiurat cetate<a> de toate părţile. Vădzind Pătru vodă vicleşugul lor şi nevoia ce i-au vinit asupră, s-au închinat lor şi au dat cetatea ungurilor. Carii, dacă au dobîndit cetatea pre mîna f. 180v lor, multă pacoste şi pediapsă făcea lui Pătru vodă, că ce era a lui/; le ţinea toate ei, nu era volnic cu nemică. Ales de Maelat, domnul Ardialului, multă nevoie avea de dînsul.

CÎND AU TRIMIS PĂTRU VODĂ DIN CETATE<A> CICEUL CARTE PRE ASCUNSU LA SULEIMAN, ÎMPARĂTUL TURCESCU, CU RUGĂMINTE SĂ-L IARTE.

Petrecînd Pătru vodă în cetatea Ciceului un an şi 6 luni, multe nevoi şi pedépse de la unguri avea. Şi neputînd mai suferi răutăţile şi nevoile ce petrecea de la dînşii, au socotit să să dezbată de supt mîna ungurilor. Şi s-au sfătuit cu doamnă-sa ca să trimiţ<ă> carte cu mare jalobă şi plîngere la împăratul turcescu, sultan Suleiman, ca să i să facă milă, să-l iarte şi să scrie împăratul la Ianoş, craiul ungurescu, ca să-l sloboadză să margă la Împărăţie, să slujască împăratului. Şi ştiind carte sirbască Elena doamna, au scris la împăratul cu mare jalob<ă> şi plîngere, poftind ca să să milostivască, să-i iarte. Şi o au pecetluit-o şi au dat-o la Pătru vodă. Iar Pătru vodă pri taină au slobodzit-o pri o zebrea din cetate<a> de sus şi au cădzut gios, din afar<ă>, lîngă zidul cetăţii. Şi di ci au chemat pri o slug<ă> a sa credincioas<ă>, sirbu, şi i-au arătat carte<a> şi i-au dzis cu taină să o ducă la Poartă, să o dea în mîna împăratului. Şi aşia, luînd sirbul cartea, s-au gătit şi s-a dus în Ţarigrad şi au dat-o în mîna împăratului. Care cetind împăratul f. 181 carte<a> şi vădzînd atîta jalob<ă> şi plîngere a lui Pătru vodă/(sau cum

---

1-32 *după Ureche* // 1 acest / meşteşug // 2 pentru // 3 noroc // 4 despre curăţea şi alta îi sosea / de / de la]dîn / *ad.marginal* Petru, 7048 A // 5 streaja ungurească / de / trecînd pre // 7 aceştiia / sosi de la Ianoş craiu făr-de véste oaste ungurească // 8 *lipseşte* au / *lipseşte* cetate<a> / Văzînd // 9 venit // 10 Carei daca o au // 11 pedeapsă // 12 nu]şi nu / nimic / Malaet // 13 Ardealului / de]de la // 14 Cîndu // 16 *după* iarte *ad.* 7047 // 17 *ad.marginal* Petru, 7047 A // 18 pedepse / răotăţile //19 dezbată]dăzlipească // 20 ungurilor]lor / doamna lui / *lipseşte* mare // 21 jalbă // 22 craiu / *lipseşte* ungurescu // 23 sloboază / meargă // 24 sîrbească / doamna Ileana / *după* scris *ad.* carte / împăratu / *lipseşte* cu mare jalob<ă>... să-i iarte // 25 Şi pecetluindu-o au dat-o // 26 pri]pe // 26 slobozit-o pe o // 27 căzut / jos / afară / zidu // 28 *lipseşte* Şi / decii / chiemat pre / sîrbu // 29 cartea / zis // 30 aşa / sîrbul // 31 cetindu-o // 32 *lipseşte* carte<a> / văzînd / jalbă //

dzic unii, pintru lăcomiia turcească, că turcul iaste bucuros pri fieştecare să-l priimască numai să i să pléce şi să-i dea bani) s-au milostivit împăratul şi l-au ertat şi cu bucurie l-au priimit. Şi îndat-au învăţat să scrie carte la Ianoş, craiul unguréscu, ca să sloboadză pi Pătru vodă să margă la Împărăţie; şi au trimis şi sol di olac.

Care după ce au mersu carte<a> împreună cu solul la craiul unguresc, n-au băgat sam<ă> craiul, nice l-au slobodzit pi Pătru vodă. Cari, ducînd acest răspunsu la Împărăţie, di iznoav<ă>, pîn-în 6 ori au trimis împăratul la craiul, poftind să sloboadză pi Pătru vodă să margă la Împărăţie, ci ungurii nice într-un chip n-au vrut să-l lasă, dîndu-i vină că, cînd au ţinut scaunul Moldovii, multă asuprial<ă> au avut dispre dînsul şi încă adăoga de-l făcea notceagoş, dzicînd că ari moşii şi ocini cu dînşii împreună. Mai apoi, a 7<-ea> oară, au trimis împăratul solii cu hochiumuri la craiul, aducîndu-i aminte în multe feliuri; şi di-abiia l-au slobodzit pre dzisa împăratului. Deci au trimis împăratul hochium la Pătru vodă ca să margă cu încredinţari, să nu să tiamă.

CÎND AU PURCES PĂTRU VODĂ LA ÎMPĂRĂŢIE DIN CETATEA CICEUL.

Vădzind Pătru vodă atîta adeverinţă de la împăratul, fu bucuros foarte şi inima i să veseli şi i să păru ca cum i s-au rădicat o negur<ă>
f. 181v întunecată/, unde să vădzu eşit din Ţara Unguriască. Purces-au Pătru vodă din Ciceu în luna lui ghenar, într-o duminică; lăsîndu-ş<i> doamna şi coconii au purces la Ţarigrad cu multă plîngire şi jelanie la împăratul lor. Iară dacă s-au dus Pătru vodă la Ţarigrad, ş-au plicat capul supt talpili împăratului, pri carile cu bucurie l-au priimit şi l-au ertat.

Acest Pătru vodă, cît ar fi domnit întru această domnie, nicăiuri, nici la o istorie scris nu s-au aflat. Dar prin socotial<ă> au domnit ani 11/.

1-27 *după Ureche* // 1 zic / pentru // 2 pre fieştecarele / priimească // 3 îndată // 4 sloboază pe // 5 meargă / trimis sol de olac /*ad.marginal* Petru, 7047 A // 6 mersu solul cu cartea la // 7 seamă / nici / slobozit pe // 8 Care / de iznoavă // 9 pohtindu-l să-l sloboază / *lipseşte* pi Pătru vodă să margă la Împărăţie // 10 nici / lase // 11 Moldovei / asupreală // 12 despre / zicîndu-i / are // 13 dinpreună cu dînşii // 15 d-abiia / slobozit / zisa // 16 meargă // 17 teamă // 18 Cîndu // 19 *după* Ciceul *ad.* 7047 // 20 văzînd /*ad.marginal* 7047 A // 21 şi i să veseli inima // 22 văzu / Ungurească / *ad.marginal* Petru, 7047 A // 23 Ciceu într-o duminecă, ghen<arie>.lăsîndu-şi // 25 împăratul]împărţitul A / *lipseşte* lor // 25-27 Şi aşa au plecat la Ţarigrad şi s-au plecat // 26 supt]la talpele / pre carele // 28-30*lipsesc Ureche* // 28 într-această / nicăiri // 29 nici la o istorie scris nu s-au aflat]nu scrie nimic / socoteală //

f. 182

VALAHIA.

7038 pol, 1530 pol. DOMN 19. DOMNIE 20. VLADUL VODĂ 1.

Acestu Vladul vodă luînd domniia de la Poartă, cu voia boiarilor, au vinit şi s-au aşedzat în scaon. Iară după ce-au trecut 2 luni al domniei Vladului vodă, venit-au Moisei vodă din Ţara Unguriască pri Olt cu ungurii asupra Vladului vodă. Şi au avut războiu la sat la Viişoară. Şi au biruit Vladul vodă pri Moisei vodă, cît au perit şi singur Moisei vodă. Aşijdirea au perit şi Barbu banul de la Craiova. Iară altă ce s-ar fi mai lucrat, mai mult nu scrie, făr<ă> cît scrie că şi Vladul vodă s-au înecat în Dîmboviţ<a>, la sat la Popeşti. Iară boiarii apoi au rădicat domnu pri Vintilă vodă. Domnit-au Vladul vodă ani 2 p<o>l/.

f. 182v

7041, 1533. DOMN 20. DOMNIE 21. VINTILĂ VODĂ 1.

Acest Vintilă vodă au fost din oraş din Slatină, cari după ce l-au rădicat boiarii la domnie s-au apucat întîi de au făcut mănăstirea de la Omenedec. Iară apoi au tăiat mulţi boiari. Deci cînd a fost al triiele<a> an al domniei lui s-au dus Vintilă vodă la Craiova să vînédză cerbi preste Jiiu. Şi s-au sfătuit Vintilă vodă cu oaminii lui de taină ca să tae acolo şi pri alţi boiari. Iară prindzind véste boiarii, s-au gătit de au tăiat ei pre Vintilă vodă în malul Jiiului. Şi apoi au vinit boiarii la svînta Mănăstire Argişul şi au luat pri egumenul Paisie şi l-au rădicat domnu şi i-au schimbat numeli de i-au dzis Radul vodă. Iară Vintilă vodă au domnit ani 3 p<o>l/.

f. 183

7044, 1536. DOMN 21. DOMNIE 22. RADUL VODĂ AL 7<-LEA>, CE-AU FOST CĂLUGĂR.

Acestu Radul vodă au fost egumen la Mănăstire la Argeş. Şi după ce l-au rădicat boiarii la domnie au vinit de s-au aşedzat în scaon. Şi îndată s-au apucat şi au făcut Mănăstirea Mislea, unde iaste hramul Sviataia Troiţă. Apoi Radu vodă au tăiat pri banul Toma şi pri Vlaico logofătul. Iară ce pricini ar fi avut acei boiari nu scrie.

1-4 *lipseşte* Valahia... în scaon C // 1 Valahiia B, *ad.marginal* A // 2 *lipseşte* 7038... vodă[1] // 3 *lipseşte* Acestu // 4 venit / aşăzaţi / scaun / Iar / al]a // 5 domnii / Vladului vodă]sale / Moise / Ungurească / *lipseşte* al domniei Vladului vodă C / pre // 7 pre / Moise / cît]şi / *lipseşte* şi singur // 8 Moise / *lipseşte* Aşijdirea au perit / *ad.marginal* Vladul, 1530 p<o>l A // 9 Iar alt / fără cît // 10 Vlad / Dîmboviţă / Iar // 11 apoi boerii / pre / domnind Vlad // 13 *lipseşte* C / *lipseşte* 7041... domnie 2 / *după* 1 *ad.* 1533, 7041 / *ad.marginal* Vintilă, 7041, 1533 A // 14 Slatina care // 15 *după* domnie *ad.* au venit de s-au aşăzat în scaun / şi întîi s-au apucat de / *lipseşte* de la // 16 Iară]Şi / treilea // 17 vîneze // 18 peste Jîiu / oamenii // 19 pre / Iar boerii prinzînd de véste // 20 Jîiului / venit // 21 sfînta / Argeşul / pre / *ad.marginal* apoi A // 22 numele / zis / Iar // 24-28 lipsesc C // 24 *lipseşte* 7044... domnie 22 / *ad.marginal* 7044, 1536 A // 26 Acest // 27 boerii / *lipseşte* au vinit de / aşăzat / scaun / *lipseşte* Şi // 28 *după* iaste *ad.*mănăstire // 29 Sfînta Troiţă /pe Toma banul / pe[2] // 30 *lipseşte* Iară ce... nu scrie C / Iar //

Deci preste puţină vréme au vinit Laiotă Băsărab vodă cu nişte boiari, anume Stroe pribagul şi Manole şi Mihalco şi cu haiducii din Ţara Unguriască asupra Radului vodă. Şi au avut războiu cu Radu vodă şi au biruit Laiotă Băsărab vodă pri Radul vodă şi au fugit Radul vodă cu boiarii la Nicopoe. Iară Laiotă Băsărabă vodă au vinit în Tîrgovişte. Iară după ce au tricut 2 luni, iarăş<i> au vinit Radul vodă cu boiarii lui cu toţ<i> şi cu mulţi turci. Şi au avut războiu cu Laiotă Băsărabă vodă la Fîntîna Ţiganului şi au biruit Radul vodă, unde au perit Laiotă f. 183v Băsărabă vodă, şi/şi Stroe pribagul şi Manole şi Mihalco. Iar apoi au mazilit turcii pri Radul vodă şi mergînd la Ţarigrad, l-au făcut surgun la Eghipet şi acolo au murit. Domnit-au Radul vodă ani 9 luni 8/.

f. 184

MOLDAVIA.

7046, 1538, DOMN 22. DOMNIE 22. ŞTEFAN VODĂ AL 6<-LEA>, CE I-AU DZIS LĂCUSTĂ.

După ce s-au aşădzat Ştefan vodă la domnie aice în ţară, înţălegînd că au cădzut Pătru vodă pre mînule craiului unguresc, nezăbăvind vréme, au răpedzit la Poartă, făcînd ştire şi rugîndu-să pin priiatini, viziriului, să poroncească Împăraţiia la craiul ungurescu să-i trimiţ<ă> legat pe Pătru vodă la Ştefan vodă. Ce Pătru vodă îş<i> aşădzasă lucrurile de către Împărăţie, di-l chema să margă la Poartă.

Şi mergînd Pătru vodă la Ţarigrad, s-au aşedzat la Galata, care cetate iaste făcută de itali şi de un niam ce-i dzic liguri, şi să numeşte la historii Pera. Acolo cură Boazul, între Pera (adică Galata) şi între Ţarigrad. Iară Ştefan vodă, aicea, întru nenorocita ţară, mari şi gréli nevoi strîngea de la bieţii lăcuitori. Şi de la o vréme s-au arătat mari f. 184v vărsător de singe/, că fie pintru ce mică greşală poronciia de omorîia; şi încă de multe ori la masă, chemînd, pri mulţi cu mîna sa <îi> omorîia.

Pătru vodă Rareş, după ce ş-au aşădzat lucrurile despre Împărăţia Turcului şi-i venisă un agă împărătescu cu hochiumuri de-l chema la Poartă, sta de cerca vréme să-ş<i> isprăvască de iznoav<ă> domniia ţărîi.

---

1 peste / venit / Basarab / *lipseşte* vodă // 2 pribeagul // 3 Ungurească / *ad.marginal* Radul, 1537 A // 4 Basarab / *lipseşte* vodă[1] / pre // 5 Iar / Basarab / *lipseşte* vodă / *după* venit *ad.*domnu // 6 Iar / trecut / doao / venit / *lipseşte* lui // 7 Basarab // 8 unde]iar / 4 Laiotă au perit şi Stroe pribeagul // 10 mazîlit / pe / surghiun // 11 Şi au domnit / *lipseşte* Radul vodă // 12-14 Domniia lui Ştefan vodă N // 12 Moldaviia / *ad.marginal* Moldavia, 7046, 1538 A // 13 *lipseşte* 7046... domnie 22 // 14 zis / *după* Lăcustă *ad.*7046 // 15 Iară / Ştefan vodă aicea N / aşăzat / aici / înţelegînd // 16 căzut / mîinile / ungurescu / nezăbovind // 17 repezit / ştire pen priiateni şi rugîndu-să vizirului // 18 poruncească // 19 *lipseşte* la Ştefan vodă / *după* Ci *ad.* în zadar că / aşăzase // 20 de către]despre / di-l chema]că-l şi chiemase / meargă // 21 aşăzat // 22 neam ce le zic // 24 Iar // 25 nevoi]dabile N / *ad.marginal* Ştefan, 1538 A / mare // 26 sînge / că pentru fieştece mică / poruncea / omora // 27 şi la masă chiemînd pre / îi // *Textul p.165, de la r.29 şi pînă la p.168, r.12 este aşezat la N după p.168, r.30* // 29 aşăzat // 30 şi venise / chiema // 31 vremea / isprăvească // 32 ţării//

Iară Ştefan vodă, domnind aicia în Moldova şi înţelegînd de Pătru vodă Rareş, care se afla la Ţarigrad, priimit în cinste la Împărăţie şi îmblă să iasă domnu, nu puţină grij<e> avea, ştiind că şi avére multă avea şi au luat cu sini, la pribegiia lui, di au dus în cetate în Ciceu, care aceste toate îi era ca o ghiaţă la inimă.

În dzilele acestui Ştefan vodă au fost lăcuste, care au mîncat toată roada pămîntului şi s-au făcut foamete mare în ţară, în Moldova şi la unguri. Şi pintru aceasta i-au dzis lui Ştefan vodă, Lăcustă. Era urît tuturor acest Ştefan vodă pintru faptele lui de tiranie, cum s-au pomenit mai sus/.

f. 185 Iară într-o dzi s-au rădicat Găneştii şi Arbureştii şi cu slugile lor, vorovit<i> la un loc spre cumplita moarte a stăpînului lor, lui Ştefan vodă, care nu li s-au cădzut. Aflat-au pre Ştefan vodă într-aşternut, odihnind în cetatea Sucévii şi l-au omorît, cum vom arăta mai gios (O, spurcată faptă!). Însă aţiţătoriu aceştii rar audzite fapte au fost Mihul hatmanul şi Trotuşan logofătul. Fiind sfătuiţ<i> de cu sară ca nişte tîlhari şi ucigaşi, aşia cu toţii, cu armele lor răsipit-au uşea cerdacului, în cetate<a> Sucevii, unde odihniia Ştefan vodă, au năvălit asupra lui Ştefan vodă la aşternut, caril<e> neştiind nemică de această tîmplare să-i vie asupră, s-au sculat fiind numai cu cămé şia. Iară ei cu toţii, ca nişte fieri sălbatici şi făr<ă> milă, l-au omorît pri Ştefan vodă, cu multe rane, cît şi acmu să cunoaşti singele pi zidiul păreţilor casăi aciia în cetatea Sucevii, pistrelat din Ştefan vodă şi, tăindu-i capul, l-au scos afar<ă>.

Această plată cu luat Ştefan vodă de la ciia ce i-au miluit şi i-au cinstit. Însă pri urmă li-au plătit Dumnedzău cu urgie, cum să va scrie mai gios, la rîndul său. Domnit-au Ştefan vodă ani 2, luni 3/.

f. 185^{v}

7048, 1540. DOMN 23. DOMNIE 23. ALEXANDRU VODĂ AL 3<-LEA>, CE I-AU DZIS CORNEA.

După spurcata faptă ce-au arătat Mihul hatmanul şi Trotuşan logoftul, cu alţi protivnici ai lor, după ce au omorît pri Ştefan vodă, cu toţii au rădicat domnu pri Alexandru vodă ce-i dzic Cornea, care au fost pri acéia vreme portar cetăţii Sucévii; iară mai nainte au fost slugă

---

1 Iar / domnindu / aici / înţelegînd / *ad.marginal* Ştefan, 1538 A // 3 umblă / să iasă]să să facă / avere // 4 avea / şi]că / luat-o / sine / pribejiia / di]şi / dus-o / cetatea Ciceul // 5 acestea / ghiiaţă // 6 zilile / Ştefan vodă]domnu / *după* lăcuste *ad.* foarte multe / care]de // 7 în Ţara Moldovei şi // 8 *lipseşte* Şi pintru... Lăcustă N / pentru / zis / Şi era / *ad.marginal* Şi pintru aceasta i-au dzis lui Ştefan vodă, Lăcustă A // 9 pentru // 11 Iar / zi // 13 căzut / în aşternut // 14 Sucévei / *ad.marginal* cum vom arăta mai gios A / jos // 15 aţîţător / *lipseşte* rar / auzite faptă // 16 seară // 17 aşa / răsipit-au fărîmat-au / uşa cerdacului // 18 cetatea Sucévei / odihniia]dormiia / *lipseşte* Ştefan vodă // 19 *lipseşte* Ştefan vodă carele / nimic / întîmplare // 20 cămaşa / Iar / *lipseşte* cu toţii // 21 sălbatice / *lipseşte* pri Ştefan vodă // 22 acum / cunoaşte sîngele pre / *ad.marginal* Ştefan al 6. 1538 A / zidul / casii aceia // 23 *lipseşte* în cetatea... Ştefan vodă // 24 afară // 25 ceia // 26 pre / le-au / Dumnezeu // 27 jos // 28-29 *lipseşte* N // 28 *lipseşte* 7048... domnie 23 / Alicsandru // 29 zis / *după* Cornea *ad.* 1540 / *ad.marginal* Alexandru, 7048, 1540 A // 30 Trotuş // 31 potrivnici / pre// 32 pre Alicsandru/ zic // 33 pre acea / Sucévei / iar //

la Mihul hatmanul. Şi după ce l-au rădicat domnu, i-au schimbat numele, di i-au dzis Alexandru vodă/.

f. 186 Într-acestaş an Alexandru vodă Cornea şi Mihul hatmanul şi Trotuşan logofătul, luînd véste de Pătru vodă Rareş că se află în cinste la Împărăţie, au răpedzit de sirgu la Ferdinand al <loc gol> craiu unguresc pri unul ce-i dzicea Pătru Robeu, ispravnicul Sibiiului, cu rugăminte de agiutor împrotiva lui Pătru vodă Rareş, arătînd pricum şi în tricuteli vremi au avut domnii radzim despre craii ungureşti. Cerşut-au agiutor împrotiva lui Pătru vodă, făgăduindu-s<ă> Alexandru vodă cu boiarii săi cum să va închina cu toată ţara supt ascultarea Crăiei Ungureşti.

Aceasta poftă de agiutor a lui Alexandru vodă întîrdziindu-s<ă> despre Ferdinand, căci Ferdinand îndată au chemat la sfat pri o sam<ă> din domnii săi, arătîndu-le pofta lui Alexandru vodă şi a boiarilor ţărîi, ce li s-ar părea, care întîrdziindu-s<ă> răspunsul şi oblicind Împărăţiia de soliia lui Alexandru vodă la craiul unguresc, mai mult agiutor au făcut lui Pătru vodă la Poartă, că au luat pre<a> lesne domniia şi cu mai puţină cheltuial<ă>, oblicindu-s<ă> la Poartă umbletile lui Alexandru vodă şi cu a sfétnicilor săi/.

f. 186v Luînd Pătru vodă a doa domnie, au purces cu imbrihorul împărătescu, ghen<arie> 6 dzile, spre Dristor, cu mulţime de eniciari şi călărime turcească. Şi de acolo au trecut Dunărea şi, viind la Brăila, să găti cu oştile să margă asupra lui Alexandru vodă Cornii. Iară boiarii ţărîi, înţălegînd de domniia ţărîi, dată lui Pătru vodă, au părăsit toţi pri Alexandru vodă Cornea şi au eşit în tîmpinarea lui Pătru vodă la Brăila. Iară Alexandru vodă au rămas în cetatea noao cu Mihul hat<manul> şi cu Trotuşan logofătul şi cu Pătraşco şi Crasniş şi Cozma. Iară ciialalţi boiari, mergînd la Pătru vodă în Brăila, pri toţi cu drag i-au priimit, ertîndu-le gréşealele celi făcute mai denainte. Şi ei toţi, priimind cu bucurie pi Pătru vodă, au strîgat de bine menind în ani îndelungaţi şi norociţ<i> domnului său, lui Pătru vodă, aflîndu-s<ă> toţ<i> în bucurie.

Iară pre Alexandru vodă, pricum scrie Istvanfie, istoricul ungur, l-au omorît şi pri dînsul boiarii ce rămăses<e> cu dînsul, nădăjduind că f. 187 dintr-acea faptă vor avea obraz la Pătru vodă/. Şi după ce omorîră şi pri Alexandru vodă, au eşit şi ei în tîmpinarea lui Pătru vodă, la Gălaţ<i>,

---

2 de / zis / Alicsandru // 3 În anul de la Hristos 1538, iar de la zidirea lumii<7046> Alixăndru vodă N / Într-acest / Alicsandru / *ad.marginal* Alexandru, 1540 A // 4 Trotuş / veste // 5 repezit / de sirgu]de grab / *lipseşte* al / craiul // 6 pre / zicea // 7 cu rugăminte la Ferdinand N /ajutor împotriva / *după* Rareş *ad.* care acum aştepta caftan de domnie de la Poartă N / arătînd precum // 8 trecutele / rezim // 9 ajutor împotriva / împotriva turcilor, să să poată apăra de Pătru vodă N // 10 Alicsandru // 12 La aceast pohtă / ajutor / Alicsandru // 13 *lipseşte* căci Ferdinand / chiemat / pre // 14 seamă / pohtă / Alicsandru // 15 boerilor ţării // 16 obligind]înţelegăînd / Alicsandru // 17 ajutor / prea // 18 chieltuială / oblicindu-s<ă>]înţelegînd // 19 umbletele]împletele A / Alicsandru // 20 dooa // 21 *lipseşte* dzile / Dîrstor / inicéri // 23 oşti / meargă / Alixandru / Iar // 24 ţării / înţelegînd / ţării / pre // 25 Alicsandru / în]întru / întîmpinarea // 26 Iar Alicsandru/ / 27 Trotuş / şi[2-3]}i / Iar ceiaialţi // 28 pre // dragoste // 29 céle // 30 pre / strigat / în]întru mulţi // 31 şi norociţ<i>]cu norocire / *lipseşte* lui / aflîndu-s<ă> toţ<i> în bucurie // 33 Iar / *lipseşte* pre / Alicsandru / precum / *ad.marginal* Alexandru. 1540 A // 34 pre / rămăsése // 35 dintr-această / *lipseşte* şi / pre Alicsandru // 36 întru întîmpinarea / Galaţi //

cu multă gloată de ţar<ă>. Pre carii, cunoscîndu-i Pătru vodă vicléni şi înţălegînd fapteli lor şi neavînd Dumnedzău să-i lasă făr-osindă, pintru moartea ce făcus<ă> ei întîi lui Ştefan vodă Lăcustă, apoi lui Alexandru vodă Cornii, au poroncit Pătru vodă de li-au tăiat capitile, muncindu-i întîi cu gréle şi cu cumplite munci. Iară létopisăţul lui Uréche scrie că după ce s-au aşădzat Pătru vodă Rareş cu a doa domnie la Suceav<ă>, acolo să-i fie aflat pre acei boeri şi cu alte vicleşuguri şi au poroncit di li-au tăiat capitile. Aşea iaste sfîrşitul răilor şi cumpliţilor vărsătorilor de singe nevinovat, răsplătind Dumnedzău morţile acelor doi domni de acei lupi încruntaţi. Iară acolo pri loc, la Galaţ<i>, au pus Pătru vodă hatman i pîrcălab Suceavschii pe Pétrea, ficiorul lui Vartic.

Pintru acest Alexandru vodă Cornea, cît ar fi domnit, necăiuri nu am aflat scris. Dar prin socotială au domnit ani p<o>l.

Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că au eşit Alexandru vodă cu oaste înainte<a> lui Pătru vodă la Gălaţ<i>. Şi acolo, părăsindu-l toţ<i>, au cădzut în mînule lui Pătru vodă şi au poroncit Pătru vodă de i-au tăiat capul lui Alexandru vodă, dinpreun<ă> şi a lui Pătraşco, carile să ţiniia di dînsul, într-o dzi, miercuri, în luna fev<ruarie>; şi scrie că ar fi domnit acest Alexandru vodă numai luni 2, săpt<ămîni> 3/.

f. 187v

1540. LUCRURI STREINE.

AICEA NE TRAGE RÎNDUL SĂ POMENIM ŞI PINTRU MOARTEA LUI GRIT.

După ce au murit Ian Banfi Lindva, ce era voevod Ardialului, în dzilele lui Ian Zapolie al <loc gol>, craiul unguresc, au stătut Grit otcîrmuitoriu şi namésnic Crăiei Ungureşti. Însă la aceasta diregătorie a lui Grit cîţ<i>va boiari ungureşti n-au vrut să priimască. Ce stînd şi Laschi liavul, cari pri atunce era în mare cinste la Ioan Zapolie, craiul unguresc şi cu Verbeţie, în parte<a> lui Grit, i-au isprăvit acea diregătorie de la craiul, ca să fie otcîrmuitoriu şi namésnic Crăiei

---

1 carei / vicleni // 2 înţelegînd faptele / Dumnezeu / făr-de osîndă / pentru // 4 Alicsandru / poruncit / le-au // 4-8 *lipseşte* Iară létopisăţul...capitile N, *ad.marginal* A // 4 capetile // 5 *lipseşte* şi cumplite / Iar / létopiseţu // 6 Uréche vor<nicul> / a şăzut / *lipseşte* Rareş / *după* vodă *ad.* în scaun / dooa // 7 şi acolo să-i fi / boiari / *lipseşte* şi[1] / *lipseşte* şi au poroncit di // 8 le-au / capetile / Aşa // 9 vărsători / sînge / Dumnezeu // 10 *lipseşte* de acei lupi încruntaţi / Iar / pre // 11 Petre feciorul // 13-24 *lipseşte* Pintru acest Alexandru... moartea lui Grit N // 13 Pentru / Alicsandru / nicăiri / *ad.marginal* Alexandru, 1540 A / nu am aflat scris]nimic nu scrie // 14 socoteală / an // 15 Iar lét<o>pis<e>ţul / Ureche / că Alicsandru vodă ar fi eşit cu oastea înaintea // 16 Galaţi // 17 căzut / mîinile / poruncit // 18 *lipseşte* Pătru vodă / *ad.marginal* şi au poroncit Pătru vodă A / capul şi lui şi lui Pătraşco, care // 19 ţinea de / *lipseşte* dzi // 20 *lipseşte* acest Alexandru vodă numai // 21 luni 2 // 22 *lipseşte* 1540 / striine / *ad.marginal* Lucruri streini, 1540 A // 23 Aici /pentru // 25 Ioan / Litva / Ardealului // 26 zilile / Ioan / *lipseşte* al, craiul unguresc // 27 otcîrmuitor / această dregătorie // 28 Grid / boeri / priimească / Ci // 29 leavul care pre atuncea / *lipseşte* craiul ungurescu // 30 partea // 31 dregătorie / otcîrmuitor / namesnic / Crăii //

Ungurești. Și au poroncit de au făcut și atișirif lui Grit, să-l citiască în ivală, poroncind să iscăliască și boiarii Țării Ungurești. Ce n-au vrut boiarii să iscăliască, nice au priimit acea diregătorie să fie la Grit, carii
f. 188 pri anume era: Ioan Telie, ispravnic Beligradului/, cari-i în Ardial, Stanislav Varalie, diregătoriul Beligradului sîrbăscu și Țiban, episcopul Varadinului și alții, între carii și Nadasdie. Aceștea n-au priimit diregătoriia lui Grit și nici au iscălit, pintru mare ură ce avea pe acel Grit.

Acest Grit era om și trufaș; și pintru limba și turcească, era cunoscut lui sultan Suleiman, împăratul turcescu și lui Ibraim pașa, ce era pre aceli vremi vezir, pri cari îl trimisése Ioan, craiul ungurescu, la Poartă, după ce l-au făcut otcîrmuitoriu Țării Ungurești, printru să așédză lucrurile Ardialului, cari di iznoav<ă> iar să ațițasă netocméle între domnii ungurești.

Dzic unii că acest Grit să fie vorbit în taină cu veziriul Ibraim pașa, trăgînd Grit la sine crăiia Țării Ungurești și așădzasă nește lucruri spre peirea lui Ioan, craiului ungurescu. Ce bine dzice (Scriptura): „Cine sapă groapa altuia, el cade într-însa". Așia și Grit, după ce au purces di la Țarigrad, tricînd Dunărea la Dristor, au venit în Țara
f. 188v Româniască, avînd/cu sine 3000 și mai bine de pedestrime, enicéri și călări 1000 și mai bine di turci, făr<ă> unguri; între carii unguri era Urvan, Bastiian, Doție și Gașpar Perusie, horvat de niamul lui, Gheorghie călugăr, înaintea căruia i-au eșit din Podoliia și Enorim Laschii. Avea și ferman la Pătru vodă și la Radul vodă, domnul muntenesc, să asculte ce li-ar poronci Grit.

Scrie Istvanfie să fie spîndzurat la Dunăre Grit pri un boiar muntenescu, anume Ilie, arătînd tuturor lăcuitorilor Țării Muntenești ca să să tiamă de dînsul.

Trecînd, dar, acest Grit munții în Țara Unguriască, la Ardial, s-au așădzat cu tabăra la Brașov. Și îndată au trimis Grit cărți la un domnu ungurescu, anumi Emirit Țibac, ce era ispravnic Ardialului, făcîndu-i știre de înturnarea lui de la Țarigrad și să vie la dînsul pintru sfatul a mari lucruri. Iară Țibac, nepurtînd grije de vicleșug despre Grit,
f. 189 îndat<ă> cu 200 di oamini au venit la Grit și s-au aședzat de 2 mile/de la Brașov. Și acolo, noaptea, fiind Țibac supt cort, au trimis Grit nește enicéri de l-au ucis pri Țibac, tăindu-i capul. Iară oamenii lui Țibac, vrînd să să apuci de arme, după ce s-au deșteptat din somnu, i-au omorît și pri dînșii, scăpînd foarte puțini.

---

1 poruncit / hatișerif / citească // 2 iveală poruncind / iscălească / Țării / Ci // 3 să iscălească boiarii / nici / dregătorie // 4 pre /i spravnicul / care iaste / Ardeal // 5 dregătoriul / sîrbescu // 6 episcop / carei // 7 dregătoriia / pen<tru> // 9 *lipsește* și[1] / pentru / *lipsește* și [3] // 11 acele / vizir pre care / ungur<esc> // 12 otcîrmuitor Țării / pentru / *ad.marginal* Alexandru, 1540 A // 13 așaze / Ardealului, care de iznoavă / ațîțase // 15 Zic / vizirul // 16 Țării / așăzase / lucru<ri> // 17 Ci / zice // 18 Aşa // 19 de / trecînd / Dîrstor // 20 Rumânească / de inicéri pedestrime // 21 și 1000 și mai bine călărime turci / făr-de / carei // 22 de]din / neamul // 23 călugărul // 24 Lațchii / Și avea // 25 muntenescu / le-ar porunci // 26 spînzurat / *lipsește* Grit / pre // 27 Țării // 28 teamă / de dînsul]di însu A // 29 Ungurească / Ardeal / *ad.marginal* Grit, 1540 A // 30 așăzat // 31 anume /Ardealului // 32 pentru // 33 Iar // 34 de oameni / așăzat // 36 inicéri / ucis]omorît / pre / Iar // 37 vrîndu / apuce // 38 pre dînșii //

După ce au dus capul lui Ţibac la Grit şi vădzind ciialalţi boiari fapta tirăniască a lui Grit, s-au apucat de arme şi, strîngîndu-s<ă> cu toţii la Sibiiu, s-au sfătuit să răscumpere nevinovata moarti a lui Ţibac dispre Grit, alergînd cu sabiile crunte prin sate şi oraşă, strigînd şi arătînd moartea lui Ţibac făcută de Grit.

Nezăbăvind vrémea, să aleg trei bărbaţi răscumpărători morţii lui Ţibac, anumi: Gutard comis şi Ştefan Maelat şi Franciuşco Cvendie, cătră carii s-au adunat cîţ<i>va domni pre carii îi trec, pintru lungimea vorbii, lăsind, cine va vrea să ştie, să cérce la Istvanfie, istoricul Ţărîi Ungureşti, iară noi să venim la istoriia noastră/.

f. 189v Trimis-au îndată soli la Pătru vodă aice în ţară şi la Radu vodă în Ţara Munteniască, anumi pri Nicolae Cornisie şi pre Martin Adrasie, căpeteniile săcuilor, arătînd tirăniia lui Grit, cu moartea lui Ţibac şi a altora, cerînd agiutoriu împrotiva lui Grit. Nu s-au apărat amîndoi domnii a le da agiutoriu, ce îndată li-au trimis oşti, şi aşia, cu toată oastea, făcîndu-s<ă> ca la 40.000. Acéstea, oblicind Grit, cum nu numai pre ardeleni ce şi pri amîndoi domnii îi are vrăjmaşi, fiind în mare grij<ă>, s-au mutat la cetatea Meghisiia, care dobîndind-o, au sfătuit cu ai săi de s-au închis acolo, pîn<ă> i-a vini agiutor de la craiul Ian Zapolie şi de la Mehmet paşia, sarascheriul de Beligrad şi Bali bei, capitanul Samandriei. Ce nemerind mai curund ungurii cu agiutoriul de la amîndoi domnii acestor ţări, n-au lăsat pe Grit să să grijască de alte, că zaharalele şi altele ce gătis<e> să să ducă de aiurea în cetatea Meghisiii, ce au şi purces să dobîndiască cetatea unde era Grit.

Apăratu-s-au diodată Grit, avînd cu sine eniceri şi altă oaste f. 190 turcească, împingînd pri unguri, diodată./ Iară sfătuindu-s<ă> acei ce era giuraţi asupra lui Grit, socotind că nice hrană îndelungu nu va avia Grit în cetate, au încungiurat cetatea, ţiind-o închis<ă> de toate părţile şi au pus de au strîgat în tabără că cine nu va fugi de la Grit pîn-în 4 dzile, să vie la dînşii, îi vor avia de vrăjmaşi.

Deci întîi Urvan, Baţiian şi Părusie, lăsind pe Grit, au fugit în tabăra celor 3 bărbaţi ce încungiuras<ă> pe Grit cu oşti. Aşijdirea şi tîrgoveţii au abătut în turci de i-au tăiat şi i-au omorît pre cîţi n-au putut scăpa. Din tîrgu au început a-i bate din tunuri, de să sfărîma cetatea.

---

1 adus /văzînd ceilalţi / *ad.marginal* Grit, 1540 A // 2 tirănească /*ad.marginal.* Lucruri streine A // 3 nevinovatul / moarte]sînge // 4 despre // 6 Nezăbovind / vremea // 7 Ţimbac / anume / Francişco // 8 s-au]au / carei / pentru // 9 vorbei, lăsînd / cerce / Ist<v>anfie / Ţării // 10 iar // 11 soli îndată / *lipseşte* aice în ţară // 12 Ţara Rumânească / *lipseşte* anumi / pre // 14 ajutor / împotriva]asupra // 15 ajutor / ci / le-au / aşa // 16 40 de mii / Acestea / oblicind]înţelegînd // 17 ci / pre // 18 dobîndindu-o / *ad.marginal* Streine, 1540 A // 19 pîn-îi va veni ajutor // 20 Ioan / paşa /sarascheriul / de]de la // 21 căpitanul / Ci / curîndu // 22 ajutoriul // 23 altele / zaharélile // 24 Mighisii / ci / dovîndească // 26 deodată / inicéri // 27 împingîndu / pre / deodată / Iar // 28 juraţi / nici /avea // 29 ţiindu-o // 30 strigat // 31 zile / dînşii / avea // 32 lăsînd / *ad.marginal* Tij streine, 1540 A // 33 Aşîjderea //

Așea, vădzindu-să Grit de doi nepriiatini încungiurat și împuținîndu-să și hrana, temîndu-să și de foame, s-au agiunsu cu o sam<ă> de oaste, dîndu-le daruri, ca să-l lasă cu ficiorii săi să iasă din cetate. Ce nemic n-au isprăvit, ca niște oamini ce era aprinși cu răscumpărare asupra lui. Și era din toate părțile încungiurată cetate<a> f. 190v și tîrgoveții închisése toate părțile și poticile/, de nu era loc de eșit. Că Maelat și Gutard și Cvendie, cu o parte mare de oaste, păziia cetatea despre partea de amiadzădzi, iară moldovenii și munténii și Batoție păziia despre răsărit. Iară despre apus și despre miadzănoapte Toma Bernardie cu săcui păziia împregiur.

Întru aceasta strînsoare fiind Grit, iată l-au lovit și boală, dar au început a socoti de scăparea sa și a copiilor săi, de ar putea. Și gîndind acéstea, iată zidiul cetății, de tunuri, despre răsărit au cădzut. Care dacă au vădzut oastea spărtura, neașteptînd poronca sărdarilor săi, îndată au dat năvală, sărind unii peste zidiuri, măcar că enicérii și alți turci apăra tare. Unde făcîndu-să multă vărsare de singe și în unguri, de la o vréme biruiră ungurii pre turci și dobîndiră cetatea, nelăsînd pi nimi viu. Iară Grit cu ficiorii săi au fost scăpat denafar<ă> de zid, f. 191 lăsind toată avérea sa în jac biruitorilor.Ce/nemerind în tabăra moldovenilor și a munténilor l-au prinsu și l-au pus la pază tare și apoi l-au dat pre mîna ungurilor, pri cari ducîndu-l petrit la cei 3 bărbați, întîi au poroncit unui țigan ce era calo de i-au tăiat mînule, apoi au pus de i-au tăiat capul.

Perit-au și Doție și alții mulți, iar pri ficiorii lui Doție, anume Anton și Andrii, oaminii cu chipuri de a firea, aducîndu-i la Pătru vodă, i-au omorît Pătru vodă pri amîndoi.

Vedzi aicea cum plătéște Dumnedzău tiranilor și vărsătorilor de singe. Iară de iaste așia cum scrie Istvanfie și de Pătru vodă, că au omorît pre ficiorii lui Grit, cumplită și oțărîtă faptă făr<ă> milă și abiia audzită în lume, la creștini. Dzic unii că dacă au înțăles sultan Suleiman de închisoarea lui Grit, să fie poroncit lui Ioan Zapolie, craiul ungurescu, să margă să dea agiutoriu lui Grit. Ce n-au cutedzat Ioan craiul, dzicînd că nu are cum asupra unui nărod să stea împotriv<ă>, pintru moartea lui Țibac.

f. 191v Iară după ce au perit Grit, au stătut ispravnic/Țărîi Ungurești Maelat și Balasie.

---

1 Așa văzîndu-s<ă> / nepriiateni // 2 ajunsu // 3 seamă / lase / feciorii // 4 Ci nimic / oameni // 5 din]de / cetatea // 6 potecile / ieșit // 8 despre altă parte de amiiazăzi / iar // 9 păzea / Iar / miazănoapte // 10 săcuii / păzea / împrejur // 11 Într-această / *ad.marginal* Gritu, 1540 A // 13 zidul / despre răsărit, de tunuri / căzut // 14 dac-au văzut / porunca // 15 ziduri / inicérii // 16 sînge / *lipsește* și în unguri // 17 nelăsîndu pe nimeni // 18 Iar / feciorii / din nafară // 19 lăsîndu / averea / Ci // 20 muntenilor / l-a // 21 pri cari]și / la acei trei / *ad.marginal* petrit A // 22 poruncit / mîinile / și apoi *lipsește* au pus de // 23 și capul // 24 pre feciorii // 25 Andrei / oameni / *lipsește* Pătru vodă // 26 pre / 27 Vezi / plătește / Dumnezeu / *ad.marginal* Grit, 1540 A // 28 sînge / iar / așa // 29 feciorii // 30 Zic daca / înțeles // 31 poruncit // 32 meargă / ajutor / Ci / cutezat // 33 craiu, zicînd / norod // 34 împotrivă pentru // 35 Iar / Țării //

TIJ LUCRURI STREINE.

AICEA SCRIEM DE LUCRURILE CRĂIEI UNGUREŞTI ŞI CUM AU ÎNCĂPUT CRĂIIA UNGUREASCĂ ÎN MÎNA TURCULUI.

Crăind Matiiaş Corvin, pintru faptele şi véstea celuialalt Corvin, Ian Huniiad, sfătuindu-s<ă> cu Cehul, sau bohemii, şi împotriva Avstriei, cu turcii au ţinut pacé. Ce vădzind şi papa de Rîm şi veneţiianii, 100.000 de galbini de aur, care în toţi anii îi da Crăiei Ungureşti agiutor împrotiva Turcului, s-au tăiat de la unguri aceşti bani. Iar la Ardial era pri atunci ispravnic Ştefan Bator. Pre acéia vrémé un Ali beiu, cu multe oşti turceşti au lovit în Ardial. Însă cu f. 192 agiutoriul capitanului di Timişvar/mare perire s-au făcut în turci. De iaste aşia cum scrie Hronograful, 60.000 de trupuri turceşti să fie cădzut pîn-la Dunăre. Iară tot în sfatul său nu s-au aşădzat turcii; că ungurii şi cu némţii să sfătuia atunce şi între dînşii, neaudzite şi nespusă vărsări de singe s-au făcut. Că în anul 1514 s-au rocoşit şi s-au întărîtat ţărănimea asupra domnilor săi, rădicîndu-şi crăişor anume pri Ghiorghie, din săcui, mari vărsări de singe făcîndu-să în toate părţile şi în toată Crăiia Unguriască, împărţindu-să în doao părţi, să cuprindză toati unghiurile crăiei.

Mai pre urmă s-au adunat la Timişvar, carele încungiurîndu-l să-l ia, i-au lovit Ian Zapolie, voevodul de Ardial şi cu agiutoriul Timişvarului i-au înfrîntu. Şi au cădzut acel Ghiorghie crăişor, cu frate-său Lucaţie la prinsoare. Şi-l puse voevodul pe acel crăişor la mari chinuri; făcîndu-i cunună de her, aprinsă în foc, i-au pus-o în cap, cununîndu-l ca pe craiu. Apoi slobodzindu-i singe din vine au dat să bea oşténii ce era prinşi cu dînsul. Alegînd şi 20 de capitani de ai lui, iarăş<i> i-au oprit 3 dzile de mîncari, apoi i-au silit să mănînce f. 192^v carne de pre crăişorul lor, di viu; iară rămăşiţa de pi trupul lui şi/a frăţîne-său, puind să facă mîncări, au pus la acia mas<ă> să mănînce oşténii lui, ce era prinşi cu dînşii.

Acéle pozne făcîndu-să în Crăiia Unguriască şi vărsări de singe, atunce stătu împărat turcescu sultan Suleiman, iară la unguri era craiu Ludovic al <loc gol>, om tînăr, a căruia copilărie şi tulburările Crăiei Ungureşti vădzind sultan Suliiman împăratul, au legat pace cu perşii şi s-au întorsu cu tot gîndul spre unguri şi cu toată putérea.

---

1 *lipseşte* N, B / *ad.marginal* Lucruri streine, 1540 A // 2 Aici // 3 *după* turcului *ad.* în anul de la Hristos 1480, iar de la zidirea lumii <6988> N // 4 Mateiaş / pentru / vestea // 5 Ioan / *lipseşte* şi // 6 Ci văzînd // 7 vineţénii / o sută de mii / galbeni // 8 ajutor împotriva // 9 pre / acea vréme // 10 Ardeal // 11 ajutoriul / căpitanului de // 12 aşa / de trupuri turci // 13 căzut / Iar / aşăzat // 14 *lipseşte* şi / nemţii / atunci / dînşii / neauzite // 15 nespuse / sînge / răcoşît // 16 *lipseşte* anume / pre un Gheorghie // 17 sînge / *lipseşte* toată // 18 *după* Ungurească *ad.* şi / coprinză // 19 toate // 20 *ad.marginal* Iar streine, 1514 A // 21 Ioan / Ardeal / ajutoriul // 22 căzut / crăişorul // 23 pre // 24 fier // 25 încununîndu-l / crai / slobozindu-i sînge // 26 oştenii / Alegîndu / căpitani // 27 *lipseşte* iarăş<i> / zile / mîncare // 28 du pre / *lipseşte* lor / de / iar rămăşiţa / de pi]după // 29 frăţîne-său / acea / masă // 30 oştenii / *lipseşte* lui / ce]cei ce / dînşii // 31 Acele / Ungurească / sînge // 32 atunci / iar // 33 Liudovic / *lipseşte* al // 34 văzînd / *lipseşte* împăratul / persii / *lipseşte* şi // 35 puterea //

Iară Ludovic craiul vădzindu-să ne a tocma la putére cu turcul, trimis-au pri la toate crăiile creştineşti soli, cerşind agiutor împrotiva Turcului, arătînd şi de ţărîile lor grij<e> de turci, de vor supune Crăiia Unguriască, turcii, şi ales la Vineţie solul ungurescu ce graiu au avut către republica lor. Au dus şi oraţie scrisă la sultan Suleiman. Şi aşia, cînd ciie îmblă sfătuindu-să şi cumpănindu-să, iar sultan Suleiman purcéde cu toată putérea sa asupra Crăiei Ungureşti.

Iară bietul craiu Ludovic, ca un om tînăr, cu cîtă putére avea, îi
f. 193 iase şi el cu oastea sa înainte lui sultan Suleiman/împăratului, la Mohaciu. La care loc dînd războiu, acolo au perit şi el şi mai toată oastea unguriască, pripindu-l turcii pîn-a sosi Ian Zapolie, domnul Ardialului, cu oaste den Ardial şi a ungurimii de sus. Cuprins-au Turcul toate locurile pi Drava şi Sava şi s-au întorsu cu mari plian.

Iară Ian Zapolie, tîmpinîndu-l véste pre cale de perirea lui Ludovic craiu cu oştile lui, au şi luat în gînd de crăie, vădzind că s-au stînsu cu acel Ludovic de istov sămenţiia de craii ungureşti. Şi îndată începu a trage la sine pri domnii ungureşti şi cu daruri şi cu cuvinte, arătîndu-le la ce folos şi la ce bine s-au adus ţara şi Crăiia Unguriască di craii streini, de alte niamuri: că Albreht craiul ales den casa Avstriei atîtea turburări şi mestecături au lăsat în crăie pre urma sa; Vladislav liavul, cu nesocotiala lui la Varna au perit şi au rămas oastea toată, tăriia şi vîrtutea crăiei; aducînd aminte şi faptele sale şi dizrădăcinarea caré o
f. 193ᵛ făcus<ă> el la Timişvar, atîtea răutăţi ce făcusă/turburată şi oştită ţărănimea şi potolitul acelui pojar, arătînd şi ocara niamului ungurescu, avînd oameni harnici şi de triabă să-ş<i> aliagă craiu dintr-alte niamuri.

Cu acéste cuvinte şi făgăduinţă au tras către sine pri cîţ<i>va domni şi căpetenii. Şi cînd au fost la astrucarea oasălor lui Ludovic craiu în Buda, cum s-au arătat mai sus, că au perit la Mohaciu şi s-au aflat trupul lui într-o bahnă, întinat, unde îl vădzus<ă> un oştian de ai lui că au perit, năduşit de calul lui, aleg pri acel Ian Zapolie o samă de domni să fie craiu ungurescu, de cari am pomenit şi la domniia dintîi a lui Pătru Vodă Rareş, cu agiutoriul din domni, mai ales: Ştefan Verbiţie şi Pavel Artandin, Gheorghe Păshanie, Nicolai Ghesla şi a lui Ioan Daţiv.

---

1 Iar / craiu / văzîndu-să / netocma cu putere / cu]ca / *ad.marginal* Streine, 1514 A // 2 pre / cerşînd / ajutor / împotriva // 3 ţările // 4 Ungurească / Veneţiia / graiu // 5 *după* Suleiman *ad.* şi citind-o înainte să fie rîs sultan Suliiman N / aşa // 6 ceia umblă // 7 puterea / Crăii // 8 Iar / putere // 9 *lipseşte* împăratului // 10 dîndu // 11 ungureacă / Ioan // 12 Ardealului / din Ardeal / Coprins-au // 13 pe / mare plean // 14 Iar Ioan Zapol<ie> întîmpinîndu-l vestea / *ad.marginal* Ioan Zapolie, 1514 A // 15 gîndu / văzînd / stinsu // 16 seminţiia // 17 pre // 18 s-au]au / Ungurească de crai stiini // 19 neamuri / crai / din / Austrii // 20 amestecături / *lipseşte* în crăie / leavul // 21 nesocoteala / au perit la Varna // 22 *lipseşte* şi vîrtutea / dăzrădăcinarea care /răotăţ<i> // 23 făcuse // 24 neamului // 25 avîndu / treabă / aleagă // 26 dintre neamuri // 27 pre // 28 oaselor // 29 *lipseşte* craiu / *ad.marginal* Ludovic, 1514 A // 30 bahnă]mocerlă / *lipseşte* întinat / văzuse / oştean // 31 pre / Ioan / seamă / *după* aleg *anulat* craiu A // 32 care / *ad.marginal* dintîi A // 33 ajutoriul / *ad.marginal* Rareş A // 34 *ad.marginal* şi a lui A //

De altă parte, pre acéia vréme Ferdinand, fratele împăratului nemţăscu, vădzind şi el că den sămenţiia crailor ungureşti n-au rămas următori, şi el au tras pre o sam<ă> de domni unguri, din sus, în partea sa, dzicînd cum că ar fi mai aproapi săminţiia lui de Crăiia f. 194 Unguriască, di vréme ce Albreht/craiu au fost de singele lor, dintr-o casă cu dînşii, a Avstriei. Şi aşia, în partea lui Ferdinand ţinia cîţ<i>va de zavistuia pri Ian Zapolie, între carii era: Ştefan Bator, Valentin Turoge şi Ştefan Maelat, Ioan Sala, Gaşpar Săred, Bantaz Abpafi, Ferens Gnar; şi către dînşii şi Pavel Bahat, om vestit de lucrurile războaelor, de niamul său tribal.

Aceştia adunîndu-să cu oştile lui Ferdinand, drept asupra Budii au purces. Iară Ioan Zapolie craiul, vădzind asupra sa putére şi fiind încă craiu nou, cu toate lucrurile neaşădzate, socotisă să aştépte pre nepriiatinii săi la Buda. Apoi vădzind că din domni nu vin la dînsul nime, ca la un lucru ce era încă crăie noao, au purces de la Buda şi au luat cale<a> spre Ţara Leşască. Iară oştile lui Ferdinand, gonindu-l în urmă, au apucat pri o samă din oşténii lui Ioan şi i-au prinsu şi i-au răsipit, luînd oşténii lui Ferdinand, Buda, făr<ă> nici o apărare. Şi pusără otcîrmuitoriu, sau namésnic Crăiei Ungureşti pri Ştefan Bator (adică caimacam), dîndu-i soţie pri Pavel otcîrmuitor de Astrogon şi pre Băritan, logofăt pre cărţi şi pri Alexe Torcon visternic.

f. 194^v Iară Ian Zapolie era pribag în Ţara Leşască, unde au/năzuit la un domnu den Ţara Leşască, anumi Ieronim Laşco, om pri aceli vremi în Ţara Leşască, preste toţi vestit. Priimind acela pre Ioan Zapolie pribagul cu mare omenie şi dragoste la toate voroavele cu dînsul, pîn-într-atîta îi făgădui, cît dzicea că tot gîndul său şi toată nevoinţa sa şi toată avérea sa va pune la mijloc, numai să-l pue iară în locu la scaunul Crăiei Ungureşti; aşia va sili şi va nevoi.

Jicmont, craiul leşăscu, măcar că de radzimul ce rădzima Ian Zapolie cel pribag la Laşco îi părea bine, dar mai mult nu să amesteca. Iară Laşco, cu ascuţită mintea sa, ia înainte gînd şi de la o vréme îi spune că nice într-un chip cu alt mijloc la cinstea şi la podoabele sale nu va veni, fără numai prin năzuire la sultan Suleiman, împăratul turcescu, a căruia fiind de curund sol de la léşi, Laşco, au cunoscut om cu înaltă fire şi nu lui aşia de ţar<ă> să ţie, cum de véstea, în toată

2 văzînd / din semenţiia // 3 au tras şi el seamă // 4 zicînd / aproape /semenţiia // 5 Ungurească / de / *lipseşte* craiu / sîngele // 6 dînşîi / aşa / ţinea // 7 pre Ioan / carei // 8 *lipseşte* şi / Sasa // 9 lucrurile]rîndul // 10 neamul // 11 Aceştea // 12 Iar / *lipseşte* craiul / văzîndu / putere / *ad.marginal* Ioan Zapol<ie>, 1514 A // 13 neaşăzat / socotise / aştepte // 14 văzînd // 15 nimeni // 16 calea / Iar // 17 pre o seamă de oşteni ai lui // 18 risipit / oştenii / fără / *ad.marginal* oşténii lui Ferdinand A // 19 puseră otcîrmuitor / namesnic / pre / *ad.marginal* Crăiei Ungureşti A // 20 fără paranteze / pre / Astronog // 20-21 *ad.ulterior* dîndu-i soţie... pri Alexe Torcon visternic A // 21 Alexie // 22 Iar Ioan / pribeag // 23 *lipseşte* den Ţara Leşască anume / Laţco / pre / acele // 24 *lipseşte* Ioan // 25 pribeagul / *ad.marginal* Ioan Zapol<ie>, 1514 A // 26 zicea // 27 averea / iar / loc // 28 scaonul / aşa / şi să va înevoi // 29 Jîcmon / razimul / răzima / Ioan // 30 pribeag / Laţco // 31 Iar Laţco / gîndu // 32 nici // 34 curundu // 35 aşa / ţară / vestea //

lumea, să aibă un craiu cirac al său şi de dînsul pus craiu cu mare véste îi va fi.

f. 195 Pre care sfat, aşia supţire om cu fire amestecătoare/la lucruri mari aşedzat şi el şi pribagul Ioan, să apucă Laşco de triabă şi agiunge întîi la veziriul, cu care avusése cunoştinţă den solie la Împărăţiia Turcului. Apoi, fără zăbav<ă> vréme îş<i> face de la săim solie, cu pofta a mulţi domni leşăşti şi purcéde supt umbra trebilor Crăiei Leşăşti tocma la Poarta lui sultan Suleiman, unde întîi pri viziriul şi pri cîţ<i>va paşi aproapi di împăratul Suleiman cu daruri în partea sa i-au tras. Iară în fruntea soliei de la Împărăţie au poftit cu putérea sa şi cu armele sale să pue pe asupritul şi gonitul din scaunul său Ian, cu mare strîmbătate despre Ferdinand şi cu vicleşugul a o sam<ă> de domni ungureşti. Grăind către împăratul că „ce ar fi mai mare şi mai vestit<ă> împăraţilor laudă şi în toată lumea véstea şi vîlhva, decît a apăra asupriţii, a rădica cădzuţii?! Şi pintru unéle ce acéstea rădică Dumnedzău pri împăraţi şi le dă şi le lăţéşte şi le înalţă putérea, pentru f. 195v să fie apărare lumii de strîmbătăţi/. Şi ce-ţ<i> trebuiaşti împărăţii tale la mai mari şi mai lăudat lucru în toată lumea, decît acesta, să aibi crai ciriaci? La care fericire împăraţilor cu cuvioas<ă> îţ<i> arăt scara: pri Ian craiu, scos den scaunul său de nepriiatini, pre carili dacă-l va rădica înalta şi nebiruita mîna ta, în toată viaţa lui şi săminţiia lui, în urma lui, neuitată va fi mila bunătăţii tale."

N-au trebuit mai mult decît atîta să osteniască Laşco la o împărăţie, care unele ca acéstea păzéşte şi aştiaptă. Îndată au eşit poroncă de gătire de oaste. Răspunsu eşit lui Laşco: să ias<ă> cu Ian înaintea împăratului la Beligrad, îndat<ă> ce să va dezvăra în anul viitor.

Adulmăcă Ferdinand acéia a lui Laşco liavului la Poartă solie şi alége şi el soli de la sine, unguri, ca de la un craiu ungurescu, şi îi trimite la sultan Suleiman împăratul, poftind cu înşălăciuni de la Împărăţie înoirea crăiei pre chipul său, şi ce s-ar cădea, şi cinstea Împărăţiei la cămara lui, din acéia crăie, nu să apără Ferdinand. Ce nu-i fu priimită soliia la Împărăţie, răspundzind solilor lui Ferdinand cum nu iaste din bătrînii Împărăţiei aciia, a priimi la prieteşug pri aciia carii numelui otomanilor fac strîmbăţi, nice pre unii ca f. 196 Ferdinand/, carele fără ruşine crăiia altuia au călcat, de care mai aproapi ar fi Împărăţiia, ca una caré cu biruinţa şi armele şi vitejiia sa,

---

§ 1 ciriac A // 3 aşa // 4 aşăzat / pribeagul / Laţco / treabă / ajunge // 5 vizirul / din // 6 seim / pohta // 7 purceg / tocmai // 8 pre vizirul / pre // 9 aproape de / împăratul Suleiman]sultanul / Iar // 10 pohtit / *ad.marginal* Ioan Zapolie, 1514 A / puterea // 11 pre / Ioan // 12 vicleşug / seamă // 13 *după* vestit *anulat* de domni ungureşti A // 15 căzuţii /Şi]Că pentru unile // 16 Dumnezeu / pre / şi lăţeşte / şi înalţă puterea // 18 mare şi lăudat // 19 ciraci // 20 pre Ioan / din scaonul / carele// 21 viiaţa / seminţiia // 23 ostenească // 24 unile / acestea / păzeşte / aşteaptă / poruncă la gătire /*ad.marginal* Ioan Zapolie, 1514 A // 25 Laţco / Ioan // 26 îndată // 27 Adulmăcă]Înţelegînd / acea / Laţco / *lipseşte* şi // 28 şi-l trimite // 29 *lipseşte* împăratul / pohtindu-l // 31 Ci // 32 răspunzînd // 34 pre aceia carei / nici // 35 o au călcat // 36 aproape / care //

jiia sa, nu cu meşterşuguri şi amestecături au pus piciorul. Nevrednic, pintru acéia giudecată iaste Ferdinand la înalta Împărăţie de prieteşug. Şi încă să ştie că strîmbătatea şi călcarea caré au făcut Ferdinand Crăiei Ungureşti, iată, asupră-i vine cu mare putére la răscumpărare şi cu atîtea oşti, cît să cérce pre Ferdinand pîn<ă> şi în părţile apusului. După acest răspunsu şi solii aciia din Ţarigrad a-i scoate au eşit poroncă.

Întru acéiaş<i> vară, cît s-au dezvărat, au şi purces sultan Suleiman împăratul cu mare mulţime de oşti. Şi eşindu-i Ian Zapolie craiul cu glotişoara sa înainte şi cu mamca sa Laşco liavul la Beligrad, au mersu la adunare. S-au clătit puţinel de pre perină sultan Suleiman cu zbîrcita frunte, însă cu blînd ochiu cătră Ian. I-au tinsu mîna dzicîndu-i: „Îţ<i> dau mîna apărătoare la toate trebile tale şi ridicătoare la cinstea caré ai fostu, şi acéia care de la Dumnedzău nemică altă nu
f. 196^v poftéşte, numai asupriţii şi cădzuţii să-i rădice./ Fii dar cu bună şi vésela inimă şi milelor méle neuitătoriu." Şi îndată au învăţat pre veziriul să-i iasă carte cu giurămînt, care dzic ei acnamea. Giurămîntul cu acéste cuvinte îl aflu la hronograf:

„Dătătoriul de daruri şi milelor sale, acela mare şi de toate ziditoriul, Dumnedzău, acela care iaste mare şi puternic prin voia dumnédzăeştii socotéle, acela carele a îmbe raiurile iaste sultan şi a tuturor împărăţiilor aceştii lumi lăţite cîrmaciu şi al doile<a> cringul cap şi oştilor diregător, carele iaste al nostru proroc Mehmet, asupra căruia proroc fie pururea blagoslovenie şi dragosté înaintea dumnedzăeştii mile, prin a căruia buna milă şi cu ai săi patru priiatini mari învăţători şi tainici: Abubecrie, Osman, Omer, Ali, prin carii blînd în bunătăţi înaltul Dumnedzău dentru a sa nesfîrşită milă să fie pururea vésel şi priimitor de tot putérnicul Dumnedzău şi a toţi svinţii şi fericite suflete carele îl laudă, cu a căruia voe şi milă eu, sultan Suleiman Shiiac, împăratul împăraţilor, cu mila lui Dumnedzău lăudat mare şi nebiruit, împăratul Ţarigradului, craiu crailor, dătătoriul cununilor, umbra lui Dumnedzău asupra pămîntului, stăpînitoriul a Mării cei Mari şi a Evropii de gios, Siriei, Araviei, Iudeii, Hananeii/,
f. 197 Galileii, Finichiei, Alexandriei, Eghipetului şi a marelui Caer, Ethiopiei, Midiei, Liviei, , Lahne, a mării de la Hîndi şi a Mării Roşii, Crăiei Ierusalimului, Samariei, a Mării Tiveriii, Damascului, Halepului şi a Marii Antiohiei, Mesopotamiei, Haldeii şi a Marelui Vavilon, cu mai mare şi mai mică Armeniia, parthilor, persilor,

---

1 meşteşuguri // 2 pentru aceia judecată // 3 care / Crăii // 5 cerce // 6 aceia // 7 poruncă // 8 aceiaş // 9 împăratul turcescu / Ioan // 10 craiu / Laţco leavul // 11 dupre pernă // 12 ochiu blînd / Ioan // 13 zicînd // 14 care /aceia / Dumnezeu / nimic // 15 pohteşte / căzuţii / Fii]fiind // 17 vizirul / jurămînt / zic / Jurămîntul // 18 aceste / *după* hronograf *ad.* Cartea lui sultan Suleiman // 19 mililor / *ad.marginal* Cartea sultanului Suleiman, 1514 A // 20 Dumnezeu // 21 dumnezeiaştii socoteli /care stăpîneşte raiurile şi le iaste // 22 *lipseşte* lăţite / *după* cîrmaciu *ad.* ce iaste lăţit / doilea // 23 şi al oştilor dregător // 25 dumnezăeştii / priiateni // 26 mari şi / Abubechier /carei // 27 Dumnezeu /// 28 Dumnezeu / sfinţii // 30 Dumnezeu // 31 craiul // 32 Dumnezeu / asupra]al / a]al // 33 al Evropiei / jos // 35 Hinde / al Mării // 37 al Marii / Haldeniei //

mengrilor, ghiurgilor, Mării Capsiei, Trapezontului, Tavriziii, Capadochiei, Chesariei, Pamfiliei, Chilichiei,Tarsiei, Caramaniei, Amastriei, Paflagoniei, Lidiei, Frighiei, Vithiniei, marelui oraş Nichea, Nicomidiei, a Halchidonului, a toată marea Anatoliia, Greţiei, Traţiei şi a marii Romaniei, Machedoniei, Thesaliei, Peloponisului, Corinthului, Hersonului, Albaniei, Bosniii, Volgariii, Valahiei, Moldaviei, Schitiei, Tartariei şi a multe alte nesfîrşite ţări şi crăii şi împărăţii dobîndite cu sila şi putérea şi arme vitejéşti şi vitejiia noastră, fulgerătoarei sabiei şi de mai nainte de noi împăraţi Mehmet Shiac şi fiu-său sultan Selim Shiac, blagoslovitul părintele nostru, la odihna cărora necuprinsă şi prea înalta milă fericiia dumnedzăiască cu sufletele lor în veci să fie.

Voaă, dar, prealuminatului Ian, den mila lui Dumnedzău craiu f. 197v ungurescu/, Croaţiei, Dalmaţiei, Moraviei i proci. Eu mai sus pomenitul sultan Suleiman Shiac, împăratul turcilor nebiruit giur înaintea atotputernicul Dumnedăzu, prea înalta, svînta lumina lui atotputérnic<ă> şi bunătatea dumnedzăirii lui la tăriia ceriului, soarele, luna, stélele, pămîntul şi faţa pămîntului, la împărăţiia preasvînta a lui Mehmet strămoş, moşul şi tatăl mieu şi muma mea şi pînea mea, sabiia, sufletul şi viaţa mea şi tuturor busurmanilor împregiur tăiaţilor, sănătate.

Cătră tine fratele mieu, Iane craiu, nu te voi părăsi, de ar vini toate împărăţiile şi crăiile méle la scădére să nu să aliagă nemică de dînsăle, să rămîiu numai însumi, sau cu doi, trei, busiurmani împregiur tăiaţi, încă legat şi dator sintu şi rămîiu să te caut şi să te cercu prin toate unghiurile lumii şi să-ţi dzic: iată, eu gata sint, ce vei despre mine la tot gata sint bine să fac. Şi făgăduinţii méle de nu voi face destul şi deplin, dintr-acela ceas preaputernicul Dumnedzău, mîniia şi drept giudeţul lui asupra capului mieu să vie, şi pre tot să mă piiardză şi ori de ce m-aş atinge cu trupul mieu prea înaltul Dumnedzău în piiatră să mă întoarcă; nice să mă sufere tăriia pămîntului, nice îmblînd să mă f. 198 poarte/ce în doaă părţi să să răsfacă şi să mă înghită cu tot trupul şi sufletul mieu şi să mă soarbă."

Acest giurămînt aşia groznic prin toată Crăiia Unguriască şi la părţile Ardialului pre la toţi s-au răpedzit. Iară ei cu oştile îndată clătescu spre Buda, care foarte lesne o au luat-o. Că némţii vădzind atîta greime de oşti, lăsînd tîrgul s-au mutat la cetatea caré o ţinia, Nadajde. Şi în cetate nepriimind Nadajdie să să închine l-au pus în

1 Trapezondului // 2 Capadochii // 3 Panflagoniei // 4 Nicomidii // 5 marei Romaniei // 7 *lipseşte* alte // 8 puterea / vitejăşti // 9 *lipseşte* de noi // 10 fii-său / Sălim // 11 dumnezeiască // 12 sufletile/ / 13 Ioan / din / Dumnezeu // 15 împăratu / jur // 16 atotputernicului Dumnezeu // 17 dumnezeirei / cerului/ / 18 stelile // 19 preasfînta lui // 20 pîinea / viiaţa /şi a // 21 împregiur tăiaţilor]obrăzuiţilor împrejur B, *ad.marginal* obrezuiţilor A // 22 Ioane / veni // 23 scădere / aleagă / nimic / dînsele // 24 busiurmani]musurmani / împrejur // 25 sînt // 26 zic / sînt // 27 toate / sînt // 28 Dumnezeu // 29 judeţul /piiarză // 30 dă ce / Dumnezeu // 31 nici / nici umblîndu // 32 ci / răsfacă]desfacă / înghiţă // 34 jurămînt / aşa / groaznic / Ungurească // 35 Ardealului / repezit / Iar/oşti // 36 nemţii văzînd // 37 care / ţinea // 38 Nadajdă[2] //

obedzi némții și au făcut de hălăduirea sa legătură. Și așia și tîrgul și cetatea luînd împăratul au dat pre mîna lui Ian craiu. Iară împăratul cu oștile au mersu drept la Beciu. Și bătîndu-l cu tot feliul de arme o lună întriagă, cu mare vitejiia lui Nicolae de Salmaș, hișpanul, apărat fu.

Apropiindu-să iarna, s-au întorsu sultan Suleiman înapoi, dînd pre mîna lui Ian craiu toate podoabele crăești: corona, schiptrul și altele, la divan, în vidérea tuturor. Cu toate acéstea l-au îmbrăcat și i-au dzis împăratul: „Priiatine și frate, de vreme ce la nevoia ta la mine și la f. 198v agiutoriul/mieu ai năzuit, după a lui Dumnedzău, eu încă înțălegînd strîmbătatea ta deplin, cetatea și orașul Buda și toată Crăiia Unguriască în mîna ta le dau și pre tine craiu ungurescu aleg și întărescu. Voaă, iarăș<i>, domnilor și boiarilor aceștii crăii, poroncescu să fiți acestuia craiu al vostru plecați. Care lucru de veț<i> face, mă veț<i> avea priiatin, iară de nu, sabiia mea îi voi să va încrunta.

Tu, dar, priiatine craiu, bunătăților lui Dumnedzău și alor méle neuitătoriu să fii. Care tu aicea ai cununa și alte crăești podoabe, să te împodobești tu și următorii tăi, după tine."

După acéstea, lăsind cîteva stiaguri, pre Aloiz Grit, ficiorul lui Andrii, hatmanul veneții anilor, de pază craiului, singur cu mult plian s-au întorsu turcul spre Țarigrad.

Iară Ferdinand, după ce să dusă turcul, îș<i> rădică inimile cu ungurii din partea sa asupra lui Ian craiu și îl închide în Buda pri Ioan craiu, împreună cu Grit, pri carile îl lăsasă Împărățiia de pază și cu 199 cîț<i>va din domni<i> unguri, anume Emiric Țibac/Gheorghie Pistini, Ștefan Verbeție. Iară cu osîrdiia și mare vitejiia a o sam<ă> de domni unguri, carii era den afară de închisoarea Budii, și anume: Toma Nadazde, Ioan Zeret, Franțisco Capalnat, Cazon voevodul de Ardial și lui Ian Bamfi, și alți domni Crăiei Ungurești, strînși cu neîndoit gînd: Velhelmu baron de Rungheldolfu, hatmanul pre némți, înspăimare purced făr<ă> izbîndă de la Buda.

Multă vărsare de singe au făcut între sine ungurii pre acéli vremi, carii cum putea birui unul pre alalt, unii ținea cu niamții, alții cu turcii, pîn<ă> de la vréme pe îmbe părțile au pătrunsu acia grozăvie, decît de fiară mai mult. Și au stătut între Ferdinand și între Ian craiu așădzare: să crăiască Ian în viața sa, iară după moartea lui nu altul, ce numai Ferdinand, sau un ficior a lui să fie craiu. Iară lui Ian craiu, de-i va rămînea ficior, să ție toate cetățile tătîne-său și pre Ardial. Și pîn-între-atîta să siliia, cît și pe Grit, ce-l lăsas<e> sultan Suleiman de

---

1 obezi / așa // 2 Ioan / Iar // 3 bătîndu // 4 întreagă / a lui // 5 dîndu // 6 Ioan / corana / schiptru/ / 7 vederea / acestea / zis // 8 Priiatene / vréme // 9 ajutoriul / Dumnezeu / ințelăgînd // 10 ungurească // 11 craiul / alegu // 12 poruncescu / acestui // 14 prieten / iar // 15 priiatene / Dumnezeu // 16 neuitător / aici // 18 acestea / lăsînd / steaguri / feciorul // 19 Andrei / vinețénilor / paza / plean // 21 Iar / duse // 22 Ioan / și-l / pre // 23 Gritu pre carele îl lăsase // 24 domni din unguri/ / 25 Iară]Însă / vijejie / seamă // 26 carei / din / *lipsește* și // 27 Nadejde / voevod Ardealului // 28 gîndu // 29 nemți / înspăimară // 30 purceg / făr-de // 31 sînge / acele // 32 carei / unul pe alt / nemții // 33 pîn-la / pen toate părțile / acea // 34 fiiară / Ioan$^{1-2}$ // 35 așăzase / viiața / iar / ci // 36 fecior / al lui / Iar / Ioan // 37 de va / feciorii / Ardeal // 38 într-atît / silea //

agiutor lui Ian craiu îl trăgea în partea sa cu dări, ce iară alt folos n-au făcut, fără cît vărsare de singe între aceste părţi, între Gotart Cun şi [f. 199v] Bamfi şi între Nicolai Bator de Gaghi/şi Ioan Cucude. Iară pre urmă s-au aşădzat cu legături de pace, cu giurămînturi între sine, de ar vrea să-i calce Turcul, soţii să-ş<i> fie.

Iară după ce s-au aşădzat craiul Ian au început cu gînd de însurat. Şi din sfatul priiatinilor săi, prin soli, anume Ştefan Broderii şi Verbeţie ş-au luat crăias<ă> pre Isavela, fata lui Jicmont, craiului leşăscu. Şi aducînd-o cu cinste şi cu mari gloate s-au cununat cu Ioan craiu în stol Beligrad. Abiia să sătură bietul craiu de puţintea pace şi crăiasa tînără la Buda, iară la Ardial să rădică de iznoav<ă> un Ştefan Maelat şi Emiric Ţibac, turburînd ardelénii să opriască dările visteriei, unde singur craiul încălecînd au potolit acea răscoală şi cu certare unora. Acolo ostenind craiul Ioan, după aşădzarea şi potolitul acelor rocoşiani în Ardial, să bolnăvéşte craiul în oraş în Sas Sebeş. Începusă a să rădica din boală, cînd numai ce-i vini véste că i-au născut un făt, crăiasa. Şi de bucurie, uitînd slăbiciunea boalii, s-au luat după mése şi petrecănii din care au cădzut în mare herbinţială a inimii şi ş-au sfîrşit viaţa craiul Ioan/.

[f. 200] Aproape de moarte au lăsat cu testament pre cuconul său, de va trăi, următoriu crăiei şi pre Gheorghie Martinengo, cîrmuitor Oradiei, pentru mare credinţă ce avea la dînsul şi pri o rudă a sa, anume Pătru Viinţehi l-au lăsat pitrop cuconului, rugînd pri toţi domnii, cu lacrămi, să nu priimască craiu strein, pri cei ce era de faţă; iar celor ce nu era acole<a> prin cărţi li-au scris, şi să nu dea pre fiiu-său în laturi şi să agiungă la sultan Suleiman împăratul, că va fi apărătoriu fiiului său şi îndată la poarta lui să trimiţ<ă> soli, pintru înoirea crăiei fiiului său.

Cîteva dzile au tăinuit moartea craiului, neclătindu-să oştile din loc şi neştiind nemică de moartea craiului.

Soliia îndată la Împărăţie pornind pre Ioan Erehi şi pre Ştefan Verbeţie. Şi cînd solii cu mare credinţă, pre testamentul craiului mărgu cu sirguială la Poartă, iară Ferdinand, înţelăgînd de moartea craiului, îndată trimite la crăiasa tableli legăturii tocmite între Ian craiul şi între dînsul, poroncindu-i crăiasei să să ţie de tocmala ce-au făcut bărbatu-său în viaţa lui: să lasă crăiia, să să ducă la oraşăli céli aşădzate cu pruncul ei, făgăduindu-i şi mai multă dzéstre, ca unii crăiase, cum s-ari cădea. Iară de nu va vrea de bună voe să să ducă şi [f. 200v] să ias<ă>, şi va vrea să calce/tocmala şi legăturile în doao rînduri

---

1 ajutor / Ioan / *lipseşte* craiu / *lipseşte* sa/iar // 2 făr-cît /sînge // 3 Bator Gaghi / Iar // 4 aşăzat / jurămînturi // 6 Iar / să aşază Ioan craiu // 7 priiatenilor / *după* săi *anulat* ş-au luat crăias<ă> A / *lipseşte* şi // 8 Jîcmon craiul // 9 aducîndu-o // 11 Ardeal // 12 turburîndu / ardelenii / oprească / vistierii // 13 încălecîndu / răscoală]turburare / *lipseşte* şi // 14 aşăzarea / potolirea // 15 rocoşiani] turburări / Ardeal/ Începuse // 17 boalei // 18 căzut / fierbinţeală // 19 viiaţa // 20 moartea sa / coconul // 21 următor / crăescu // 22 pre // 23 epitrop / coconului // 24 ca să nu priimească / striin pre/*ad.marginal* cu lacrămi A / *ad.marginal* pri cei A // 25 acole / le-au / fii-său // 26 ajungă / apărător // 27 pentru / crăii // 28 zile // 29 nimic // 30 Rehi/ / 31 pe / mergu // 32 sîrguială / iar / înţelegîndu // 33 trimise / tablile / Ion / craiu // 34 poruncindu-i crăiasii / tocmeala // 35 bărbată-său / viiaţa / lase / oraşăle cele // 36 aşăzate / zéstre // 37 s-ar / Iar // 38 iasă / legătura //

aşădzate cu bărbatul ei, arme să aştépte. Cu care ca o crăie driaptă a sa va cerca casa Avstriei şi de sirgu voii sale, în ce voe iaste, răspunsu să-i facă. Iară pre Salma, solul lui Ferdinand, multă vréme l-aü oprit în Buda diregătorii crăiei şi tîrdziu, şi foarte cu greu au făcut pe crăiasa să priimască soliia. Deci celi ce-au poroncit Ferdinand, toate au grăit solul crăiasei şi pre urmă şi lauda de arme.

Răspuns-au crăiasa către sol că nu poate să stea, acmu, după sfaturi ce ari răspunde lui Ferdinand, slăbită fiind de lacrămi şi de amara jeale după soţul ei, craiul, nice poate nemică face, făr<ă> învăţătura tătîne-său, lui Jicmont, craiul leşăscu. La care de nu-mi va da o vréme Ferdinand să agiungu la tată-meu, pintru învăţătura, ce să va apuca de arme, puţină laudă va agonisi, şi chesar Maximilian şi Ferdinand, di or vini cu arme asupra unei femei stînsă de lacrămi şi asupra unui prunc în faşe.

După soliia răspunsă de la crăiasa, Ferdinand, nemică zăbăvind/, f. 201 au ales oaste şi cu mare tocmală, cu ghenarariul său Leonard Velsho şi o trimisă în Crăiia Unguriască să bată cetăţile; care nu va vrea de bună voe să să închine, să le cuprindză cu oşteni în partea sa.

Sultan Suleiman, cu sfatul, socotind că cu cinste Împărăţiei iaste să apere pre giurămîntul său şi dat cuvîntul pre crăiasa văduva şi pruncul, chemînd pre solii ungureşti li-au răspunsu, cum au dat Crăiia Unguriască lui Ian şi fiilor săi şi au înoit acia crăie şi asupra pruncului, fiiului lui Ian, şi săminţiei lui, pîn<ă> vor ţinea şi ei credinţa Împărăţiei şi vor fi mulţămitori şi aminte ţiitorii milelor împărăteşti; şi iată să arată lumii stătătoriu cuvîntul şi mila sa. Şi s-au gătit de oaste, puind toată putérea sa, să nu să bucure nepriatinul său, Niamţul. Dînd şi solilor daruri şi pruncului sémne de apărare: căftan cu sirmă ţăsut, pavăţă cu pietri scumpe podobită şi buzdugan de hier cu aur bătut şi pi coadă iar cu aur şi sabie, cu mărgăritar piste tot acoperită.

f. 201v Şi îndată groznică poroncă au dat lui Ustref paşa/ şi lui Mehmet paşa, numai să purceadză cu oşti, cu mare sirguială într-agiutoriu, ca să apere pe crăiasa cu pruncul, nesocotind aşia piedici, sau cu iarnă să să mîntuiască; că de-ar păţi ceva crăiasa din zăbava purcesului, cu capetele vor plăti ei scădérea ce-ar avea crăiasa.

Ferdinand într-acéiaş<i> vréme alége şi el soli unguri şi-i trimite la sultan Suleiman, poftind Crăiia Unguriască cu legături ca acélea cu care au ţinut şi Ioan craiu de la împărăţiia lui; ce solii lui cu mare scîrbă i-au pus la închisoare, dzicîndu-le că sint de moarte, căci sint de

1 aşezate / aştepte / dreaptă // 2 de sirgu]de grab // 3 Iar // 4 dregătorii / tîrziu // 5 priimească / céle ce s-au poruncit // 7 acum // 8 ar // 9 amară jale / nici / nimic / făr-de // 10 Jîcmon/ / 11 ajungu / tată-mieu pentru / ci // 13 de vor veni / unii / femei]mueri / stinsă / *ad.marginal* di or vini cu arme A // 14 pruncu / faşă // 15 După răspunsul solilor / nimic nu zăbovi // 16 tocmeală / ghenărariul // 17 trimise / Ungurească / *lipseşte* va // 18 coprinză // 19 *ad.marginal* 1514 A // 20 jurămîntul // 21 chiemînd / le-au // 22 Ungurească / Ioan / acea // 23 fiiul / Ion / seminţii / *lipseşte* şi[2] // 24 ţiitori / mililor // 25 stătător // 26 nepriiatenul / Neamţul // 27 caftan / sîrmă // 28 pavăză / împodobită / fier /pe // 29 peste // 30 groaznică poruncă // 31 purcează / sîrguială / într-ajutor // 32 aşa // 34 capetile / scăderea // 35 într-acea / alegea / *ad.marginal* Ferdinand, 1514 A // 36 pohtind / Ungurească // 37 ci // 38 i-au pus cu mare scîrbă la închisoare zicîndu-le / sînt / căci că sînt //

la un nepriiatin a Împărăţiei trimişi; şi acela ce-ş<i> bate gioc de Împărăţie, milă cére fără ruşine şi calcă Crăiia Unguriască şi pe crăiasa cu pruncul, care iaste supt apărarea împărăţiei lui.

Némţii lui Ferdinand, dacă simtu că vin acei doi paşi, Ustref şi Mehmet paşii, să dau înapoi. Iară cum înţăleg că s-au întorsu turcii, iar au venit cu hatmanul lor Rohan Dulfu şi pînă în Buda sosind o au încungiurat de toată părţile, cu mari strînsoare.

Sultan Suleiman, înţălegînd acea véste, aprinsu de mînie, să apucă f. 202 cu mare sirguială de gătire de oaste, pornind îndată/oştile di prin tot locul, în chip de olac, înainte la Buda. Şi el însuş<i>, cu mare mulţime de oaste, în urma celorlalte oşti au purces, nedeprinsu oştilor sale, conace peste obiceiu luînd enicérii, silind să apuce pe oastea nemţească la Buda şi să nu să scape şi de luna lui avgust, care lună încă de la tată-său, sultan Selim, ţinea şie fericită de războaie. Şi cînd agiungea în marginea Crăiei Ungureşti, l-au tîmpinat véste de izbîndă, cum Rohan Dulfu, ghenărariul lui Ferdinand, cu 20.000 de nemţi, cu unguri, cu totul au perit de turcii carii au mersu mai nainte. După aceasta véste mergea mai încet şi agiungînd la Buda au descălecat despre Buda veche, pintru putoarea de trupuri ce peris<ă>. Şi îndată craiului-pruncu, ce-i pusése ungurii nume Ştefan, i-au trimis daruri trei cai cu toate podoabele şi frîele şi şéli tot cu pietri scumpe împodobite; aşijdirea şi caftane tuturor boiarilor ce era pre lîngă cucon. Solii turceşti ce-au mersu cu daruri au poftit cu mare blîndéţ<ă> de la crăiasa să trimiţ<ă> cuconul în tabăr<ă> la corturile împărăteşti şi pri toţi domnii şi boiarii pre lîngă pruncu, fără de nici o siială; că de acéia a inimii măriri iaste sultan Suleiman, cît pri toţi alţi împăraţi, nu f. 202ᵛ numai cu/puterea şi norocul, ce şi cu dumnădzăirea şi driptatea biruiaşte toate fericite. Şie şi fiiului său nedejduiască cu gînd neîndoit; va împăratul cu ochii săi să prăvască pri fiiul priiatinului şi ciriacului său şi din braţele sale să-l dea fiilor săi, carii cu împărăţiia sa aicea sînt, ca să-l cunoască de acmu din pruncie şi de prieteşug temelie neclătitei credinţei otomanilor de acmu să înceapă şi pe singura crăiasa, în loc de fiică a sa şi nor<ă> o ţine, ca pré o fiică ce iaste a iubitului său priiatin şi ciriacului său, răpăosatului craiu, soţ<ă>, şi pruncului craiu, maică.

Ar vrea priieteneşte să o vadză, numai pravila din bătrîni a otomanilor apără a întra bărbatul strein la lăcaşul fămeescu, nice a pofti pi crăiasa la sine poate, la corturi, pintru prepusul lumii, să nu să

---

1 nepriiaten / a]al / joc // 2 Ungurească // 3 *lipseşte* lui // 4 Nemţii / daca // 5 s-au dat / Iar / înţeleg // 6 pîn-în / *lipseşte* o // 7 marc // 8 înţelegînd de aceasta veste // 9 sîrguială / şi pornindu / *lipseşte* di // 10 mare]multă // 12 obicéi / inicérii // 13 nemţiască // 14 şie]cum că iaste // 15 ajungea / Crăii / întîmpinat // 16 ghinărariul // 17 care // 18 această veste / ajungînd / dăscălescat // 19 veche / pentru / *ad.marginal* pintru putoarea de trupuri ce peris<ă> A // 20 numele // 21 podoabele cu şale, cu rafturi de aur tot cu // 22 *lipseşte* împodobite / aşijderea / îngă]lîncă // 23 pohtit / *ad.marginal* 1514 A // 24 coconul / pre // 25 făr<ă> nici / sfială // 26 mărire // 27 *lipseşte* cu / puterea / ci / dumnezeirea / dreptatea // 28 Şiia / să nădăjduiască // 29 privască / pre / priiatenului / ciracului // 30 braţile / care /a ici // 31 acum // 32 neclătită / credinţii / acum // 33 fiica sa / ca pré o fiică ce iaste]fiind // 34 priiaten / ciracului / răposatului // 35 *ad.marginal* Lucruri streine 1514 A // 36 prietinineşte / vază // 37 striin / nici // 38 pohti / pe / pentru //

clătiască în ceva cinstea numelui ei, care la fămei mari şi de cinste, mai scumpă decît toati odoarăli iaste cinstea.

La acist graiu a solilor, îndată rănită inima de maică a crăiasei,
f. 203 foarte slabă, mîhnită, împotrivă au răspunsu crăiasa/. Iară dacă i-au dzis Gheorghie Martinengo, pitropul, să socotiască cu această deşartă siială să nu întărîte pre turcu la niscari tiranii, cu inima în tremur au îmbrăcat pruncul cu lucii crăeşti faşuri şi l-au pus cu mamca în carîtă lucie de aur şi cu cîteva doamne de cinste şi cu toţi domnii şi boiarii l-au trimis la corturi.

Eşitu-i-au înainte cîteva stoluri de călări şi l-au petrecut pîn-în corturile împărăteşti. Sultan Suleiman cu blîndéţă au căutat spre cucon şi l-au luat singur în braţele sale, vorovind prin tîlmaciu cu mamca. Au chemat şi pre copiii săi, ce era cu dînsul şi li-au dzis să sărute pruncul şi că iaste fiiu ciriacului său, să ţie minte, întru acéia dragoste să-l aibă şi ei, cum au avut el pri tată-său. Iară pri domni şi pre boiari ce venis<ă> cu pruncul, i-au chemat cu veziriul la mése.

Şi cînd acolo ospetiadză pre domnii ungureşti, era gata orînduită oaste să cuprindză tîrgul. Şi aşia, necunoscînd ungurii, au purces buluc, după buluc, enicerii, anume că mergu să vadză oraşul, cît nice ciia ce-au străjuit la porţi n-au simţit cînd au cuprinsu şi porţile
f. 203v cetăţii şi uliţăle toate/şi meidianul oraşului de mijloc. Îndată au început a strîga telalii pre uliţă să să închidză tot omul la casă-ş<i> şi cine-ş<i> în gazda sa. Armele tot omul de la cas<ă> să le dea, care va să nu piiae cu toată casa sa; şi aceasta di o face, nime grij<e> să nu aibă.

Dacă i-au dat ştire lui sultan Suleiman că tîrgul s-au cuprinsu fărde nici o turburare mulţimei oraşului şi acmu sint toate porţile şi uliţăle pre sama enicérilor, iară dacă însăras<ă> au trimis pruncul la mumă-sa cu cinste; iară pri boiari pri toţi i-au oprit în tabără.

Crăiasa, dacă au vădzut cetatea cuprinsă de turci şi domnii opriţi toţi în tabără, au scris răvaş cu mare jalob<ă> la împăratul şi cu lacrămi să nu uite împăratul cinstit şi cel milostiv numele său şi slava ce are de bunătăţile sale la toată lumea şi giurămîntul carele lumii ştiut iaste, cu carele au întărit milele şi blîndéţăle sale şi pre urma soţului său, craiului, să ţie; pre boiari, carii toţi aceştia au ţinut credinţa stăpînu-său, cu toată inema în partea numelui otomanilor şi a Împărăţiei sale, împotriva nepriiatinilor Împărăţiei şi a stăpînului lor, craiului, ciriacului scaunului său să-i sloboadză/.

f. 204 Au stătut după aceasta patru dzile împăratul la sfat, ce va face cu

---

1 clătească / mare // 2 odoarăle // 3 acest /a]al / crăiasii // 4 Iar daca // 5 zis / epitropul / socotească // 6 niscareva // 7 luciu / mamca]doica // 10 *ad.marginal* Iar streine, 1514 A // 11 blîndéţe / cocon / *după* sîngur *ad* împăratul // 12 braţile // 13 chiemat / săi]lui / dînsu / le-au zis // 14 fiiu al ciracului / acea // 15 cum]precum // 15-16 şi el pre tatăl lui. Iar pre domnii carii venisă cu pruncul // 16 chiemat // 17 ospetează // 18 coprinză / aşa // 19 anume]zicînd / vază // 20 nici ceia / strejuit / coprinsu // 21 uliţile / meidanul / de]den // 22 telalii]telanii A // 24 de / nimeni // 25 Daca / coprinsu // 26 acum / sînt / *lipseşte* şi uliţăle // 27 seama / *după* inicérilor *ad.* şi toate uliţile / iar daca înserase // 28 iar pre[1-2] // 29 daca văzut / coprinsă / *ad.marginal* Streine, 1514 A // 30 *lipseşte* toţi / jalbă / împăratu // 31 împăratu // 32 jurămîntul // 33 milile / blîndéţile / *lipseşte* şi[2] // 34 carei / aceştiia // 35 stăpînului lor / inima // 37 sloboază // 38 4 zile //

Buda şi cu casa crăiasei şi cu domnii ungureşti. Sfătuia Mehmet paşa şi cu Ustrif paşa, amîndoi musaipi, să trimiţ<ă> în Ţarigrad şi pe pruncu şi pe domni şi în Buda să se pue un paşă, om blînd, să cîrmuiască pre unguri cu blîndéţă, pre încet să-i deprindză supt giugul Împărăţiei. Iară Rostin paşa, ginerili lui sultan Suleiman, sfătuia nici într-un chip să nu calce giurămîntul dat şi să nu să facă silă ca aceasta, lumii urîtă, unii fămei şi unui pruncu, carii s-au priimit pintru apărare şi acmu săi scoaţ<ă> den casa lor cu robie, la care faptă în toată lumea ocară să va naşte.

Împotriva tuturor Mehmet, paşa de Beligrad, căruia îi era numele Iahaoglu, pi poriclă, sta clătind cu capul şi întreba ce şi cum ari socoti el, că era întri toţi mai bătrîn, au dzis către împăratul: „Multe sfaturi sint la împăraţi, împărate Suleimane, iară numai unul drept iaste. Ce ni să pare voiu dzice; în voe va fi a priimi şi a nu priimi, şi a rîde de un f. 204v om prost ca mine, sau a fi cu greu urechilor voastre,/ oi priimi de veţ<i> rîde, sau cu greu viţ<i> priimi prostiia mea va face acéia, iară nu răutatea în partea scaunului tău. Că de sint şi prost, bătrînéţăle méle loc să aibă. Şi mai mult făcut bătrîn, tot bătînd războae cu acest niam, şi nu mi-i laudă, încă den dzilele părintelui tău, multe izbînde, am învăţat toată firea, toată aşădzarea niamului acestor oamini. Căutaţi sfatului vostru căial<ă> să nu aveţi. De 5 ori aceşti 20 de ani înarmat în Ţara Unguriască am venit. La toate acéstea războae, sau cap pre alţii, sau slujitoriu supt ascultarea altora am fost. Şi cu gînd ce ai venit, să înalţi împărăţiia şi să lăţeşti hotarăle împărăţiei noastre şi să aşădzi pace, să odihnim de la o vréme, supt norocul tău, după ostenélele tale, ai luat Beligradul, cuibul şi scaunul tuturor tîlharilor, asupra noastră.

Ungurii, după acéia, au prădat Misia şi Bosna, pintru care fapte ai venit şi într-aceste părţi cu războiu şi ai zdrobit toată oastea şi pre craiul singur. Şi după acéstea ţ-au venit şi Buda supt putére şi la mînă, cu mare numele tău, cinste şi vîlhvă şi pîn-în inima nepriiatinilor tăi ai apropiiat grija. Apoi ai dat pri sama unui ungur, carele niceş era de singe crăescu născut, şi cu ce folos, l-ai îmbrăcat cu podoabele crăeşti. S-au sculat un craiu dintre némţi asupra lui şi l-au scos din f. 205 crăie şi au cuprinsu şi Buda/ şi toată crăiia cu atîta izbîndele tale şi trude şi singele nostru agonisite. Acmu, iată, a cincea oştire faci, apărînd Buda de némţi, cu atîta cheltuială Împărăţiei şi atîta ostenială şi sirguială, şi a ta, şi a oştii, cît poate dzice că nu ai venit pri pămînt, ce ai zburat în aripi, cu aceasta nădejde a noastră, a tuturor, ca doar

---

1 crăiei // 2 Ustref // 3 pre / *lipseşte* om blînd / otcîrmuiască // 4 blîndéţe / şi prin încet să-i dăprinză / jugul / Împărăţii / Iar // 5 lui sultan Suleiman]împăratului // 6 jurămîntul // 7 făméi / şi]şi a / carei / pentru / acum // 8 din // 11 pe poreclă // 12 între / zis / *ad.marginal* Răspunsul lui Mehmet, paşa de Beligrad A // 13 sînt / iar / Ci // 14 zice // 16 aceia iar // 17 răotatea / sînt / bătrînéţile // 18 bătîndu / neam // 19 nu-mi iaste / din zilile // 20 neamului / oameni // 21 într-aceşti // 22 Ungurească // 23 gîndu ai venit ca să // 24 leţeşti / aşăzi / *ad.marginal* Lucruri streine, 1514 A // 25 după ostenélile // 27 aceia / Misiia / pentru // 28 pe // 29 acestea ţe-au / putere // 30 hvîlvă / nepriiatenului tău // 31 pre seama // 31-32 nici îş<i> era din sînge născut şi crăescu / podoabe // 33 nemţi // 34 coprinsu // 35 sîngele / Acum // 36 nemţi / chieltuială a Împărăţii / osteneală // 37 zice / n-ai venit pe // 38 această / doară //

vei face sfîrşit de la o vréme acestor nepăci şi vărsare de singele nostru, cu acest niam. Ce, precum vădzu eu că iaste sfatul unora, la nişte svîrşite trude şi ostenéle şi a războaelor griji te vor pune; cu apărarea aceştii văduve şi a unui copil de ţîţă îş<i> arată laudă, căriia preţ nu iaste.

Eu, ca un prost, nu pricep ce ar fi lauda acéia a lumii, făr<ă> folos. Oasăle roade slava aceasta, care aduce griji şi războae; nice la înţălepţi purtători de oşti loc nu are véste ca aceasta, caré aşădzare nu face. Moşii şi vestitul tatăl tău 22 de crăii către împărăţiia noastră au adunat pînă acum. De cît aciia mai fericit te voiu să fii, iară nu mai înţălept; căci iaste mai mare a fi înţălept, dicît a tot ceasul a fi
f.205v nebun. Care nu iaste alta mai mare decît aceasta:/triaba altuia să păzăşti şi a toată viaţa, avére cinste, împărăţie, la grij<i> să o laşi. Destul ai făcut, cît mi să pare milii, blîndéţălor, bunătăţilor tale moşii şi părinţii tăi cu acéstea nu să destula, ce cu biruinţa asupra nepriiatinilor şi după biruinţă cu aşădzarea ţărilor, care toate înţălesului şi înţălepciunii tale dau, împărate, ca unuia pre carele ti-au podobit Dumnedzău şi că eşti singe împărătescu şi că eşti împărat înţălept.

Eu ceiu partea mea cînd socotescu a războaelor griji şi primejdii şi cumpăna. Dzic atîta, pre unguri să nu-i crédem, că cu ochii-i vedem nepriiatini, măcar că unii să fac a să tupila supt umbra ta. Mai mulţi unguri sint la némţi şi ţin cu dînşii. Crăiasa, dar, ca o fămée cu un pruncu în braţă, harnică să ţie împrotiva Niamţului crăiia şi oraşul acesta, nu iaste. Va trebui, dar, cu putérea împărăţiei toată, şi totdiauna, cu pedestrime, cu tunuri, să stăm pururea gata să o apărăm pre această fămei, care lucru nu laudă, ce mare ocară în lume ne va face. Şi măcar mai apoi să ne aducim, cu vréme lucrurile împărăţii
f. 206 noastre la cumpănă, mai/cu cinste şi mai cu folos iaste a mérge cu arme asupra altora, decît a să apăra de alţii.

Sfătuiescu, dar, aceasta crăie, de atîtea ori luată şi cuprinsă cu războae, paşalîc să să facă, după obicéiul bătrînilor noştri. Crăiasa să să trimiţă la tată-său, pruncul la Ţarigrad, în casa împărătiască să să hrăniască şi să să criască în légea noastră. Domnii toţi să să omoară. Cetăţile lor să să răsipască. Cîţi oamini di oaste vor fi, toţi la Anadol să să triacă. Numai plugarii carii lucriadză pămîntul, aciia, pre la tîrguri şi sate, cu oamini de pază pre la cetăţi să-i las<e>. Aşea ţara aceasta vei aşădza şi némţii or sta de grijă Avstrii<i> şi Stiriii, nu de Ţara Unguriască."

1 sîngele // 2 neam / Ci /văzu / *ad.marginal* Iar streine, 1514 A // 3 sfîrşite // 6 aceia // 7 făr-de folos / Oasele / grijă // 8 / nici / înţălepţi / veste / care // 9 aşăzare / tată-său // 10 pîn-acum / aceia / iar // 11 înţelept[1-2] / decît în tot // 12 treaba / păzeşti // 13 viiaţa, averea // 14 blîndeţilor // 15 acestea / îndestula / ci / asupra]a / nepriiatenilor // 16 aşăzarea / înţelesului / înţelepciunii/ / 17 care / te-au împodobit / Dumnezeu // 18 sînge / înţeleptu // 20 Zic // 21 nepriiateni / pitula // 22 sînt / nemţi / *lipseşte* un // 23 braţe / împotriva Neamţului // 24 iaste]poate / puterea // 25 totdeauna / pururea]totdeauna / *lipseşte* o / pe // 26 fămée / ci // 27 aducem / împărăţiei // 28 *lipseşte* mai[1] / merge // 30 Sfătuescu / această / coprinsă // 32 împărătească // 33 hrănească / crească / legea / omoare // 34 risipească / oameni d e// 35 treacă / carei lucrează / aceia // 36 oameni / Aşa // 37 aşăza / nemţii vor sta / Avstriei/ / 38 Ungurească / *ad.marginal* Tot streine, 1514 A //

Sultan Suleiman, cumpănind cu gîndul sfaturile de îmbe părţile a paşilor au ales mijloc: nice aşia aprig, cum au dzis paşa de Beligrad, nice cum ciialalţi. Au trimis poroncă crăiasei să nu-ş<i> facă voe rea căci îi caută acmu a eşi dintr-aceasta cetate care, neputînd-o a o sprejini de nepriiatini némţi, s-au socotit a o ţinia cu oşti
f. 206v împărăteşti. Iară ei scaon crăescu s-au aşădzat cu pruncul la Lipa/ şi cu tot Ardialul şi părţile Crăiei Ungureşti, de sus, pînă să va rădica pruncul, Ştefan craiu, la vîrstă, acéia ţară fiind mai în laturi şi cu atîta mai îndămînă va fi crăiasei, că să va hotărî cu tată-său, cu craiul leşăscu, avînd Împărăţiia pururea grij<e> de aceasta, să fie supt apărarea Împărăţiei pruncul cu mumă-sa. Care den loc au dat poroncă puternicului sangeacului de Timişvar, boiarii şi toţ<i> domnii slobodzi, cineş la slujba care au avut să fie, numai Verbeţie bătrînul să rămîe aicea la Buda, să giudece oraşul după pravila lor. Şi iată petrecători împărăteşti cu stiaguri şi cară să vor da, aşijdirea şi agi<i> împărăteşti pre lîngă crăiasa au orînduit, ca să-ş<i> rădice crăiasa toată avérea casii şi podoabele toate şi vase pîn-la Lipa. Numai ce ar fi armele cetăţii şi zaharealele să las<e> pre loc.

Atuncea crăiasa cu lacrămi şi cu ascunsu suspin, ceriului mărturisind păgîniasca înşălăciune, din cetatea şi oraşul Buda au purces. Bieţii domni, împriună cu crăiasa, iarăş<i>, de bucuriia vieţii că au scăpat cu dzile şi nu ş-au pus capiteli, au uitat ce-au pierdut. Şi aşia mîntuindu-s<ă> crăiasa cu pruncul Ştefan craiu, căruia apoi ungurii i-au pus nume Ian Jicmont şi în dragostea tătîne-său, lui Ian craiu, carele aproapi de 30 de ani au crăit la dînşii, cu bine, de la toţi domnii, boiarii şi tot Ardialul au adus pruncului la Lipa scaon nou de domnie, daruri/.

f. 207 Acéstea cînd să lucriadză la Buda, iară Ferdinand luînd véste de perirea oştilor sale cu Rohon Dolfu, temîndu-să de putérea turcilor şi pintru să mai facă zăbavă lui sultan Suleiman au trimis sol pre Nicolae Salma cu daruri scumpe la sultan Suleiman, aflîndu-să la Buda: un păhar de aur cu iscusit meşteşug făcut şi cu ales mărgăritar împodobit şi un ceasornic. Acela era de mierat odor, carele cu roatele de argint întorcea nu numai ceasurile dzilelor, ce tot crugul ceriului şi a celor 7 planete clătiri, cursul soarelui şi priminélele lunii, cu mare şi de mierat meşterşug, cu a ceasurilor şi minuturilor în mulţi ani măsura; care cum de tîrdziu unele cu altele în mare sirguială întorcîndu-să din clătirea ceriului celui mai de sus de toate, carele pornéşte altele

---

1 de îmbe]din toate // 2 nici aşa / *lipseşte* aprig / cum]precum / zis // 3 nici / ceialalţi / Ci au / poruncă / crăesii / voia // 4 acum / neputîndu-o // 5 a sprijini / neprietenii nemţi/ţinea // 6 Iar / scaun / aşăzat / *lipseşte* şi // 7 Ardealul // 8 acea // 9 îndemînă / crăiasii // 10 avîndu // 11 din / poruncă // 13 slobozi / care]ce / *ad.marginal* Streine, 1514 A // 14 aici / judece // 15 steaguri / aşîjderea // 17 averea / şi[1]]cu // 18 zahareale / lase // 20 păgînească // 21 împreună // 22 zile / capetile // 23 aş / crăiasa]împărăteasa // 24 Ioan Jîcmon / Ioan // 25 aproape // 26 Ardealul / scaun // 27 domnie]crăie // 28 Acestea / cîndu / lucrează / iar / veste // 29 Dulfu / puterea // 30 pentru / soli // 31 *lipseşte* Nicolae / *lipseşte* aflîndu-să // 32 pahar // 33 de mirat // 34 zilelor ci / crugul cerului / crugul A // 35 planite / primenelile lunei // 36 de mirat / meşteşug / şi minuturilor]şi minunatelor A // 37 tîrziu unile // 38 cerului / *ad.marginal* Tot streine, 1514 A / care porneşte //

dedesuptul său, crîngurile cereşti, a celuia ce dzic astronomii, adecă, clătitoriul cel dintîi (sau clătirea cea dintîi), care pornéşte toate celelalte crînguri. Acéstea de mari astronomi, cu adîncă socotială izvodite şi făcute, spun, la Maximiliian împăratul, de a căruia viaţă au rămas povéste de zăbava lui în tot traiul la mari şi de mirat lucruri. f. 207v Care daruri foarte au plăcut lui sultan Suleiman. Că era/acel sultan aşia de supţire la minte, cît nu numai era cărturariu în basnele ce are légea lor, ce şi astronomiia şi cozmografiia înţălegea, dascali avînd pre lîngă sine şi ales pre Amon doftorul de toate dăscălii<le>.

Poftiia solii lui Ferdinand de la sultan Suleiman Crăiia Unguriască să o dea pre sama lui, legată supt haraciu, precum au fost dată lui Ioan craiului în toţi anii. Sultan Suleiman cu véselă faţă luînd darurile au răspunsu prin tîlmaci cum necuvioasă legături ar fi acélea de pace să ia Ferdinand oraşă şi tîrguri şi crăiia care o au ţinut Ludovic craiul (pri acest Ludovic omorîse sultan Suleiman în războiu) şi el să rămîe numai cu truda şi cu osteniala şi cheltuiala, cu atîta numai cu haraciul. De pe Ţara Avstriei, aşedzat scaunul său spre pace, atunce să să ţie cu adevărat împărăţiei lui prieteşug, care mijloc de-i va părea lui Ferdinand cu greu şi ar vrea să aliagă războae pe acéia va sta, că şi Crăiia Unguriască despre dînsul va apăra şi părţile Avstriei în pradă vor mérge.

Aşea lăsind sultan Suleiman lucrul la mijloc cu apropiiate vremi de toamnă au purces spre scaunul său, lăsind la Buda oaste de pază, eniciari/.

f. 208 Întru acéia, la Lipa, Gheorghie Martinuzii, nebăgînd în sam<ă> pre alţi domni, trebile crăiei au luat după părérea sa pre sine, cu ce au adus la gînduri pre crăiasa, muma cuconului, că ar pofti el crăiia; din care prepusuri au întrat între dînşii mari zarve, care şi lor şi părţilor creştineşti, pri acolo mare rău s-au aţîţat şi s-au început. Şi pînă într-atîta au venit lucrul, cît crăiasa, temîndu-să de sine şi de copil, au trimis jalobă la sultan Suleiman asupra lui Gheorghie, cum s-au agiunsu cu Ferdinand spre perirea ei şi a fiiului ei. Însă această zarvă pîn-într-atîta socotind domnii răul său că va fi au nevoit să potoali pe crăiasa, cu mare nevoinţă, cu toţii. Însă nu în delungu au stătut acea tocmală între crăiasa şi între Gheorghie, care vădzind-o că iară îmblă crăiasa să-i coboară de la turci peirea, cu taină au agiunsu Gheorghie la Ferdinand, arătîndu-i toată inima cu priinţa spre slujbele lui şi nu de vreo viclenie împotriva fiiului, a stăpînu-său Ioan, la care

---

1 crîngurile]crugurile / zic / adică // 2 clătitorul / *lipseşte* toate // 3 crînguri]cruguri / Acestea / cu / adîncă]adică / socoteală // 4 împărat / viiaţă // 5 poveste // 7 aşa / cărturar // 8 legea / ci / înţelegea // 9 dăscăliile // 10 Pohtiia / Ungurească // 11 seama // 12 craiu / veselă / luîndu / *ad.marginal* Streine, 1514 A // 13 acele // 14 craiu / pre // 15 îl omorîse // 16 *lipseşte* cu[1] / osteneala / chieltuiala / de pe]dupe // 17 aşăzat / spre]pre // 18 de-i]de // 19 aleagă / pre aceia // 20 Ungurească / şi în părţile // 22 Aşa lăsînd // 23 lăsînd // 24 inicéri // 25 aceia / seamă // 26 au]le-au / părerea // 27 pe / coconului / pohti // 28 părţilor lor // 29 pre / aţîţat // 30 pîn<ă> într-atît / *după* lucrul *anulat* cît au adus pe crăiasa de au lăsat crăiia lui Ferdinand A // 31 jalbă // 32 ajunsu / Însă această]Într-această / *ad.marginal* Tot streine, 1514 A // 34 potolească pre // 35 tocmeală / văzînd-o // 36 umblă / repetă să-i coboară / să-i scoboare / ajunsu // 37 la]cu // 38 a fiiului, stăpînă-său //

milă şi credinţă au avut, cît la moarté şi pitrop pi dînsul l-au lăsat f. 208v fiiului său, pruncului, ce era atunce de curund născut/şi a toatei casei sale. Ce vădzind că cu lucruri şi cu socoţéle muereşti să poartă crăiasa, poate va pogorî perire şi cestoralălte părţi a Crăiei Ungureşti, cum s-au făcut şi cu Buda. Cu firea fămeiască şi deşarte prepusuri, alergînd în tot ceasul la agiutoriul turcescu, cu care umblete a ei trăgînd oştile turceşti de nice o nevoe, va face de vor cădea şi acéste oraşă pre mînule turcilor, cum au cădzut şi Buda, pierdzînd pre sine şi pre fiiu-său. Pentru acéia alt liac nu vede, numai crăiasa cu fiiul ei să să dea pre mînule lui Ferdinand, rămăşiţa crăiei, ca la un monarh cu puterile şi care poate să apere despre turci să nu piiae. Şi cum au rămas şi crăiasa ca o fămée şi copilul încă nu la vîrstă de cîrma, să mute ţărîle céle ce au fost legate încă de bărbatu-său Ioan.

Ferdinand, măcar că nu să încredea cu amestecătoare şi nestătătoare fire a lui Gheorghie Martinuzii, iară nu lăsă acest prilej ce i să făcu (că de cîte ori pogoriia ungurii cu netocmélele lor pre turci, f. 209 cu némţii la sfadă, de atîtea ori lua şi turcii despre céia parte/despre dînşii cetăţi şi încăpea şi némţii despre părţili sali de cuprindea şi ei cetăţi şi oraşe), ce face sfat, de care dă ştire frăţîne-său, lui chesar. Şi diodată trimite 1000 di oamini aleşi, călări şi cîtăva armată, adecă tunuri şi altă ce ari trebui de apărare la Gheorghie Martinuzi, carele ţinia încă de la Ioan craiu Oradiia. Şi fără nemică zăbav<ă> gătiadză şi alte oşti cu Ioan Baptişta Castand, om vitiaz la lucrurile războaelor, de niamul său hişpan. Şi după cîteva sfaturi la Beci, Castand, unde şi de firea lui Gheorghie Martenuzii au pomenit, cum vor să iasă lucrurile lui, au purces în părţile ungureşti şi a Ardialului, sirguind cu toate sfaturile la Gheorghie în Oradiia.

Isavela crăiasa, vădzind aiave amestecăturile lui Gheorghie, adună ghiuluş, la oraşul Agnez anume împotriva lui, nădejduind că cu acéia adunare va mazili pre Gheorghie din toată putérea isprăvniciei lui, cu agiutoriul împrotivnicilor. Ce Gheorghie Martinuzi, om amestecător mare, dacă simte gîndul crăiasei, cu o samă de domni, el încă pre la priiatinii săi scrie cărţi şi în loc purcéde cu gloata la oraşul acela unde f. 209v începusă a să aduna ghiuluşul/. Crăiasa, dacă au prinsu de véste că au apucat el înainte la oraş cu gloata sa, ori că să siia, ori să nu-l vadză în ochi, au trecut la Beligrad. Iară el în loc au făcut de s-au răsipit toţi de la acel sfat. Şi de atunce, în vedére nepriiatin copilului craiu şi mîne-sa, crăiasei. Şi au început a cuprinde oraşăle pre numele lui

---

1 moartea sa / epitrop pre // 2 atunci / curînd / casii // 3 Ci văzînd / şi socotelile // 4 poate că / şi acestoralalte // 5 fire muerească // 6 ajutorul/ale ei // 7 nici / vor face / aceste // 8 mîinile / căzut / pierzînd / pe[1-2] // 9 fiiul-său / aceia / leac / véde / *ad.marginal* Lucruri streine, 1514 A // 10 mîinile / rămăşîţa // 12 cîrmaci / ţările // 13 bărbatul // 15 iar // 16 netocmelile // 17 nemţii / ceia // 18 dînşii / nemţii / părţile sale / coprindea // 19 oraşă / ci / frăţine-său // 20 deodată / de oameni/adică // 21 alt ce ar // 22 ţinea / făr-nimic zăbavă găteşte // 23 viteazu // 24 din neamul / Beciu // 25 Martinuziei // 26 Ardealului sîrguind // 28 văzînd / Gheorghe / Martunuziei / *ad.marginal* Iar streine, 1514 A // 29 Agnezu / *lipseşte* anume / nădăjduind / aceia // 30 mazîli / puterea // 31 ajutoriul / Ci // 32 daca simţi / crăiasii / seamă / pe // 33 priiatenii // 34 începuse / *lipseşte* ghiuluşul / daca / de]dă // 35 să siliia / ca să nu-l vază // 36 Iar / risipit // 37 atunci / vedere / nepriiaten // 38 şi a mîne-sa, crăiasii / coprinde //

Ferdinand, craiului nou. Şi în puţine dzile au sosit şi Baptişta Castand cu oştile lui Ferdinand la Cliujvar. După sosirea lui Castand cu oştile au mersu Gheorghie la crăiasa, ştiind-o acum înspăimată şi după cîteva mustrări îi dzice să nu mai améstice zarva, ce mai bine cu cinste şi cu pace să de<a> crăiia lui Ferdinand pe samă, după cum au fost legat şi bărbatul ei, Ioan craiu, cu Ferdinand.

Şi în loc alt ghiuluş de toţi domnii la Clujvar au strînsu, la care înaintea tuturor au răspunsu Castand cu ce triabă au întrat cu oştile stăpînu-său în Dachiia, arătînd şi tablele legate cu Ioan craiul: după moartea lui, la Ferdinand să vie Crăiei Ungureşti stăpîniia, ţiindu-să şi Ferdinand de ce s-au legat. Legăturile era acéstea: crăiasa cu numele fiiu-său, Ardialul a-l apăra de turci nu poate; ce să dea pre sama lui f. 210 Ferdinand crăiia, cu folosul a toată creştinătatea, şi în locul/Ardialului să ia crăiasa cu fiiu-său o ţară ce-i dzic Evboriia şi Ratisboriia, în ungurimea de sus, alăturea cu munţii leşăşti, a cărora ţări venitul iaste 25.000 de galbeni de aur pre an. Şi pentru mai mari legături priateşugului casălor lor, Anna, fiica lui Ferdinand, să fie logodită după Ian Jicmont, cuconul crăiasei (care nume în dedése domnii din Ardial, cum s-au pomenit mai sus), şi cu dzéstre 100.000 galbeni de aur. Şi datoriia care era făcută de tată-său şi de mumă-sa, crăiasa, 50.000 galbini de aur să plătiască Ferdinand. Şi în loc de zălog pintru acéstea au pus cetatea Caşa să fie scaon crăiasei cu fiiul ei. Şi pre acéste tocméle şi legături cari arăta Baptista Castand, ce venis<ă> de la Ferdinand cu oaste şi cu armată într-agiutor lui Gheorghie Martinuzii, ce era ispravnic şi cîrmuitoriu lîngă crăiasa şi lîngă cucon, lăsat de Ion craiu. Apoi acela au făcut amestecături şi s-au agiunsu cu Ferdinand. Care cu grea căutătură de mînie crăiasa asupra lui Gheorghie, i-au căutat a priimi această tocmală, dzicînd că doar o va f. 210v scoate Dumnedzău de supt giugul lui Martinuzi/şi denaintea ochilor lui. Şi cu acéli făgăduite amăgitoare a lui Castand şi făgăduinţa cu numele lui Ferdinand, purcéde în loc den scaon crăiasa, pentru Castand şi Martinuzii, cu fiul ei, la oraşul anume Ţinob. Şi acolo, cale de 8 ceasuri de la oraş, au scos crăiasa cununa, schiptrul, mărul, sémnele şi podoaba Crăiei Ungureşti şi li-au dat lui Castand.

Spun să fie grăit crăiasa cu acest chip cătră cocon: „Dacă şi al tău şi al mieu năroc n-au vrut să fii în scaonul crăescu a tătîne-tău, carele drept ţie să cuviniia cu dumnedzăescu şi omenescu giudeţ, mîniia spre

---

1 zile / şi]şi la // 2 Clujvaru/ / 3 ştiindu-o / *lipseşte* acum / înspăimîntată // 4 zice / amestice / zarve, ci // 5 seamă // 6 legat-o / *lipseşte* şi / *lipseşte* cu Ferdinand // 7 *ad.marginal* Tot streine, 1515 A // 8 treabă // 9 stăpînă-său / table<le> / craiu // 10 Crăiia Ungurească şi stăpînirea // 11 de ce s-au legat]de acea legătură / acestea // 12 fii-său / Ardealul / seama // 13 Ardealului // 14 fiiul-său / zic // 15 le iaste // 16 pe // 17 prieteşugului / caselor // 18 Ioan Jîcmon / coconul crăiasii // 19 Ardeal/zéstre o sută de mii de/*ad.marginal* Tot streine, 1515 A // 21 cincizeci de mii de galbeni / *lipseşte* de aur / să-i plătească // 22 pentru aceasta / scaun crăiasii // 23 acese / care / venise // 24 într-agiutor]ajutor // 25 cîrmuitor / lîngă crăiasa]crăiasii / cocon // 26 Ioan / ajunsu // 28 tocmeală, zicînd / doară // 29 Dumnezeu / jugul // 30 acele / amăgeli ale lui / *lipseşte* şi făgăduinţa cu numele lui Ferdinand // 31 purcede / din scaun // 33-34 semnile şi podoavele crăeşti le-au dat lui Castand // 35 crăiasa]împărăteasa / Daca / *ad.marginal* Lucruri streine, 1515 A // 36 noroc / scaunul /a]al // 37 cuvenea / dumnezeescu / judeţ //

noi amîndoi a ceriului, care nice cu un mijloc a să primeni nu poate, a răbda ne caută întru acesti cumplite vremi și să alégem ce rău mai mic să véde. Căci iaste să ți să plătiască crăiia de moșie. Numai ce-i mai fără grij<e> și cu binele creștinătății să priimim. Întru acéia<a> anilor încă ești vîrstă, care a te chivernisi la gréle vremi nu poți, împrotiva puternicului Turcu. Ce cu voe bună să dai celui mai putiarnic, să nu f. 211 fim de a lumii mustrare. Încailea pe partea creștiniască priiateni/și cu milă spre noi să facim; că a turcilor priceteșug putiarnic, dar fără credință, bine l-am simțit. Fie, dar. Și Dumnedzău așia să dăruiască, mare strîmbătatea ta, încai cu binele creștinilor să fie.

Ție, Castande, dar acéstea a crăiei odoară cu care să încunună craii unguréști; tu fără zăbav<ă> la stăpînul tău Ferdinand să le dai. Și prealuminatul stăpînul tău luîndu-li, nu așea de dînsele să se bucure, cum pentru binele acestor țări creștinești nevoință și grij<e> să aibă și de cuvîntul său prin tine dat să să ție."

Îndată după acéstea au mersu cu toți domnii la giurămînt, să fie cu credință în partea lui Ferdinand, și ales Gheorghie Martinuzii și apoi sașii, săcuii. Și după giurămînt, știind că aceasta priminială a lor făr<ă> sfadă cu turcii nu va fi, au stătut și la sfat de oaste. Iară crăiasa, ca una acmu nu stăpînă, să nu mai zăbăvască în casa altuia, strîngîndu-ș<i> borfele, au purces peste grei munți, pre cale, din pămîntul Ardialului. Spun, la un munte nalt, pogorîndu-se din cărîtă, pîn-a f. 211v încungiura un piscu, căutînd asupra Ardialului cu suspine/pîn-a-i sosi carîta, fiind cărturare fămée, au scris într-un copaciu cuvinte lătinești (adecă așa va ceriul). Acesta sămnu lăsind durerii inimii sale, au purces părăsind Ardialul.

Gheorghie Martinuzii, amestecătoriul și neașădzatul întru îmbletele sale, cum de purcesul crăiasei vésel, așea de războaele cu turcii, care acum spîndzura gata, mîhnit în multe gînduiri să izbiia. Și întîi haraciul care să da la turci, la cetatea Uivarului strîngînd l-au pornit cu sirguială la Împărăție, dînd știre Porții și de acéste ce s-au făcut, că toată vina iaste a cei fămei, crăiasei, de umbletele a ei, fămeești. Și cu de acéstea și cu pornitul haraciului siliia să-ș<i> tocmască numele la Poartă și să întoarcă gîndul turcilor de oști gătite pintru umbletele lui asupra Ardialului. Însă acéste îmblete a lui Gheorghie, de îmbe părțile, i-au gătit perire, iar cu sfatul unora dintre dînșii. Că și Turcul, sultan Suleiman, oblicind pintru Ardial, închinat la Ferdinand, au poroncit pașii de Buda și domnului de Moldova și domnului

---

1 cerului / nici // 2 într-aceste / alegem // 3 plătească // 4 făr<ă> grijă / accia a // 5 împotriva // 6 Ci / puternic // 7 creștinească / prieteni // 8 *lipsește* spre noi / facem / turcélor / puternic // 9 Dumnezeu / așa // 11 acestea / a]ale // 13 luîndu-le / așa // 16 acestea / jurămînt / să fie]cum că vor fi / *ad.marginal* Tot streine, 1515 A // 18 jurămînt / știindu / această primeneală // 19 fără de sfada / Iar / *lipsește* ca una // 20 acum / zăbovească // 22 Ardealul. Spun că / înalt / pogorîndu-să // 23 Ardealului // 24 latinești // 25 adică / semnu lăsînd durérii // 26 părăsindu Ardealul // 27 amestecătorul / neașăzatul / umbletele // 28 crăiasii / așa și de // 29 spînzura // 31 sîrguială / dîndu / *lipsește* și / acestea // 32 fămei / crăiasii/ *lipsește* a / céle fămeiaști // 33 acestea / silea / *ad.marginal* Tot streine. 1515 A / tocmească // 34 pentru umbletile // 35 Ardealului / aceste umblete ale / de îmbe]din toate // 36 dintr-înșii // 37 oblicind]înțelegînd / pentru Ardeal // 38 poruncit pașii //

muntenescu şi la alţi paşi împregiur să între în Ardial cu armata: mîna să cérte vicleniia făcută Împărăţiei.

Purces-au paşii şi cu domnii acestor ţări, după poronca împăratiască şi au apucat cîteva cetăţi. Luat-au şi cetatea f. 212 Lipa./ Iară ungurii încă se pun împrotiv<ă> cu oşti şi iau cetăţile iar cătră sine. Şi aşia într-acesta chip cînd stau poronceşte Ferdinand prin cărţi, la Baptişte Castand, oricum ar putea face, să omoară pre Gheorghie Martinuzii, căci simţise îmbletele lui întoarse cătră turci. Iară Castand, plinind poronca, dă această triabă lui Palaviţin, polcovnicul lui şi lui Marco Antonie, care era diiac pre cărţi nemţăşti la Gheorghie, să-i facă samă.

Făcut-au pe poroncă şi au ucis pre Gheorghie Martinuzii, pintru a căruia moarte, spăimaţi ungurii şi mai ales săcuii fac între sine giurămînt asupra lui Castand Baptişte. Aşia, după multe cu turcii amestecături, Ferdinand, să tragă inimile ardelénilor la sine, le pune voevod pi Andrei Bator<i>.

Crăiasa Isavela, întru acéia vréme, cerînd de la Ferdinand céli prin Baptişte Castand făgăduite, iară dacă vădzu că numai ce o poartă cu cuvinte deşerte, amăgindu-o, încépe pre taină a să agiunge cu domnii de Ardial, cei ce să giuras<ă> asupra lui Castand. Şi au agiunsu şi la f. 212v Mircea vodă, domnul muntenescu./ Apucatu-s-au Mircea vodă pintru trébili crăiasei şi a cuconului ei la Împărăţiia Turcului. Şi stînd aşia, den doaă părţi la părére ardelénii şi de turci şi de némţi, trimit soli la Ferdinand, poftindu-l să nu fie opriţi aş<i> cerca mijlo<a>ce de pace cu Împărăţiia Turcului. Că cu venirea a unui hasechi, anume Halil, pre carele isprăvisă Mircea vodă, nădejduia ardelénii că vor pleca pre Împărăţie la pace, nepomenind nemică de Ferdinand.

Dat-au voe Ferdinand, însă cu tocmală, să dea turcii cetăţile ce luas<e> de curund. Să apucă Halil cu răspunsu de cale şi pîn-în 18 dzile răspunsu să aducă. Iară pîn-la întorsul lui Halil, s-au strînsu ungurii la ghiuluş la Aguropul, unde sosépte şi Halil, aducînd de la Împărăţie răspunsul acesta: că într-alt chip Împărăţiia nu priiméşte, nice va priimi. Numai de vréme ce au murit Gheorghie, cu nedriaptă moarte, şi ei cu putérea lor pre némţi nu-i pot scoate den Dachiia, să asculte poronca împărătiască: să aducă la loc pri cuconul Ian Jicmont fiiul lui Ian craiu, cu mumă-sa crăiasa, la crăie, de vor ungurii pace şi linişte şi mîntuire care au avut de la Împărăţie în dzilele lui Ian craiu. f. 213 Şi iată la/paşa de Buda să poroncéşte şi i să dă pre mînă toată Rumele

1 împrejur / Ardeal / *lipseşte* mîna // 2 cérte]cerce / Împărăţii // 3 purces-au dar / *lipseşte* cu // 4 porunca împărătească // 5 Iar / să / împotrivă // 6 aşa într-acest / porunceşte // 7 omoare // 8 umbletile // 9 Iar / porunca / treabă // 10 nemţeşti // 11 seamă // 12 poruncă / pentru // 13 spăimaţi] s-au spăimîntat / şi fac // 14 jurămînt / Aşa / *ad.marginal* Tij streine, 1515 A // 16 pe // 17 Iesavela / acea / céle // 18 iar daca văzu // 19 ajunge // 20 Ardealu / jurase / ajunsu // 21 Apucat-au // 22 pentru trebile crăiasii / coconului // 23 aşa din doao / nemţi // 24 pohtindu-l / mijloace // 26 isprăvis e / nădăjduia ardelenii // 27 nimic // 28 tocmeală / *ad.marginal* Iar streine, 1515 A // 29 curînd // 30 zile / să aducă răspunsu / Iară]Şi // 33 nici / nedreaptă // 34 puterea / nemţi / din Dachia // 35 porunca împărătească / pre / coconul Ioan Jicmon // 36 Ioan crai // 37 zilile / Ioan // 38 porunceşte / toate //

şi domnii de Moldova şi de Ţara Munteniască, oastea Crîmului cu tătarîi. Toţi aceştie să să adune la paşa de Buda şi cu acéia putére ca 200.000 de oaste, acolo să vie, la dînşii. Deci, de vor fi drepţi şi să vor da supt ascultarea Împărăţiei, hălăduiţi vor fi; iară de ar vrea să să mai tărăgănédze cu aceste amestecături, închinîndu-s<ă> la alţii, plata faptelor lor gata iaste supt a numelui lui Dumnedzău giurămînt că toţi lăcuitorii acei ţări supt sabie vor mérge şi fămeile şi copii lor în vécinica robie, de care rău şi vaet sufletele lor să de<a> samă, carii sint pricina pogorîtului acestor răutăţi. După acest răspunsu altul să nu mai aştépte, numai sîngele acela, de la sufletele lor, să să cée de la Dumnedzău samă, carii răutăţilor ce vor să fie pricin<ă> au dat.

S-au cutremurat toţi ungurii de aceste poronci care au adus Halil; ştiind vine de puterea turcilor cum iaste, au început a gîndi de sine. Mult au luptat Castand să-i îmbărbătédze împrotiva turcilor. Ce n-au
f.213v putut faci meşterşugurile sale/nemică.

Într-acia dată s-au rocoşit şi oştile nemţăşti pintru plata léfilor, că nu luasă cîteva léfe. Şi aşia de greu să turburas<ă>, că era să ucigă pre Castand şi pe toate capetele, carii era toţi şpanioli. Nu i-au putut nice într-un chip Castand să-i opriască de acea zarvă. Şi puindu-ş<i> alte capete dintre sine au purces spre Beciu, în urma cărora şi Castand piste puţine dzile (au purces) s-au dus.

Spun că iar el să fie făcut acel meşterşug să ias<ă> din Ardial mai cu acoperită ruşine; care lucru dacă s-au făcut şi au lipsit, tot Ardialul s-au plecat supt ascultarea Isavelii crăiasei şi a fiiului ei. Iară pînă a vini crăiasa, multe zarve era între dînşii. Iară viind crăiasa şi cu fiiu-său Ian Jicmont la stăpîniia Ardialului, pintru să-ş<i> facă priiatini la Poartă, au trimis 10.000 galbini de aur să împartă pre la porţi daruri, cari bani apoi s-au legat la Împărăţie în loc de datorie, pîn-în céste vacuri ce-au pierdut Turcii Buda şi tot Ardialul. Şi aşia s-au
f.214 aşedzat cîţ<i>va ani pace, pîn-la moartea crăiasei. /Iară pre urma crăiasei, rămîind încă copilul nu de vîrstă, el singur au poftit şi l-au sfătuit priiatinii tătîne-său să aliagă 12 domni sfétnici să cîrmuiască trebile crăiei. Însă dzilele lui nu de tot fericite. Că lăsindu-să numai cu un gînd la una, Împărăţiia Turcului, a toţi craii ungureşti şi domnii creştineşti ş-au pornit ură, cît nime din crai, sau den domnii creştini, pîn<ă> şi veneţiianii, din casăle lor moşancă de cinste să-i fie crăias<ă> n-au priimit.

---

1 domnii din Ţara Muntenească şi din Moldova // 2 tătarii / aceştea / să să]să / aceia / putere // 3 200.000 de mii / să vie acolo / *lipseşte* la dînşii // 4 iar // 5 trăgăneze // 6 Dumnezeu / jurămînt // 7 merge / făméile // 8-9 vecinica / sufletile / *ad.marginal* Tot streine, 1515 A / dea seama carei sint // 9 răotăţi // 10 aştepte / sufletile / ceară // 11 Dumnezeu / seamă care // 12 porunci // 14 îmbărbăteze împotriva / Ci // 15 face / meşteşugurile / nimic // 16 Într-acea / răcoşît / *lipseşte* şi / nemţeşti pentru / lefilor // 17 luase / lefi / aşa / că]cît // 18 capetile care / nici // 19 oprească // 20 peste // 21 zile / *fără paranteze / lipseşte* s-au dus // 22 meşteşug / Ardeal // 23 dacă / au]s-au / Ardealul / *ad. marginal* Tij streine, 1515 A // 24-25 crăiaşii / Iar pîn-a veni // 25 dînşîi / Iar / *lipseşte* cu // 26 fii-său / *lipseşte* Ion / Jîcmon/ Ardealului pentru / prietini // 27 zéce mii de galbeni / împarţi // 28 care // 29 ceste veacuri / Ardealul / aşa // 30 aşăzat / iar // 31 crăesii / *lipseşte* încă / pohtit // 32 prietenii / aleagă / sfétnici din domni // 33 zilile // 35 nimeni / *după* craii *ad.* ungureşti /din // 36 vineţénii / casele //

Spun de dînsul că cu învăţătura doftorului anume Stan, careli au cădzut la lége arieniască — ariian să cunoaşte pe dirésăle lui date ariianilor în Ardial pîn-acmu — acest craiu au aşădzat această lége să fie priimită în Ardial; şi nu numai légea ariianiască, ce şi lége papiştăşască, calviniască şi liutirăniască, şi acea arieniască, cărie lége iaste cap Fotie şi Ariia, de la săboară procleţiţi. Şi aceste 4 legi stau pîn-acmu, scoţindu-şi ochii unii altora şi pîn-în céste vremi.

Murit-au acest craiu tînăr, născut şi crescut tot în zarve şi în neaşădzări, nu fără prepus di otravă, rămîind crăiia iară fără următori sămînţie de crai. Şi după moartea lui s-au osebit Ardialul de la Crăiia Ungurească supt cnédzi. Şi întîi Ştefan Bator, carele apoi din f. 214[v] cnedziia Ardialului/ l-au luat léşii craiu lor. Iară în locul lui la Ardial au stătut cneadz Jicmont Bator. Acestuia iar i-au abătut să facă schimbu cu împăratul nemţăscu, de au lăsat Ardialul în sama împăratului nemţăscu. Şi împăratul i-au dat lui o ţărişoară în sus. Şi cu acel schimbu, iară au adus asupra Ardialului amestecături, ce nu s-au îndelungat mult cu a de acéstea viaţa.

În locul lui Jicmont Bator au stătut cneadz Andrii Bator. Şi pe acest Bator l-au stînsu domnul muntenescu Mihai vodă, cu poronca turcilor, răsipindu-i oastea. Iară singur Andrii Bator năzuind la Sibiiu nu l-au priimit oroşanii, temîndu-s<ă> să nu le aducă după sine nevoe; şi aşia îmblînd prin păduri, rătăcit, au perit de păstori.

După acest Andrei Bator au stătut cniadz Jicmont Racoţi, carele în loc la începutul domniei sale au început iară valurile şi netocmélele în care să afla capetele acei ţări. Ce bătîndu-să pe domniia acei ţări, iară din Batoreşti unul, anumi Gavril Bator şi făgăduindu-i doao olate, a Mu<n>caciului şi a Patacului, acéla au lăsat cnedziia lui Gavril Bator şi el, cu mare avére s-au mutat la Mu<n>caci şi la Patac. Acest Gavril Bator era zburdat copilandru. Cu hihote să mărturisiia către bătrînul f. 215 Racoţ, cu témere. Ce l-au /amăgit şi l-au spăriat de i-au luat de a mînă domniia Ardialului. Şi aşia, în gîndul său cel cu crieri tineri suit, au sosit la desfrînată fără ruşine viaţă, călcînd casăle a cîţ<i>va boiari, făcînd silă fămeilor şi fételor lor, stricîndu-le ficioriia. Şi anume, trimitia unde ştiia fămei, frumoas<ă> şi pe unde i să tîmpla a mérge, fugiia oaminii de-ş<i> ascundea fămeile şi fétele lor prc la besérici. Şi cînd îi spunea slugile lui că să ascund şi fug oamenii cu fétele lor, el

---

1 *ad. marginal* Tot streine, 1515 A // 2 căzut / legea arienească / dirésile // 3 Ardeal / aşăzat / lege // 4 Ardeal / arienească, ci // 5 calvinească / *lipseşte* şi[1] / liutărănească / arienească, căriia // 6 soboară // 7 pîn-acum scoţîndu-şi / pîn-acum într-această vréme // 8 *lipseşte* tot // 9 neaşăzări / de / iar // 10 semenţie / craiu / Ardealul // 11 Ungurească / cnezi // 12 cnejîia Ardealului / Iar / Ardealu // 13 cnez / Jîcmon // 14 nemţescu / Ardealul / seama // 15 nemţescu // 16 iar / Ardealul / ci // 17 cu de aceasta viiaţa // 18 Şi în / *lipseşte* Jicmont / *lipseşte*Jicmont Bator N / cnezu Andrei // 19 stinsu / Mihaiu / porunca // 20 risipindu-i / Iar / Andrei // 21 Tij streine, 1515 A // 22 aşa umblînd / de nişte // 23 cneazu / Jîcmon // 24 iar / netocmélile // 25 capetile / Ci / iar // 26 anume Gavrilă / făgăduindu // 27 ceziia altui Gavrilă // 28 mare]multă / avere / Gavrilă // 29 copilandru zburdat // 30 Racoţi / Ci / speriiat // 31 Ardealului / aşa / în]cu / créri/ / 32 desfrînata şi / viiaţă călcîndu casele // 33-35 făméilor lor şi stricînd în silă fecioriia fétilor. Şi ori unde ştiia, sau auzea, de mueri sau féte frumoase şi le aducea la dînsul de le necinstea, încît cînd i să întîmpla a merge undeva fugea oamenii // 35 fămeile]muerile / fétile / *lipseşte* lor / bisérici // 36 fétile //

rîdea cu hohot, în mare glas, atîta era departe de ruşine, ca o fiară.

Iară într-o vréme, făr<ă> veste, la Sibiiu, neştiind nime de vinirea lui, acolo, aşia făr<ă> véste, au scos pre bărbaţ<i> den afară di oraş, cîţi au socotit că ar fi la număr mai mulţi de curtea lui, iară fămeile lor li-au împărţit tuturor a lor săi, de petrecanie făr<ă> lége, alegîndu-ş<i> lui întîi un cîrd. Şi sint fămeile la Sibiiu iubéţă, cumu-ş sint de fel albinéţă. Pintru care spurcată şi rar audzită faptă striga thiologhii, préoţii lor, pre la besérici de a lor, au răspunsu că blîndă plată iau sibianii pintru fapta ce-au făcut cu Andrii Bator; la năzuirea lui n-au f. 215v vrut o portiţă să-i deşchidză, de au perit /. Iară cu aceasta faptă ce face cu muiarile lor, nice un rău nu faci, ce înmulţéşte tîrgul.

Acéste fărădelégi nepovestite, nespusă, nice audzite în lume, vădzind domnii, peste dumnedzăiască şi omeniască pravil<ă>, trimis-au jalob<ă> la împărăţie pre dînsul. Care lucru simţind el şi temîndu-să de vicleşug, s-au mutat în Oradiia, unde întru una de dzile, eşind la primblare, l-au ucis doi ficiori de boiari unguri. Şi aşea au stînsu acel fără ruşine cîrlan, lăudata casă a Batoreştilor, cu rău sfîrşitul său şi de ocară.

Pre urma acestuia au stătut cniadz Ardialului Betlen Gabor. Acesta domnu, cu mare şi deplină fire fericit, fost-au împotriva Împărăţiei Niamţului, cîtăva vréme, cu cehii împreunat, cu agiutoriul şi a turcilor, pîn-la zidiurile Beciului au agiunsu cu oaste şi părţile Crăiei Ungureşti de sus au dezbătut despre némţi şi la volnicie au adus. Murit-au acest cniaz în anul de la Hristos 1629, cu mare jeale tuturor dintru acéli părţi.

Pre urma lui, doamnă-sa Caterina, care era de casa cnédzilor de f. 216 Brandaburgu, au nevoit de au pus pre fratele soţu-său Ştefan/Betlen, carele la turci era de mare credinţă, însă om blînd la firea sa şi de pace. Şi vădzind între unguri multe capete amestecătoare şi de zarve, au lăsat de bună voe lui cnédziia şi făr<ă> vărsare de singe au dat locul Racoţăştilor. Spun de căiala ungurilor cu povéstea lui Iesop, care scrie că broaştele ţiind un butuc în loc de împărat, în locul lui au ales pre un şiarpe să le fie împărat, ce era într-un iazer. Şi aşia Ghcorghie Racoţi stătu la cnedzie. Fiind hatman întîi şi vestit la Betlen Gabor, în partea ungurimii de sus, putérnic fiind foarte, au luat cnedziia cu sfatul şi priimirea tuturor. Întărit-au acest cne<a>dz în dzilele sale Ardialul şi părţile ungurimei de sus, cu întemeiată cnedzie şi pre cîţ<i>va

---

2 fiiară // 3 Iar / fără véste / nimeni / venirea / *ad.marginal* Tij streine, 1515 A // 4 aşa făr-de / bărbaţi afară din oraş // 6 le-au / lege // 7 cîrdu / sînt la Sibiiu făméile iubéţe, cum îşi sînt // 8 albeneţe / Pentru / auzită / theologhii // 9 biséricilor lor / plată]faptă // 10 pentru / Andrei // 11 deşchiză / Iar // 12 nici / face / ci // 13 Aceste fărdelégi / nespuse nici auzite // 14 văzînd / dumnezeiască / omenească // 15 jalbă / pre]pentru // 16 zile // 17 feciori / aşa / stinsu şi acel // 20 cneazu // 21 împotriva // 22 Neamţului / céhii /ajutoriul // 23 zidurile / ajunsu // 24 nemţii/ / 25 cneazu / jale // 26 dintr-acele // 27 doamna lui Ecaterina // 28 soţului său // 30 văzînd / *lipseşte* şi[2] // 31 voia / sînge // 32 Racoţeştilor / povestea / Esop // 34 şarpe / aşa // 35 cnezie / *după* cnedzie *anulat* cu sfatul şi priimirea tuturor A // 36 putemic / cneziia // 37 cnez B, *ad. marginal* acest cnedz A / zilile / *ad. marginal* Tot streine, 1515 A/Ardealului // 38 cnejie //

amestecători i-au răsipit şi i-au pus la închisoare în toată viaţa lor şi pîn-într-atîta întărit şi întemeiat, cît şi el nădejduia de Crăiia Leşască, cum şi Bator. În anii de la Hristos 1648, de gînduri cum ari agiungi la cununa Crăiei Leşăşti, au cădzut la boală, cari-i dzic doftorii mela<n>holie, cari din sfatul doftorilor siliia să se lecuiască cu f. 216v vînătoriia/. Ce nefolosindu-i şi acéli primblări, ş-au sfîrşit viaţa.

În locul lui Gheorghie Racoţi au stătut la cnedziia Ardialului fiiul său cel întîi născut, iar pri numele tătîne-său Gheorghie Racoţi, om nu înalt, iară fără témere fire. Di aceasta, cum şi de urmaşii lui vom scrie unde vom agiunge la domniia lui Vasilie vodă, ce au domnit aice în ţară. Şi de aicea ne întoarcem iarăş<i> la rîndul istoriei noastre/.

f. 217 7048 p<o>1, 1540 p<o>1. DOMN 23. DOMNIE 24. PĂTRU VODĂ AL 5<-LEA> RAREŞ CU A DOA DOMNIE.

După ce s-au aşedzat Pătru vodă Rareş cu a doa domnie în scaunul ţărîi, trimis-au de ş-au adus pre doamnă-sa Elena şi pre fiii său, pre Iliaş şi pre Ştefan şi fiică sa Roxanda din cetatea Ciceul, din Ţara Unguriască. Şi sosind la Suceav<ă>, mai 25, li-au eşit Pătru vodă în tîmpinare cale de 3 mile de la oraş, cu multă bucurie şi veselie la adunarea lor. După acéia trimis-au Pătru vodă sol la Jicmont Avgust craiul, de ş-au cerşut robii ce-i robisă Tarnovschie hatmanul, cînd venis<ă> la Hotin. Ce nu i-au fost nice de un folos soliia acéia, că s-au întorsu solul lui Pătru vodă făr-de nice o isprav<ă>.

Venit-au poroncă împărătiască de la sultan Suleiman la Pătru vodă Rareş şi la Radul vodă, domnul muntenescu şi la paşia de la Nicopoe să margă cu oşti în Ţara Unguriască, să prindză pri Maelat, domnul Ardialului. Sultan Suleiman, înţălegînd pintru Maelat, domnul di f. 217v Ardial că/ îmblă cu vicleşug asupra crăiei Isavelii şi a ficiorului ei, agiungîndu-să cu Ferdinand trimis-au poroncă la Ahmet paşia de la Nicopoe şi la Pătru vodă şi la Radul vodă, domnul Ţărîi Munteneşti, de au mersu cu oşti în Ardial, ca să prindză pre Maelat.

Purcedzind, dar, Pătru vodă pri Oituz, au întrat cu oştile sale în Ardial şi s-au împreunat şi cu paşa de Nicopoe şi cu Radul vodă la Dunăre. Şi nice o scădére Ţărîi Ungureşti pri unde au mersu cu oştile n-au făcut, pintru să nu aibă grij<e> şi pripus Maelat. Iară Maelat, după ce părăsis<ă> a bate cetatea Făgăraşului, căci acum făcus<ă> tocmală şi aşădzămînt cu hatmanul lui Ioan craiul, să afla la

---

1 risipit / închisori / viiaţa // 2 nedejduia // 3 de[2]]cu / ar ajunge // 4 căzut / care-i zic // 5 care / silea // 6 Ci / acelea / viiaţa // 7 Ardealului / *ad. marginal* Streine, 1515 A // 8 său]lui / pre / *lipseşte*Gheorghie Racoţi // 9 iar / temere / De // 10 ajunge / Vasile / aici[1-2] // 11 istorii // 12-13 De a doao domnie a lui Pătru vodă Rareş / leat 7048. Cap. 44 N // 12 *lipseşte* 7048... domnie 24 // 13 doao // 14 aşăzat / doao // 15 scaun ţării // 16 *lipseşte* pre[1-2] / fii-sa Rucsandra/*ad, marginal* şi fiică-sa Roxanda A // 17 Ungurească / le-au // 18 în]întru / întîmpinare / trei // 19 aceia / soli / Jîcmon // 20 ce robise // 21 Ci / nici / aceia // 22 solul]solii / *lipseşte* lui Pătru vodă // 23 poruncă împărătească // 24 Rad / paşa // 25 meargă / Ungurească / prinză / pre // 26 Ardealului / *ad.marginal* Petru al 5, 1540 p<o>1 A / înţelegînd pentru // 26-27 domnul Ardealului // 27 umblă / *lipseşte* a // 28 ajungîndu-să / poruncă / paşa // 29 Pătru vodă din Moldova / Ţării // 30 Ardeal / prinză / Malaet // 31 Purcezînd / pre Oituzu / oşti<le> // 32 Ardeal / *lipseşte* şi[2] // 33-34 nici o scădere Ţării Ungureşti n-au făcut pre unde au mersu cu oştile, pentru // 34 prepus / Iar / *ad.marginal* Petru Rareş, 1541 A // 35 acum]că // 36 făcuse tocmeală / aşăzămînt / craiu //

curţile sale şădzînd. Nice putea într-alt chip oştile turceşti şi a domnilor făţiş să-l prindză, căci să sunase că-i vin lui Maelat oşti într-agiutor de la Ferdinand, ce făcură sfat domnii împreun<ă> cu paşa să-l poată gîmba cu vicleşug. Şi trimisără de chemară pre Maelat să vie la paşa pintru întemeierea legăturilor de pace între dînsul şi între Împărăţie, făcîndu-i ştire că şi sultan Suleiman să află acmu purces în cale să mîntuiască Buda, care pre acéia vreme era încungiurată de oşti nemţăşti, socotind că mai bine ar fi cu pace să se aşedze, dicît cu f. 218 vărsare de singe. Ce să vie la paşa/. În care solie a lui Ahmet paşii au trimisu răspunsu Maelat că nu are cum mérge la paşa; ce de-i va trimite paşa zălog pre fiiu-său, va veni la paşa. Răspuns-au paşa că pre fiiu-său nu-l poate trimite la dînsul căci iaste în slujbă împărătiască şi iaste cu primejdie de viaţă la dînşii a trimite zălog făr<ă> ştirea împărătiască. Iară va trimite doi agi mari de la Vidin şi de la Silistra, cărora amînduror li-au dat singur cu mîna sa sultan Suleiman stiaguri de isprăvnicie.

Şi aşea, îmbrăcînd paşa pre doi comişei de la grajdiul lui în haine scumpe de lastră şi cu arme ferecate şi pre cai împodobiţi, neştiind povéstea nice acei 2 turci, i-au trimis. Şi încredzîndu-s<ă> Maelat, i-au priimit cu cinste. Nesocotind a fi vicleşug, vădzind şi zăloage trimişi, oamini de cinste ca aciia, au purces şi Maelat şi au mărsu în tabăr<ă> la paşa. Şi diodată au mersu la corturile lui Pătru vodă, pre care priimindu-l Pătru vodă şi zăbăvindu-l cu voroave, iată mulţime de turci, amestecaţi cu munténi, au nemerit la cortul lui Pătru vodă, trimişi de la Ahmet paşa şi de la Radul vodă. Şi acolo au prinsu f. 218v pre Maelat ferecîndu-l în obedzi, l-au dus la paşa. Iară paşa îndată /l-au trimis la Ţarigrad, la închisori. Şi acolo l-au ţinut pre Maelat pîn<ă> i s-au sfîrşit viaţa.

Iară Pătru vodă, întorcîndu-s<ă> dintru acia slujbă împărătiască, iarăş<i> prin Ardial, au venit la scaunul domniei sale, nu făr<ă> pradă Ardialului. Şi era atunce anii de la zidirea lumii 7049<=1540>.

Vădzind multe şi nepărăsite amestecături în Ardial pri acéli vremi, precum s-au pomenit osăbit de lucrurile şi amestecăturile Crăiei Ungureşti, după moartea lui Ian Zapolie, de iznoav<ă> sultan Suleiman au trimis poroncă la Pătru vodă, al doile<ă> rînd, să margă cu oşti la Ardial. Bucuros era şi Pătru vodă de acei poronci; că nu

---

1 şăzînd / Nici // 2 prinză / Malaet / într-ajutor // 3 ci // 4 gîmba]înşală / vicleşug] meşteşug / trimiseră de-l chiemară / Malaet // 5 pentru / legăturii // 6 acum // 7 acea // 8 nemţeşti / aşaze decît // 9 sînge / Ci / a Mahmet paşăi // 10 trimis răspunsul / merge / ci de va // 11 fii-său, aşa / *lipseşte* la paşa / fiiul-său[2] // 12 căci]că / împărătească // 13 viiaţă / dînşii / făr-de ştire împărătească // 14 Iar doi agi mari va trimite de la // 15 le-au / steaguri // 17 aşa / 2 comişăi / grajdul // 18 *după* împodobiţ<i> *ad.* de ai paşîi cu podoabe gréle şi aşa / *ad.marginal* Petru, 1541 A // 19 neştiind acei 2 seizi pricina / încredinzindu-s<ă>]văzîndu-i // 20 văzînd / şi]aceste // 21 oameni / aceia // 22 mersu / deodată // 23 vodă şi l-au priimit cu cinste şi cu dragoste şi zăbovindu-l / *după* mulţime *ad.* multă // 24 munteni / nemerit]venit // 26 Maialet / ferecîndu / *lipseşte* în / obezi / Iar // 27 închisoare // 28 i s-au]ş-au / viiaţa // 29 Iar / întorcîndu / împărătească // 30 in Ardeal / scaunu // 31 Ardealului / atunci leat de la Hristos 1541 // 32 Văzînd / Ardeal/pre acele // 33 precum]cum / osebit / lucruri / *lipseşte* Crăiei // 34 Ioan // 35 poruncă / doilea / meargă // 36 la]în / Ardeal /acele porunci / *ad.marginal* Petru, 1541 A //

putea uita Pătru vodă strîmbătăţile ce i-au făcut ungurii, cînd era în cetatea Ciceul. Ce de iznoav<ă> au întrat Pătru vodă cu oştile sale de au prădat în Ardial şi au arsu în Ţara Unguriască, pîn-la Cetatea de Baltă.

Şedzut-au 6 dzile la Cetatea de Baltă, de au făcut mare pradă şi stricăciune Ardialului. Şi după acia pradă s-au înturnat Pătru vodă pre la Bistriţ<a> şi au eşit peste munţi la Bae. Însă létopisăţele leşăşti şi f. 219 ungureşti de această oştire/ a lui Pătru vodă nu pomenescu. Ce de Iliiaş vodă, ficiorul lui Pătru vodă, scriu că au făcut acéli prăzi la Ardial, pricum vom arăta la rîndul său, unde vom scrie domniia lui Iliiaş vodă, ficiorul lui Pătru Rareş.

Iară după ce s-au întorsu Pătru vodă din Ardial spre ţara sa, au săvîrşit Mănăstirea Pobrata, care iaste de dînsul zidită din temelie, ce iaste pri apa Sirétiului di spre soare apuni, în ţinutul Sucevii. Urdzit-au şi Mănăstirea Rîcica, în ţinutul Sucevii. Săvîrşit-au şi Mănăstirea Dobrovăţul, în ţinutul Vasluiului. Zidit-au şi Mănăstirea Căpriiana, în ţinutul Lăpuşnii. Săvîrşit-au şi Episcopiia din Roman şi Mitropoliia din Suceav<ă> au înoit şi o au împodobit, cum şi la Mănăstirea Bistriţa şi alte besérici de piatră au zidit Pătru vodă în ţară, cum în Hîrlău, în Bae şi în alte locuri.

Sămîna bine Pătru vodă a fi ficior lui Ştefan vodă cel Bun; aşea isteţu la fire spre războae, cum şi a zidi besérici şi alte lucruri bune de pomenire în ţară; la giudeţ blînd şi drept, statul lui cuvios şi gata la cuvînt.

Îmbătrînit fiind Pătru vodă şi cu boală grea, adaos cătră bătrînéţăle f. 219ᵛ lui, ş-au dat datoriia cea de obşte, cu/ mare jeale tuturor. Şi l-au astrucat în Mănăstirea Pobrata, în anii 7054<=1546>. Rămasu-i-au lui Pătru vodă fii, anume Iliiaş şi Ştefan. Şi au domnit Pătru vodă ani 6. Şi s-au pristăvit vineri la miadzănoapte/.

f. 220

VALAHIA.

7054, 1546. DOMN 22. DOMNIE 23. MIRCEA VODĂ AL 2<LEA>.

Venit-au Mircea vodă cu stiag de la Poartă şi au şedzut în scaon la Bucureşti în luna lui mart<ie> 17 dzili. Iară după ce-au tricut 2 săptămîni au tăiat pre o sam<ă> di boiari, anume pre Coadă vor<nicul> şi pre frate-său Radul comisul şi pe Dragul stol<nicul> şi pe Stroe <spătarul> i Vintilă comis şi pri alţii boiari carii nu sint

---

2 Ci / Petru // 3 Ardeal / Ungurească // 4 Şăzut-au / zile // 5 Ardealului / acea / iarăş<i> s-au înturnat // 6-7 létopisiţile ungureşti şi leşăşti // 6 Bistriţă // 7 pome<ne>scu / Ci // 8 feciorul / acele prăzi // 9 Ardeal / precum // 10 ficiorul lui]sin / Pătru vodă Rareş // 11 Iar / Ardeal / *ad.marginal* Petru 1541 A // 13 pre / Siretului / de / apune / Sucevei / *ad.marginal* în ţinutul Sucevii A // 14 Recica / ţinutu Suceavei / *ad.marginal* în ţinutul Sucevii A // 15 *lipseşte* şi // 16 Lepuşnei // 18 bisérici / piiatr ă// 20 fecior bun / aşa // 21 isteţ / bisérici / bune]multe bune // 22 jude ţ// 24 bătrînéţile // 25 jale // 26-29 *lipseşte* Rămasu-i-au ... la miadzănoapte N // 26 astruncat]îngropat / în anii]la anul // 27 *lipseşte* lui Pătru vodă / şi fii / *lipseşte* Şi au domnit Pătru vodă ani 6 // 28 prăstăvit / la miezul nopţii, domnind ani 6 B, *ad.ulterior de altă mînă* A // 29 Valahiia / *ad.marginal* Valahia A // 30 *lipseşte* C/*lipseşte* 7054... domnie 23 // 31 steag / şăzut / scaun // 32 în 17 zile / Iar / trecut // 33 *lipseşte* pre[1] / seamă / de // 34 pe / *lipseşte* şi pe[1-2] / Dragul]Drăguş // 35 pre alţi /carei //

scrişi aice. Şi cu rea muncă i-au muncit, pintru avuţie. Iară alţi boiari, cîţ<i> au putut scăpa, au fugit în Ţara Unguriască. Deci cînd au fost în al doile<a> an a domnici lui, venit-au boiarii cei pribégi din Ţara Unguriască, pri Gura Pra<h>ovci cu oaste asupra Mircii vodă şi au avut războiu cu Mircea vodă la sat la Periş. Şi au biruit Mircea vodă pri acei boiari pribégi. Atunce au prinsu Mircea vodă pre Udrişte visternicul şi pri Thiodosie banul şi li-au tăiat capetele, în luna lui av<gust> 26 dzile. Şi-au domnit Mircea vodă ani 7/.

f. 220v

MOLDAVIA.

7054, 1546. DOMN 24. DOMNIE 25. ILIIAŞ VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL LUI PĂTRU VODĂ RAREŞ. Cap <loc gol>. Zaci <loc gol>.

După moartea lui Pătru vodă Rareş cu dragoste au rădicat boiarii domnu pre fiiu-său cel mai mare, Iliiaş, într-o dzi sîmbătă, sept<emvrie>3; că şi firea şi faţa îl lăuda să fie blînd, milostiv şi aşădzător, gîndind că va sămîna tătîne-său. Că pre urmă s-au arătat ca lupul cel supt piiale<a> oii, ce iaste în poveste, că departe de firea tătîne-său era Iliiaş vodă/.

f. 221 De acest Iliiaş vodă puţin am vădzut la litopisăţul lui Ureche vor<nicul> şi a lui Simion dascăl<ul>, iar scrie Istvanfie istoricul că pe vrémea ce era multe amestecături în Ardial i-au venit şi lui poroncă de la sultan Suleiman de au întrat în Ardial, avînd şi oaste turcească cu sine. Şi trecînd peste munţi s-au tăbărît la Toriian. Şi de acolo au slobodzit călărimea ceambul, moldoveni şi turci, în pradă spre Sţepusie, spre Orbai şi Cvizdie, oraşăle şi cetăţile săcuilor, care în lungu şi în lat, mare pradă au făcut. Aşijdirea oraşăle saşilor, anume Herman şi Prejmerul l-au arsu pîn-în temelie, în pămînt, şi au robit oameni şi multe dobitoace au luat. Iară întorcîndu-să cu plianul oamenii lui Iliiaş vodă şi turcii, au prinsu de véste Vladislav şi Pavlo Baicu, diregătorii lui Batorie şi ispravnicii a patru ţărişoare a Ardialului, care stau în megieşie cu oraşul Colosă, Doboca, Osdia şi Culom şi s-au gătit de sirgu de războiu. Şi viind şi Baptista cu Felix despre Braşov cu oşti nemţăşti au purces să ţie calea oştilor lui Iliiaş vodă şi a turcilor, carii să înturnas<ă> den pradă cu mult plian şi pre

f. 221v sfatul lui/ Baptista siliia să apuce căile despre munţi.

---

1 nu-i mai trecem în scris aici / rele munci / pentru / Iar // 2 cîţi au scăpat / Ungurească / 3 doilea / al domnii lui / pribegi // 4 Ungurească / pe / *ag.marginal* pri Gura Praovei A // 5 *lipseşte* cu Mircea vodă // 6 pre / pribegi / Atunci / prinsu]perit C / pe Undrişte / pre // 7 pre / *ad.marginal* Mircea, 7060 A // 7-8 *lipseşte* şi li-au tăiat... ani 7 C // 7 le-au / capetile / în luna lui]la // 8 avgust în 26 / *lipseşte* dzile / *după* 7 *ad.* 7060 // 9-11 Domniia lui Iliiaş vodă, feciorul lui Părtru vodă Rareş N // 9 Moldaviia, *ad.marginal* A // 10 *lipseşte* 7054... domnie 25 // 11 *lipseşte* Cap. Zaci<alo> // 12-17 *după Ureche* // 13 fiiul / zi / *ad.marginal* într-o dzi A // 15 aşăzător / gîndindu / semîna / Că] Ci / pe // 15-16 *ad.marginal* Că pre urmă... iaste în poveste A // 16 pielea // 17 era]au fost / *lipseşte* Iliiaş vodă // 18-19 *lipseşte* De acest ... Simion dascal N // 18 văzut / létopiseţul // 19 vornicu / dascălul / Istfanfie istoricul scrie // 20 vremea / Ardeal / poruncă // 21 Ardeal // 23 slobozit // 24 Sţepustie // 25 Aşîjderea // 26 Préjmirul / *lipseşte* temelie, în // 27 Iar / pleanul / *ad.marginal* Iliiaş, 1546 A // 28 dă // 29 Pavel Banco / dregătorii patru]4 // 30 Ardealului / megieşîie // 31 de sirgu]de grab // 32 nemţeşti // 33 carei /din / plean // 34 silea //

Iară oblicind Iliiaş vodă de oştile ce-i veniia asupră, au grăbit să triacă munţii mai degrabă. Ce fiind îngreuiat cu mult plian, au agiunsu oştile nemţăşti pre Iliiaş vodă şi pre turci şi acolo au scos plianul némţii cu ungurii de la Iliiaş vodă. Şi pre mulţi oşténi de a lui Iliiaş vodă şi din turci au luat ungurii şi nemţii şi au perit acolo. Iară de ar fi sosit pedestrimea nemţască şi săcuii, să fie apucat poticile munţilor, nice Iliiaş vodă, nice turcii n-ar fi scăpat. Şi aşia, cu deşert, s-au întorsu Iliiaş vodă din Ardial la scaunul său la Suceav<ă>.

După ce s-au înturnat Iliiaş vodă din Ardial la scaunul său, atunce s-au cunoscut firea lui, depărtată de cum îl socotiia boiarii şi ţara. Că dentru tovărăşie cu turcii la Ardial, s-au dat după obicéiurile turceşti. Şi aşia, Iliiaş vodă pe denafar<ă> să videa pom înflorit, iară din lontru lac împuţit. Că avea lîngă sine Iliiaş vodă sfétnici turci tineri cu carii dzua petrecea şi să dezmierda, iară noaptea cu turcoae curvind, aşia l-au adus la spurcata curvie, depărtîndu-s<ă> de obicéele
f. 222 creştineşti, care să cuvin domnilor creştini. În vidére să arăta/ creştin Iliiaş vodă, iară într-ascunsu turcu. Şi atîta călcasă légea creştinească, cît de-l vrea răbda Dumnedzău mai îndelungu, pre mulţi, de nu pre toţi îi vrea duce la orbire şi la întunéric.

În dzilele lui certat-au Dumnedzău ţara, pentru spurcatele fapte ale lui Iliiaş vodă, cu geruri mari, de au săcat pomeţii şi viile. Şi să făcusă tiran Iliiaş vodă, că simbătă după Paşti au omorît pre Vartic hatmanul în tîrgu în Huşi în anul 7056<=1548>, ap<rilie> 7 şi l-au îngropat în Mănăstirea Pobrata.

După toate acéstea fărădelegi ce făcea Iliiaş vodă, fiind întunecat şi rătăcit cu întunecările diiavolului, împlîndu-l Satana de învăţătura lui, lăsat-au ţara şi domniia la frate-său Ştefan vodă şi la maică-sa, şi el s-au dus în Ţarigrad la sultan Suleiman împăratul şi au priimit lége turcească, lepădîndu-s<ă> de Hristos, gîndind că va dobîndi cinste mare de la împăratul. Ce mai apoi rău s-au înşălat, pricum să va arăta mai gios. Scrie Gvagnin şi Cromver că după ce s-au turcit Iliiaş vodă,/
f. 222v l-au pus la isprăvnicie sultan Suleiman. Deci, vădzîndu-s<ă> în cinste Iliiaş vodă, pintru să-ş<i> aréte credinţa şi slujba la Împărăţie, vorovindu-s<ă> cu o sam<ă> di oşténi turceşti, cu ştirea Porţii, avînd povoaţă pri un turcu (de nu va fi fost grec), anume Marmara, au mersu

---

1 Iar Iliiaş vodă înţelegînd de // 2 treacă / Ci / plean / l-au ajunsu // 3 nemţeşti / pleanul // 4 nemţii / *după* vodă *ad.* şi de la turci / din oştenii lui // 5 *lipseşte* vodă / Iar // 6 nemţească / potecile // 7 nici[1-2] // 7 aşa deşărt // 8 Ardeal / la[2]]în // 9 Iar după ce / *lipseşte* Iliiaş vodă / Ardeal / *lipseşte* la scaunul său / atuncea / *ad.marginal* Iliiaş, 7057 A // 10 depărtată de Dumnezeu, iar nu după cum îl socotea // 11 dintru / Ardeal // 12-15 *după Ureche* // 12 aşa / *lipseşte* Iliiaş vodă / dinafar / vedea / iar / lăuntru / *lipseşte* Iliiaş vodă // 14 carei zioa / dăzmierda / iar / turcoaice // 15 aşa / adus]dus / *lipseşte* spurcata / obicéile // 16 vedere // 17 *lipseşte* Iliiaş vodă / iar/călcase legea creştinească // 18 Dumnezeu / îndălungu // 19 aduce / întuneric // 20 După acestea toate ce făcea Iliiaş vodă, certat-au Dumnezeu spurcate faptele lui / *ad.marginal* În dzilele lui A // 21 *lipseşte* Iliiaş vodă / secat / făcuse // 22 sîmbătă // 23 la ap<rilie> / *data după Ureche* // 25 După toate]Şi cu / aceste / *ad.marginal* Iliiaş, 1547 A // 26 umplîndu-l // 27 ş-au lăsat ţara / *după* vodă *ad.* în anii de la zidirea lumii 7059, iară de la Hristos 1550 N // 28 la împăratul sultan Suleiman/legea // 29-31 *lipseşte* lepădîndu-s<ă> ... mai gios N // 30 Ci / precum // 31 jos // 32 văzîndu-să // 33 *lipseşte* Iliiaş vodă / pentru ca / arate // 34 seamă // 35 povaţă / pre //

la Braţslav cetaté şi au încungiurat-o, luînd în robie pri toţi oroşanii. Au aprinsu tîrgu Braţslavul de au arsu pîn-în pămînt.

Iară pre urmă şi pintru aceasta faptă asupra nevinovaţilor creştini cîţ<i> au perit şi i-au robit la Braţlav, întorcîndu-să cu izbîndă la Ţarigrad, prepus-au pri dînsul sultan Suleiman pintru légea lor că nu o ţine deplin şi au poroncit de l-au pierdut; poate fi în maré înecat, că nu s-au mai ştiut nemică de dînsul ce s-au făcut. Aşea i-au plătit Dumnedzău.

Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că după ce s-au turcit Iliiaş vodă, apucîndu-l şi îndulcindu-l cu bine, l-au pus paşe la Dristos, puindu-i nume Mah<o>met. Şi n-au trăgănat într-acea boerie îndelungu, ce după doi ani, zavistuindu-l mulţi din nepriiatinii lui, cu
f. 223 multe cuvinte réle/ către împăratul, au cădzut la închisoare. Şi au trimis împăratul de l-au legat şi i-au luat toată avuţiia şi apoi l-au trimis peste maré, la Brusa, de l-au închis. Şi acolo, în voe rea, peste scurtă vréme ş-au sfîrşit viaţa, dîndu-ş<i> sufletul său în mînule diiavolului, în légea trucească. Domnit-au acest Iliiaş vodă în ţară ani 8./

f. 223v

VALAHIA.

7061, 1553. DOMN 23. DOMNIE 24. RADUL VODĂ AL 8<-LEA>, CE I-AU DZIS ŞI ILIE.

Venit-au boiarii pribégi ce era în Ţara Unguriască asupra Mircii vodă, rădicîndu-ş<i> domnu pre Radul vodă, ce i-au dzis şi Ilie. Şi cu agiutor de la unguri, avînd Radul vodă şi mulţi haiduci, au avut războiu cu Mircea vodă la sat Mănceşti. Şi au biruit Radul vodă pre Mircea vodă şi l-au gonit pîn-în Giurgiov şi mulţi oamini au perit. Şi apucînd Radul vodă scaonul au domnit luni 6./

f. 224 7061 p<o>l; 1553 p<o>l. DOMN 23. DOMNIE 25. MIRCEA VODĂ CU A DOA DOMNIE.

Venit-au Mircea vodă al doile<a> rînd cu hanul tătărăscu şi cu oaste turcească, cu sangeace, pre la Văznesenie <=Adormirea Maicii Domnului> şi au biruit pre Radul vodă şi pre haiduci şi i-au gonit preste munţi. Şi au apucat Mircea vodă scaunul în Bucureşti; iară apoi

---

1 cetate / pre // 2 Breţslavul / pămîntu // 3 Iar / pentru această // 4 Braţslav // 5 pre / pentru // 6 poruncit / pierdut]omorît / mare // 7 nimic / dînsul]el / Aşa // 8 Dumnezeu/ / 9-18 *după Ureche* // 9 Iar letopiseţul/*ad.marginal* Iliiaş, 1547 A // 10 *lipseşte* Iliiaş vodă/paşă // 11 Dîrstor / numele // 12 ci / nepriiatenii/ / 13 căzut // 15 mare / în]din // 16 viiaţa / *lipseşte* său / mîinile // 17 Şi au domnit / *lipseşte* acest Iliiaş vodă // 19-21 *lipsesc* C // 19 Valahia / *ad.marginal* Valahia. Radul A // 20 *lipseşte* 7061... domnie 24 // 21 zis / *după* Ilie *ad.* 1553 // 22-26 După aceia au venit Radul vodă, ce i-au zis Ilie, din Ţara Ungurească cu boiari pribegi şi cu mulţi haiduci. Făcut-au războiu la sat la Măneşti şi fu izbînda Radului vodă Iliiaş C // 22 pribegi / Ungurească / *lipseşte* asupra Mircii vodă / *ad.marginal* asupra Mircii A // 23 şi rădicîndu-ş<i> / zis / *după* Ilie *anulat* asupra Mircii A // 24 ajutor // 26 oameni // 26-29 *lipseşte* .Şi apucînd... a doa domnie C // 27 scaunul / 6]7 // 28 *lipseşte* 7061... domnie 25 / *ad.marginal* Mircea A // 30-32 După aceia Mircea vodă iar au venit al doilea rînd cu hanul şi cu mulţi turci de au gonit pre Radul vodă peste munte. Şi au domnit Mircea vodă ani 8 pol. Şi s-au mazilit de la turci şi s-au dus la Ţarigrad C // 30 doilea // 31 Voznesenie // 33 peste / iară]şi //

curund l-au mazilit turcii pre Mircea vodă, și s-au dus Mircea vodă la Țarigrad. Iară în locul Mircii vodă au pus Împărățiia domnu pe Pătrașco vodă cel Bun. Iară Mircea vodă au domnit luni 8.

7062, 1554. DOMN 24. DOMNIE 26. PĂTRAȘCO VODĂ CEL BUN.1.

f. 224v Viind Pătrașco vodă domnu de la Poartă cu stiag în țară/ s-au așădzat în scaon în București în simbăta Paștilor. Iară după ce au trecut 3 ani a domniei lui s-au dus Pătrașco vodă peste munte, în Țara Unguriască, cu toți boiarii lui și cu multă oaste. Și de acolo au trimis pre Socol vornicul în Țara Leșască, la cetatea ce să chiam<ă> Liov și au adus di acolo pe crăiasa Izabela și pre ficiorul ei Ianăș craiu și l-au pus craiu în cetate în Cluj. Și s-au întorsu Pătrașco vodă iară în țară. Și după ce au mai trecut un an au murit în scaon, în luna lui sept<emvrie> 24 de dzile, fiind cursul anilor 7066<1558>. Domnit-au Pătrașco vodă ani 4./

f. 225 *MOLDAVIA.*

7062, 1554. DOMN 25. DOMNIE 26. ȘTEFAN VODĂ AL 7<-LEA>, FIIUL CEL MAI MIC A LUI PĂTRU VODĂ RAREȘ ȘI FRATELE LUI ILIIAȘ VODĂ CARELI S-AU TURCIT.

Cap <loc gol>. Zaci <loc gol>.

După ce au părăsit Iliiaș vodă țara și légea, rădicat-au boiarii și țara domnu pre Ștefan vodă, fratele lui Iliiaș vodă, ficiorul cel mai mic a lui Pătru vodă Rareș, socotind ca doar va sămîna acest Ștefan vodă tătîne-său, lui Pătru vodă Rareș, uitîndu-s<ă> la spurcata faptă și domnie a frățîne-său, lui Iliiaș vodă (că domnilor buni și înțălepți oglindă trebue să fie faptele trecute a trecuților domni: cele bune și de laudă să li urmédze, iară de céle réle și dă hulă departe să fie).

Stătut-au dar Ștefan vodă la domnie și dintîi să arăta spre toți precat și milostiv și spre fapte bune silitoriu, spre besérici nevoitoriu, f. 225v vrînd cu acéstea ca să stingă numele cel rău a frățîne-său și/să înoiască bun nume a tătîne-său, a lui Pătru vodă Rareș (Adevărat ficiorii buni adaog și crescu numele părinților săi și-l fac nemuritoriu; iară cei răi ficiori ocărăscu și stîngu numele părinților buni). Cu ce socotială au socotit aceasta Ștefan vodă că va arăta, de au scos den țara sa ereticii,

---

1 curîndu / mazîlit / *lipsește* pre Mircea vodă // 2 Iar // 3 Iar // 4-5 *lipsește* C / *lipsește* 7062 ... domnie 26 / *după* 1 *ad.* 1554 / *ad.marginal* Pătrașco A // 6 steag // 7 așăzat / sîmbăta / *ad.marginal* Pătrașco, 1554 A // 8 trei /a]ai / munți // 9 Ungurească // 10 vornic / *lipsește* ce să chiam<ă> // 11 de / Izabela]Haleva B, Havela A / feciorul / Ianoș // 12 *lipsește* vodă / iar // 13 țară] scaun / scaun // 14 *lipsește* de dzile / *după* anilor *ad.* de la zidierea lumii // 16 Moldaviia B, *lipsește* C, *ad.marginal A* // 17-20 Domniia lui Ștefan vodă, fecior lui Pătru vodă Rareș, fratele lui Iliiaș vodă, ce s-au turcit N // 17 *lipsește* 7062 ... domnie 26 // 18 *corectat* mic / *ad.marginal* cel mai mic Ștefan A / a] al // 19 frate lui / care // 20 *lipsește* Cap. Zaci<alo> // 21 legea / boierii/ / 22 feciorul // 23 a]al / doară / semîna / *lipsește* acest Ștefan vodă // 25 *lipsește* lui Iliiaș vodă / înțălepți // 26 cele]celor // 28 să urméze / iar / de[1]]dă / *lipsește* de[2] // 29 biséricii / nevoitor / *ad.marginal* Ștefan, 7062 A // 30 acestea / a]al frăține-său / 31 numele cel bun al / *lipsește* a lui Pătru vodă / feciorii // 32 adaogă / *lipsește* săi / nemuritor // 33 iar feciorii cei răi / stingu / socoteală // 34 de]că / din //

pre carii îi siliia să-i aducă la pravoslavie. Că pre unii din arméni de bună voe, cu făgăduinţă, pre alţii cu sila îi întorcea către credinţa pravoslavnică. Iară mai mulţi lăsind ţara s-au dus pintr-alte ţări, unii la turci, alţii la léşi şi prin Ţara Unguriască, cine încătro putea să ias<ă>, pintru să-ş<i> ţie légea sa.

Pe proastă cale purcesése Ştefan vodă cu acéstea, socotind că va astupa ocărîta viaţă a frăţîne-său, lui Iliiaş vodă, şi el pre urmă au urmat fapte neplăcute lui Dumnedzău şi vătămătoare oamenilor. Că s-au pornit spre lăcomie, care iaste mumă tuturor răutăţilor. Că den lăcomie întîi, ce avea Ştefan vodă, s-au făcut curvariu. Nu să răbda de muieri cu bărbaţi; nu rămînea féte ficioare nebatgiocurite, f.226 nice giupînésăle boiarilor săi nu hălăduia nesiluite./ Acesta Ştefan vodă s-au arătat în faptele curviei, urmînd pre Andrei Bator, domnul Ardialului, de care am pomenit în istoriia de crăiia şi craii şi domnii ungureşti, care dîndu-să şi acela după curvie, de nu scăpa fămei cu bărbaţi şi féte ficioare, pre urmă l-au ucis doi ficiori de boiari unguri. Aşea şi pre Ştefan vodă, vădzindu-l boiarii şi bieţii lăcuitori neînfrînat în lăcomie şi în curvii, vădzindu-ş<i> muiarile la sila curviei, fétele sale batgiocurite şi stricate n-au putut suferi (Dzice Svînta Scriptură la Leviticon, cap. 20: „Cela ce va preacurvi cu muiarea altuia şi va face curvie cu făméia vecinului său, cu moarte să moară curvariul şi preacurvariul". Şi la A Doa Lége iară Svînta Scriptură dzice, cap. 27: „Blăstămat carele doarme cu muiarea vecinului său. Şi să dzică nărodul: Amin, aşea să fie". La Ezdra prorocul, cap 3 dzice: „Depărtaţi-vă de niamurile streine şi de muiarile lor". Pavel apostol, cap 1 către Corinthéni, iar dzice: „Feriţi-vă de curvie, că pre curvarii şi pe preacurvarii Dumnedzău îi va giudeca")./

f.226v Cu cale sfătuindu-să boiarii şi cu dreptate asupra lui Ştefan vodă (scriu cronicarii leşăşti precum acest Ştefan vodă agiunsése la Poartă, făgăduind că să va turci ca şi frate-său şi îi venis<ă> şi făgăduinţă de la Împărăţie că-i vor da diregătorie la Anadol), au trimis boiarii lui Ştefan vodă de sirgu la boiarii pribégi, carii era eşiţi de multe nevoi a lui Ştefan vodă în Ţara Leşască, făcîndu-le ştire de spurcatele şi nesuferitele fapte a lui Ştefan vodă şi că nu mai pot răbda, ce să vie să să mîntuiască de Ştefan vodă.

Atunce boiarii pribégi ce era în Ţara Leşească s-au sfătuit să nu vie fără cap, ce ş-au rădicat domnu dintre dînşii pe Pétrea stolnicul şi au

---

1 eriticii / carei // 2 armeni // 3 Iar / lăsînd // 4 Ungurească / încotro // 5 pentru / legea // 6 acestea / *ad.marginal* Ştefan, 1554 A // 7 ocărîtă viiaţă / frăţine-său // 8 Dumnezeu // 9 răotăţilor / din // 10 *lipseşte* Ştefan vodă / curvar // 11 fecioare // 12 nici jupînésile boerilor / nesilite / Acest // 13 în]la / curvii // 14 Ardealului / pomenit mai sus la istoriia / *lipseşte* şi craii // 15 ungureşti] Ţării Ungureşti / dîndu-se / fămei]muieri // 16 fecioare / *ad.marginal* şi acela A/feciori // 17 Aşa / *ad.marginal* Ştefan, 7062 A / văzîndu-l / *lipseşte* bieţii / lăcuitorii // 18 şi văzîndu-s<i> muerile / fetile // 19 batjocorite / *lipseşte* şi stricate / n-au mai/Zice la Sfînta / la]în // 20 muerea // 21 făméia]muerea // 22 Doao Lege / iar Sfînta / zice // 23 Blestemat / muerea / zică // 24 norodul / *lipseşte* Amin / aşa / zice // 25 neamurile striine // 26 Corintheni / *lipseşte* iar / zice // 27 Dumnezeu / judeca // 29 ajunsese // 30 venise // 31 dregătorie // 32 de sirgu]de grab / boierii pribegi carei / a]ale // 34 a]ale / *lipseşte* Ştefan vodă / şi cum că / ci / Ştefan vodă]dînsul // 36 Atuncea / pribegi / Ţa<ra>// 37 ci / dînşii / Petre //

eşit în ţară cu oaste leşiască. Iară boiarii ce era cu Ştefan vodă, aflînd vréme asupra domnu-său la Ţuţora, n-au mai putut aştepta venirea boiarilor pribégi, ce s-au rădicat ei noaptea la pód la Ţuţora şi au tăiat aţăle cortului unde era Ştefan vodă şi cu multe rane l-au pătrunsu şi l-au omorît.

f. 227 Aşea giudecă Dumnedzău pre curvari şi pre preacurvarii/cum dzice apostol Pavel către Corintheni, ce am arătat mai sus. Dară căci Dumnedzău pune şi înalţă pre domni stăpîni ţărîlor, să caute să giudece strîmbătăţile oamenilor, iară nu să facă silă fămeilor şi [băiaţilor] biiaţilor lăcuitori. Că alte strîmbătăţi: lipsa, sărăcia, nevoia sînt de suferit. Iară să-ş<i> vadză cineva muiarea luată de lîngă sine la curvie, altuia să-i ia fata ficioară, cia din sînul şi singele său, să o ia de la părinţi spre spurcata poftă a curviei, cum poate să rabde?

Şi aceasta încă să să ştie că prin slobodzirea lui Dumnedzău, nerăbdînd mai mult spurcata faptă, precum a lui Ştefan vodă, să pedepsăscu di oamini domnii răi şi turbaţi, precum s-au arătat şi aicea cu Ştefan vodă, omorît de boiari la Ţuţora.

LUCRURI STREINE.

În anul 7064, iară de la Hristos 1556, sultan Suleiman, împăratul turcescu au pornit pre Ali paşa, ce-i era porecla Hadîm, cu oşti turceşti în Ţara Unguriască, să bată cetatea Sighidinul. Iară Thoma Nadazdie,
f. 227v ispravnicul/Ţărîi Ungureşti audzind de oastea turcească cu Ali paşa Hadîmul că au încungiurat şi bate cetatea Sighidinul, s-au pornit şi el cu oştile ungureşti de au început a baté cetatea Baboţiia, ce era pre sama împăratului, sultan Suleiman. Aceasta înţălegînd Ali paşa Hadîmul au părăsit Sighidinul şi au purces să dea agiutor cetăţii Baboţiei, pri care o încungiurasă Thoma Nadazdie. Şi dîndu-ş<i> războiu Ali paşa cu Thoma Nadazdie au rămas biruit Ali paşa. Atunce s-au întorsu crăiasa Isavela, cu fiiul ei Ian Jicmont la cnedziia Ardialului, den poronca lui sultan Suleiman, găsind-o solii turceşti pre Isavela cu fiiu-său la Petricov, în Ţara Leşască. Şi de la Petricov s-au dus Isavela crăiasa la măsa, crăiasa Bona la Varşav<a>. Şi de acolo, împreun<ă> cu solii turceşti au venit în Ardial, pricum am arătat mai sus, unde am scris de Crăiia Unguriască.

Iară în anul de la Hristos 1554 Ivan Vasilievici, marele cniadz, împăratul Moscului, au dobîndit supt ascultarea sa oraşul Astrahanul

---

1 leşească / Iar boerii / *ad.marginal* Ştefan, 7063 A // 2 domnului // 3 pribegi / ci // 4 aţele / l-a // 6 Aşa judecă Dumnezeu / zice // 7 cătră / Dar // 8 Dumnezeu / *repetă* căci A / ţărilor / judece / *ad.marginal* pune şi înalţă A // 9 iar/făméilor / *după* şi *ad.* fétilor // 10 biiaţilor] şi / lăcuitorilor / *lipseşte* nevoia / sînt // 11 Iar / vază / *după* muerea *ad.* şi fata // 12-13 *lipseşte* altuia să-i ia... a curviei // 13 cum poate să rabde]nu poate răbda // 14 slobozirea / Dumnezeu // 16 pedepsescu / de / oameni // 17 *după* Ţuţora *ad.* Domnit-au acest Ştefan vodă doi ani şi patru luni N // 18 *ad.marginal* Lucruri streine, 7062 A // 19 7065 / iar // 21 Ungurească / Iar // 22 Ţării / auzind // 23 Hadîm / Seghidinul // 25 seama / înţelegînd / *ad.marginal* Ştefan, 7062 A // 26 *lipseşte* şi/ajutor // 27 Baboţii / pre // 29 Ioan Jîcmon // 29-30 la crăiia Ardealului din porunca // 30 găsindu-o / *lipseşte* pre Isavela cu fiiu-său // 31 la Petricov]acolo / *lipseşte* Isavela // 33 venit]mersu / Ardeal / precum / *lipseşte* am // 34 Ungurească // 35 Iar / cnez //

f. 228 şi oardele ce-s pre Marea Caspiei, cării/mări îi dzic moscalii Hvalensca more. Şi de atunce să scriu împăraţii Moscului stăpîni Astrahanului. De aice ne întoarcem iar la rîndul istoriei noastre.

După ce au omorît boiarii pre Ştefan vodă la Ţuţora din sfatul tuturor au rădicat domnu ţărîi pre Joldea şi i-au dat doamnă pre Roxanda, fata lui Pătru vodă Rareş, sor<ă> lui Ştefan vodă. Şi aşea au purces Joldea vodă pre Jijiia, în sus, să margă la Suceav<ă>, să facă nunta. Şi au mersu pîn-la Şipote, pre Milétin, niavînd nici o grij<e> di vinirea altui domnu.

Iară boiarii pribégi din Ţara Leşască înţălegînd această faptă ce s-au lucrat în Moldova, de sirgu s-au adunat cu toţii şi s-au sfătuit şi au aflat cum au vréme îndămîn<ă> ca să-ş<i> margă la moşiile lor. Şi îndată au cădzut dup<ă> Siniavschii, voevodul rusăscu şi hatmanul coroniei cu rugăminte de agiutor, să vie în ţară. Aşea Sinavschii voevodul şi cu f. 228v ştirea craiului leşăscu/nezăbăvind vréme, au strînsu oaste şi au purces el singur cu sine, împreună cu boiarii, spre Moldova. Atuncea boiarii pribégi îndată făcură sfat ca să nu vie făr<ă> cap şi ş-au rădicat dintre dînşii domnu pe Pétrea stolnicul, în Terebulia, şi i-au schimbat numele Alexandru vodă, cu porecla Lăpuşnianul. Şi au întrat în ţară cu oaste leşască.

Iară boiarii ce era aice în ţară, neaştiptînd céle ce au fostu poroncit şi sfătuit cu boiarii pribégi din Ţara Leşască, rădicas<ă> făr<ă> nice o grij<e> a pribégilor domnu pre Joldea vodă, cum s-au pomenit mai sus. Cu care sosind la Şipote, iată acolo boiarii ţării luară véste cum pribégii au întrat în ţară cu Alexandru vodă şi cu oaste leşască. Aşijdirea şi pribégii, înţălegînd atunce că au rădicat ţara cap pri Joldea la domnie, carele mergea la Suceavă să facă şi nuntă cu Roxanda domniţa, fata lui Pătru vodă Rareş, de sirgu au trimis Alexandru vodă f. 229 pri/ Moţoc vornicul cu o sam<ă> di oaste înainte, ca să prindză calea Joldii. Care tîmpinîndu-să cu Joldea la Şipote, neavînd aşea de aproape Joldea nici o ştire, l-au împresurat oastea leşască şi l-au luat viu, făr<ă> nice un războiu. Pre carele, ducîndu-l la Alexandru vodă, l-au însămnat la nas şi l-au dat la călugărie.

Iară Ştefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă Rareş, pre careli l-au omorît boiarii la Ţuţora, au domnit ani 3, luni 4. Iară pintru Joldea scrie létopişăţul lui Uréche vor<nicul> că au fostu şi el domnu numai 3 dzile/.

---

1 oarde / ce-s]ce sînt / cărîia / zic // 2 atunci // 3 aici / *lipseşte* De aice... istoriei noastre N / iară // 4 den / *ad.marginal* Ştefan, 7063 A // 5 ţării // 6 Rocsandră / aşa // 7 Jîjiia / meargă // 8 Şîpote / neavînd // 9 de venirera // 10 Iar boerii pribegi/înţelegînd // 11 de sirgu]de grab // 12 îndemînă / să meragă / *lipseşte* Şi // 13 căzut / Sineavschi // 14 ajutor / Aşa Siniavschii / *lipseşte* şi // 15 nezăbovind / vremea // 16 *lipseşte* cu sine // 17 pribegi / *lipseşte* îndată făcură sfat / şi ş-au rădicat]rădicară // 18 *lipseşte* dintre dînşii domnu / pre / *după* stol<ni>cu *ad.*domnu / în Terebulea B, *ad.marginal* A, *lipseşte*N // 19 Alicsandru / cu]pe / poreclă / Lăpuşneanul // 21 Iar / aici / neaşteptînd / fost / poruncindu / *ad.marginal* Ştefan 7063 A // 22 pribegi / rădicase / nici // 23 pribegilor // 24 Şîpote / ţării // 25 pribegii / Alecsandru // 26 Aşîjderea / pribegii înţelegîndu / atunci/*după* rădicat *ad.* boiarii şi / cap]domnu / pre // 27 *lipseşte* la domnie / care merge şi la Suceava / *lipseşte* şi / Rocsanda // 28 de sirgu]de grab / Alicsandru // 29 pre / *lipseşte* o sam<ă> di / prinză // 30 întîmpinîndu-să / Şîpote / şi neavînd aşa // 32 făr-de nici / Alecsandru // 33 însemnat // 34-37 *lipsesc* N // 34 Iar / feciorul / care / *ad.marginal* Ştefan, 1556 A // 35 Iar pentru // 36 létopiseţul / că au domnit numai trei zile //

f. 229v *VALAHIA.*

7066, 1588. DOMN 24. DOMNIE 27. MIRCEA VODĂ CU A TRIIA DOMNIE.

După moartea lui Pătraşco vodă iară au venit Mircea vodă cu a triia domnie, domnu în ţară, cu stiag. Şi au şădzut în scaon în Bucureşti şi au trimis la boiarii carii era pribégi în Ţara Unguriască de i-au chemat, făcînd mare giurămînt.

Deci ei, credzindu-l, s-au sculat şi au vinit, anume Stănilă f. 230 vornicul, împreună cu alţi boiari şi cu toată curtea/ şi s-au închinat la Mircea vodă, pre credinţa şi legătura ce-au făcut.

Iară apoi, cînd au fost în luna lui mart<ie> 3 dzile, cu meşterşug mare au chemat Mircea vodă pre Stănilă vor<nicul> şi pre toţi boiarii şi pre amîndoi episcopii şi toţi egumenii cu mulţime de călugări în cetate în Bucureşti. Şi aşea, făr<ă> véste, au slobozit într-înşii pre beşlii<i> lui şi pri mulţi turci şi pri toţi boiarii i-au tăiat, vărsîndu-s<ă> mult singe nevinovat, care va da sam<ă> înaintea lui Dumnedzău.

Apoi şi Mircea vodă n-au îndelungat mult şi au murit în scaon, sept<emvrie> 25, fiind cursul anilor 7068<=1560> şi l-au îngropat în mănăstirea domniască, în Bucureşti, rămîindu-i fii doi, anume Pătru şi Alexandru. Domnit-au Mircea vodă în domniia această di pi urmă ani 2./

f. 230v *MOLDAVIA.*

7065, 1557. DOMN 26. DOMNIE 27. ALEXANDRU VODĂ AL 4<-LEA>, CE I-AU DZIS LĂPUŞNIANUL. CAP<loc gol>. Zaci<loc gol>.

Dacă au vinit Alexandru vodă în ţară şi au însămnat pri Joldea la nas şi l-au dat la călugărie, priimitu-l-au boiarii pre Alexandru vodă cu dragoste şi au mersu cu toţi boiarii la Hîrlău şi au trecut la Suceavă. Şi s-au aşădzat în scaon. Şi acolo ş-au luat doamnă pre Roxanda, fata lui Pătru vodă Rareş, ce era întîi să o ia Joldea. Şi, cununîndu-să cu dînsa, au făcut nuntă domniască împreun<ă> cu toţi boiarii şi cu curtea sa. Tîmplatu-s-au într-acest an mare omor în oamini şi iarnă grea au fost./

f. 231 Aşădzîndu-să Alexandru vodă Lăpuşnianul la domnie au aşădzat

---

1-3 *lipsesc* C // 1 *după* Valahiia *ad.* 7066 / *ad marginal* Valahiia. Mircea A // 2 *lipseşte* 7066... domnie 27 / treia // 4 iar / treia // 5 steag / Şi s-au aşăzat / scaun // 6 carei / Ungurească / chiemat // 8 crezîndu-l / venit / anume]însă // 9 *după* închinat *ad.*toţi // 10 ce făcuse // 11 Iar / zile / meşteşug // 12 chiemat / *ad.marginal* Mircea vodă A // 14 aşa făr-de / slobozit într-înşii // 15 pre[1-2] / *ad.marginal* boiarii A // 16 sînge / seama / Dumnezeu // 17-21 Şi au domnit Mircea vodă 5 ani şi 8 luni, murind în scaun. Îngropatu-s-au în Biserica Domnească în Bucureşti, septemvrie 21 dni, 7068 C // 17 scaun/*ad.marginal* Mircea 7168 A // 18 *lipseşte* fiind cursul anilor // 19 domnească / doi fii // 20 Alixandru / după urmă // 22-24 De domniia lui Alexandru vodă Lepuşneanul N // 22 Moldaviia / *ad.marginal* Moldavia. Alexandru A // 23 *lipseşte* 7065... domnie 27 / Alicsandru // 24 zis / *după* Lepuşneanul *ad.* 1557 / *lipseşte* Cap. Zaci<alo> // 26 Fiind cursul anilor de la zidirea lumii 7065, după ce au venit N / Dacă / venit Alicsandru / însemnat pe Joldea vodă // 27 Alicsandru // 28 Suceava // 29 aşăzat / scaun / ş-au]au / Rocsandra // 30 să o ia întîi // 31 domnească / *lipseşte* cu[2] // 32 Întîmplatu-s-au / mare omor]multă moarte / oameni // 33 Aşăzîndu-să Alicsandru / *lipseşte* Lăpuşnianul / aşăzat / *ad.marginal* Alexandru, 7066 A //

pace de toate părţile şi au grijit aşădzarea ţărîi. Şi domnind cu linişte au zidit Mănăstirea Slatina în ţinutul Sucevii, întru lauda lui Dumnedzău, cu multă cheltuială şi oserdie, iscusită şi vestită între alte mănăstiri a ţărîi, care mănăstire s-au svinţit de preaosvinţitul Grigorie, mitropolitul Sucévii şi a toată Ţara Moldovei. Fost-au la svinţeniia Slatinii préoţi şi diaconi 116, în luna lui oct<omvrie> 14 dzile, fiind cursul anilor 7066<=1558>.

Mai pre urmă zidit-au şi mănăstirea Pîngăraţii, în ţinutul Sucevii. Spun că mai mult de frică, decît de bună voe, o au făcut, arătîndu-s-<ă> de multe ori în vis svîntul marele mucenic Dimitrie, îngrijindu-l pe Alexandru vodă să-i facă besérică pri acela loc. Şi cu multă osîrdie făcînd-o, o au svinţit pre numele svîntului mucenic Dimitrie.

Iară în al patrulea an a domniei lui Alexandru vodă, venitu-i-au/
f. 231v ferman de la sultan Suleiman, împăratul turcescu; aşijdirea şi lui Pătru vodă, domnului muntenescu, să margă la Ardial cu oşti, să aşadze la craie pre Ioan Jicmont la scaunul cel de moşie, căruia îi pusése ungurii nume Ştefan, ficiorul lui Ioan Zapolie, craiului unguresc. Şi împreunîndu-să cu oştile turceşti, ce era orînduite de sultan Suleiman au purces Alexandru vodă pre poronca Împărăţiei. Şi plinind poronca s-au întorsu Alexandru vodă cu norocire la scaunul său, la Suceavă, aducînd multă dobîndă de la unguri.

Pre acea vréme fost-au iarnă grea, mare şi friguroas<ă>, cît au îngheţat şi heră sălbatice pin păduri. În dzilele acestui domnu prestăvitu-s-au Macarie, episcopul de Roman, ziditorul şi începătorul Mănăstirii Rîşcăi, carele au fost episcop Romanului ani 27; şi cu cinste l-au îngropat în mănăstirea sa Rîşca. Iară în locul lui fu svinţit Anastasie, om vrednic întru slujba păstoriei sale, carele 14 ani au fost episcop şi pri urmă şi mitropolit au agiunsu./

f. 232

LUCRURI STREINE.

Pre această vréme Ivan Vasilievici, împăratul Moscului, avînd cu sine 300.000 de oaste s-au pornit asupra cetăţii Poloţcul, care cetate stă pre apa Dzvina, şi cu mare vărsare de singe o au dobîndit-o. Aflat-au mari vistériuri într-acea cetate. 10.000 de oamini au luat robi (scriu cronicarii leşăşti), pri cari robi cu sine i-au adus la Moscu. Iară pre jidovii carii n-au vrut să se botédze, au poroncit de i-au înecat în apa Dzvina.

---

1 aşăzarea ţării // 2 Suceavei / Dumnezeu / *ad.marginal* în ţinutul Sucevii A // 3 chieltuială / osîrdie // 4 ale ţării / sfinţit / prea / sfinţitul // 5 mitropolitu Suceavei / sfinţenia // 6 preoţi / zile // 8 Suceavei // 9 *lipseşte* bună / că arătîndu-i-se // 10 *lipseşte* de multe ori / sfîntul / îngrijindu-l] înfricoşîndu-l ca // 11 *lipseşte* pe Alexandru vodă / bisérică / pre acel // 12 o au făcut şi / sfinţit /svîntului] marelui // 13 Iar / patrulea / a]al / lui]sale / *lipseşte* Alexandru vodă // 14 aşîjderea // 15 meargă / Ardeal/aşaze / *ad.marginal* să meargă A // 16 pe / Jîcmon // 17 feciorul // 19 Alicsandru / pe / porunca[2] // 20 *lipseşte* Alexandru vodă / Suceava // 22-23 *lipseşte* Pre acea vréme... pin păduri N // 22 Pe / grea şi viforoasă şi gerosaă, cît au înghieţat şi / *ad.marginal* Mircea, 7065, 1557 A // 23 fieri / pen/zilile // 24 prăstăvitu-s-au / episcop // 26 *lipseşte* sa / Iar / sfinţit // 27 păstorii // 28 pre / ajunsu // 29 *lipseşte* Lucruri streine N, *ad.marginal* A / striine / *ad.marginal* 1557 A // 30 Vasilevici / *după* vréme *ad.* în anii de la Hristos 1562, iară de la zidirea lumii 7071 N // 32 Zvina / sînge / dobîndit // 33 mare vistiernic / într-această / oameni/ / 34 care / adus]dus / Iar // 35 Jîdovii care / poruncit / Zvina //

Pre aceasta vréme s-au aşădzat tocméle de pace între Ferdinand, împăratul nemţăscu, şi între împăratul turcescu Suleiman în 9 ani. Iară Ioan Jicmont, ficiorul craiului Ioan Zapolie, domnul Ardialului, de iznoav<ă> au început a face amestecături. Ce simţind Saie şi Balasie, unindu-să cu oştile nemţăşti, pre carili era capitan Nimitie, au răsipit oştile lui Ioan Jicmont. Şi la acéia strîmtoare îi adusése, cît era să fugă Ioan Jicmont în Ţara Leşască. Ce îmbărbătîndu-l boiarii lui, tras-au şi [f. 232v] oşti turceşti cătră ale sale şi au încungiurat cătatea/Sacmarul caré bătînd-o cîtăva vréme, nu o au putut-o lua, ce s-au întorsu la Ardial făr<ă> nice un folos.

După moartea lui Ferdinand, împăratul nemţăscu şi craiu ungurescu, s-au făcut rocoşituri între unguri cu îndemnarea ardelénilor şi s-au apucat de arme. Ce înţălegînd Maximiliian, cari au stătut şi împărat nemţăscu pri urma lui Ferdinand, au pornit oştile sale asupra Ardialului, cu hatmanul său Lazăr Sfindie. Luat-au Lazar Sfindie cetatea Tocaiul şi de sirgu şi Sacmariul, fiind lăsat de unguri pustiiu, de frica oştilor nimţăşti. Iară Mustafa, paşa de Bosna, bătînd 25 de dzile cetatea Crupa o au dobîndit, puind supt sabie pri toţi din cetate.

Pre acéia vréme era solii nemţăşti la Ţarigrad, carii au legat pace; însă cu răspunsu solilor de la sultan Suleiman prin Hudaiat, terdzimanul său, să întoarcă Tocaiul ardelénilor. Iară Ioan Jicmont, cu agiutoriul turcescu au luat cetatea Inăul şi Desovul şi Vegosvarinul./

[f. 233] PENTRU DISPOT, CU CE ÎMBLETE AU EŞIT LA DOMNIIA ŢĂRÎI VOM SĂ ARĂTĂM

În anul de la zidirea lumii <7070>, iară de la naşterea lui Hristos <1561> Iacov, oarecare, Vasilie Iraclie, de niam grec din ostrovul Samuş, socoti cu arme şi cu oşti să poată întra în ţară, să apuce scaunul ţărîi.

Acest grec Iacov Vasilie de la Iraclie, după nespusa trufie grecească şi a lui, făcîndu-să a fi niam di a dispotilor, căci şi aceasta au grecii de firea lor a să face de niamuri mari; că unii nu numai de niamul împăraţilor greceşti a să numi, ce şi de niamul acelui Iraclie, vestit pe vrémea elinilor, de niamul lui Ahilevsu, nu li-i ruşine a grăi minciuni, aşea şi acest Iacov Vasilie să numiia a fi de niamul dispotilor. Şi alţii îl ştia că iaste de niam de la Şam, sau, cum dzic unii, critian. Care fiind trufaş şi mult de sine socotind, să face a fi de niam mare. Şi avînd hrisovul care s-au dat dispotilor de Carol al cincile<a> chesar, luat cu meşterşug după moartea unui dispot,

---

1 aşăzat // 2 nemţescu / sultan Suleiman / Iar // 3 Jîcmon / *lipseşte* ficiorul / Ioan Zapolie]ungurescu / Ardealului // 4 Ci / Zaie // 5 nemţeşti / care / risipit // 6 Jicmon / acea strimtoare // 7 *lipseşte* Ioan / Jîcmon / Ci // 9 care bătîndu-o / putut // 10 Ardeal / nici // 11 nemţescu / *ad.marginal* Mai pe urmă să se pue A // 12 răcoşături / ardelenilor // 13 Ci / înţelegînd/care / *lipseşte* şi // 14 nemţescu / pre // 15 Ardealului / *ad.marginal* Tot streine, 1557 A / Lazăr[1-2] // 16 de sirgu]de grab // 21 *lipseşte* său / Iar / Jîcmon // 22 ajutorul // 23 Despotul / umblete / ţării / *ad.marginal* Despot, 1557 A // 25 iar / *lipseşte* naşterea lui / *după* Hristos *ad.* 1557 // 26 oarecarele / *după* Iraclie *ad.*după nespusa trufie grecească şi a lui / neam / din]de la // 28 ţării // 29 *lipseşte* Iacov Vasilie... şi a lui // 30 neam de al // 31 au]o au / de] din / *lipseşte* de / neamuri // 32 neamul / greci / ci / neamul // 33 vremea / neamul / Ahieleu / li-i]le iaste // 34 aşa // 35 neamul despoţilor / din neamul lui de la / *lipseşte* cum // 36 zic / critean // 37 neam / despoţilor // 38 cincilea / meşteşug / despot //

f. 233v într-acest chip/ scrie Marţic Paşovschii, cronicariul leşăsc, cum Dispotul cel adevărat fiind pre aceli vremi om de cinste şi de folos foarte, lăcuia la Moldova. Carele întru nimic n-au fost mai de gios decît cei de frunte. Şi avia şi un nepot, anume Vasilicu. Acesta dispot şi cu nepotu-său, oblicind că Alexandru vodă Lăpuşnianul vine cu domniia la Moldova n-au aşteptat pre Alexandru vodă, ce de frica lui, cu toată averea lui ce-au avut, s-au rădicat de la Moldova şi au pribegit, ducîndu-să la Rîm. Acolo, nu multă vréme trecînd, au perit nepotu-său Vasilic la un războiu. Şi mutîndu-să di acolo Dispot, la alt ostrov, ş-au cumpărat ocine şi s-au aşădzat acolo, unde nu după multă vréme bolnăvindu-să, au murit acolo, rămîindu-i toată avuţia lui pri mîna slugilor sale.

Iară acest Iacov Vasilie, carele era de niam grec, fiind mai ales dintre slugile lui Dispot, ispravnic, şi mai credincios la Dispot decît toate slugile, fiind şi om isteţu la fire şi ascuţit la minte, ştiind limbă frîncească, nemţéşte şi grecéşte şi lătinéşte, după moartea lui Dispot au chemat pre toţi tovarăşii săi, slugile lui Dispot şi au făcut vorbă cu dînşii, dzicîndu-le: „Fraţilor, iată, stăpînul nostru muri şi nu f. 234 are nice o sămînţie a sa/pre lîngă sine şi avérea lui toată pri mînurile noastre rămas<ă>. Şi iată cumu-i obicéiul la acesta loc că dacă moari omul şi nu are ficiori, sau altă rudă, iau giudecătorii toată rămăşiţa mortului. Şi acmu, cît vor oblici de moartea lui Dispot, vor veni de vor lua toată avuţiia stăpînului nostru şi noi vom rămînea cu nemică dintr-atîta slujbă ce-am slujit lui Dispot prin ţări streine, pîn-aice. Pintru aceasta de mă viţ<i> asculta cum voiu învăţa şi voao şi mie ni va fi bine. Faciţ<i> aşea: mérgiţi cu toţii înaintea sfatului şi spuneţ<i> de moartea stăpînului nostru, lui Dispot şi mă mărturisiţ<i> pe mine că sint nepot lui Dispot şi faciţ<i> jalobă pri mine dzicînd că iaste nepotul lui Dispot şi avuţiia lui pri mîna lui au rămas şi nu va să ne plătiască simbriile noastre pintru slujba ce-am slujit cu credinţă unchiului său, lui Dispot. Şi atunce vor créde cu adevărat că sint nepot lui Dispot şi nu vor lua avuţiia stăpînului nostru, ce va poronci sfatul de mă vor f. 234v chema şi vor dzice să vă plătescu simbriile voastre./ Iară eu vă făgăduiescu toată avérea stăpînului nostru, lui Dispot, ce au rămas, să o luaţi voi să o împărţiţi, iar eu altă nemică nu poftesc, fără numai zapisăle şi uricile care li-au avut Dispot să-mi daţi mie şi să-mi daţi şi

---

1 *lipseşte* scrie Marţic... leşăsc B / *lipseşte* scrie Marţic... leşăsc, cum N. *ad.marginal* între paranteze A // 2 Despotul / acele // 2-12 *lipseşte* om de cinste... slujilor sale N // 3 *lipseşte* întru / jos // 4 avea / Acest despot // 5 nepotă-său / oblicind]înţelegînd / Alicsandru / Lepuşneanul // 6 pe Alixandru / ci // 7 de la]din / *ad.marginal* Despot, 1557 // 8 nepotă-său // 9 de / Despotul // 10 aşăzat // 11 avuţiia]averea / pre mîinile // 13 Iar / care / neam // 14 Despot$^{1-2}$ / *lipseşte* ispravnic // 16 nemţeşte / *lipseşte* şi^{2} / greceşte / letineşte // 17 Despot / chiemat / tovaroşii // 17-18 *lipseşte* slugile lui... cu dînşii // 18 zicîndu-le // 19 nici / seminţie / averea / pre mîna noastră // 20 cumu-i]cum iaste / *după* obicéiul *ad.* aici / acest / daca / moare // 21 feciori / judecătorii // 22 acum / oblici]înţelege / Despot // 23 nemic // 24 ce i-am slujit / *lipseşte* lui Dispot / striine / pîn-aicea / Pentru // 25 veţi / vă voiu / *ad.marginal* Despot, 1557 A // 26 Faceţi aşa: mergeţi // 27 Despot // 28 că-i sînt / Despot şi vă jăluiţi de mine că sînt nepot // 29 Despot / pre / lui]mea // 30 pentru / său]lui // 31 Despot / atunci / sînt / Despot // 32 ci / porunci // 33 chiema / şi-mi vor zice / Iar // 34 averea / Despot / *lipseşte* ce au rămas // 35 alt nimic nu pohtescu // 36 zapisile / le-au / Despot //

ceva de cheltuial<ă>, cît să mă poci duce de aice aiurea, să-mi aflu alt stăpîn, că voaă nice di o triab<ă> nu vă sînt acéli scrisori; şi apoi ne vom răşchira încătro ne va îndripta Dumedzău."

Deci tovarăşii lui Iacov Vasilie grecului, audzind acéstea cuvinte, cu dragoste priimiră şi i să giurară cum: nu numai la sfat ti vom mărturisi că eşti nepot lui Dispot, mortului, ce şi pintr-alte ţări vom mărturisi cum Vasilie iaste nepot lui Dispot. Şi aşia meşterşuguind au făcut într-acesta chip cum i-au învăţat Heraclu şi au împărţit avuţiia lui Dispot tovarăţii lui. Iar el au apucat catastişili şi zapisăli şi o som<ă> di bani de cheltuială şi să făcu nipot lui Dispot pri numele lui Vasilicu, nepotul lui Dispot, carele perisă în războiu.

Deci Iacov Vasilie viind diodată la Ardial, la Braşov, au început a suna cum iaste nipot lui Dispot şi arăta şi urice de dispotie. Şi acolo, după
f. 235 războiu ce făcus<ă> Carol/ chesariul la Morin în Torona împrotiva franţozilor, îmblînd prin toată Ţara Nemţască, au trecut în Ţara Leşască şi di acolo au venit aice în ţar<ă> la Alexandru vodă. Pri carile di odată l-au priimit în dragoste Alexandru vodă, făcîndus<ă> şi rudă doamnii Roxandii, căci Roxanda, doamna lui Alexandru vodă, era de pre mumă-sa de niamul dispoţilor. Şi aşia cîtăva vréme avea mare socotinţă de la Alexandru vodă şi de la doamna Roxanda, acest Iacov Vasilie.

Iară după firea cea nestătătoare grecească, carii tot a supune pre alţii şi a rămînea numai el nesupus, au început cu o sam<ă>de boiari a lui Alexandru vodă pre taină a sfătui cum ari putea să apuce domniia ţărîi. Că era sătui şi boiarii de Alexandru vodă pintru multe greutăţi ce începus<ă> a face Alexandru vodă ţărîi. Nu s-au putut ascunde socotiala şi gîndul grecului despre Alexandru vodă; că înţălegînd Alexandru vodă au pus de l-au otrăvit pri taină pri Iacov Vasilie. Ce simţindu-să a fi otrăvit, îndată au luat doftorii şi nu i-au strîcat nemică otrava.

După acéia au fugit grecul de aice prin Ţara Munteniască şi au trecut în Ardial, la Braşov. Şi acolo, alegîndu-ş<i> loc de odihnă,
f. 235v socoti că va putea hălădui, ştiind şi limbă săsască, nimţască/lătiniască şi romîniască. Şi făcînd zăbav<ă> în Brşov cîtăva vréme, trimis..u Alexandru vodă după dînsul să-l poată prinde. Ce oblicind el şi înţălegînd că vrea să-l dea Jicmont craiul unguresc de grumadzi lui Alexandru vodă, prin priiatini peste zidiu slobozit au fugit furiş,

---

1 chieltuială / aici // 2 voao nici de o treabă / acele // 3 încotro / îndrepta Dumnezeu // 4 tovaroşii / *lipseşte* grecului / auzind acestea // 5 jurară cum că / te / *ad.marginal* Despot 1557 A // 6 Despot / ci / prin alte // 7 cum că / Despot / aşa meşteşugind // 8 într-acest // 9 Despot / tovaroşii / catastişăle / *după* zapisile *ad.* şi uricile / somă]seamă / de // 10 chieltuială / nepot / Despot / pre // 11 Despot care perise / în]la // 12 odată / Ardeal // 13 Despot / despotie // 14 făcuse / împotriva // 15 umblînd / Nemţească // 16 de / aici / Alicsandru / Pre carele deodată // 17 *lipseşte* Alexandru vodă // 18 Rocsandrii / Rocsandra / *lipseşte* lui Alexandru vodă // 19 despre / *ad.marginal* de pre mumă-sa A / mumă-sa]mătuşă-sa / neamul despoţilor / aşa // 20 Alicsandru / Rocsandra // 22 Iar / care / *ad.marginal* Despot, 1557 A // 23 seamă / a]ai // 24 Alixandru / *lipseşte* pre taină / a să sfătui / ar // 25 ţării / Alicsandru / pentru / greotăţi // 26 Alixandru / ţării // 27 socoteala / Alicsandru / că // 28 Alicsandru // 32 Ardeal // 33 săsească / nemţească / letinească / *lipseşte* şi^2 // 34 românească // 35 Alicsandru / Ci înţe;egîndu el că vrea // 36 Jîcmon / grumazi // 37 Alicsandru / prin]pen / priiateni / peste zid s-au slobozit şi au fugit //

noaptea, din cetatea Braşovului. Şi îmblînd rătăcit prin multe locuri, lipsit fiind şi de chelşug, neştiindu-să ce să faci, au nemerit la Olbriht Laschii în Ţara Scepinului, la hotarul Ţărîi Leşăşti şi Ungureşti, avînd slobodzenie de la craii ungureşti. Şi pintru că nu demult mai nainte au fost luat acest Laschi fămée văduvă, a lui Gheorghie Săredìii cu multă avére, priimitu-l-au Laschi liavul pri acest dispot la casa sa cu cinste. Şi fiind lipsit de bani Iacov Vasile grecul a face oaste, au cădzut cu rugăminte la Laschi, arătîndu-i niamul său şi înstreinarea sa, făgăduindu-să grecul lui Laschi cum niciodată nu va uita de bine facerea lui ca aceasta, numai să-l agiutoriască la lipsa şi la nevoia lui.

Priimit-au Laschi rugămintea grecului, că era acel Laschi răsipitoriu şi cheltuitor a lor sale şi rîvnitor celor streine. Că avére nespusă ce-au avut de la tată-său şi ce-au luat cu fămeia-ş<i> văduvă f. 236 ce o luasă di curund aşia cheltuisă/şi împrăştiiase cît rămăsés<e> la toţi făr<ă> nume de avére, ce mai mult lipsit. Iară pe pofta lui Iacov grecul, ce ş-au pus nume Dispot, ş-au zălojit Laschi toate moşiile sale drept 10.000 de galbini de aur şi cu acei bani au purces a face oaste Dispot şi împreună cu Laschi nu atîta de multă, ce cît să li agiungă numai să între în ţar<ă>, socotind Dispot că cît să vor apropiia de marginea ţărîi i să va închina toată ţara, arătînd nesuferite nevoi şi apăsuri a lui Alexandru vodă asupra ţărîi. Şi aşea gătindu-ş<i> Dispot şi cu Laschi toate céli ce li-ar fi trebuit şi oaste cu 8 tunuri mari de zidiuri au sosit în Podoliia. Ce acolo den poronca craiului Jicmont, aflîndu-să şi cîtăva oaste den ţară şi de léşi şi ruşi i-au împiedicat de n-au putut tréce Laschi cu Dispot. Ce măcar că au stătut la bătae, dar fiind mai puţini, n-au putut trece, ce au perdut războiul şi tunurile. Că se tîmplasă şi Dimitrie Vişnoviţschi, voevoda Podoliei, la acel războiu cu Laschi şi cu Dispot. După acéia, măcar că să vădzus<ă> Dispot acea f. 236v dată scăpat din socotiala sa, dar n-au pierdut nedéjdea, ce au trecut/ la Franceşco Zaic, ispravnicul lui Ferdinand în Ţara Unguriască de sus, împreună cu Laschi. Şi împăcînd pre Zaic cu multe daruri, l-au rugat de agiutor, să poată mérge Dispot să apuce scaonul Ţărîi Moldovei, arătînd precum şi capetele ce sint în ţară, boerimea, îl aştiaptă avînd bună nădejde de biruinţă.

După multă voroav<ă> între Dispot cu Laschi şi cu Zaic, au ales să scrie la Ferdinand jaloba şi pofta lui Dispot, de agiutor şi slobodzenie

---

1 umblîndu // 2 şî / chieltuială / neştiindu-să ce să faci]să mira ce va face / Olbreth Laţchii // 3 Ţării /*lipseşte* avînd... craii ungureşti // 4 pentru // 5 Laţchii // 6 avere / Icavul pre / despot / sa]lui / *ad.marginal* Laschii, 1557 A // 7 *lipseşte* Iacov / *lipseşte* grecul / căzut // 8 Laţchi / neamul / înstriinarea // 9 nu-i va / *lipseşte* de / binele // 10 *lipseşte* facerea lui ca / acesta / ajutorească // 12 răsipitor / chieltuitor // 13 fămée-ş // 14 luase de curînd aşa chieltuise / *lipseşte* şi împrăştiiase // 15 Iar / pohta // 16 Despot // 17 zéce mii de galbeni // 18 Despot / ci numai cît / le ajungă // 19 *lipseşte* numai / Despot // 20 ţării // 21 ale lui Alicsandru / ţării / aşa / Despot / *ad. marginal* Laschii, 1557 A // 22 céle / le-ar // 23 ziduri / Ci / din porunca / Jîcmont // 24 *lipseşte* şi[2] / din / de]din / ruşi // 25 Ci // 26 tréce / ci / pierdut / *repetă* războiul A // 27 întîmplase / Vîşnoveţchi voevod // 28 Despot / aceia / văzuse / Despot // 29 de socoteala / nădejdea // 30 Francesco / Ungurească // 31 pre]pra // 32 ajutor / Despot a merge / scaunul Ţării // 33 arătînd cum că şi / sînt / aşteaptă // 35 Despot / *ad.marginal* Despot, 1577 A // 36 jalba / pohta / Despot / ajutor / slobozenie //

oștilor asupra lui Alexandru vodă, arătînd că mai cu cale și mai cu cinste iaste să aibă pre Dispot priiatin, decît pri Alexandru vodă, carele fiind supus turcilor face multe și nespusă tiranii lăcuitorilor țării.

Acéste cărți a lui Dispot, nemerind la Ferdinand, împăratul nemțăscu, netîmplîndu-s<ă> mai mulți sfétnici de ai săi, ce cu ciia ce s-au tîmplat acea dată pre lîngă Ferdinand, anume: Nicolae Olah, arhiepiscopul Stregonului și cu Thoma Nadazdie, palatinul, din care cel dintîi era din orînduială preoțască, iară acesta Nadazdie, din oșténi, era domnu sfatului, și cu Gheorghe Drascovici, episcopul Zgrabiei, și cu Franciscu Forban, episcopul Varadinului și cu aceștie f. 237 ai stătut împăratul Ferdinand/ la socotială și la sfat. Iară pre urmă și cu némții carii îi ținea sfétnici au avut voroav<ă> de lucrurile lui Dispot. Ce nu să tocmiia la sfat toți într-un chip. Că unii dzicea: nu trebuie a să potrivi unui om neștiut încă, nice niamul lui, nice hărniciia lui și că nu trebuie a întăr<î>ta și ațița pre sultan Suleiman, împăratul turcescu, supt a căruia stăpînire dzace acea țară. Și cătră acéstea că legăturile carele poftiia a avea cu sultan Suleiman să le așédză, le vor strica, de să vor potrivi lui Dispot. Și ca acéstea.

Iară alții dintre sfétnici carii era mai aprinși la minte arăta că nu trebuie să las<e> împăratul Ferdinand o țară care și mai nainte vréme era supusă Crăii Ungurești; ce să-ș<i> mai ispitiască cu dînsa norocul. Iară de ar fi vriun pripus despre sultan Suleiman, atuncea să va răspunde că făr<ă> știrea lor au întrat Dispot cu oaste în liafa sa Moldova, vrînd să-ș<i> ispitească norocul cu Alexandru vodă, precum și la stăpîniile turcești să tîmplă de multe ori oștiri făr<ă> știrea Împărăției.

Această părére de pre urmă fu mai mult socotită de împăratul f. 237v Ferdinand. Și atunci au făcut răspunsu lui Zaie/ să fie foarte cu taină acel lucru cu Dispot, căruia i-au trimis Ferdinand împăratul și dar 6000 galbini de aur.

Iară Zaie, după ce înțăliasă vioa împăratului său, purtînd toate pre taină, sfătunidu-s<ă> cu Laschi și cu Dispot au orînduit pri Anton Săcuiul, cu mare véste pre atunce purtător di oști. Măcar că diodată să apăra tare Anton Săcuiul, iară mai pri urmă fu tras cu făgăduințăle lui Dispot de au priimit să ia asupra sa toată acea cîrmă. Așijdirea și pre Ian Pătru Rusel, de niamul său de la Burgundiia, care avea 100 de călărime cu sinéță supt ascultarea sa. Așijdirea și Ian Valeiu, de niamul său franțoz, care luîndu-î<i> fămée de niamul Nagmibalilor să

---

1 Alixandru // 1-2 *lipsește* arătînd că mai... pri Alexandru vodă // 3 *lipsește* și / nespuse / țării // 4 Aceste / a]ale / Despot // 5 nemțescu / neîntîmplîndu-să / ci / ceia // 6 întîmplat // 7 *lipsește* cu // 8 preoțească iar acest // 9 oșteni // 9-10 episcop Franțescu // 10 episcop / *lipsește* și / aceștia // 11 socoteală / Iar // 12 nemții / carei / Despot // 13 Ci / zicea că nu // 14 nici[1-2] / neamul // 15 întărîta / ațîța // 16 zace / acestea // 17 pohtea / așaze / strica // 18 Despot / acestea // 19 Iar / carei / *ad.marginal* Despot, 1557 A // 20 care // 21 Crăiei / ci / ispitească // 22 Iar / vreun prepus / *lipsește* să // 23 Despot / leafa // 24 ispitească / Alixandru // 25 stăpînirile / întîmplă // 27 dupe urmă // 29 Despot // 30 de galbeni // 31 Iar / înțelése // 32 Despot / pre / *ad.marginal* Despot i Laschii, 1557 A // 33 atuncea / de / deodată // 34 iar / pre / făgăduielile // 35 Despot / Așijderea // 36 Ioan / neamul / o sută de oameni călărime // 37 sinéțe / Așîjderea / Ioan / de]din / neamul // 38 de]din / neamul //

așădzas<ă> în Țara Unguriască cu 100 de călărime și cu altă pedestrime s-au unit și el cu ciialalți. Și din Slonsca, cu Pătru Seledție, cu 150 de călărime au venit la agiutoriul lui Dispot. Așijdirea și pedestrime némți, scoși din cetatea Cassovei și dintr-alte cetăți de pe margine fură adunați, cît cu toții să făcus<ă> 2000 di oșténi aleși.

Acéstea isprăvindu-să, măcar că Laschi poftiia să poarte el toată cîrma, ce s-au ales să rămîie toate în socotiala lui Anton Săcuiul, el să fie purtător acei oști și să cîrmuiască pri toți, iar Laschi să aibă grij<e> f. 238 pintru alte trebi a lui Dispot./ Și vrînd să fie pri taină lucrurile lui Dispot, au socotit cu toții și au făcut véste că au murit Dispot. Și îndată Laschi au ascunsu pri Dispot într-o cămar<ă> di taină și făcu véste că-i bolnav și să arătă mîhnit și cu voe rea Laschi pintru Dispot.

Iară peste puține dzile eșit-au Laschi jialnic dzicînd că au murit Dispot și de cheltuiala ce-au făcut cu atîta som<ă> de bani pentru Dispot rămîne păgubaș. Făcut-au săcriiu di mortu și au pus o piatră mare; aducînd préoți îl ducea să-l prohodiască la besérică și ducea săcriiul în umere șlehticii oșténi leșăști. Și îngropară acel săcriiu cu piiatra în besérica cea mare. Iară Dispot era ascunsu într-o cămar<ă> în cetate, știindu-l numai o slug<ă> credincioas<ă> a lui.

Și așea, după acéstea să porni Dispot cu Laschi și cu Anton cu oștile, cu 8 tunuri, mergînd prin Țara Unguriască, lăsînd diastînga Sărădnia și Mu<n>caciul diadriapta, să abătură spre munții Țărîi Leșăști, în prijma Liovului. Avea léșii păzitori la căile acelor munți, ce n-au putut sta nemică împrotiv<a> oștilor lui Dispot, cît li-au căutat/ f. 238v acelor păzitori a da cale. Și așia au sosit la Estepnici, la marginea Țărîi Moldovei.

Oblicis<ă> acum și Alexandru vodă de apropiiarea oștilor lui Dispot, și nu crédea, pintru că oblicis<ă> mai nainte de moartea lui Dispot, fiind pri acéli vremi oaminii lui Alexandru vodă față la îngroparea acelui săcriiu, carii era trimiși iscoade. Ce de la o vréme, din priiatinii săi, Alexandru vodă, ce avea léși, i-au căutat a créde că au învins Dispot și vin<i> cu Laschii asupra lui cu oștile unguręști și cu Anton Săcuiul. Sîrguit-au și Alexandru vodă de ș-au strînsu oștile sale, ca la 25.000, făcîndu-le căutare în cîmpii Sucévii. Ce mai mulți era țărani în oastea lui Alexandru vodă, dicît slujitori.

1 așăzase / Ungurească // 2 ceialalți // 3 ajutoriul / Despot / Așîjderea // 4 némți] nemțească / de pe]după // 5 di oșténi]de oameni // 6 pohtea // 7 ci / socoteala // 8 pre / grijă // 9 pentru / Despot / pre / lucr<ur>ile // 10 Despot[1-2] // 11 Despot / pre / de // 12 veste / că-i]că iaste / pentru Despot // 13 Iar / zile / jalnic / zicînd / *ad.marginal* Laschii, 1557 A // 14 Despot[1-2] / chletuiala / sumă // 15 săcriiu] coșciug / de / piiatră / mare]într-însul // 16 și aducînd preoți / ducea]duseră / prohodiască]îngroape / bisérică // 17 sicriul / șleahticii / oștenii / sicriu // 18 bisérica / Iar Despot / *lipsește* era // 19 a]al // 20 așa / Despot / Anton săcuiul // 21 prin]spre / Ungurească lăsînd deastînga Sorodnia // 22 deadreapta / Țării // 23 preajma / léșii / ce // 24 nimic împotriva / Despot / le-au // 25 a le da / așa / *lipsește* la / Țării // 27 Oblicis<ă>]Înțelegînd / *lipsește* și / Alicsandru // 28 Despot / și]tot / credea / pentru / oblicis<ă>] înțelesése // 29 Despot / pre acele / oamenii / Alixandru / de față // 30 îngroparia / sicriu / carei / Ci / *ad.marginal* carii era trmiși iscoade A // 31 priiatenii / ce-i avea la léși Alexandru vodă // 32 învins] înviiat / Despot / vine / oști // 33 Alixandru // 34 Sucévei / Ci // 35 Alixandru / decît //

RĂZBOIUL LUI ALEXANDRU VODĂ CU DISPOT VODĂ LA VERBIIA, ÎN ŢINUTUL <BOTOŞANI>.

Purces-au Alexandru vodă împotriva lui Dispot vodă, de care ştiia cum şi némţi are în oaste Dispot vodă. Stătut-au la trecătoarea <loc gol> Alexandru vodă cu oştile sale, tocmind cîteva tunuri asupra trecătorii să nu-i lasă să triacă diodată pri Dispot vodă. Iară Dispot f. 239 îmblînd călari/ pre ţărmuri singur, vădzu toată oastea lui Alexandru vodă. Şi spăimîntîndu-să că nu-l va putea înfrînge începusă a pierde nădéjdea de a birui pre Alexandru vodă; ce gîndi să fugă. Iară oblicînd Anton Săcuiul gîndul lui Dispot vodă şi spaima lui, l-au îmbărbătat şi au cercat de afară alt vad şi trecu oastea unguriască şi nimţască cu Laschi şi cu Dispot.

Iară Alexandru, vădzind trécerea lui Dispot, den sfatul lui Moţoc, care era pre atuncea purtător de oşti lui Alexandru vodă, au întorsu tunurile cu mare nevoe de unde era tocmite şi li-au pogorît mai gios. Aceasta mai mult au făcut-o Moţoc din nesocotiala sa. Iară Anton Săcuiul cu ai săi, trecînd de sirgu vadul, dédere năval<ă> şi apucară şi podul şi tunurile lui Alexandru vodă.

După ce au trecut Anton cu ai săi, lăsind pre Laschi şi pre Dispot pre urmă, lăsat-au şi pre un polcovnic al său, anume Pătru Delie, să asculte pre Dispot şi cînd ar poronci el, să sloboadză tunurili asupra lui Alexandru vodă. Trecut-au întîi podul, venind după dînsul Rusime cu Burgundie şi cu Velleiu cu ai săi. Iară Ştefan, cu porecla Balog, cu o samă de pedestrime, iară altă sam<ă> de pedestrime şi tunurile, pre care era mai mare Delie şi Laschi, cu Dispot mai pre urmă, trecură şi f. 239ᵛ ei. Şi dacă trecură toţi, tocmind toată oastea Anton în 2 şiraguri/ îndată dédiră în dobe şi în trîmbiţ<ă> sămnu de războiu şi făcură năvală asupra oştii lui Alexandru vodă. Scrie Istvanfie istoricul să fie avut Alexandru vodă şi 2000 de eniceri şi turci călărime. Ce n-au putut sta multă vréme la războiu oastea lui Alexandru vodă. Că amestecîndu-să călărimea cu pedestrimea turcească au purces în răsipă oastea lui Alexandru vodă. Gonitu-i-au cîtva loc Anton şi Burgundie cu raitarii franţozi, de i-au agiunsu şi i-au tăiat. Picat-au multe trupuri din oastea lui Alexandru vodă.

Fost-au împărţită o sam<ă> de oaste cu Alexandru vodă, pre care o purta Moţoc şi Bogdan. Aceştiia cîtăva vréme au ţinut războiul cu

---

1 *lipseşte* N / Alixandru / Despot // 2 ţinutu / *ad.marginal* Alexandru, 1557 A // 3 Alixandru / Despot // 4 cum că / nemţi / Despot / *lipseşte* vodă // 5 Alixandru // 6 lase / treacă deodată pre / Despot [1-2] / *lipseşte* vodă / Iar // 7 umblîndu călare / văzu / Alicsandru // 8 începuse // 9 nedejdea / Alixandru / ci // 9-10 Iar Anton săcuiul pricepînd gîndul / Despot / *lipseşte* vodă / *după* vodă, *anulat* i-au dzis lui Dispot A // 11 ungurească / nemţească // 12 Despot // 13 Iar Alixandru vodă văzînd trecerea / Despot / din / *ad.marginal* Alexandru, 1557 A // 14 oştile / Alixandru // 15 le-au / jos // 16 nesocoteala / Iar // 17 de sirgu]de grab / dèteră // 18 Alixandru // 19 Anton Săcuiul / lăsînd / Despot // 21 Despot / porunci / tunurile // 22 Alixandru // 23 Iar // 24 seamă[1-2] // 25 Despot // 26 daca / *lipseşte* toată / în doao polcuri, îndată // 27 dèteră / semnu // 28 Alixandru[1-2] // 29 inicéri / Ci / pu<tu>t // 30 Alixandru // 31 risipă // 32 Alixandru / Anton Săcuiul // 33 ajunsu // 34 Alixandru // 35 *lipseşte* Fost-au împărţită... vodă / carele / *ad.marginal* Alexandru, 1557 A //

Laschi și cu Dispot vodă. Ce nemerind Anton săcuiul cu polcurile sale și dînd războiu, numaidecît au purces Alexandru vodă cu Moțoc și cu Bogdan în răsipă.

Rămas-au cîteva stiaguri de a lui Alexandru vodă și tunurile toate pre mîna lui Dispot vodă. Scrie Istvanfie, istoricul, să fie cădzut într-acel războiu trupuri din oastea lui Alexandru vodă 3000 și enicérii mai toți periți și robiți. Mulți robi au cădzut pre mîna lui Dispot. Ce pre toți i-au slobozit cu sfatul lui Laschi și a lui Anton, pintru să tragă cu f. 240 blîndéță inimile tuturor lăcuitorilor țărîi spre Dispot./ La acestu războiu tare și vitejaște au stătut Alexandru vodă singur. Că pre un ungur ce făcea singur războiu cu dînsul l-au oborît cu sulița de pre cal. Așea îl laudă istoriia streină, cum cîtăva vréme singur Alexandru vodă cu puțini, părăsit de toți ai lui, au ținut războiul.

Iară după ce au purces în răsipă și Alexandru vodă cu cine era pre lîngă sine rămași, au cădzut ca la 2000 din oșténii lui, împiedicați între niște garduri și șanțuri cu care era îngrădiți pomeții, unde să strînsése țărănimea. Unii din oșténii fugari a lui Alexandru vodă s-au fost suit pin copaci, lăsindu-și caii; și pri aciia îi ucidea din sinéță.

Acest războiu a lui Alexandru vodă cu Dispot, la ce loc au fost, cronicarii streini nu scriu. Iară răpăosatul Grigorie Uréche vor<nicul> scrie că au fost la Verbiia; însă pre scurtu scrie. Iară noi, din cronice streine, am aflat mai pre largu, precum scriem.

Alexandru vodă, după ce au pierdut războiul cu Dispot vodă, luîndu-și de grabă doamna și avérea toată, că mai nainte trimisése la f. 240[v] Suceav<ă> de ș-au luat ce-au avut și au trimis spre Dunăre,/ și el din Iași s-au pornit spre Huși. Acolo să grijiia să strîngă țara și să ia agiutoriu de la turci, să se întorcă asupra lui Dispot vodă; ce nemică n-au folosit.

Lauda acestui războiu o scriu și o dau istoricii lui Anton Săcuiul, care nepărăsit și făr<ă> prégeț îmbărbătînd pre ai săi au luat întîi biruință. Războiul acesta s-au tîmplat în dzua svîntului Martin, ce-l sărbadză papistașii, care svîntu iaste în 11 dzile în luna lui noemvrie, după calendariul lor, iară la noi vine la oc<tomvrie> 31 dzile.

După îzbîndă Dispot au purces cu Laschi și cu Anton și cu toate oștile drept la Suceav<ă> și au pus de au zugrăvit pe păreți, la ulița ce să chema Ulița Tătărască, războiul lui Dispot cu Alexandru vodă și chipurile capitanilor diosăbi și a domnilor, cu mare meșterșug făcute

---

1 Despot / ci // 2 Alicsandru // 3 risipă // 4 steaguri / Alicsandru // 5 Despot / căzut // 6 Alixandru / inicérii // 7 căzut / Despot / Ci // 8 slobozit / al lui Anton Săcuiul / pentru // 9 blîndéțe / țării / Despot vodă // 10 Alicsandru // 11 dînsu / oborît jos / dupre / Așa // 12 striină / cum că / *după* vréme *ad.* au stătut / Alicsandru // 14 Iar / risipă / Alixandru / *după* vodă *ad.* singur / mai era / *lipsește* pre/*ad.marginal* Alexandru, 1557 A // 15 sine]dînsul / căzut / împiedecați // 17 oștenii / a]ai / Alicsandru / pen // 18 lăsîndu-și / pre aceia / sinéțe // 19 al lui Alicsandru / Despot // 20 striini / Iar răposatul Uréche vornic // 21 Iar // 22 striine / pe // 23 Alicsandru / Despot // 24 de grab / averea // 25 Suceava / *după* laud *ad.* tot // 26 grîjiia // 27 ajutor / și să se întorcă / Despot / ci / nimic // 30 fără de prégit // 31 Acest războiu s-au întîmplat / zioa lui sfeti Martin // 32 sărbează / sfînt / zile ale lui noem<vrie> // 33 călindarul / iar // 34 au purces Despot / *ad. marginal* Despot, 1557 A // 35 oști / Suceava / pre // 36 chiema / Despot / Alixandru și cu // 37 căpitanilor / deosebi / meșteșug //

chipurile hatmanilor și anume care zugrăvitură și scrisoare pre urmă, cu vréme<a>, s-au ștersu. N-au zăbăvit Dispot, ce au trimis în goană după Alexandru vodă; ce nu l-au putut agiunge. Nice altă nemică de a lui n-au putut lua, făr<ă> numai un car cu covoară cu păretare, îmbrăcăminte de cas<ă>, iar proaste./

f. 241 După ce au sosit Dispot la Suceav<ă>, i-au eșit mitropolitul țărîi cu toți episcopii și cu tot norodul în tîmpinare, de l-au petrecut cu mare cinste pîn-în cetate. Iară Dispot, știindu-să nemîntuit de Alexandru vodă, de care avea mare grij<e>, măcar că înțălesése că au trecut Dunărea, dar știindu-l și cu avére eșit den țară, au oprit Dispot toate oștile céle streine pre lîngă sine. Și să arăta blînd Dispot spre toți și cu cuvinte dulci, îmblînzind pre boiarii țărîi și întărindu-i cu nădéjde de binefacere spre toți. Să griji de iznoav<ă> de oști asupra lui Alexandru vodă.

AL DOILE<A> RĂZBOIU A LUI ALEXANDRU VODĂ CU DISPOT LA PRUT, DREPT HUȘI, ÎN ȚINUTUL FĂLCIIULUI.

Iară Alexandru vodă, strîngînd rămășiț<ă> din oșténii săi ce scăpas<ă> din călărime turcească și adunînd și alți turci, ostași ca 5000, între carii avea și cîț<i>va eniceri, cu aciia cu toții au purces Alexandru vodă și au venit la apa Prutului și acolo drept Huși au făcut pod peste apa Prutului. Și acolo aștepta agiutoriu pre Pătru vodă sin
f. 241v Mircii vodă, domnul muntenescu./ Iară înțălegînd Dispot precum Alexandru vodă au sosit la Prut cu oști turcești și aștiaptă și agiutoriu pri ficiorul Mircii vodă, domnul muntenescu, den sfatul lui Anton ungurul, strîns-au țara și oștile țărîi la sine, ca la 25.000 di oșténi, cu țărani, la Suceav<ă>. Și luînd tunuri 32 Dispot cu sine, au purces din Suceav<ă> asupra lui Alexandru vodă.

Înțălegînd Alexandru vodă de nepriiatinul său Dispot că să apropie cu oștile asupra lui, au poroncit de au strîcat podul ce făcus<ă> la Prut. Era un sat despre partea lui Dispot cu puținéle casă, unde socotind Anton loc bun de supus tunurile au tras tunurile și li-au supus pintre cas<ă> la acel cătucian, iar pre sinețașii unguri și pre némți

---

2 *după* ștersu *ad.* Precum și o biserică în Hîrlău, care au fost zidită de Despot vodă în pomana tătîne-său, de 6 stînjini în părete de înnaltă, care stă astăzi răsipită și nime nu scrie de dînsa, nice iaste pomenire de acea biserică papistășască, făcută de Despot vodă (care pe urmă vei vedea de ce lege era acel Despot vodă) N / zăbovit / ci/ / 3 Alixandru / ci / ajunge / Nici alt nimic // 4 al lui / lua] apuca / peritare // 6 Despot / Suceava / țării // 7 în tîmpinare]înainte / de]și // 8 Iar despot neștiindu-să mîntuit / Alixandru // 9 înțelesése // 10 avere / din / Despot // 11 striine / Despot // 12 îmblînzind / țării / nedejde facerii de bine // 13 Alixandru // 15-16 *lipsesc* N // 15 al lui Alixandru / Despot // 16 *după* Fălciiului *ad.* 7068 // 17 Iar Alixandru / oștenii // 18 scăpase / *ad.marginal* Alexandru, 1557 A // 19 inicéri / aceia / toți / purces]plecat / *lipsește* Alexandru vodă // 21 ajutor și pe / agiutoriu pre Mircea vodă N // 22 Iar despot înțelegînd // 23 Alixandru / așteaptă / ajutor // 24 pre Mircea vodă N / pre feciorul / din // 25 țării / 25.000 de mii oșteni // 26 Suceava /l uîndu 32 de tunuri Despot // 27 Suceava / Alicsandru // 28 Deci înțelegînd Alixandru / nepriiatenul / Despot / *ad.marginal* Alexandru, 7068 A // 29 poruncit / stricat / ce-l făcuse el la Prut // 30 Despot / case // 31 Anton Săcuiul / le-au // 32 pentre case / cătucean / nemți //

pintre desime şi pintre copaci şi pe malul Prutului, unde era mai ponorît malul au supus să facă meşterşug viclian şi au poroncit Anton să nu dea din sinéţă peste poronca lui.

Sta oşténii lui Alexandru vodă cu Moţoc amestecaţi cu turci pre rîpa Prutului ca 2000, carii dacă vădzur<ă> că să apropie oastea lui Dispot au poftit Moţoc de au vorovit cu Anton Săcuiul, amîndoi puind f.242 parola. Ce vor fi vorbit în scurtă voroav<ă> nu scriu istoricii./ Nu s-au putut vidia de oastea lui Alexandru vodă, oastea cea supusă a lui Dispot pintru desimea călărimei a lui Dispot; turcii aşijdirea fiind făr<ă> grij<e> pintru apa Prutului, care era pentru dînşii, nu socotiia a fi vreun vicleşug, ce alerga bulucuri să vadză tabăra lui Anton ungurul. Atunce de sirgu poronci Anton de slobodziră tunurile în oastea lui Alexandru vodă şi poronci de eşiră sineţaşii de unde era supuşi. Puţin războiu ţinură oşténii lui Alexandru vodă, că sloboziră foc tare ungurii şi picară de pripă caii şi unii morţi cădzuţi, alţii răniţi, au dat dos la tabăra lor.

Iară luînd véste Anton ungurul de vinirea lui Pătru vodă sin Mircea vodă şi de tătari într-agiutor lui Alexandru vodă, s-au apucat Anton cu mare sirguială a face podul ce-l strîcas<ă> Alexandru vodă. Aducînd multe coşuri, împlîndu-le cu piiatră, li-au aruncat în Prut, legîndu-le de grindzi cu nuiale de stejar şi de loze, în loc de odgoani, peste carele au pus liase împletite bine, aşternînd pae şi pliavă peste lias<e>. Pus-au tunurile în ţărmurile Prutului, de apăra dispre oastea lui Alexandru vodă podul; că făcea năvală oştile lui Alexandru vodă să împiiadice să nu poată face podul.

Vădzînd Alexandru vodă că s-au isprăvit podul peste Prut şi f.242v agiutorul/ i să întîrdzie de la Pătru vodă sin Mircea vodă şi de la tătari, pierdut-au nădejdea de agiutor şi de noapte s-au rădicat şi au purces spre Chiliia şi spre Cetatea Albă. Şi trecînd Dunărea s-au dus la Silistra şi de acolo la Ţarigrad cu toate ale sali. Iară oşténii lui s-au răşchirat cine încătro au putut.

Avût-au Alexandru vodă cu doamnă-sa Roxanda doi fii, anume Bogdan şi Pătru. Şi au domnit într-această domnie ani 5./

1 pentre[1-2] / ponorît]pogorît // 2 meşteşug viclean / poruncit // 3 porunca // 4 oştenii / Alixandru // 5 daca văzură // 6 Despot / pohtit // 8 vedea / Alixandru // 9 Despot[2] / pentru / a lui] lui / aşîjderea // 10 fără de grije / pentru / pintre[2] / socotea // 11 ci / buluc / vază // 12 Atunci / de sirgu]de grab / porunci / sloboziră // 13 Alicsandru / porunci / seneţaşii // 14 oştenii / Alixandru / sloboziră / 15 căzuţ<i> / dosul // 17 Iar / veste / venirea / de venirea Mircii vodă N / *lipseşte* sin Mircea vodă / 18 într-ajutor /Alicsandru // 19 *lipseşte* Anton / *după* sîrguială *ad.* Anton / stricase / Alixandru / 20 umplîndu-le / pietri/le-au // 21 şi legîndu-le / grinzi / loză]zăloj / otgon // 22 lése / pleavă // 23 leasă / 24 Alicsandru[2] // 25 împiedice // 26 Văzîndu Alicsandru / peste]du peste / *ad.marginal* Alexandru, 706 A // 27 ajutoriul / întîrzie / de la Mircea vodă N / Pătru vodă sin Mircea vodă]domnul muntenescu / 28 toată nădejdea / ajutor // 30 sale / Iar oştenii // 31 încotro // 32 Alixandru / doamna Rocsandra *lipseşte* anume // 32 *ad.marginal* Alexandru, 1558 A // 32-33 *lipsesc* N //

f. 243

7068, 1560. DOMN 25. DOMNIE 28. PĂTRU VODĂ 1, FIIUL MIRCII VODĂ.

După moartea Mircii vodă stătu-au la domnie fiiu-său cel mai mare Pătru vodă, împreună cu mumă-sa, doamna Cniajna a Mircii vodă, care după ce au trecut 2 săptămîni, venit-au o samă de boiari pribégi din Țara Unguriască asupra lui Pătru vodă, carii nu-l iubiia să fie domnu. Și au avut războiu Pătru vodă cu acei pribégi la sat la Româneşti, în ținutul Gorj şi au biruit pribégii pi Pătru vodă cu boiarii săi. Şi au fugit Pătru vodă împreună cu mumă-sa doamna Cniajna peste Dunăre. Iară boiarii pribégi au rămas în Giurgiov.

AL DOILE<A> RĂZBOIU A LUI PĂTRU VODĂ CU PRIBÉGII.

Deci, luînd Pătru vodă agiutor de la turci, de iznoav<ă> au venit asupra acelor pribégi şi au avut războiu cu dînşii la sat la Şărpăteşti, în
f. 243v ținutul <loc gol>. Şi acolo au biruit Pătru vodă/cu boairii săi, pe pribégi. Atunce au perit Badea cluceriul şi mulți oamini. Şi s-au aşedzat Pătru vodă împriun<ă> cu mumă sa, doamna Cneajna, la scaunul țărîi.

AL TRIELE<A> RĂZBOIU CE-AU AVUT PĂTRU VODĂ CU ALȚI PRIBÉGI.

După ce-au trecut o săptămînă, venit-au alți boiari pribégi pre Oltu asupra lui Pătru vodă, anume Stanciul Bengăi şi Matei a Margăi şi Radul logofătul şi Vîlsan şi alți mulți şi au avut războiu cu Pătru vodă şi cu turcii ce era agiutor lui Pătru vodă la sat la Boiani, în ținutul <loc gol>. Şi au biruit turcii pe pribégi şi au fugit peste munte; şi mulți oamini au perit. Atunce au venit Stepan vel portar cu un agă de la Poartă şi au adus stiag lui Pătru vodă, înoindu-i domniia, şi l-au aşădzat în scaon în Bucureşti să fie domnu în locul tătîne-său, Mircii vodă, în luna lui oct<omvrie> 24 dzile. Şi atunce au adaos Pătru vodă cu mumă-sa la bir 15.000 de aspri. Pe urmă l-au mazilit Împărăţiia pe

---

1 *după* Valahia *ad.* 1560 / *ad.marginal* Valahia. Petru, 1560 A // 1-11 Deci cînd au fost a doao săptămînă puținei boiari, ce au fost scăpat preste munte, ei au venit cu puținea oaste, de au făcut războiu cu boiarii Mircii vodă la satul Rumâneşti şi fu izbînda pribégilor. Iară doamna Chiajna a Mircii vodă şi cu fie-său Pătru vodă au fugit peste Dunăre C // 2 *lipseşte* 7068... domnie 28 / *lipseşte* 1 // 4 După Mircea vodă / fiul său // 5 Chiajna / *lipseşte* a Mircii vodă // 6 seamă / pribegi // 7 Ungurească / carei // 8 pribegi // 9 Gorjii / pribegii / pi]pre // 10 *lipseşte* doamna Cniajna // 11 Iar / pribegi // 12 *lipseşte* C / doilea / al lui / pribegii / *ad.marginal* Petru, 1560 A // 13-16 Şi iar au venit al doilea rînd de au făcut războiu cu pribégii la sat la Şărpăteşti şi fu izbînda a boiarilor Mircii C // 13 luîndu / ajutor // 14 pribegi // 15 *lipseşte* în ținutul B, *ad. marginal* A // 16 pe pribégi]pribegii / Atunci / cluce<rul> / oameni // 17 aşăzat / împreună / *lipseşte* doamna Cneajna / la]în // 18 țării // 19-20 *lipseşte* C / Războiul al treilea ce au făcut // 20 pribegi / *ad.marginal* Petru, 7068 A // 21 pribegi // 22 al // 24 ajutor // 25 pribegi // 26 oameni / Atunci // 27 steag // 28 aşăzat / *ad.marginal* înoindu-i domniia A / scaun // 29 *lipseşte* în luna lui oct<omvrie> 24 dzile C / de zile / atunci // 30 15.000]5 C / mazîlit / *lipseşte* pe Pătru vodă //

Pătru vodă şi ducîndu-l la Ţarigrad l-au făcut surgun turcii peste mare la <loc gol>. Iară în locul lui au pus Împărăţiia domnu pre frate-său, f.244 Alexandru vodă/, ficiorul cel mai mic al Mircii vodă. Iar Pătru vodă au domnit ani 8./

f.244ᵛ

MOLDAVIA.

7070, 1562. DOMN 27/ DOMNIE 28. DISPOT VODĂ 1.

Vădzind Dispot vodă că-i sluji norocul bine şi goni pre Alexandru vodă Lăpuşnianul (însă cu vitejiia lui Anton Săcuiul), s-au întorsu cu mare veselie la Iaşi, unde au poftit pre Grigorie, mitropolitul ţărîi, de i-au cetit molitva de domnie, după obicéiu, şi i-au pus nume Ion vodă Dispot, aflîndu-să acole<a> şi Anastasie, episcopul de Roman şi Evthimie episcopul de Rădăuţi şi toţi boiarii ţărîi; şi din Iaşi au purces spre Suceav<ă>.

Dacă au sosit la Suceav<ă>, acolo au poroncit de au strîgat să-ş<i> lasă toţi armele de apărat şi să margă cineş pre la casăle sale. Iar au poroncit şi aceasta, că cine nu va asculta de poroncă şi nu să va supune poroncilor, să va certa de moarte. Grăiia toţi de rău de Alexandru vodă şi-l făcea tiran, iară lui Dispot vodă norocire în mulţi ani strîga.

f.245 După acéia ales-au Dispot vodă 4 boiari de credinţă pre carii/au socotit să-ş<i> las<e> toată cîrma ţărîi, anume pe Stroici, făcîndu-l logofăt mare şi pre Barnovci hat<manul> şi pre Moţoc vornic mare. Căci acmu dintr-acea şoptă de care s-au pomenit mai sus, cu Anton ce-au fost luat Moţoc credinţă despre Dispot vodă şi pre Grigorie cu porecla Reveles, de niamul lui de la Beciu, ficior a unui Ioan Reveles, ce-au fost episcop oarecînd a unui oraş Burgundiia, om ştiut, care în mare cinste şi trécere era la Dispot vodă.

Iară Pătru vodă, ficiorul Mircii vodă, domnul muntenescu, cari era purces cu oşti într-agiutor lui Alexandru vodă cu tătarîi, după ce au înţăles de fuga lui Alexandru vodă, s-au întorsu iarăşi la scaunul său la Bucureşti.

Dispot vodă, dacă s-au aşedzat la scaon şi i-au venit stiag de la Împărăţie, arătatu-s-au blînd şi tuturor cuvios, adecă cu faţă vésela,

---

1 turcii surgun / mare // 2-3 Şi au venit în locul lui domn frate-său Alexandru vodă, iar fecior Mircii, mai 7 zile, leatul 7076 C // 2 Iară]Şi / pe // 3 Alixandru / feciorul / al]al lui / Şi au domnit Pătru vodă // 5 Moldaviia B, *lipseşte* N, *ad. marginal* A // 6 Domniila lui Dispot vodă N / *lipseşte* 7070... domnie 28 / Despot Iacov Vasilie vod<ă> Iraclis / *lipseşte* 1 / *ad.marginal* Iacov Despot A / *ad.ulterior* Iacov Vasilie Iraclid A // 7 Văzînd Despot / goni]izgoni / Alicsandru // 8 Lepuşneanul / însă] încă / vitejiia // 9-12 *după Ureche* // 9 pohtit pe / ţării // 10 citit molitfele / numele Ioan // 11 Despot / acolea // 12 Eftimie episcop / ţării // 13 spre]la / Suceava // 14 Dacă / *lipseşte* la Suceav<ă> / poruncit / strigat // 15 lase / meargă / casile // 16 poruncit / poruncă // 17 poruncilor / Grăia / Alixandru // 18 iar / Despot / striga // 19 aceia / Despot / *ad.marginal* Despot, 1561 A // 20 lase / ţării // 21 Barnovciu // 22 Şi alta căci acum / dintr-această / mai sus, ce de Anton s-au luat // 23 la credinţă / Despot / pe // 24 neamul / fecior // 26 şi trécere]petrecea / Despot // 27 Iar / feciorul / care / Iară Mircea vodă N // 28 într-ajutor / Alixandru / tătarii // 29 înţeles / Alixandru / a]în // 31-5 *după Ureche* // 31 Despot / dacă / aşăzat / scaun / steag / *ad.marginal* Despot, 7070, 1561 A // 32 adică //

drăgăstoas<ă> tuturor şi la arătare créştin drept, iară în taină eretic. Şi avea de ai săi sfétnici, di o légi cu dînsul. Mai apoi s-au arătat şi f. 245v necredinţa lui./ Trimis-au după acéia soli la craiul leşăscu şi la împăratul nemţăscu, dîndu-le ştire că s-au aşădzat la domnie, unde pre soli bine i-au priimit şi i-au fostu bucuroşi unuia ca aceluia ce slujisă şi la curtea împăratului nemţăscu şi la Corona.

Dispot vodă la începutul domniei lui avea mare trebuinţă de bani şi cheltuiala den dzi în dzi să adăogea şi ţara era deşartă şi stoarsă de Alexandru vodă. Nice au aflat cît de puţin în urma lui Alexandru vodă, că scosése Alexandru vodă cu sine şi acum Dispot vodă nice léfile slujitorilor nu avea de unde da; să-i sloboadză nu cuteza, că tot avea grij<e> Dispot vodă de Alexandru vodă. După acéstea toate, cum s-au pomenit, slobozit-au Dispot vodă oştile toate pre la ernatic, însă cu puţină plată, că de odată socotisă cîte un galbîn de aur să se dea de tot capul şi acesta încă neputîndu-să de grab strînge din ţară, au poroncit de au luat un policandru şi nişte sféşnice de argint, ce au fost făcut Alexandru vodă la Mitropolie din <loc gol>, de li-au strîcat şi au făcut f. 246 bani pe plata oştii. Şi aşea,/ din banii făcuţi din sféşnicile biséricii şi cu ce s-au mai strînsu den ţară, s-au dat léfile slujitorilor. Şi dintr-acéia au întrat Dispot vodă în ura ţărîi, vădzînd că să strică odoarele beséricilor, care de alţi domni s-au închinat lui Dumnedzău.

Trimis-au Dispot vodă sol la Jicmont, craiul Ardialului, să-i dea cetăţile Clujvarul şi Ciceul, care cetăţi era date de Matiiaş, craiul ungurescu, domnilor de Moldova, că de nu le va da pre mîna lui Dispot vodă, nu într-alt chip, ce de le va ţinea Jicmont acéle 2 cetăţi în pieptul său ascunse, di acolo, din piept le va scoate el. De care solie mîniindu-să Jicmont, craiul Ardialului, acest răspunsu au dat solului lui Dispot vodă, să-i spue lui Dispot vodă că criténii de pururea sint minciunoşi.

Iară Alexandru vodă Lepuşnianul, aflîndu-să la Ţaringrad, au făcut jalob<ă> la împăratul sultan Suleiman, dînd ardzu cu pîră de mare f. 246v strîmbătate a sa despre Dispot vodă./ Sultan Suleiman împăratul au poroncit vezirului să ducă cu agiutorul împărătescu pre Alexandru vodă la scaunul ţărîi. Şi au trimis şi la craiul leşăscu cu bănat, căci au lăsat prin ţara lui a să face atîtea amestecături cu Dispot vodă ţărîi.

Întru acéia vréme gătindu-să Alexandru vodă de domniia Moldovii

---

1 drăgăstos / creştin / iar / eritic // 2 de o lege // 3 aceia // 4 nemţescu / aşăzat domnu // 5 slujîse // 6 nemţescu / *după* corona *ad.* leşască // 7 Despot / tribuinţă / *ad.marginal* Despot, 7070 A // 8 din zi în zi // 9 Alixandru [1-2] / Nici // 10 scosése]luase tot / *lipseşte* Alexandru vodă / Despot / nici / lefile // 11 da]le da / sloboază / cuteza // 12 *lipseşte* Dispot vodă / Alixandru / acestea // 13 slobozit-au Despot vodă slujitorii şi toate oştile / ematec // 14 socotise / galben / să le dea // 15 şi şi acesta / *lipseşte* de grab / poruncit // 17 Alixandru / Mitropoliia / le-au stricat // 18 aşa / bani // 19 s-au]au / din // 19-20 *lipseşte* s-au dat léfile... în ura ţărîi / 20 văzînd // 21 bisérîcilor / Dumnezeu // 22 Despot / soli / Jîcmon / Ardealului / *ad.marginal* Despot, 7070 A // 23 Mateiaş // 24 de[1]]din // 25 Despot / *lipseşte* vodă / ci / *după* Jîcmon *ad.* în silă / *lipseşte* acéle 2 cetăţi // 26 de // 27 Jîcmon / *lipseşte* craiul Ardialului / solilor // 28 *lipseşte* lui Despot vodă / Despot / deapururea sînt // 29 mincinoşi // 30 Iar Alicsandru / *lipseşte* Lăpuşninul/*ad.marginal* Lepuşnianul A // 31 jalbă / arzu // 32 strîmbătatea sa / despre]de către / Despot / *lipseşte* împăratul // 33 poruncit / vizirului / ajutoriul / Alixandru // 34 ţărîi]său / bănat]împuţăciune // 35 Despot / *lipseşte* ţărîi // 36 acia / Alicsandru / de]cu / Moldovei //

să vie iar în ţară, iată sosăscu boiarii trimişi de Dispot vodă la Împărăţie cu multe pocloane, adăogînd şi birul la Împărăţie 10.000 galbini de aur. Şi aşia iarăş<i> ş-au tocmit Dispot vodă lucrurile de la Împărăţie şi i-au dat stiag şi sabie scumpă prin agă împărătescu lui Dispot vodă. După ce ş-au aşedzat Dispot vodă di iznoav<ă> lucrurile domniei despre Împărăţia Turcului, început-au a face mari răutăţi şi tiränii în ţară. Iară Anton ungurul, de care s-au pomenit mai sus, dăruit bine de Dispot vodă cu aur şi cu argint şi cu f. 247 haine scumpi cu soboli şi sabii ferecate şi paloşe la cai/ cu şéle ferecate, s-au înturnat la casa sa, lăsind în locul său pre lîngă Dispot vodă pe Pătru Divoe, ce era mai mare, lăsat de paza cetăţii Sucévii. Aşijdirea lui Albreht Laschi încă i-au dat 10.000 galbini de aur, făgăduindu-să să-i mai dea şi alţi bani ce-i mai rămăsése Dispot vodă şi i-au dat şi cetatea Hotinului, la care ispravnic au pus Laschi pre Ioan Piasoţchii, omul său, şlehtici leşăscu, măcar că în scurtă vréme la mare vrăjmăşie au venit Dispot vodă cu Laschii, pricum vom spune la rîndul său.

Pre urmă, după ce s-au dus Anton şi Laschi pre la ale sale, pri Ioan Pătru Rusegl, măcar că-l opriia Dispot vodă să mai şadză, fiind legat în slujbele lui Ferdinand s-au dus şi el în Ţara Unguriască, dăruit bine de Dispot vodă. Spun, să-l fie petrecut Dispot vodă un conac pe Pătru Rusegl. Iară acolo, la masul cel dintîi, i s-au furat a lui Pătru Rusegl 2 cai foarte frumoşi, cari i-au fost dăruit Dispot vodă. Prepus-au tare f. 247v Rusegl pre Dispot vodă pintru furtuşagul acelor cai/ şi cu bănat s-au dus Pătru Rusegl în Ţara Rusască şi di acolo la Cassoviia.

PENTRU LASCHII, CUM S-AU SFĂTUIT SĂ SCOAŢ<Ă> PRE DISPOT VODĂ DIN DOMNIE.

De această povéste scrie Marţie Paşovschii, cum Albreht Laschii, voevoda Siraschii, dacă au aşedzat pri Dispot vodă la domnie, cu multă cheltuială a sa, s-au dus înapoi în Ţara Leşască, după ce i-au dat Dispot vodă 10.000 galbini aur şi au lăsat cuvînt lui Dispot ca să-i trimiţ<ă> toţi banii ce-au rămas, cari i-au cheltuit pintru dînsul, să-ş<i> răscumpere satele şi ocinile care le zălojisă pintru Dispot vodă. Iară Dispot dacă s-au vădzut aşedzat în domnie, nemică de aceasta nu

---

1 iară / sosescu / Despot // 3 de galbeni / aşa / *lipseşte* Dispot vodă // 4 steag/prin]cu // 5 Despot / aşăzat / *lipseşte* Dispot vodă // 6 de iznoavă / *lipseşte* lucrurile domniei / *ad.marginal* Despot. 7070 A /Împărăţiia // 7 răotăţi / Iar / ungurul]săcuiul / s-au]am // 8 dă Despot // 9 scumpe / paloşă şi cai / şale // 10 lăsîndu / Despot // 11 Sucévei // 12 Aşijderea / de galbeni / *lipseşte* de aur // 13 Despot // 15 şleahtici / *lipseşte* vréme // 16 Despot / precum // 18 Laţchi / pre // 19 oprea Despot / şază // 20 Ungurească // 21 Despot[1-2] / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 22 Iar / furat lui / *lipseşte* Rusegl / care // 23 Despot // 24 Despot / pentru furtişagul / bănat]bănuială // 25 *lipseşte* Pătru / *lipseşte* în Ţara Rusască şi di acolo // 26-27 *lipseşte* N // 27 Despot / *ad, marginal* Despot, 7071 A // 28-33 *după Ureche* // 28 poveste / *după* scrie *ad.* Uréche vor<nicul> // 29 Saraschii daca / aşăzat pre Despot // 30 chieltuiala sa // 31 Despot / de galbeni / *lipseşte* aur / Despot // 32 bani / care / chieltuit / pentru // 33 ocinele / zălojîse pentru Despot // 34-10 *după Ureche* // 34 Iar Despot daca / vezut aşăzat / nimic //

grijiia, ce numai de prade şi de răutăţi ce făcia în ţar<ă>. Aşea, întrînd scîrba între dînşii, înţălegînd Laschi de atîtea asupréle şi strîmbătăţi ce făcea în ţar<ă> şi lui nu-i plătiia cheltuiala, gîndi ca să-l scoaţ<ă> din domnie. De care lucru, dacă s-au adunat la seim, la Petricov, cu [f. 248] Dumitraşco Vişnoveţchii, carele şi acela era om cu putéri/ mare şi sfătuindu-să amîndoi, au tocmit Laschii ca să-l ducă pre Vişnoveţchii la domnie şi să scoaţ<ă> pre Dispot. La care lucru încredinţîndu-să amîndoi, nu după multă vréme s-au rădicat Vişnoviţchii cu oaste căzăcească şi au venit la Nistru, aşteptînd acolo şi pre Laschii, ca să margă amîndoi asupra lui Dispot vodă.

CÎND S-AU SFĂTUIT BOIARII MOLDOVENI CA SĂ SCOAŢ<Ă> PRE DISPOT VODĂ DIN DOMNIE.

Pre vrémea coronaţiei lui Maximiliian, pre carele l-au coronit la Pojun craiu unguresc, schimbatu-s-au Dispot vodă din firea sa, făcîndu-să din blînd, cumplit, din milostiv, apucătoriu şi lacom, puind pe ţară mari nevoi şi dizbrăcînd beséricile, casăle lui Dumnedzău, luînd arginturile făcea bani, peste nădéjdea ţărîi, neputînd mai suferi, sfătuitu-s-au boiarii ţărîi, împreună cu episcopii ce vor face cu acel răsipitoriu de lége, că nu numai călcînd obicéele ţărîi şi jacuri făcînd, [f. 248^{v}] ce şi légea cu totul rămăsése de batgoicură cît/ de-l vrea cruţa Dumnedzău îndelungu la domnie, nu vrea putea fi într-alt chip ca să nu primeniască légea şi să nu să răsipască ţara.

De care lucru boiarii împreună cu toţii, mai dedinsu sfătuindu-să cu Tomşa hat<manul>, ca să scoaţ<ă> pre Dispot vodă din domnie, aliasără şi giurară pre Tomşe, carele era om cu inimă mare dintre toţ<i>, ca să fie el începătoriu acestui lucru.

Însă întru acéia vréme înţălegînd boiarii cum Dumitraşco Vişnoveţchii au venit la Nistru cu oaste căzăcească şi aştiaptă pre Laschii vrînd să vie asupra lui Dispot vodă, s-au sfătuit cu toţii şi au aflat ca să trimiţ<ă> la dînsul să-l poftiască să vie la domnie şi să nu zăbăvască, nice să vie cu oaste multă, că vor ei cu ţara, făr<ă> oaste să-i dea domniia, nice să aştépte pre Laschii, dzicînd că dacă va veni Laschii va fi mărirea şi lauda lui, iară nu a lui Vişnoveţchii.

Vădzînd acestea Vişnoveţchii şi adeverindu-s<ă> boiarii ţărîi au

---

1 nu să grijiia / pradă / răotăţi / făcea / Aşa întrîndu // 2 scîrba]vrajbă / dînşii înţelegînd / atîta asupréle ce făcea în ţară şi strîmbătăţi // 3 plătea chieltuiala / *lipseşte* ca // 4 daca // 5 putére // 7 Despot // 8 *după* rădicat *ad.* amîndoi, însă numai // 10 meargă / Despot // 11 Cîndu / *lipseşte* ca // 12 pe Despot / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 11-12 *lipsesc* N // 13 Iară după acestea toate, cum s-au pomenit mai sus, pe vremea N / Pre vrémea]După puţină vréme la / încoronaţiei / încoronit // 14 Despot // 15 blîndu / apucător // 16 dezbrăcîndu bisériciIe / casile / Dumnezeu // 17 făcea]şi făcînd / nădejdea ţării, ne mai putîndu suferi // 18-6 *după Ureche* // 19 risipitor / călcînd] stricînd / obicéile ţării / jafuri // 20 ci / legea // 20-21 batjocură, cît de-l îndălunga Dumnezeu la domnie // 22 priménească / răsipască]răzvrătească // 23 deadinsul / *ad.marginal* boiarii împreună A // 24 Despot // 25 aleaseră / jurară / Tomşa // 26 începător acelui // 27 într-acea / înţelegînd / *ad. marginal* Despotu, 1561 A // 28 aşteaptă // 29 *lipseşte* vrînd / Despot // 30 dînsu / pohtească // 31 zăbovească / nici // 32 nici / aşteaptă / zicînd / dacă // 33 lui[1]]a lui // 34 Văzîndu / ţării / au]sau //

întrebat sfat de Pisacețchii, poruşnicul său, cum va face? Aştepta-va pre Laschi, au ba? Că boiarii țărîi îl poftescu. Ce Pisacețchii, negîndind de vicleşug şi vădzind atîta adeverință de la boiarii de țară/ f. 249 au dzis să nu aştépte pre Laschii, ce să margă la domnie, dacă îl poftescu boiarii, să nu fie lauda lui Laschi, ce a lor. Ascultînd acesta sfat Vişnovețchii, au trimis răspunsu lui Dispot vodă cum el să gătiadză şi vine asupra lui Dispot vodă şi au sosit la Nistru şi au chemat într-agiutor şi pre tătari şi încă adăogea de dzicea că tătarîi stau gata la margini să între în țară.

După acéstea, simțindu-să Dispot vodă urît țărîi şi avînd grij<e> mare, socotindu-se ca unul închis în cetatea Sucévii, au răpedzit pre un Valentin, ungur, la Ferdinand, chesariul şi la Maximilian, craiul ungurescu, în cai di olac, poftindu-i de agiutor şi de apărare împotriva boiarilor săi. Şi au poroncit Dispot vodă lui Valentin să îmble să să găsască cu Franceşco Zaie şi cu Anton Săcuiul şi să-i poftiască de la Dispot vodă şi pre dînşii, să păzască, să strîngă oşti şi să vie într-agiutor lui Dispot vodă, făgăduindu-să Dispot vodă amîndurora că nu-i va uita în toată viiața lui, de binefacerea lor şi îi va dărui mai bine f. 249v decît i-au dăruit întîi pre amîndoi, arătîndu-le/ că foarte pre lesne vor putea sta împrotiva unor oamini ce sînt neştiuți întru meşterşugurile războaelor.

Deci Ferdinand, împăratul nemțăscu şi Maximiliian, craiul ungurescu, socotiră a nu lăsa pre Dispot vodă la primejdie, cărora arăta nemutată credința şi slujbele sale Dispot vodă şi priimiră amîndoi rugămintea lui Dispot vodă, ştiind că au fost şi mai nainte apărători craii ungureşti, Țărîi Moldovei. Iară şi Anton Săcuiul, de care nu odată am pomenit înțălegînd din Valentin grija şi strîmtoarea la caré să afla Dispot vodă, n-au apărat agiutoriul despre sine lui Dispot vodă, numai socotiia că ar fi piiadică căii sale depărtarea cu oştile şi că-i lipsiia banii în carii stau mădulările războaelor.

Şi aşea întîrdziindu-să lucrurile, au sosit la mai mare perire Dispot vodă, că în oştile Ardialului, carele se afla pururea gata, nu punea nice o nădejde, căci pe cneadzul de Ardial mai nainte şi cu scrisorile şi cu cuvintele de vătămare îl strîcasă Anton Săcuiul, pi diregătoriul a cinci f. 250 besérici, anume pe/ Lupul Peție solul chesariului Ferdinand, carele trecînd prin Ardial la Țarigrad îl prinsése pintru căci l-au fost pîrînd pri Anton Săcuiul la sultan Suleiman. Aşijdirea între dînsul şi între Laschi

---

2 țării / pohtescu / Ci // 3 negîndindu / văzînd / *lipseşte* atîta // 4 zis / aştepte / ci / meargă / daca-l pohtescu // 5 ci / acest // 6-9 *după Ureche* // 6 Despot / cum că // 7 găteşte / *lipseşte* Dispot vodă // 8 chiemat într-ajutor / zicea / tătarii// 10 acestea simțind Despot / țării / *ad.marginal* Despot, 1561 A // 11 socotindu-să / Sucévei / repezit // 12 ungurul / Ferdinalt chesarul // 13 de / pohtindu-i / ajutor // 14 poruncit / Despot / umble // 15 găsească / cu]şi cu / Franțeşco / cu²]pre / pohtească // 16 Despot / dînşii / păzească // 17 într-ajutor / Despot / *lipseşte* vodă / făgăduindu-le / *lipseşte* Dispot vodă // 17-18 că nu se va uita binele în toată viiața lui şi-i va dărui // 19 prea² // 20 *lipseşte* putea / oamni / sînt / meşteşugurile // 22 nemțescu // 23 Despot // 24 credință / *lipseşte* Dispot vodă // 25 Despot / *lipseşte* vodă // 26 Țării / Iar // 27 înțelegînd / strîmtare / care // 28 Despot / ajutoriul / Despot // 29 socotea / piiadecă / lipsea // 31 aşa / întîrziindu-să / Despot / *ad.marginal* Despot, 1561 A // 32 Ardealului / care / află / nici // 33 cneazul / Ardeal // 34 cuvinte / stricase / pe dregătoriul // 35 bisérici / chesarului // 36 Ardeal / pentru / pre // 37 Ajîjderea //

mari şi gréli pricini de nepriteşug era. Şi acéstea pricini întîi au fost de au părăsit Laschii pre Dispot vodă şi s-au unit Laschii cu Vişnoveţchii asupra lui Dispot vodă.

Aflîndu-să pre aceli vremi Laschii la Liov, în Ţara Rusască, s-au fost pornit Dispot vodă cu oştile sale la Hotin, ca să ia cetatea de supt ascultarea lui Laschii, care i-au fost dat-o mai nainte Dispot vodă, precum s-au pomenit mai sus. Şi era ispravnic lăsat în cetate Piasoţchii.

Vădzind Piasoţchii apropiiarea lui Dispot vodă au trimis Piasoţchii în tîmpinarea lui Dispot vodă, dzicîndu-i că-i va da cetatea Hotinului, numai să-l lasă cu ce are al său să iasă slobod. Făcutu-i-au Dispot vodă pre pofta lui Piasoţchii de au eşit din cetate şi iarăş<i> au luat Dispot f. 250^{v} vodă cetatea în sama lui./ Înţălegînd şi aceasta Laschii, cu mai mare gătire au făcut cu Vişnoveţchii asupra lui Dispot vodă. Şi s-au pogorît cu oştile la Cameniţ<a> în Podoliia, unde vădzind că Dispot vodă pintru puţine oştile sale n-au cutedzat a tréce Nistrul au rămas Laschii la Podoliia, făcînd gătire; iară Dispot vodă s-au întorsu pre la Réni şi di acolo iar la Suceav<ă>.

Măcar că să întorsése Dispot vodă la Suceav<ă>, iară urît era tuturor pintru nevoile ce făcea şi nespuse greutăţi ţării, făcîndu-s<ă> Dispot vodă mare lacom, cum s-au pomenit şi mai sus. Că fără alte nevoi ce era, mai scosésă cîte un galbîn de aur de casă şi atît să făcus<ă> Dispot vodă de cumplit şi neîmblînzit tiran, şi ales asupra celora ce să despărţiia de muiare şi lua alta, că acelora mari şi cumplite munci le făcea, dzicînd căci nu s-ar fi îndestulat cu o fămée.

Adaos-au şi aceasta la nevoile ţării, că făcus<ă> de plătiia şi muiarea a triia parte de galbănul ce scosése de cas<ă>. Şi atunce da voe să să desparţă de bărbat. Şi aceasta o făcea Dispot vodă cu sfatul f. 251 unui Ioan Lubcenie/, pre carele îl adusése Dispot vodă din Ţara Leşască şi-l făcus<e> episcop. Pre mulţi, tăindu-le capetele, Dispot vodă poronciia de nu-i îngropa cîtăva vréme, să fie la privala altora. Atîta îl urîsă de rău ţara pre Dispot vodă şi pintru crédinţa pravoslavnică mai mult, care nu o ţinea Dispot vodă. Că la besérici sau niciodată, sau rar de şi mergea, ce cu alte slugi petrecea. Că în Cotnar, unde să afla saşi prea mulţi, li-au făcut besérică şi şcoală şi au adunat vivliothichi, adec<ă> lăcaş de cărţi. Şi pe semne besérica cea strîcată den Cotnar a papistaşilor el o au făcut-o de nu va fi şi cea mare, ce stă

---

1 gréle / dă/aceste // 2 Despot/Laschii[1-2] // 3 Despot // 4 acele / Laschi/Rusească // 5 Despot / *ad.marginal* Despotu, 1562// 6 Laschi/Despot // 7 cum s-au arătat mai sus /*lipseşte* lăsat // 8 Văzînd / apropierea / Despot /*lipseşte* vodă /*lipseşte* Piasoţchii[2] // 9 în] întru / întîmpinarea / *lipseşte* Dispot vodă / zicîndu-i // 10 lase / Despot // 11 pre voe, de au eşit Peasoţchii din cetate / Despot // 12 seama / Înţelegînd / Laschi / cu] şi // 13 Despot /*lipseşte* vodă // 14 Cameniţă /văzînd /Despot // 15 pintru] cu / cutezat / trece Nistru / Laschi // 16 iar / Despot // 17 de / iarăş /Suceava // 18 întorsese Despot / Suceava / iar /*ad.marginal* Despot, 1562 A // 19 pentru / greotăţi / ţării / Despot // 20 pomenit] scris /*lipseşte* şi // 21 scosése / galben /*lipseşte* Dispot vodă // 23 despărţea // 24 zicînd / nu s-au îndăstulat // 25 ţării / făcuse // 26 muerile / treia / galbenul / casă / atuncea // 27 Despot // 28 Despot // 29 Despot // 30 poruncea /*ad.marginal* Despot, 1562 A / privala]pravila // 31 Atît / urîse / *lipseşte* pre Despot vodă / pentru credinţa pravoslav<ni>că // 32 Despot / bisérici // 33 *după* niciodată *ad.* nu mergea / ci / Cotnari // 34 le-au / bisérică // 35 adică / bisérica / stricată // 36 din Cotnari //

şi pîn<ă> astădzi. Şi aduna dascali din Ţara Nemţască şi den Ţara Leşască, papistaşi; şi de atunce au rămas aicea în ţar<ă> la noi ezoviţii şi alţi popi de ai beséricii apusului, papistaşi. Aşijdirea sfeşnicul cel de argint de la Mitropolie, făcut cu mare cheltuială de Alexandru vodă Lăpuşnianul, din care au făcut bani. Şi dintru acéia să cunoştea Dispot vodă că nu-i creştin drept. Şi acmu oblicis<ă> ţara şi de niamul lui f. 251v Dispot vodă că cu amăgituri, iar nu drept, au fost agonisit/acest nume împărătescu de Dispot şi de Heracli, de niamul împăraţilor Ţarigradului făcîndu-să Dispot vodă.

Era şi trufaş mare Dispot vodă şi mult socotind de sine, că pusése gînd să ia şi domniia Ţărîi Munteneşti de la Pătru vodă, ficiorul Mircii vodă şi Ţara Ardialului, avînd la acéstea sfétnic pre un Dumitraşco, bulgar, dzicînd că i-au pogorît din ceriu 2 cununi de aur; şi ca acéstea. Iară într-un rînd, oblicind Dispot vodă de Ioan Jicmont, cneadzul Ardialului, că dzace de moarte şi să sunasă la mulţi de moartea lui Jicmont, acéstea înţălegînd Dispot vodă de sirgu s-au pornit cu oşti ca să apuce Ardialul. Şi sosind la Trotuş, supt munţii Ţărîi Ungureşti, carii despartu Ardialul de Moldova, au luat véste Dispot vodă cum s-au însănătoşit Ioan Jicmont, cneazul Ardialului şi s-au întorsu de sirgu iarăş<i>, înapoi, la scaunul său.

Scrie şi aceasta Istvanfie, istoricul, că eşind Dispot vodă, cum s-au pomenit, spre Hotin, îmblînd cu puţini în cîmpi i-au eşit mulţime de oamini înainte şi încungiurîndu-l, strîga să li rădice acéli dări grele f. 252 ce le aruncas<ă>, de cas<ă> cîte un galbîn de aur./ Iară Dispot vodă să le fie răspunsu cum din sfatul lui Moţoc şi a lui Bîrnov şi a doi vlădici face acéste greutăţi, de pune cu asupră. Şi de-i iaste vrio pricin<ă> să-i dea pri aciia pre mînurile lor să-i omoară, dzicînd că tot aceşti 4 au fost pricina şi la Alexandru vodă de l-au aţîţat la toate tirăniile şi cum nu să vor mai părăsi de răutăţile lor aceşti 4, de nu va grăbi Dispot vodă să le facă sfîrşit vieţii lor. Şi aşia abiia cu multe cuvinte s-au aşădzat acia mulţime de ţarani, adeverindu-să că le va face pe pofta lor şi le va rădica aceli nevoi. Aceasta vorbă şi răspunsu a lui Dispot vodă, de au aruncat vina acelor boiari au fost pe urmă perire lui Dispot vodă, precum să va arăta mai sus. Aşea întîi Bîrnov, înţălegînd părérili şi poftele ţăranilor şi ştiind acum şi socotiala lui

---

1 astăzi / nemţească / din // 2 atuncea / ţară // 3 bisércii / Aşîjderea sfeşnicile de argint // 4 chieltuială / Alixandru // 5-7 *lipseşte* Şi dintru acéia... drept N // 5 Lepuşneanul / dintr-aceia / Despot // 6 nu-i] nu este / dreptu / acum / oblicis<ă> înţelesése / *lipseşte* şi / neamul /*lipseşte* Despot vodă // 8 Despot / din neamul // 9 Despot /*lipseşte* vodă // 10 Despot / socotindu /*ad.marginal* Despot, 7071 A // 11 Ţării / de la Mircea vodă N / *lipseşte* ficiorul Mircii vodă // 12 Ardealului / acestea // 13 zicînd / cer // 14 Iar / rîndu / oblicind] înţelegînd / Despot / *lipseşte* vodă / de]şi de / Jîcmon / cneadzul] craiul // 15 Ardealului / zace / sunase // 16 Jîcmon / acestea înţelegînd Despot / *lipseşte* vodă / de sirgu] de grab // 17 apuce]ia şi / Ardealul / Ţării // 18 carei / despart / Ardealul / peste / Despot // 19 însănătoşat / *lipseşte* Jicmont / cneazul Ardealului / de sirgu]de grab // 21 Despot // 22 umblîndu // 23 oameni / striga / să le / acele // 24 aruncase / galben / *lipseşte* de aur / Iar / Despot // 25 cum că / Barnov // 26 aceste doao greotăţi / cu asupră]asupră-le / de-i]de / vreo // 27 pre aceia / mîinile / omoare, zicînd // 28 au fost]sînt / Alixandru / aţîţat // 29 cum că / răotăţile // 30 Despot / aşa // 31 aşăzat / acea // 32 pohta / acele / Această /*ad.marginal* Despot, 7071 A // 33 a] al /Despot /*lipseşte* pe urmă // 34 Despot /*lipseşte* vodă / sus]jos /Aşa /Bernov // 35 înţelegînd / părérili]pîrăle / pohtele / socoteala //

Dispot vodă, socotind că mai lesne iaste să facă orice decît să pătimască, sfătuindu-s<ă> şi cu alţii, s-au apucat că el va fi cel întîi pricinuitoriu şi deşteptătoriu acestui lucru.

Şi aşea, întîi pre Ioan Lucenie, episcopul ce-l adusése Dispot vodă f. 252v din Ţara Leşască şi-l făcusă episcop, l-au otrăvit Bîrnov,/ care acel Lucenie ştiia toate sfaturile lui Dispot vodă; şi l-au îngropat afară din tîrgu, unde-i dzic Meidianul den afar<ă>. Şi aşia, cu mare tăcére şi taină s-au apucat de celelelte.

Pre acea vréme Dispot vodă ş-au luat doamnă din Ţara Leşască, fata lui Martin Zborovschii, om ştiut pre acele vremi în Ţara Leşască, socotind că cu acea legătură va trage pre Laschii iar în dragoste. Iară ţara, vădzind pre Dispot vodă că ş-au luat doamnă de altă lége, şi mai tare urîră pre Dispot vodă. Şi făcînd Dispot vodă nunta cu fata lui Zborovschii, pus-au pe oamini atît, cît nu numai de tot omul să dea feliuri de bucate, ce şi pasări, vînat, péşte şi alte cheltuiali la bucate, care era cu mare lipsă şi nevoe bieţilor lăcuitori a ţărîi. Şi cu acéstea au adaos den dzi în dzi mai mare ură asupra sa Dispot vodă.

CÎND AU TRIMIS DISPOT VODĂ LA VIŞNOVEŢCHII PINTRU PACÉ.

Scrie Marţic Paşovschie, cronicariul leşăscu, că dacă au înţăles Dispot vodă de venirea lui Vişnoveţschii asupra lui, ştiind că despre f. 253 Laschii, de unde-i era toată nădéjdea, are scîrbă/ mare pintru ce nu-i întorsése cheltuiala, socoti că de acolo nu să va putea agiutori, înţălegînd că şi Laschii va să vie cu Vişnoveţchii asupra lui, s-au sfătuit ca să facă pace cu Vişnoveţchii. Şi neştiind nemică Dispot de vicleşugul boiarilor săi, au trimis soli la Vişnoveţchii de pace, giuruindu-i Dispot vodă lui Vişnoveţchii 1000 de cai şi mii de boi, numai să facă pace şi să se întoarcă înapoi. La care lucru întrebînd Vişnoveţchii sfat de <la> Pisaceţchii, poruşnicul său, din carele pintru sfatul mai apoi i-au vinit toată răutatea asupra capului lui Vişnoviţchii, că vrînd să facă pace Vişnoviţchii pri cuvîntul lui Dispot şi să să întoarcă înapoi, iară Pisaceţchii tot au îndemnat să margă, dzicînd că dacă l-au poftit boiarii şi ţara, mai bine să fie stăpînd decît altul. Şi aşia Vişnoveşchii, ascultînd sfatul lui Pisaceţchii, n-au făcut pace cu solii lui Dispot, ce s-au pornit spre ţară, unde mai apoi ş-au pus capul, pricum să va arăta mai gios la rîndul său.

---

1 Despot / socotindu // 2 pătimească // 3 pricinuitor / deşteptător // 4 aşa / Despot // 5 făcuse // 6 Lucinie / Despot /*lipseşte* vodă // 7 zic / Meidanul din afară / aşa / tăcere // 9 Despot // 11 Laschii / iară / Iar /*ad.marginal* Despot // 14 oameni // 15 ci // 16 a]ai / acestea // 17 din zi în zi / sa]lui /*lipseşte* Dispot vodă // 18-37 *după Ureche* // 18 Cîndu / Despot // 19 pentru // 20-21 dac-au înţeles Despot // 22 Laschi / nădejdea / pentru // 23 chieltuiala / ajutori // 24 înţelegînd / Laschi // 25 *lipseşte* nemică / Despot // 27 jurîndu-i / Despot /*după* Vişnoveţschii *ad.* să-i dea / mii // 28 *lipseşte* numai / întrebîndu // 29 de la / Pisaceţschii / poroşnic al său // 30 pentru / venit / răotatea // 31 Vişnoveţschii / *lipseşte* Vişnoviţchii / pre // 32 Despot / Pisaceţschii // 33 meragă / zicînd / daca / pohtit // 34 aşa Vişnoveţschii // 35 Pisaceţschii / Despot / ci // 36 precum / jos //

TRIMIS-AU DISPOT VODĂ SĂ FACĂ PACE CU LASCHII.

Vădzind Dispot vodă că despre Vişnoveţchii nemică nu foloséşte,/ f.253^v trimis-au iar la Laschii, cu multă rugăminte, să-ş<i> întoarcă scîrba despre dînsul şi să nu-l lasă la nevoia lui, ce să-i vie într-agiutor, ca să-l sprijeniască de vrăjmaşii săi şi ce va pofti, şi chieltuiala lui dintîi şi cea de apoi, tot îi va întoarce; încă şi alte daruri multe i-au adeverit.

Vădzind Laschii rugămintea lui Dispot, fiind şi Laschii atunce sosit la Nistru, în marginea ţărîi, au chemat pe toţ<i> poruşnicii săi şi au cetit cartea lui Dispot înainte<a> tuturor. Şi întribînd sfat de <la> dînşii, scoate-va pre Dispot den domnie, au sprejeni-l-va de vrăjmaşii săi, care înţălegînd acéstea cuvinte poruşnicii săi, vădzind că şi Vişnoveţchii nu i-au aşteptat pri cum le era tocmala, ce au întrat în ţară, au sfătuit pre Laschii să nu lasă la nevoe pre Dispot, de vréme ce mai înainte, cu agiutoriul lui l-au aşedzat la domnie, dzicînd că de va eşi Dispot vodă din domnie şi cheltuiala lui Laschii va fi perită; iară de va fi Dispot la domnie, tot iaste cu nădejde că să va întoarce cheltuiala lui Laschii. Care lucru luînd Laschii acest sfat au purces ca să apere pri Dispot şi au venit pîn-în ţărmurile Sirétiului cu 14.000 di oşti./

f.254 *CUM AU VICLENIT TOMŞA HAT<MANUL> PRE DISPOT VODĂ ŞI I-AU RĂSIPIT OASTEA.*

Scrie Belschii, cronicariul leşăscu, că atuncea înţălegînd Tomşa hat<manul> cum Vişnoveţchii au întrat în ţară, aflat-au vréme ca să vicleniască pre domnu-său, Dispot, şi au mersu de i-au spus de vinirea lui Vişnoveţchii şi cum au trecut şi tătarîi Nistrul şi pradă şi ardu.

Aşea dar, spă<i>mîntîndu-să Dispot vodă de acéste cuvinte au poftit Tomşa hat<manul> să-i dea lefeciii ce avea şi altă oaste agiutor, să iasă împrotiva tătarălor, dzicînd că de va putea opri tătari<i> să va întoarce de sirgu înapoi şi pre Vişnoveţchii pr<ea> îl va sprijeni. Că pîn-la acea vréme să va strîngi şi ţar<a> şi pre<a> lesne să vor curăţi de vrăjmaşii săi.

Iară Dispot vodă, măcar că-i dzicea mulţi şi mai ales Lupul sasul, pre carele îl adusése Dispot vodă, că era meşter de făcea bani, ştiind şi

---

1-24 *după Ureche* // 1 Despot / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 2 Văzind Despot / Vişnoveţschii / nimic // 3 să să întoarcă // 4 lase / ci / într-ajutor // 5 sprijinească / vrăjmaşîi /pohti / chieltuiala / *lipseşte* lui // 6 adeverit]făgăduit // 7 Văzînd Laschii / Despot / atuncea / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 8 ţării / chiemat / pre / porucinicii // 9 citit / Despot / întrebînd / de]de la // 10 Despot vodă / din / sprijini-l-va / *după* săi *ad* văzînd // 11 înţelegînd acestea / porucinicii /, văzînd // 12 Vişnoveţschii / precum / tocmeala / ci // 13 Laschii / nu-l lase pre Dispot la nevoia lui, de // 14 mai nainte / ajutorul / aşăzat / zicînd // 15 Despot / chieltuiala / Laschii / iar // 16 Despot / chieltuiala // 17 Laschi$^{1-2}$ / luîndu / *lipseşte* ca // 18 pre Dispot / Siretului / de oaste // 19 Despot // 20 risipit / *ad.marginal* Despotu, 7071 A // 21-30 *după Ureche* // 21 înţelegîndu // 22 Vişnoveţschii // 23 viclenească / *lipseşte* domnu-său / Despot / venirea // 24 tătarii // 25 Aşa / Despot / de]cu /aceste // 26 pohtit / dia lifecii / ajutor // 27 împotriva tătarilor, zicînd / tătarii // 27-30 *ad.marginal* dzicînd că de va putea... vrăjmaşii săi A // 28 de sirgu]de grab / prea lesne / sprijini // 29 Că pă la vréme ce să va strînge şi ţara şi să va curăţi prea lesne de // 31 Iar Despot / zicea // 32 Despot //

limbă moldoveniască bini, să să păzască de vicleşugul boiarilor, ce vădzind îmbunăturile boiarilor ce era giuraţ<i> într-un cuvînt asupra lui Dispot vodă, care sfătuia pri Dispot vodă să porniască parte mai multă di oşti împrotiva tătarălor, s-a înşălat Dispot vodă şi au pornit într-aleş<i> 350 călărime unguri şi 50 de sirbi cu cîteva mii de moldoveni şi era şi cîţ<i>va némţi pedestraşi şi povăţuitori de tunuri. f. 254v Această oaste toată o au dat-o în sama lui Ilie/ Torman şi a lui Ştefan Tomşii hat<manul>, carii era la un loc grăiţi cu ciialalţi asupra lui Dispot vodă.

CÎND AU PERIT NÉMŢII LUI DISPOT VODĂ

Dacă au luat Tomşa hat<manul> şi cu Toruman oastea la mîna lor au purces în gios şi au trecut Prutul pri la Frăşuliani şi au pus tabăra la sat la Săpoténi, în ţinutul Iaşilor. Ce nefiind nice un tătar, ce linişte, nice alt semnu de pradă, ce tăcére, toate în pace sta. Şi vădzind Tomşa şi cu ciia ce era viclenitori asupra lui Dispot vodă, cum ungurii şi sîrbii cugeta a fi lucrul într-alt chip, au răspunsu oaminii Tomşii că au făcut tătarîi meşterşug. Şi aşia Tomşa împreună cu Torman au orînduit pre unguri într-altă parte, vrînd să-i împarţă la un sat, aproape de Nistru, li-au poroncit să-ş<i> grijască caii şi pri dînşii şi să margă la acel sat. Iară sirbilor li-au însămnat de au mersu la alt sat, nu prea departe de celalalt, ca să găzduiască acolo. Şi aşia, noaptea, poroncéşte Tomşa şi Toruman de au aprinsu în sat o cas<ă>, care era sămnu, după ce vor f. 255 videa moldovénii acel sămnu/ să abată toţi în unguri şi în némţi. Şi aşea năvălind noaptea moldovénii, cu sabiile goale, în unguri şi în némţi, carii di la o vréme deşteptîndu-s<ă> şi apucîndu-s<ă> de războiu au perit mulţi şi din moldovéni; iar ungurii şi némţii au perit toţi. Că mai rămîind o samă s-au dat într-o grădină încungiurată cu şanţu şi de acolo cîteva ceasuri s-au apărat, pîn-ce-au poroncit Tomşa hat<manul> şi Torman de au îndreptat puşcile asupra lor şi acolo, pîn-la unul, s-au topit. Iară Uréche vor<nicul> scrie, aducînd pri Bilschii cronicarul leşăscu, că dacă au luat Tomşa hat<manul> nemţii şi altă oaste de la Dispot vodă, mărgînd asupra tătarălor, cum s-au pomenit mai sus, s-au sfătuit Tomşa împreună cu alţii în ce chip vor putea pleca to<ţi> ca să fie într-una cu dînşii asupra lui Dispot

---

1 moldovenească / bine / păzească / vicleşug // 2 ci văzîndu / juraţ // 3 Despot[1-2] / *lipseşte* vodă / pre / pornească // 4 de / împotriva / tătarilor / Despot // 5 într-ales / cărărimea / sîrbi // 6 nemţi // 7 o au dat / seama // 8 Tomşa / la un cuvînt tocmiţi cu ceilalţi // 9 Despot // 10-13 *după Ureche* // 10 Cîndu / nemţii / Despot // 11 Daca / Toroman / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 12 jos / pre / Frăsuléni // 13 Săpoteni / Ci[1-2] / nici / *ad.marginal* în ţinutul Iaşilor A // 14 nici / ci /Şi]Ci / văzînd // 15 ciia]cei / Despot // 16 lucru / oamenii / Tomşăi / făcut]fost // 17 tătarii / meşteşug / aşa / Ştefan Tomşa / împreună]şi // 19 şi le-au poruncit / pre / dînşîi / meargă // 20 Iar pre sîrbi i-au îndemnat să meargă // 21 celălalt / aşa / porunceşte // 22 şi cu Toroman / semnu // 23 vedea moldovenii / semnu / nemţi // 24 aşa năvălindu / moldovenii // 25 nemţi / care de la // 26 moldoveni / nemţii // 27 seamă / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 28 poruncit // 29 îndreptatu / puşcile]tunurile // 30-5 *după Ureche, ad. marginal* A // 30 Iar / scrie că / aducînd]adunînd // 31 pre Beltei / daca // 32 nemţii]nă A / Despot / mergîndu / tătarilor // 33 pomenit]zis / alţii]ceilalţi // 34 vor]ar / pleca to<ţi>]face să plece pre nemţi / întru una / *lipseşte* asupra A / Despot //

vodă. Ce ştiind că némţii pre unde slujăscu, tot cu dreptate sînt domn<ului> nu pre lesni îi vor pleca, ce au ţinut sfat şi trimisăr<ă> iscoadă pri<altă parte>, di n-au ştiut némţii asupra tătarălor şi pi urmă adusără véste că s-au întorsu tătarîi şi pintru bucurie dzisără boiarii să să veseliască toţi şi cinstiră pre némţi pîn<ă> i-au îmbătat şi peste noapte i-au ucis pri toţi. Aşijdirea niştc némţi cărora le poroncisă Tomşa să sloboadză focul în unguri şi în sîrbi şi ei nevrînd să asculte poronca, ştiindu-i tovarăşi, i-au tăiat pri toţi, făr<ă> numai unul, anumi Hristofor, cari au ascultat poronca şi au îndreptat tunurili asupra ungurilor, au rămas viu.

Iară o sam<ă> din sirbi, vădzind acea perire asupra lor, au dat înot peste Nistru şi au scăpat. Iară carii n-au vrut să fugă au perit toţi de moldoveni. De această perire a némţilor Marţie Paşovschie, cronicariul leşăscu, într-alt chip scrie. Că într-acia vréme rîdicîndu-s<ă>/ f. 255v Ianoş craiul ungurescu, cu multă oaste şi apropiindu-s<ă> la hraniţa Ardialului supt munţi, înţăles-au de aceasta boiarii Moldovii şi vrînd ca să împuţinédze oastea lui Dispot, fiind viclénі asupra lui, avură prilej de au sfătuit pre Dispot vodă ca să trimiţ<ă> oaste spre hraniţa unguriască, să fie de straj<ă>. Şi aşia au trimis Dispot vodă némţii săi şi cu o sam<ă> di moldoveni şi cu dînşii pre Tomşa hat<manul> şi pri Moţoc vor<nicul> şi pri alţii, carii, avînd viclenie ascunsă asupra domnu-său, s-au agiunsu cu oastea moldoveniască. Şi noaptea, dacă au adormit némţii, i-au împresurat moldovénii şi pri toţi i-au tăiat, neavînd némţii nice o grij<e> di oţélele lor.

După ce s-au lucrat acéstea, au purces Tomşa şi cu Toruman spre Suceav<ă> asupra lui Dispot vodă, care să afla în cetatea Sucévii. Însă Tomşa diodată au purces pre la cetăţi şi pre la tîrguri, pri unde era păzitori oamenii lui Dispot vodă. Şi întîi au lovit la Cetatea Niamţului, unde era păzitoriu Ioachim Prudenţie, silezianul, de niamul său născut din cetatea vestită ce să chiam<ă> Glogoviia, tovarăş în toate/ f. 256 norocirile lui Dispot vodă, carele nu s-au tîmplat atunce în cetate. Iară păzitorii, neştiind a fi vicleşug, au lăsat pre Tomşa în cetate, unde puţini némţi ce era în cetate, înontru, pre toţi i-au ucis Tomşa şi au luat cetatea pre sama sa. Iară Prudenţie, păzitoriul cetăţii, neştiind nemică şi avînd durére de cetate<a> luată de Tomşa, s-au dus la Suceav<ă> cu patru, cinci tovarăşi şi dînd năval<ă> acolo prin oastea

---

1 nemţii / *lipseşte* pre unde A / slujescu / *lipseşte* tot // 1-2 sînt cu dreptate domnilor şi nu // 2 prea lesne / ci / au ţinut]aflară // 2-3 trimiseră iscoade pe de altă parte // 3 de / nemţii / tătarilor / pe // 4 aduseră / tătarii / pentru / *lipseşte* bucurie A / ziseră // 5 veselească / nemţi // 6 pre / Aşijderea / nemţi / poruncise // 7 sloboază / nevrîndu // 8 porunca / tovaroşi / pre / fără // 9 care / tunurile // 10 au rămas viu]şi nici unul n-au rămas viu // 11 Iar / seamă / din]de / sîrbi / văzîndu // 12 Iar / carei // 13-24 *după Ureche* // 13 nemţilor // 14 întrecea // 16 Ardealului / înţeles-au / boerii Moldovei // 17 Despot / vicleni // 18 de sfătuise // 19 ungurească / *ad.marginal* Despot, 7071 A / aşa / Despot // 20 nemţii / seamă de // 21 pre / carei / avîndu // 22 domnului său / ajunsu / moldovenească // 23 daca / nemţii / moldovenii / pre // 24 nemţii / nici / de oţelite // 25 s-au]au / acestea / Torman // 26 Succava / lui]domnului / Despot / Sucévei // 27 deodată / pre // 28 oameni a lui / Despot / *lipseşte* la / Neamţului // 29 păzitor / Trudenţie / din neamul // 30 chiiamă // 31 nărocirile / Despot / care i s-au întîmplat / atuncea / Iar // 32 a fi]că iaste / pe // 33 nemţi / în lăuntru // 34 seama / Iar // 35 nimic // 36 Succava / 4,5 tovaroş<i> / dîndu //

ce era pregiur cetate, au scăpat întreg în cetate.

Tomşa hat<manul>, după ce au luat Cetatea Niamţului, nemică zăbăvind, au mersu la Suceav<ă> şi au început mai tare a strîngi cetatea Sucevii. Iară Dispot vodă, neputînd să iasă din cetate făţiş, cu năvală, s-au apucat de au întărit cetatea, să să poată apăra de după zidiurile cetăţii şi au pus de au slobodzit un tun ce era mai mare decît toate în cetate, dînd sămnu să să strîngă ai lui. Nu pierdusă încă nădéjdea de agiutor Dispot vodă, că avea nădejde în socru-său Zvorovschii că va aşădza cu Laschii de-i va veni agiutor. Aşijdirea şi [f. 256v] de la Anton Săcuiul/ şi Zae nădejduia de agiutor, socotind că să va putea apăra din cetate pîn-îi va nemeri agiutoriul care s-au dzis. Avea cu sine Dispot vodă sluj<i>tori de triab<ă> în cetate 1256, din care mai mulţi era unguri. Şi era pe călărime mai mare Martin Farcaş, iară pe pedestrime Pătru Divoe, pre carele l-au fost lăsat Anton povăţuitoriu, pricum s-au mai arătat mai sus. Iară 300 de pedestraşi unguri ce era, aciia asculta de Thoma Călăbanian, Ştefan Horvat şi de Grigorie Gherontoiu. Iară celelalte polcuri era de multe niamuri: vloşi, némţi, greci, léşi, turci era adunaţi, însă şi puţini moldovéni amestecaţi.

Dispot vodă, rămîind la mare închisoari şi vădzindu-s<ă> făr<ă> véste cuprinsu de nenorocire şi di ciia carii oarecînd era supt mila lui Dispot vodă, carii să părea atuncea priimitori lui Dispot vodă, fiind meşteri a multe lucruri, din carii era mulţi vloşi sau itali, sau némţi, i-au fost rădicat şi pe aciia, ciia ce era asupra lui Dispot vodă giuraţi, atîta [f. 257] cît nice mueri, nice copiî n-au lăsat vii./ Întru această amestecătură pre Gheorghie Reveles, născut la Beci, de care am pomenit mai sus, carele strîngea haraciul în părţili de gios, spre Dunăre, neştiind nemică de rocoşituri asupra lui Dispot vodă, l-au prinsu oastea Tomşii, pre carele l-au trimis Tomşa la cetatea Niamţului la închisoare.

Iară Tomşa hat<manul>, împreună cu alţi boiari ai lui, după ce au sosit la Suceav<ă>, începură şi mai tare a bate cetatea. Şi au orînduit Tomşa patru tunuri de bătea în poarta cetăţii, ca sfărmînd poarta să poată da năvală la cetate. Ce fiind moldovénii noştri neştiutori rîndul, puţină stricăciune făcea. Ce eşiia cetăţénii de le da năvală şi îi pingea atîta cît de la o vréme îmbla pri ascunsu din cetate afar<ă> eşind de aducea hrană în cetate. Iară într-una de dzile, cu voia lui Dispot vodă, sfătuindu-s<ă> polcovnicii ce era în cetate cu Pătru Divoe, au făcut

---

1 împrejurul cetăţii // 2 hatmanul / Neamţului / nimic // 3 zăbovindu / Suceava / strînge // 4 Sucévei / Iar Despot / neputîndu /*ad.marginal* Despot, 7071 A // 6 zidurile / slobozit // 7 semnul pierduse / *lipseşte* încă // 8 nădejdea / ajutor / Despot // 9 ajutor / Aşijderea / *ad.marginal* de la A // 10 Zaie / nădăjduia / ajutor // 11 nemeri]veni / ajutorul / zis // 12 *lipseşte* Dispot vodă / treabă / carei // 13 iar // 14 care /Anton Săcuiul // 15 povăţuitor, cum arată mai sus / Iar // 16 aceia / a asculta / Călăbănian // 17 Ghirondoi / Iar célelalte toate / neamuri / nemţi // 18 *lipseşte* însă // 19 Despot / văzîndu-să // 20 veste / *ad.marginal* Despot, 7071 A / coprinsu / de ceia ce oarecînd // 21 *lipseşte* Dispot vodă[1] / care / atunci Despot // 22 carei / nemţi // 23 aceia / *lipseşte* ciia / Despot / juraţi / atît // 24 nici[1-2] // 25 Beciu // 26 părţile / jos / nimic // 27 rocoşituri]răzvrătirile / *lipseşte* asupra / Despot // 27-28 Tomşăi şi l-au trimis la Tomşa // 28 Neamţului / *după* închisoare *ad.* Domniia lui Ştefan Tomşa N // 29 Iar // 30 Suceava / *ad.ulterior* a bate/ a bate şi mai tare // 31 sfărîmînd // 32 Ci / moldovenii / *lipseşte* noştri // 33 Ce]Că / cetăţenii / şi-i împingea // 34 umbla / pe / afară // 35 Iar / întru una / zile / *după* lui *ad.* Dumnezeu / Despot / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 36 sfătuindu-să cu //

mare năvală din cetate cu 400 di oamini asupra celora ce era orînduiţi de Tomşa de bătea cetatea. Şi acéia năvală au făcut cît au apucat aceli [f. 257^v] 4 tunuri a Tomşii/ şi cu mînule le trăgea în cetate. Făcut-au năvală din oastea Tomşii să nu las<e> tunurile să li tragă în cetate. Şi nevrînd să li dea oşténii lui Dispot, stătut-au un războiu mare între dînşii. Ce de la o vréme aruncînd din cetate némţii lui Dispot vodă cumbarali de mînă şi din sinéţă, cum dau némţii foc, au căutat oaminilor Tomşii a lăsa tunurile şi s-au întorsu biruiţ<i>. Iară tunurile li-au luat cétăţénii. Perit-au (precum scrie Istvanfie, măcar că poate să laudi mai mult pri ai săi), cu cei răniţi, din oastea Tomşii la 200 di oamini. Şi cu aciia au perit atunce şi Toruman, cel întîi rocoşitoriu asupra domnului său, lui Dispot vodă (ş-au luat acolo plata). Iară din oamenii lui Dispot vodă 6 au perit de suliţ<ă> şi pri atîţea răniţi.

Atuncea Tomşa, vădzind moali lucruri de dobîndit cetatea cu ai săi, s-au sfătuit cu boiarii să trimiţ<ă> soli la Ioan Jicmont, cneadzul de Ardial, cerşind într-agiutor oşti asupra lui Dispot vodă, ştiind pre [f. 258] Ioan Jicmont nepriiaten şi învrăjbit lui Dispot vodă/. Ce într-acea dzi sosiră veşti la Tomşa de la margine precum Dimitraşco Vişnoveţchii (ori chiemat de lăcuitorii ţărîi, ori de o sam<ă> de boiari de ţară îndemnat, ori de Laschii aţiţat) au sosit cu oştile la marginea ţărîi, viind cu acela gînd ca să apuce domniia, vădzind netocmal<a> între Dispot vodă şi între Tomşa.

Părăsit-au Tomşa de a mai bate cetatea şi s-au mutat cu tabăra de céia parte de Sirétiu. Iară Vişnoveţchii cu oastea sa s-au aşădzat în locul unde stătus<e> Tomşa şi bătea cetatea Sucévii. Iară Dispot vodă, vădzind în locul unui vrăjmaş, altul sosit şi încungiurat de dînsul, la mai mare grij<e> au stătut. Şi au aşădzat tabăra supt cetatea Sucévii Piasoţchii, omul lui Laschii, ce era cu Vişnoveţchii, de care am pomenit mai sus că era lăsat de Laschii în cetatea Hotinului.

Pre acestea Piasoţchii l-au trimis Vişnoveţchii sol la Dispot vodă în cetate, cu acéste poncturi: de va da Dispot vodă 25.000 galbini de aur lui Vişnoveţchii pintru cheltuiala ce-au făcuit cu oastea sa şi de să va/ [f. 258^v] apuca de tot anul să-i dea cîte 12.000 galbini de aur să nu triacă de vrémea însămnată, îl va scoate din primejdie.

Priimit-au cu mare bucurie acéste legături Dispot vodă şi au mulţămit lui Vişnoveţchii. Şi dăruind bine Dispot vodă pre Piasoţchii

---

1 cu patru sute de oameni // 2 Şi la acea năvală / *lipseşte* au făcut cît / acele // 3 a]ale / mîinile / le]lă // 4 din / şi din / le // 5 le / Despot / dînşii // 6 aruncîndu / nemţii / Despot / cumbarale / de]den // 7 sinéţe / nemţii / oamenilor // 8 iar / le-au / cetăţenii // 9 laude / pre // 10 de oameni / aceia // 11 atuncea / rocoşitoriu]răzvrătitor // 12 *lipseşte* lui Dispot vodă / şi ş-au / Iar / *lipseşte* din / *ad.marginal* Despot, 7071 A / Despot // 13 suliţă / pre / *ad.marginal* au perit A // 14 văzînd moi lucrurile de a dobîndi // 15 trimiţă / Jîcmon / cneazul // 16 Ardeal / cerşind într-ajutor / Despot / ştiindu // 17 Jîcmon / lui]cu / Despot / *lipseşte* Ce / zi // 18 Dumitraşco // 19 ţării / seamă // 20 Laschii / ţării // 21 văzînd / netocmeală / Despot // 22 şi între]cu // 24 ceia / Siret / Iar / Vişnoveţschii / aşăzat // 25 stătuse / Sucévei / Iar Despot / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 26 văzînd // 27 au stătut]au fost / aşăzat / Sucévei // 28 Laţschii / Vişnoveţschii // 29 Laţchii // 30 acest / Piasovschii / Despot // 31 aceste pocturi / Despot / de galbeni // 32 Vişnoveţschii pentru cheltuiala / cu oştile sale // 33 apuca să dea de tot anul cîte /de galbeni /treacă // 34 vremea însemnată // 35 Despot vodă aceste legături şi // 36 mulţumit / Vişnoveţschii / Despot / pe Peasovschii / *ad.marginal* Despotu, 7071 A //

s-au întorsu în tabăra lui Vişnoveţchii. Iară întru acéiaş<i> dzi au nemerit o sam<ă> de boiari a ţărîi soli la Vişnoveţchii, în tabără, carii au arătat şi au adus cărţi de pre la toţi boiarii şi de la ţară lui Vişnoveţchii şi cu mare şi întărită credinţă, pricum ei împreun<ă> cu toată ţara îl priimăscu şi-l poftescu pre Vişnoveţchii să le fie domnu şi cum că pre Tomşa otcîrmuitoriu l-au făcut domniei pîn-să va alége alt domnu şi pîn-să va sfîrşi bătaia cetăţii, lăudînd pre Vişnoveţchii pintru lucrurile lui ştiute la toată lumea, ce au isprăvit asupra moscalilor şi a tătarălor şi fiind şi niam mare.

Aşeadar, arătînd boiarii lui Vişnoveţchii aceli cuvinte amăgite şi viclene asupra lui, iară Vişnoveţchii fiind amăgit de viclénie şi dulci
f. 259 budze a celor boiari soli/ de ţară şi trufindu-s<ă> cu adeverinţa domniei ţărîi, îndată au trimis cărţi în cetatea Sucévii la Dispot vodă, făcîndu-i ştire de vrăjmăşie şi cum nu priiméşte nice un aşădzămîntu cu Dispot vodă (vedea-vei, nebune liavule, la cei ai venit şi ce priimeşti).

Fost-au eşit o sam<ă> de unguri din cetate pintru hrana ştiind céle ce priimisă şi aşădzasă Vişnoveţchii cu Dispot vodă înainte, prin Piasoţchii. Pre acei unguri au poroncit Vişnoveţchii de i-au ucis. Unii închidzîndu-să într-o cas<ă> în tîrgu, poroncisă şi pe aciia să-i dobîndiască. Ce au eşit o sam<ă> de unguri din cetate de au dat agiutor celor închişi, cu mare moarte în léşi.

Iară după acéstea Vişnoveţchii nesocotindu-s<ă> a fi amăgit de boiarii ţărîi, au orînduit 500 de căzaci cu léşi amestecaţi, pe pofta boiarilor, să trimiţ<ă> cu dînşii să aducă capul Tomşii (uită-te la meşterşug) să-l închine lui Vişnoveţchii. Iară acei 500 de oşténi, după ce au trecut podul Sirétiu, fiind oastea Tomşii supusă acolo, la acel loc, şi căzacii cu léşii neştiind nemică de oastea ţărîi ce era supusă/
f. 259v i-au lovit acolo moldovénii cu Tomşa, cît n-au scăpat nice unul. Iară Vişnoveţchii, neştiind nemică de perirea oamenilor săi, au fostu eşit în carîtă, că era can bolnav, cu puţini oamini în tîmpinarea oamenilor săi, socotindu-s<ă> acum domnu ţărîi. Iară după ce au oblicit de perirea oamenilor săi, atuncea s-au vădzut amăgit şi viclenit de Tomşa şi de boiari. Ce măcar că deodată nu s-au spăriiat liavul, ce au încungiurat tabăra cu cară, iară cu călărimea au eşit la războiu. care s-au tîmplat aceasta la pod la Vercicani, în ţinutul <loc gol>. Şi fiind bolnav Vişnoveţchii au dat tocmala oştilor sale în sama lui Piasoţchii.

---

1 tabără la Vişnoveţschii / Iar într-acea zi // 2 seamă / ai ţării / Vişnoveţschii / carei // 3 dupre // 4 Vişnoveţschii / precum / împreună // 5 priimescu / pohtescu / *lipseşte* pre Vişnoveţschii // 6 *lipseşte* pre / l-au făcut otcîrmuitor / alege // 7 Vişnoveţschii / pentru // 8 muscalilor // 9 tătarilor / neam // 10 Aşadar arătîndu / acela // 11 iar / Vişnoveţschii să amăgi // 12 buze ale acelor // 13 ţării / Despot // 14 nici / aşăzămînt // 15 Dispot vodă]dînsul / leafule // 16 *lipseşte* eşit / seamă / pentru / *ad.marinal* Despot, 7071 A // 17 priimise / aşăzase / Despot // 18 Peasovschii / poruncit / Vişnoveţschii // 19 închizîndu-să / porunci / aceia // 20 dobîndească / Ci / seamă / ajutor // 22 Iar / acestea / Vişnoveţschii // 23 ţării / rînduit / cazaci / pohta // 24 dînşii / Tomşii // 25 meşteşug / Vişnoveţschii / Iar / oşteni // 26 Siret // 27 cazacii / nimic / ţării // 28 moldoveni / nice]nimeni, măcar // 29 Iar Vişnoveţschii / *ad.marginal* Vişnoveschii, 7071 A / nimic / săi]lui // 30 oameni întru întîmpinarea // 31 ţării / Iar // 32 oblicit]înţeles / atunce au cunoscut că au fost amăgit // 33 Ci / speriiat leavul, ci // 34 iar // 35 întîmplat // 36 Vişnoveţschii / tocmeala / seama / Piasovschii //

Datu-ş-au războiu léşii cu moldovénii şi deodată înfrînseră léşii iară pe urmă Tomşa, de altă parte lovind pre léşi i-au înfrînt şi au prinsu vii şi pre Vişnoveţchii şi pre Piasoţchii. Pre aceşti doi i-au şi pornit Tomşa la Ţarigrad, la Împărăţie. Însă prinsoarea lui Vişnoveţchii aşea s-au tîmplat: fiind bolnav Vişnoveţchii, precum s-au pomenit, neputînd fugi mai departe, au întrat într-o căpiţă de fîn la un f. 260 sat la Botăşiani, în ţinutul/ Dorohoiului. Şi tîmplîndu-s<ă> de au mersu un préot la fîn, să încarce fîn în car (cu greu şi anevoe să tréce primejdiia omului; ce-i să petriacă, nice cum nu poate să triacă), au aflat pre Vişnoveţchii ascunsu în căpiţ<ă> şi l-au dus la Tomşa de l-au închinat. Şi aşea cum s-au pomenit mai sus, l-au trimis la Împărăţie de l-au închinat împreun<ă> cu Piasoţchii.

DE MOARTEA LUI VIŞNOVEŢCHII.

Ducînd oamenii Tomşii pre Vişnoveţchii şi pre Piasoţchii la Împărăţie s-au tîmpinat cu oamenii lui Alexandru vodă Lăpuşnianul şi luîndu-i de la dînşii i-au dus la Alexandru vodă şi i-au închinat Alexandru vodă la Împărăţie, dzicînd că ţara poftéşte domnu pre dînsul şi în nădéjdea lui au făcut slujbă împăratului; şi dzic să fi făgăduit lui Alexandru vodă iarăş<i> domniia Moldovii. Iară pre Vişnoveţchii şi pre Piasoţchii au poroncit împăratul de i-au pus de vii în cîrlige despre Galata; şi în cîrlige au trăit vii pîn-a triia dzi, cu multe sudălmi şi ocări spre Mehmet. Iară turcii ca într-o proaşcă săgeta într-înşii, de i-au împlut de săgeţi. Şi aşa ş-au sfîrţit Vişnoveţchii şi Piasoţchii viaţa./

f. 260v Ar fi putut Dispot vodă, la gîlceava Tomşii cu Vişnoveţchii eşi den cetatea Sucevii, să să fie dus cu cîţ<i> oamini avea pre lîngă sine la cetatea Hotinului, sau alt loc, mai făr<ă> grij<ê>, precum mulţi îl sfătuia de cei din cetate. Ce din vina şi sfatul lui Dionisie Aval, doftorul, l-au împiedicat, sfătuindu-l să nu bage în sam<ă> pre moldovéni, ce să şadză acolo în cetate.

Iară din Ardial să pornisă 1000 de călăreţi şi pre atîţe pedestraşi de la Ioan Jicmont, domnul de Ardial cu Ladislav Radac, om cu véste de războae, într-agiutor Tomşii. Acesta Radac au potolit pre săcui, carii să rădicas<ă> la Ardial asupra lui Ioan Jicmont. Iară Tomşa, oblicind

---

1 moldovenii / *după* léşii *ad.* pe moldoveni // 2 iar / pe / de altă parte lovind Tomşa // 3 pe[1-2] / Vişnoveţschii / Piasoţschii // 5 Vişnoveţschii / aşa / întîmplat / *lipseşte* Vişnoveţchii[2] / precum s-au pomenit]cum s-au zis mai sus // 6 căpiţă]copită // 7 Botoşani / întîmplîndu-să // 8 preot cu carul la fîn să-l încarce / scriu istoricii zicînd că cu greu / trece // 9 ce-i]ce-i iaste / petreacă / *lipseşte* nice cum nu poate să triacă // 10 Vinoveţschii / căpiţ<ă>]copită // 11 aşa / pomenit] zis // 13 *lipseşte* N / *după* Vişnoveţschii *ad.* 7071 // 14 Tomşîi / Vişnoveţschii / Piasoţschii /*ad. marginal* Vişnoveţchii A // 15 întîmplat / Alixandru / Lepuşneanul // 16 dînşîi / Alixandru / şi Alixandru vodă i-au închinat la // 17 zicînd / pohteşte // 18 nădejdea / zic să-i fie // 19 Alixandru / domniia Moldovei iarăş / Iar / Vişnoveţschii // 20 Piasoţschii / poruncit / şi aşa // 21 treia zi // 22 Iar // 23 umplut / sfîrşît viiaţa Vişnoveţschii şi cu Piasoţschii // 24 Despot / din // 25 Suceavei / oameni / pe // 26 fără de grijă // 26-27 mulţi din cei din cetate îl sfătuia // 27 Ci / şi din sfatul // 28 seamă // 29 moldoveni / ci / şază // 30 Iar / Ardeal / pornise / pre atîţe]1000 / pedestrime // 31 Jîcmon / de]din / Ardeal / om vestit // 32 într-ajutor / Acest / carei // 33 rădicase / Ardeal / Jîcmon / Iar / oblicind]înţelegînd //

de aceasta oaste trimisă de Jicmont la Ladislav Radac, li-au eşit înainte şi cu mare cinste şi bucurie i-au priimit în tabăra sa.

CÎND AU MERSU TOMŞA ASUPRA LUI DISPOT VODĂ LA SUCEAV<Ă>.

După izbîndă cu năroc ce-au bătut Tomşa pre Dumitraşco Vişnoveţchii, au mers la Suceav<ă>. Şi strîngînd ţara, au încungiurat cetatea Sucevii, unde era închis Dispot vodă şi de iznoav<ă> au f. 261 apropiiat puşcile şi au început a bate cetatea./ Iară Dispot vodă, şi cei cu dînsul închişi, măcar că auzis<ă> de vinirea acei oşti de la Jicmont, cniadzul de Ardial, cu Ladislav Radac într-agiutor Tomşii, dar tot nu pierdea nedéjdea şi acmu să plinise 3 luni închisoarea lor în cetate şi fiind sosiţi la mare strînsoare şi lipsă de zaharele s-au sfătuit să dea năvală din cetate în tabăra Tomşii.

Şi aşea, în dzua svîntului evanghelist Luca, în care Grigorie, Ghirontie şi Martin cu pedestrimea eşind din cetate au dat năvală asupra ungurilor şi a moldovénilor, stătut-au un războiu mare între dînşii, cu multă vărsare de singe despre îmbe părţile. Perit-au într-acel războiu Bernov de suliţă şi Grigorie Venţie, om blăstămat, din capetele lui Dispot vodă, Delagheţii, care de multe ori sfătuia pre Dispot vodă să omoară pre acei vicléni ai săi, cu şagă.

Iară cu sfatul lui Ladislav Radac, după ce mai apropiiară tunurile mai supt cetate, făcînd şanţuri şi meterédză, începură a face ungurii f. 261v cei den afar<ă> cu cei din lontru/ pre furiş voroav<ă> şi făgăduindu-le ceşti den afar<ă>, de la Radac, léfe bune şi slobodzenie la moşiia lor, începură cei din cetate a să pleca spre alte lucruri noao să facă. Vădzut-au pre oarecare din cetate că grăia de pre zidiu cu alţii de a Tomşii, pre care ducîndu-l la Dispot vodă şi spuindu-l cum l-au vădzut grăind de pre zid cu cei den afară, şi întrebîndu-l ce ar fi vorbit, n-au vrut deplin să spue; şi au pus Dispot vodă de l-au omorît.

Întru acéia vréme multă gîlceavă şi hriamăt să audziia din cetate, den lontru. Că prepuindu-ş<i> Dispot vodă pre Pătru Divoc polcovnicul că ar fi viclian, vrea să-l omoară, care mai nainte era în mare credinţă la Dispot vodă. Iară slujitorii, vădzind că se face năpastă polcovnicului, mare zarvă făcură şi întîi să ispitiia să omoare pre Dispot vodă. Apoi să sfătuiră că-ş<i> vor face nume cum nu pintru căpitanul l-au omorît, ce au viclenit pre domnul său şi s-au lăcomit de

---

1 această / Jîcmon / la]cu / le-au // 2 *lipseşte* şi[1] / şi cu // 3 *lipseşte* N / Cîndu / Despot // 4 Suceava / *ad. marginal* Despot, 7071 A // 5 noroc / Dumitraş Vişnoveţschii // 6 Suceava // 7 Sucévii / Despot // 8 puşcile]tunurile / Iar Despot // 9 cu]împreună cu / dînsu / auzise / venirea / Jîcmon // 10 cneazul Ardealului / într-ajutor // 11 nădejdea / acum / împlinise trei // 12 zaharea // 14 aşa / zioa sfîntului // 15 Ghirondie // 16 moldovenilor / mare]tare // 17 dînşii / sînge / îmbe]amîndoao // 18 blestemat // 19 capetile / Despot // 20 Despot / omoare / vicleni / şagă]glumă // 21 Iar / Radac Ladislav // 22 meteréze // 23 dinn afară / lăuntru / voroavă // 24 dinn afară /leafă bună / slobozenie // 25 Văzut-au // 26-28 dupe zid cu cei dinn afară şi întrebîndu-l // 26 *ad. marginal* Despot, 7071 A // 29 Despot // 30 acea vreme / hreamăt / auziia // 31 din lăuntru / Despot // 32 viclean / omoare // 33 Despot / Iar / văzînd // 34 ispitea // 35 Despot / cum că / pentru // 36 căpitanul]polcovnicul / ci / său]lor //

au luat bani de la Tomşa. Şi aşia rupsără sfat, ca să trimiţ<ă> la Tomşea şi de le va giura Tomşa că vor fi slobodzi, ei vor deşchidé cetatea şi să f. 262 hălăduiască şi ei de nume şi de viclenie să să curăţască./ Oblicisă Dispot vodă acéstea şi diodată i-au potolit cu bani. După ce i s-au părut lui Dispot vodă că au aşădzat acea gîlceavă, iară Ladislav Radac trimite pre taină la Pătru Divoe de au aşădzat cu dînsul să închine cetatea. Iară Dispot vodă, oblicind aceasta, pre taină au pus într-o cas<ă> de au omorît pe Pătru Divoe, după a căruia moarte făţiş strîga oştenii lui Dispot că vor închina cetatea.

Iară Farcaş ce era mai mare pre călărime şi căpitanii carii nu fusése la acéli gîlcevi au stătut între dînşii să-i poată potoli, pre unii cu rău, pre alţii cu rugăminte şi ales pe pedestrime, carii era mai mulţi decît ciialalţi ce gîlceviia mai tare; ce nemică n-au putut folosi. Începusă acum toţi a sfătui pre Dispot vodă să agiungă la Tomşa cu legături de pace, să-ş<i> poată scuti viaţa. Ce nevrînd Dispot vodă să se pléce, au început cu multă plecăciuni a să ruga a lor săi să nu-l lasă, fiind aproape agiutoriul cari-i vine; că să suna în cetate precum s-au împăcat Laschii cu Zborovschii, socrul lui Dispot vodă şi îi vine cu 4000 de f. 262ᵛ léşi. Ce nemică n-au putut folosi Despot vodă, că pedestrimea/ ce era în lontru începus<ă> a destupa încuietorile porţilor, care era astupate cu lut şi cu piatră, şi au deşchis porţile. Acolo fiind o bute mare plină de piiatră şi răsturnîndu-să, au cădzut asupra lui Martin, din tîmplare, şi l-au omorît. Acest Martin era dintr-un tîrguşor din Ţara Unguriască, ce să chiam<ă> Sfîntul Gotardu.

DE MOARTEA LUI DISPOT VODĂ ERETICUL.

Vădzind Dispot vodă că au rămas viclenit de toţi boiarii şi l-au părăsit toţi slujitorii şi ţara s-au ridicat asupra lui şi agiutoriu de unde avea nădéjde, de la priiatinul său, de la Laschii, nu-i vine şi vădzindu-ş<i> perirea sosită asupră-ş<i>, au scos o cunună de aur, scumpă, ce avea, neavînd altă cu ce mulţămi a o samă de némţi şi unguri ce i-au slujit cu dreptate, li-au împărţit acia cunună lor. Îmbrăcatu-s-au Dispot vodă cu haine ce avea mai scumpe domneşti şi pre cal cu podoabe îmbrăcat şi cu alai după orînduiala domniască au eşit din cetate afară, f. 263 mai sus de/ Suceavă, la Réni, unde era ţara adunată.

Venitu-i-au înainte poroncă lui Dispot vodă de la Tomşa de au

---

1 aşa rupseră / Tomşa // 2 dă le va jura / slobozi / deşchide // 3 curăţească / oblicisă] Înţelegînd // 4 Despot / acesta / deodată // 4-5 Deci după acea gîlceavă i s-au părut lui Despot vodă că s-au aşăzat, iar / *ad. marginal* Despot, 7032 A // 6 pe / aşăzat // 7 Iar Despot / oblicind]înţelegîndu // 9 striga oştenii / Despot vodă // 10 Iar / carei // 11 acele / dînşii // 12 cu bune şi cu rugăminte / pă / carei // 13 ceilalţi / ci nimic / Începuse // 14 pe Despot / ajungă // 15 viiaţa / Ci / Despot // 16 multe plecăciuni / lase // 17 ajutoriul / care-i // 18 Despot / şi-i vine // 19 Ci nimic / Despot // 20 lăuntru / începuse / dăstupa încuitorile // 21 lut]pămînt / piiatră // 22 pietri / căzut / întîmplare // 23 tîrgşor / Ungurească // 25 *lipseşte* N / Despot / ereticul / *ad. marginal* Despot, 7072 A // 26 Văzînd Despot// 27 rădicat / ajutor // 28 nădejde / priiatenul / *lipseşte* de la [2] / văzîndu-şi // 30 alt / mulţumi / *lipseşte* a / seamă / nemţi // 31 li-au]au / acea / Despot / *ad. marginal* Dispot vodă A // 33 alaiu / domnească // 34 Suceava // 35 Vinitu-i-au / poruncă / Despot //

descălecat de pre cal şi au mersu pe gios Dispot vodă la Tomşa. Şi stînd înaintea Tomşii şi în vedérea tuturor, l-au mustrat Tomşa cu multe cuvinte, aducîndu-i aminte de multe lucruri făr<ă> cale şi fără de lége ce făcea. Că nu numai ţara au pustiit, ce şi beséricile au prădat şi ş-au rîs de lége. Şi după multă mustrate l-au lovit Tomşa cu buzduganul pre Dispot vodă de multe ori, pîn-au cădzut Dispot la pămînt. Şi acolo i-au tăiat un tătar capul, măcar că şi gloatele ce sta acolo să lăsa asupra lui de-l loviia. Omorît-au acolo şi pre Ioachim Prudenţie; iară pri Dispot vodă, după ce l-au omorît, despoindu-i de piiale capul, l-au umplut cu paie şi l-au trimes la Ţarigrad la Împărăţie. Într-acesta chip s-a tîmplat sfîrşitul lui Dispot vodă. Era Dispot vodă de vîrsta de 40 ani şi au domnit numai 2./

f. 263ᵛ *7072, 1564. DOMN 28. DOMNIE 29. ŞTEFAN TOMŞA VODĂ AL 8<-LEA>.*

După moartea lui Dispot vodă, acolo în tabăr<ă> să sfătuiră boiarii, şi mai ales Moţoc şi Stroici, şi aliasără pre Tomşa hat<manul> f. 264 carele/ era otcîrmuitoriu domniei şi cu toţii l-au rădicat domnu şi i-au pus numele Ştefan Tomşa vodă, măcar că dzic făr<ă> voia lui să-i fie fost domniia ţării.

Iară atunce, întru acea vréme , după peirea lui Dispot vodă şi dacă rădicas<ă> domnu pre Ştefan Tomşa, iată veni véste că au sosit şi Albreht Laschii, voevoda Siraschii la ţărmurile Sirétiului, carele veniia într-agiutor lui Dispot vodă cu 14.000 de oşténi. Ce nemică nu i-au folosit. Că după firea léşilor, gătindu-să cu greu, pîn-a sosi Laschii să dea agiutor lui Dispot vodă, iară Tomşa înşălas<ă> şi omorîsă pre Dispot vodă. Înţălegînd Tomşa vodă de venirea lui Laschii, au trimis pre căpitanul de némţi de pedeştri, carele era la Dispot vodă, tăindu-i nasul şi urechile şi dezbrăcîndu-l di haine l-au trimis la Laschii să-i spue că au perit Dispot vodă şi de va avea să paţă Laschii cum au păţit Vişnoveţchii, să vie, cum au purces, că aşea va păţi şi el şi oaminii lui. f. 264ᵛ Acéstea spuindu-i niamţul lui Laschii, au întrebat sfat/ de rotmistri şi de poruşnicii săi. Ce toţii i-au dzis că de vréme ce pentru cela ce a-i purces au perit, adecă Dispot Vodă şi cheltuiala lui Laschii au perit, n-avea ce îmbla, sau ce căuta, ce să ne întoarcem înapoi. Însă nu-ş<i>

---

1 dăscălecat / *ad. marginal* Despot, 7072 A / dupe cal / jos / Despot // 2 stîndu / Tomşăi / vederea // 4 făr-lége / făcea]avea / ci / biséricile // 5 dă lege // 6 Despot / căzut jos / *lipseşte* Dispot [2] // 8 acolea // 9 iar pre Despot / despuindu-i capul de piiale // 11 într-acest chip / întîmplat / Despot [1-2] // 12 *lipseşte* de vîrsta lui de ani 40 / au domnit aproape de 3 ani N // 13 *lipseşte* N / *lipseşte* 7072... domnie 29 / Ştefan vodă Tomşa al <-lea> 1564 / *ad. marginal* Ştefan A // 15 Despot // 15-19 *după Ureche* // 16 aleaseră // 17 otcîrmuitor // 18 zic că // 19 ţării // 20 Iar atunci într-acea / perirea / Despot / *lipseşte* dacă // 21 rădicase / Ştefan vodă Tomşa /vestea / sosit]venit // 22 Siraschiei / care venea într-ajutor // 23 Despot / oşteni / Ci / nimic // 25 ajutor / Despot / iar Tomşa îl şi omorîse // 26 *lipseşte* pre Dispot vodă / Deci înţelegîndu / *ad. marginal* Ştefan Tomşa, 1564 A // 27 nemţi / Despot // 28 de // 29 Despot / avea]vrea / şi Laschii // 30 cum au purces că-l aşteaptă şi nu numai el va păţi, ci şi oamenii lui // 31 Acestea / neamţul / rohmistri // 32 porucinicii / Ci / zis // 33 *lipseşte* adecă Dispot... au perit // 34 umbla / sau]nici / ci //

putea alége calea pre unde să vor întoarce, avînd grij<e> de vicleşug. Pre la Codrul Cozminului se temea de ţărani; că dacă vor înţălegi că mărgu pri acolo, să nu săciuiască pădurea, ştiind patima lui Albriht craiul. Scrie Gvagnii istoricul că mai mulţi sfătuia pre Laschii să se întoarne pre la Codrul Cozminului şi au aflat să trimiţ<ă> Laschii 200 de raitari într-ales să nu lasă ţăranii să săciuiască pădurea, ce să apere pîn<ă> va venii Laschii. Şi aşea s-au pornit Laschii cu oastea sa spre Codrul Cozminului. Şi apropiindu-s<ă> de Codru, s-au audzit dînd din sinéţă raitarii lui Laschii, carii aflas<ă> pre ţărani tăind pădurea şi slobodzis<ă> în ţărani sinéţăle să-i împiiadece de acel lucru şi spăriindu-s<ă> ţăranii au trecut Laschii.

Iară Tomşa cu 12.000 de oaste veniia să apuce pre léşi netrecuţi şi trimisése înainte de trecătoare Tomşa să-i poată gîmba undeva pre léşi f. 265 şi podurile la trecătoare/ le strîca. Gonitu-i-au Tomşa pre léşi şi pre Laschii pîn<ă> mai sus de Sneatin. Şi, neputîndu-le strîca nemică léşilor, s-au întorsu Tomşa şi au aprinsu la întorsu Sneatinul. Şi aşia s-au întorsu Laschii făr<ă> nice o dobîndă.

RĂZBOIUL TOMŞII VODĂ CU PĂTRU VODĂ SIN MIRCII VODĂ, DOMNUL MUNTENESCU.

Pre aceli vremi Pătru vodă, domnul muntenescu, înţălegînd de atîtea amestecături ce se făcea la Moldova, socoti să-ş<i> ispitiască norocul, mai mult decît era, să apuce şi Ţara Moldovei să fie domnu, uitîndu-s<ă> la împărechérea ce era între călăraşi şi între pedestraşi. Alta socotiia şi pintru supărarea ţărîi ce făcus<ă> Dispot vodă, vădzind şi neaşădzată domniia Tomşii despre Împărăţie. Cu acea socotială s-au pornit Pătru vodă cu oşti asupra Tomşii. Ce prindzind de véste Tomşa s-au gătit de sirgu şi au eşit înaintea lui Pătru vodă la Milcov. Şi acolo dîndu-ş<i> războiu, au pierdut Pătru vodă, domnul muntenescu războul./

f. 265v Înţălesése sultan Suleiman, împăratul turcescu, de atîtea amestecături ce se făcea în ţară, de care Ioan Jicmont, cneadzul de Ardial, au fost făcut ştire la Împărăţie. Şi Împărăţie<a> iarăş<i>, de iznoav<ă>, au dat domniia lui Alexandru vodă Lăpuşnianul.

După izbînda lui Ştefan vodă Tomşii asupra lui Pătru vodă, domnul muntenescu, s-au înturnat Ştefan vodă la Iaşi şi de acolo au gătit boiari să triimiţ<ă> la Poartă, cu alţi oamini de ţară, să-i scoaţ<ă> stiag de

---

1 alege / de vreun vicleşug // 2 *după* Cozminului *ad.* şi au aflat să trimiţă să cerceteze că / *lipseşte* că dacă vor înţălegi că mărgu pri acolo // 3 Albreht craiu // 5 întoarcă / Codrii Cozminului, numai să trimiţă înainte Laschii // 6 lase / ci/ / 7 veni / aşa // 8 auzit / dînd]din // 9 sinéţe / carei aflase // 10 slobozise / sinéţele / împiiadice // 11 speriindu-să // 12 Iar / venea / *ad. marginal* Tomşa, 7072 A // 13 îngîmba // 14 strica // 15 strica nimic // 16 aşa // 17 nici // 18 *lipseşte* Pătru vodă sin N / *ad. marginal* Tomşa, 1565 A // 20 acele / *după* vremi *ad.* în anul 7068 N / Pătru]Mircea N / înţelegînd // 21 ispitească // 23 uitîndu-se / împărecherea // 24 socotea / pentru / ţării / făcuse Despot / văzînd // 25 neaşăzată / socoteală // 26 Pătru]Mircea / Ci prinzîndu / veste // 27 de sirgu]de grab // 28 Pătru]Mircea N // 30 Înţelesese / împăratu / atîta // 31 Jîcmon cneazul Ardealului // 32 Împărăţiia // 33 Alixandru / Lepuşneanul // 34 Tomşa // 35 Ştefan vodă s-au înturnat// 36 să-i trimiţă / oameni / steag //

domnie. Iată, îi sosiră olăcari cu véste de domniia ţărîi, cum iaste dată lui Alexandru vodă, carele acum sosise la Brăila şi de acolo să gătiazdă cu tătarîi şi cu turcii să între în ţară. Aceasta înţălegînd Tomşa vodă s-au sfătuit cu boiarii săi, ce vor face? Şi aflară sfat ca să trimiţ<ă> la Alexandru vodă oamini de ţară, giuraţi, să-i spuie cum ţara toată nu-l va , nice îl iubescu. Şi di acolo să triacă acei trimişi la Împărăţie şi, pîn<ă> nu va veni răspunsu, să nu lasă pre Alexandru vodă să între în ţară.

După ce au mersu solii Tomşii cu acéstea la Alexandru vodă şi îi dzisără cum nu-l va ţara şi nu-l iubescu, să fie dzis acéstea Alexandru vodă: „De nu mă va ţara, eu îi voiu pre dînşii şi de nu mă iubescu, eu f. 266 îi iubăscu pre dînşii şi tot voiu mérge/ ori cu voe, ori făr<ă> voe“. Şi oprind la sine pre solii Tomşii, au răpedzit la tătari hochiumurile pre poronca Împărăţiei. Şi îndată au purces tătarîi întru întîmpinarea lui Alexandru vodă, acoperind ţara cu mulţimea sa, pînă în Prut, prădînd şi ardzind (bine au dzis unul: cînd nebunescu domnii să stînge şi piiare cel nevinovat norod); de altă parte Alexandru vodă cu turcii şi cu oaste<a> ce au avut pre lîngă sine.

Vădzindu-să Tomşa întru acéstea griji şi că nu va putea sta împrotiva acei puteri, cu sfétnicii săi, cu Moţoc vornicul şi cu Véveriţ<ă> postelnicul şi cu Spancioc spătariul au trecut în Ţara Leşască şi s-au aşădzat la Liov (vedzi aicea cum orbăscu pedépsăle pre om). Au năzuit acolo de unde li-au vinit perire. Ştiindu-ş<i> faptele cu Vişnoveţchii lucrat<e>, cum au cutedzad a mérge în Ţara Leşască? (Vedea-vei pre urmă, Tomşo, cu sfétnicii tăi, unde şi la cine ai năzuit.) Iară pre Dumitraşco Sirbul, prindzindu-l, l-au dat lui Pătru vodă, domnului muntenescu, pre carele îl însemnasă Tomşa la f. 266v narea cea/ driaptă, fiind cu prepus de domniia Ţărîi Munteneşti, pre carele mai apoi l-au omorît Pătru vodă, domnul muntenescu.

Aşedzindu-să Tomşa vodă în Ţara Leşască, împreună cu boiarii ce s-au pomenit: Moţoc vor<nicul>, Véveriţ<ă> post<elnicul>, Spancioc spăt<arul> (scrie Istvanfie) că şi Stroici au pribegit atunce, cu Tomşa, la Liov. Fiind craiu pre acéia vréme la léşi Jicmont, era Tomşa vodă la craiul în mare ură şi prepusuri, cu boiarii săi.

Iară Alexandru vodă viind cu a doa domnie în ţară, scos-au ceauş împărătescu de au trimis şi pîră la Jicmont, craiul leşăscu, asupra Tomşii vodă şi a boiarilor ce era cu dînsul, pintru vicleşugul lor,

---

1 olăcarii / ţării // 2 Alixandru // 3 se găteşte / tătarii / înţelegînd / *ad. marginal* Tomşa, 7072 A // 5 trimiţă / Alixandru / *corectat* oameni de / juraţ<i> // 6 nici // 6-10 *lipseşte* Şi di acolo să triacă... şi nu-l iubescu // 10 zis acestea Alixandru // 11 dînşîi // 12 iubescu / dînşîi / vor merge / făr-de voe // 13 oprindu / repezit // 14 porunca / tătarii // 15 Alixandru / predîndu // 16 arzînd / zis / stinge // 17 Alixandru // 18 pe // 19 Văzîndu-să / întru]cu / aceste // 20 împotriva / *ad. marginal* Tomşa, 7072 A / vomicu i cu // 21 şi[1]]i / spătar // 22 aşăzat / vezi / aici / orbescu / pedepsile / *după* Liov *ad.* după ce au domnit cinci săptămîni N // 23 le-au venit // 24 Vişnoveţschii / cutezat / merge // 26 Iar / Sîrbul, prinzîndu-l // 27 domnu / Pătru]Mircii N / însemnase / *după* dreaptă: Tomşa vodă // 28 Ţării // 29 Pătru]Mircea // 30 Aşăzîndu-să / *ad. marginal* Tomşa, 7072 A // 31 Veveriţă postelnic // 32 atunci / Tomşa vodă // 33 acea / Jîcmon // 35 Iar Alixandru / doao // 36 pentru // 37-2 *ad. marginal* poftind Alixandru... şi pri boiarii A //

poftind Alexandru vodă pri craiul să-i dea pre viclénii săi, pre Tomşa vodă şi pri boiarii lui. (Dzice Ţiţero că mare vină află întru cela carele şi adevărul îl liapădă şi slujbele le pune în viclenie.)

Vădzind craiul şi sol trimis de la Împărăţie prin mijlocul lui Alexandru vodă, cu pîră asupra Tomşii şi a boiarilor vicleni, şi avînd craiul leşăscu pace legată cu Turcul, alta, ştiind şi prinsoarea şi moartea lui Vişnoveţchii şi a lui Piasoţchii, şi pintru sluţiia ce f. 267 făcus<e> Tomşa a mulţi şi stînd şi léşii tare/cu pîră asupra Tomşii au trimis craiul pre omul său, anume Crasenschii, la Liov, de au tăiat capul Tomşii şi a lui Moţoc vor<nicul> şi a lui Véveriţ<ă> post<elnicul>şi a lui Spancioc spăt<arul> (Istvanfie scrie) şi a lui Stroici, pre carii i-au îngropat afară din tîrgu, la Mănăstirea lui Sveatîi Onofreiu. (Iată-te, Tomşo, şi tu Moţoace la ce-aţ<i> sosit.) Iară pre Gheorghe Reveles, care era închis în Cetatea Niamţului de Tomşa, au trimis Alexandru vodă de l-au zugrumat acolo. Domnit-au Ştefan vodă Tomşa 5 săptămîni.

LUCRURI STREINE.

În anul de la Hristos 1564 au lovit tătarîi în Podoliia şi în Ţara Rusască, prădînd şi pustiind multe tîrguri şi sate. Închis-au tătarîi la Meji—Boji pre Siniavschii, voevoda Ruschii hatmanul şi cu mare greu f. 267v s-au/ apărat de tătari. Că căzacii care era în Litva, avînd povoaţ<ă> pre un Berula, au întrat de au prădat în Ţara Moscului. Aceşti căzaci, la un tîrgşor ce-i dzic Setna, au bătut pe 300 de moscali, luîndu-le şi cîteva puşci./

f. 268 7072, 1564. DOMN 28. DOMNIE 30. ALEXANDRU VODĂ LĂPUŞNIANUL CU A DOA DOMNIE. CAP <LOC GOL>.

Aşădzindu-să Alexandru vodă Lăpuşnianul cu a doa domnie la scaunul ţărîi, trimis-au de ş-au dus pre doamnă-sa Roxanda şi pre fiii săi din Ţara Munteniască. Şi vădzindu-să acum curăţit de toată grija den afară, au pus gînd să să curăţască şi de vrăjmaşii săi cei den cas<ă>, pre carii prepunea el că pintru vicleşugul lor l-au scos den domnie.

---

1 pohtind / Alicsandru / pe[1] / viclenii // 2 pre/ Zice / acela / care // 3 leapădă // 4 Văzînd // 5 Alixandru / boiarilor lui / *lipseşte* şi[2] // 6 Turcul]turcii // 7 Piiasoţschii / *după* Piasoţchii *ad.* din Podolia N / pentru // 8 Tomşa vodă / a]al / Tomşăi // 9 *lipseşte* pre // 10 Veveriţă // 11 al lui Spancioc / *lipseşte* Istvanfie scrie // 12 sfeti // 13 Iar / *ad. marginal* Tomşa, 7072 A // 14 Neamţului // 15 Alixandru / Domnit-au Tomşa vodă // 17 *ad. marginal* Lucruri streine, 7072 A, *lipseşte* N / striine // 18 *lipseşte* de la Hristos / tătarii // 19 Rusească / prădîndu / tătarii // 20 Sineavschii voevodul // 21 povaţă // 22 cazaci // 23 zic // 24 puşci]tunuri // 25-26 A doua domnie a lui Alexandru vodă Lăpuşneanul N // 25 *lipseşte* 7022... domnie 30 / Alixandru / Lepuşneanul // 26 doao / *lipseşte* Cap / *ad. marginal* Alexandru, 1564 // 27 Aşezîndu-să Alixandru / Lepuşneanul / *lipseştc* cu a doa domnie / la]în // 28 ţării / Rucsandra / fii // 29 Muntenească / văzîndu-să // 30 dinn afară / gîndu / curăţească // 31 casă / carei // 31 pentru / din //

Învăţat-au într-o dzi Alexandru vodă pre lefeciii săi streini, carii îi avea lîngă sine şi i-au supus în curtea domniască în Iaşi. Şi au chemat pri obiceiu boiarii la curte, cari făr<ă> nice o grij<e> şi primejdie ca acéia era. Şi dacă au întrat în curte, iară slujitorii, după învăţătura ce-au avut, au închis porţile şi ca nişte lupi într-o turmă fără nice un f. 268v păstor au întrat/ în biiaţii boiari de-i snopiia şi-i giunghea. Şi nu numai pri boiari, ce şi pre slugi; pre nime nu alégea, ce pre toţi supt sabie i-au pus. Mulţi săriia pe ferestri şi peste zid afar<ă>, de-ş<i> frîngea picioarele. Perit-au atunce numai boiari 47, făr<ă> altă curte, nebăgaţ<i> în samă. Şi aşea, după obiceiul tiranilor, a să bucura de vărsare de singe, i se părea lui Alexandru vodă că ş-au izbîndit inimii şi domniei sale. Ce ia vedzi ce dzice Svînta Scriptură, la Ioan, cap. 15: „În toate dzilele sale cel nedrept otrufésţe şi numărul anilor neştiut iaste tirăniei lui. Sunetul de spaimă de pururea întru urechile lui. Şi cînd iaste linişte, el de pururea îş<i> presupune vicleşug. Nu créde că s-ar putea întoarce dintru întunérec în lumină. Prăvind prin pregiur, în tot locul sabie. Cînd să va clăti să cérce pîne, véde că i s-au gătat lui, în mîna lui. Dzua întunérecului îl va spăima pre dînsul, lipsa şi strîmtorile îl vor încungiiura pre dînsul". Şi iarăş<i> la Pilde, cap 28, dzice de domnul tiran: „Leu răcnind şi ursu flămîndzind, domnul rău asupra norodului". Ia aminte ce liac scrie Ţiţero de tiran. Aşa dzice: „Nice o tovărăşie să nu ne fie noao cu tiranii. Şi nu iaste împrotiva firii să-l dezbraci pre dînsul <de> poţi. Şi încă pre tiran cu cinste iaste să-l f. 269 omori; căci acest feliu veninos şi rău trebue stîrpit de la/ obştea oamenilor. Că precum să tae une închieturi a trupului, care, neavînd singe, sacă şi fiind săci vatămă şi celora părţi a trupului, sănătoas<ă>. Aşea şi într-acel chip de oamini vrăjmăşiia şi neîmblîndzirea de fiară de la obşte, ca de la omeniia trupului despărţit trebue şi depărtat."

N-au rămas nime pre urma aceştii cumplite fapte a lui Alexandru vodă să-i aréte slujbă şi credinţă în dragoste. Mare lucru şi de folos iaste şi temeiu domnilor cînd să va sluji cineva din dragoste. Dar mişel acela domnu căruia îi slujăscu de frică. Frica dragoste nu are. Unde iaste frică nu-i dragoste şi unde nu-i dragoste, acolo iaste ură, din caré izvorăscu multă răsipă domnilor.

---

1 *lipseşte* N / Cîndu / Alixandru // 2 zi / Alixandru / lifecii / striini / carei / *ad. marginal* Alexandru, 1564 A // 3 sine]dînsul / supus]ascunsu / domnească / chiemat // 4 boiarii dup<ă> obicéi / cari / nici // 5 aceia / daca / iar // 6 făr<ă> nici // 7 junghea // 8 pre / ci$^{1-2}$ / nimeni / alegea // 9 i-au pus]îi punea / sărea peste zid şi pe ferestri / *lipseşte* afară / frîngea mîinile şi picioarele// 10 *lipseşte* atunce // 11 seamă / *lipseşte* Şi / aşa / obicéiul / *ad. marginal* Alexandru, 7072 A // 12 sînge / i s-au părut / *lipseşte* lui Alexandru vodă // 13 domniii / Ci / vezi / zice / Sfînta // 14 zilile // 15 tiranii / deapururea // 16 deapururea / crede // 17 dentru / întuneric / Privind / prejur // 18 cerce / pîine / vede / găsit // 19 în zioa întunericului / spăimînta // 20 strîmtorile]strîmbătăţile / *lipseşte* vor // 21 zice/ domnu/ răcnindu / flămînzindu // 22 leac / zice // 23 Nici / împotriva // 25 fel / tribueşte // 26 unele // 27 sînge / seacă / seci / celora]célelalte / a]ale / sănătoase // 28 Aşa / oameni / fiiară // 30 nimeni / Alixandru / *ad. marginal* Alexandru, 7072 A // 31 arate // 32 Dar]Iar / mişălul // 34 nu-i$^{1-2}$]nu iaste / care // 35 risipă //

PENTRU RĂSIPIREA CETĂŢILOR DIN ŢARĂ.

Alexandru vodă vrînd să între în voia turcilor la luarea domniei al doile rînd, s-au adeverit înaintea împăratului că va răsipi cetăţile den ţară, numai să-i dea domniia. Că vădzind împăratul atîtea mestecături ce să făcea în ţară, gîndi ca să slăbască/ f. 269v ţara din temelie, să nu să afle apărături. Şi au lăsat cuvînt că cine va răsipi cetăţile Ţărîi Moldovei aceluia va da domniia. Deci Alexandru vodă vrînd să pliniască poronca împăratului au împlut toate cetăţile de lemne şi li-au aprinsu, de au arsu şi s-au răsipit. Numai Hotinul au rămas şi l-au lăsat ca să fie de apărare despre léşi.

Faptele domnilor ori laudă, ori ocară, le aduc şi le răsună la lume, de sint fapte bune, laudă, iară de sint réle, ocară. Nimene nu va lăuda acéstea fapte a lui Alexandru vodă, cu răsipa cetăţilor; iară a-l ocărî pentru acéstea stricăciuni ce au făcut cetăţilor, lumea nu să va sătura di ocări. Spunere de aceasta, că nice un bine ţărîi cunoaştim că au făcut. Că vasul cel fără de fund, măcar cîtă apă ai turna într-însul, nu-l mai poţi împlea. Aşia şi Turcul: de ce-i dai mai mult, de ce-ţ<i> face mai mare nevoie. Că el darul îl scrie obicină; mai apoi de n-ai vrea să-i dai, numai ce-ţ<i> caută să-i dai.

În anul 7073 <=1564>, sept<emvrie> 23, pre Theofan, ucenicul lui Macarie/ f. 270, ce era din tineréţă episcop, l-au făcut Alexandru vodă mitropolit de Suceavă. Iară în anul 7074<=1566> rîdicatu-s-au de la Ţara Unguriască un Ştefan, oarecine, făcîndu-s<ă> a fi viţă de domnu. Şi strîngînd păstori di prin munţi şi altă adunătură au întrat în ţară, smomind pri oamini ca să i să închine şi să-l ducă la domnie. Ce înţălegînd Alexandru vodă au trimis împotriv<ă> slujitorii săi, pre carele l-au tîmpinat den sus de Cetatea Niamţului. Şi dînd războiu, l-au bătut şi oaminii lui i-au răsipit. Iar acel Ştefan singur au scăpat prin munţi, pedestru. Iar pri o samă dintr-acea adunătură vii i-au prinsu şi i-au dus la Alexandru vodă.

LUCRURI STREINE.

În anul 7075<=1567> sultan Suleiman, împăratul turcescu, mari gătire de oşti au făcut asupra némţilor. De care gătire înţălegînd Maximiliian, împăratul némţăscu, au strînsu/ f. 270v săim la oraşul Avgusta

1 *după Ureche* / risipirea / *ad. marginal* Alexandru, 1574 A // 2-10 *după Ureche* // 2 Alixandru // 3 doilea / risipi / din // 4 văzînd / amestecături // 5 slăbească // 6 lăsat]dat / ca / risipi / Ţării // 7 da]fi / Alixandru / împlinească porunca / *ad. marginal* Alexandru, 7074 A // 8 umplut / li-au aprinsu]le-au dat foc // 9 risipit // 12 sînt / le laudă / iar / sînt / Nimeni // 13 aceste / a]ale / Alixandru / risipa / iar // 14 pentru stricăciunea cetăţilor, lumea // 15-19 *după Ureche* // 15 de ocară / nici / ţării / cunoaştem // 16 făr-de // 17 umplea / Aşa / de[1-2]]dă / faci // 18 obicină)]obicêi / mai]iar mai // 19 *lipseşte* numai ce-ţ<i> / îţi caută a-i da // 20-30 *după Ureche* // 20 Theofan]Theofil A // 21 tinereţe / Alixandru / *ad. marginal* Alexandru 7074 A // 22 Suceava /Iar / anu // 23 Ungurească // 24 du prin // 25 smomind]amăgind / pre oameni / Ci // 26 Alixandru / împotrivă-i // 27 întîmpinat / din / Neamţului / dînsu // 28 şi pre oamenii / risipit / pre // 29 seamă // 30 Alixandru // 31 *ad. marginal* Lucruri streine, 7075 A, *lipseşte* N /striine // 33 înţelegînd // 34 nemţescu / seim //

cu boiarimea şi statul împărăţiei. Iară al doile<a> săim s-au strînsu la Pojun cu staturile ungureşti şi pentru lucrurile ungureşti. Şi la săimul de la Avgusta singur Maximiliian împăratul au mersu. Iară la cel de la Pojun au trimis pe frate-său Carol. Şi acéstea seimuri li-au strînsu pentru gătirea oştilor împrotiva lui sultan Suleiman.

Priimit-au toţi la seimul de la Avgusta să facă oşti. Şi aşia cu mare sirguială a némţilor, a tuturor, au ales cu călărimé, cu pedestrime să facă 50000. Aşijdirea şi Ţara Unguriască s-au ales să dea agiutoriu şi cu bani şi cu oamini.

Iară sultan Suleiman fiind îndemnat şi de cneadzul Ardialului şi de Aslan paşa de Buda, la începutul lui iunie au purces cu oşti den Ţarigrad. Şi sosind la Odriiu au pornit de la Odriiu pre Bertaş paşa cu 26.000 de călărime şi 2000 de eniceri să lovască înainte în Ţara Unguriască. Iară ardelénilor şi tătarălor li-au poroncit să margă să bată Sacmarul şi Tocaiul şi singur sultan Suleiman să margă la Agriia sau la Sighidin./

f. 271 Iară Bertaş paşa, nezăbăvind vréme au sosit şi au încungiurat cetatea Ghiula. Şi bătînd încă Bertaş paşa Ghiula, iată soséşte şi sultan Suleiman la Beligrad. Şi acolo la Beligrad i-au eşit în tîmpinare şi Ioan Jicmont, cneadzul de Ardial, cu frumoas<ă> şi împodobită curte. Şi după adunare, dăruit de sultan Suleiman s-au întorsu la oastea sa. Iară după ce să porni sultan Suleiman să bată Agriia, iar atunce pre Mehmet paşa la Bosna, la cetatea Clujul, lovindu-l ungurii din Sighidin, fără véste, l-au omorît. De a căruia moarte înţălegînd sultan Suleiman şi fiind acum mînios au lăsat Agriia şi s-au pornit cu tabăra la Sighidin. Iară Bertaş paşa au luat Ghiula, închinîndu-i-să, şi au luat şi cetatea Inăul, lăsat de némţi.

Iară Maximiliian împăratul, cu frate-său Ferdinand, în 15 a lui avgust, după calendariul lor, au purces din Beciu la oştile sale, care sta cu tabăra la Ovaren; care oşti, cu călărime, cu pedestrime, era mai mult de 100.000. Şi clătindu-să cu oştile sale au pus tabăra la Iavrim./

f. 271v Iară Ioan Jicmont, pre aceli vermi, cu tătarîi au încungiurat Tocaiul. Şi au prădat tătarîi pre la Sares Patac, pre la Moncaci, luînd multe mii de oamini în robie.

DE MOARTEA LUI SULEIMAN, ÎMPĂRATUL TURCESCU.

Iară sultan Suleiman care avea călărime 100.000 făr<ă> eniceri, au

---

1 boierimea /şi]şi cu / Iar / doilea seim // 2 *lipseşte* şi pentru lucrurile ungureşti / seimul // 3 *lipseşte* împăratul / Iar // 4 aceste / le-au // 5 împotriva // 6 aşa // 7 sîrguială / a tuturor nemţilor / pedestrimea // 8 cincizeci de mii / Aşîjderea / Ungurească / ajutor // 10 Iar / cnezul Ardealului / *ad. marginal* Tot streine, 7075 A // 11 din // 12 *lipseşte* de la Odriiu // 13 2000 inicéri / lovească // 14 Ungurească / Iar ardelenilor / tătarilor le-au poruncit să meargă // 15 meargă // 17 Iar / nezăbovind / vréme]nimic // 18 soseşte // 19 *lipseşte* la Beligrad / întru întîmpinare // 20 Jîcmon / cneazul Ardealului // 22 Iar / atuncea // 23 la[1]]de // 24 înţelegînd / *ad. marginal* Tot streime, 7075 A // 26 Iar / închinîndu-i-se // 27 nemţi // 28 Iar / împăratu /a]ale // 29 călindariul // 32 Iar / Jîcmon într-acea vreme / tătarii // 33 tătarii / Moncaciu / oameni // 35 *lipseşte* N / sultan Suleiman // 36 Iar //

început a bate cetatea Sighidinul, care cetate o apăra tare den lontru Nicolae Zrinu; că de multe ori şi din cetate eşiia de făcea asupra turcilor năvală. Iară acolo zăbăvindu-s<ă> sultan Suleiman, au cădzut în boală cu vintre; de care boală în scurtă vréme au murit acolo la Sighidin, după ce au împărăţit ani 44. Iară la hronograful grecescu scrie că au împărăţit 47 ani. Şi după moartea lui au stătut împărat fiiu-său, sultan Selim.

Tăinuit-au cîtăva vréme Mehmet paşa veziriul moartea lui sultan Suleiman şi au început mai tare a bate cetatea. Şi a opta dzi după calendariul papistaşilor s-au aprinsu peste tot cetatea Sighidinului, de ardea. Şi atunce au dat năvală turcii în cetate. Iară Nicolai Zrinu, vădzindu-s-<ă> în primejdie, au deşchis poarta şi au pus tunurile în poartă. Şi acolo stînd bărbătéşte cu ai săi au perit la 600 de turci. Şi acolo, la acea năvală, rănindus-<ă> cu 2 rane Nicolai Zrinu au picat. Iară ciialalţi au perit, împresurîndu-i mulţimea turcilor.

După ce au dobîndit turcii Sighidinul au slobodzit oastea în pradă, pîn-la Caniza şi peste apa ce-i dzic Arabon. Iar vezirul au purces la
f. 272 Ţarigrad de au dus oasăli lui sultan Suleiman./ Ioan Jicmont, cneadzul de Ardial, înţălegînd de moartea lui sultan Suleiman, au lăsat Tocaiul. Aşijdirea şi Maximiliian, împăratul nemţăscu, înţălegînd de oştile turceşti că s-au întorsu, mergînd pre la Comoran s-au întorsu la Beci.

Pre acea vréme Jicmont Avgust, craiul leşăscu, strîngînd oaste aliasă, ca la 100.000 şi mai bine, cu multe tunuri, au purces sub cetatea Radocoviciu, de 24 mile după Vilna, şi di acolo era să să clătiască asupra moscalilor. Ce sfîrşindu-ş<i> zaharélele, s-au întorsu craiul la Grodna, în Litva. Orînduit-au craiul pre Ioan Hudchevici de au mersu să dobîndiască cetatea ce se chema Ula. Şi începus<ă> Hudchevici a bate Ula. Iară înţălegînd moscalii, care era în cetatea Poloţului, au purces într-agiutor cetăţii Ulii, unde bătea Hodchevici. Ce léşii, neaşteptînd războiu cu cei den Poloţcu, pierdzind cîţ<i>va acolo, ucişi de cetăţéni, s-au dus Hudchevici înapoi. Iară pre urmă au arsu léşii cetatea Ula.

f. 272v Iară în anul de la Hristos 1568, la luna lui sept<emvrie> cazacii/ de la Vitegsca şi de la Besrula, avînd povoaţ<ă> pre Stanislav Paţ, voevodul de Vitegsca, au arsu acéste tîrguri şi sate moschiceşti: Utsniatu, Vselis şi Viela şi li-au pustiit şi pre urmă au aprinsu cazacii

---

1 lăuntru // 2 Zrinul // 3 Iar acolea zăbovindu-să / căzut / *ad. marginal* Tot streine. 7075 A // 4 în scurte zile muri // 5-6 *lipseşte* după ce...sultan Selim N // 5 Iar // 5-7 *ad. marginal* Iară la hronograful... sultan Selim A // 6 ani 47 // 7 fii-său // 8 vréme moartea împăratului, Mehmet paşa viziriul şi au început // 9 zi // 10 calindariul // de]şi // 11 Şi)]Iar / *lipseşte* atunce / turcii au dat năvală / în]la / Iar / Zrinul văzîndu-să // 12 porţile // 13 bărbăteşte / *lipseşte* de // 14 Nicolae Zrinul // 15 Iar ceilalţi // 16 slobozit // 17 zic / vizirul // 18 oasele / Jîcmon cneazul Ardealului // 19 înţelegînd // 20 Aşîjderea / nemţescu / înţelegînd // 21 Beciu // 22 Pe / vreme / Jîcmon // 23 aleasă / *ad. marginal* Iar streine, 7075 A / *lipseşte* ca la / bine]mult // 24 de mile / de / *lipseşte* era // 25 clătească / Ci // 26 pre]şi pre // 27 dobîndească / *lipseşte* ce se chema / Şi au început // 28 Iar moscalii înţelegînd // 30 Ci léşîi / din / pierzînd // 31 cetăţeni / Hodchevici /Iar / *după* Ula *ad.* avea leşi hatman atuncea N // 33-10 *după* r. 36, *pagina următoare* N // 33 Iar // 34 *lipseşte* şi de la Besrula... de Vitegsca // 35 aceste// 36 Utsneat / l-au / aprinsu]prinsu //

aciia pre cîţ<i>va dvorelnici şi pre un păharnic al împăratului moschicescu, anume Pătru Holovici, om ales şi ştiut, şi cu mult plian s-au întorsu la Vetegsca. Iară pre urmă moscalii, cu 6000 de tătari nohai au venit la Vetegsca, cu 3 voevodzi anume: Şeremet, Vasilie Buturlin şi Hrebor şi cu oşti moschiceşti şi au arsu satele prin pregiurul cetăţii. Iară cetăţii n-au putut strîca.

Într-acest an Ioan Jicmont, cneadzul de Ardial, au fost tras pri cîţ<i>va domni ungureşti de la Maximiliian, împăratul nemţăscu, în partea sa. Ce oblicind pre urmă Maximiliian împăratul şi strîngînd săim la Pojun, pre unii dintr-acei domni i-au omorît, pre alţii i-au ertat.

De aicea ne întoarcem iarăş<i> la rîndul istoriei noastre/.

f. 273 *DE MOARTEA LUI ALEXANDRU VODĂ LĂPUŞNIANUL.*

Alexandru vodă Lăpuşnianul, cădzind la boală grea, din caré pricepea că nu va eşi, ce că-i va fi acea boală hotar vieţii sale, chemat-au episcopii şi boiarii ţării şi toată curtea de i-au învăţat cu limbă de moarte, arătîndu-li moşnian şi următoriu domniei ţării, după moartea sa, pre fii-său Bogdan vodă, ca să-l priimască şi să-l pue pre urma lui la domnie. Iară el, priimind călugărie, au răpousatu.

Scrie Uréche vor<nicul> şi după dînsul Simion Dascălul precum să fie fost moartea lui Alexandru vodă cu înşălăciune. Că în boala lui simţindu-s<ă> slab, apropiiat de moarte, s-au adeverit călugăriei de ar mai veni la viaţă. Şi au lăsat cuvînt episcopilor şi boiarilor, de-l vor videa că iaste spre moarte, să-l călugăriască. Deci vădzindu-l ei leşinînd în boală şi mai mult mort decît viu, după cuvîntul lui l-au călugărit şi i-au pus nume de călugărie Pahomie. Mai apoi, dacă s-au trezit şi s-au vădzut călugăr dzic să fie dzis că de să va scula va popi şi
f. 273v el pre unii (caută aicea/ că vrea să înşale Alexandru vodă şi pre Dumnedzău).

Mai apoi episcopii şi boiarii, înţălegînd acest cuvînt şi mai cu dedinsu Roxandra, doamnă-sa, temîndu-să de un cuvînt ca acela, careli era de a-l şi créde, ştiind cîtă groază şi moarti făcusă mai nainte în boiarii săi, temîndu-s<ă> doamna să nu paţă ia mai rău decît alţii, l-au otrăvit şi au murit Alexandru vodă şi cu cinste l-au astrucat în Mănăstirea Slatina, ce iaste de dînsul zidită. Acest Alexandru vodă dzic că au fost scoţind ochii oamenilor şi pre mulţi au sluţit în domnia sa. Domnit-au Alexandru vodă ani <loc gol>./

---

1 aceia / paharnic // 2 plean // 3 Iar / muscalii // 4 voevozi // 5 prin prejurul // 6 Iar / *după* strica *ad.* nimic // 7 Jîcmon cneazul / Ardeal / pre / *ad. marginal* Lucruri streine, 7075 A // 8 nemţesc // 9 Ci / oblicind]înţelegînd / *lipseşte* împăratul / seim // 11-12 *lipsesc* N // 11 Şi de aici / iar / istorii // 12 Alixandru / Lepuşneanul // 13 Alixandru / *lipseşte* Lăpuşnianul / căzînd / care / *ad. marginal* Alexandru, 7077 A // 14 eşi]scăpa / ci-i va fi hotar vieţii lui, chiemat-au // 15 ţării // 16 arătîndu-le / moşnean / următor domnii / *lipseşte* ţării // 17 fiii-său / *lipseşte* vodă / priimească / *lipseşte* şi // 18 Iar / răposat // 19 Dascalul // 20 Alicsandru // 21 călugării // 22 viiaţă // 23 vedea / călugărească /văzîndu-l // 25 numele / Pahomie]Paisie N / daca // 26 văzut / zic / zis // 27 aici / Alixandru vodă se înşale pre Dumnezeu // 29 înţelegînd // 30 deadinsul / Rocsandra doamna / care // 31 cîte grozăvii / moarte // 32 ia]şi ia // 33 *lipseşte* Alexandru vodă /astrucat]îngropat / *ad. marginal* Alexandru 7077 A // 34 Alixandru // 35 zic / scoţînd / au]i-au / *lipseşte* în domniia sa // 36 Domnit-au Alexandru vodă]Domnindu / ani 5 //

7076, 1568. DOMN 26. DOMNIE 29. ALEXANDRU VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL MIRCII VODĂ. Cap <loc gol>.

Venit-au Alexandru vodă domnu de la Poartă cu stiag în luna lui mai în 7 dzile. Şi şădzind în scaon au venit toţi boiarii ce era pribégi şi s-au închinat lui Alexandru vodă. Deci după ce-au trecut 2 luni, iară f. 274v Alexandru vodă au tăiat pre cîţ<i>va boiari, anume pre/ Radul logofătul ot Drăgoeşti şi pre Mihnea din Bădéni şi pre ficiorul lui Udrişte vist<ierul> şi pre Tudor din Bucov şi pre Vladul Clapie i Pătraşco i Calotă i pi Stan, ficiorul Drăguleţului i pre Radu stol<nicul> ot Bodeşti şi pre Radul, ficiorul lui Socol vor<nicul> din Cornăţéni şi pre alţii, mulţi boiari, în luna lui sept<emvrie> 1.

După aceasta făcut-au Alexandru vodă o mănăstire din gios de Bucureşti, unde iaste hramul Svînta Troiţă. Iară cînd au fost al patrule<a> an a domniei lui, luînd frate-său, Pătru vodă, domniia la Moldova au fostu poroncit la Dumbravă vornicul şi la toată boiarimea Moldovei ca să vie înaintea lui Pătru vodă la Focşeni. Atunce au eşit şi Alexandru vodă cu toţi boiarii şi cu toată curtea înaintea frăţîne-său, lui Pătru vodă, la sat la Săpăţéni, în ţinutul <loc gol>, de au făcut ospăţ, de au ospătat pre frate-său Pătru vodă şi pre aga turcul, ce era cu dînsul. Şi acolo aştepta ca să vie boiarii din Ţara Moldovei şi cu toată curtea să să închine lui Pătru vodă, după cum le poroncis<ă> Pătru vodă. Şi aşea au vinit Dumbravă vornicul şi cu toată curtea să să închine lui Pătru vodă. Şi cînd s-au apropiiat Dumbravă vor<nicul> aproape de Pătru vodă el s-au gătit de războiu şi au lovit făr<ă> véste pe Pătru vodă şi pre frate-său Alexandru vodă şi, biruindu-i, au gonit f. 275 pe Pătru vodă pînă la Brăila/ şi au aprinsu moldovénii şi Brăila. Atunce au perit Albul clucériul; iară Alexandru vodă au fugit la oraş la Floci, în ţinutul Ialom<iţei>.

Şi aşea, întorcîndu-s<ă> moldovénii din Brăila cu izbîndă, s-au lovit cu sangiacul Dristorului. Şi biruind turcii pre moldoveni au fugit moldovénii la margine, la domnul lor Ion vodă, carele era hain. Atunce Ion vodă, vădzind că au gonit oamenii lui şi pre Alexandru vodă din scaunul Bucureştii, au trimis el de au pus domnu pri un

---

1-3 *lipsesc* C // 1 Valahiia B, *ad.marginal* A // 2 *lipseşte* 7076... domnie 29 / Alixandru // 3 *lipseşte* Cap // 4 Alixandru / steag / Şi-au venit în locul lui domn frate-său Alexandru vodă iar fecior Mircii, mai 7 zile, leatul 7076 C // 5 *după* zile *ad.* 1568 / şăzînd / scaun / pribegi // 6 Alixandru / iar // 7 Alixandru / *lipseşte* pre^2 // 8 Bădeni / feciorul // 9 Vlad // 10 *lipseşte* pi / feciorul / i]şi // 11 Boldeşti / feciorul / Cornăţel // 13 Alixandru / jos / *ad.marginal* Alexandru 1568 A // 14 Sfintei / Iar / al 4 ani // 15 a]ai / luîndu / *ad.marginal* luînd frate-său Pătru vodă... Focşeni. Atunce A // 16 poruncit / boerimea // 17 Atuncea / *lipseşte* şi // 18 Alicsandru / înaintea lui Pătru vodă, frăţine-său // 19 de]şi // 20 pe / *lipseşte* Pătru vodă // 20-23 *lipsşte* şi pre aga turcul ce era cu dînsul... le poroncisă Pătru vodă C // 23 *lipseşte* lui Pătru vodă / poruncise / *lipseşte* Pătru vodă / aşa / venit // 25 *lipseşte* aproape // 26 Alixandru // 27 pîn-la / *lipseşte* şi au aprinsu... Albul clucériul C / moldovenii / Atunci // 28 iar / Alixandru // 29 Ialomiţii // 30-32 *lipseşte* Şi aşea... era hain C // 30 aşa // 31 sangeacu Dîrstorului / turci // 32 moldovénii / Ioan // 33 Atunci / Ioan / *ad.marginal* Alexandru, 7076 A / văzînd / Alixandru // 34 domn pre / *după* domnu *anulat* în Bucureşti A //

Vintilă vodă şi, cu singur banul şi cu mulţi lotri, ca să hie domnu în Ţara Româniască. Şi au mersu Vintilă cu singur banul şi cu acei lutréni de au întrat în Bucureşti şi au şădzut 4 dzile în scaon. Iară pre urma lor au trimis Alexandru vodă boiarii lui, anumi Dragomir vor<nicul> şi Mitrea comisul şi Bratul păh<arnicul> şi Ion pîrcălabul cu oaste, de au lovit pre acei lotri cu Vintilă vodă în cetatea Bucureştilor. Şi acolo au perit acel Vintilă şi Banul şi acei lotri. Şi iară au venit Alexandru vodă f. 275v în scaun în Bucureşti/. Şi au adaos atunce Alexandru vodă în ţară un bir ce i-au dzis: bir de oae sacă. Şi au murit Alexandru vodă în scaonul lui, iun<ie> 25, domnind ani 9./.

f. 276

MOLDAVIA.

7077, 1569. DOMN 29. DOMNIE 31. BOGDAN VODĂ AL 4<-LEA>, FIIUL LUI ALEXANDRU VODĂ LĂPUŞNIANUL. Cap <loc gol>.

După moartea lui Alexandru vodă Lăpuşnianul, fiind fiiu-său Bogdan vodă de 15 ani, l-au rădicat cu toţii domnu ţărîi. Iară lucrurile ţărîi tot cîrmuia mumă-sa, doamna Roxanda, că era o fămée harnică şi înţăliaptă, cu dumnădzăire milostivă şi la toate bunătăţile plecată. Şi asuprind-o boala, au mersu şi ia pre urma moşilor săi. Şi o au îngropat-o în Mănăstirea Slatinii, lîngă domnu-său, Alexandru vodă.

CÎND AU PÎRÎT PRE BOGDAN VODĂ VRĂJMAŞII LUI LA ÎMPĂRĂŢIE, DE L-AU MAZILIT.

Dacă au murit doamna Roxanda, muma lui Bogdan vodă, singur rămîind Bogdan vodă la domnie, cumu-ş era blînd şi cucernic, aşia f. 276v tuturor arăta dreptate, de să videa că nemică/ nu s-au arătat de obiceiul tătîne-său. De carte nu era prost, la călărie sprinten, cu suliţa la halca nu era lesne altul protivnic lui. A săgeta din arcu tare, nu putea fi mai bine. Numai ce era mai de triabă domniei lipsiia: că nu cerca bătrînii la sfat. Căci sfatul copt de bătrîni, coapte şi sănătoas<e> lucruri adaog domnilor; iară sfatul crud, de cei tineri, crude şi neamistuitoare lucruri fac domnilor. Aşea Bogdan vodă, de la cei tineri din cas<ă> lua

---

1 hie]fie // 2 Rumânească / Vintilă vodă / cu singur]şi cu / lutréni]lotri // 3 şăzut / zile / scaonul / Iar // 4 Alixandru / anume // 5 Ioan pîr<că>labul // 6-8 acei lotri. Şi iau au venit Alisandru vodă în scaun în Bucureşti. Şi la acel războiu au perit Vintilă şi Banul şi acei lotri. Atunci au adaos // 8 Alixandru / *lipseşte* în ţară // 9 zis / seacă / Alicsandru / *lipseşte* în scaonul lui // 10 domnind ani 9, iul<ie> 25 // 11 Moldaviia B, *ad.marginal* A, *lipseşte* N // 12-14 Domniia lui Bogdan vodă, feciorul lui Alixandru vodă Lăpuşneanul N // 12 *lipseşte* 7077... domnie 31 // 13 Alixandru / Lepuşneanul // 14 *lipseşte* Cap // 15 Alicsandru / *lipseşte* Lăpuşneanul / fii-său // 16 *lipseşte* vodă / ţării / *după* ţărîi *ad.* în anii de la zidirea lumii 7076, iară de la Hristos 1572 N / Iar // 17 ţării / tot]le / otcîrmuia / Rocsanda // 18 înţeleaptă / dumnezeire // 19 asuprindu-o // 19 Şi asuprind-o... moşilor săi]Şi după ce au domnit Bogdan vodă doi ani şi 9 luni au murit doamna Roxanda, muma lui Bogdan vodă N // 20 domnul ei / *lipseşte* Alexandru vodă // 21 *lipsşete* N /lui]săi // 22 *lipseşte* de l-au mazilit // 23 Daca / Rocsanda doamna // 24 *lipseşte* Bogdan vodă / era el / aşia]şi // 25 *lipseşte*de să videa... tătîne-său N / vedea / nimic / obiceiul // 27 *lipseşte* altul / potrivnic // 28 treabă / lipsea // 29 coptu / adaogă // 30 domnului / iar // 31 Aşa //

învăţături. Iubiia să audză glume şi măscăriciuni şi giocuri copilăreşti. Mai apoi au lipit lîngă sine léşi, de-i era de sfat şi de a bate la halca cu suliţa, răsipind cu dînşii avérea cea domniască. Şi aşia, den dzi în dzi deprindzind, năpusti trebile ţărîi; că pre cît îl iubiia întîi, pre atîta îl urîră mai apoi.

Acéstea de la o vréme lucruri cu hulă, trăgîndu-să la urechile vrăjmaşilor la Împărăţie, nu cum era, ce mai presus le adăogea. Şi întrînd acéstea la urechile sfétnicilor împărăteşti, aflînd vréme şi ci să-ş<i> împle pungile, dat-au ştire împăratului. De care lucru mai cu dedinsu dacă au înţăles împăratul aceste cuvinte au socotit să
f. 277 maziliască pre Bogdan vodă şi să trimiţ<ă> la Rodos/ să aducă pre Ion vodă. Scriu cronicarii leşăşti precum Bogdan vodă, după ce oblici de maziliia sa despre Împărăţie şi cum singur sultan Selim, împăratul turcescu, s-au scîrbit pre dînsul, au fugit Bogdan vodă în Ţara Leşască la Jicmont Avgust, craiul leşăscu. Adeveritu-s-au craiul leşăscu că-l va agiutori pre Bogdan vodă, de vreme ce au năzuit la mila şi la apărarea lui, căci şi Bogdan vodă s-au fost adeverit lui Jicmont, craiul leşăscu, că-i va da 24.000 de oamini de oaste cînd ar pofti craiul.

Trimis-au craiul leşăscu Jicmont Avgust sol la sultan Selim, împăratul turcescu, la Ţarigrad anume pre Andrei Tarnovschii, poftind craiul pre împăratul Selim ca să-l priimască pre Bogdan vodă supt mila împărătiască şi să-l facă iar domnu Ţărîi Moldovei. După ce au mersu Tarnovschii la Ţarigrad, au mersu întîi la veziriul şi pre urmă şi la împăratul; şi cu dragoste l-au priimit.

Iară Bogdan vodă, neaşteptînd răspunsul lui Tarnovschie, au întrat
f. 277v în ţară fără ştirea craiului cu 2000 de léşi/ de la cumnaţii săi léşi.

Scrie cronica leşască că o sor<ă> a lui Bogdan vodă au fost măritată în Ţara Leşască după Caspru Punevschii, iară a doa sor<ă> a lui Bogdan vodă au fost logodită după Crestov Zborovschii. Ce pre urmă viind Crestov Zborovschii la Bogdan vodă să-i dea pre soru-sa, cum s-au tocmit, n-au vrut Bogdan vodă să-i dea pre soru-sa şi încă şi cu cuvinte proaste au urnit pre Zborovschii. Cu acéstea vătămîndu-s<ă> liavul au şi pus gînd liavul cum ş-ar întoarce despre Bogdan vodă amăgitura şi ocara ce i-au făcut.

Aşea fiind Bogdan vodă în Ţara Leşască şi tîmplîndus<ă> singur al triele mergînd într-o sanie ca să să logodiască cu fata lui Ioan Tarlo, l-au tîmpinat o slugă a lui Zborovschii pri Bogdan vodă şi înturnîndu-să de sirgu sluga lui Zborovschii de au spus stăpînu-său, încălecat-au

---

1 învăţătură / *ad.marginal* Bogdan, 7177 A / auză / jocuri // 3 risipind / dînşîi averea domnească / aşa din zi în zi // 4 deprinzînd / ţării / *lipseşte* că /atît // 5 urîse mai pre urmă // 6 Acestea / lucru // 7 ci / adăoga // 8 întrîndu / acestea / vreme // 9 ca să-şi umple / *după* împăratului *ad.* acest cuvînt // 10 deadinsu / daca / înţeles / *lipseşte* aceste cuvinte // 11 mazîlească / Ioan // 12 leşeşti / *lipseşte* vodă / oblici]au înţeles // 13 mazîliia / sîngur // 15 Jîcmon // 16 ajutori / *lipseşte* vodă / vréme / ce]că / la apărarea]ajutoriul // 17 căci să şi / Jîcmon // 18 oameni oaste / pohti // 19 Jîcmon Avgust craiul leşăscu soli // 20 *lipseşte* anume / pohtind / *ad.marginal* la Ţarigrad A // 21 priimească // 22 împărătească / Ţării // 23 vizirul / *ad.marginal* au mersu A // 25 Iar / Tarnovschii / *ad.marginal* Bogdan, 7077 A // 28 iar / doao // 29 Ci // 30 să i-o dea / *lipseşte* pre soru-sa // 32 acestea // 33 leaful / *ad.marginal* Bogdan 7077 A / *lipseşte* liavul // 35 Aşa / întîmplîndu-se // 36 treilea / logodească // 37 întîmpinat / pre / întorcîndu-să // 38 de sirgu]de grab / stăpînă-său //

îndată Zborovschii cu gloata sa şi au prinsu pre Bogdan vodă şi nevrînd să-l sloboadză au căutat lui Bogdan de au dat lui Zborovschii 6000 galbini de aur. Iară pintru rămăşiţa ce mai rămăsése Bogdan vodă lui Zborovschii s-au apucat chizeş Panevschie liavul, pintru Bogdan vodă. Şi aşia au slobodzit Zborovschii pre Bogdan vodă. Iară Bogdan f. 278 vodă, după ce au întrat în ţară cu acéli 2000 de liaşi/, multă pagubă au făcut ţărîi. Oblicis<ă> Bogdan vodă că l-au mazilit. Că sultan Selim împăratul, măcar că pre pofta craiului leşăscu deodată contenisă cu maziliia lui Bogdan vodă, iară după ce au înţăles de lucrurile lui Bogdan vodă, cum au întrat cu léşi în ţară de au strîcat ţara, îndată au trimis Împărăţiia de au adus pre Ion vodă de la Rodos şi i-au dat domniia ţărîi. Iară Bogdan vodă au fugit în Ţara Leşască şi de acolo la Moscu, unde mai pre urmă acolo i s-au tîmplat şi sfîrşitul lui, precum să va arăta mai gios. Domnit-au Bogdan vodă ani 1, luni <loc gol>./

f. 278v

LUCRURI STREINE.

În anul de la Hristos 1570 Avgust Jicmont, craiul leşăscu, au împăcat pre nepotu-său Ioan Jicmont, cneadzul Ardialului, cu Maximiliian împăratul nemţăscu. Iară într-acestaş an sultan Selim, împăratul turcescu, au trimis sol la craiul leşăscu pre Ibraim Straş, liah turcit, din Herbul Ozdrovoz, poftind pe craiul leşăscu prin Ibraim solul, avînd neprietenie sultan Selim împăratul cu Ivan, împăratul Moscului, ca să sloboadză craiul leşăscu 30.000 di oaste turcească să triacă prin Ţara Leşască la Moscu. Ce aceasta nice cum n-au priimit craiul. Şi cu acéstea au trimis şi craiul leşăscu sol la sultan Selim împăratul pri Andrei Tarnovschie, care, purcedzind din Liublin, au trecut pre la Suceav<ă> şi pre la Lăpuşna au mersu la Chiliia şi de la Chiliia au luat Dunărea în sus. Şi trecînd Dunărea la Tungea au mersu la Ţarigrad.

Soliia de la craiul leşăscu au fost aceasta, să întoarcă sultan Selim oştile sale, care li-au fost pornit cu 3 dzile mai nainte. Deci au sosit f. 279 Tarnovschie solul, dzicînd ca să margă oştile din/ Ţarigrad pre aiurea, că prin Ţara Leşască şi pre hotarăle Crăiei Leşăşti nu le va lăsa craiul leşăscu.

Pornit-au sultan Selim împăratul oştile sale asupra Astrahanului pre altă cale, iară nu pre unde poftiia el. Aşia era de putérnici pre aceli vremi craii leşăşti. Aicea am socotit să scriem şi calea oştilor turceşti şi isprava ce au isprăvit la Astrahan.

---

1 îndată]dar // 2 nevrîndu / slobouză / Bogdan vodă // 3 şase mii de galbeni / Iar pentru rămăşîţa // 4 chiezaş / leavul / pentru // 5 *lipseşte* vodă / aşa l-au slobozit / *lipseşte* Zborovschii / pe / Iar // 6 acele / léşi // 7 ţării / Oblicis<ă>]înţelegînd / *lipseşte* vodă / *după* mazîlit *ad.* multă pagubă au făcut ţării // 8 pohta / contenise // 9 mazîliia / iar / înţeles / *ad.marginal* Bogdan, 7077 A // 10 stricat // 12 ţării / Iar // 12-15 *lipseşte* şi de acolo... Lucruri streine N // 13 întîmplat // 14 jos / an / *lipseşte* luni // 15 striine / *ad.marginal* Lucruri streine, 1570 A // 16 1570]1569 N / Jîcmon // 17 nepotă-său / Jîcmont cneazul Ardealului // 18 nemţescu / Iar // 19 leah // 20 pohtind / prin]pri // 21 *lipseşte* împăratul [1] // 22 slobouză / de // 23 treacă / Ci nici de cum acestea // 25 pre / purcezînd // 26 Suceava / Lepuşna // 27 *lipseşte* Dunărea / Tulcea // 30 le-au / zile / Dăci // 31 zicînd / meargă // 34 *lipseşte* împăratul / Asdrahanului // 35 iar /poftiia]vrea / Aşa / puternici / *lipseşte* pre aceli vremi //

DE ȚARA ȘI STĂPÎNIREA ASTRAHANULUI, PRE CE VRÉME AU CĂDZUT SUPT STĂPÎNIREA MOSCULUI. Să scriem aicea. Cap <loc gol>.

Hăniia sau Crăiia Astrahanului stă diasupra Mării Caspiei, după oardele Nohailor şi după tătarîi de peste Volga. Şi aceştiia tot supt Moscu sînt şi multe orașă bogate şi îndestulate are, între care iaste f. 279v oraşul Astrahanului, cea mai bogată scală pre Marea Caspiei./ Şi de pre numele acestui oraş, a Astrahanului toată acea crăie să poreclésțe. Diasupra țărmurilui apei Volgăi, de altă parte, unde apa Volga cădzind în Marea Caspiei să întoarce în 70 şi mai bine de boazuri [şi] acolo face ostroave aşea de dése, cît de departe prăvind să pare a fi ca o mare aceli boazuri. Aceasta hănie sau crăie era înainte vréme slobodă şi avea stăpînii săi de moşie. Iară la anul de la Hristos 1554 i-au supus Ivan Vasilievici, împăratul Moscului.

Iară în anul <loc gol> sultanul Selim, împăratul turcescu, fiind aprinsu de mînie şi de zavistie pentru să-ş<i> înmulțască şi să-ş<i> lățască împărăţiia sa, îndată la 10 dzile a lui mart<ie> au pornit din Țarigrad pre uscat şi pre maré multe oşti turceşti: 25.000 călărime şi 30.000 de eniceri pre uscat şi pre maré 150 de galioane şi oardele tătărăşti aşa a Crîmului, cum a Bugeagului 80.000. Care oşti din poronca împărătiască trecînd îndelungate şi multe primejdioas<ă> tini şi iazere, au sosit la cetatea Azacului, fiind pre acéia vréme Azacul turcescu, care stă în gura apei Donului, care apă cade în iazerul f. 280 Meotidului. Şi pîn-a sosi la Azac mai sfîrşis<ă>/ hrana şi zaharcaoa, care au fost adus pre călărime şi pre catîri şi pre cai, gătită pentru Astrahan. Şi acolo la Azac, s-au adunat cu oştile turceşti şi céli tătărăşti, odihnind 10 dzile pre loc, pînă s-au grijit de alte zaharéle ce-au putut.

Pre oştile turceşti sarascher mai mare era Bechter beiu de la Chefe şi 6 singegaşi. Iară pre eniceri era Veli aga, capitan paşa. Tunuri puține era în oştili de pre uscat, pintru cale departe şi primejdioas<ă>: 2 baliemezuri şi 3 mai mici, supt baliemezu cîte 12 părechi de călărime trăgea. Iară în oştile tătărăşti era 12 tunuri mai sprintene, pe cîmpu, care le trăgea iară cămile. Iară pre oştile tătărăşti era mai mare Suletiu beiu şi Mustafa. Această oaste toată mergea pre cîmpi pustii, peste oardele tătărăşti Nohai şi peste cerchezi şi pesti hîrți. Sosit-au supt cetatea Astrahanului iulie 25. Iară oastea de pre maré, care au fost-o

1 şi de / pe // 2 căzut / Să scriem aicea]cum vom arăta în jos / *lipseşte* Cap // 4 deasupra / *ad.marginal* Lucruri streine, 1570 A // 5 tătarii / de]du / tot]toț<i> // 6 sînt / îndăstulate // 7 Astrahanul / *lipseşte* Şi /de]du // 8 deasupra / căzînd // 9 şaptezeci // 10 aşa dése /privind // 11acele / Această / *ad.marginal* Lucruri streine, 1554 A // 12 săi]ei / Iar // 14 Iar / în]la / sultan // 15 înmulțească // 16 léțească / zile / a]ale // 17 mare // 18 enicéri / mare / *lipseşte* de // 19 cum şi / Bugeacului / optzeci de mii // 20 poroncă împărătească / îndălungate / primejduioase // 21 acea // 23 sfîrşise / zahereaoa // 24 catîrî / gătit // 25 céle // 26 zéce zile // 28 *ad.marginal* Sultan Selim, 1560 A // 29 sangeagaşi / Iar / enicéri // 30 de]du / pintru cale departe]de cale fiind depărtată / primejduioasă // 31 beliemezuri / beliemezu // 32 Iar / sprintine // 33 iar / Iar // 34 bei / preste // 35 peste // 36 Iar / de]du / mare / fost //

f. 280v pornit sultan Selim împăratul/ la Astrahan, 150 de galioane, în care era 5.000 de eniceri cu sinéţă şi 3000 de bosnéni carii trăgea la vase, pre care era cap Meserli capitan paşa, om ales. Şi cu dînşii multe zahariale, care mergea după oşti, care sosind la muntele ce-i dzic Perevloca avea măestrii multe într-aceli vase să sape acel munte Perevloca, care munte stă între apa Donului şi între apa Volgăi. Acest munte pentru acéia să chiamă moschiceşte Perevloca, căci acolo cazacii moschiceşti le căuta vasele sale şi luntrile a le trage peste acel munte de la apa Volgăi pîn-la Don şi au obiceiu şi deprindere cu acel feliu de luntrişoare a sale a îmbla; întra de la Azac, pîn-era Azacul turcescu, în gios pe apa Volgăi. Şi acest munte între aceste ape iaste 3 mile p<o>l numai înaltul şi în gios iară atîta. Număr<ă> a fi di tot acel munte mare ca 6 mile.

Supt acel munte dacă au sosit oştile turceşti, eşind la margine, au aflat butuci, pre care era să-ş<i> pue vasăle, să triacă acel munte. Unde iată acolo 15.000 de moscali, avînd povăţuitor şi hatman pre Srebnic, i-au lovit moscali, avînd povăţuitor şi hatman pre Srebnic, i-au lovit acolo făr<ă> véste, unde 6000 de eniceri au omorît. Alţii din turci abiia au scăpat la vasăle de pre apă, unde de iznoav<ă> aşia i-au
f. 281 lovit moscalii, cît/ din 8000, abiia au scăpat 3000 de turci. Ce vrea turcii să tae muntele şi să abată apa Volgăi în apa Donului; iară după acea perire a lor li-au căutat a să întoarce înapoi cu acea armată a lor.

Şi întorcîndu-să înapoi turcii, iară cîteva mii de cazaci, în luntrişoare mici, mergea după dînşii, dîndu-le ades spaimă şi groază, le făcea mare scădére. Că uneori trecea înainte cazacii, acelor galioane turceşti, noaptea, ni din dos, ni din faţă, eşind din stuhuri. Mai pre urmă i-au lovit cazacii, aproape fiind de Azac de 2 mile şi acolo cîţ<i>va turci au omorît şi pre alţii au rănit, cît abiia cu rămăşiţ<e> au scăpat la cetate la Azac. Şi sosind supt cetate, de sirgu au deşertat turcii din vase tunurile şi altă gebhana: pravul, gloanţăle. Şi acéstea toate, sept<emvrie> 20, aprinzindu-s<ă> o cas<ă> în cetate s-au aprinsu cu mare scădére a celor den lontru, aşea în oamini, cum întralte lucruri a lor.

Aşea s-au prăpădit de tot acea oaste turcească care mergea pe apă la Astrahan şi ce au rămas îmblînd prin unghiuri, şi încoace şi încolo,
f. 281v nice un galion deplin la împăratul/ Selim nu s-au întorsu. Iară cazacii aceia, întorcîndu-s<ă>, slobodziia peste tot locul pojar de ardea iarba,

---

2 enicéri / sinéţe / carei[1-2] // 4 zaheréle / care]şi / zic // 5 Perivloca / într-acele / să]ca să // 5-7 acel munte de la apa volgăi pîn-la apa Don, fiind acel munte Perivloca între aceste 2 ape. Acest munte // 7 aceia / chiiamă / moschicéşte Perivloca / *ad.marginal* Streine, 1560 A // 8 *după* munte *anulat* pîn-la Don A // 9 obicéi // 10 fel / ale sale / umbla / pîn-era]pîn-la // 11 jos // 12 p<o>l]şi jumătate / jos / iar / de / *ad.marginal* di tot A // 14 daca // 15 vasile / treacă // 18 făr-de / inicéri // 19 vasile / de pre]după / aşa // 20-21 Care aceşti turci era orînduiţ<i> să tae acel munte // 21 iar // 22 acea]această / le-au // 23 iar // 24 adesea // 25 le]şi le / Că uneori trecea pe din dos acei cazaci înaintea acelor galioane // 26 stufuri / *ad.marginal* Iar streine, 1560 A // 27 cazaci // 28 rămăşîţă // 29 de sirgu]de grab / deşărtat // 30 gephanea / praful / gloanţele / acestea // 31 aprinzîndu-să // 32 din lăuntru / aşa / oameni / cum şi alte lucruri // 33 a]ale // 34 Şi aşa // 36 nici / Iar // 37 sloboziia / pojar]pîrjol //

pentru să nu să întoarcă oastea cea turcească şi tătărască de la Astrahan pri acolo şi pintru să nu margă turcilor hrană de la Azac, nice de aiurea. Care oaste neputîndu-s<ă> apropiia de cetate, pentru apa Volgăi care cură supt acéia cetate şi o încungiură şi fiind Astrahanul bine grijit, cu arme şi cu oamini, zăbăvind oştile turceşti o săptămînă de dzile, nemică nu începea. Şi aşia, cînd să socotiră turcii a fi negîndind nice de o parte, iată, în 2 dzile a lui sept<emvrie> cîteva mii de moscali noaptea, cu luntri, cu şăici, cu plute, cu Sreberni hat<manul> moschicescu, mai nainte de zori de dzuă, au lovit pre turci şi pre tătari, în care făcînd mare scădére au întrat moscalii vitejéşte în cetatea Astrahanului. Şi oblicind turcii de oastea lor cea de pre apă ce le veniia întru agiutor cum au păţit, şi acmu şi hrana le lipsiia, f. 282 începusă foarte a să îngrija în de sine. Şi deodată/ au lăsat cetatea, vrînd să să întoarne înapoi. Ce cu sfatul tătarălor a doa dzi au încungiurat cetatea şi începură a faci o cetăţue, acolo unde au fostu Astrahanul cel vechiu, 2 mile în sus pe apă de la Astrahanul cest de acum. Şi îndată s-au pornit cîteva mii de tătari la Moscu pintru hrana; ce nice unul de aciia nu s-au mai întorsu, că i-au lovit moscalii, şi nice un tătar viu n-au scăpat.

Şi aşia, mai zăbăvind 11 dzile oştile turceşti, neavînd nice zaharia, li-au căutat a aprinde cetatea ce o făcusă şi cu mare jeale şi ocară a sa s-au întorsu. Aprins-au un sat lîngă cetate şi sept<emvrie> în 12 au purces de la Astrahan oştile turceşti. Iară purcesul oştilor turceşti de la Astrahan într-acesta chip s-au tîmplat: dez diminiaţ<ă>, după obiceaiul lor au dat ştire de purces din trîmbiţ<e> de la corturile sarascheriului pe oşti, din care glas şi ştire din trîmbiţ<e> îndat<ă> s-au pornit cămilele şi carăle. Şi peste puţină vremi al doile dzisăr<ă> în f.282v trimbiţ<e>, în surle turceşti, în dobe şi/ aşa să porniră şi oştile cu această orînduială: eşiia întîi spahiii, în cîteva polcuri; după dînşii, veniia tunurile şi gebhaniaoa, adecă glonţurile şi pravul care trăgea cămilele; şi alăturea din toate părţile mergea cămile şi catîri şi alţi cai în povod, pre carii purta zaharia. Apoi enicérii, unii călări, alţii pedestri, cu sinéţă. După enicéri veniia solacii, cu arce, carii poartă şlice sau cauce, în giumătate cusute cu sirmă, iară în giumătate de pîslă albe. După solaci deci cîţ<i>va cai în povod, foarte frumoşi a sarascheriului oştilor, cu podoabe frumoasă. După povodnici veniia singegaşii; pre urma lor veniia saraschieriul singur, după care un prapor mare de coade di cal, albe, iscusit tocmit. Pre urma lui veniia trei

---

1 *după* tătărască *anulat* pre acolo A // 2 pre / pentru ca / meargă / nici // 3-4 *lipseşte* pentru apa Volgăi... acéia cetate // 4 Tot streine, 7070 A // 5 oameni / zăbovindu // 6 zile / nimic / aşa // 7 negîndindu / nici / zile / a]ale // 8 muscali / Srebărni // 9 zioă // 10 scădere / muscalii / vitejaşte // 11 *oblicind*]înţelegînd / de[2]]du // 12 într-ajutor / le lipseşte // 13 începuse / întru sineş // 14 întoarcă / Ci / tătarilor / doao zi // 15 face // 16 2]doao // 17 pentru // 18 ci nici / aceia / nici // 20 aşa / zăbovindu / zile / nici zaherea // 21 făcuse / jale // 22 şi la / *lipseşte* în // 23 Iar / *ad.marginal* Streine, 1561 A // 24 într-acest / li s-au întîmplat diiz de dimineaţă // 25 trîmbiţe // 26 din]de // 27 puţine vremi / doilea / ziseră // 28 trîmbiţă / tobe // 30 gephaneaoa, adică praful şi gloanţele, care le // 31 cămilile // 32 carei / zaherea // 33 sinéţe / venea / carei // 34 işlice / jumătate[1-2] / sîrmă /iar // 35 *lipseşte* deci / a]ai // 36 frumoase // 37 venea // 38 de / venea //

stiaguri mari de taftă roşie; putea fi într-un stiag 100 de coţi. Şi aceli trei stiaguri era învălite împregiur lemnu, sau coada stiagurilor, că nu le dezvălescu de tot, făr<ă> numai cînd iaste la bătae cu nepriiatinul. Pre aceli lemne a stiagurilor, în loc de boldu iaste făcută inimă mare de f. 283 aur. Diasupra/ acelor inimi spîndzură cîţ<i>va cănafi, sau săcşori de lastră, pre carele sint scrisă slovele lui Mehmet. Şi pe vrémea războiului cu nepriiatinul, atunce dezvălescu aceli stiaguri, pintru ca vădzind toţi légea scrisă pre aceli stiaguri să nu jeluiască viaţa pintru légea lui Mehmet. Aceli lémne de stiaguri le poartă ceauşii sărdariului sau saraschériului pre oşti. După aceli stiaguri veniia tabulhanaoa, surle, trîmbiţi. După tabulhana veniia 8 stiaguri, fieştecare într-alt fel de floarea sa. După stiaguri, un polcu mare de spahii, iară pe de laturi mergea ceauşi, de nu lăsa să să apropie de acel beglerbeiu ce era mai mare pri oştile turceşti. Iară pe de laturi mergea alte polcuri, unii înainte, alţii denapoi, alţii mai pe de laturi, cine unde putea. Iară la conac, acei singegaşi şi spahii petrec pe saraschiariul pînă la cortul lui şi stînd în rînd i să închină. Iară sara, după apusul soarelui, într-amurgu, strigă toţi: hala, hala, hu, adecă Dumnedzău miluiaşte-ne pre noi. După acia strigare aşea era de tăcére, cît cini nu veniia/ f. 283v aproape, nu să audziia nemică şi de avia a grăi unul către altul ceva, şoptiia.

Iară tătarîi aşea mergea pre urma oştii turceşti: Mehmet Gherii, ficiorul cel mai mare a hanului cu 10.000 de tătari aleşi. Iară tată-său, Cazi Chirii hanul era în oaste cu giumătate de milă înaintea oştilor. Iară Adel Chirii sultan, cu 30.000 de nohai, den a stînga mergea. Domnul Azacului, cu ficiorul său, Geaclîi, mergea din driapta cu cîteva mii de tătari. Iară era Sulhot mai mari pri oştile tătărăşti. Hanul singur mergea înaintea oştilor turceşti de giumătate de milă. Cînd era să să clătiască, foarte de diminiaţ<ă> bătia în dobe, de să clătiia oştile céli din frunte. Pre urmă, după un cias, dzicia în trîmbiţ<e> ca în buciume, moschicéşte, ca cînd ucid cînii. Şi aşia de sirgu încăleca toţi pre cai cu stiaguri, carii era 4. Avea şi un stiag negru şi roş, în chipul celor turceşti, cu inimă de aur şi slove scris<ă> légea lui Mehmet. Şi după ce rădica stiagul, îndată încăleca hanul cu ficiorii săi, înaintea polcului f. 284 lui, după 4 stiaguri: de taftă roşie cu galbînă,/ a doa albă amestecată cu roşie, a triia de taftă albă, în care era marginile verdzi şi în vîrvu cu

---

1/steaguri / steagu / o sută /acele // 2 steaguri / împrejurul unui / sau să-i zic / steagurilor // 3 nepriiatenul // 4 acele / a]ale / steagurilor // 5 Deasupra / spînzură / canafi // 6 sînt scrise / Moamet / vremea războ<iu>lui // 7 nepriiatenul / atunci / acele trei steaguri pentru // 8 văzîndu / legea / acele steaguri / jăluiască viiaţa lui pentru legea // 9 Acele lemne / *ad.marginal* 1561 A / steaguri // 10 au ai sarascheriului / acele steaguri venea tabulhaneaoa // 11 trîmbiţe / venea / steaguri / fieştecarele // 12 *lipseşte* de / iar / pre // 14 Iar // 15 înapoi / Iar // 16 sengegaşi / sarascheriul / pîn-la // 17 rîndu / Iar seara dup-apusul // 18 într-amurgu]pe la o jumătate de ceas / adică / Dumnezeule miluiaşti-ne // 19 acea / aşa / era de]să face o / tăcere / cine // 20 nu auzea nimic / avea / către / *lipseşte* ce va // 21 şoptea // 22 Iar tătarii aşa / Gherei // 23 feciorul / a]al / Iar // 24 cu o jumătate / Iar // 25 Abdil / din stînga / *ad.marginal* Lucruri strine, 1061 <sic> A // 26 feciorul / dreapta // 27 Iar / mare / pre / *ad.marginal* mai mari A // 28 de o jumătate / clătească // 29 bătea / tobe / clătea / céle // 30 zicea // 31 moschiceşti / ucig cîinii / aşa / de sirgu]de grab // 32 steaguri / carei / Avea un steag mare / roşu // 33 scrise / Moamet // 34 steagul / feciorii // 35 patru steaguri / galbenă / doao // 36 treia / verzi / vîrfu //

coadă de cal niagră, al patrule stiag tot de taftă roşie, cu boldu de aur diasupra, cu slove de aur, arăpeşti.

Şi aşia, din 21 pîn-în 23 de dzile a lui sept<emvrie> trei conace n-au avut apă oştile turceşti nice tătărăşti, pîn-a patra dzi au sosit la un iazer, după apusul soarelui, în care iazer era apa puţin can sărată, undi di o parte de ezer s-au pus oastea turcească, de altă parte oastea tătărască, aşia cît mai toată acea apă din iazer o au băut-o.

De acolo, purcedzind a doa dzi, n-au aflat apă; iară al doile conac au nemerit la apă bună, între 2 iazere, să chiam<ă> Burna şi Chescenia. Di acolo să încep cîmpii făr<ă> ape, peste care cîmpi li-au căutat a mérge; că pe aiurea moscalii au fost arsu cîmpii.

Iară Cazi Mîrzea, povoaţa cea mai mare a oardelor Nohailor, s-au fostu vorbit cu hanul Crîmului, de au povăţuit pre turci pintr-acei cîmpi, pintru să le ia agonisita. Că să apucas<ă> că-i vor duce pre turci f. 284v prin locuri bune şi cu ape şi/ cu fiiară de agiunsu de hrană, dzicînd că numai 4 dzile sintu de acolo pîn-la Azac. Ce acesta era vicleşugul tătarălor asupra turcilor. Şi aşia <la> o samă de turci li-au murit caii, unora li-au stătut caii; că mergînd pre acolo, uneori cîte 5 dzile nu afla apă şi puţini au eşit din turci de acolo. Că pre unii tătarîi îi omorîia, alţii de foame şi de séte periia. Caii turcilor care sta îi lua tătarîi nohai şi-i mînca. Şi turcii nu cutedza să-ş<i> sloboadză caii noaptea la păşune cu roao, că-i fura tătarîi şi-i depărta în locuri pustii; ce le căuta a-i ţinia la corturi, lîngă sine, grijindu-le de cu dzuă iarbă. Şi mai mult să féce turcilor a mergi pintr-acei cîmpi ce le dzic Cîmpii Magearilor (că de acolo au eşit ungurii), căci ştiia că pri acolo iaste mulţime de şărpi şi de alte jivine. Ce tătarîi îi ştiia amăgi pre turci, dzicînd că-i vréme de iarnă şi toate jivinile au întrat în pămînt. Şi aşia amăgindu-să turcii, după ce au sosit acolo au aflat multe jivine cumplite: şărpi aşia de groşi ca piciorul omului şi lungi foarte. Acolo pri multe locuri s-au f. 285 tîmplat şi ales pre lîngă mlaştine, de era/ locul plin de piei de şărpi; aşia era cîmpul albu de aceli piei, cît să părea că sint acoperiţ<i> cîmpii cu pîndză albă. Şi şărpi mulţi era într-amîndoao oştile. Spun că peste acei cîmpi nu pot îmbla vara nice cu cîteva sute de cai, de mulţimea şerpilor. Măcar că tătarîi Nohai cînd îmblă pre acei cîmpi, pintru vînatul, atunce aşia fac: slobod pojar înaintea sa, de ardu iarba şi aşia le caută acelor jivine a întra în găuri; iară care nu întră în pămînt, arde.

---

1 neagră / patrulea steag / boldul deasupra de aur // 3 aşa / zile / ale lui // 4 nici / zi // 5 puţină / unde // 6 de / iazer // 7 aşa / iazer au // 8 purcezîndu / doao / zi / iar / doilea / *ad.marginal* Iar streine, 1561 A // 9 *lipseşte* la / ce să chiiamă // 10 De / le-au // 11 merge / muscalii // 12 Iar / povaţa // 13 pentr-acei // 13 pentru / apucase // 15 *lipseşte* cu[2] / ajunsu / zicînd // 16 patru zile / *lipseşte* sintu / Ci / aceasta A // 17 tătarilor / aşa / seamă / le-au // 18 unora]altora / le-au / cinci zile // 19 *lipseşte* din turci / tătarii / omoriia // 20 care îi sta şi-i lua // 21 cuteza / sloboază / caii la iarbă noaptea la // 22 tătarii / ci // 23 ţinea / sine]dînşii / grijîndu / zio / *ad.marginal* Iar streine, 1561 A // 24 făcea / merge / pentru-acei / zic // 25 pre // 26 jîvine / Ci tătarii / zicînd / că e vreme // 27 jîvinile / aşa // 28 jîvini / aşa // 29 *lipseşte* foarte / pre // 30 tîmplat]aflat // 31 aşa / de acele piei albu / să]îţ<i> // 31-32 sînt cîmpii acoperiţi // 32 pînză // 33 umbla / nici // 34 şărpilor / tătarii / umblă // 35 pentru / atunci / aşa / slobod pîrjoale pe cîmpu înaintea lor // 36 aşa / jîvini / găuri]pămînt / iar // 37 *lipseşte* în pămînt //

Mergînd dar oştile turceşti peste acei cîmpi, nu avia apă cîteva dzile. Au mas pre lîngă nişte movili făr-apă, unde şi astădzi stau zidiuri de cărămidzi făcute; să cunoaşte că au fost oarecînd niscai besérici. Fieră multe şi de multe feliuri şi mai mulţi cerbi, de carii scriu mulţi că mănîncă şărpi, de carii să află mulţi. Şi aşia, de iznoav<ă> fiind făr-apă cîteva dzile, au sosit la un pîrîu săc (au cu puţin-apă). Ce pîn-a să f. 285^v strînge oastea toată să sfîrşisă acia apă, că au fost-o băut alţii./ La acel pîrîu năvălind turcii, mulţi s-au ucis în de sine.

Di acolo s-au pornit noaptea pre răcoare, neavînd apă 2 dzile. A triia dzi au sosit la o tină, în care era apa foarte amară şi sărată. Ce de mare séte au căutat şi oamenilor şi cailor a o bea. Acolo li-au venit véste că au perit ca la 500 de turci, oameni aleşi, pre carii i-au fost amăgit un tătar dzicînd că ştie cîteva fîntîni în cîmpi, numai să-i dea un dar bun. Şi pre urmă, luînd tătarul mulţi bani de la dînşii, i-au dus în cîmpi, unde, neaflînd apă, au fugit tătarul. Şi aşia, toţi rătăcind, au perit; numai 4 dintru dînşii s-au întorsu, carii avea şi cămile cu sine. Aciia au nemerit în oaste şi au spus de perirea lor. Iară a doua dzi au nemerit la un iazer curător, căruia îi dzic léşii Przevodniţa, adecă trecătoari, în care iazer fiind apă bună au odihnit acolo caii o dzi. A doa dzi, sculîndu-s<ă> de dimineaţ<ă>, toată dzua mergînd făr-apă f. 286 pîn-în sar<ă>, era apă în oastea tătărasc<ă>. Turcii/ săpasă puţuri şi aflară puţinia apă de ploae, care ploas<ă> într-acea dzi. Într-acea dzi pre ginirile saraschiariului îl jăcuis<ă> tătarîi. Că avînd cu sine 40 de turci călări, s-au fost pornit să margă înainte la Azac, pintru odihna sa şi pintru să-ş<i> cumperi bucate de hrana oamenilor săi. Tătarîi ţinia calea de jăfuia şi pre cei ce mergea înainte şi pre cei ce rămînea de oaste. Ce acum vrea turcii mai mult să moară de foame, decît să încapă în primejdie; cu lipsa de mîncare şi de băutură mai toţi turcii că au perit. Iară caii tătarălor încă hămnisise, pîn-iată în de sară sosir<ă> la iazerul care să chiamă Gigherlic. Şi acolo s-au agiutorat puţinel şi li-au căutat a să odihni acolo şi ei şi caii 2 zile. Acolo un ţitnariu de posmagi cîte 84 galbini de aur cumpăra turcii; 10 grăunţă de madzire la un aspru; chila de făin<ă> 20 de galbini de aur şi chila acéia ca o giumătate de merţă era. Şi pi urmă şi mai scumpu cumpăra ţitnariul de f. 286^v pîine/ coaptă. Iară pre urmă şi aciia ce vindea, lăcomindu-s<ă> la bani, la amar au sosit, că li-au fost spuind tătarîi cum de la acel mas, de la

---

1 *lipseşte* dar / avea / *ad.marginal* 1561 A // 2 zile / astăzi / ziduri // 3 cărămizi / *lipseşte* niscai / bisérici // 4 Fieri // 5 aşa fiind cîteva zile făr-de apă au sosit // 6 sec / puţină // 7 sfîrşise acea / fost băut-o // 8 în de sine]între dînşii / *după* turcii *anulat* în de sine A // 9 De / zile // 10 A treia zi / Ci // 11 mare]multă / le-au căutat / le-au // 12 veste / *lipseşte* pre / carei / *ad.marginal* Tij streine, 1561 A // 13 zicînd // 14 *lipseşte* pre urmă / luîndu tătariul / dînşîi // 15 tătariul / aşa // 16 dintr-înşii / carei / sine]dînşîi // 17 Numai aceştea au / Iar / doao zi // 18 zic / adică // 19 odih<nit> / zi // 20 doao / zi / dă / zioa // 21 seară / săpase // 22 puţinea / ploase / zi$^{1-2}$ // 23 ginerile / sarascheriului /jăcuise tătarii // 24 meargă / pentru$^{1-2}$ / *ad.marginal* Tot streine, 1562 A // 25 Tătarii ţinea // 26 de]şi // 27 Ci / turci<i> mai mult vrea să // 28 *lipseşte* că // 29 Iar / tătarilor / în di seară // 30 care să chiamă]ce-i zic / ajutorat / le-au // 31 ţitnar // 32 de galbeni / zéce grăunţe de mazăre // 33 galbeni / *lipseşte* de aur / aceia // 34 jumătate / merţă]baniţă / *lipseşte* era / pe // 35 Iar / pre urmă]apoi / acea / bani]galbeni // 36 amar]aman / le-au / tătarii / cum că //

acel iazer, 3 conace sintu pîn-la Azac. Ce i-au amăgit, că de acolo abiia au mersu în 7 dzile pîn-la Azac.

Întru acéia dzi, în urmă, cîteva dzăci de cară turceşti şi cămile şi catîri mulţi, care n-au putut sosi la acea apă de iazer, cînd se odihniia alţii, ce li-au jăcuit toate tătarîi; şi ce au fost în car<ă> au luat tot şi pe slugile turcilor i-au omorît. La acel iazer Gigherlic au ospătat hanul pre turci, împărţind tuturor cîte o bucată de pîne, dzicîndu-le că toată hrana cîtă are împarte cu dînşii. Aceasta o au făcut acoperind vicleşugul său, hanul.

De la acesta iazer a doa dzi au sosit la iazerul curător, care să chiam<ă> Sasselegi Gherlig; şi pîn-acolo iaste hotarul Cîmpilor f. 287 Măgireşti. Într-acel cîmpu pîn-astădzi să văd zidiuri multe şi să văd/ pre acei cîmpi multe turnuri de piatră, unde era mai nainte biserici. Şi aşia să văd, ca cînd chip di oamenii cei vechi mormînturile de piiatră le făcea; iară acum au criscut pre aceli pietri muşchiu. Tătarîi cei bătrîni spunia că au audzit de bătrînii lor cum au fost lăcuit pre aceii locuri creştinii. Ce n-au ştiut ce niam ar fi fost: sarmati, sau petihoţi, sau greci, căci aciia ţin lége grecească. 2 săptămîni deplin au călătorit pintr-acei cîmpi. Iară eşind dintr-acei cîmpi, la 9 dzile a lui oc<tomvrie> au avut conacul de mas făr-apă. Iară a doa dzi au poposit la apa mică ce-i dzic Cughelnicu. Ce pînă a sosi acolo, turcilor giumătate de cai murisă şi unii au leşinat pre cale de séte; aşijdirea şi cîţ<i>va turci au murit. Iară mulţi bolnavi de séte şi de foame ruga pre alţii să-i omoară, să nu rabde séte şi foame.

Întru acéia dzi acela vînt să scornisă, cît oborîia oamenii pedestri şi caii hămnisiţi, cît nu putea de vînt să să clătiască nice cum. Şi întru f. 287v acéia dzi au omorît mulţi/ oamini şi cai cădzuţi. După vînt s-au slobodzit ploae réce 3 dzile, ploînd nepărăsit. Şi aceasta ploae au strîcat oastea turcească ce mai rămăsése. Că s-au împlut de apă cealmalele şi hainele, de nu putea să să clătiască de greimea lor. Şi să făcusă tină mare şi lunecuş; şi pre această apă, Gheoghelnicu, au mersu 3 dzile, pîn<ă> la Azac, că cade în apa Donului. Sosind la Azac au aflat la 200 de oamini, rămăşiţ<ă> pre cale. (Acolo, între Donu şi între Gheoghelnic, tătarîi Nohai erniadză, iară vara mergu în cîmpii cei mari cu dobitoacele sale şi acolo sint mlaştine, de sapă puţuri dobitoacilor sali.)

Supt Azac au sosit noaptea, oc<tomvrie> 14 şi s-au pus cu tabăra pri apa Donului, că acolo era o cetăţue mică, care s-au aprinsu şi au

---

1 sînt / Ci // 2 zile // 3 acea zi / zeci // 4 să odihnea // 5 ce]şi / le-au jăfuit, tătarii / cară // 6 *ad.marginal* Streine, 1563 A / pe // 7 pîine, zicîndu-le // 8 dinşîi // 10 acest / doao zi // 11 chiiamă / Gherlic // 12 să văd şi astăzi ziduri // 13 piiatră / aşa // 14 ca cînd era oamenii cei vechi chip şi mormînturi / *lipseşte* le // 15 iară]şi / crescut / acele / Tătarii / *ad.marginal* 1563 A // 16 spunea / auzit de la / cum că / acele // 17 Ci / neam // 18 aceia // 19 pentr-acei / Iar / zile / a]ale // 20 făr-de / Iar a doao zi // 21 apă / Ci pîn-a // 22 jumătate / de]din / murise / de]dă / aşîjderea // 23 Iar / dă séte // 24 omoare // 25 aceia zi / scornise / oboriia // 26 cai / clătească / nici // 27 aceia zi / oameni / căzuţi // 28 slobozit / zile // 29 stricat / Că li s-au umplut // 30 cealmalile / hainile / clătească / greime // 31 făcu / alunecuş / Gheorghelnicul // 32 trei zile // 33 oameni // 34 tătarii / ernează / iară]şi // 35 sînt / dobitoacelor sale // 38 pre / *ad.marginal* Tot streine, 1563 A / s-au fost aprinsu / *lipseşte* fost //

fost arsu de prav de puşcă. Şi acolo, la acea cetăţue, îş<i> strîngea hrană, pîn<ă> s-au strînsu turcii ce au fost rămas pi cale, pre carii îi aducea tătarîi pre caii lor, arătînd milă cu dînşii. Însă aciia avea cîte puţini bani şi îş<i> nămiia cai la tătari, carii după ce sosiia la conac, la Azac, le herbea păsat şi le da şi posmagi. Şi de mare flămîndziciune nu
f. 288 putea/ să mănînce, că li să îmfla capetele şi pîntecele; şi întru acéia noapte mulţi au murit dintre aciia şi tot într-acea noapte, tîmplîndu-s<ă> ger mare, mulţi din cei slabi au perit. A doa dzi, cumpărîndu-ş<i> hrană şi întrînd în cîteva corăbii împărăteşti s-au slobodzit pre Marea Niagră, spre Chefe. Ce a triia dzi s-au scornit acéia furtună pre maré şi s-au sfărmat vasăle acélea şi s-au înecat toţi. Iară oastea tătărască au trecut peste Don şi cu <paşa> de Silistra carii mai avea puţini oamini cu sine. Iară singur beglerbeiu cu 5 sangeacgii au rămas supt cetatea Azacului cu rămăşiţa oaminilor săi, ca la 1000 poate să fie fost, şi acolo aştepta poronca împărătiască. Că avea grij<e> să nu-l omoară împăratul pintru căci s-ar fi lăsat amăgit de tătari, de au pierdut atîta oaste.

Mare scădére de oşti au avut turcii, ca 200.000 şi mai bini de oamini, cu călări, cu pedestri şi 150 de vase s-au pierdut şi abiia 2000
f. 288v di oameni de s-au întorsu înapoi/ la Ţarigrad. Iară din tătari puţini au perit, fiind mai deprinsi cu lipsa şi avînd cîteva iape cu dînşii, trăia cu laptele lor, făr-aciia tătari ce au trecut peste Volga, pintru hrana, în Ţara Moscului, din carii nice unul nu s-au întorsu înapoi, nice au mai putut şti de dînşii tătarîi ce s-au mai făcut.

Iară la anul de la Hristos 1570 p<o>l au întrat tătarîi Crîmului în Ţara Moscului şi în dzua de Ispas au aprinsu tîrgul Moscul şi o cetate din gios, de au arsu pîn-în temelie, unde mulţi oamini au perit de foc. Numai cetatea ce-i dzic Chitai gorod au hălăduit, că o au apărat-o moscalii. Şi cu mare plian s-au întorsu tătarîi, făr-de nice o dodeială.

De aicea ne întoarcim iar la rîndul istoriei noastre, de unde am lăsat./

f. 289 7078 p<o>l, 1570 p<o>l. DOMN 30. DOMNIE 32. ION VODĂ 1 CE-I DZIC ARMANUL. Cap <loc gol>.

Acest Ion vodă a cui ficior ar fi, la istoriile leşăşti scris nu s<ă> află; cum dzic unii să fie fost ficior unui Ştefan vodă, însă nu cu

---

1 praf / acia // 2 pe[1] / carei // 3 tătarii / dînşîi / aceia // 4 şi-ş<i> năimiia caii / carei / sosea // 5 fierbea / flămînziciune // 6 umfla capetile / pînticele / într-acea // 7 dintr-acea mîncare / întîmplîndu-să // 8 doao zi // 9 slobozit / *ad.marginal* în cîteva A // 10 Neagră / Ci / treia zi / *lipseşte* acéia // 11 mare / sfărîmat vasele acelea / Iar // 12 carei // 13 oameni / sine]dînşîi / Iar / *ad.marginal* Tot streine, 1563 A // 14 oamenilor // 15 porunca împărătească // 16 omoare / pentru // 18 scădere / doao sute de mii / bine // 19 oameni / pedestrime // 20 de oameni / *lipseşte* de / Iar // 21 dînşîi // 22 tătarii / pentru // 23 carei nici // 23-24 nici s-au mai aflat de dînşîi ceva // 25 Iar / tătarii / *ad.marginal* 1570 p<o>l A // 26 zioa // 27 jos / oameni // 29 muscalii / plean / tătarii făr<ă> nici / dodeială]supărare // 30 aici să ne cam întoarcem / istorii // 32-33 Domniia lui Ion vodă N // 32 *lipseşte* 7078... domnie 32 / Ioan // 33 zicu / armeanul / *lipseşte* Cap // 34-35 scrie la istoriile leşăşti să fie ficior unui Ştefan N // 34 a]al / fecior // 35 zic / fecior //

cununie. Alţii dzic să fie fost dela Mazoviia, din Ţara Leşască, să fie slujit acest Ion vodă la Ferliiu, voevodul Cracăului. Acestu Ion Vodă să fie mersu la Ţarigrad la Împărăţie; iară cu ce triabă şi pintru ce ar fi mersu la Ţarigrad, nice cronicarii leşăşti nu însămniadză. Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> dzice să fie fost ficior de arman; din ce ar fi fost ştiut, aceasta nu scrie. Poate fi din povéste au înţăles.

Întru acéia vréme sultan Selim împăratul, ficiorul lui Suleiman, împăratul turcescu, înţălegînd de amestecăturile lui Bogdan vodă, cum f. 289v s-au dzis mai sus/ că s-au fost împrietenit cu léşii, de-ş<i> măritas<ă> şi surorile dup<ă> léşi şi singur încăpusése gînd să-ş<i> ia doamnă din Ţara Leşască şi că avia léşi sfétnici pre lîngă sine, pre carii mai mult îi asculta, decît pre boiarii ţărîi, socotind împăratul să nu cumva <să> facă Bogdan vodă aşădzămînd cu craiul leşăscu, să dezbată ţara de supt ascultarea Împărăţiei Turceşti şi să o lipască către Crăiia Leşască, au mazilit pri Bogdan vodă şi au dat domniia lui Ion vodă, fiind pre aceli vremi acest Ion vodă la Rodos, pe semne mai nainte surgun făcut. Carele dacă au luat Ion vodă stiag de domnie au purces cu cîtăva oaste turcească (cum scrie Gvagnin), ca la 20000, eşind în tîmpinarea lui Ion vodă o samă de boiari de ţară mai de frunte, anume Gavril logofăt şi Dinga hat<manul>.

Iară Bogdan vodă, dacă au înţăles de domniia dată lui Ion vodă, au răpedzit la boiari în Ţara Leşască, pre carii îi trăsése în parte<a> sa cu prieteşug, poftindu-i de agiutor împrotiva lui Ion vodă, vrăjmaşul său, să nu-l las<e> să între în ţar<ă>. Şi de nu vre hi pripit Ion vodă cu oaste turcească şi tătărască, nu pre<a> lesne s-ar fi aşădzat la domnie. f. 290 Ce Ion vodă sirguind cu oastea turcească şi era şi tătari/ cu dînsul, au apucat scaunul Iaşii, sosind în postul cel mari, în luna lui mart<ie>, căci atunce să aşădzas<e> scaunul domniei la tîrgul Iaşii. Iară Bogdan vodă, necutedzîndu-să mai mult să stea şi pintru lipsa agiutorului său din Ţara Leşască nevinind la dînsul, s-au mutat la Hotin, la marginea ţărîi, despre léşi despărţindu-i numai apa Nistrului.

Deci Ion vodă, îndată după ce să aşădză în scaonul ţărîi, socoti la începutul stăpînirii sali să să aréte groznic şi straşnic, să să tiam<ă> toţi de dînsul; că în Iaşi au tăiat pre Ionaşco Zbiera în dzua de Paşti.

Bine s-au scris de tirani că nice o vréme n-au de blîndéţă; precum acest Ion vodă, nice la dzua Paştilor nu s-au înfricoşat de Dumnedzău

---

1 zic // 2 *lipseşte* acest Ion vodă / Acestu Ion vodă]Şi de acolo / să fie]ar fi // 3 iar / treabă / pentru // 4 nici / însămniadză]scriu // 5-6 *lipseşte* Iară létopisăţul... aceasta nu scrie // 6 poveste / *lipseşte* au / înţeles // 7 acea / împăratul turcescu / *lipseşte* ficiorul lui... turcescu / *ad.marginal* Sultan Selim, 1571 A // 8 înţelegînd / *lipseşte* de / *după* înţălegînd de, *anulat* Bogdan vodă A // 9 zis / măritase // 10 şi şi el însuşi era să ia doamnă // 11 avea şi léşi / carei // 12 ţării // 13 aşăzămînt // 14 lipească // 15 mazîlit / pre / acele vrémi // 17 daca / *ad.marginal* acest A / *ad.marginal* Ioan 1581 A / *lipseşte* Ion vodă // 18 eşindu întru întîmpinarea // 19 seamă / Gavrilă // 20 hatmanul // 21 Iar / daca / înţeles // 22 repezit / 5 carei / partea // 23 pohtindu-i / ajutor împotriva // 23-25 *ad.marginal* vrăjmaşul său... s-ar fi aşădzat la domnie A // 24-25 *lipseşte* Şi de nu... la domnie N // 24 lase /ţară / vrea / fi // 25 aşăzat // 26 Ci / sîrguind / oaste // 27 sosindu / mare // 28 atunci / aşăzase scaonul / *lipseşte* tîrgul / Iaşi / Iar // 29 pentru / ajutoriului // 31 ţării // 32 aşăză / scaunul ţării / *ad.marginal* Ioan, 1570 p<o>l A // 33 sale / arate straşnic şi groaznic / teamă // 34 de dînsul toţi / zioa // 35 nici / *lipseşte* de / blîndéţe // 36 nici / zioa Paştelor / Dumnezeu //

să nu facă vărsare de singe. Stătut-au îndată îngrijeţi biiaţii boiari, măcar că alergasă întru întîmpinarea lui Ion vodă cu mare poftă de domnu creştin şi blînd şi să tînguia că mai bine li-ar fi fost cu Bogdan f. 290v vodă, măcar că avea léşi pre lîngă dînsul. Că de le lua léşii hrana/cu cît mai mult turcii carii acmu îş<i> rîdea de muiarile şi de copii<i> lor şi-i batgiocuriia cu spurcata faptă a sodomiei. Acéstea la începutul domniei lui Ion vodă s-au arătat; iară vei afla pre urmă ce tiran au stătut.

RĂZBOIUL LUI ION VODĂ CU BOGDAN VODĂ.

Ion vodă ştiind pre Bogdan vodă la Hotin că nu doarme ce strînge oaste împrotiva lui, strîns-au şi el ţara şi oastea turcească ce avea la sine. Iară lui Bogdan vodă îi venisă agiutoriu la Hotin din Ţara Leşască, de la priiatinii lui. Că şi cumnaţi îş<i> făcus<ă> Bogdan vodă den casa Padnevschilor, că o sor<ă> avia după Ponetovschii, alta o logodis<ă> dup<ă> Zborovschii şi el să logodis<ă> cu fata lui Tarlo şi o vrea lua, de nu i s-ar fi schimbat norocul. Aşea, vădzindu-să Bogdan f. 291 vodă cu agiutoriul priiatinilor săi,/ că-i vinise 2000 de léşi cu Nicolae Mieliţchii hat<manul>, cu care era şi Nicolae Siniavschii, voevodul Ţărîi Rusăşti, întrînd acéli 2000 de léşi în Moldova, îndată începusă a prăda şi a face multe strîmbătăţi biiaţilor lăcuitori ai ţărîi. De care jacuri înţălegînd Nicolae Mieliţchii hatmanul, au poroncit prin tabără de-au făcut şi au pus spîndzurători, poroncind cu certare de moarte, cine ar face cuiva strîmbătate cît de puţin<ă>, dzicîndu-le că nu în ţara a vrăjmaşi, ce a priiatini mergu şi ca la ţara sa.

Acolo, pre loc, îndată au ales Mieliţchii 700 de léşi, întorcînd alte sacsanale şi oamini mai proşti în Ţara Leşască. Iară el singur cu 300 di oamini au ales Miliţchii şi trecînd codrul a doa dzi au sosit la apa Prutului, de unde au răpedzit pre Bielavschii şi cu oamenii lui Bogdan vodă la Hotin, de au pogorît puşcile. Şi după ce au sosit puşcile s-au clătit şi singur Bogdan vodă pîn-la Ştefăneşti şi cu oaste leşască. Iară acolo au prinsu véste léşii cu Bogdan vodă că şi Ion vodă se apropie de dînşii şi străjile lui Ion vodă să videa. Şi aşia sfătuiră léşii să porniască pre Stanislav Lascoronschii şi pre Nicolae Iazloveţchii şi pre Nicolae f. 291v Herbort şi/ pre Stanislav Voilschii şi pre Cruzin Niţschii, pre aceşti rotmistri cu stiagurile sale şi cu dînşii pre Temroc Petihovţul cu 30 de cazaci.

Iară moldovénii lui Ion vodă, după ce au vădzut acéste oşti trimise

---

1 sînge / *lipseşte* îndată / îngrijaţi bieţii // 2 alergase /întîmpinarea / *lipseşte* Ion vodă / pohtă // 3 bîlînd / le-ar // 4 *după* mai *anulat* vîrtos A // 5 carei acum / muerile şi copii // 6 batjocoriia / Acestea // 7 şi alta iarăş vei afla // 8-18 *după Ureche* // 9 nu]nu-i /ci / *ad.marginal* Ioan, 1571 A // 10 împotriva // 11 Iar /venise / ajutor // 12 priiatenii / făcuse // 13 din / avea // 14 logodise[2] // 15 Aşa / văzîndu-să / ajutoriul / prietenilor / venise // 17 Sineavschii // 18 Ţării Ruseşti / acele doao mii / începuse // 19 bieţilor / ai]a / ţării // 20 jafuri înţelegînd / hat<manul> / poruncit // 21 spînzurători / poruncind // 23 vrăjmaşi]vrăjmaşilor / priiateni // 24 locu // 25 oameni / iar // 26 de oameni / doao zi // 27 repezit // 29 Iar // 30 veste / léşîi / *ad.marginal* Ioan, 1571 a // 31 dînşîi / strejîle / vedea / aşa / pornească // 32 Stănislav Voanschii / pre]şi rohmistri // 34 steagurile // 36 Iar moldovenii / văzut aceste //

de léşi au trecut Prutul în céia parte, aşia cît léşii mergea pe de céia parte de Prut, moldovénii pe di ceasta parte. Şi măcar că moldovénii lui Ion vodă era mai mulţi, scrie ca la 6000, iară léşii era, pe sémne 400, prea laudă léşii pre ai săi, iară bătae nu ş-au dat léşii cu moldovénii. Aicea să véde că s-au temut léşii şi au avut dreptate 400 de 6000 să să tiamă. Ce s-au înturnat léşii la tabăra sa. A doa dzi iară au pornit acéia oaste, léşii, carii dînd asupra străjii lui Ion vodă, unde era şi turci amestecaţi, şi acolo ş-au dat războiu. Şi îndată au înfrînt turcii pri Volschii şi pre Temroc, carii au fost dat năvală întîi. Iară după ce s-au apropiiat Herbort Lascoronschii şi Iazloviţchii şi Cruzin Niţchii, dzicînd în trîmbiţ<e> de războiu, au făcut mare năvală, cît au plecat străjile lui Ion vodă de fugă. Şi acolo au dobîndit léşii 24 de f. 292 robi; iară din léşi numai/ un cazac de a lui Temroc, care şi acela avînd cal tare în gură, neputîndu-l ţinea ca să-l întoarcă, au perit di un turcu, tăiat de sabie. S-au fost tîmplat şi un tătar între cazacii lui Temroc care, vădzind întîi războiul pierdut a lui Temroc, de oaminii lui Ion vodă, au fost fugit la tabăra hatmanului Miliţchii să spue că au încungiurat turcii oştile lui. Ce pre urmă vădzind Miliţchii hat<manul> că n-au fost adivărat, ce au grăit tătarul, au poroncit de au pus în lanţu pre acel tătar. Iară după ce înţăliasără léşii din spusoarea limbilor prinse din străjile lui Ion vodă şi cum peste un dial numai stă oastea lui Ion vodă şi le venis<ă> şi de la rotmistrii carii să afla tot în orînduială stînd gata de războiu, venis<ă> la hatmanul ca să-l trimiţ<ă> agiutoriu şi aşia pre spusoarea acelui care venis<ă> trimis de la straje leşască la hatmanul, anume Lişcenschii, au trimis hat<manul> pre Ioan Iordan şi pre Maciico Zaleschii cu stiagurile sale într-agiutoriu, după care şi singur hatmanul cu toată oastea s-au pornit.

f. 292v Apropiindu-să oastea leşască de Iaşi, atunce au vădzut/ Miliţchii hatmanul că au fostu adevărat ce-i spunea limbile, că era cîtăva oaste a lui Ion vodă, care au stătut toată gata în arătarea léşilor. Era acéstea pe vrémea gioi după Rusalii. Acolo vrînd Miliţchii hatmanul să ispitiască pre nepriiatinul său au poroncit pre Herbort şi pre Iazloveţchii şi pre Temroc să facă harţu cu dînşii, doară îi va scoate mai în laturi, unde supusése hatmanul Mieliţchii o sam<ă> di oaste a sa. Că au fostu pus o sam<ă> de lipcani şi cu răitari cu sinéţă; ce pricepuse şi Ion vodă meşteşugul lui Mieliţchii şi n-au lăsat să iasă oastea afar<ă> departe de tabără. Vădzind Miliţchii hatmanul atîta mulţime din oaste a lui Ion vodă căriia nu-i va putea sta împrotivă, îndată au poroncit, făcîndu-să

---

1 ceia /aşa / pre dă ceia // 2 şi moldovenii[1-2] / de / *ad.marginal* Ioan, 1571, A // 3 *lipseşte* scrie / şase mii / iar / semne // 4 patru sute // 5 iar moldovénii / vede // 5-6 patru sute la şase mii // 6 teamă / Ci / liaşîi // 6-7 A doao zi iarăş au pornit léşii acea oaste, carei // 7 dîndu / strejii // 9 pre / carei / Iar // 10 Iazloveţschii // 11 zicînd // 12 strejile / de]în // 13 iar / a]ai // 14 de // 15 întîmplat // 16 văzînd / *ad.marginal* Ioan, 1571 A / a]al / oamenii // 17 Miliţschii // 18 Ci / văzînd Miliţschii // 19 adevărat / tătariul / poruncit // 20 *lipseşte* pre acel tătar / Iar / înţeléseră // 21 strejîle / deal / oaste // 22 venise / rohmistri carei // 23 venise / să-l]să-i / ajutor /aşa // 24 venise / streaje // 25 hatmanul / Ion // 26 stegurile / într-ajutor // 28 atunci / văzut // 30 acestea era // 31 joi la vrémea dup<ă> Rusalii / ispitească // 32 nepriiatenul / poruncit // 34 Miliţchii / seamă /de / fost // 35 seamă / raitari / sinéţe / ci // 36 Miliţschii / departe de]din // 37 Văzînd / din]de // 38 căruia / împotrivă / poruncit //

a cerca vadul la Prut, ca să triacă spre oastea lui Ion vodă. Ce el nu spre Iaşi, ce spre Hotin îi era voia să triacă, cum au şi făcut; că dacă au însărat, el s-au pornit înapoi şi toată noaptea s-au dus.

f. 293 Iară a doa dzi, dacă au dat oastea lui Ion vodă că léşii s-au dus/ şi au fugit, s-au lăsat după dînşii a-i goni. Iară Bogdan vodă, vădzindu-să părăsit şi cădzut de nădejde a să aşădza în scaunul ţării, au cădzut după Herbort Laţcoronschii şi după alte capete leşăşti să stea să dea războiu lui Ion vodă. Ce n-au isprăvit nemică, răspundzind léşii lui Bogdan vodă că n-au loc bun de dat războiu.

Aşea ducîndu-să léşii înapoi i-au agiunsu într-o vale Ion vodă şi acolo li-au dat războiu şi au slobodzit tunurile în léşi; ce tunurile nemică nu le strîca, că-i covîrşiia glonţurile tunurilor pre léşi. Iară într-acea noapte n-au mai dormit léşii, ce sta toţi gata pre malul Prutului de să străjuia de oastea lui Ion vodă. Iară după ce s-au făcut dzuă să vădzură leşii că Ion vodă stă cu tot denadinsul să-i poată închide pre léşi undeva şi să-i bage la strîmtoare. Ce au lăsat hatmanul pre Herbortu pre urmă şi el să trăgea cu tabăra în sus, pe Prut. Însă mare năvală au avut Herbort despre oamenii lui Ion vodă şi cu vărsare de f. 293^{v} singe de îmbe părţile, pîn-ce sosiia léşii în tabăra lor./ Iară un turcu îmblînd pregiur tabăra leşască, băindu-şi suliţa, chema să iasă unul din léşi la harţu cu dînsul; ce-l lovi pre acel turcu un liav cu bardişia ce poartă ei, cît au cădzut turcul de pre cal mort. Dat-au năvală turcii să apuce pre turcul cel cădzut mortu; léşii să nu-l dea. Stătut-au un războiu între dînşii, ce au perit de îmbe părţile cîţ<i>va, iară mai mulţi din turci. Şi acolo au luat şi un stiag roş turcescu un liah, anume Jicmont Rojim, tăind mîna stegariului.

A doa dzi iarăş<i> mare buluc de turci au făcut năvală la tabăra léşilor, din care un turcu luînd aminte pre un liah, anume Stanislav Ciolpa, că era pre cal împodobit, îl chiema turcul sîrbéşte să ias<ă> la harţu cu dînsul. Vrea liavul să ias<ă> la cîmpu cu acel turcu, ce nu l-au lăsat hatmanul pintru une pricini. Iară în locul lui Ciolpa au trimis pe Pavăl Hancijovschii să facă harţu cu acel turcu; pe sémne era harvat au sirbu, pi voroava lui cea sirbască. Scrie Bielschii de acest Stanislav că aşia era de tare, cît pre 2 oamini rădica într-o palmă a sa. Şi întîmplîndu-s<ă> în Cracău, au rădicat în clopotniţă un clopot aşia de f. 294 mare/ cît nu l-ar fi putut rădica 40 di oamini. Dzic că aşea era de tare, cît lemnul vérde aşia-l strîngea, cît curea apă dintr-însul; doaă potcoave de cal le frîngea şi altel<e> multe de acest Stanislav scriu

---

1 treacă / spre oastea]asupra / Ci / *ad.marginal* Ioan, 1571 A // 2 ci / treacă / daca // 3 înserat // 4 Iar a doao zi, daca // 5 dînşîi / Iar / văzîndu-să // 6 căzut / aşăza domnu în scaunu ţării / căzut // 8 Ci / nimic / răspunzînd léşîi // 10 Aşa / leşîi / ajunsu // 11 le-au / slobozit / ci // 12 nimic / strica / Iar într-această // 14 strejuia / Iar / *ad.marginal* Ioan, 1571 A / zioă // 15 văzură // 16 strimtoare / Ci // 19 sînge / de îmbe]dintr-amîndoao / sosea / Iar // 20 umblînd împrejurul taberii léşăşti / chiema // 21 ci-l / leavu / bardişa // 22 căzut / de]du // 23 căzut / mort // 24 ce]şi / de îmbe]dintr-amîndoao părţi / iar // 25 steag roşu / leah // 26 Jîcmon // 27 doao zi / *lipseşte* iarăş<i> / *ad.marginal* Ioan, 1572 A // 28 din]de / leah / Stănislav // 29 chiamă A // 30 leavul / ci // 31 pentru unele / Iar // 32 Pavăl]Pîrvul / semne // 33 sîrbu / pe / sîrbească / Stănislav // 34 aşa / oameni / îi rădica // 35 clopodniţă /aşa // 36 de oameni /Şi zic / aşea]atît // 37 verde / aşa îl / curgea / doao // 38 Stănislav //

cronicarii leşăşti, care le lăsăm la dînşii să le ştie. Ce cum am pomenit, în locul acestui Stanislav Ciolpa au fost eşit la harţu Hanciovschii, care făcînd cu turcul harţu au lovit cu colceacul în frunte liahul pre turcu. Să potihnis<ă> turcul să dea gios de pre cal, la care să-l apuce sărisă şi alţi léşi, anume Stanislav Văzga şi Stanislav Negoţchii; ce turcul, pîn-a sosi aciia léşi, s-au zmult din mîna lui Hanţovschii şi au scăpat. Ce acolo au stătut pre urmă mare războiu, cît înfrînsése turcii pre léşi. Ce adăogîndu-s<ă> şi léşii cu Herbort şi Volschii cu polcurile sale, de iznoav<ă> mare războiu stînd, au înfrînt léşii pre turci. Şi mergînd în goană cîtva loc léşii după turci şi neputînd capetele léşilor să întoarcă pri gonaşii săi, au purces şi altă oaste leşască să poată întoarce pri gonaşii săi. Ce cei ce goniia înainte, vădzind că vin de a lor pre urmă, au tot mărsu în goană, pîn-ce au băgat pri turci în tabăra lui
f. 294v Ion vodă./ Ce de acolo au luat pre léşii în goan<ă>; ce nemică nu li-au strîcat, că s-au apărat léşii pîn-aproape de tabăra lor. Şi apropiindu-să léşii de Hotin, la un loc mlăştinos, acolo li-au dat mare năvală turcii şi cu moldovénii. Ce şi acolo s-au apărat léşii, că înglotindu-să den tabără léşii, au căutat turcilor a da dos.

Pînă în Nistru au mărsu léşii tot cu moldovénii şi cu turcii petrecători. Că la podeţ de n-ar fi pus léşii 12 puşci, de apăra trecătoarea, ar fi venit la mare perire léşii. Ce cu noapte au sosit léşii, trecînd Nistrul la Hotin; că Hotinul era încă pre sama lui Bogdan vodă, unde lăsas<ă> în cetate pre liahul anume Dobrosolovschii. Iară după ce sosiră léşii la Hotin, au avut şi mai mare războiu cu turcii şi cu moldovénii. Ce nice acolo nu i-au putut străbate pre léşi; ce bărbătéşte s-au apărat şi acolo léşii, carii anume îi scriu cronicarii leşăşti. Ce aicea, pintru lungimea voroavei, îi trécem cu scrisul./

f. 295 Dacă au văzut léşii că nu vor putea sta îndelungu împrotiva lui Ion vodă şi avînd grij<e> şi de Bogdan vodă să nu încapă în mînule lui Ion vodă, că eşiia singur la războiu, de multe ori, Bogdan vodă făr<ă> ştirea lui Miliţchii hatmanul, că şi din tabăra lui Ion vodă nepărăsit da din tunuri în léşi, s-au pornit léşii cu tabăra şi au stătut supt cetatea Hotinului şi capetele ce era şi cu Bogdan vodă au întrat în cetate. Bogdan vodă au trimis din cetate pre liahul Radiţchii la Ion vodă, poftindu-l să nu-i ia domniia (vedzi pofta nebună), aducîndu-i aminte cum nice Ion vodă nu să va putea rădzima îndelungu, de vréme că au scos făr<ă> dreptate pre Bogdan vodă din domnie. Socotiască cum iaste de greu lucru cela ce au fostu mai nainte stăpîn, să nu aibă

---

1 dînşii / ştie]scrie / Ci // 2 acelui Stănislav / carele // 3 leavul // 4 poticnise / să cază după cal jos / sărise // 5 Stănislav[1-2] / şi]i / ci // 6 acei // 7 Ci acolea / *ad.marginal* Ioan, 1572 A // 8 Ci / *lipseşte* şi[1] / cu]şi // 10 capetile // 11 pre gonacii // 12 pre acei gonaci / *lipseşte* săi / Ci / gonea / văzîndu / a]ai // 13 pă urmă / mersu / pre // 14 Ioan / Ci / ci nimic / le-au stricat // 16 le-au // 17 moldovenii / Ci / s-au arătat léşii apăraţ<i> // 18 léşii din tabără / dosul // 19 Pîn-în / mersu / moldovenii / turci / *ad.marginal* Ioan, 1572 a // 21 Ci // 22 încă era / pe seama // 23 lăsase / leahul / Iar // 24 *lipseşte* şi // 25 moldovenii / Ci nici / ci / bărbăteşte // 26 care-i // 27 Ci aici / pentru / vorbei îi las şi nu-i scriu // 28 Daca / văzut / împotriva // 29 *lipseşte* şi / mîinile / *ad.marginal* Ioan, 1571 A // 30 făr-de // 31 Miliţschii // 33 *lipseşte* şi[2] // 34 leavul // 35 pohtindu-l / vezi / pohtă // 36 nici / *lipseşte* putea / răzima / au]l-au // 37 *lipseşte* pre Bogdan vodă / Să socotească // 38 fost //

nemică şi că ce face Ion vodă această dată lui Bogdan vodă, aşia vor face şi alţii lui, să ştie, şi să nedejduiască că iaste Dumnedzeu care răsplătéşte toată strîmbătatea.

La aceasta solie a lui Bogdan vodă, Ion vodă nemică n-au răspunsu/, nice f. 295v s-au turburat; ce pre Radiţchii, solul lui Bogdan vodă, l-au trimis Ion vodă la Împărăţie ca pre un rob. Pre carele ducîndu-l un ceauş la Mehmet paşa, spuindu-i ceauşul că-i rob luat din oaste, măcar că bietul Radiţchii au spus paşii că nu rob, ce sol au fostu trimis de Bogdan vodă, la Ion vodă, iară paşa oblicisă şi de perirea a cîţ<i>va oamini de ai săi, de léşi, mîniindu-să au trimis pre Radiţchii liavul la catargă. Pre urmă Miliţchii hatmanul l-au scos din robie pre Radiţchii, trimiţînd la Mehmet paşa pre Gerzec liavul, ce ştiia şi arăpeşte.

Vădzind Mieliţchii că voia lui Dumnedzău nu iaste să să aşadze Bogdan vodă la domnie, au început a tréce cu oastea sa în céia parte Nistrul. Ce că era poduri puţine, au pierdut cîţ<i>va cai léşii în Nistru, înecaţi. Păziia moldovénii, după ce să vor mai împuţina léşii la trecătoare, să le dea războiu, să-i poată apuca. Ce vădzind acéia léşii, au lăsat în urmă o sam<ă> de pedestrime, care era pre lîngă tunuri, de împroşca cu glonţuri. Şi din cetatea Hotinului încă da nepărăsit în f. 296 moldovéni./ Iară după ce au trecut oastea leşască cu Miliţchii hatmanul, au început Ion vodă a bate cetatea Hotinului. Şi o au bătut-o cîteva săptămîni. Tare apăra cetatea liavul Dobroslovschii, iară vădzind Ion vodă că nu va putea lua cetatea cu armele sale, au trimis sol la Iazloveţchii, care era hatman pri atuncia Crăiei Leşăşti poftindu-l să poroncească lui Dobroslovschii să-i dia cetatea. Să făgăduia de pre atunci Ion vodă să facă giurămîntu craiului leşăscu, cum îi va fi cu credinţă şi cu priinţă la toate poroncile crăeşti, precum era şi alţi domni mai nainte de dînsul legaţi crailor leşăşti, şi ca acéstea. Iară Iazloveţchii hat<manul>, vădzind aceasta solie a lui Ion vodă, au făcut ştire la Jicmont, craiul leşăscu; şi au priimit craiul giurămîntul lui Ion vodă.

Aşea Bogdan vodă pierdzindu-şi nădéjdea de a să mai întoarce la domniia ţărîi, fiind şi bolnav de ochi, viind de la Cameniţ<a> cu Miliţchii, au mulţămit tuturor capetelor leşăşti pentru nevoinţa ce au fostu pus cu dînsul, să-l ducă la domniia ţărîi, făgăduindu-să Bogdan vodă pîn-la moartea sa că va fi mulţumitoriu, şi au purces de acolo cu puţini léşi şi s-au dus la Moscu. Şi acolo i s-au sfîrşit viaţa./

f. 296v Iară fiind cursul anilor de la Hristos 1572, iar de la zidirea lumii 7080, au murit Jicmont, craiul leşăscu, în tîrgu în Ticoţin. Acest

---

1 nimic // 1-2 aşa să ştie că-i vor face şi alţii lui, şi // 2 nădăjduiască / Dumnezeu // 3 răsplăteşte // 4 nimic / nici // 5 tu<r>burat / ci // 6 ceauş // 7 că este rob / *ad. marginal* Ioan, 1571 A // 7 ci / iar // 9 oblicisă]înţelese / oameni / şi mîniindu-să // 10 leavul // 11 leavul / arăpéşte // 12 Văzîndu / Dumnezeu / aşaze // 13 trece / ceia // 14 Şi fiind că era / înecaţi în Nistru // 15 Păzea moldovenii // 16 Ci văzînd aceia // 17 seamă // 19 moldoveni / Iar // 20 au început]începuse / Şi au // 21 leavul // 21-22 iar Ion vodă văzînd că // 23 pre atunci / pohtindu-l // 24 poruncească / dea / de pre]dupre // 25 jurămînt / *ad. marginal* Ioan, 1571 A // 26 poruncile // 27 acestea / Iar // 28 văzînd / Ioan // 29 la]lui / Jicmon / jurămînt // 31 Aşa / pierzîndu-ş<i> nădejdea // 32 ţării / Cameniţă // 33 Miliţschii hat<manul> / mulţumit capetilor // 34 fost / ţării // 35 mulţumitor / purcis A // 36 viiaţa // 37-38 Iar cînd era l<ea>t 1572 şi 7080, au murit Jîcmon //

Jicmont, craiu leşăscu au fost cel de pre urmă săminţie Jaghellilor şi au crăit 42 ani.

Iară în anul de la Hristos 1573 s-au strînsu toţ<i> domnii şi boiarii leşăşti, după moartea lui Jicmont, şi soli despre alte domnii megiiaşe, la Varşav. Acolo au nemerit şi sol de la Ion vodă, poftind pre recipospolita să-i dea pre Bogdan vodă, pintru carele au făcut Ion vodă pîră şi la Împărăţie. Iară să făgăduia Ion vodă că va fi în prietenie cu Crăiia Leşască, cum s-au fostu adeverit mai nainte, numai să-i dea pre Bogdan vodă; că au pomenit solii lui Ion vodă şi pentru Pocutiia, că nu o va cére de la dînşii. Făcutu-i-au léşii răspunsu lui Ion vodă într-acest chip: „Că te-ai jăluit împăratului turcescu pre Bogdan vodă să ţi-l dăm, cum nu l-am chemat, aşia nice vom să audzim de dînsul; şi că nu să află Bogdan vodă în Crăiia Leşască, să ştie Ion vodă. Iară de va fi strîngînd Bogdan vodă, unde va fi, oşti, să ştie că prin Ţara Leşască nu-l vor lăsa pre Bogdan vodă să triacă cu oştile sale. Şi să ştie Ion vodă că s-au dat poroncă hatmanilor să-l păzască pri Bogdan vodă. Iară pentru Pocutiia ce pomeneşte Ion vodă că nu o va mai cére de la f. 297 léşi, bine face."/

Nemerit-au la Varşav la seim sol şi de la hanul Crîmului, poftind hanul pre léşi să nu-ş<i> aliagă craiu pre împăratul Moscului, nice vreun ficior a lui; că Moscalul de demult iaste vrăşmaş lor şi ţărîlor sale şi atunce nu stăpîn, ce vrăjmaş ari avea. Arăta solul hanului cum mai bine să aibă léşii priiatin pre împăratul turcescu, decît pre Moscal, şi sfătuia solul hanului să-ş<i> aliagă léşii craiu ori fieşte pre cine, făr<ă> pre Moscal. Fost-au trimis împăratul turcescu cărţi la Jicmont craiul leşăscu, pre carele neaflîndu-l viu, li-au cetît cărţile la ivala tuturor léşilor.În care scriia pentru hanul Crîmului să-i dea liafa ce au fostu legat mai nainte léşii să dea Crîmului. Ce au răspunsu léşii că gata sint, numai întîi să le facă dreptate cu tătarîi, care încă fiind craiul Jicmont viu, au lovit tătarîi în Podoliia, de au arsu cetatea Barul şi cîteva sate şi tîrgşoare, pre carii măcar că-i lovis<ă> Buceaţchii, starostea de Cameniţ<a> şi au fost scos robii, iar nu s-au cădzut f. 297v tătarălor peste legătură/ să facă acia stricăciune în Podoliia.

CÎND S-AU AŞĂDZAT ION VODĂ LA SCAON.

Ion vodă, după izbîndă cu năroc ce goni pre Bogdan vodă şi pre léşi din ţară, s-au aşădzat în scaon carele dintîi la toate să arăta prin

---

1 *lipseşte* Jîcmont / *lipseşte* leşăscu / dupre / seminţie Iaghililor // 2 ani 42 // 3 Iar / *lipseşte* de la Hristos / boerii / *ad.marginal* Lucruri strine, 1573 A // 4 Jîcmon / soli // 5 pohtind // 6 pentru // 7 Iară]Şi // 8 fostu]şi // 10 céré / dînşîi / Fostu-i-au răspunsu léşii lui / *ad.marginal* Ioan, 1573 A // 11 te-ai // 12 chiemat să vie la noi, aşa nu vom / auzim // 12-13 şi cum că Bogdan vodă nici că să află în // 13 Ioan / Iar // 14 oşti, unde va fi // 15 *lipseşte* pre Bogdan vodă / treacă / Ioan // 16 poruncă / păzească pre // 17 Iar // 18 liaşi // 19 săim / pohtind // 20 aleagă / nici // 21 fecior / a]al / *lipseşte* de / vréjmaş / ţărilor // 22 atunci / ci / ar // 23 priiaten / moscali // 24 aleagă léşîi crai ori pre cine va fi alt, iar nu din moscali // 25 Jîcmon / *ad.marginal* Streine, 1573 A // 26 neaflîndu / li-au]i-au / iveala // 27 leafa // 28 fost / să]ca să / Ce]Şi // 29 sînt / tătarii // 31 tîrguri / lovise / Buceaţschii // 32 Cameniţă / căzut // 33 tătarilor / acea stri<că>ciune // 34 *lipseşte* N / Cîndu / aşăzat / Ioan / scaun // 35 Ioan / noroc / gonise / *ad.marginal* Ioan, 7080 A // 36 scaun / prin]pre //

voia țărîi. Iară pre urmă pri toți domnii au covîrșit cu vrăjmășiia și cu morți cumplite, vrînd să ia agonisita tuturor, nu cu alt meșterșug, ce cu vărsare de singe și din dzi în dzi izvodiia feliuri de munci noao.

O, Doamne sfinte, să oțăréște condeiul a scrie tirăniile și mijlocele tirănești a cestui cumplit tiran domnu. Băgat-au de viu în foc pre vlădica Gheorghie de au arsu, pintru prepus de avuție. Tot tiranul iaste lacom și bine au dzis oarecine că lacomul nice luiș, nice altuia nu iaste de folos. Mitropolitul Theofan nu ar hi vrut eși întreg, de nu ar fi fugit prin munți de groaza tiranului Ion vodă. Temnițăle toate era pline de călugări; și îngropă de vii pre Véveriță și pre popa Cozma și pre Molodeț călugărul. Așijdirea din boiarii cei de cinste sabiia lui nu f. 298 eșiia,/ omorîndu-i cu tot feliul de morți, asămînîndu-să cumpliților tirani, lui Nero și lui Dioclitiian. Ce aciia păgîni, iară acesta Ion vodă creștin de au fostu, nimi nu scrie. Că precum nime nu adeveréște niamul lui, așia nice légea lui, de ce lége să fie fost nu scriu, nice iaste de credzut să fie fost creștin pravoslavnic (Vedea-vei plata de tiran <a lui> Ion vodă pi urmă.)

Și așia socotiia Ion vodă că nime n-au fost mai destoinic decît dînsul. De légi îș<i> rîdea, că în postul cel mare s-au însurat și alte călcături de légi multe făcea.

7081<=1573>.*CÎND AU VENIT VÉSTE LUI ION VODĂ CĂ L-AU MAZILIT ÎMPĂRATUL ȘI AU DAT DOMNIIA LUI PĂTRU VODĂ ȘCHIOPUL ȘI CÎND S-AU SFĂTUIT ION VODĂ CU ȚARA SĂ SĂ RĂDICE ASUPRA TURCILOR.*

În al triile an <al> domniei lui Ion vodă, arătînd multe munci și morți cumplite, urîte lui Dumnedzău și oțărîte lumii și nu-ș<i> aducea aminte cum va veni la cia de apoi, iată i-au venit véste că l-au mazilit împăratul și domniia iaste dată lui Pătru vodă ce l-au poriclit Șchiopul. Acest Pătru vodă era din Țara Munteniască, ficior Mircii vodă și <nepot> Mihnii vodă./

f. 298v Ion vodă, dacă să simți înstreinat și scos dèn domniia țărîi (iată, aice să încépe urgiia și răsplătirea de la Dumnedzău asupra lui Ion vodă pintru tirăniia lui), i-au fostu scris capichihaialele lui Ion vodă să trimiț<ă> bani să împingă Ion vodă pe Pătru vodă Șchiopul (orbirea lui

---

1 țării / Iar / pre // 2 meșteșug / ci // 2-3 *ad.marginal* vrînd să ia... feliuri de munci noao A, *lipsește* N // 3 sînge / zi$^{1-2}$ // 4 oțărește și condeiul a mai /mijloacele // 5 ale acestui cumplit și // 6 pentru // 7 zis / nici$^{1-2}$ / *lipsește* nu // 8 fi // 9 Temnițele // 10 de călugări; pre alții în îngropa de vii, precum au îngropat pre / *lipsește* pre^{2} // 11 Așîjderea // 12 asemînîndu-să // 13 Neron / și]i /Ci / aceia / iar // 14 nimeni nu știe, nici scrie / nimeni de neamul lui nu adeverește // 15 așa nici dă legea dă ce / să fie]va fi / nu]nimeni nu / și nici // 16 crezut // 17 Ioane vodă / *lipsește* pi urmă // 18 așa / nimeni // 19 legi // 20 lége // 21-24 *lipsesc* N // 21 *lipsește* 7081 / Cîndu /veste // 22 mazîlit // 23-24 *ad.marginal* Ioan, 7081 A // 25 La l<ea>t 1573 și 7081, în al treilea an al / arătîndu // 26 Dumnezeu // 27 cea // 27-28 véste de mazîlie și domniia au dat-o împăratul lui Pătru // 28 l-a poreclit / *ad.marginal* ce l-au poriclit A // 29 Muntenească / fecior // 30 *lipsește* și Mihnii vodă // 31 daca s-au simțit / înstriinat / din / țării // 32 aici / Dumnezeu // 33 pentru tirăniile // 34 *lipsește* Ion vodă / *lipsește* Șchiopul //

Dumnedzău). Sfătuindu-să Ion vodă cu boiarii ce-i avea sfétnici, făcuţi tirani lacomi, ca şi dînsul, cum ar fi mai bine: trimite-va el bani la Poartă pentru să-ş<i> poată tocmi domniia despre Împărăţie, măcar că turcii cuvîntul creştinului nu-l ţin, au să să apere de Pătru vodă cu sabiia, sfătuitu-l-au toţi mai bine să facă cu acei bani oaste asupra Împărăţiei Turcului şi să nu lasă pe Pătru vodă la scaunul ţărîi (vedzi aicea cum strămută Dumnedzău sfaturile céle bune şi le aduce spre réle, cu rău sfîrşit tiranilor).

Socotiia Ion vodă de odată să agiungă şi la Henric, craiul leşăscu, de agiutoriu. Ce ştiind că are Crăiia Leşască legături de pace cu Împărăţiia Turcească şi că nu-i va da agiutoriu au ales sfat să trimiţ<ă> f. 299 la cazaci să-i chéme în liafă, ca pre nişte oamini slobodzi./ Şi aşia, strîngînd şi ţara, cătră carii să ruga cu multe cuvinte blînde (acum blînd de frică) ca să le poată întoarce şi trage inimile spre dînsul, arăta şi nesaţiul turcescu şi lăcomiia lor (vedea ştercul în ochiul turcilor, iară bîrna în ochii săi nu videa), dzicînd că turcii toate schimburile fac pentru mîzda şi pentru să sărăcească ţara, că din sărăcie să va mai slăbi. Şi ca acéstea arăta Ion vodă ţărîi. Arăta şi aceasta, cum pre<a> lesne, de vor vrea cu toţii, va depărta mîna turcului deasupra Ţărîi, că şi pre léşi priiatini are. Cazacii s-au adeverit să vie întru agiutor, la carii au trimis, cărora nu le pot sta niciodată înainte turcii. Şi ca acéstea dzicea ţărîi cum de au făcut cuiva înalgiosul, tot pintru turci au făcut (bine, dar Dumnedzău ştie pintru cini făcei), pintru să-i împle şi să li între în voe. Ce că nu s-au putut sătura, nice li-au întrat în voia turcilor, să videa cu maziliia lui; pentru ce cu cît l-au fostu cunoscut ţara pre Ion vodă de rău, aşia acum să-l cunoască de bun şi mai mult spre folosul lor.

f. 299v Aşea Ion vodă, împlînd pre toţi cu nădejde au strîgat cu/ toţii că lîngă dînsul vor peri, precum s-au şi tîmplat.

Cazacii, vădzind liafă, şi carii din firea lor sint gata la jacuri şi la dobîndzi, s-au strînsu ca la 1200; neîntrebînd voia craiului sau a altor căpetenii a Crăiei Leşăşti, au purces la Ion vodă, între cari căzaci era aceşti căpetenii: Svirciovschii şi Barsam. Amîndoi avea cîte 200 de cazaci, şi de la Braţlav era 200 de cazaci, Cozlovschii iarăş<i> avea 200 de cazaci, aşijdirea şi Slujinschii, iar Ianci 100, Socolovschii iarăş<i> 100.

După ce sosiră aceşti căzaci la tabăra lui Ion vodă, care era cu

---

1 Dumnezeu // 3 pentru]ca // 4 cuvîntu // 6 Împărăţii // lase / Petru / ţării / vezi // 9 Socotea / ajungă / *ad.marginal* Ioan 1573 A // 10 ajutor / legătură // 11 Împărăţiia Turcească]Turcul / *lipseşte* şi că / ajutor // 12 chiiame / leafă / oameni slobozi // 13 aşa strîngîndu / carei // 14 de frică]dă nevoe // 15 în]din / <o>chiul // 16 iar bîrna ce era în ochiul lui nu o vedea / zicînd / le fac // 17 mîzda]mita // 18 *după* aceste *ad.* bîrféle / ţării / Mai arăta // 19 cum că de vor vrea cu toţii să să rădice asupra Turcului prea lesne să va depărta / Ţării // 20 pre léşi îi are priiateni / ajutor // 21 carei // 22 acestea zicea ţării / pentru // 23 bine ştie Dumnezeu pentru ce le făceai / pentru / umple / să le / *după* voe *ad.* turcilor // 24 Ci nu s-au / nici li-au / voe // 25 *lipseşte* turcilor / că să vedea / mazîliia / fost // 26 aşa să-l cunoască acum de bun / *ad.marginal* Ioan, 7081 A // 28 Aşa / umplîndu / strigat // 29 întîmplat // 30 văzînd / leafă carii sînt din firea lor gata / jafuri // 31 dobînzi / a]ai // 32 au]ci au / carei / *ad.marginal* Ioan, 7081 A / cazaci / *lipseşte* era // 33-34 Cazlovschii iar 200 de cazeci şi Slujinschii 200, iar // 35 şi Socolovschii / *lipseşte* iarăş<i> // 36 cazaci //

corturi, osăbi capetele, osăbi cei mai proşti, poroncit-au Ion vodă de au dat de bucurie din tunuri şi din sinéţă. Iară după ce s-au rădicat masa au poroncit Ion vodă de au adus cîteva tipsii de argint, pline de galbini de aur şi li-au pus denaintea cazacilor, poftindu-i să priimască acea dată de la dînsul. Deodată nu vrea cazacii să priimască atîta liaf<ă>; ce pre urmă i-au luat şi i-au împărţit galbenii între dînşii. Aşedzat-au pre cazaci din stînga oştilor sale, unde aşădzîndu-s<ă> f. 300 cazacii toţi,/ acolo li-au trimis 6 buţi de vin să bea pentru sănătatea lui Ion vodă şi cîteva sute de taleri. A doa dzi, mai nainte de zori de dzuă, sculîndu-să Ion vodă au mersu la cazaci şi au poftit pre toţi la cortul său. Şi acolo, la cortul lui Ion vodă, aşia li-au grăit cazacilor, leşéşte, că ştiia Ion vodă limba leşască, că era liah: „Aşea, de n-aş şti de lucrurile voastre şi vitéjilor înţălepţi, nice odănăoar<ă> nu aş fi trimis la voi, să vă fiu ostenit aşia departe, aicea. Iară că vă ştiu că sinteţ<i> oamini vitiaji şi aveţi mare laudă întru acest feliu de meşterşug, pintru acéia v-am chemat pri voi la această triab<ă> carea o am cu sultan Selim împăratul, vrăjmaşul mieu de cap, rugîndu-vă să-mi slujiţ<i> pri bani, măcar că voaă a vă arăta liafă nu îndrăznescu, avînd grij<e> să nu vă arăt puţin, în prijma lucrurilor voastre celor mari. Iară şi orice v-ar trebui, veri bani, veri haină, aşia voaă, cum şi cailor voştri, de toate, din destul viţ<i> avia. Iară şi eu nu mă îndoescu întru aceasta că viţ<i> sta şi viţ<i> încépe cum să cuvine celor buni. Pe lîngă acéstea, pintru osteniala aceasta a voastră foarte vă mulţămăscu, că fiind oamini creştini aţ<i> venit la mine şi întru această tîmplare a mea nu f. 300v m-a<ţi> lăsat/, pentru care de pururea voiu fi voaă datoriu şi pre atîta pre cale voiu să plătescu, precît viţ<i> vrea voi. Că măcar că vă vădzu puţin împrotiva vrăjmaşului aşia de mare, iară aşia vă socotescu ca cînd aţ<i> fi venit 2000 de călări, măcar că de acest vrăjmaş pagubă nu iaste noao a socoti să nu fie de noi biruit. Îmi căuta a mărturisi aceasta, că le slujéşte norocul, de vréme că den mic în ce putére aşia s-au înălţat, tot pintru slobodzeniia lui Dumnedzău, pentru păcatele noastre s-au făcut şi orice au dobîndit, tot cu vicleşug şi cu amăgirea lor, iară nu cu tărie. Ce celor mai sus zburînd, mai lesne cu vréme socotescu că pot cădea.

Mai mult lacrămile de bucurie nu mă las<ă> a grăi; cum vă sint de voios şi ce inima am spre voi, Dumnedzău ştie. Şi voi viţ<i> putea

---

1 osebi capetile şi osebi // 1-2 poruncit-au Ion vodă de au slobozit cîteva tunuri de multă bucurie şi din sinéţe, fiind la masă // 2 Iar // 3 poruncit // 4 pline cu galbeni / le-au / dinainea / pohtindu-i să-i priimească atunci // 5 acea dată]deocamdată / Iar cazacii deodată nu vrea să-i priimească // 6 leafă / ci / *lipseşte* galbenii // 7 Aşăzat-au / deastînga / aşăzîndu-să // 8 le-au / de]cu // 9 taleri]lei / Iar a doao zi / zioă // 10 au]i-au / *ad.marginal* Ioan, 1573 A // 11 Şi mergînd toţi acolo, le-au grăit aşa // 12 leşaşte / leah / Aşa // 13 *lipseşte* şi / înţelepţi / nici odinioară n-aş fi // 14 *după* ostenit *ad.* să veniţ<i> / aşa de departe / *lipseşte* aicea / Iară că]Dar fiind că // 15 că sinteţi oamini vitiaji]vitejîia voastră / într-acest meşteşug al războaelor, pentru // 16 aceia / chiemat pre / treabă / care // 17de]cel de / pre // 18 voao / leafă // 19 în prijma]împotriva / Iar // 20 haine / aşa / voao // 21 veţ<i> avea / Iar // 22 veţ<i> / Pre / acestea // 23 pentru osteneala / mulţumescu // 24 oameni / întru]la / întîmplare // 25 deapururea voi / voao dator / şi]încă // 26 *lipseşte* pre cale / să]să vă / veţ<i> / Că]Şi / văzu // 27 împotriva / aşa / iar aşa // 30 slujaşte / din / <pu>tere / aşa // 31 pentru slobozeniia / Dumnezeu // 32 iar // 33 Ci / că]cît // 35 sînt // 36 Dumnezeu / veţ<i> //

cunoaşte de mine pintru ce dar mai mult nu-mi trebuie voaă a mă lăuda. Aceasta numai să ştiţi că norocul mieu, norocul vostru iaste." Acéstea dzicînd, au lăcrămat Ion vodă.

La acéstea cuvinte a lui Ion vodă au răspunsu Sfirciovschii de la toţi, ca un oştian deplin, pré scurt au răspunsu lui Ion vodă: „Nice banii (de care puţin băgăm în sam<ă> noi) ni-au adus pri noi la aceasta
f. 301 ca să venim la tine, Ioane,/ ce ca să batem pre vrăjmaşul tău. Pentru acéia nice de plată nu băgăm în sam<ă>; destul vom avia, de vom goni de aicia pre nepriiatinul tău şi pre tine vom împăca cu dînsul. Tu precum ne vei mulţămi, norocul tău va arăta aceasta.

Noi de putérea turcească, cît de puţin<i>, nu ne témem. Făr<ă> cît ce sfîrşit va fi, numai Dumnedzău ştie. Iară aceasta vom nevoi foarte cum am putea să te apărăm de vrăjmaşul tău."

Şi aşia i-au poftit Ion vodă pre cazaci la ospăţu cu sine şi i-au pus pregiur masă cu dînsul Ion vodă. La altă masă logofătul lui Ion vodă şi Ieremiia hatmanul lui şi cu alţi boiari moldoveni au aşădzat.

Acéstea toate audzindu-le împăratul turcescu, de sirgu au trimis 30.000 de turci şi 2000 de unguri la Alexandru vodă, domnul muntenescu într-agiutoriu, căruia i-au poroncit să prindză pre Ion vodă şi să ducă pre frate-său, Pătru vodă, în scaonul domniei Ţării Moldovii. Alexandru vodă, domnul muntenescu, din poronca împărătiască, împreună cu frate-său Pătru vodă, cu oaste turcească şi unguri şi cu munténi, scrie cronica leşască să fie avut Alexandru vodă/
f. 301v munténi aproape de 40.000, au purces. Şi viind la apa Sirétiului, după ce au trecut în ceia parte, s-au tăbărît diodat<ă> acolo, la bună păşune, slobodzind caii slobodzi să pască.

CÎND AU BĂTUT STRAJA LUI ION VODĂ PRI STRAJA LUI PĂTRU VODĂ ŞI A LUI ALEXANDRU VODĂ.

Ion vodă dacă ş-au strînsu oastea toată, iată i-au venit véste cum Pătru vodă şi cu Alexandru vodă au întrat în ţară cu oaste unguriască şi munténi şi turci. Şi au ales Ion vodă cap dintre căzaci prin Sfirciovschii cu cîţ<i>va cazaci şi i-au dat şi 5000 de moldovéni ştiutori locurilor pri unde vor mérge şi cu Dumbrav<ă> vornicul şi i-au trimis înainte de straj<ă>, să vadză cu ochii, şi Ion vodă, cu altă oaste au purces în

---

1 pentru / voao]dar voao // 3 Acestea / zicînd // 4 aceste / a]ale / *ad.marginal* Ioan 7081 A // 5 oştean / pre / Nici // 6 de care noi puţin băgăm în seamă / ne-au / pre // 7 ci // 8 aceia / nici / *lipseşte* în / seamă / avea // 9 d-aici / nepriiatenul // 10 mulţumi // 11 puterea / *lipseşte* cît de puţin // 12 Dumnezeu / Iar / foarte cum]oricum // 13 am]vom // 14 aşa / pohtit // 15 împrejurul mésii / *lipseşte* cu dînsul Ion vodă / La]Şi // 16 Irimiia / *lipseşte* au aşădzat // 17 Acestea / auzindu-le / de sirgu]de grab / *ad.marginal* Ioan, 7081 A // 18 Alixandru // 19 într-ajutor / poruncit / prinză / Ioan // 20 pe / în scaun la domniia Ţării Moldovei // 21 Alixandru / *lipseşte* domnul muntenescu // 22 împărătească // 22-23 turcească, ungurească şi muntenească // 24 Alicsandru vodă, domnul muntenescu, aproape / *după* 40.000 *ad.* de ostaşi / au]şi au / Siretiului // 25 deodată // 26 slobozind / slobozi // 27-19 parafrazări *după Ureche şi N* // 27 Cîndu / streaja[1-2] / pre // 28 Alixandru // 29 daca / oştile / *lipseşte* toată / i-au venit]că-i veni / *ad.marginal* Ioan, 7081 A // 30 Alixandru / ungurească / *lipseşte* şi // 31 munteni / cazaci / pre // 32 moldoveni / pre// 33 cu]pre // 34 streajă / vază //

urma lui Svirciovschii. Iară Sfirciovschii, mergînd pre cale rugă pre ai săi să margă fără zgomot, arătîndu-le că vor isprăvi bine, numai să margă tare şi fără sunet, să-i poată lovi făr<ă> véste.

Şi aşia Sfirciovschii cu Dumbrav<ă> vor<nicul>, cu acea samă di f. 302 oaste au nemerit 400 di oamini, strajea lui Pătru vodă, şi făr<ă>/ véste i-au încungiurat şi i-au prinsu pri toţi.

RĂZBOIUL DINTÎI, CÎND AU BĂTUT ION VODĂ PE PĂTRU VODĂ ŞCHIOPUL.

Înţălegînd Sfirciovschii din oşténii ce-i prinsése cum Pătru vodă şi cu Alexandru vodă nemică nu ştiu de oastea lui Ion vodă, îndată au răpedzit oamini de ţară să dea ştire lui Ion vodă să sirguiască mai în grab, că-i biruinţa a lui, să-i lovască făr<ă> véste, că-i vréme ca acéia, pîn-a nu prinde vrăjmaşul de véste, fiind oaste multă. Şi Svirciovschii sta de păziia pe Pătru vodă şi pe Alexandru vodă.

Înţălegînd aceasta Ion vodă cum au putut mai tare au sirguit şi, împreunîndu-să cu toţii la un loc, s-au împărţit în trei polcuri şi din trei părţi au lovit pri oastea lui Pătru vodă, cînd dormiia făr<ă> grij<e>. Aşia nime de nemică nu să putea apuca, fiind dezbrăcaţi şi făr<ă> cai; că caii era slobodzi la păşune, lăsindu-s<ă> în nădejdea străjii. Aşea împresurîndu-i oastea lui Ion vodă, multă moarte au făcut într-înşii. Că nice putea să să apere, nice să fugă. Abiia au scăpat amîndoi domnii, f. 302v Pătru vodă cu frate-său Alexandru vodă./ Pătru vodă diodat<ă> au fugit la Brăila, lăsind toată tabăra în mînule lui Ion vodă şi a cazacilor. Acolo au dat jac în tabără şi mai mult au lăsat pre cazaci să facă dobîndă.

CÎND AU PRĂDAT ION VODĂ ŢARA MUNTENIASCĂ ŞI AU PUS DOMNU PRE VINTILĂ VODĂ.

După izbîndă ce-au făcut Ion vodă, de au bătut pe Pătru vodă Şchiopul şi pe frate-său Alexandru vodă s-au lăsat în goană după dînşii şi au slobodzit oastea în pradă de au arsu şi au prădat Ţara Munteniască mai mult de giumătate, tăind ce şi le eşiia înainte. Şi puse domnu în Ţara Munteniască pre Vintilă vodă, iar Ion vodă s-au întorsu înapoi.

---

2 meargă / făr<ă> gomon A // 3 meargă / să-i]să / fără // 4 aşa / samă]sumă / de // 5 patru sute de oameni / streaja // 6 pre // 9 Înţelegînd / oştenii / *ad.marginal* Ioan, 7081 A // 10 Alixandru / nimic // 11 repezit / oameni / sirguiască]grăbească // 12 de grab / că-i]că iaste / *lipseşte* a / lovească / că-i]că iaste // 13 Sfirciovschii // 14 păzea / Alixandru // 15 au sirguit]au venit // 17 pre // 18 Şi aşa nimeni de nimic / *lipseşte* putea / fără // 19 slobozi / lăsîndu-să / nădejdea / strejîi / Aşa // 21 nici[1-2] // 22 *lipseşte* frate-său / Alixandru / deodată // 23 lăsînd / mîine<le> // 25 dobîndă]pradă // 26-1 *după Ureche* // 26 Muntenească // 28 bătut]biruit // 29 *lipseşte* Şchiopul / *ad.marginal* Ioan, 7079 A / *lipseşte* Alexandru vodă // 30 slobozit / Ţara Românească // 31 jumătate / *lipseşte* şi // 32 Muntenească //

CÎND AU ARSU ION VODĂ TÎRGUL BRĂILA.

Oblicind Ion vodă că Pătru vodă şi Alexandru vodă s-au oprit la Brăila, s-au întorsu cu oştile sale asupra Brăilii şi puindu-să cu tabăra supt Brăila au trimis doi muntiani la beiul de Brăila, cerînd pri amîndoi domnii să-i dea lui Ion vodă şi să spue turcului că de nu-i va da, va f. 303 şădea supt cetate şi o va bate pîn-o va dobîndi./ Iară beiul din cetatea Brăilii, după ce au înţăles soliia şi cererea lui Ion vodă au trimis şi el 4 agi cu carii au trimis 10 glonţuri de tunuri mari şi 10 mici să dzică lui Ion vodă că cu acel feliu de bucate îl va ospăta turcul din cetate, carele nu le va putea amistui.

Mîniiatu-s-au tare Ion vodă pre acei soli turceşti, cărora au poroncit de li-au tăiat urechile, budzele şi nasurile şi au pus de i-au spîndzurat de picioare înaintea cetăţii. Şi au poroncit de sirgu pedestrimei, dărăbanilor, să facă năvală asupra tîrgului, carii avînd loitre gata, oborît-au de grabă gardul tîrgului dărăbanii lui Ion vodă şi au întrat în tîrgul Brăilii de au tăiat pre turci, de n-au lăsat nice cîine viu în tîrgu. Acela singe s-au vărsat, cît curia pîrău în apa Dunării. Şi au aprinsu tîrgul de au arsu, unde multă avére au aflat, aur şi argint şi mărgăritar mult, că era bogat acel tîrgu, neştiind asupra sa alte prădzi, de cum l-au dobîndit turcii în sama lor.

Vrut-au Ion vodă să să apuce şi de cetatea Brăilii. Ce luînd véste de f. 303v 15.000 de turci ce vin într-agiutor Brăilii, au pornit/ Ion vodă pre Svirciovschii cu cazacii împrotiva acelor 15.000 de turci, dîndu-i şi 8.000 de moldovéni, pre carii tîmpinîndu-i Svirciovschii şi dîndu-le războiu tare, au înfrînt pre turci şi mare moarte au făcut într-înşii. Abiia au scăpat 1000 de călări.

AL DOILE RĂZBOIU, CÎND AU BĂTUT ION VODĂ PRI OASTEA TURCEASCĂ ŞI TĂTĂRASCĂ.

După acest războiu cu izbîndă a lui Sfirciovschii cu acéle 15.000 de turci, tot nu vrea lăsa Ion vodă cetatea Brăilei în pace. Ce viindu-i din urmă véste de o sam<ă> de turci şi de tătari că au întrat în ţară, au lăsat cetatea Brăila şi au purces cu Sfirciovschii asupra acelor turci şi tătari şi i-au lovit de i-au răsipit şi pri acéia oaste turcească, cît carii încotro au putut scăpa, au fugit.

1 *lipseşte* tîrgul // 2 Oblicind]Înţelegînd / Alixandru // 3 *lipseşte* cu tabăra // 4 munteni / de]din / pre // 5 să-i spue // 6 Iar / cetate // 7 înţeles / cererea // 8 carei / zéce[1-2] / zică // 9 fel // 11 *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 12 poruncit / de]dă / le-au / buzile // 13 spînzurat / poruncit / de sirgu]de grab // 14 dărăbanilor]dorobaniţilor / carei // 15 dorobanii // 16 în tîrgu în Brăila şi au / nici // 17 sînge / curgea // 18 aflat]găsit / *lipseşte* şi[1] // 19 multu / foarte bogat / păzi // 20 de cum]de cînd / seama // 21 cetate / *lipseşte* Brăilii / Ci // 22 într-ajutor // 23 Sfirciovschii / împotriva // 24 moldoveni / carei / întîmpinîndu-i // 25 au]s-au // 26 Şi abiia // 27 *dupăUreche* / Războiul al doilea / *lipseşte* pri / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 29 acele // 30 Brăilii / Ci // 31 seamă / şi cu tătari // 33 risipit / pre // acea / carei //

CÎND AU ARSU ION VODĂ TIGHINEA ŞI CETATEA ALBĂ.

Ion vodă, vădzind atîta supărare despre turci au tras cu oştile sale
f. 304 supt Tighinea şi împlîndu-s<ă> di mînie/ au început a bate cetatea Tighinii. Şi bătînd-o cîteva dzile o au luat-o şi au aprins-o, de au arsu. Şi de acolo au orînduit 600 de cazaci la Cetatea Albă şi o au aprins-o de au arsu. Ars-au şi giumătate de tîrgu şi multă pradă au făcut cazacii călcînd cîmpii Bugiacului. Iară Ion vodă, pîn-a să întoarce cazacii de la Cetatea Albă, au odihnit cu oştile sale cîteva dzile.

AL TRIILE RĂZBOIU, CÎND AU BĂTUT ION VODĂ PRE O SAMĂ DI OASTE TURCEASCĂ.

Odihnind Ion vodă cu oştile sale, iată îi veni véste di o sam<ă> de turci eşiţi de prin cetăţi şi cu tătarîi Bugiagului, carii mergea la Cetatea Albă să lovască pre Ion vodă făr<ă> véste. Care îndată au orînduit Ion vodă cazacii şi li-au dat şi 3000 de moldovéni, pre carii lăsindu-i Sfirciovschii pre urmă, au tocmit cazacii lui în trei polcuri. În polcul cel denainte era 400 de cazaci cu sinéţă şi toţi cu calcanuri împrotiva suliţălor turceşti orînduiţi. În al doilea polcu era pre atîţea cu sinéţă şi
f. 304v cu arce./ Pre aceştiia i-au orînduit în cornul din driapta. Şi într-acesta polcu şi singur Sfirciovschii. În al triile polcu pre atîţea cu suliţă lungi, pre carii i-au pus în cornul diastînga.

Iară turcii vădzind puţini oamini au sărit cu mare îndrăznială asupra căzacilor. Iară Sfirciovschii au poroncit polcului celui den mijloc de au sărit asupra turcilor, slobodzind într-înşii focul. Şi aşia să făcu o amestecătură mare între dînşii. Atunce şi singur Sfirciovschii cu alt polcu din dos i-au lovit, săgetînd în turci din arce şi ciialalţi cu suliţă lungi dintr-altă parte năvălind asupra turcilor de-i împungea şi-i îngiunghia cu suliţăle. Stătu-t-au un ceas acest războiu între îmbe părţile pîn<ă> ce au sosit şi moldovénii proaspeţi şi cu mare îndrăznial<ă> năvălind asupra turcilor au înfrîntu pre turci şi i-au bătut. Prins-au vii 200 de turci pre carii ca pre nişte dobitoace i-au mînat de i-au închinat lui Ion vodă, pre carii îndată au poroncit Ion vodă de i-au tăiat cu coasăle.

Cap pre acia oaste turcească era un agă prea bogat, carele să

1-4 *după Ureche* // 1 Cîndu // 2 Ioan /văzînd // 3 umplîndu-se / de // 4 Tighinei / bătîndu-o / zile / de]şi / au ars-o // 5 de[1]]şi // 6 au ars-o / jumătate / *ad.marginal* şi multă pradă au făcut cazacii, călcînd cîmpii Bugiacului A // 7 Bugeacului / Iar // 8 *lipseşte* sale / zile // 9-10 *după Ureche* // 9 treilea / *lipseşte* pre // 10 seamă / de / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 11 *lipseşte* Odihnind Ion vodă... véste N / de o seamă // 12 du prin / tătarii / Bugeacului / carei // 13 lovească // 14 şi li-au dat şi]şi cu / lăsîndu-i // 16 dinainte / patru sute / sînéţe // 17 împotriva suliţelor / polcu / era pre atîţea]iarăş<i> patru sute / sinéţe // 18 aceştea / în cornu de-a dreapta // 19 într-acest polc / treilea polc / pre atîţea]iar patru sute / suliţe // 20 carei / de-a stînga // 21 Iar / văzînd / puţini]oameni de / oameni / îndrăznea<lă> // 22 cazacilor / Iar / poruncit / din // 23 slobozind / aşa // 24 dînşii / Atuncea // 25 şi]iar / ceilalţi // 26 suliţe / de-i]îi // 27 şi junghiia / siliţile / îmbe]amîndoao // 28 moldovenii // 29 îndrăzneală / înfrînt // 30 carei / *ad.marginal* Ioan 7081 A // 31 carei / poruncit // 32 dă // 33 acea / *lipseşte* turcească / prea]foarte / care //

prețăluia cu multu aur cazacilor și cu mai mult argint și alte odoar<ă> făgăduind, numai să nu-l aducă căzacii la Ion vodă. Ce căzacii mai multe socotiia credința spre Ion vodă, decît avérea. Și așia fu omorît și acela turcu, cu cielalți./

f. 305

AL PATRULE<A> RĂZBOIU A LUI ION VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU TURCII LA CAVUL, UNDE MAI APOI I S-AU TÎMPLAT ȘI MOARTE<A>.

Ințălegînd acéstea sultan Selim, împăratul turcescu, foarte s-au turburat tare și socoti singur să margă cu oști asupra lui Ion vodă, ca să stropșască toată Țara Moldovii și pre hainul său Ion vodă să-l prindză, căci întrase în grij<e> mare împăratul să nu piardză Moldova.

Poroncit-au de sirgu în toate părțile, la toți sangiacii, să să gătédze de oaste și de iznoav<ă> au pornit pe Pătru vodă Șchiopul cu multă oaste turcească asupra lui Ion vodă. Așijdirea poroncit-au și la hanul Crîmului să să porniască cu toată oastea asupra lui Ion vodă.

Ințălegînd Ion vodă acea gătire mare și de hanul cu tătarîi că-i vine asupră di o parti, de altă parte turcii cu Pătru vodă, carii acum sosis<ă> la Dunăre, au orînduit pre Irimiia, pîrcălabul de Hotin, cu 1300 de moldovéni la trecătoarea Dunării, să apere trecătoarea f. 305v turcilor./ Iară Ion vodă, strîngîndu-ș<i> oastea sa, s-au supus supt Tighinea. Acolo au lăsat oastea să să odihniască pîn-îi va veni răspunsu de la Ierimiia pîrcălabul de vrăjmașul său. Iară Irimiia pîrcălabul, mergînd la Dunăre și vădzind de ceia parte atîta mulțime de oști turcești cu Pătru vodă s-au agiunsu pre taină cu Pătru vodă, de la care au luat 30.000 galbini de aur și s-au făcut că nu poate opri trecătoarea, pentru mulțimea turcilor. Și întorcîndu-s<ă> Irimiia pîrcălabul la Ion vodă, pre carele l-au aflat supt Tighinea, unde începus<ă> a bate Ion vodă cetatea Tighinii și i-au spus cum n-au putut opri atîta mulțime de oști.

Care audzind acéstea Ion vodă de la Irimiia pîrcălabul că turcii întîi trecus<ă> tunurile cu enicérii Dunărea s-au gătit și Ion vodă, strîngîndu-ș<i> mai degrab oastea, au purces în tîmpinarea turcilor la Dunăre. Și aproape de Dunăre s-au așădzat Ion vodă cu tabăra. Iară căzacii neavînd limbă, căci pre Irimiia pîrcălabul nu-l crédea căzacii, fiind în grij<e>, s-au strînsu la cortul lui Ion vodă și i-au dzis f. 306 Sfirciovschii lui Ion vodă aceste cuvinte:/ „Noi că ț-am giurat să-ț<i>

---

1 prețuia / mult auru / odoară // 2 ducă / Ci / cazacii // 3 socotea / averea / așa // 4 acel / ceialalți // 5-7 *lipsesc* N // 5 A patrulea / cîndu / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 7 întîmplat // 8 Ințelegînd acestea / *lipsește* sultan împăratul Selim / *lipsește* turcescu // 9 meargă // 10 Moldovei / prinză // 11 piiarză // 12 Poruncit-au / de sirgu]de grab / sangeagii / gătească // 13 Petru / *lipsește* Șchiopul // 14 Așîjderea / poruncit-au // 15 pornească // 16 Ințelegînd / tătarii // 17 de / și de altă / carei au sosit la Dunăre // 18 *lipsește* de // 19 moldoveni // 20 Iar // 21 odihnească // 22 Irimiia / de vrăjmașii săi turci / Iar / pîrcălab // 23 văzînd // 24 ajunsu cu Pătru vodă pre taină // 25 de galbeni /fecut // 26 Ioan // 27 începuse Ion vodă a bate // 28 cum că // 29 oști]turci // 30 Care]Iară / auzind acestea / pîrc<ălabul> / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 31 trecuse / inicérii // 33 așăzat / Iar // 34 cazacii[1-2] / pîr<călabul> / credea // 35 zis // 36 *lipsește* că / țe-am jurat //

fim cu credinţă, Ioane vodă, să-ţ<i> slujim pîn-în cest ceas, împrotiva vrăjmaşului tău şi de acum sintem gata să-ţ<i> slujim şi ştim că vrăjmaşul tău nu pintru ţara ta, făr<ă> cît pintru trupurile noastre vine. Ce noao ne trebuie să ştim întîi, mulţi sint şi ce gîndescu, pintru să nu fim ca nişte oamini morţi, aduşi la mormînt şi să nu ne punem capetele, ca nişte dobitoace mute; pintru acéia ce véste are de dînşii, ce sfat, ce meşterşug, spune noaă."

La acéstea cuvinte ale lui Sfirciovschii, suspinînd Ion vodă, au răspunsu prostéşte: „Am cunoscut de multe ori priinţa voastră spre mine, iubiţii mei viteji şi n-aş fi bucuros să vă amăgescu, nice să fac ceva făr<ă> sfatul vostru. Ce aşia vă dau în ştiinţă cum Ierimiia pîr<călabul> nu-i departe, cu o samă de oaste, căruia i-am poroncit să ne facă ştire de sirgu de nepriiatinul nostru, căci ari aşia deplin véste şi ştire de dînsul. Eu pre Irimiia îl credzu ca pre sănătatea mea, că i-am cunoscut şi ştiu bini credinţa şi bunătatea lui. El mi-au făcut ştire cum f. 306v mai mult de 15.000 de turci nu sintu. Ce de ar fi şi 30.000/ ne vom bate, cu agiutoriul lui Dumnedzău cu dînşii."

Nu s-au aşădzat Svirciovschii pre cuvîntul lui Ion vodă, ce au poftit pre Ion vodă să şadză acolo cu tabăra, iară el cu oamenii lui va mérge supt nepriiatinul pintru limbă. Priimit-au Ion vodă cu dragoste socotiala lui Svorciovschii şi l-au slobodzit să margă. Şi i-au dat Ion vodă pri hatmanul său, pri Veronie, cu 5000 de moldovéni călări, carii mergînd împreun<ă> cu Sfirciovschii au dat peste straja turcească, carii era pri atunce cît şi oamenii lui Ion vodă. Şi dîndu-le războiu, au înfrîntu pri turci; şi n-au putut lua altă limbă, făr<ă> numai un turcu rănit foarte tare, dintru care altă nemică n-au putut înţălegi, ce numai din singura straj<a> au cunoscut că iaste oaste turcească multă.

Atunce au dzis cazacii lui Ion vodă să fie triaz şi cu pază, cum va credé mai multu pre Irimiia pîrcălabul. La care altă nemică Ion vodă n-au răspunsu, făr<ă> cît au dzis: „Nu avem grij<e> pintru aceasta şi ştiu, după cum nădăjduescu că în scurtu să va arăta. Că eu pintru acéia am venit, să-mi apăr moşiia pîn-la moarte." Şi au eşit Ion vodă din f. 307 tabăr<ă> cu/ 300 de călăreţi şi s-au lipit de baltă la Cavul, care baltă iase din Dunăre. Şi s-au suit într-un piscu de dial, ca să poată cunoaşte cîtă sam<ă> di oaste turcească va fi. Ce nemică n-au putut pricépe, că oastea era pre văi tăbărîtă. Ce numai străjile au vădzut în 4 locuri, care nelăsindu-s<ă> să vă vadză de tot de moldovéni, s-au clătit pri încet în

---

1 împotriva // 2 sîntem // 3 pentru[1-2] / fără cît // 4 Ci / tribue / sînt / pentru // 5 oameni // 6 pentru aceia // 7 meşteşug / noao // 8 aceste / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 9 prosteşte // 10 miei / nici // 11 Ci aşa / Irimiia // 12 nu-i]nu e / seamă / poruncit // 13 de sirgu]de grab / dă nepriiatenul / căci că are /aşa // 14 crez // 15 şi-i ştiu bine // 16 *lipseşte* de turci / sînt / Ci // 17 ajutoriul / Dumnezeu / dînşîi // 18 aşăzat Sfirtovschii / ci // 19 pohtit / pe / şază / iar // 20 merge / nepriiatenul pentru / *lipseşte* Ion vodă / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 21 socoteala / Sfirciovschii / meargă / *ad.marginal* Ion vodă A // 22 pre[1-2] / moldoveni // 23 care / streaja // 24 carei / pre atuncea // 25 pre // 26 alt nimic / înţelége // 27 ci / streaja // 29 atunci / zis / treazu // 30 *lipseşte* mai multu // 30-31 La care Ion vodă nimic alt n-au răspunsu // 31 zis / avem / pentru // 32 pentru aceia // 34 tabără // 35 deal // 36 seamă de / Ci nimic / putu<t> // 37 Ci / strejile / văzut // 38 nelăsîndu-să / vază / moldoveni / pri]prin / *lipseşte* încet //

văi. Şi aşia, neputînd Ion vodă pricépe pre nepriiatinul său, s-au tras cu toată oastea sa, care era 30.000, puind-o în 30 de polcuri; şi tot polcul avea tunurile sale.

Iară acolo, o sam<ă> den boiarii ţărîi, anume Murgul, vornicul cel mare, şi Bilăe vor<nicul> cel mare şi Slăvilă hatmanul, vădzind atîta putére de oaste turcească ce venis<ă> cu Pătru vodă, temîndu-s<ă> să nu cadză în mréjea vrăjmaşilor săi, au părăsit pre Ion vodă şi au fugit la turci, la Pătru vodă.

Avea Ion vodă şi pive, 80, în oastea sa, de aruncat cumbarale, călărime deosăbi. Avea ţiitoare, Ciui; Ion vodă sta diosăbi, care pintru multă dragoste ce avea spre Ion vodă nu l-au lăst pri Ion vodă între oastea cea călare,/ f. 307v temîndu-s<ă> să nu-l vicleniască boiarii ţărîi, precum au şi făcut, de nevoe, şi să nu-l dea turcilor, ce numai în cazaci nedejduia şi credea.

După ce împărţi Ion vodă oastea în 30 de polcuri, pîn-a să încépe războiul, atuncea au vădzut Ion vodă oastea turcească, multă, care socotiia mai bine de 50.000. Şi atuncea s-au vădzut amăgit de Irimiia pîrcălabul, pre carele îl avia mai în mare credinţă decît pre alţii. Şi îndată poronci Ion vodă să chéme la sine pri Irimiia pîrcălabul. Ce s-au apărat Irimiia pîr<călabul> cu aceste cuvinte, că n-au putut pricépe şi cunoaşte. Iară priinţa şi credinţa lui cătră Ion vodă să va videa, că întîi el va da războiu turcilor. Şi îndată au purces Irimiia pîrcălabul cu polcul său asupra turcilor. Şi apropiindu-să de turci au poroncit stegariului său de au slobodzit stiagul în gios şi ş-au luat toţi şlicile şi ş-au plecat capetele la turci.

Turcii ce era să-ş<i> dea războiu, vădzind aceasta, au stătut pîn-s-au apropiiat Irimiia pîrcălabul cu oamenii săi, şi s-au închinat la turci. Iară alţi moldovéni, vădzind faptele Irimiei pîrcălabul au alergat la Ion vodă înspăimaţi şi i-au spus de Irimiia pîrcălabul. Ce Ion vodă, ca un om cu inimă/ f. 308 mare ce era, să nu-ş<i> piiardză inimile pentru Irimiia, care au viclenit pre domnu său. Şi îndată au poroncit să dea din trîmbiţ<e> şi în tobe semnu de bătae. Iară turcii au pus în frunte pre Irimiia pîrcălabul cu oamenii săi, de-i mîna denapoi, ca pre nişte dobitoace, asupra oştii lui Ion vodă. Iară Ion vodă, vădzind pre moldovénii săi cu Irimiia pîrcălabul în frunte, au poroncit de au slobodzit sinéţăle toate într-înşii, de au perit pîn-la unul. Că cîţi n-au perit de focul lui Ion vodă, îi omorîia turcii din urmă, de nu putea străbate de trupurile lor, cădzute.

---

1 aşa / pricepe / nepriiatenul / *ad.marginal* Ioan, 7083 A // 2 *lipseşte* toată / 30.000 de oameni / puindu-o // 4 Iar / seamă / ţării // 5 Bilie / *lipseşte* vor<nicul> cel mare şi / hat<manul> / văzînd // 6 putere / venise // 7 cază / nréje // 9 arunca // 10 deosebi[1-2] / Czui / pentru // 11 pre // 12 viclenească / ţării // 13 dă nevoe / ci // 14 năjduia // 15 începe / *ad.marginal* Ioan, 7083 A // 16 atunci / văzut // 17 socotea / cincizeci de mii / atunci // 18 pîr<călabul> / avea // 19 porunci / chiiame / pre / Ci // 20 pricepe // 21 Iar / vedea // 22 pîrcălab // 23 poruncit // 24 slobozit steagul / jos / işlicile // 25 capetile // 26 văzînd // 27 pîr<călabul> // 28 Iar / moldoveni / văzînd / Irimii pîrc<ălabul> // 29 înspăimîntaţi / pîr<călabul> / Ci // 30 mare]tare / piiarză // 31 au]s-au / pre]de către / domnul / poruncit // 32 bătae]războiu / Iar // 33 pîr<călabul> / de-i]de / *lipseşte* denapoi // 34 Iar / văzînd / *ad.marginal* Ioan, 7083 A // 35 moldovenii / pîr<călabul> / poruncit // 36 slobozit / sîneţile / de au perit pîn-la unul]şi au perit toţi // 37 Ioan / omoriia // 38 străbate]răzbate / căzut //

Iară cazacii, vădzind ce să lucriadză, au slobodzit focul în turci aşia de tare, cît să amestecas<ă> turcii în de ei. Iară şi moldovénii dintr-altă parte aşea au dat de tare năvală asupra turcilor, cît diodată i-au împinsu de au dat dos turcii, ori că nu le putusă sta mai mult turcii împotriv<ă>, ori că vrea să ia în foc, dacă să vor mai apropiia de pedestrime. Ce Sfirciovschii pricepînd acéia, au strîgat asupra moldovénilor să să întoarcă moldovénii. Şi întorcîndu-s<ă>, turcii i-au luat în goan<ă> pre moldovéni. Moldovénii, vădzind că-i gonescu aşia
f. 308v de tare turcii, de iznoav<ă> s-au întorsu la turci./ Stătut-au un războiu aşia de mare între dînşii, că aşia să apropiiasă unii de alţii, cît de a mînă să bătea. Slobozit-au turcii foc din sinéţă asupra moldovénilor şi acéia moarte s-au făcut între dînşii, cît pica de pre cai, aşia turcii, cum şi moldovénii. Nice să mai audziia de trăsnetul puşcilor de îmbe părţile, pîn<ă> slăbisă mînule tuturor a să tăia unii pre alţii, nice puşcaşii nu mai ştiia în cine dau, nice putea videa unul pre altul de prav şi de fumul puşcilor.

Atuncea Ion vodă au îndriptat pre ai săi de napoia puşcilor să să odihniască puţin şi să-ş<i> păzască stiagurile sale. Aşijdirea şi turcii s-au dat înapoi să să odihniască şi ei. Aşea stînd şi prăvind unii spre alţii, au dat o ploae mare şi répede, de s-au muiat pravul. Ce n-au fostu îndămînă moldovénilor, că li s-au muiat pravul şi puşcele, de unde avea mare agiutor. Ce numai de a mînă le căuta a să bate; ce şi mînule le era slăbite, că nu mai putea sprijeni mulţimea turcilor. Că şi tătarîi proaspeţi veniţi din dos i-au lovit pri moldovéni şi i-au înfrîntu, de i-au gonit, împriun<ă> cu turcii şi i-au omorît, de au rămas numai
f. 309 pedestrimea şi oastea de strînsură, cazaci 250. Ce fiind şi/ turcii osteniţi nu cutedza a năvăli asupra cazacilor. Vădzind acéstea Ion vodă, alergînd de sirgu la cazaci li-au dzis: „Vădzu, bunii miei vitéji, că den vicleşugul Irimiei pîrcălabului am sosit la aceasta, să ne punem capetele; ce pre unde vor pica capetele voastre, acolo şi al mieu. Sufletul să margă drept la ceriu."

La acéstea i-au răspunsu pre scurt Sfirciovschii: „De moarte nice cît de puţin noao nu ni-i grij<e> şi cu drag vom muri toţi; ce să dăm încă războiu acelor cîini de păgîni." Şi acéstea dzicînd s-au pedestrit cu toţii şi împreunîndu-să cu oastea ce era venită, mai mulţi în dobîndă decît în liafă, care era ca la 20.000 şi năvălind cu dînşii singur Ion

---

1 Iar / văzînd / lucrează / slobozit // 2 aşa / amestecase / în de ei]între ei / Iar / moldovenii // 3 aşa / deodată // 4 dosul / putuse / *lipseşte* mai mult // 5 să]să-i / daca // 6 Ci / aceia / strigat // 7 moldovenii[2] // 8 Moldovenii văzînd / aşa // 9 Şi au stătut // 10 aşia]atît / aşa / apropiiase // 11 bătea]tăia / sinéţe / moldovenilor // 12 acéia]acolea dînşîi / de]du / aşia]atît / cum]cît // 13 Nici / auzea / îmbe]amîndoao // 14 slăbise / mîinile / *lipseşte* să / nici// 15 nici / putea]se mai / vedea / pre]cu // 16 praf / fum // 17 Atunci / îndreptat / de]din / *ad.marginal* Ioan, 7083 A // 18 odihnească / păzească steagurile / Aşîjderea // 19 odihnească / Aşa / privind / spre]la // 20 praful / Ci // 21 îndemînă moldovenilor / praf / puşcile // 22 ajutor / Ci[1-2] / mîinile // 23 sprijini / tătarii // 24 venise / pre moldoveni / de]şi // 25 împreună // 26 Ci // 27 cuteza / Văzîndu acestea // 28 de sirgu]de grab / li-au dzis]zicîndu-le / *ad.marginal* Ioan 1983 A / Văzu // 29 din / Irimii pîr<călabului> // 30 capetile[1-2] / ci / *lipseşte* acolo // 31 meargă / cer // 32 acestea / nici // 33 ni-i]ne iaste / ci // 34 încă]iarăşi / *lipseşte* de păgîni / acestea zicînd // 36 leafă //

vodă, au apucat puşcile de la turci, céle uşoare; şi o puşcă dintr-acélea singur Ion vodă o au apucat-o. Că aşia era de tare Ion vodă, cît singur o au tras-o. Care împlîndu-le aceli puşci cu prav, li-au spartu şi li-au lepădat. Şi legînd tabăr<ă>, s-au tras cale de o dzi la un sat de s-au îngropat, unde de apă mare nevoe şi lipsă avea.

Iară turcii, dacă s-au strînsu cu toţii, cu cei den goană, i-au încongiurat mai nainte de apusul soarelui. Şi era atîţea de mulţi turci cu tătari, cît nu-i puteai cuprinde cu ochii. Şi acolo toată noaptea i-au f. 309v străjuit turcii pri oastea lui Ion vodă,/ să nu iasă dintr-acel loc. Şi au aprinsu casăle într-acel sat, ce era pustiiu, să li să facă turcilor lumină.

Iară dacă s-au făcut dzuă, cu toate puşcile au început turcii a bate într-înşii. Ce nu le putea strîca nemică, că să îngropasă bine oastea lui Ion vodă, cu cazacii, unde trii dzili s-au apărat, făcînd căzacii în cîteva rînduri şi năvală asupra turcilor. Ce vădzind turcii că cu greu îi vor dobîndi, au pus la socotială să facă legătură cu Ion vodă, să li să închine. Ion vodă încă vădzind că flămîndzăscu şi mor de séte şi pravul încă înpuţinas<ă>, să fugă, să scape, loc nu era, doar să zboare, că tot locul cuprinsése turcii, au gîndit ca doar cu blîndéţe şi cu giurămînt făcînd turcii să va scoate din moarte. Era jale mare lui Ion vodă de oastea ce-i venis<ă> în dobîndă, măcar că cazacii era gata toţi să moară lîngă Ion vodă.

Începu a trimite Ion vodă la turci că să va închina, de vor trimite un om ca acela să-i giure la poftele lui Ion vodă. Turcii bucuroşi au fostu la una ca acéia; decît cu arme şi cu singe, mai bine cu înşălăciune să-l dobîndiască. Şi trimisără un turcu la Ion vodă de-i giură pre f. 310 acéstea:/ Întîi pre cazaci să-i sloboadză întregi şi cu viaţă. A doa, ca să-l ducă pre Ion vodă viu la împăratul, stăpînul lui. Iară pentru oastea de ţară nemică n-au pomenit, căci nu să îndoia că nu o va erta, fiind raia şi pagubă Împărăţiei s-ar face de-i vor omorî.

După ce-au giurat turcul pre acéstea lui Ion vodă, au eşit din şanţu, luînd cu sine pre toţi cazacii. Şi aşia au dzis către turcu: „De vréme că iaste voia lui Dumnedzău să cadzu eu astăzi în mînule voastre, mă rog să-mi arătaţi acéia ce mi-aţ<i> giurat: să slobodziţi pre aceşti oamini buni; iară de aveţ<i> vrio mînie pri dînşii, de pre mine vă răsplătiţi<i> şi lor le daţi pace.“

Şi aşia împărţindu-ş<i> Ion vodă tot ce-au avut al său între cazaci, ş-au luat ertăciune de la dînşii, făgăduindu-să că pînă la moarté nu va uita pre cazaci. Audzind acéstea căzacii au început cu toţii a plînge şi

---

1 dintr-aceli // 2 apucat / aşa // 3 tras / umplîndu-le acele / cu]de / praf / le-au[1-2] // 4 tabăra / zi // 6 Iar / daca / din // 7 atîţea]atît // 9 strejuit / pre // 10 casele / *lipseşte* ce era // 11 Iar daca / zioă // 12 Ci / strica nimic / îngropase // 13 trei zile / cazacii // 14 Ci văzînd // 15 socoteală /să facă cu Ion vodă legătură // 16 Iar Ion / văzînd / flămînzescu / *ad.marginal* Ioan, 7082 A / praful // 17 îl împuţinase / doară // 18 îl coprinsése / doară / blîndéţe / jurămînt // 19 să]că să // 20 venise / toţi gata // 22 Ion vodă a trimite / vor]va // 23 jure / pohtele // 24 aceia / *după* sînge *ad.* vărsat // 25 dobîndească / trimiseră / jură // 26 acestea / sloboază / *lipseşte* şi / doao // 27 pe / Iar // 28 nimic / o]să // 29 s-ar]să va // 30 jurat / acestea // 31 aşa / zis / *ad.marginal* Ioan 7083 A // 32 Dumnezeu / caz / astăzi / mînile // 33 aceia / jurat / sloboziţi / oameni // 34 iar / vreo / pre dînşii / *lipseşte* de // 36 aşa // 37 dînşii / pîn-la moartea lui // 38 Auzind acestea cazacii //

a-l săruta. Apoi, depărtîndu-să ca trei pistréle de sigiată de la cazaci f. 310v ş-au luat ertăciune de la ţară cu multe lacrămi / şi de iznoav<ă> s-au înturnat la căzaci de li-au împărţit aur, odoar<ă>, ce au avut la sine dzicînd: „N-au vrut aceasta Dumnedzău, bunii miei voinici, ca să pot avea mai mult pre voi, sau pre aciia deplin 1200, că m-aş fi nevoit, cu agiutorul lui Dumnedzău, să nu îmble aceşti cîini pre locul mieu, care mi l-au luat Dumnedzău, pintru multe a méle păcate. Ce în zădar, acéstea îmi caută a răbda, ce au slobodzit Dumnedzău asupra mea să mă despartu de voi, să vă ducă Dumnedzău sănătoşi la casăle voastre. Iară pre mine, de mă va păzi Dumnedzău de singeroas<ă> mîna acéstor oamini răi şi mă vor duce cu viaţă la stăpînul mieu, nu mă îndoescu nemică întru stăpînul mieu că-mi va da iarăş<i> domniia şi voi şti a mulţămi Crăiei Leşăşti şi niamului leşăscu. Şi ce am avut pre lîngă mine, mai bine voao să rămîe, decît acelor cîini, pintru priinţa şi slujbele ce am cunoscut de multe ori de la voi."

Clătit-au la multă vărsare de lacrămi pre cazaci aceasta voroavă a lui Ion vodă. Şi ş-au lăsat Ion vodă şi sabiia la dînşii şi au purces singur, al doile numai cu un liah, anume Osmonschii, ca un rob, în f. 311 tabăra turcească./ Acolo, după ce l-au dus pre Ion vodă la paşa, care era sarascher, 4 ceasuri l-au mustrat paşa. La care ce ar fi răspunsu Ion vodă turcilor să cunoaşte că au răspunsu cuvînt mare. Că acolo fiind Ion vodă la paşa, l-au giunghiat paşa cu hamgériul în pîntece şi în gură şi, scoţîndu-l afară i-au tăiat capul, puindu-l în suliţă. Iară trupul l-au legat de coadele a 2 cămile, de l-au rupt bucăţi. Aşia scrie cronicariul Gvagnin de moartea lui Ion vodă. Iară Uréche vornicul scrie cum de viu l-au legat pre Ion vodă de coadele a 2 cămile de l-au fărîmat. Şi atuncea dzic să fie dzis Ion vodă: „Caută că eu multe feliuri de morţi groznice am făcut, iar aceasta moarte n-am ştiut să o fiu făcut." (Vedzi ce fel de pocăinţă are tiranul.) Mai apoi ciialalţi turci îş<i> ungea sabiile cu singele lui Ion vodă. Plata ş-au luat Ion vodă pintru cumplite morţi ce au făcut şi el. Mai scrie Gvagnin de dzice că pintru acéia l-au pedepsit Dumnedzău pre Ion vodă, că să turcisă, ca cu légi turcească să poată scăpa de moarte. Pre urmă s-au lăsat turcii la céilaltă spudză f. 311v de ţară de i-au/ snopit şi i-au sfărîmat.

Iară căzacii vădzind spre ce le stă lucrul şi nelăsindu-s<ă> pre giurămîntul turcilor au silit să între în şanţu ca să să apere pîn-la moarte. Ce n-au putut, că era şanţul cuprinsu de turci. Ce vădzind căzacii una ca acéia au întrat în grămadă, în tabăra turcească, tăind şi

1 săgeată // 2 iznoavă // 3 înturnat]întorsu / le-au / şi odoară // 4 zicînd / *lipseşte* aceasta / Dumnezeu / *ad.marginal* Ioan, 1573 A / pot]poci // 5 aceia / înevoit // 6 ajutorul / Dumnezeu / umble // 7 care mi l-au dat Dumnezeu şi iarăşi mi l-au luat, pentru / a]ale / Ci / zadar// 8 acestea / slobozit / Dumnezeu // 9 desparţu / Dumnezeu / casele // 10 Iar / Dumnezeu / sîngeroasă // 11 oameni / viiaţă // 12 nimic // 13 mulţumi / neamului // 14 pentru // 17 dînşii // 18 doilea / leah // 22 la paşa, însuş<i> paşa l-au jungheat cu hamgerul // 23 Iar // 24 doao / rupt bucăţi]sfărîmat // 24-26 *lipseşte* Aşia scrie... de l-au fărîmat // 27 zic / zis // 28 groaznice / iar această / Vezi // 29 *lipseşte* fel de / *ad.marginal* Ioan, 7084 A / ceialalţi // 30 sîngele / pentru // 31 zice / pentru aceia // 32 Dumnezeu / Ioan / turcise / legea // 33 să scape de / ceialaltă / scudză]spuză // 35 Iar cazacii văzînd / nelăsîndu-să // 36 jurămîntul turcului // 37 Ci$^{1-2}$ / coprinsu // 38 văzînd cazacii / aceia //

omorînd pre turci, de au perit pîn-într-unul. Iară pre o sam<ă> de cazaci i-au prinsu turcii vii, anumi pri Sfirciovschii hatmanul şi pe Vavrinţu Cozlovschii şi pre Ploţan şi pre Zadorschii şi pri Iancil şi pri Zaleţschii şi pri Boguţschii. Aceştie pre urmă s-au răscumpărat şi au eşit din robie.

După perirea lui Ion vodă şi răsipa oştii lui s-au slobodzit tătarîi în pradă peste toată ţara, de au robiţ, de n-au fostu niceodată mai mare pustiire în ţară, decît atuncea, împresurîndu-i pre toţi făr<ă> véste pre la casăle lor.

Ce om au fost Ion vodă nu trebue mai mult a-l tălmăci, că faptcli lui îl arată. Şi au domnit ani 6./ Fila 312 albă.

f. 312v *VALAHIA.*

7085, 1577. DOMN 27. DOMNIE 30. MIHNEA VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL LUI ALEXANDRU VODĂ. Cap <loc gol>.

După moartea lui Alexandru vodă au rădicat boiarii domnu pre fii-său Mihnea vodă, în locul tătîne-său. Şi au trimis boiarii pe Mitrea vistiiariul la Poartă ca să-i aducă stiag de domnie. Deci mergînd Mitrea vist<ierul> acolo au trimis împăratul pre un agă turcu împreună cu Mitrea vist<ierul> de au dus stiag Mihnii vodă, ca să domniască Ţara Rumânească. Atuncea au adaos Mihnea vodă la Poartă un bir ce i-au dzis găliată.

Iară cînd au fost al patrule<a> an a domniei Mihnii vodă, rădicat-au mehedinţii un domnu, anume Radul vodă Popa. Şi au venit Radul vodă Popa cu mehedinţii şi cu mulţi lotréni asupra Mihnii vodă, ca să-l scoaţ<ă> din domnie. Deci Mihnea vodă strîngîndu-ş<i> oastea sa, s-au gătit de războiu şi s-au lovit cu Radul vodă Popa şi cu mehedinţii la Craiova, în ţinutul Dolj. Şi au biruit Mihnea vodă pre mehedinţi şi
f. 313 au/ fugit Radul vodă în cetatea Timişvarului. Iară pre urmă au venit Borcia clucériul cu ceauş de la Poartă şi au adus mazilie Mihnii vodă, aflîndu-să Mihnea vodă la Mănăstirea Plumbuita, în dzua Naşterii lui Sveatîi Ioan. Şi s-au dus Mihnea vodă la Poartă, unde după ce-au sosit acolo l-au trimis turcii la Tarabuz, surgun.

---

1 întru unul / Iar / seamă // 2 anume / pre[1] // 3 pe[1] /pre[3-4] // 4 pre / Aceştea // 6-9 *după* r. 12 // 6 Ioan / risipa oştilor / *ad.marginal* Ioan, 7084 A // 7 tătarii în ţară, în pradă, peste / fost niciodată // 9 casele // 10 faptele // 12 Valahiia, *lipseşte* C / *ad.marginal* A // 13-14 *lipsesc* C // 13 *lipseşte* 7085... Domnie 30 // 14 Alixandru / *lipseşte* Cap // 15-27 Mihnea vodă au rămas în locul tătîne-său domn. Şi au trimis pre Mitrea vistierul şi i-au adus steag de la Poartă. Şi au adaos în ţară găleata. Deci cînd au fost al patrulea an din domniia lui, iar boiarii mehedinţi au rădicat un domn ce i-au zis Radul Popa. Şi au făcut războiu cu Mihnea vodă la Craiova şi au fost izbînda Mihnii vodă C // 15 Alixandru // 16 *lipseşte* fii-său / boeri / *după* vodă *anulat* fii-său A // 17 vistierul / steag // 18 trimis pre un agă turcu împăratul / *ad.marginal* mergînd Mitrea vist<ierul> acolo A // 19 dus]adus / steag / domnească // 20 bir ce-i zicea găleată // 22 Iar / al 4 an / a]al / Mihnii vodă]lui / rădicatu-ş-au // 24 lotréni]lotri / *lipseşte* ca // 25 *ad.marginal* Mihnea vodă, 7085 A // 27 *lipseşte* Dolj A // 28-32 *lipsesc* C // 28 Iar // 29 mazîlie / *ad.marginal* adus. Mihnea, 1577 A // 30 zioa Naşterii Sfîntului Ioan Botezător // 32 surghiun //

Făcut-au Mihnea vodă Mănăstirea de la Tutana, în ţinutul Argeşului. Şi au domnit ani 6/.

f. 313v *MOLDAVIA.*

7084, 1576. DOMN 31. DOMNIE 33. PĂTRU VODĂ AL 6<-LEA>, CE I-AU DZIS ŞCHIOPUL, FIIUL MIRCII VODĂ AL 2<-LEA> ŞI NEPOT DE SOR<Ă> MIHNII VODĂ. Cap <loc gol>.

După ce au omorît pre Ion vodă, paşa ce era sarascher pri oştili turceşti au pornit pre Pătru vodă la scaonul ţărîi; iară el singur cu oştile turceşti s-au întorsu înapoi. Iară Pătru vodă îndată au şi pornit pre Bilăe vornicul de au cuprinsu scaonul la Suceav<ă> şi au dat véste de pace şi de domnu tînăr şi au scos şi bejeniile pre acas<ă>. Şi pre urmă au sosit şi Pătru vodă la Iaşi şi s-au aşedzat la scaun iunie 25 de dzile.

LUCRURI STREINE.

Léşii, după moartea lui Jicmont craiului, au fost ales craiu pre f. 314 Henric, fratele craiului franţozescu./ Acest Henric, craiul leşăscu, oblicind de moartea frăţine-său, lui Carol, craiului franţozescu au eşit pre taină, neştiind léşii, din Cracău, pri o portiţă şi s-au dus la Ţara Franţozască, de au stătut craiu franţozescu în locul frăţîne-său, lui Carol.

Într-acest an 7084<=1575> dic<hemvrie> 18, sultan Selim, împăratul turcescu, după ce luă véste de bucurie de 2 cetăţi la Africa, a hişpanilor, că li-au dobîndit, anume Tunes şi Goleta, ce de mare bucurie de luarea acelor 2 cetăţi au făcut dunaima şi după ce-au trecut apoi 2 săptămîni au murit sultan Selim, împăratul. Tăinuitu-s-au cîtăva vréme moartea lui sultan Selim, pîn-au ales împărat pre sultan Amurat, ficiorul cel mai mare a lui sultan Selim. Acest Amurat au omorît pre cinci fraţi ai săi mai mici. Iară sultan Selim au împărăţit 7 ani şi 2 luni. Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie pintru sultan Selim împăratul că au împărăţit 8 ani şi 6 luni şi dzici că au fost băutor la f. 314v vin, dar şi straşnic la războae./

Într-acestaş an trimis-au sultan Amurat multe oşti turceşti, făr-de

---

1 *lipseşte* de la / *ad.marginal* în ţinutul A // 2 *lipseşte* Argeşului A / Şi au domnit]domnindu // 3-6 Domniia lui Pătru vodă ce l-au poreclit Şchiopul. Cap 55 N // 3 Moldaviia B, *ad.marginal* A // 4 *lipseşte* 7084... domnie 33 // 5 zis / *după* Mircii vodă *ad.* 1576 // 5-6 *lipseşte* al 2<-lea> şi nepot de sor<ă> Mihnii vodă. Cap // 8-9 După ce au omorît paşa pre Ioan vodă au pornit pre Pătru vodă la // 9 ţării / iar // 10 Iar // 11 Băila vornic / coprinsu scaunul Sucévei // 12 băjăniile pre la casele lor // 13 aşăzat / la]în /la iunie / *după* zile *ad.* l<ea>t 7084 // 14 *ad.marginal* Lucruri strini, 1576 A, *lipseşte* N / striine // 15 Jîcmon craiu // 17 oblicind]înţelegînd / *lipseşte* craiului franţozescu // 18 pre // 19 Franţozească / frăţine-său / *lipseşte* lui // 21 *ad.marginal* dic<hemvrie> 18. Sultan Selim, 7084 A / *lipseşte* 7084, dichemvrie 18 N // 23 le-au / ci // 24 doao // 25 *lipseşte* apoi // 26 Murat // 27 feciorul / a]al / *lipseşte* sultan / Murat / omorît-au // 28-31 *după Ureche* // 28 pe / Şi s-au împărăţit sultan Selim ani 7 // 29 Iar létopiseţul / vornic / pentru // 30 *lipseşte* împăratul / 6]2 / zice // 32-6 *după Ureche şi parafrazări Axinte* // 32 Murat /făr<ă> număr //

număr, de au trecut marea şi s-au oştit asupra Vavilonului, care iaste la răsărit. Şi au făcut tari războae cu haldeii, ce să număscu acum cazîlbaşi. Şi multă vréme s-au luptat cu dînşii şi nemică n-au isprăvit şi mulţi turci făr<ă> sam<ă> au perit. Pre această vréme s-au arătat în văzduh sămnu de mierare: stea cu coadă, sau, cum dzic unii, cometa. Noem<vrie>.

Tot într-acestaş an mare pradă au făcut tătarîi în Ţărîli Rusăşti, în Volin şi în Podoliia. 55000 de suflete au perit, cu mic cu mare; 340<000> au robit. Luat-au bucate ca la 150.000 cai, iape şi ca la 500.000 di alti dobitoaci şi oi 200.000, făr-alte prădzi ce au mai luat. Cu acéste oşti tătărăşti în Ţara Leşască au fost 7 sultani. Scriu cronicarii leşăşti că acea pradă ce au făcut tătarîi în Ţara Leşască să fie fost cu ştirea lui Pătru vodă şi dzic să fie fost şi oamenii lui Pătru vodă.
f. 315 Că şi plianul ce au/ adus tătarîi dzic să-l fie împărţit cu Pătru vodă. Poate să fie şi adevărat, avînd Pătru vodă bănat pre léşi şi pentru agiutoriul cazacilor ce au fostu cu Ion vodă, să fie fost cu ştirea lui Pătru vodă. Iară plianul să-l fie împărţit cu Pătru vodă, tătarîi, nu-i de crezut, că nu-s acel feliu de niam tătarîi, să facă la tovarăşi împărţală.

Iară şi căzacii n-au şădzut făr-de lucru pe acéia vréme, că au lovit pre tătari, avînd povoaţ<ă> pre un căzac anume Bogdan, de au făcut mare pagub<ă> tătarălor.

Léşii fiind părăsiţi<i> de Henric, craiul lor, care numai 7 luni crăisă, au stătut cu toţii după alesul craiului nou. Strînsu-s-au cu toţii la Varşav. Era cîteva părţi şi socotéle la alesul craiului nou. Unii din domnii leşăşti poftiia pre Maximiliian sau pre fiiu-său Ernestu, unde şi solii lui Maximiliian era la Varşav, trăgînd cu daruri scumpe pri o sam<ă> de domni în partea lui Maximiliian. Alţii pre Ernistu, ficiorul lui Maximiliian.

f. 315v Craiul svezăscu încă trăgia la sine Crăiia Leşască/ avînd şi el solii săi la Varşav. Fata craiului Jicmont, care singur<ă> rămăsése din seminţiia lui Jaghélo, iară parte<a> bărbătiască să stînsése. Domnul de Ardial Ştefan Bator iarăş<i> trăsése cîţ<i>va domni leşăşti în partea sa. Alfonsu domnul de Ferrariia, aşijdiria. Iară o sam<ă> numai pre Anna, fata craiului celui mortu, socotiia să o aliagă să fie crăias<ă> şi să o mărite după Ştefan Bator, domnul Ardialului.

Maximiliian împăratul avea parte mai tare şi făcus<ă> şi giurămînt

---

2 numescu // 3 căzîlbaşi / dînşîi / nimic // 4 făr<ă> seamă // 5 semnu / mirare / zic / *după* cometa *ad.* la luna lui // 7 într-acest an / tătarii / Ţările Ruseşti / La anul de la Hristos 1575, iară de la zidirea lumii 7083, în luna lui octomvrie, mare pradă N / *ad.marginal* Petru, 1573, A // 8 cincizeci şi cinci de mii // 9 bucate dobitoace / *lipseşte* ca la[1-2] / *lipseşte* cai / de iape // 10 di alti dobitoaci]de vaci, boi / şi 200.000 de oi / prăzi // 11 aceste / Scrie // 12 tătarii // 13 zic // 14 pleanul / zic // 15 *lipseşte* şi // 16 ajutoriul // 17 Iar / pleanul / tătarii cu Pătru vodă / nu-i]nu e // 18 nu-s]nu sînt / fel / neam / tătarii / facă tovărăşie la împărţeală // 19 Iar / cazacii / şăzut făr<ă> lucru / acea // 20 povaţă / cazac // 21 pagubă / tătarilor // 22 *ad.marginal* Strine, 7084 A // 23 crăiase // 24 socoteli // 25 *lipseşte* poftiia / fii-său // 26 pri]de // 27 seamă / de]din / feciorul // 28 *lipseşte* Maximiliian // 29 sfezescu / trăgea // 30 Jîcmon / singură // 31 Iaghelo / iarăş / partea bărbătească // 32 Ardeal / Batăr // 33 de]de la / aşijdirea]iarăşi / Iar / seamă / *lipseşte* numai // 34 mort / aleagă // 35 Ardealului // 36 făcuse / jurămînt / *ad.marginal* Tij streine, 7084 A //

înaintea solilor leşăşti la Beciu. Ce că s-au zăbăvit Maximiliian a venit în Ţara Leşască, ciia că trăgea cu Ştefan Bator, domnul de Ardial au nemerit mai curund din Ardial, împreună cu Bator, lăsind Bator în locul său în Ardial pre frate-său domnu. Iară Maximiliian împăratul au rămas făr<ă> Crăiia Leşască.

Iară Ştefan Bator s-au aşedzat să rămîe craiu leşăscu cu acéste legături şi tocméle: Întîi să giure la toate légile léşilor că le va ţinea
f. 316 tare./ A doa, datoriile crăiei să le plătiască. A triia, orice au dobîndit moscalii loc de a léşilor să-l răscumpere. A patra, cu turcii vécinică pace să aibă. A cincea, hotarăle să le păzască şi să aibă de grij<e>. A şease<a>, mai nainte de întrarea în Ţara Leşască să trimiţ<ă> 100.000 de zloţi. A şapte<a>, robii de la tătari să-i răscumpere.

Şi aşia la luna lui aprilie au purces Bator în Ţara Leşască, prin Moldova. Eşitu-i-au înainte întru întîmpinare la marginea Ţărîi Leşăşti Ieronim, voevodul Ţărîi Rusăşti şi Nicolae, caştalianul de Cameniţ<a> şi Sănivceştii, cu cîtăva curte şi slujitori. Şi fiind Bator la Cracău, fu ales craiu, carele îndată s-au cununat cu Anna, fata lui Jicmont craiul. Cununatu-l-au episcopul de Cracău, în neîntîmplarea arhiepiscopului de Gneazna. Acesta, arhiepiscopul, s-au fost despărţit cu alţii, carii ţinea în partea lui Maximiliian. Şi în 30 de dzile ale lui mai, după calendariul lor, fu şi coronit. Iară după ce au audzit arhiepiscopul de
f. 316v Gneazna,/ arhiepiscopul Gheaznii, în Crăiia Leşască iaste cap şi el ţine locul crăiei pe vrémea cînd moare vreun craiu leşăscu pîn-să va alégi altul, şi el are datorie întîi a însămna vrémea să să strîngă alţi domni pintru alesul craiului nou, şi el are datorie, cu mîna lui, să coroniască pe craiu. Atuncea era preste voia arhiepiscopului de Gneazna acia alégere la Crăiia Leşască pre Bator. Iară după ce să isprăvi de alţii Ştefan Bator craiu leşăscu şi să cunună cu fata lui Jicmont craiu, nice el, nice alţii ce era cu dînsul n-au mai stătut împrotiv<ă>.

De aicea lăsăm la léşi să scrie de Ştefan Bator, craiul lor, iar noi ne întoarcim la rîndul istoriei noastre.

7085<=1577>. DE IVAN POTCOAV<Ă> CE L-AU PORECLIT ŞI CREŢUL, CARELI Ş-AU PUS NUME DE DOMNIE ION VODĂ.

După ce trecu un an al domniei lui Pătru vodă Şchiopul, s-au
f. 317 scociorît un cazac, anume Ivan Potcoav<ă> dintre căzacii/ de la Zaporoj<e> făcîndu-să, cum dzic unii, frate lui Ion vodă. Iară Potcoav<ă> l-au poreclit pentru că frîngea în mîni potcoave.

---

1 Ci / zăbovit // 2 ceia ce trăgea / *lipseşte* Bator / de]din / Ardeal// 3 curînd / Ardeal / lăsînd // 4 Ardeal / pe / Iar / *lipseşte* împăratul // 5 fără // 6 Iar / aşăzat / aceste // 7 jure / legile // 8 doao / crăii / plătească / treia // 9 a]al / vecinică // 10 păzească // 11 şasea /dé/ o sută de mii // 12 dé / şaptea // 13 aşa / *ad.marginal* Tot streine, 7084 A // 14 întru întimpinare înainte / Ţării // 15 Ţării Ruseşti / caştealcanul / Cameniţă // 16 Sănevceştii // 17 Jîcmon craiu // 18 episcop / neîntîmplarea // 19 Acest arhiepiscop / carei // 20 zile // 21 încoronit / Iar dup<ă> / auzit // 22 Gnezna // 23 vréme / pîn<ă> cînd să alege alt craiu // 24 însemna vremea // 25 pentru // 26 coronez pre crai. Şi atunci / era]au fost / peste // 27 acea alegere / Iar // 28 Jîcmon / nici // 29 nici / *lipseşte* ce era cu dînsul / nu-i mai stătură înpotrivă // 30 aici le lăsăm / *lipseşte* craiul lor // 31 întoarcem / istorii // 32-33 *lipsesc* N // 32 *lipseşte* 7085 // 33 carele / *ad.marginal* Potcoavă, 7085 A / numele / Ioan // 35 dentre cazacii // 36 zic / Iar // 37 mînă potcoava de fier. //

Acesta Potcoav<ă>, răspundzindu-s<ă> de moşie de la Mazoviia, de unde au fost şi Ion vodă, ş-au scos nume de domnie şi avînd cunoştinţă între căzaci au tras o sam<ă> de cazaci la sine.

Scrie cronica leşască că audzind o sam<ă> de boiari de ţară de acest Potcoav<ă>, cum să răspunde frate lui Ion vodă şi că strînge căzaci la sine au trimis pe taină la dînsul din ţară, poftindu-l să-ş<i> vie la domnie şi la moşiia-ş, de vréme că pre urma frăţîne-său, lui Ion vodă, lui să cuvine domniia ţărîi. Şi ca acéstia să jăluia boiarii şi pe Pătru vodă, pintru mari strîmbătăţi şi nevoi cu dările peste putinţă ce le face lor Pătru vodă. Aşijdirea şi cum au mari asupréli de turci, în carii avea mare dragoste Pătru vodă şi-i avea în curte o sam<ă> de turci.

Priimit-au cu dragoste, bucuros, Potcoavă acea poftă a boiarilor, pintru care li-au mulţămit. Numai au întrebat Potcoav<ă> sfat în ce chip şi cu ce mijloce ari putea să vie la domnie, să-i facă acei boiari ce-l poftiia răspunsu.

f. 317v Trimis-au curund boiarii din ţară 2 cărţi. O carte scriia la/ cneadzul Costandin, voevodul de Chiov, că pre atuncea era Chiovul în sama léşilor şi altă carte au scris la starostea de Bar, cu cîteva peceţi de ţară şi a boiarilor celor mai de frunte, în care îi ruga tare să-i dea lui Potcoav<ă> agiutoriu numai pîn-la Nistru şi acolo îl vor aştepta ei pri Potcoav<ă> cu oşti.

Luînd Potcoav<ă> acéste cărţi au mărsu necunoscut cu dînsăle la Bar şi li-au dat starostelui de Bar, cu care au avut şi cîtăva voroav<ă> pre taină. Răspunsu-i-au starostele de Bar că bucuros era de agiutoriu şi pre<a> lesne ar putea face aceasta, ce ştiind de legăturile şi tocmeléle care are craiul leşăscu cu împăratul turcescu, a face aceasta nu i să cade, făr<ă> voia şi învăţătura crăiască. Iară iată, scriind starostele la craiul alte trebi, va pomeni şi aceasta; şi fiind cu voia craiului nu să va apăra de acest lucru. Şi lui Potcoav<ă> i-au dzis, pîn-îi va veni răspunsu de la craiul, să să zăbăvască într-alt loc; căci şedzind acole la Bar, să nu să sune ceva şi s-ar face vreo spaimă şi amestecătură în Moldova. Aşia Potcoav<ă> mulţămind starostelui, s-au dus di acolo.

f. 318 Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că vrînd Potcoavă/ să vie spre Moldova, cu meşterşug au făcut aceli scrisori la voevodul de Chiov şi la staroste<le> de Bar, cu multe peceţi de la boiarii şi de la curténii din Moldova cu poftă de agiutor lui Potcoav<ă>, ca să vie în ţar<ă>, cum s-au pomenit mai sus.

---

1 Acest Potcoavă răspunzîndu-să // 3 cazaci / pre o seamă / *lipseşte* de cazaci // 4 auzind / seamă // 5 Poatcoavă / fratele // 6 cazaci / pohtindu-l // 7 şi la moşie / frăţine-său // 8 lui i să / ţării / acestea / boierii / pe]pentru // 9 pentru // 10 Aşîjderea / asupreli / care // 11 în]şi în / seamă // 12 pohtă / *ad.marginal* Poatcoavă, 7085 A // 13 pentru / le-au mulţumit / Potcoavă // 14 mijloace ar // 15 pohtiia // 16 curînd / cneazul // 17 de]din / Chievul / seama // 19 în care cărţi // 20 ajutor // 21 *lipseşte* pri Potcoavă // 22 Potcoavă / aceste / mersu / dînsele / *ad.marginal* Creţul Potcoavă, 7085 A // 23 le-au / starostii / voroavă // 24 starostile / ajutor // 25 prea / ci // 26 tocmélile // 27 nu i să cade]nu să poate / Iar // 28 starostile / alte]pentru alte // 29 Potcoavă / zis // 30 răspunsul / zăbovească // 31 şăzînd acolea în Bar // 32 Aşa Potcoavă, mulţumind starostii // 33 de acolea // 34-4 *după Ureche* // 34 Iar létopiseţul // 35 meşteşug / acele // 36 starostea / boiari // 37 curtenii / pohtă / ajutor / Potcoavă // 38 ţară //

CÎND AU PURCES ÎNTÎI CREŢUL POTCOAV<Ă> CU OASTE CĂZĂCEASCĂ SPRE ŢARA MOLDOVEI.

Întru acéia vréme, după sfatul ce au făcut Potcoav<ă> Creţul cu starostea de Bar, iată şi un Copeţchii oarecarele, fiind atuncea nemerit la Bar, carele vinis<ă> de curund de la cîmpu, înţălegînd aceasta au mersu la Potcoav<ă> de s-au adunat bucurîndu-să de norocirea lui. Şi îndată i s-au făgăduit de agiutoriu după putinţa sa. Mulţămit-au Potcoavă lui Copeţchii şi l-au rugat de ce i s-au adeverit să-i aréte şi în faptă, făgăduindu-s<ă> Potcoav<ă> lui Copeţchii că-i va mulţămi şi-i va plăti osteniala lui, împlîndu-l cu multă giuruinţă, de-l va bucura Dumnedzău cu domniia Ţărîi Moldovei să să poată aşădza la moşie-
f. 318v ş<i>, la care şi moldovénii îl chiam<ă>./ Avînd dar Copeţchii mare cunoştinţă şi dragoste între cazaci, cu carii au fostu 20 de ani, s-au dus la dînşii, cărora cîţ<i> bani au avut Copeţchii, din agonisita slujbelor sale, i-au împărţit cazacilor, împlîndu-i şi cu multă făgăduinţă. Cătră carii şi un moldovan, anume Ţopa, care s-au fostu însurat în Ţara Leşască şi trăia în ţinutul Braţlavului, s-au amestecat şi el cu Copeţchii. Şi iată, cu nevoinţa acestor doi, a lui Copeţchii şi a Ţopii, s-au strînsu 330 de cazaci într-ales, pre carii au pus hatman pre dînşii pre un cazac anume Şah. Şi au întrat Potcoav<ă> Creţul cu acei căzaci în ţară.

Iară oblicind Pătru vodă Şchiopul că au întrat cazacii în ţară cu acel Potcoav<ă> Creţul, au strînsu ţara şi s-au gătit de războiu, luînd şi puşcile, au eşit să margă împrotiva lor. Iară audzind cazacii de aceasta, că li-au eşit Pătru vodă înainte, au apucat ce au putut de la margine şi s-au întorsu înapoi, cruţindu-să pe altă dată să să gătiască mai bine./

f. 319

CÎND AU MERSU PONOSLU DE LA PĂTRU VODĂ LA CRAIUL LEŞĂSCU PENTRU ZARVA CE FACE POTCOAV<Ă> CREŢUL CU CĂZACII.

Pătru vodă Şchiopul, avînd grij<e> de Potcoav<ă> şi de cazaci ca să nu întrе de iznoavă în ţară să prade, trimis-au pre un turcu ceauş cărţi la caştalianul de Haliciu, carele era să margă sol la Împărăţiia Turcului să lége pace, făcînd jalobă Pătru vodă că peste legăturile păcilor ce au cu Poarta, pustiescu căzacii ţara împăratului şi

1 *lipseşte* întîi / Potcoavă // 2 Ţara Moldovei]Moldova / *ad.marginal* Creţul Potcoavă, 7085 A // 3 acea / Potcoavă // 5 venise / curînd / înţelegînd // 6 Potcoavă // 7 ajutor după / Mulţumit-au // 8 dă ce / arate // 9 făgăduindu-să Potcoavă / mulţumi // 10 osteneala lui, îndăstulîndu-l cu destule făgăduiale de-l / *ad.marginal* împlîndu-l cu multă giuruinţă A // 11 Dumnezeu / Ţării / aşăza / la scaunul lui şi la moşie-ş<i> // 12 moldovenii / chiamă // 13 care / fost // 14 dînşii // 15 umplîndu-i / cu multă făgăduinţă]cu făgăduinţe din dăstul // 16 carei / fost // 19 Ţopei / carei // 20 pre [1]]peste / dînşii / *ad.marginal* au pus A // 20-21 Şi au întrat cazacii cu Potcoavă Creţul în ţară // 22 Iară]Şi / oblicind]înţelegînd / *lipseşte* Şchiopul că au întrat cazacii în ţară / *ad.marginal* Petru, 7984 A / cu]de // 23 Potcoavă / *lipseşte* Creţul // 24 meargă împotriva / Iar cazacii auzind // 25 le-au // 26 cruţindu-să]curăţindu-să / gătească // 27-29 *după Ureche* // 28 Potcoavă // 29 cazacii // 30 Potcoavă / *lipseşte* ca / *ad.marginal* Petru, 1576 A // 32 cu cărţi / caştaleanul / meargă // 33 Împărăţiia Turcului]împăratul turcilor /lege / pacea / jalbă // 34 cazacii //

că vor căzacii să aşadze pre Potcoav<ă> domnu la Moldova. Pentru acéia îi face ştire să scrie la craiul să împiiadice acest lucru şi să prindză pre Potcoav<ă> şi după legăturile aşădzate de pace să-l pedepsască şi să facă dreptate despre toţi acei căzaci ce sint cu Potcoav<ă>. Că de n-ar vrea să facă craiul acéstea, atuncea împăratul turcescu va strîca pacea cu craiul şi nu va sta în aşădzămînturili ce s-au aşădzat între dînşii. Acéstea toate deplin li-au scris caştalianul, craiului.

Înţălegînd craiul acéstea tare s-au îngrijet şi de sirgu prin f. 319^{v} cămăraşul său au pornit cărţi la hatmanul său şi la o sam<ă> de/ boiari de margine, să pue nevoinţă să prindză pre Potcoav<ă>, împreună şi pre cazacii ce fac rocoşituri cu dînsul.

Trimis-au hatmanul trei roate de slujitori cu Boboleţchii, sluga sa, ca să afle pre Potcoav<ă> la Nemirov, că acolo să afla mai nainte; ce viind Boboleţchii la Nemirov, l-au aflat acolo. Ce Potcoavă, căruia i s-au dzis şi Creţul, prindzind véste au eşit din tîrgu, avînd cu sine 50 de cazaci pedestri cu sinéţă şi au venit la un vad <loc gol> unde au întrat în apă pîn-în pîntecele calului şi au pus denainte, în frunte, cazacii. Iară Boboleţchii, dacă au sosit după dînsul la vad, vădzind pre Potcoav<ă> că iaste gata de a să bate şi la loc strîmtu, nu s-au cutedzat de războiu, ce s-au întorsu înapoi. Şi aciiş şi Potcoav<ă> după dînsul la Nemirov: Boboleţchii la curte, iară Potcoavă în tîrgu la gazdă. Deci au chemat Boboleţchii pre mai marele tîrgului şi i-au dzis să-l prindză pre Potcoavă, să i-l dea. Iară mai marele tîrgului s-au lepădat de dînsul şi au dzis că el nu-l va prinde, nice îl apără; ce de-i trebuiaşte, el să şi-l prindă.

Vădzind omul hatmanului că nemică nu poate isprăvi, s-au dus den f. 320 Nemirov şi au spus hatmanului, iară hatmanul toate/ acestea li-au trimis la urechile craiului, cum au aflat pre Potcoavă la Nemirov şi namésnicul voevodului Braţlavului n-au vrut să-l dea den Nemirov.

Trimis-au craiul cu ponoslu la voevodul de Braţlav, ca să poroncească să-l prindză pre Potcoavă şi să-l trimiţă la craiul. Ce pînă a mérge comornicul crăescu cu cărţile la voevodul Braţlavului, iară Potcoavă mai cu mulţi căzaci şi mai bine gătit să gătiadză să între de iznoav<ă>, pre la Soroca, în ţară.

Iară Şah hatmanul, lăsind în Nizia 400 de căzaci şi luînd cu sine 600 de oamini s-au dus pre şliahul ce să chiamă Probita şi acolo s-au

---

1 cazacii / aşaze pe potcoavă // 2 acéia]aceasta / împiiadice]oprească / *lipseşte* şi // 3 prinză / Potcoavă / aşăzate // 4 pedepsească / *lipseşte* toţi / cazaci / sînt // 5 Potcoavă / craiul să facă / acestea / atunci // 6 strica / aşăzămînturile // 7 aşăzat / dînşii / Acestea / le-au / caştealeanul // 9 Înţelegîndu / acestea / îngrijit / de sirgu]de grab // 10 seamă // 11 prinză / Potcoavă // 12 ce]cei ce / rocoşituri]răzvrătituri // 14 Potcoavă // 15 ci$^{1-2}$ / viind]mergînd / Bobeleţchi // 16 zis / prinzînd // 17 sinéţe // 18 pîntecile // 19 Iar Bobeleţschii daca / şi văzînd // 20 Potcoavă / strimtu / cutezat // 21 ci / Potcoavă // 22 Bobeleţchii / *ad.marginal* Potcoavă, 1577 A / iar // 23 chiemat / zis / prinză // 24 Iar // 25 zis / ci / tribuiaşte // 26 prinză // 27 Văzînd / nimic / din // 28 iar / le-au // 30 namesnicul / din // 31 de Braţlav]Braţlavului // 32 poruncească / să prinză // 33 Ci pîn-a merge / iar // 34 cazaci // 34-35 să găteşte de iznoavă să între în ţară pre la Soroca // 36 Iar / lăsînd / patru sute / cazaci / luîndu // 37 oameni / şleahul / chiiamă //

împreunat cu Potcoavă. Şi atuncea l-au numit domnu Moldovei pre Potcoav<ă> şi au dat în dobe şi l-au petrecut toţi pre Potcoavă pîn-la Soroca. Şi acolo au trecut Nistrul.

Iară cumu-i rîndul oamenilor, dacă s-au vestit Potcoavă domnu tînăr, mulţi i s-au închinat.

RĂZBOIUL LUI PĂTRU VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU POTCOAV<Ă> CREŢUL, CARELE VENISĂ CU CĂZACII.

Audzind acéstea Pătru vodă Şchiopul, cum Ivan Potcoavă, ce-i/ f. 320v dzicea şi Creţul au întrat în ţară pre la Soroca cu oaste căzăcească, de sirgu s-au gătit şi au eşit cu oaste împrotiva lui, avînd Pătru vodă şi 500 de beşlii. Luat-au cu sine şi puşcele şi s-au gătit de războiu, puind pre acei 500 de beşlii pe după puşci, în frunte, dîndu-le învăţătură că după ce vor slobodzi puşcele să să răpadă în căzaci. Ce căzacii, cumu-ş sint învăţaţi la războiu, cum au slobodzit puşcile vădzind că să înalţă fumul, toţi s-au lăsat la pămînt, de i-au covîrşit focul. Turcii, socotind că sint ucişi căzacii de puşci, s-au lăsat la dînşii. Atunce căzacii au slobodzit într-înşii focul şi acolo au şi picat 300 de cai şi multă pagubă au făcut în oastea lui Pătru vodă. Şi îndată au dat dos oastea lui Pătru vodă şi au rămas izbînda la căzaci. Iară Pătru vodă, după ce au pierdut războiul, dînd dos, au purcis în gios; lăsind scaonul Iaşii, s-au dus în Ţara Munteniască. Iară Potcoav<ă> au venit cu căzacii domnu şi au întrat în Iaşi, noem<vrie> 23.

RĂZBOIUL AL DOILEA, CÎND S-AU BĂTUT PĂTRU VODĂ CU CREŢUL LA DOCOLINA.

După ce au mersu Pătru vodă în Ţara Munteniască, au dat ştire la/ f. 321 Împărăţie, făcînd jalobă pre cazacii ce sint supt ascultarea craiului leşăscu, cum l-au gonit den ţară şi să strică ţara şi au cerşut Pătru vodă dela Împărăţie agiutoriu.

Iară Potcoavă, după ce au întrat în Iaşi, întîi au slobodzit temniţăle şi pre cei ce era închişi, între carii era şi un şleahticiu de la Volin, anumi Bosie, pre carele l-au fost vîndut tătarîi unor turci din Iaşi. Apoi au împărţit Potcoavă boeriile: pre sama lui Şah hat<manul> au dat pre toţi moldovénii. Pre Ţopa l-au făcut postelnic, pre Copeţchii l-au făcut pîrcălab la Hotin. Şi apoi au răpedzit Potcoav<ă> şi la

---

1 atunci // 2 Potcoavă / tobe // 3 Nistru // 4 Iar / cumu-i]cum iaste / daca // 6-7 *după Ureche* // 7 Potcoavă / care / *ad.marginal* Petru, 7084 A / venise / cazacii // 8 Auzind acestea / *lipseşte* Şchiopul // 9 zicea // 10 de sirgu]de grab / împotriva / avîndu // 11 puşcile // 12 pe]înainte // 13 ca / slobozi / puşcile / răpadă]repezească / cazaci / Ci cazacii // 14 cum sînt / slobozit / văzînd // 16 sînt / cazacii / la]de / dînşîi / Atunci cazacii // 17 slobozit într-înşîi // 18 dosul // 19 cazaci / Iar // 20 dîndu / *ad.marginal* Petru, 7084 A / purces / jos / lăsînd scaunul // 21 Muntenească / Iar Potcoavă // 22 cazacii / *după* 23 *ad.* 7084 // 23-24 *după Ureche* // 24 Creţul]Potcoavă // 25 Muntenească // 26 pre]pentru / sînt // 27 din / cerşut]cerut / *lipseşte* Pătru vodă // 28 ajutor de la Împărăţie // 29 Iar / slobozit temniţile // 31 care /tătarii // 32 seama / hatmanul // 34 repezit Potcoavă //

împăratul turcescu să-i scoaţ<ă> stiag de domnie. Iară pre acela sol a lui Potcoav<ă>, mergînd la Ţarigrad, l-au prinsu oamenii lui Pătru vodă şi n-au agiunsu la Poartă.

Venit-au lui Pătru vodă ponoslu de la Împărăţie pintru moi lucrurili lui. Iară au trimis Împărăţie<a> şi poroncă la dobrogéni şi la tătarîi bugegéni să margă într-agiutor lui Pătru vodă asupra lui.

Aşea Pătru vodă s-au pornit cu oştile asupra lui Potcoav<ă> şi întrînd în ţar<ă> i-au venit moldovénii gioséni într-agiutoriu lui Pătru vodă. Iară Potcoavă Creţul audzind de venirea lui Pătru vodă asupra sa/ f. 321v s-au gătit de războiu şi s-au sfătuit cu căzacii şi au eşit din tîrgul Iaşilor cu oaste căzăcească împrotiva lui Pătru vodă la Docolina.

Fost-au şi oaste de ţară cu căzacii, că mulţi să închinas<ă> la Potcoav<ă>, căruia îi pusése nume de domnie Ion vodă. Şi tocmindu-să de războiu, vrea Potcoav<ă> să pue pre moldovéni în frunte, să dea întîi războiu. Ce n-au priimit căzacii, necredzind de tot pri moldovéni, ce au pus pre căzaci înainte. Însă Şah hat<manul> au orînduit cîţ<i>va căzaci de straj<e> să ia aminte ce feliu de orînduială face Pătru vodă oştilor sale. Şi au vădzut cum au poroncit Pătru vodă să pue înainte herghelii de cai şi ciredzi de vaci pintru să calce pe pedestrimea lui Potcoav<ă> cu acel dobitoc. Şi înaintea acei ciredzi au eşit turcii la harţu şi s-au hărăţit cîtva, cît căzacii nu putea suferi. Ce Şah au aşteptat să să mai apropie Pătru vodă şi atuncea să sloboadză focul într-înşii. Şi aşia apropiindu-să au slobodzit căzacii focul; ce aceli dobitoace ce le pusése înainte mai multă zăhăială au făcut turcilor, decît cazacilor. Că de trăsnete, înturnîndu-s<ă> dobitoacele înapoi, da f. 322 peste oastea lui Pătru vodă./ Vădzind căzacii acia zăhăială de dobitoaci au lovit căzacii din driapta şi Şah din stînga pri oastea lui Pătru vodă şi după multă nevoinţă a cazacilor, iată şi al doile<a> rînd au pierdut Pătru vodă războiul şi rămas<ă> izbînda iar la căzaci.

CÎND S-AU ÎNTORSU CREŢUL ÎN ŢARA LEŞASCĂ ŞI AU PĂRĂSIT SCAONUL ŞI DE MOARTEA LUI.

Potcoav<ă> Creţul, carele îş<i> pusése nume Ion vodă, după izbînda ce făcusă asupra lui Pătru vodă la Docolina s-au întorsu la Iaşi. Deci vădzind că nu să va putea aşădza la domnie, că şi din Ţara

---

1 împăratul turcescu]Împărăţiia Turcească / scoaţă steag / Iar / pe acel / a]al // 2 Potcoavă mergîndu // 3 ajunsu // 4 pentru / lucrurile / *ad.marginal* Petru. 7084 A // 5 Iar]Şi / Împărăţiia / *lipseşte* şi / poruncă / *după* poroncă *anulat* la bugegéni A / tătarii // 6 bugegéni]Bugeacului / să]ca să / meargă într-ajutor // 7 Şi aşa s-au pornit Pătru vodă / *lipseşte* cu oştile // 8 întrîndu / ţară / moldovenii / josenii / într-ajutor // 9 Iar / *lipseşte* Creţul / auzindu / dă / asupra sa]asupră-i /cazacii // 11 împotriva // 12 cazacii / închinase // 13 Potcoavă / Ioan // 14 Potcoavă / moldoveni // 15 întîi ei / Ci / cazacii / necrezîndu / pre moldoveni // 16 ci / cazaci / *ad.marginal* Petreu, 7085 A // 17 cazaci / streaj<e> / fel // 18 văzut / poruncit // 19 cirezi / pentru / *lipseşte* pe // 20 Potcoavă / cirézi // 21 hărăţit]hărţuit / cît şi cazacii / Ci // 22 *lipseşte* mai / atunci / sloboază / într-înşîi // 23 aşa / slobozit cazacii / ci acele // 24 zăhăială]zăticneală / au]le-au // 25 *lipseşte* dobitoacele // 26 Văzîndu cazacii acea / dobitoace // 27 cazacii / dreapta / pre // 29 rămase / cazaci // 31 scaonu // 32 Potcoavă / dup<ă> // 33 făcuse // 34 văzînd/ aşăza //

Unguriască să pogorîsă oaste într-agiutoriu lui Pătru vodă, nemică n-au zăbăvit, ce grijindu-să de hrană, luînd cu dînşii şi 14 puşci şi alte jacuri, au părăsit scaonul şi ţara şi au purces din Iaşi, cu toţi cu ai săi, spre locul său de unde venis<ă>.

Iară pîrcălabul de Hotin, care era pus de Pătru vodă mai nainte şi pre urmă îl gonis<ă> de la Hotin Copeţchii, să afla lăcuitoriu de céia
f. 322v parte de Nistru, cu numele lui Iacob Strus. Carele/ înţălegînd că Potcoav<ă> au eşit din Iaşi şi trage la locul său, avînd oamini ai săi, păzitori, au trecut Nistrul pri taină la Hotin şi au prinsu pre Copeţchii. Şi luîndu-l cu sine să-l ducă la Pătru vodă, domnu-său s-au timpinat pre cale cu căzacii carii erau trimişi de Potcoavă la Copeţchii să-l ia din cetate, ca să nu cadză pre mînule lui Pătru vodă. Acolo au năvălit cazacii şi au luat pre Copeţchii din mînule lui Strus pîrcălabului şi au omorît şi pri pîrcălabul, împreună şi pri alţii ce au fost pre lîngă dînsul.

Iară după ce s-au apropiiat Potcoav<ă> de Soroca nu-ş<i> putea afla cale încotro va mérgi. Că spre Nijov, pre cîmpu să temea de omeţi mari. Pre la Nemirov să temea de hatmanul şi de voevodul de Braţlav; că era poroncă de la craiul, la voevodul de Braţlav, să-l prindză pre Potcoav<ă> şi-l păziia tari şi-l cerca şi de la voevodul şi de la hatmanul. Fostu-i-au eşit în cale hatmanul. Ce vădzind că Potcoav<ă> să gătiadză de gîlceavă, că avea căzaci de triabă cu sine, nu i-au
f. 323 cutedzat, că vidéa că să va vărsa singe mult./ Iară voevodul de Braţlav, aflîndu-să la Nemirov pre acia vrémi, au poftit la sine pre Şah şi pre cîţ<i>va cazaci şi li-au dzis voevodul cum are mare bănat de la hat<manul> pintru Potcoavă; căci el nemică n-au ştiut că l-aţ<i> dus la domniia Moldovii, de aţ<i> dat pricină de stricat pacea între împăratul turcescu şi între craiul. Ce să nu le pară şagă, că să va mîniia împăratul pre craiul. Ce l-au sfătuit să margă Potcoav<ă> la craiul să să îndreptédze şi pentru că iaste om de triab<ă> îl va priimi craiul cu dragoste şi voi vă viţ<i> curăţi de acia vină şi Potcoavă încă va hălădui. Şi au dzis voevodul cum singur cu Potcoav<ă> va mérge la hatmanul şi hatmanul va mergi cu dînsul la craiul.

Acéstea dacă li-au spus cazacii lui Potcoav<ă>, el fu bucuros, gîndindu-să că dacă va mergi la craiul îl va agiutori spre domnie. Deci au mersu împreun<ă> cu voevodul de Braţlav la hatmanul. Atunce au dat Potcoav<ă> voevodului 12 puşci şi hatmanului 2. Iară hatmanul au trimis pre Potcoav<ă> la craiul, fiind craiul atunce la seim la Varşav,

---

1 Ungurească / pogorîse / într-ajutor / nimic // 2 zăbovit, ci grijindu-să / puşci]tunuri // 3 jafuri / *ad.marginal* Petru, 7085 A // 4 venise // 5 Iar // 6 gonise / lăcuitor / ceia // 7 înţelegînd // 8 Potcoavă / oameni // 9 pre / pe // 10 domnul / l-au întîmpinat // 11 *lipseşte* cu / cazacii carei // 12 cază / mîinile // 13 mînile // 14 pre[1-2] / ce era cu el // 15 Iar / Potcoavă / *ad.marginal* Potcoavă, 7085 A // 16 merge // 18 poruncă / *lipseşte* la voevodul de Braţlav / prinză // 19 *lipseşte* pre Potcoav<ă> / tare // 20 Ci văzînd / Potcoavă // 21 găteşte / cazaci / treabă / sine]dînsul // 22 cutezat / vedea / sînge / Iar // 23 acea vréme / pohtit // 24 le-au zis / banat / *ad.marginal* pre Şah şi A // 25 pentru / nimic // 26 Moldovei / de[1]]şi / stricat // 27 Ci / şagă]glumă // 28 Ci / meargă Potcoavă // 29 îndreptéze / treabă // 30 veţi / acea / *lipseşte* încă // 31 zis / *lipseşte* cu / Potcoavă / merge[1-2] // 33 Acestea daca le-au / Potcoavă / *ad.marginal* Potcoavă, 7085 A / *după* bucuros *anulat* şi au mersu cu voed A // 34 daca / merge / ajutori // 35 împreună / Atunci // 36 Potcoavă / puşci]tunuri / Iar // 37 Potcoavă / atuncea //

f. 323v pre carele îndată au poroncit craiul să-l pue la închisoare,/ puindu-i fiiară în picioare şi cu pază tare.

După seim s-au pornit craiul din Varşav la Liov, mai mult pentru amestecăturile ce să făcusă cu Potcoavă. Iară pre Potcoav<ă> l-au trimis la altă închisoare, la Rava. Că la seim fiind îl vrea fi omorît, că avia mare mînie pre dînsul. Ce socotiia voia ţării, carii sta tare pentru Potcoav<ă>, arătînd craiului cum ar fi om de triabă.

Nemerit-au atunce la craiul în Liov un ceauş de la împăratul turcescu, care între altele au făcut jalobă şi pri Potcoav<ă>. Şi îndată au poroncit craiul de i-au tăiat capul lui Potcoav<ă>. Făcut-au jalob<ă> acel ceauş şi pre Ioan din Zbaraj şi pri voevodul de Braţlav şi pre Filon Cmita pentru că slobod pre căzaci, pre carii îi ţin prin ţinuturile sale de fac mare pagub<ă> în olaturile Împărăţiei Turceşti. Şi îndată au orînduit craiul comisarii săi pre la tîrguri să să facă cercare acelui lucru.

7086<=1578>, ghen<arie> 1. CÎND S-AU AŞEDZAT AL DOILEA RÎND LA SCAON PĂTRU VODĂ.

f. 324 Înţălegînd Pătru vod<ă> că Potcoavă Creţul au părăsit scaonul/ şi ţara şi au trecut în Ţara Leşască, au venit la Iaşi şi s-au aşedzat la scaun al doile<a> rînd. Atuncea au dat Mitropoliia lui Theofan, care în dzilele lui Ion vodă să lăsase de frica lui Ion vodă, precum s-au pomenit la domniia lui Ion vodă, şi fugis<ă> prin munţi.

DE UN ALEXANDRU, FRATELE CREŢULUI, LUI POTCOAV<Ă>, CARELE AU VENIT CU CĂZACII ŞI AU APUCAT SCAONUL LA IAŞI ŞI L-AU ŢINUT O LUNĂ.

Pătru vodă Şchiopul, dacă s-au aşedzat la domnie al doilea rînd, nu după multă vrême, ce întru acelaş an, fev<ruarie> 9 dzile, fiind căzacii scîrbiţi pentru moartea lui Potcoav<ă>, de iznoavă s-au rădicat cu un Alexandru, fratele lui Potcoav<ă>, şi au întrat în ţară asupra lui Pătru vodă. Ce Pătru vodă ştiind poticala ce păţisă mai nainte cu cazacii, nu s-au apucat de războiu, ce li-au dat cale întîi, iară Alexandru, fratele
f. 324v Creţului, au întrat în Iaşi şi s-au aşedzat în scaon./ Iară Pătru vodă de sirgu au strînsu oaste turcească şi unguriască şi munteniască şi

---

1 poruncit // 4 ce făcuse Potcoavă / Iar / Potcoavă // 6 avea / Ci / ţării, carei / *lipseşte* tare // 7 Potcoavă / treabă // 8 atunci // 9 carele / jalbă / pri]pentru / Potcoavă // 10 poruncit / *lipseşte* lui Potcoav<ă> / jalbă // 11 pre[1-2] pentru // 11 pre]pentru // 12 slobod]slobozescu / cazaci / carei // 13 pagubă // 16-17 *după* Ureche // 16 *lipseşte* 7086, ghen<arie> 1 / Cîndu / aşăzat // 17 rîndu / *ad.marginal* Petru, 7086, ghen<arie> 1 A // 18 Înţelegînd / scaunul // 19 aşăzat // 20 *lipseşte* al doilea rînd / Atunci / carele // 21 zilile / *lipseşte* Ion vodă[2] // 22 *lipseşte* Ion vodă / fugise // 23-27 *după Ureche* // 23 Alicsandru vodă / *lipseşte* Creţului // 24 Potcoavă / cazacii // 26 Şchiopul / dacă]după ce / aşăzat // 27 ci tot într-acel an 7086, fev<ruarie> 9 / *lipseşte* zile / cazacii // 28 Potcoavă // 29 Alecsandru / Potcoavă // 30 Ci / păţise / cazacii / *ad.marginal* Petru, 7085 A // 31 ci le-au / iar / Alixandru // 32 Creţului]lui Potcoavă / *după* întrat *ad.* domnu / aşăzat / scaun / *după* scaon, *anulat* fev<ruarie> 9 A / Iar // 33 de sirgu]de grab / ungurească / muntenească //

făr-de véste au lovit în Iaşi şi au cuprinsu pre Alexandru în curtea cia domniască. Şi au bătut pregiur curte din cîşlegi pîn-la miiaze-părése. Iară într-o noapte, mart<ie> 12 dzile, au eşit Alexandru cu căzacii din curte, că n-au mai putut suferi, că şi iarba de puşcă şi bucatele li să împuţinasă. Şi socotind că vor scăpa, au fugit spre codru. Cărora prindzindu-le de véste oastea lui Pătru vodă, s-au pornit după dînşii. Şi la iazerul Ciurbeştilor i-au agiunsu şi pre toţi i-au surpat acolo şi pre Alexandru încă l-au prinsu viu, dinpreună cu boiarii lui. Acest Alexandru au ţinut scaonul din fev<ruarie> 9 pîn-în mart<ie> 12 dzile, care să cuprinde o lună.

Aşedzatu-s-au Pătru vodă al triile<a> rînd în scaon şi îndată s-au apucat de au zidit Mănăstirea Galata, în vale; şi nu după multă vréme s-au răsipit, care loc şi pîn<ă> astădzi să cunoaşte./

f. 325 *DE NIŞTE DOMNIŞORI CE VENIS<Ă> IAR CU CAZACI.*

De năroc era Pătru vodă cu cazacii, cum să tîmplă un<e>ori de pururea slujindu-le nărocul a nu avea odihnă; că bine de unii nu să mîntuia, alţii veniia asupra lui. Că într-acelaş an, după ce s-au aşădzat al triele<a> rînd la domnie, au venit nişte cazaci cu un domnişor la Nistru. Ce aceştiia nu s-au mai întorsu înapoi, că ş-au pus toţi capetele. Aşijdirea curund după aceşti căzaci, la anii 7087, oc<tomvrie> 12 dzile, un Costantin, iar cu căzaci veniia în ţară şi s-au topit toţi în Nistru. Într-acestaş an şi într-aceastaş lună, cînd Costantin cu căzacii trecea Nistrul viind asupra Moldovii, cum s-au pomenit, iară Zborovschii cu oaste căzăcească au lovit Daşovul de l-au arsu şi l-au prădat şi multe turcoae au robit şi mult plian au luat şi mai apoi s-au întorsu înapoi făr<ă> nici o smintială./

f. 325v 7089<=1580> dec<hemvrie> 2. CÎND AU MAZILIT ÎMPĂRATUL PRE PĂTRU VODĂ ŞCHIOPUL.

Într-acest an trimis-au împăratul Amurat pri un turcu mare de au mazilit pre Pătru vodă şi luîndu-l din scaon l-au dus la Împărăţie şi apoi l-au surgunit împăratul trimiţindu-l la Halep la pază, iară domniia au dat-o Iancului vodă. Domnit-au Pătru vodă ani 5./

---

1 făr<ă> véste / coprinsu / Alixandru vodă / *lipseşte* cia // 2 domnească / împrejur / curtea / miezu de păresimi // 3 Iar / *lipseşte* dzile / Alixandru vodă / cazacii // 5 le împuţinase // 6 prinzîndu-le / dînşîi // 7 ajunsu // 8 Alixandru // 8-9 Acest Alexandru au ţinut o lună scaunul N // 9 Alixandru vodă / pîn-la mart<ie> / *lipseşte* dzile // 10 coprinde // 11 Aşăzatu-s-au / treilea rîndu în scaun / *ad.marginal* Petru, 7086 A // 13 risipit / astăzi // 14 *lipseşte* N / venise / *ad.marginal* Petru, 7086, iul<ie> 27 A // 15 noroc / întîmplă / un<e>ori]unora // 16 deapururea / norocul // 17 venea asupră-i / aşăzat // 18 treilea / *după* domnie *ad.* în anul 7086, iulie 20 N // 19 Ci / *ad.marginal* mai A / capetile // 20 Aşîjderea curînd / cazaci // 21 zile / Costandin / cazaci / venea // 22 Într-acest / *lipseşte* şi / cazacii // 23 Moldovei / *după* pomenit *ad.* mai sus / iar // 25 turcoaice / plean // 26 fără de nici / sminteală // 27-28 De maziliia lui Pătru vodă Şchiopul în anul 7087, dechemvrie 2 N // 27 *lipseşte* 7089 dec<hemvrie> 2 / Cîndu // 28 pe / *ad.marginal* Petru A // 29 pre // 30 mazîlit / pe /scaun // 31 trimiţîndu-l / iar / *ad.marginal* surgunit, trimiţindu-l A // 32 Domnit-au]domnind //

f.326 ## *VALAHIA.*

7091, 1583. DOMN 28. DOMNIE 31. PĂTRU VODĂ AL 2<-LEA>, CE I-AU DZIS CERCEL, SIN PĂTRAŞCO VODĂ. Cap <loc gol>.

Venit-au domnu Ţărîi Româneşti Pătru vodă Cercel, ficiorul lui Pătraşco vodă şi împreună cu dînsul un agă turcu, carele aducea stiag de domnie lui Pătru vodă. Şi au şedzut domnu în scaon în Bucureşti în luna lui avgust 29 dzili. După ce s-au aşedzat Pătru vodă la domnie, făcut-au besérica domniască din cetatea Tîrgoviştii. Iară pre urmă au tăiat Pătru vodă 3 boiari mari, anume pri Mihăilă vornicul şi pre banul Dobromir şi pre Gonţea păh<arnicul>. Iară pricina acestor boiari ce ar fi fost, necăiuri nemică nu scrie.

Pus-au Pătru vodă birul curţii foarte mare şi au scos gorştina să să ia din 10 oi, o oae.

Deci cînd au fost al doile<a> an a domniei lui, venit-au Paraschiva/ f.326v cluciariul de la Poartă cu ceauş şi au adus mazilie lui Pătru vodă. Iară Pătru vodă, după ce i-au luat domniia, el au fugit în Ţara Unguriască cu toţi boiarii lui şi cu toată avérea lui cîtă au avut, după ce-au domnit ani 2./

f. 327 ## *MOLDAVIA.*

7089, 1581. DOMN 32. DOMNIE 34. IANCUL VODă SASUL 1. Cap <loc gol>.

Dacă au mazilit împăratul pre Pătru vodă Şchiopul, dat-au domniia Iancului vodă, carele au fost de naşterea sa sas, de lége liuteran. Pravoslaviia nu iubiia. Deci au venit în ţară şi au şădzut în scaon fev<ruarie> 17. După acéia toată nedumnădzăriia şi ereticiia sa ş-au arătat. Că lăcomie de avuţie nespusă avea, pentru care pre mulţi au omorît. Mai apoi, de lăcomie mare ce avia trimis-au să ia a dzecia din boi din toată ţara.

1-3 *lipsesc* C // 1 Valahiia B, *ad.marginal* A // 2 *lipseşte* 7091... domnie 31 // 3 zis / *lipseşte* Cap // 4 La leat 7091 şi 1583 venit-au / Ţării // 4-5 *lipseşte* ficiorul lui Pătraşco vodă // 5 un]şi un / steag / *lipseşte* şi împreună... domnu C // 6 *lipseşte* lui Pătru vodă / şăzut / scaun / *lipseşte* în Bucureşti / în^{3}]la // 7 *lipseşte* în luna lui B / *lipseşte* dzili B / *după* dzili *ad.* leatul 7092 C / aşăzat // 8 bisérica domnească / Iar // 9 *lipseşte* Pătru vodă / 3]pe trei / pre / vornic / *lipseşte* şi / pre Dobromir Creţulescu banul şi // 10-11 *lipseşte* Iară... nu scrie C // 10 pah<arnicul> / Iar / ce au fost // 11 nicăiri nimic // 12 *după* gorştina *ad.* adică oerit / gorştină de oi C // 13 *lipseşte* să să ia din 10 oi, o oae C / *ad.marginal* Petru Cercel, 7091 A / din zece oi, una // 14-18 Deci trecînd 2 ani de la domniia lui, venitu-i-au mazilie de la Poartă şi au trecut muntele cu tot ce au avut C // 14 doilea / a]al // 15 cluce<rul> mazîlie // 16 Iară Pătru vodă]Şi / după ce-i luă // 17 Ungurească / *ad.marginal* Petru. 1583 A /, averea / cît / după]şi // 18 *lipseşte* ce // 19 Moldaviia, *lipseşte* N // 20 Domniia Iancului vodă ce-i zic Sasul. Anul 7088, fevruarie 17 N, Iancul vodă 1 Sasul B // 22 Daca / mazîlit / pe // 24 şăzut / scaun // 25 aceia / nedumnezeirea // 26 nespusă]destulă // 27 avea / să ia din zece boi un bou //

DE UN DOMNIŞOR CE-I DZICEA ION VODĂ LUNGUL. CAP <loc gol>.

Iancul vodă, fiind plin de lăcomie, izvodi obicină, care n-au fost în ţară niceodată, de au trimis în toată ţara să ia boi de a dzécea, care obiceiu nu l-au putut suferi ţara. Ce s-au rădicat lăpuşnénii sfătuindu-să
f. 327v ca să să dezbată/ de supt mîna Iancului vodă. Şi bulucindu-să au rădicat dintre dînşii domnu pre Lungul şi i-au pus nume Ion vodă; şi decii au purces pe Prut în sus. Iară Iancul vodă prindzind de véste că lăpuşnénii s-au rădicat asupra lui, de sirgu au trimis pre Bucium vornicul cu oaste împrotiva lor. Şi tîmpinîndu-să oştile la Bolota, în ţinutul <loc gol> s-au lovit de faţă. Şi dînd războiu vitejaşte de îmbe părţile, pierdură lăpuşnénii războiul. Şi domnişorul acela încă s-au înecat în Prut.

Această povéste, ce scrie mai sus, că s-au rădicat lăpuşnénii asupra Iancului vodă, cronicariul cel leşăscu nemică nu scrie. Iară létopisăţul nostru cel moldovenesc can pre scurt o însămniadză şi aceasta.

CÎND AU PRIBEGIT BOIARII MOLDOVEI DE RĂUL IANCULUI VODĂ PRIN ŢĂRI STREINE.

Multe lucruri spurcate şi nedumnedzăeşti făcea Iancul vodă în domniia sa, cît de răul lui toată ţara şi boiarii să oţărîia. Că légea
f. 328 creştiniască nu o iubiia. La avuţie/ lacom şi prădătoriu, ţara cu dările o îngreuia. Şi era om curvariu peste sam<ă>. Că nu numai afară, ce nice de curtea sa nu să feriia. Că giupînésăle boiarilor de la masa doamnii sale le scotea de le făcea silă.

Acéstea toate nepulîndu-le suferi boiarii, mai vîrtos Movileştii, vl<ă>dica Gheorghie, Ierimiia vornicul, carele mai apoi au fost şi domnu şi frate-său Simion păharnicul, Balica hat<manul> s-au sfătuit pre taină ca să pribegiască. Carii întîi ş-au făcut prilej cu voia Iancului vodă, ca să margă să svinţască Mănăstirea Suceviţa, şi apoi cu toţii au trecut în Ţara Leşască, alţii la turci, alţii la munténi şi într-alte părţi. Mergînd jalobă la Împărăţie de răsipa ţării i-au luat domniia Iancului vodă şi au dat-o iarăş<i> lui Pătru vodă Şchiopul.

7091<=1583>. DE PRIBEGIIA IANCULUI VODĂ ŞI DE MOARTEA LUI.

Înţălegînd Iancul vodă că l-au mazilit împăratul şi domniia au dat-o iarăş<i> lui Pătru vodă Şchiopul, cunoscînd la ce ar vini mai apoi

---

1 zicea / Cap]Anul 7089 N, *lipseşte* B / *ad.marginal* Iancul, 1581 A // 4 niciodată / de]că / boi din zéce unul, care // 5 obicéi n-au putut / Ci / lepuşnénii // 6 dezbată]deosibească // 7 dînşii / *lipseşte* decii // 8 Iar / prinzîndu dă veste / *ad.marginal* Iancul, 7084 A / lepuşnénii // 9 de sirgu]de grab / vor<nicul> // 10 împotriva / întîmpinîndu-se // 11 de îmbe]dintr-amîndoao // 12 lepuşnénii // 13 poveste / lepuşnénii // 14 cronicarul / nimic / Iar létopiseţul // 15 *lipseşte* nostru / moldovenescu / cam scurt însemnează // 16 Cîndu // 17 striine // 18 nedumnezeiaşti // 19 oţăriia / legea // 20 creştinească / prădător // 21 *lipseşte* Şi era om / curvar / seamă / ci nici // 22 ferea / jupînésile // 23 de]dă // 24 Acestea // 25 Irimiia vor<nicul> // 26 pah<arnicul> // 27 pribegească / Carei // 28 meargă / sfinţească / Sucéviţa // 29 munteni / şi alţii într-alte părţi // 30 jalbă / risipa / iar // 32 *lipseşte* 7091 / *anulat:* Cînd au pribegit boiarii Moldovei de răul Iancului vodă prin ţări striine / *ad.marginal* Iancul, 7091 A // 34 Înţelegînd / mazîlit // 35 veni //

f. 328v lucrul, gîndi că de va mérgi la turci/ va avea pîră multă şi mai apoi să nu care cumva să şi piară, ce s-au sfătuit să triacă în Ţara Unguriască, prin Ţara Leşască, că peste munţi prin ţară nu era putinţă ca să triacă, că să temea de ţărani. Şi aşia au eşit din ţară şi trecînd pre la Pocutiia i-au ţinut calea Iazloveţchii şi l-au dus la Liov cu toată avérea lui. Şi îndată au scris la craiul de i-au dat ştire. Iară craiul au scris la Siniavschii hat<manul> şi la Herbort, starostele de Liov, să ia toată avérea Iancului vodă în sama crăiei şi să-i tae capul.

Şi îndată au trimis craiul pre podscarbul lui de i-au luat toată avérea Iancului vodă; numai doamnii şi cuconilor lui li-au lăsat o parte, să le fie de hrană. Şi după învăţătura craiului au tăiat capul Iancului vodă.

Scrie Uréche vor<nicul> că moartea Iancului vodă au fost cu învăţătura împăratului turcescu, de i-au tăiat capul. Aşea au petrecut Iancul vodă ţénchiul vieţii sale.

Acest Iancul vodă dzic că au fostu îmblînd vara cu sanie de os. Şi au domnit ani 3, luni 7/.

f. 329 *VALAHIA.*

7093, 1585. DOMN 28. DOMNIE 32. MIHNEA VODĂ CU A DOA DOMNIE, SIN ALEXANDRU VODĂ al 2<-LEA>. Cap <loc gol>.

Venit-au Mihnea vodă cu a doa domnie de la Poartă, viind cu dînsul şi un agă turcu, carele aducea stiag de domnie Mihnii vodă. Şi
f. 329v au sosit la scaon în luna lui mai 20 de dzile./ Iară pre urmă au tăiat Mihnea vodă pre Stanciul logofătul. Cu ce pricin<ă> l-ar fi tăiat nu scrie. Şi au mai adaos în ţară un bir ce i-au dzis năpaste. Şi au scos pre roşii bir foarte mare şi au pus pre megiiaşi găleate de pîine şi au scos obiceiu în ţară de au luat dijmă, din 5 stupi unul.

Iară apoi au venit Hadîrbal cu un ceauş de la Poartă, de au luat domniia Mihnii vodă şi l-au dus la Ţarigrad. Iară dacă au mersu Mihnea vodă la Ţarigrad ş-au lăsat légea creştiniască şi s-au făcut turcu de a lui bună voe şi s-au închinat în légea turcească la Mehmet, prorocul turcilor. Domnit-au Mihnea vodă în a doa domnie ani 5./

---

1 merge // 2 piiară / ci / treacă / Ungurească // 3 treacă // 4 aşa / pe // 5 averea // 6 Iar // 7 Sineavschii hatmanul / starostile // 8 averea / seama / *ad.marginal* Iancul 7091 A // 10 averea / coconilor / le-au // 11 au]i-au // 13 vornic // 14 Aşa // 15 ţenchiul / *ad.marginal* vodă, ţénchiul vieţii sali A // 16 zic / umblîndu // 18-20 *lipsesc* C // 18 Valahiia B, *ad.marginal* A // 19 *lipseşte* 7093... domnie 32 / doao // 20 Alixandru / *lipseşte* al 2. Cap // 21-32 Mihnea vodă iar au venit domn al doilea rînd. Şi au mai adaos în ţară un bir ce i-au zis năpaste. Şi au pus pre roşii un bir foarte mare; şi pre megiiaşi găleată de pîine şi dijma din 5 stupi un stup. Şi au tăiat pre Stanciul logofătul. După acéia s-au mazilit şi el de la turci. Ducîndu-se la Ţarigrad, au lăsat légea creştinească şi s-au făcut turc, de voia lui. Şi au domnit Mihnea vodă al doilea rînd 5 ani, 7099 C // 21 doao // 22 steag / *ad.marginal* Mihnea, 1585 A // 23 *după* zile *ad.* 7093 şi 1585 / Iar // 24 pricini // 25 zis // 27 obiceai / cinci // 28 Iar // 29 Iar daca / *ad.marginal* Mihnea, 7091 A // 30 legea creştinească // 31 legea // 32 doao //

7092, 1584, oc<tomvrie> 17. DOMN 32. DOMNIE 35. PĂTRU VODĂ ŞCHIOPUL CU A DOA DOMNIE. Cap <loc gol>.

După ce au mazilit împăratul pre Iancul vodă, dat-au domniia iarăş<i> lui Pătru vodă Şchiopul, pre carele aşteptîndu-l toţi, iată au venit al doile<a> rînd în ţară şi au şădzut în scaon, oc<tomvrie> 17.

Iară audzind pribégii carii era fugiţi pintr-alte ţări de nevoia Iancului vodă, că au vinit cu domniia iarăş<i> Pătru vodă, cu dragoste s-au întorsu la domnu-său, Pătru vodă, pre carii, dacă au vinit, i-au miluit Pătru vodă iarăş<i> cu boeriile lor.

DE NIŞTE CĂZACI CE VENIIA SĂ APUCE SCAONUL MOLDOVEI.

De năroc era Pătru vodă cu căzacii. Că în domniia dintîi nu mai avea odihnă de dînşii. Acumu, la a doa domnie, bine nu să aşădzasă la scaon, iată căzacii veniia să apuce scaonul, oc<tomvrie> 27. Ce Pătru
f. 330v
vodă, prindzind véste, li-au eşit înainte la Prut, la sat la/ Bogdăneşti, în ţinutul <loc gol>, cu cîţi oamini au putut aduna acea dată. Şi acolo i-au încungiurat Pătru vodă pre căzaci; aflîndu-să căzacii la strîmtoare mare, li-au căutat a să închina. Din care căzaci au ales Pătru vodă o sam<ă>, carii i-au părut oamini mai de triabă, de i-au oprit să-i slujască. Pré alţii cu giurămînt i-au slobodzit.

DE NIŞTE CĂZACI CE-AU PRĂDAT NIŞTE SATE DEN SUS DE TIGHINEA.

Nu multă vréme după acéia au mai lovit alţi căzaci den sus de Tighinea, pe de céia parte de Nistru nişte sate ce să descălecas<ă> pre hotarul leşăscu: turci ciutaci şi moldovéni foarte mulţi, carii eşisă den ţară de răul nevoilor Iancului vodă. Şi mare moarte şi pradă au făcut într-înşii şi robire; şi cu dobîndă s-au întorsu la locurile sale.

1-3 De domniia lui Pătru vodă Şchiopul. Anul 7092, octombrie 17 N // 1 Moldaviia B, *ad.marginal* A // 2 *lipseşte* 7092... domnie 35 / *ad.marginal* 7092, 1584, oct<omvrie> 17 A // 3 doao / *lipseşte* Cap // 4 mazîlit // 6 doilea / şăzut / scaun / *după* 17 *ad.* 1584 // 7 Iar / *lipseşte* audzind / pribegii carei / printr-alte // 8 *după* Iancului vodă *ad.* auzind / venit // 9 la domnul lor / *lipseşte* Pătru vodă / carei daca au venit // 11 cazaci // 13 noroc / cazacii / *ad.marginal* Petru, 1584 // 14 dînşii / Acum / doao / aşăzase // 15 scaun / cazacii venea / scaunul // 16 Ci prinzînd dă véste Pătru vodă / le-au // 17 oameni // 18 cazaci / cazacii / strimtoare // 19 le-au / cazaci // 20 seamă / care / oameni / dă treabă // 21 Prii / jurămînt // 22 cazaci / din // 24 aceia / cazaci / din // 25 ceia / descălecase // 26 moldoveni / carei eşise din // 27 dă nevoile / *lipseşte* răul // 28 între dînşii //

CÎND AU ZIDIT PĂTRU VODĂ MĂNĂSTIREA GALATA DIN DIAL.

Într-acest an, dacă s-au aşădzat Pătru vodă la domnie nu vru să las<e> în deşert pomana sa, Mănăstirea Galata din valé, caré o zidise în domniia sa dentîi şi apoi să răsipisă, ce cu toată nevoinţa şi oserdiia au silit şi au zidit Galata din dial, caré trăiaşte şi pîn<ă> astădzi./

f. 331 7092<=1584> av<gust> 7. CÎND AU PRĂDAT CĂZACII TIGHINEA ŞI O AU ARSU.

Întru acestaş an strînsu-s-au căzacii şi fără véste au lovit Tighinea de o au arsu şi au prădat-o şi au robit pre cei tineri, féte, copii, iară pre alţii pîn-la unul i-au tăiat şi multă dobîndă au luat cu sine. Şi neavînd cine să-i opriască, sau să le stea împrotiv<ă>, s-au întorsu cu pace pre la locurile lor, făr-de nice o smintial<ă>.

7093<=1585>. DE O SÉCETĂ MARE CE AU FOSTU ÎN DZILELE LUI PĂTRU VODĂ, DE AU PERIT TOATĂ ROADA.

Domnind Pătru vodă Ţara Moldovei, mare sécetă s-au tîmplat în ţară, de au secat toate izvoarăle, văile, bălţile. Şi unde mai nainte prindea péşte, acolo ara cu plugul. Şi piatră pe multe locuri au cădzut şi copacii au săcat de sécită. Dobitoacele n-au fost avînd ce paşte vara,
f. 331v ce li-au fost dărîmînd frundză. Şi atîta prav era, cît, dacă să scorniia vînt, să strîngea troiani de pulbere la gropi şi la garduri, ca de omăt/. Iară despre toamnă, dacă s-au pornit ploi, au apucat de au crescut mohoară; şi cu acélea ş-au fostu prindzind foamea sărăcimea, că-i cuprinsése pretiutindirea foametea.

7094<=1586>, av<gust> 15. CÎND S-AU ÎMPREUNAT PĂTRU VODĂ CU MIHNEA VODĂ, DOMNUL MUNTENESCU.

Împreunatu-s-au Pătru vodă cu nepotu-său Mihnea vodă, domnul muntenescu, ficiorul lui Alexandru vodă la sat la Bogdăneşti, pe Prut, în ţinutul <loc gol>. Amîndoi cu curte multă şi cu gloate mari; şi s-au ospătat amîndoi împreună, cu mare cinste.

---

1 Cîndu / *lipseşte* Pătru vodă // 2 deal / *ad.marginal* Petre 7092 A // 3 daca / aşăzat / să]să-şi // 4 pomana în dăşărt / *lipseşte* sa / vale care // 5 *lipseşte* sa / dintîi / răsipise / ci / osîrdiia / *corectat* şi apoi A // 6 şi au zidit]a zidi / deal / care / trăiaşte]stă / astăzi // 7 *lipseşte* 7092, av<gust> 7 / Cîndu / cazaci // 8 ars-o // 9 Într-acest / cazacii // 10 de au ars-o / iar / *după* unul *ad.* iar pre toţi // 12 oprească / împotriva // 13 făr<ă> nici o zminteală // 14-15 *lipsesc* B // 14 *ad.marginal* Pătru, 7093 A // 16 Domnindu / secetă / întîmplat // 18 piiatră / căzut // 19 secat / secită / avînd iarbă să pască, ci // 20 le-au / frunză / praf / daca / scornea // 21 troiani]noiane / ometi // 22 Iar / daca // 23 mohoarăle / acelea / prînzîndu // 24 coprinsése / pretutindenea // 25 *lipseşte* 7094, av<gust> 15 / *ad.marginal* Petru, 7094, av<gust> 15 A // 27 nepotă-său // 28 *lipseşte* domnul muntenescu, ficiorul lui Alexandru vodă //

7095<=1587>, ghen<arie> 8. RĂZBOIUL PÎRVULUI, PÎRCĂLABULUI DE SOROCA, CÎND S-AU BĂTUT CU CĂZACII LA PERIESLAV, ÎN DZILELE LUI PĂTRU VODĂ.

Ridicatu-s-au o sam<ă> de căzaci ca nişte lupi ce era pururea învăţaţi la pradă, de au întrat în ţară şi au prădat şi multe bucate au luat de la ţinutul Sorocii. Iară Pîrvul, pîrcălabul Sorocii, s-au îndemnat cu
f. 332 hînsarii/ şi cu alţii carii au vrut să margă de bună voe şi i-au agiunsu la Perieslav, unde căzacii vrînd să nu-ş<i> dea dobînda, moldovénii să-ş<i> scoaţ<ă> al său, tare războiu s-au făcut între dînşii. Şi în doaă dzile bătîndu-să, abiia au spart pre căzaci. Mai apoi, dacă i-au biruit, pre toţi i-au omorît, făr-numai un căzac dzic să fie scăpat. Pre o samă vii i-au prinsu şi i-au trimis la Pătru vodă, pre carii i-au trimis la Împărăţie.

7095<=1587>, iunie. CÎND AU FĂCUT NUNTĂ PĂTRU VODĂ, DE AU ÎNSURAT PRE NEPOTU-SĂU, VLADUL VODĂ.

Într-acest an în luna iunie Pătru vodă au făcut nuntă nepotului său, lui Vlad vodă, ficiorul lui Miloş vodă, de au luat fata Mircii vodă. Şi au chemat la nuntă pre Mihnea vodă, domnul muntenescu. Nuntă domniască au făcut, cu multă cheltuială şi giocuri. Şi mulţi din vecini au venit de i-au înfrumuseţat masa. Această veselie s-au făcut în tîrgu în Tecuci.

DE NIŞTE CĂZACI DE AU PRĂDAT DAŞOVUL.

f. 332v Pre acia vréme, fără véste, au lovit căzacii Daşovul/ de l-au arsu. Şi pre mulţi au tăiat şi prădînd, dobitoace şi avére multă au luat şi robind ce li-au plăcut s-au întorsu întregi, fără nice o sminteală.

7096<=1587>, noem<vrie>. RĂZBOIUL LUI PĂTRU VODĂ CÎND S-AU BĂTUT LA ŢUŢORA CU NIŞTE CĂZACI CE VENISĂ CU UN DOMNIŞOR CE-I DZICEA IVAN.

Nu după multă vréme, ce făr<ă> zăbav<ă> într-acest an, toamna, au venit căzacii în ţară cu un domnişor ce i-au fost dzicînd Ivan vodă, cărora li-au eşit înainte Pătru vodă cu oaste den sus de Ţuţora,

---

1 *lipseşte* 7095, ghen<arie> 8 B, *ad.marginal* A /pîrcălabul // 2 cazacii // 3 zilile // 4 Rădicatu-s-au / *lipseşte* o sam<ă>... ca // 6 de la]din / Iar // 7 carei / meargă / ajunsu // 8 cazacii / moldovenii // 9 dînşîi // 10 doao zile / cazaci / daca // 11 cazac / zic // 12 seamă / carei // 14 *lipseşte* 7095, iunie / *ad.marginal* Petru, 7095, iunie A / Cîndu // 15 pe / nepotă-său / Vlad // 16 Într-acest an 7095 / *lipseşte* în luna / nepotă-său // 17 Vladului fecioru // 18 chiemat // 19 domnească / chieltuială / jocuri // 20 i-au]le-au / s-au]au / făcutu // 21 Tecuciu // 22 cazaci // 23 Pe vremea aceia făr<ă> veste / cazacii // 24 pre mulţi au prădat şi i-au tăiat şi dobitoace // 25 le-au / nici o zmintealâ // 26 *lipseşte* 7096, noem<vrie> / *ad.marginal* Petru, 7094, noem<vrie> A // 27 cazaci / venise // 28 zicea // 29 vréme, ci tot într-acest an, 7096, toamna // 30 cazacii / ce i-au fost dzicînd]ce-i zicea // 31 le-au /din //

noem<vrie> 23. Şi dînd războiu vitejaşte de îmbe părţile, au picat mulţi. Şi în 26 de dzile, noem<vrie>, birui Pătru vodă pre căzaci şi i-au silit cît au dat căzacii pre cini au avut mai mare, carele au luat plată după vina sa. Iară ciialalţi să ascundea prin poduri şi carii pre unde putea şi moldovénii îi goniia. Mai apoi căzacii fugînd prin păduri, carii unde au putut scăpa, apărîndu-să pîn-la apa Cirimuşului, de s-au tras în ţara lor. Ce puţini întregi au scăpat, mai toţi răniţi şi pedestriţi./

f. 333

CÎND AU LĂSAT PĂTRU VODĂ ŞCHIOPUL DE BUNĂ VOE SCAONUL ŞI DOMNIIA ŞI S-AU DUS ÎN ŢARA NEMŢASCĂ.

Domnind Pătru vodă Ţara Moldovei ca un domnu vrednic, cum să cade, cu de toate podoabele cîte trebuescu unui domnu de cinste, că boiarilor le era ca un părinte, pre carii la cinste mare îi ţinea şi din sfatul lor nu eşiia, ţărîi era apărătoriu, spre săraci milostiv, pre călugări şi pre mănăstiri întăriia şi-i miluia. Cu vecinii de prin pregiur bine vieţuia, cît la toţi avea nume bun şi dragoste, de nu era a-i dzice că nu-i harnic de domnie. Giudeţăle cu blîndéţă şi făr<ă> făţărie făcea. Mai apoi vădzind nevoia ţărîi, că turcii, pre obiceiul lor, au trimis de cérea bani de la Pătru vodă mai mult decît era adétiul ţărîi, s-au sfătuit cu boiarii ce vor face, cum vor putea rădica şi alte dări, carele nu au mai fost. Că nu-i de aceasta că doar nu va putea plăti această dată ţara,

f. 333v

ce iaste că să face obiceiu, carele nu va mai eşi. Şi aceasta vor lua, şi altele vor izvodi, cum s-au şi tîmplat. Şi aşia, cu toţii, ş-au ales sfat aceştii nevoi, ca să să înceapă/ de la altul, iară nu de la dînsul. Şi deci să găti ca să să ducă den ţară, măcar că boiarii cu toţii apăra să nu să ducă den ţară, ce să dea acia nevoe; că alţii vor da şi ţara tot nu va hălădui. Ce Pătru vodă nice într-un chip nu vru să să apuce de acia dare şi să ia blăstămul ţărîi asupra sa, ce ş-au tocmit lucrul înainte şi au lăsat boiari să păzască scaonul, pîn<ă> le va vini alt domnu de la Împărăţie.

Iară Pătru vodă s-au rădicat cu fruntea boiarilor, carii să temură a rămînea, să nu paţă ca mai nainte cu Iancul vodă, între carii au fost Stroici logofăt mare, Ieremiia Movila vornicul şi frate-său Simion păh<arnicul>, carii mai apoi amîndoi au cădzut la domnie, şi fratele lor Toadir spăt<arul> şi Andrei hat<manul> şi alţii mulţi, carii nu să îndura de dînsul şi au trecut prin Ţara Leşască, în Ţara Nemţască şi acolo s-au aşădzat. Unde spun că cînd au fost dînd Pătru vodă bani de cheltuiala bucatelor au fost lăcrămînd şi au fost dzicînd: „Acéstea sint

---

1 de îmbe]dintr-amîndoao // 2 Şi]Iar / în]la / *lipseşte* de dzile, noem<vrie> / cazaci // 3 cazacii / cine // 4 Iar ceialalţi / carei // 5 moldovenii / gonea / cazaci/ fugînd // 6 carei // 7 Ci // 8 pedestri // 9 *lipseşte* Şchiopul // 10 scaunul / nemţească // 11 Domnindu / vrédnic / *ad.marginal* Petru, 7096 A // 12 tribuesc / domnu]om // 14 ţării / apărător // 15 de prin]du pin / prejur // 16 zice // 17 nu-i]nu e / Judéţile / blîndéţe / fără // 18 văzînd / ţării / obiceaiul // 19 cerea / mai mulţi / adetul ţării / sfătuitu-s-au // 20 n-au // 21 nu-i]nu iaste / că n-are cu ce o plăti ţara de aceasta dată, ci // 23 întîmplat / aşa // 24 ca să înceapă / iar / décii // 25 din // 26 din / ci / *lipseşte* nu // 27 Ci / nici / acea // 28 blestemul ţării / ci // 29 pe boiari / păzească / veni // 31 Iar / carei / Iară el, umplîndu domniei sale 7 ani şi jumătate, s-au rădicat *Ureche* / *ad.marginal* Petru, 7095 // 33 *lipseşte* mare / Irimiia // 34 pah<arnicul> / carei / căzut // 35 Toader / carei // 36 Nemţească // 37 aşăzat / cîndu / dîndu // 38 cheltuiala a/ zicînd / Acestea sînt //

lacrămile săracilor". De acolo boiarii s-au întorsu în Ţara Leşască cu toţii şi s-au aşădzat acolo la tîrgu la Podhaeţ şi pre aiurea.

Şi aşea lui Pătru vodă putem să-i dzicem cel milostiv, că binele/
f. 334 său au lepădat pentru ţară, care ca acesta altul nu s-au mai aflat. Era Pătru vodă om blînd ca o matcă făr<ă> ac. La giudecată drept, nebeţiv, necurvariu, nelacom, nerăsipitoriu. Putem să-i dzicem că toate pre izvod li-au ţinut, ca să nu să smintiască. Şi au domnit ani 7./

f. 334v

VALAHIA.

7099, 1591. DOMN 29. DOMNIE 33. ŞTEFAN VODĂ 1, CE I-AU DZIS SURDUL.

Acestu Ştefan vodă au venit domnu de la Poartă în Ţara Româniască; iară a cui ficior ar fi, sua altă ce s-ar fi lucrat în dzilele lui necăiuri, nemică, nu s-au aflat scris, făr<ă> cît că au domnit ani 1, pol./

f. 335

7100, 1592. DOMNU 30. DOMNIE 34. ALEXANDRU VODĂ AL 3<-LEA>.

Acestu Alexandru vodă au venit domnu de la Poartă în Ţara Româniască. Iară altă ce s-ar fi lucrat în dzilele lui necăiuri, nemică, nu s-au aflat să scrie de dînsul, făr<ă> numai atîta că au domnit ani 1/.

f. 335v

MOLDAVIA.

7099, 1591. DOMN 33. DOMNIE 36. ARON VODĂ 1, CE I-AU DZIS CEL CUMPLIT. Cap <loc gol>.

După ce au părăsit Pătru vodă domniia şi ţara, înţălegînd turcii că ţara au rămas făr<ă> domnu, au cercat pre cine vor trimite în locul lui Pătru vodă. Ce nărocul cel bun a ţării să schimbă. Că după năroc bun, iată, vine şi rău, ca cum ar fi de la Dumnedzău însămnat, după vréme bună şi sănină să vie vréme rea şi turburată; după domnie lină şi blîndă să vie cumplită şi amară.

Aflară turcii pre Aron vodă, căruia i-au dat domniia ţării cu multă datorie. Care fiind om făr<ă> suflet şi îmblînd şi alţii pentru domnie,

---

1 s-au întorsu boiarii // 2 aşăzat // 3 Aşa / zicem // 4 altu // 5 blîndu / acu / judecată / *ad.marginal* Petru 7095 A // 6 necurvar / nerisipitor / zicem // 7 le-au / zmintească / Acest Pătru vodă au domnit întru amîndoao domniile doisprezéce ani şi jumătate N // 8-10 *lipsesc* C // 8 Valahiia B, *ad. marginal* Valahia, 7095, 1591 A // 9 *lipseşte* 7099... domnie 33 // 10 zis // 11-13 Ştefan vodă Surdul au venit domn de la Poartă cu stiag şi au domnit ani 1 pol C // 12 Rumânească / iar / a]al / fecior / ar]va / zilile // 13 nicăiri nimic / fă<ră> // 15-19 Alexandru vodă au venit domn de la Poartă cu steag şi au domnit ani 1, luni 3 C // 15 *lipseşte* 7100... domnie 24 / Alixandru // 17 Acest Alixandru // 18 Românească / Iar / zilile / nicăiri nimic // 19 *lipseşte* să scrie de dînsul / *lipseşte* atîta // 20-22 Domniia lui Aron vodă cel cumplit, carele mult greu au adus ţării în anul 7099 N // 20 Moldaviia B, *ad.marginal* A // 21 *lipseşte* 7099... domnie 36 // 22 zis / *lipseşte* Cap // 23 înţelegînd // 24 fără // 25 Ci norocul / al ţării // 25-26 Că dup<ă> bine vine şi rău // 26 Dumnezeu / însemnat // 27 bună cu senin să vie şi / lină]bună // 29 *lipseşte* vodă / ţării / *ad.marginal* Aron, 7099 A // 30 umblînd //

pre toţi i-au împlut cu bani, luînd bani cu camătă de la turci. Aşea, după multă cheltuială şi datorie ce împresuras<ă> ţara, ş-au scos domniia la Moldova şi au venit în ţară de au şădzut în scaon. După ce s-au aşedzat Aron vodă la domnie nu-i era grij<e> de altă numai afară f. 336 de a prădarea, iară din lontru nu să sătura de curvie/ de giocuri, de cimpoiaşi şi de măscăricii ce-i ţinea; aşijdirea dabilele cu care îngreuiase ţara. Că nu îmbla numai dabilarii singuri, ce şi turci trimitea de îmbla cu dăbilarii, de nu-ş<i> era bieţii ţărani volnici cu nemică: muiarile nu era a lor; fétele le ruşina, ce vrea să facă, făcea. Dăjdeariul pentru un potronic de-l vrea pîrî la dînsul nu-l giudeca, ce acolo trimitea de-l piiardea. Pre boiari pentru avuţie îi omorîia, giupănésăle le siliia şi domnind nu altă ce ciudése şi pozne făcea.

Acéstea şi altele mai multe făcînd, cunoscu că tuturor iaste urît şi nevădzut. Ce gîndi ca să nu să încriadză ţărîi şi lefeciilor săi, ce au tras la sine în liafă unguri călări şi pedestri; şi au făcut celor pedestri odăi în curte, să fie pururea lîngă dînsul. Mai apoi, vădzind că de datornici nu să putea mîntui, au orînduit ca să ia de tot omul cîte un bou. Şi aşia au trimis în toată ţara cu turci de strîngea; şi care om nu avea bou, ei lua a cui găsiia în sat: de la alţii îi lua toţi cîţ<i> avia, pintru alţii, că mulţi de răutăţi şi dabile ce era, nice de hrană nu avia boi./

f. 336v *RĂZBOIUL LUI ARON VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT LA RĂUT CU UN DOMNIŞOR CE-I DZICEA BOGDAN VODĂ ŞI CÎND AU PERIT BUCIUM VORNICUL ŞI TROTUŞAN LOGOFĂTUL ŞI PAOS VOR<NICUL>.*

Întru acéste răutăţi şi belituri ce făcea Aron vodă, de nevoe mare neputînd mai suferi ţara, s-au rădicat orheianii şi sorocénii cu un domnişor ce-i dzicea Ionaşco, pre carele îl alesése cap dintre dînşii şi-i puseră nume Bogdan vodă.

Aron vodă, dacă au înţăles de aceasta, au dat ştire ţărîi să să strîngă şi el făr-de zăbav<ă> au eşit cu curtea şi cu lefecii săi. Însă mai nainte, pîn-a eşi den curte, au tăiat pre Bucium vornicul şi pre Bîrlădianul logofătul şi pre Paos vornicul, dîndu-le vină că-i cu ştirea lor. Deci au purces împrotiva vrăjmaşilor săi. Şi mergînd au pus pre Uréche logofăt mare. Şi s-au tîmpinat cu oştile la Răut şi dînd războiu vitejaşte de îmbe părţili au izbîndit Aron vodă şi i-au biruit, bătîndu-i pri toţi. Şi pre domnişor încă l-au prinsu viu şi i-au tăiat nasul şi l-au călugărit.

---

1 umplut / luîndu / camătă]dobîndă / Aşa // 2 chieltuială / împresurase // 3 şăzut / scaun // 4 aşăzat / nu-i mai era // 5 iar / lăuntru / jocuri // 6 aşîjderea şi dabilile // 7 umbla / *lipseşte* numai / ci // 8 umbla / dabilarii / biaţii A / nimic // 9 a]ale / fétile // 10 nu-l mai judeca, ci acolea // 11 trimitea]punea / pierdea / omora jupînésile / ci pozne şi ciudésii făcea // 13 Acestea / *ad.marginal* Aron, 1591 A // 14 nevăzut / Ci / încrează / ţării / ci // 15 unguri în leafă // 16 apururea / văzînd // 17 putea]poate / aşa // 19 a]al / găsea / şi de la alţii / avea / pentru / *după* alţii *ad.* care nu avea // 20 răotăţi / şi de dabile / nici / avea // 21-22 *ad.marginal* Aron, 7100 A // 22 zicea // 26 aceste răotăţi // 27 orhiianii // 28 zicea / dînşîi // 30 daca înţelése / ţării // 31 făr<ă> zăbavă / au eşit]eşi / *după* curtea *ad.* lui / lifecii / *lipseşte* săi // 32 pîn-a nu eşi / *lipseşte* den curte // 33 Bîrlădeanul / că-i]că iaste // 34 împotriva / *lipseşte* săi // 35 întîmpinat // 36 *lipseşte* de îmbe părţile // 36-37 Aron vodă biruindu-i pre toţi<i>. Încă şi pre domnişor l-au //

f. 337 Deci dacă au spart Aron vodă pre viclénii săi, nice un loc/ n-au lăsat să nu fie plin de vrăjmăşiia lui. Că nu pierdea numai pre carii au fostu într-acel războiu, ce şi semenţiile lor, şi vinovaţi şi nevinovaţi.

DE MAZILIIA LUI ARON VODĂ.

Gătindu-să Aron vodă să facă mari vrăjmăşii decît acéstea, iată, i-au venit căl<ă>raşi din Ţarigrad cu véste că l-au mazilit Împăraţiia, că împăratul turcescu şi sfatul, audzind de atîta răutate ce făcea, cu morţi şi cu jafuri făr-de măsură, l-au mazilit. Deci să miră Aron vodă cum va face să nu prindză oastea de véste şi ţara de mazilie, ca să nu-l omoară. Că mulţi era carii vrea fi bucuroşi să audză una ca acéia. Că unora le perisă părinţii, altora ficiorii, altora fraţii, alţii sărăcisă de multe răutăţi. Ce pre taină au învăţat călăraşii să nu scoaţ<ă> cuvîntul afară şi au trimis în Iaşi la doamnă-sa să să încarce şi să purceadză în gios. Iară pre boiari i-au învăţat de au chemat gloatele şi li-au
f. 337ᵛ mulţămit/ de slujbă ce i-au făcut şi li-au dzis să margă cineş pre la casăle sale, gîndind că doar să vor duce, şi el să ia drumul la Ţarigrad.

A doa dzi, părîndu-i că să vor fi dus curténii, au încălecat şi au purces spre Iaşi, ca să siliască şi el mai tare, să nu oblicească cineva, iată gloatele mergea pre de toate părţile. Atunce au chemat pre boiari şi li-au dzis: „Credzu, eu am slobodzit oastea să margă pre acasă-ş<i>, dar cine-i opreşte?" Spusu-i-au boiarii cum o sam<ă> s-au dus, iară cărora le iaste calea spre Iaşi şi spre munţi, aceasta le iaste calea. Aşia împriună au mersu pîn-au însărat. Deci noaptea au silit de au mersu şi nemică zăbav<ă> în Iaşi n-au făcut, ce au silit spre Ţarigrad, unde mergînd l-au tîmpinat un capigi-başe împărătescu, viind la Aron vodă să-i ia din scaon, să-l ducă la Împărăţie.

Iară dacă înţăliasără toţi de maziliia lui Aron vodă, nu într-alt chip, ce cum după multă furtună şi vréme rea, dacă văd oamenii sănin, să bucură cu toţii de linişte, aşia toată ţara s-au bucurat./

f. 338 7100, 1592. CÎND AU TÎMPINAT PRE ARON VODĂ VÉSTE PE DRUM, NEAGIUNSU LA ŢARIGRAD, CUM ÎMPĂRĂŢIIA IARĂŞ<I> I-AU ÎNTORSU DOMNIIA.

După ce mazilisă Împărăţiia pre Aron vodă, Dumnedzău încă nu-ş<i> împluse certarea sa deplin. Că Aron vodă încă n-au fost

---

1 daca / nici // 2 pre acei carei // 3 ci / seminţiilor // 4 *ad.marginal* Aron, 7100 A // 5 mai mare / acestea // 6 veste / mazîlit // 7auzind / atîtea răotăţ<i> / *lipseşte* ce făcea / cu]şi / *lipseşte* cu / *după* făr<ă> măsură *ad.* ce făcea // 8 *lipseşte* cu / mazîlit // 9 prinză / veste mazîlie // 10 omoare / care / auză / aceia // 11 perise / feciorii / sărăcise // 12 răotăţi / Ci / scoaţă cuvînt // 13 doamna lui / purcează // 14 jos / Iar / i-au chiemat şi i-au învăţat să chieme // 15 le-au mulţumit / le-au zis / meargă // 16 casele lor, gîndindu ca doară // 17 doao zi / curtenii // 18 silească / oblicească]afle / cinevaş // 19 pe / Atunci / chiemat // 20 le-au zis / Crezu / slobozit / meargă pre la case-ş<i> // 21 cine îi opréşte / boiarii / seamă / *ad.marginal* Aron, 1592 A / iar // 23 Aşa împreună / înserat // 24 nimic zăbavă / ci // 25 întîmpinat / capigiu împărătescu // 26 scaun / Împărăţie]Ţarigrad // 27 Iar daca înţeleseră // 28 ci / şi]în vreme / daca // 29 cu toţii]toţ<i> / *lipseşte* de linişte /aşa // 30-32 A doao domnie a lui Aron vodă N // 30 *lipseşte* 7100, 1592 / Cîndu / întîmpinat / veste // 31 neajunsu / *ad.marginal* Aron A // 33 mazîlise / Dumnezeu // 34 umpluse //

agiunsu la Ţarigrad, iarăş<i> i-au dat domniia şi scaonul ţărîi. Că datornicii lui turci cu toţii au mersu la veziriul, de au strigat pentru dînsul şi de nevoia datornicilor iarăş<i> i-au întorsu domniia.

CÎND AU TRIMIS ARON VODĂ DE PE DRUM, ÎNAINTE, LA SCAON, PE OPREA ARMAŞUL SĂ PRINDZĂ PRE O SAM<Ă> DE BOIARI.

Aron vodă după obiceiul său cel rău şi cumplit, dacă vădzu că iarş<i> i-au dat domniia, de iznoavă cumu-ş era vrăjmaş şi cumplit, nu să apucă de altă, ce iarăş<i> gîndi, ce n-au putut împlea cu rău, întîi, să săvîrşască acmu, pre urmă. De pre cale au răpedzit pre crédinciosul său, pre Oprea armaşul cel mare, cu cărţi, ca să prindză scaonul şi cu f. 338v izvod ca pre toţ<i> pre cîţi au vrut el să-i piardză, ca să-i prindză/ şi să-i ţie la închisoare, pîn<ă> va veni şi el la scaon.

Oprea armaşul, după învăţătura lui Aron vodă, de olac au venit şi sara au întrat în Iaşi. Şi nice aiurea au mersu în gazdă, ce la odăile dărăbanilor celor ungureşti, în curte, au mersu. Şi noaptea au mersu la gazda lui Uréche logofătul, pre carele îl lăsase Aron vodă să păzască scaonul şi au arătat Oprea armaşul poronca domnu-său. Iară Uréche log<ofătul> de grabă audzind de numele lui Aron vodă, cum iarăş<i> au dobîndit domniia, vrînd să hălăduiască de dînsul, au dat răspunsu Oprii armaşului, dzicînd: „Acest lucru cu bucurie priimăscu şi sint bucuros să-i slujăscu, numai să fie cu taină, să nu ştie nime. Bine că ai venit. Să şădzi la taină pîn<ă> vom oblici pre toţi cine, unde, sînt; pre cîţi scrie izvodul să-i prindem, să nu cumva smintim, să oblicească, să fugă."

Şi aşia Oprea s-au amăgit cu acesta sfat şi s-au aşădzat iar la dărăbani într-acia noapte şi într-acea dzi./

f. 339 *CÎND AU PRIBEGIT URÉCHE LOGOFĂTUL CEL MARE.*

Înţălegînd Uréche logofătul de vinirea lui Aron vodă şi de poronca ce-i trimisése pre Oprea armaşul, nu cutedză să-l aştépte în ţară, ştiind cîtă groază şi răutăţi făcuse mai nainte dar acmu, mai pre urmă, mai de mari cazne să va apuca. Ce dacă s-au aşedzat Oprea la odăile dărăbanilor, aflînd Uréche vréme şi cale deşchisă de a să depărtaré şi de a eşiré den ţară, învăţat-au la gazda sa, cine va întreba a doa dzi de

1 ajunsu / scaunul ţării // 2 viziriul // 4-6 *după Ureche* // 4 Cîndu / dupe // 5 scaun / *ad.marginal* Aron, 1592 A / prinză / seamă // 8 obicéiul / daca văzu // 10 umplea // 11 acum / pe[1-2] / repezit / credinciosul / *lipseşte* pre[3] // 12 *lipseşte* cel mare / să coprinză scaunul // 12-13 şi cu foae de numele boiarilor pre carei vrea să-i piiarză // 13 prinză // 14 scaun // 15 *ad.marginal* Aron. 7101 A // 16 seara / nici / ci // 17 dorobanilor / în]din / *lipseşte* au mersu // 18 Ureche / păzească // 19 scaunul / porunca domnului său / Iar // 20 auzindu // 22 armaşul zicînd / priimescu /sînt // 24 şăzi / oblici]înţelege // 25 izvodul]în foae / simtim]să facem vreo sminteală / oblicească]simţă şi // 27 aşa / acestu / aşăzat // 28 dorobani într-acea / zi // 29 Cîndu / *lipseşte* cel mare // 30 înţelegînd / venirea / porunca / *ad.marginal* Aron 7101 A // 31 pe / armaş / cuteza / aştepte // 32 răotăţi / dar încă acum // 33 Ci daca / aşăzat // 34 dorobanilor // 35 din / doao zi //

dînsul, să-i spune că s-au dus acas<ă> la Cîrligătură. Aşia, noaptea, toată noaptea, şi dzua, toată dzua, fugînd Uréche au eşit pre la Soroca, în Ţara Leşască.

A doa dzi, sara, Oprea armaşul, dacă s-au dus la gazda lui Uréche să sfătuiască, şi nu l-au aflat, vădzind că l-au amăgit într-acesta chip, îndată au chemat pre alţii, ce s-au tîmplat acolea, şi au răpedzit cu cărţi în toate părţile să prindză marginea. Iară dacă au oblicit Oprea armaşul că Uréche logofătul au trecut Nistrul şi s-au depărtat, n-au mai avut ce face, ce s-au aşedzat de au ţinut scaunul pîn-la venirea lui Aron

f. 339v vodă/. Iară Uréche, dacă au trecut Nistrul, s-au dus îndată unde era şi alţi boiari pribégi strînşi, de aştepta sfîrşitul lucrului.

7101<=1593>. DE PĂTRU CĂZACUL CE-AU VINIT LA SCAONUL MOLDOVEI.

Scrie Uréche vor<nicul> la létopisăţul său, că pîn-a sosi Aron vodă la scaon, iară Pătru Căzacul s-au rădicat din Ţara Leşască cu puţini pribégi, înţălegînd că scaonul iaste deşertu. Şi sirguind să apuce scaonul au întrat în ţar<ă> şi au apucat scaunul la Iaşi şi l-au ţinut doaă luni. Deci au sosit şi Aron vodă şi au prinsu pe Pătru Căzacul şi l-au trimis Împărăţiei. Iară cronicariul leşăscu de această povéste ce spun<e> că au venit Pătru Căzacul de au apucat scaonul, nemică nu scrie.

7101<=1593>. CÎND S-AU AŞĂDZAT ARON VODĂ AL DOILEA RÎND LA SCAON.

Scrie Uréche vor<nicul> că Aron vodă dacă s-au aşădzat al doile<a> rînd la scaon au pus pe Oprea armaşul logofăt mare şi pre

f. 340 Vartic vornic mare de Ţara de Gios/ şi pre Gheorghie vornic mare de Ţara de Sus şi pre Zota post<elnic> mare şi pre Iani călugărul visternic mare şi pre Alexie stolnic mare şi pre Coce comis mare.

Şi cumu-ş era de vrăjmaş Aron vodă, nu de altă să apucă, ce iară de asupréle a face ţărîi şi de dăjdi mari. Şi întîi cu voia lui turcii strîngea dăjdile cu dăbilarii; mai apoi nu-i putea opri şi silă mare pretiutinderea făcia. Lua slujitorii de ţară cu sila de-i punea de le răniia la cai. Bucatele făr<ă> preţu şi făr<ă> bani le lua.

Deci cunoscînd Aron vodă că nu va fi pîn-în sfîrşit bine, că ţara

---

1 Şi aşa / *lipseşte* noaptea // 2 zioa[1-2] // 4 doao zi seara / daca / Uréche log<ofătul> // 5 să să sfătuiască / văzind / l-au]s-au / într-acest // 6 chiemat / tîmplat]aflat / repezit // 7 prinză / Iar daca / oblicit]înţeles // 9 ci s-au aşăzat // 10 Iar / daca / Nistru // 11 pribegi / *lipseşte* strînşi // 12 *lipseşte* 7101 / Cazacul / venit / scaunu // 14 létopiseţul // 15 scaun iar / Cazacul // 16 pribegi / înţelegînd / scaunul / deşărt / sîrguind // 17 scaunul / doao // 18 Cazacul // 19 Împărăţiei]la Împărăţie / Iar / poveste // 20 Cazacul / scaunul / nimic // 22 *lipseşte* 7101 / Cîndu / aşăzat // 23 în scaun al doilea rîndu / *ad.marginal* Aron A // 24 *lipseşte* Scrie... că / daca / aşăzat // 25 doilea / scaun // 26 Jos / *lipseşte* mare // 28 Cocea / *lipseşte* mare // 29 cum era / ci iar / *ad.marginal* Aron 7101 A // 30 a]de a / ţării // 31 cu dărobani şi cu dabilarii / sile mari // 32 petutindenea făcea / de-i]şi-i / rănea // 34 cunoscîndu / bine pîn-în sfîrşit //

scrîşca de nevoi, pribégii sta înţinaţi, gîndi, după toată răutatea ce făcusă, să să curăţască şi să aréte ţării că nu iaste din voia lui ce s-au lucrat, ce iaste din sila turcilor. Socoti să să agiungă cu Mihai vodă carele domniia pre acéia vréme Ţara Munteniască, ca să să dezbată de supt mîna turcilor. Iară întîi socoti că după atîtea răutăţi ce f. 340v făcus<e>, să să/ apuce să facă şi vreun lucru bun, ca să nu-i vie cu osîndă.

În anul 7102<=1594> apucatu-s-au Aron vodă de au făcut mănăstirea în ţarina Iaşilor, care să chiamă Aron vodă, pre numele domnu-său, unde iaste hramul sveatîi Nicolae.

Iară în anul 7103<=1595> să fie venit un Lobodă cu oaste căzăcească şi au gonit pre Aron vodă din scaon şi au arsu tîrgul Iaşii./ Filele 341-342v albe.

f. 343

VALAHIA.

7101, 1593. DOMN 31. DOMNIE 35. MIHAI VODĂ AL 2<-LEA>, SIN PĂTRAŞCO VODĂ 1. Cap <loc gol>.

Venit-au Mihai vodă domnu de la Poartă cu agă turcu şi cu stiag în Ţara Româniască şi au şedzut în scaon, în cetatea Bucureştilor, în luna lui avgust 29 de dzile. Iară în Ţarigrad împărăţiia sultan Murat; iară în Ţara Unguriască era craiu Batăr Jicmont, iară în Ţara Moldovei era domnu Aron vodă. Întru acéia vréme împresuras<ă> turcii Ţara Româniască cu datorii multe şi cu nevoi gréle foarte, cît nu mai avea cu ce să să plătiască ţara şi să scape den gura vrăjmaşilor. Începură turcii a cuprinde Ţara Româniască şi a-ş<i> face lăcaşuri şi meceturi, cît începusă a ţipa creştinii de nevoia turcilor şi pretiutindirea era vaite şi suspine de răul turcilor.

f. 343v Singur Mihai vodă cu toţi boiarii să închisése de răul/ turcilor. Şi multă vréme dzicea creştinii doar să vor potoli turcii de asupră; iară ei mai mult rău făcea. Începusă turcii tare a călca ţara şi légea creştinilor şi a arde beséricile din ţară.

Vădzind Mihai vodă atîta răutate şi nevoe, nu mai putu răbda ţipetele creştinilor, ce-ş<i> strînsă boiarii toţi, mari şi mici, din toată ţara şi să sfătuiră cum vor face să izbăvască Dumnedzău creştinii din

---

1 scrîşca]ţipa / de]dă / pribegi / înţînaţi / răotatea // 2 făcuse / curăţească / să să arate / ţării // 3 ci / ajungă // 4 care domnea / acea / Muntenească / dezbată]deosibească // 5 de supt]din / Iară]Însă/ dup<ă> / răotăţi // 6 *lipseşte* şi / ca]şi // 7 osîndă // 8 *ad.marginal* Aron, 1593 A // 9 chiiamă // 10 domnu-său]lui / sfîntului // 11 Iar // 12 scaun // 14-16 De aicea să încépe istoriia lui Mihai vodă, sin Pătraşco vodă, carele au făcut multe războae cu turcii pentru creştinătate, precum de aicea înainte să arată C // 14 Valahiia B, *ad.marginal* A // 15 *lipseşte* 7101... domnie 35 // 16 *lipseşte* 1 / *lipseşte* Cap // 17-19 Cînd au fost cursul anilor de la Adam 7101 venit-au Mihai vodă domn Ţării Româneşti. Iar în Ţarigrad C // 17 steag // 18 Rumânească / şăzut / scaun // 19 av<gust> / *după* 29 *ad.* 7101 / *lipseşte* de dzile / Iar / împărăţea / iar // 20 Ungurească / Jîcmon / iar // 21 *lipseşte* domnu / Într-acea // 22 Românească / *ad.marginal* Mihai, 1593 A / *lipseşte* foarte // 23 cu ce să plătească / din // 24 coprinde / Românească // 25 începuse / pretutindinea / vaete // 28 zicea / doară / vor]va / iar // 29 Începuse / legea // 30 biséricile // 31 Văzînd / răotate / *lipseşte* şi nevoe // 32 ţipetile / *ad.marginal* Mihai, 7103 A / ci-şi strînse // 33 izbăvească / Dumnezeu //

mînule vrăjmaşilor. Şi vădzind că într-alt chip nu să vor putea izbăvi, dzisără cu toţii, numai cu bărbăţiia să rădice sabiia asupra vrăjmaşilor turci. Deci socoti Mihai vodă cum ari avia agiutoriu şi dintr-alte părţi. Şi îndată trimise pre Radul cluceriul Budzăscul sol la Batăr Jicmont, craiul ungurescu, ca să fie una cu dînsul şi să-i dea agiutoriu oaste, ca să să poată bate cu turcii.

Trimis-au atunce şi la Aron vodă den Moldova sol pre Stroe f.344 stolnicul Budzăscul, ca să fie şi Aron vodă/ într-agiutor lui Mihai vodă. Şi amîndoi fură bucuroşi şi gata pre răul turcilor. Şi îndată trimise Aron vodă pre un boiarin al lui, anume Cîrstea vor<nicul>, dînd giurămînt lui Mihai vodă ca să-ş<i> fie întru agiutor unul altuia. Iară Batăr Jicmont craiul încă făcu sfat cu domnii şi cu némişii Ardialului şi legară giurămînt cu Mihai vodă, cum să fie nedespărţiţi unii cu alţii.

Deci cînd fu la vlet 7103<=1594> noem<vrie> 10, strînse Batăr Jicmont craiul o sam<ă> de oşti şi le puse căpitan pre Horvath Mihai şi pre Bicheş Işvan. Şi veniră la Mihai vodă în cetate în Bucureşti şi îndată tăiară pre toţi turcii cîţ<i> aflară acolo în Bucureşti, în luna lui noem<vrie> 15 dzile. Într-acel războiu fu rănit Stroe Budzăscul la mîna cia stîngă. Iară după acéia făr<ă> zăbav<ă> fură scoşi turcii din ţară şi rămasără creştinii izbăviţi din gurile turcilor.

Deci cînd fu după războiu a triia dzi, purcése Mihai vodă cu munténii şi cu ungurii la cetatea Giurgiovului şi încungiurară cetatea şi începută a o bate cu tunurile. Şi cîtăva vréme o au bătut şi nu o au f.344ᵛ putut dobîndi./ Deci vădzind Mihai vodă că nu o poate dobîndi cetatea, căci veniia turcilor arme şi bucate din cetate den Ruşi, iară Mihai vodă el lăsă cetatea şi s-au apucat de au aprinsu tot oraşul Giurgiovului, de au arsu; şi iar s-au întorsu în scaon în Bucureşti.

Iară sultan Murat al <loc gol> împărat turcescu, dacă au prinsu de véste de Mihai vodă, cum că s-au hainit şi s-au arădicat cu sabie asupra Împărăţiei, trimis-au pre un paşe, anume Mustafa paşa, cu mulţime de oaste şi cu un domnu, anume Bogdan vodă, ficiorul Iancului vodă, ca să scoaţ<ă> pre Mihai vodă den domnie şi din ţară şi să pue pre Bogdan vodă domnu. Şi au vinit cu mulţime de turci pîn-la Dunăre, la cetatea den Ruşi.

Iară Mihai vodă, dacă prinse de véste, el păzi de-ş<i> strînsă oştili şi purceasă asupra Dunării în luna lui ghen<ar> 8 dzile. Şi mérsără

---

1 mîinile / *după* vrăjmaşilor *ad.* păgîni / văzînd / într-alt chip]cu alt mijloc / izbăvi]mîntui // 2 ziseră / sabie / vrăjmaşilor]păgînilor // 3 ar avea ajutor // 4 Buzescul / Jîcmon // 5 ajutor / *lipseşte* să // 7 atunci sol şi la Moldova la Aron vodă, sol pre // 8 Buzescu / într-ajutor // 9 pre]spre // 10 boiar / *lipseşte* anume Cîrstea vornicul C // 11 jurămînt / într-ajutor // 12 Iar / Jîcmon craiul ung<uresc> // 13 Ardealului / jurămînt // 14 cu]de // 15 leat / Bator Jîcmon / 10]5 C / strînse]trimise C / *ad.marginal* Mihai, 7103 A // 16 crai / seamă // 18 *după* acolo *anulat* într-acel răsboiu A / *lipseşte* în Bucureşti... 15 dzile C // 19 *lipseşte* dzile / Buzescul // 20 cea / Iar dup-aceia // 21 rămaseră / din]de // 22 cîndu / treia zi // 23 muntenii // 25 văzînd // 26 venea / din / iar // 27 *lipseşte* el // 28 s-au întors în Bucureşti la scaunul lui // 29 Iar / *lipseşte* al / împăratul / daca / *ad.marginal* Mihai, 1593 A // 30 rădicat // 31 paşa // 32 feciorul // 33 scoaţă / din // 34 venit // 35 din // 36 Iar / daca / strînse oştile // 37 purcése / *lipseşte* dzile / merse //

pîn-la sat la Pietri în ţinutul Vlăşcii. Şi acolo grijindu-să să triacă Dunărea, să să lovască cu Mustafa paşa şi cu Bogdan vodă, atunce lui Mihai vodă îi veni véste den sus, de la Ruşavă şi de la Diiu, cum hanul au întrat în ţară cu tătarîi şi au început a robi şi a prăda ţara şi a o arde./ f. 345 Iară Mihai vodă foarte să îngrijă tare şi să învîrteji înapoi cu toate gloatele la un sat anume Holubeştii în ţinutul <loc gol>. Şi trimise Mihai vodă străji înaintea tătarălor pre Radul Budzăscul cu fraţii lui Preda post<elnicul> şi Stroe stol<nicul> şi Radu Calo<m>firescul şi cu o sam<ă> de oşti alése. Deci cînd au fost la ghen<arie> 14 dzile într-o dzi vineri ei să tîmpinară cu tătarîi în străji la sat la Putinei, în ţinutul Oltului. Şi dîndu-ş<i> război rămasără biruiţ<i> tătarîi de Budzăşti şi mulţi tătari periră şi pre mulţi şi vii au prinsu. Iară hanul, dacă prinse de véste el încă trimise pre un nepot al lui cu mulţime de tătari. Şi veniră pîn-la sat la Stăneşti în ţinutul <loc gol>. Iară Budzăştii încă păziră şi le eşiră în tîmpinare şi să loviră de faţă în luna lui ghen<arie> 16 dzili, într-o dzi duminecă. Şi fură biruiţi şi aciia tătari; şi atunce au perit şi nepotul hanului cu mulţime de tătari. Iară hanul s-au tăbărît la sat la Şărpăteşti, împreună cu Mustafa paşa şi cu Bogdan vodă, carii veniia să scoaţă pre Mihai vodă din Ţara Româniască./

f. 345v *RĂZBOIUL LUI MIHAI VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU MUSTAFA PAŞA.*

Iară Mihai vodă, dacă prinse de véste de hanul şi de Mustafa paşia şi de Bogdan vodă, el încă trimise oşti asupra lor cu banul Manta. Şi îi lovi noapte<a>, făr-de véste şi i-au tăiat, făcînd multă moarte întrînşii. Şi i-au gonit pri turci pîn<ă> i-au trecut Dunărea şi mulţi robi au scos. Şi Mihai vodă încă purceasă cu toate gloatele pîn-la sat la Şărpăteşti, în ţinutul <loc gol>.

Iară hanul nu aşteaptă pre Mihai vodă, ce s-au despărţit de Mustafa paşa şi de Bogdan vodă şi au fugit. Iară Mustafa paşa, cu Bogdan vodă, cu oştile lor, veniră să bată pre Mihai vodă la cetate la Ruşi. Iară Mihai vodă purceasă cu toate oştile asupra lor. Şi au trecut Dunărea pre ghiaţă pre la Marotin şi sirguiră de să loviră unii cu alţii în luna lui ghenar în 25 dzile, într-o dzi marţi. Şi fură biruiţi turcii şi peri şi Mustafa paşa şi mulţi turci; numai abia au scăpat Bogdan vodă. Şi au

---

1 *lipseşte* în ţinutul Vlăşcii C / *lipseşte* Vlăşcii A / grijindu-se / treacă // 2 lovească / atunci // 3 *lipseşte* den sus... de la Diiu C / veste / din / Ruşava // 4 tătarii // 5 Iar // 7 streji / tătarilor / Buzescul // 9 seamă / *ad.marginal* Mihai, 7103 A / *lipseşte* dzile // 10 zi / *lipseşte* într-o dzi, vineri C / întîmpinară / tătarii / streji // 11 Oltului]Tel<eor>m<an> / *lipseşte* în ţinutul Oltului C / rămaseră tătarii biruiţ<i> de Buzeşti // 12 au]i-au / Iar / daca // 13 de]dă // 14 Iar Buzeştii // 15 în tîmpinare]înainte / în luna lui]la // 16 zile / zi / *lipseşte* într-o dzi duminecă C / acei / *lipseşte* atunce // 17 Iar // 17 *după* Şărpăteşti *ad.* în ţinutul // 19 care venea / *lipseşte* carii veniia... Ţara Românească C / Rumânească // 20-21 *lipseşte* C // 22 Iar / daca / paşa // 22-23 hanul şi de Mustafa paşia şi de Bogdan vodă]dînşii C / *ad.marginal* Mihai, 7103 A // 23 Şi-i lovi // 24 noaptea / făr<ă> veste // 25 pre / *lipeşte* şi mulţi robi au scos C // 26 purcése // 28 Iar / ci // 29 Iar // 30 veniră ca să să bată cu Mihai / Iar // 31 purcése // 32 pe ghiiaţă / sîrguiră / *lipseşte* în luna lui // 33 ghen<arie> / *lipseşte* în / *lipseşte* dzile / zi / *lipseşte* într-o dzi, marţi C // 34 Musta<fa> / abiia //

aprinsu Mihai vodă Ruşii şi au arsu. Şi au şădzut pri loc 3 dzile, ardzind şi marginea ţărîi lor. Şi aşia, cu multă dobîndă, s-au învîrtejit Mihai vodă la scaunul său la Bucureşti./

f. 346 Iară după ce-au bătut Mihai vodă acest războiu au trimis pre un boiariu al său, anume pre Mihalcea banul la alţi boiari ai lui, ce era cu oşti împrotiva Dristorului, anume Preda spăt<arul> şi Radul comisul şi au aprinsu acei boiari cu oastea lor Dristorul, de au arsu. Atunce au eşit din Hîrşova turcii asupra acestor boiari, ce s-au pomenit mai sus, şi să loviră de faţă. Şi rămasă biruiţi turcii şi îi goniră pre ghiaţă şi pre mulţi au tăiat. Şi au aprinsu şi Hîrşova şi rămasă izbînda la boiarii lui Mihai vodă.

Iară căpitanii ungurilor carii venise de la Bator Jicmont craiu, anume Horvat şi Bicheş Işvan, avură împutăciune cu Mihai vodă. Iară Mihai vodă nu-i putu suferi, ce i-au trimis la Bator Jicmont craiu şi craiul i-au trimis lui Mihai vodă alţi căpitani, pre Chil Arbentu. Atunce Mihai vodă au trimis pre Chil Arbent căpitan împreună cu banul Manta şi cu oşti la cetatea Brăilii. Şi aşia, tocmindu-ş<i> oştile, au început a bate Brăila. Şi bătînd-o, o au spartu pîn-în temiu şi mulţi turci periră.

Făcîndu-să aceste războae şi nevoindu-se Mihai vodă foarte tare
f. 346v pentru creştini, iară Bator Jicmont, craiul unguresc, socoti/ că nu va mai avia Mihai vodă nice o nevoe de turci şi făcu sfat cu toţi voevodzii Ardialului cum să scadză pre Mihai vodă despre Ţara Munteniască, să fie mai mic şi ascultător supt mîna lui şi a poroncilor lui şi să opriască ţara cu tot venitul ei.

Iară Mihai vodă, dacă prinse de véste, el nu să putu suferi, ce trimise la Batăr Jicmont craiul boiari bătrîni sfétnici, anume Euthimie mitropolitul, cu amîndoi episcopii şi pre Mitrea vor<nicul> i Isar logofăt i Dumitru vor<nicul> i Radul Budzăscul cluce<rul> şi alţi boiari de ţară, cu acest răspunsu, cum Mihai vodă să fie ascultător de Batăr Jicmont, iară de ţară să n-aibă scădére, ce să-ş<i> ţie ţara deplin şi să se agiute unii cu alţii, cum li-au fostu giurămîntul întîi.

Iară într-acei boiari ce-i trimisése Mihai vodă la craiul pentru tocmala, învrăjbitoriul diiavolul întrase în mijlocul lor, de să apucară unii din aciia boeri mai tare să facă vrajbă, decît pace, cum să scadză pre Mihai vodă den ţară. Iară ciialalţi boiari, ce să nevoia să slujască domnu-său în dreptate, de nepriiatini fură biruiţi. Şi scădzură pre Mihai vodă despre domniia ţărîi şi despre venitul ei, numai să fie/

---

1 şi arseră Rusciucu şi toată marginea C / şi]de / şăzut / pre / trei zile arzînd // 2 *lipseşte* şi / ţării / aşa // 3 la scaun în Bucu<reşti> // 4 Iar // 5 boiar / *lipseşte* pre / ce]care / *ad.marginal* al său A // 6 împotriva Dîrstorului // 7 Dîrstorul / Atunci // 8 Hîrsova // 9 rămaseră / *lipseşte* îi // 10 Hîrsova / rămase // 12 Iar / carei / Batăr Jîcmon / *lipseşte* craiu, anume // 13 Iar // 14 ci / Batăr Jîcmon / şi]iar // 15 Atunci / *ad.marginal* Mihai, 7103 A // 17 *lipseşte* şi / aşa // 18 spart / temei // 19 nevoindu // 20 iar / Batăr Jîcmon // 21 avea nici / voevodzii]domnii // 22 Ardealului / scază / Muntenească // 23 poruncilor / oprească // 25 Iar / daca / de]dă / ci / *ad.marginal* Mihai, 7103 // 26 Jîcmon / *lipseşte* craiul / anume]pre // 27 Eftimie // 28 Buzescul // 30 Batăr Jicmont]craiul / iar / scădere // 31 ajute / le-au fost jurămîntul // 32 Iar între / *lipseşte* la craiul // 33 tocmeala / învrăjbitorul // 34 acei boiari / scază // 35 din / Iar ceilalţi / înevoia // 36 domnului lor / de]dă / nepriiateni / scăzură // 37 ţării //

f. 347 întocma cu căpitanii. Şi alésă Batăr Jicmont crai doisprăzéce boiari giuraţ<i> din Ţara Munteniască şi-i puse ispravnici peste tot venitul ţărîi şi să fie pre mîna lui Batăr Jicmont craiu.

LUCRURI STREINE.

După acea vréme, dupre ce tăiasă turcii Aron vodă în Ţara Moldovei şi trimise şi el la Batăr Jicmont craiu de-i didése oşti ajutor, şi căpitani pusése pre dînşii Borcea Andreiaş. Şi nevoindu-se şi Aron vodă şi vărsîndu-şi sîngele pentru creştini, ca să dobîndească cinste, el agiunsă pîră mincinoasă şi năpaste. Că trimisă Batăr Jigmont craiu de-l legasă cu doamnă-sa şi lua toată avéria lui şi-l scoasără din ţara lui cu ruşine şi-l băgară în temniţă, în cetate în Venţi, şi-i tăiară toţ<i> boiarii şi toate capetele, în luna lui aprilie în 23 de dzile, fiind cursul anilor 7103<=1595>. Şi pusă domn în locul lui unul ce era agă la Aron vodă, anume Răzvan. Şi-i schimbară numele, de-i puseră Ştefan vodă, să fie domn Moldovei. Iară Mihai vodă deaca prinse de véste foarte să întristă.

Pre acea vréme muri şi sultan Murat, împăratul turcesc şi luo împărăţiia sultan Mehmet. Şi deacă stătu împărat nu putu răbda atîta ruşine, socotind el că va fi mai destoinic. Ci într-acel an alésă un paşă anume Sinan paşa cu mulţi paşi şi cu mulţime de turci, făr-de număr, şi-i trimise asupra lui Mihai vodă. Şi veniră pînă la pod la Dunăre, la

f. 347v cetatea de la Ruşi şi făcură pod peste Dunăre, împotriva/ Giurgiovului.

Mihai vodă deaca înţelése, el încă-ş<i> strînse toate oştile ca să iasă împotriva vrăjmaşilor. Şi trimise Mihai vodă la Ştefan vodă, domnul Moldovei, să vie cu oşti ajutor. Ştefan vodă trimise o samă de oşti. După acéia purcése şi el, pre acea vréme. Iară Batăr Jigmont, craiul unguresc, trimise la împăratul creştinilor, la Rodolfu, să facă tocmală cum să-i dea împăratul o sor<ă> a lui să-i fie crăiasă. Iară Batăr Jigmont craiu trimise şi la Mihai vodă cum să margă şi el să fie la nuntă, că nu ştiia de turci, cum vin asupra Ţărîi Munteneşti. Iară Mihai vodă văzind atîta vrăjmaş, cu atîta hrăborie viind asupra creştinilor şi trimise la Batăr Jicmont craiu nişte boiari anume Stroe Buzăscul şi Radul Calo<m>firescul cu daruri scumpe de nuntă. Şi după ce ş-au dat solia de nuntă Mihai vodă, împreună cu darul spusără-i şi véstia cum turcii, cu toată putéria împărătiască au sosit la Dunăre şi au făcut pod să treacă asupra creştinilor.

---

1 alése / Jîcmon craiu doisprezece // 2 juraţi / Muntenească // 3 ţării / Jîcmon // 4 striine /*lipseşte* Lucruri strine C // 5 dup<ă> ce tăiase / *ad.marginal* Mihai, 7103 A // 6 Jîcmon / *lipseşte* craiu / dedése // 7 dînşîi / nevoindu-să // 9 ajunse / trimise / Bater Jîcmon / *lipseşte* craiu // 10 legase cu doamna lui şi-i luă / averea / scoase / *lipseşte* lui // 12 capetile / april / *lipseşte* în[2] // 13 puse domnu / unul]pre unul // 14 de-i puseră]dă-i ziseră // 15 domnu / Iar / daca / de véste]dă vească // 17 turcescu / luă // 18 daca // 19 socotindu că va fi el / alése // 20 făr<ă> număr // 21 pîn-la / *lipseşte* pod la // 23 daca / el îşi strînse // 25 seamă // 26 aceia / Iar / *lipseşte* Jigmont // 27 *lipseşte* unguresc / Rodolful / tocmeală // 28 *lipseşte* cum / *lipseşte* Iară Batăr Jigmont craiu // 29 şi trimise / *lipseşte* cum / meargă // 30 Ţării / Iar // 31 văzînd // 32 Jîcmon / Buzescul // 34 soliia / *lipseşte* Mihai vodă / *ad.marginal* Mihai, 7103 / spuseră-i / vestea // 35 puterea împărătească / Dunără //

Iară Batăr Jigmont craiu de grab trimisése în toată Ţara Ardealului de-ş<i> strînse toate oştile. Şi trimise şi la împăratul creştinesc de-i déde o samă de oşti agiutoriu, ca să stea împotriva vrăjmaşilor. Iară pînă vru a veni ajutoriul de la Batăr Jigmont craiu, vrăjmaşii de turci pripiră şi trecură Dunărea. Şi începură a robi şi a prăda, de ardea Ţara Munteniască şi-ş<i> puseră tabăra la sat la Călugăréni, ţinutul Ilfov. Iară Batăr Jigmont craiu nu mai trimise ajutor. Ci Mihai vodă, deaca văzu că i să zăbovéşte ajutoriul, elu-ş<i> strînse oastea cîtă avea şi pripi de să loviră cu turcii de faţă în apa Neajlovului, în vad, la Podul f. 348 Călugărénilor. Şi fu războiu mare, în luna/ lui avgust 13 zile, într-o zi miercuri, de dimineaţa pînă seara. Şi atîta să vărsă sînge mult, cît era apa cu sînge amestecată.

Însă daca văzu Sinan paşa că nu-i sporéşte, ci să va întoarce ruşinat, elu-ş<i> strînse toţi paşii, voevozii, capetele de oaste şi făcură năvală mare asupra lui Mihai vodă, ca să izbîndească într-un chip, şi luară cîteva tunuri. Iară Mihai vodă el încă-ş<i> strînse toţi căpitanii şi toţi boiarii şi eşiră de faţă în timpinarea lor. Şi aciiaş<i> tăe Mihai vodă, cu mîna lui, pre un paşă, anume Caraiman paşa şi să înfrînseră toţi turcii înapoi. Deci toţ<i> boiarii şi căpitanii pre capete năvăliră asupra turcilor, de-i tăiară şi-i goniră, de-i înecară în tină. Deci cu cîtă fală veniia Sinan paşa la acel război, mai cu multă ruşine să întoarse şi scîrbă multă păţi, cîtu-ş<i> pierdu voinicii şi paşii; şi-şi luo Mihai vodă toate tunurile înapoi. Şi luo şi multe steaguri turceşti şi luo şi steagul lor cel de légia, ce-i zic turcii a lui Moameth.

Iară cînd fu preste noapte, Mihai vodă să sfătui cu toţ<i> boiarii, cum agiutoriu nu le mai veni de la Batăr Jigmont crai şi fiind Mihai vodă cu puţină oaste, iară turcii era fără număr, ci socotiră cum vor face să se poată lupta cu atîţea vrăjmaşi. Ci să déderă înapoi şi pusără tabăra în sus, pre apa Dîmboviţii, la sat la Stoeneşti, ca să aştépte pînă le va veni agiutoriul de la Batăr Jigmont craiu şi lăsară ţara f. 348v muncitorilor. Şi să sculară turcii/ şi ajungînd la Bucureşti au făcut acolo cetate. Şi tot prăda şi robiia ţara. Şi mergînd şi la Tîrgovişte au făcut şi acolo cetate şi au cuprins toată Ţara Muntenească.

Iar în Ţara Moldovei, deaca au văzut léşii cum că Ştefan vodă s-au sculat cu toate oştile să fie într-ajutoriu lui Mihai vodă, s-au rădicat şi ei cu oşti dinpreună cu Ieremia Moghila vodă şi-l puseră domn Ţărîi Moldovei. Iar Ştefan vodă au trecut muntele cu toată oastea lui de au mers întru întimpinarea lui Bator Jigmont craiu; că purcesése şi el de veniia să să împreune cu Mihai vodă, să se bată cu turcii. Şi să

---

1 Iar / Jîcmon // 2 creştinescu de déte // 3 seamă / într-ajutor / Iar // 4 *lipseşte* la / Jîcmon / *lipseşte* craiu // 6 Munteniască]Rumânească / Călugăreni / *lipseşte* ţinutul Ilfov // 7 Iar / Jîcmon / daca // 8 zăboveşte / el îş<i> / avea]avu // 10 în 13 zile // 14 el îş<i> strînse / capetile // 15 *ad.marginal* Mihai, 7103 A // 16 Iar / *lipseşte* el / încă îş<i> // 17 în timpinarea lor]înaintea lor / acii // 18 pre un paşă cu mîna lui // 21 venea // 22 cîtuş<i>]că-ş<i> / paşîi / şi-ş<i> luă // 23 luă[1-2] / *lipseşte* şi // 24 legea / Moamet // 25 Iar / peste // 26 ajutor / Jîcmon / *lipseşte* crai // 27 iar // 28 atîtea / déteră / puseră // 29 aştepte / pîn-le // 30 ajutor / *lipeşte* Batăr / Jîcmon / lăsă // 31 ajungîndu // 33 coprinsu // 34 daca / léşîi / *ad.marginal* Mihai, 7104 A // 35 într-ajutor // 36 Irimia Moghilă / domnu / *lipseşte* Ţărîi // 38 mersu / întîmpinarea / Batăr Jîgmon // 39 venea //

împreunară toț<i> şi cu Mihai vodă în luna lui octom<vrie> în 6 dzile, fiind cursul anilor 7104<=1596>, şi purceasără toț<i> asupra turcilor.

Iar turcii deaca văzură atîtea oşti strînse, ei nu aşteptară, ci toți de pretutinderea déderă dosul a fugi. Şi lăsară pre un paşă, anume Ali paşa, cu o samă de oşti ca să păzască cetatea Tîrgoviştii, iar Sinan paşa au purces cu alte oşti la Bucureşti. După acéia Jicmon<t> craiu cu Mihai vodă şi cu Ştefan vodă, cu toate oştile, ocoliră cetatea Tîrgoviştii şi o aprinseră şi periră toț<i> turcii cîț<i> au fost în cetate şi au prins şi pre Ali paşa viu şi l-au trimis în temniță în Chiuvar.

Deci au şezut oştile pre loc 3 zile şi purceasără după Sinan paşa pînă îl agiunseră la cetatea Giurgiovului. Şi începură a tăia pre turci,
f. 349 cum să tae, şi le stricară podul/ şi-i înecară în Dunăre. Deci sparsără cetatea Giurgiovului cu totul şi atîta perire de multă era turcilor, cît abiia au scăpat Sinan paşa cu puțină oaste. Şi au izbăvit Țara Rumânească din mîna turcilor, cu multă ruşine gonindu-i din țară şi mulți robi făr<ă> număr au scos. Şi s-au întors cu toate gloatele cu dobîndă multă şi veselie. Atuncea toț<i> creştinii déderă har lui Dumnezeu pentru biruință. Iar Batăr Jicmon<t> craiu, deaca văzu pre Mihai vodă cu atîta vitejie şi cu înțelepciune, au slobozit Țara Rumânească cu tot venitul ei să fie iar pre seama lui Mihai vodă. Şi să întoarseră cineş la țara lui.

Într-acea vréme, ce-au fost purces Bator Jicmon<t> craiu spre Mihai vodă, de au gonit turcii din Țara Rumâniască, iar o samă de oşti ungureşti le trimisése la Lipova, la Ianova şi la alte multe cetăți din prejur şi mult rău au făcut turcilor.

Pre acea vréme să rădicase şi hanul tătărăsc cu mulțime de tătari ca să vie asupra creştinilor, în Țara Muntenească. Şi trecînd prin Țara Moldovei, pre la Țuțora, iar Ieremia vodă cu moldovénii şi cu léşii pripiră de eşiră înaintea tătarălor de față. Şi făcînd şanțuri s-au îngropat în pămînt şi să bătură cu război 3 zile şi nu biruiră nice unii, nici alții. Deci deaca văzură că nu să pot bate, făcură pace între ei şi s-au întors hanul la țara sa. Şi léşii încă să răsipiră la țara lor. Ieremia vodă încă să aşeză în scaunu-ş<i>.

f. 349ᵛ Iar Ştefan vodă deaca prinse de véste de Ieremia vodă cum că/ i s-au răsipit léşii, au cerşut de la Bator Jicmon<t> craiu oşti ajutor, să margă asupra Ieremiei vodă, ca să-l scoață din țară. Şi dîndu-i oşti ajutor, au purces Ştefan vodă cu oştile asupra Ieremiei vodă, în luna lui noem<vrie> 27 de zile, în anul 7105<=1596>. Ieremia vodă, deaca prinse de véste, pripi de-ş<i> strînse oştile, moldovéni, şi trimise la

---

1 *lipseşte* şi / în luna lui]la / *lipseşte* în // 2 fiind cursul anilor]leat / purceaseră // 3 daca / văzură]au văzut // 4 du pretutindenea / déteră // 5 seamă / păzească // 6 aceia / Jîcmon // 9 prinsu / în]la // 10 şăzut / trei / purceseră // 11 pîn<ă> îl ajunseră // 12 sparseră // 14 abia // 15 ruşi<ne> // 16 fără / întorsu // 17 dédeă]au dat / har]laudă // 18 Jîcmon craiul daca // 22 Batăr Jîcmon / *lipeşte* craiu / *ad.marginal* Mihai, 7104 A // 23 turci / Rumânească / seamă // 26 hanul cu tătarii, cu mulțime de tătar<i> // 27 prin]în // 28 Irimiia / moldovenii / léşîi // 29 tătarilor // 30 războiu / trei / nici // 31 Deci]Iar / daca / întorsu // 32 leşîi / Irimia // 33 aşăză // 34 daca / Irimiia // 35 risipit / Jîcmon // 36 meargă / Irimii / *ad.marginal* Mihai, 7105 A // 37 Irimiei / *după* vodă *ad.* ca să-l scoață din țară / în luna lui]la // 38 *lipseşte* de zile, în anul / Iar Irimia vodă daca // 39 de strînse / moldoveni //

starostea de la Camenițǎ de-i déde léșii ajutoriu. Și eșirǎ de sǎ întimpinarǎ unii cu alții la Suceava și sǎ bǎturǎ. Și fu biruit Ștefan vodǎ și-i tǎiarǎ oastea. Iar el déde dosul a fugi pînǎ la un sat, anume Mǎneștii, și acolo fu prins Ștefan vodǎ de niște țǎrani. Și ducîndu-l la Ieremia vodǎ, puținǎ vréme au fost viu; apoi l-au înțǎpat Ieremia vodǎ și oastea au perit cu totul. Iar boiarii, cîț<i> scǎparǎ din rǎzboiu, s-au dus la Bator Jicmont craiu de au spus de întîmplarea lui Ștefan vodǎ și de periciunea lor. Și foarte sǎ întristǎ.

LUCRURI STREINE.

Dupǎ acéia Bator Jicmon<t> craiu, fǎr<ǎ> zǎbavǎ ș-au strîns toate oștile și au purces asupra Timișoarei de au ocolit-o, începînd a o bate de toate pǎrțile. Și au luat tot orașul dinprejurul cetǎții. Iar hanul încǎ veniia sǎ fie ajutor cetǎții și nǎvǎliia în toatǎ vrémia furiș de loviia oastea lui Bator Jicmont craiu.

Deaca vǎzu cǎ n-are rǎzbun de tǎtari, el lǎsǎ strǎji sǎ pǎzeascǎ cetatea și purceasǎ la tǎtar și sǎ lovirǎ de fațǎ. Și deaca birui Jicmon craiu pre tǎtari, luîndu-le toatǎ tabǎra, de-aciia iar sǎ întoarse Bator Jicmon<t> craiu la cetate și o bǎtu 3 sǎptǎmîni, fǎcînd de multe ori nǎvalǎ mare asupra cetǎții și nu o puturǎ bate. De-aciia sǎ întoarse iar/
f.350 la scaon.

CÎND AU TRIMIS MIHAI VODǍ PRE VELICICO LA BABA.

Dupǎ acéia, cînd au fost cursul anilor 7105<=1597>, în luna lui mai, 6 zile, trimise Mihai vodǎ pre Velicico cu haiducii la Baba și ocolirǎ Baba de o bǎturǎ și o aprinserǎ și multǎ bunǎtate și avuție au dobîndit. Și întorcîndu-se înapoi cu dobînda, iar turcii strîngîndu-se de toate pǎrțile și purcezînd dupǎ Velicico l-au ajuns la un loc, anume Comsul, și déderǎ rǎzboi unii cu alții, bǎtîndu-se trei zile. Și turcii tot înglotindu-sǎ, fu biruit Velicico și peritǎ toț<i> haiducii și-ș<i> luarǎ turcii tot pleanul înapoi.

Iar Mihai vodǎ deaca auzi, foarte sǎ întristǎ. Și cînd au fost la luna lui iunie 16 zile au ales Mihai vodǎ oști care era mai de folos, puindu-le cap pre Farcaș aga și le-au trimis la Diiu ca sǎ-l dobîndeascǎ, trecînd Dunǎrea pre la Jdigla. Iar turcii încǎ le prinsése de véste, fiind mulțime de turci. Și nu eșirǎ sǎ se lovascǎ de fațǎ, ci s-au ascuns de au fǎcut vicleșug. Cǎ mergînd oștile lui Mihai vodǎ spre Diiu, fǎrǎ nici o

---

1 *lipsește* la / dǎ-i déte léși ajutor // 2 întîmpinarǎ // 3 déte / pîn-la / *lipsește* pînǎ la un sat, anume Mǎneștii C // 4 prinsu // 5 Irimiia / *ad.marginal* Au prins pre Ștefan vodǎ și l-au ințepat A / apoi]și apoi // 5 înțepat / Irimiia // 6 boerii / scǎpa<rǎ> // 7 Jîcmon / au]i-au // 9 striine / *lipsește* Lucruri streine C // 10 aceia / Batǎr Jîcmon craiul / strînsu // 11 începîndu // 13 vremea // 14 Jîcmon // 15 Daca / straj<e> // 16 purcease / tǎtari / daca / Jîcmon // 17 *lipsește* craiu / pre tǎtari]tǎtarii / de-cii / Batǎr Jîcmon // 18 *lipsește* craiu / trei // 19 De-cii // 20 scaonul sǎu // 21 Cîndu / Velișco / *lipsește* C // 22 Dup-aceia la cursul *ad.marginal* Mihai, 7105 A // 23 *lipsește* zile / Velișco / Babao A // 24 Babao A // 25 întorcîndu-sǎ / strîngîndu-sǎ // 26 Velișco / ajunsu / anume]ce-i zic // 27 Comisul C / déterǎ / bǎtîndu-sǎ // 30 daca // 33 *lipsește* le // 34 loveascǎ / ascunsu // 35 *lipsește* spre Diiu C / fǎr<ǎ> //

témere, iar turcii i-au lovit făr-de véste. Şi fu războiu tare multă vréme, însă în cea dea de-apoi biruiră turcii pre oastea lui Mihai vodă; şi cîţ<i> au fost călărime pentre dînşii mai scăpară cîte oarecine, însă puţini, iar pedestraşii au perit cu totul.

După acéia Mihai vodă, daca-ş<i> pierdu atîţea voinici, să scîrbi foarte şi începu a trimite printr-alte ţări streine să-ş<i> strîngă voinici vitéji. Şi aducînd cazaci şi léşi şi de tot feliul de oameni carii era de f. 350v folos şi strîngîndu-şi Mihai vodă oaste să se/ lupte cu turcii, iar nişte nepriiateni au scornit pîră mincinoasă spre Mihai vodă de către Bator Jicmon<t> craiu cum că s-au lepădat Mihai vodă şi s-au împrietenit cu turcii.

Bator Jicmont craiu făcut-au sfat cu toţ<i> voevozii Ardealului ca să afle adevărul şi dreptatea lui Mihai vodă. Iară chiemînd pre Mihai vodă, el să temu de înşelăciune şi de pîră mincinoasă. Şi purceasă Mihai vodă spre împreunare cu Batăr Jicmont craiu numai cu doi, 3 boiari, anume Mihalcea banul şi Radul Buzăscul şi cu alţi boiari. Iar Bator Jicmont craiu, deaca văzu că vine Mihai vodă bucuros la împreunare, el încă trimise pe postélnicul cel mare Jeni Pocraţi, cu mulţi némiş<i>, cu 40 de cociui şi cu multă cinste, înaintea lui Mihai vodă. Şi descălecară în cetate în Beligrad şi să împreunară cu mare cinste în luna lui dechem<vrie> 19 zile, fiind cursul anilor 7106<=1597>. Şi au fost împreună 10 zile şi cu multă cinste petrecură şi mai mare credinţă făcură. Şi tocmindu-şi toate lucrurile s-au întors Mihai vodă cu mare bucurie la scaun.

Iar Bator Jicmont craiu purceasă la împăratul creştinesc, trimiţînd Mihai vodă pre banul Mihalcea împreună cu Bator Jicmont craiu pentru tocmélele ţărîlor.

Şezind Mihai vodă la scaun cu toţ<i> boiarii, au venit véste cum că sultan Mehmet, împăratul turcesc, s-au sculat din Ţarigrad cu tot răsăritul şi cu toată putéria lui, cu turcii şi cu tătarîi, mergînd să se/ f. 351 bată cu Rodolfu, împăratul nemţesc. Şi descălecînd la cetatea Egheru au început a bate cetatea de trei părţi. Iar împăratul nemţesc, deaca prinse de véste, ş-au strîns toate oştile şi le-au trimis cu frate-său Maximiliian asupra turcilor. Rădicîndu-se şi însuş<i> Bator Jicmont craiu, cu toate oştile şi după ce s-au împreunat cu Maximian au purces asupra vrăjmaşilor.

Iar sultan Mehmet, împăratul turcesc, după ce-au bătut cetatea Egherul i-au venit véste cum că-l împresoară Maximian şi cu Bator

---

1 făr<ă> véste // 2 vrémé / *repetă marginal* biruiră turcii pre oastea lui Mihai vodă A // 5 Dup<ă> aceia // 6 striine // 9 către // 10 Jîcmon / împrietinit // 12 Batăr Jîcmon // 13 Iar // 14 înşălăciune / purceasă]merse // 15 împreunare / Jîcmon / cu 2, 3 // 16 anume]cu / i Radul Buzescul i cu alţi // 17 Jîcmon / *lipseşte* craiu / daca // 18 pre postelni<cu>l lui // 19 cociui]cucii // 20 dăscălecară // 21 în 19 zile // 22 zéce / *ad.marginal* Mihai A / îl petrecură // 23 întorsu // 24 *lipseşte* cu mare bucurie // 25 *lipseşte* Bator Jicmont craiul purceasc / creştinescu // 26 pe Mihalcea banul / *lipseşte* Bator Jicmont / craiul // 27 tocmélile ţărilor // 28 Şăzînd // 29 turcescu // 30 puterea / tătarii // 31 dăscălecînd / Egherul // 32 nemţescu / daca // 33 de]dă / strînsu // 34 Maximian A / Rădicîndu-să / Jîcmon // 37 turcescu / *ad.marginal* Mihai, 7105 A // 38 *lipseşte* cu Bator //

Jicmont crai cu toate oştile. Iar sultan Mehmet ş-au lăsat oamenii în cetate şi el, cu toate oştile purceasă şi să întimpinară toţ<i> la un sat, anume Cîrsteştii, lovindu-se de faţă unii cu alţii, făcîndu-se războiu mare şi tare în cinci zile şi în cinci nopţi, cu multă vărsare de sînge între amîndoao părţile. Iară mai periia turcii şi dèderă turcii dosul a fugiré, pînă eşiră din tabără şi din corturi şi din toată marfa lor. Şi ar fi fost dobînda şi izbînda creştinilor, iară creştinii nu să ştiură cumpăta, ci să dèderă a jăcui. Deci pentru lăcomiia avuţiei îş<i> puseră toţi capetele. Cum scrie la Véchia Scriptură, că lăcomiia iaste rădăcina tuturor răutăţilor. O, amar mare! Că văzînd turcii atîta netocmală între creştini pentru lăcomia lor s-au întors procleţii de turci asupra creştinilor şi atîta fu moarte mare întru creştini, cît fu voia lui Dumnezeu. Iar Maximian, cu cîţ<i> au scăpat, s-au întors la scaun-ş<i>. Aşijderea şi Bator Jicmont craiu încă cu cîţ<i> au scăpat, iar s-au
f. 351ᵛ întors la scaunul său în cetatea/ Beligradului. Şi rămasără turcii cu atîta bucurie şi semeţie şi începură a eşi în Ţara Muntenească, pre marginea Dunării, prădînd şi robind ţara.

Deci Mihai vodă încă-şi strînse oştile şi purcease asupra Nicopoei. Şi mergînd prin ţară au întîlnit o samă de turci în Teleorman, robind şi stricînd ţara. Şi-i prinsără pre toţ<i> vii, pînă veni şi Mihai în vad la Nicopoe. Şi ocoliră cetatea Turnul de-l bătură şi-l arseră. Deci gătindu-se Mihai vodă să treacă la Nicopoe i-au venit véste din sus că sultan Mehmet au biruit pre Maximian şi pre Bator Jicmont craiu, cu toate oştile. Deci Mihai vodă să întristă şi începu a face pace cu turcii şi cu sangeacul Nicopoei, şezînd Mihai vodă 5 zile de legară pacea, dăruindu-l cu daruri scumpe, fiind acéstia la oct<omvrie> 6 zile, leat 7107<=1598>.

Într-acea vréme i să supărase lui Bator Jicmont craiu cu oştile, bătîndu-se cu turcii şi-ş<i> închină ţara împăratului creştinesc, ca să-i poarte grija. Şi împăratul trimisése doi comisari, pre Suhai episcopul şi pre Iştvan şi giurară ţara şi toţ<i> domnii Ardealului, ca să fie supt mîna împăratului. Şi prinseră pre Iujca canjirul lui Bator Jicmont craiu, de-l trimiseră în cetate în Sacmari şi acolo i-au tăiat capul. Iar Bator Jicmont ş-au lăsat crăiasa pe loc şi s-au dus la împăratul creştinesc de i-au dat o cetate, anume Epulia. Ace<a>sta să adeveri că ş-au dat ţara
f. 352 pre o cetate./

Pre acea vréme iar au trimis sultan Mehmet pre Mehmet paşa, vezir azemul, cu mulţime de turci şi de tătari asupra creştinilor şi descălecară în cetatea Oradiei. Deci unii bătea cetatea, alţii prăda ţara.

---

1 craiu // 2 purcése / întîmpinară // 3 lovindu-să / făcîndu-să // 5 Iară]Însă / déteră // 6 pîn<ă> // 7 iar // 8 déteră / jăcui]jăfui // 9 capetile / Vechea // 10 răotăţilor / netocmeală // 11 lăcomiia / întorsu // 13 întorsu // 14 Aşîjderea / Jîcmon / *lipseşte* încă cu cîţ<i> au scăpat // 15 întorsu / rămaseră // 17 prădîndu / robindu // 18 încă şi / Nicopoii / *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 19 s-au întîlnit cu o seamă // 20 prinseră / pîn-a veni / Mihai vodă // 21 gătindu-să // 22 sultanul // 23 Jîcmon / *lipseşte* craiu // 25 Nicopoii / şăzînd / pace // 26 acestea / *lipseşte* zile, leat // 28 Batăr Jîcmon / *lipseşte* craiu // 29 bătîndu-să / *ad.marginal* Lucruri streine 7106 A // 30 grij<a> / trimise // 31 jurară // 32 cangîrul / Jîcmon // 32 *lipseşte* Bator // 34 Jîcmon / pre / creştinescu // 35 Epuliia // 37 vizirul // 39 iar alţii //

Însă Bator Jicmont, după ce-ş<i> lăsă ţara, mulţi s-au căit şi năpustînd cetatea Epulia au fugit noaptea din cetate şi fugi de au venit iarăş<i> la Ardeal. Şi în ce ceas sosi i s-au închinat toţi domnii şi voevozii şi toată ţara. Şi au prins şi pre cei doi comisari împărăteşti de-i legară şi i-au trimis la Mihai vodă, pentru prieteşugul şi credinţa cea dintîi, ca să fie iară unul cu altul. Şi trimise la Mihai vodă să-i dea oşti ajutoriu, să se apere de vrăjmaş. Şi-i déde 3500 de voinici, puindu-le cap pre aga Leca.

Într-acea vréme trimisése împăratul turcesc pre Hadîm paşa să fie paşă la Diiu, pe margine, carele avusése împutăciune cu Mihai vodă. Şi trimisése de olac la paşa de Dîrstor să margă cu oşti să apuce scaunul lui Mihai vodă. Deci el de grab ş-au strîns oştile şi eşise să se lovască. Iar Mihai încă trimisése oşti cu Dumitru vornicul împotriva lui Mehmet paşa. Şi să loviră de faţă unii cu alţii la sat la Chislet şi fu biruit Mehmet paşa de-i bătură şi-i goniră, luîndu-le şi doao steaguri de le-au dus la Mihai vodă în Caracal. Şi foarte să îmbărbătă şi strîngîndu-şi toate oştile au purces şi el asupra lui Hadîm paşa, trecînd f. 352v Dunărea/ cu toată gloata pe din sus de Nicopoe, de s-au lovit cu Hadîm paşa. Şi biruind pre turci au perit mulţi, luundu-le tunurile şi toată tabăra. După acéia Mihai vodă au început a bate cu tunurile şi cetatea Nicopoei, spărgîndu-o pre cîteva locuri. Iar la fev<ruarie> 10 zile făcut-au Mihai vodă mare năvală şi nu putură întra în cetate; că cît să strica zioa, iar turcii zidiia noaptea. Şi şezu Mihai vodă 3 zile de tot plenuia Ţara Turcească.

Iar de acolo au purces cu toate oştile cătră Diiu, tot prădînd din Dunăre pînă în munţi, pînă au sosit împotriva Diiului. Ci sangeacul de acolo încă strînsése toţ<i> turcii din ţinutul Diiului şi trimisése şi la beiul de la Bae de au venit cu oşti într-ajutoriu, eşind întru întimpinarea lui Mihai vodă în şesul Diiului. Şi făcură războae tare multă vréme şi în cea de apoi fu biruinţa lui Mihai vodă, de au făcut multă perire turcilor; d-abia au scăpat puţintei în cetate, iar alţii fură tăiaţi, alţii goniţ<i> şi risipiţ<i>.

Să spunem de Mihai vodă ce i s-au întîmplat într-acest război. Gonind turcii şi răsipindu-i în toate părţile, iar o ceată de turci daca văzură peirea s-au întors cu mare hărăborie asupra lui Mihai vodă. Şi atunce s-au ales unul din turci cu suliţa de o împoncişe asupra pîntecelui lui Mihai vodă şi o înfipse în pîntece. Iar Mihai vodă, văzînd că va să piară, au apucat suliţa cu amîndoao mîinile de hier şi f. 353 căuta în toate/ părţile ca să-i vie cineva din boiari ajutor, să-l izbăvască

1 Jîcmon // 2 năpustind / şi fugi de au venit]şi au mersu // 3 i să închinară // 4 prinsu / *lipseşte* şi[3] // 5 *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 6 iar:/ Şi trimiseră la Mihai vodă]Şi-i ceru // 7 şi oşti într-ajutor / vrăjmaşi / déte // 9 trimise / turcescu // 10 Dii / pre // 11 meargă // 12 strînsu // 13 lovească / vornic / *lipseşte* lui // 14 Chiselet // 17 strîngîndu-ş<i> / trecîndu // 18 pe din susul Nicopoli // 19 luîndu-le // 20 Dup<ă> aceia // 22 nu putu / *după* zile *ad.* sîmbătă C // 23 *lipseşte* iar / zidea / şăzu // 25 prădîndu // 26 pîn<ă> în / pîn<ă> au // 28 într-ajutor / eşindu // 29 întîmpinarea / şăsul / făcu / războiu // 30 de au]şi au // 31 d-abiia // 33 într-acel războiu / *ad.marginal* Mihai, 7104 A // 34 risipindu-i // 35 întorsu / hrăborie // 36 atunci / împoncişă // 37 pîntecile // 38 văzînd ca A / piiară / fier // 39 izbăvească //

din peire. Şi alţii mai aproape nu să aflară fără, numai doi boiari: Preda postélnicul Buzescul şi cu frate-său Stroe stolnicul. Ei grăbiră şi tăiară capul turcului şi pre alte soţii ale lui şi izbăviră pre Mihai vodă din mîna turcului. Şi multă bărbăţie arătară Buzeştii înaintea lui Mihai vodă, că să luptară cu vrăjmaşii şi izbăviră pre domnu-său din perire.

După ce bătu acest război şezu Mihai vodă 10 zile supt cetate, arzind împrejur toată marginea Ţărîi Turceşti. Şi i-ar s-au întors Mihai vodă cu toate oştile şi cu multă dobîndă, ca să treacă Dunărea pre la Ruşava. Iară cînd era oştile jumătate trecute, s-au lăsat un vînt cu vifor pre Dunăre. Şi atuncea să împărţiră oştile şi rămasără jumătate aşteptînd zéce zile, pînă a să potoli vîntul, de au tot plenuit şi au ars în Ţara Turcească. Deci trecură toţ<i>, cu toată dobînda, de să adunară toţ<i> în luna lui noem<vrie> 5 zile, leat 7107<=1598>. Şi s-au întors Mihai vodă la scaun în Tîrgovişte, cu toţ<i> boiarii.

Întru acea vréme Bator Jicmon<t>, craiul unguresc, iară intrase la multe gînduri, care nu i-au fost nici de un folos, nici lui, nici ţărîi (Cum să zice, că omul înţelept află calea şi pre unde n-au umblat; iar
f. 353v dacă-ş<i> piiarde firea, rătăcéşte şi pre unde au umblat)./ Ca şi Bator Jicmon<t> crai: încă nu-i ajunse cîtu-ş<i> închină ţara la împăratul creştinesc şi apoi lăsînd credinţa ce făcusă cu împăratul, năpustind cetatea Epulia, au venit iar la Ardeal şi s-au apucat de prieteşugul ce-l avea întîi cu Mihai vodă. Apoi nici aşa nu să aşeză, ci iară luo gînduri ca să se desparţă de Mihai vodă şi să închine Ardealul turcilor. Ci într-alt chip n-au avut cum face, pentru jurămîntul cel rău şi legătura ce făcuse cu Mihai vodă, cum că pînă va fi el craiu la Ardeal să n-aibă turcii treabă.

Deci Bator Jicmon<t> craiu au făcut sfat ficlean şi au trimis în Ţara Leşască la vărul său Bator Andreiaş, ca să vie să fie craiu în locul lui şi el să facă tocmală cu turcii ca să înşale pre Mihai vodă. Şi au venit Bator Andreiaş pînă la cetatea Mediiaşului. Acolo s-au împreunat cu Bator Jicmon<t> craiu, strîngîndu-se toţ<i> voevozii şi némişii, jurînd toţ<i> lui Bator Andreiaş. Iară Bator Jicmon<t> crai i-au ales o cetate, anume Velciul, strîngîndu-i toată avuţiia şi marha ce avea, într-acea cetate. Şi el încă au purces de s-au dus în Ţara Leşască, rămîind Bator Andreiaş craiu Ardealului.

Atunce Ieremia vodă, domnul Moldovei, daca s-au aşezat Bator Andreiaş la crăie, au trimis cărţi ca să fie amîndoi una şi să scoaţă pre

---

1 peire]moarte // 2 post<elnicul> / stol<ni>c // 3 izbăvi // 4 mîna turcului]moarte // 5 domnul / *ad.marginal* Mihai, 7104 A // 6 războiu / şăzu // 7 arzînd / Ţării / întorsu // 8 *lipseşte* şi // 9 Iară]Însă // 10 atunci // 11 aşteptîndu / pîn<ă> / arsu / *lipseşte* în // 12 toţ<i>]cu toţii // 13 5]10 / *lipseşte* leat / întorsu // 15 Batăr Jîcmon / unguresc u / iar // 16 de nici / ţării // 17 n-au umblat]n-au aflat nici au umblat // 18 daca-ş<i> / rătăceşte / Bater Jîcmon / *repetă* piiarde A // 19 craiu // 20 creştin / lăsîndu / făcuse // 21 Epuliia // 22 aşăză / iarăş<i> luă // 25 pîn<ă> // 27 *lipseşte* Bator / Jîcmon // 28 vără-său // 29 tocmeală // 30 Bater Andriiaş / pîn<ă> / *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 31 *lipseşte* Bator / Jîcmon / strîngîndu-să // 32 Batăr Andriiaş / Iar Batăr Jîcmon / *lipseşte* crai // 33 marha]marfa / într-acea]în // 35 Batăr Andriiaş // 36 Atunci / Irîmiia / aşăzat / *lipseşte* Bator / *după* Andreiaş *ad.* crai // 37 la crăie]la scaun //

Mihai vodă din mijlocul lor. Iar de nu va eşi Mihai vodă de bună voia f. 354 lui, ei să rădice oşti/ asupra lui, să-l prinză şi să-l dea turcilor.

Şi Bator Andreiaş fu bucuros acelui sfat rău, trimiţind soli la Mihai vodă pre un némiş anume Ciomîrtan Tamaş, ca să iasă Mihai vodă din ţară, că apoi va întra în mîna turcilor.

Iar Mihai vodă daca auzi de acel sfat amar ş-au strîns toţi boiarii şi făcu sfat foarte de folos. Daca văzu Mihai vodă că i să rădică atîta rău pre cap şi într-altă parte neavînd unde cugeta, au trimis la împăratul creştinesc, de unde avea atîta vréme milă şi ajutor, şi-i obidi de toate cîte i s-au rădicat asupra capului lui, cerşind oşti întru ajutoriu, ca să margă asupra lui Bator Andreiaş craiul, carele să închinase turcilor. Iar împăratul creştinesc au fost bucuros la toate, ca să facă pre voia lui Mihai vodă; într-acéia şi el încă să veseli. Şi de grab trimise de ş-au strîns toate oştile şi au purces asupra lui Bator Andreiaş la Ardeal; trecînd muntele au descălecat în luncile Braşovului. Acolo au mers toţ<i> braşovénii, de s-au închinat lui Mihai vodă cu daruri scumpe. Iar el, daca văzu că i să închină cetăţile, să veseli şi trimise la Radul Buzescul şi la Udrea banul să purcează şi ei cu toate oştile: craiovéni şi ai Jiiului şi ai Mehedinţilor, să iasă cu dînsele în preajma lui Mihai vodă, cătră luncile Sibiiului.

f. 354v Iar Bator Andreiaş, daca prinse véste că au întrat/ cu toate oştile în Ardeal, de grab au trimis de ş-au strîns toate oştile şi au purces cătră Sibiiu, asupra lui Mihai vodă, puind tabăra din jos de Sibiiu şi făcură şanţur<i>, aşezînd oastea de cătră zidul cetăţii Sibiiului. Iar oştile lui Mihai vodă încă să strînseră şi toţ<i> boiarii şi puseră tabăra la un sat ce să chiema Veştem.

Deci la octo<m>vrie în 17 zile să arătară strejile lor şi să văzură oştile. Ci Bator Andreiaş, deaca văzu că iaste gata Mihai vodă cu oştile şi venise pre război, el foarte să îngrijă tare, vrînd atunce să se sfătuiască de pace.

O, nepricepută minte omenească! Cîtă vréme fu de a tocmiré ţara şi a face pace şi nu aşezară, ci vrură să tocmască cînd nu le era de nici un folos. Că trimiţind unii la alţii de pace, mai rea vrajbă făcură. Că daca să văzură oştile, ei năvăliia spre sfadă şi pace nu putură tocmi. Însă la oct<omvrie> 18 zile să loviră de faţă unii cu alţii şi fu război mare pînă sara. Şi-ţ<i> părea că vrea să-l înfrîngă Bator Andreiaş cu ungurii; iar apoi birui Mihai vodă cu munténii. Şi mult sînge să vărsă şi multe trupuri rămaseră pre cîmpii Sibiiului.

Bator Andreiaş, deaca văzu că-i pier toţ<i> voinicii şi să sparse f. 355 oastea şi iaste izbînda lui Mihai vodă, au început/ tare a blestema pre

---

3 Batăr Andriiaş / trimiţînd // 4 Ciomîrtantaş A / *lipseşte* Mihai vodă // 6 *ad.marginal* Mihai, 7104 A // 8 pre cap]asupră-i / neavîndu // 9 creştinescu // 10 *lipseşte* capului / cerşînd / într-ajutor // 11 meargă / *lipseşte* craiul // 12 creştinescu // 13 într-aceia // 14 strînsu / *lipseşte* Andreiaş // 15 dăscălecat / mersu // 16 braşovenii // 17 să înveseli // 18 oştile Craiovei // 19 Jiiului // 21 Batăr Andriiaş / de véste // 22 strînsu // 24 şanţuri / aşăzînd / *lipseşte* cetăţii // 25 *ad.marginal* Mihai, 7105 A // 26 Veştem]Leveştin A // 27 *lipseşte* în / *lipseşte* zile // 28 Batăr / daca // 29 războiu / atuncea // 32 aşăzară / tocmească // 33 trimiţînd // 34 spre <s>fadă // 35 *lipseşte* zile / războiu // 36 pîn<ă> seara // 37 muntenii // 39 Batăr / daca / şi i să sparse // 40 izbînda a lui //

Ieremia vodă, căci au scornit pre Mihai vodă asupra lor, de ş-au răpus ţara şi crăiia. Deci şezu Mihai vodă în scaun la Beligrad oct<omvrie> în 26 de zile, luni.

SĂ SPUNEM DE BATOR ANDREIAŞ, CE I S-AU ÎNTÎMPLAT DUPĂ RĂSIPA RĂZBOIULUI.

Fugind să pribegească în Ţara Leşască şi ajungînd la codrii Cicului, acolo rătăci şi umbla rătăcit cîtăva vréme şi nemîncat. Şi biruindu-l foamea, au nemerit la nişte ciobani, unul săcui, altul muntean. Şi spuindu-le că el iaste Bator Andreiaş, craiul Ardealului şi cum iaste întîmplarea de s-au bătut cu Mihai vodă şi l-au scos din ţară, iar acum fugind în Ţara Leşască au rătăcit şi au flămînzit, iar acei doi păcurari l-au dus la lăcaşul lor să-l ospătéze şi după ospăţ s-au rugat ca să-l povăţuiască. Deci acei păcurari s-au făcut a-l povăţui şi-i tăe capul şi băgîndu-l într-o traistă l-au dus la Mihai vodă, spuindu-i de toată întîmplarea lui, socotind că vor avea mar<e> dar de la Mihai vodă. Ci Mihai vodă, daca cunoscu că iaste capul lui Bator Andreiaş, foarte i-au părut rău de moartea lui. Şi de grab trimise unde-i rămăsése trupul, de-l aduseră şi cusură capul la trup şi-l îngropară în Beligrad, în biserica crăiască. Şi-l petrecură cu cinste multă, cu toţ<i> boiarii şi cu f. 355v toţ<i> némişii Ardealului. Iar/ păcurarii ce adusése capul lui Bator Andreiaş la Mihai vodă precum zice Scriptura: „Cu ce măsură vei măsura, măsura-ţi-să-va", au pus de le-au tăiat capetele, ca altă dată să nu mai facă altuia aşa.

Deci dobîndi Mihai vodă doao ţări: Ardealul şi Ţara Rumânească. Şi în Ţara Rumânească trimise domnu pre fiiu-său, Nicolae vodă. Şi să aşezară domni fiiul şi cu tatăl în doaă ţări, domnind ei întru toată veseliia.

Iar la Mihai vodă i-au venit soli de la Rodolfu, împăratul nemţesc, anume Ognu David şi Sechil Mihai, aducîndu-i véste ca să se lasă Mihai vodă de toată Ţara Ardealului, să fie numai pre mîna împăratului creştinesc şi să se întoarcă să-şi stăpînească Ţara Muntenească. Mihai vodă încă au făcut sfat cu toţ<i> boiarii şi némişii Ardealului şi cugetară ca să nu dea Ardealul, numai să fie dajnici împăratului, iar la domnie să fie tot Mihai vodă. Şi acest sfat să asemînă, precum zice David prorocul la cap 20 „Cugetat-au sfaturi care n-au fost în putinţă". Şi neputînd face într-alt chip, au ales Mihai vodă doi boiari, pre Mihalcea banul şi Stoica logofătul, de i-au trimis soli la înpăratul, ca să lasă Ardealul să-l domnească Mihai vodă. Ci

---

1 Irimiia / asupra lor]asupră-i // 3 *lipseşte* de zile, luni // 4 Batăr // 5 dup<ă> / risipa B, spartul C // 6 *ad.marginal* 7105 A // 8 nemerit]mersu / săcuiu / şi altul // 10 iaste]i-au fost // 12 dup<ă> // 14 şi spuindu-i // 15 mare // 16 Batăr Andriiaş // 18 de-l]şi-l / şi cusură capul]şi-l puseră // 19 *lipseşte* cu toţ<i> // 20 Iar pre // 21 lui Andreiaş craiu la // 22 şi să va măsura / capetile // 24 doao]2 / Româniască / *ad.marginal* Mihai, 7105 A // 25 fii-său / *ad.marginal* Lucruri streine A // 25-27 Şi să aşăză în doao ţări fiiul şi cu tatăl şi domneau veselindu-să // 28 i-au venit]veniră / Rudolful // 29 veste / lase // 31 creştinescu // 32 némişîi // 34 Şi acest // 35-36 *lipseşte* Cugetat-au... în putinţă C // 36 neputîndu / au ales doi boiari Mihai vodă // 38 lase //

împăratul nici un răspuns n-au dat, fără cît tot pohta lui cea dintîi.
Mihai vodă iar au făcut sfat şi al doilea, aducîndu-ş<i> aminte/
f. 356 cum că întîi ţara era ocolită de vrăjmaş<i> şi acum au dat Dumnezeu de iaste domnu a doao ţări. Şi-i plecară mintea a nu să supune celui mai mare, ci ziseră că nu va avea névoe de împăratul, ci-l va lăsa de va ţinea Ardealul. Deci să începură sfaturi multe între toţ<i> oamenii. Iar Mihai vodă daca văzu că nu-i va fi Ardealul cu pace, începu a face pace cu carii era vrăjmaşii lui cei dintîi. Că au trimis la soltan Mehmet, împăratul turcesc şi cu mare bucurie priimi pre Mihai vodă, trimiţîndu-i de grab şi steag. Şi trimise Mihai vodă şi la craiul leşesc pentru pace şi tocmeală; ci neputîndu-le aşeza, au umblat cu multe cuvinte deşarte.

Iar Rodolfu, împăratul nemţesc, dacă văzu pre Mihai vodă că s-au împăcat şi s-au împrietenit cu turcii şi să desparte de dînsul, foarte s-au îngrijat şi socoti că va avea scădére împărăţiia lui despre Mihai vodă, daca s-au închinat turcilor. Şi socoti cum va face cu putére şi cu arme să se rădice ca să scoaţă pre Mihai vodă din Ardeal. Iar Mihai vodă, neaducîndu-şi aminte de cea de apoi, că nu-ş<i> va lăsa împăratul creştinesc cuvîntul în deşert, ci-ş<i> înălţă mintea de sfat neînţelept şi de pizma cea de demult, Ieremia vodă, ce să sfătuise cu Bator Andreiaş spre răul lui./

f. 356ᵛ Mihai vodă s-au rădicat cu mari oşti asupra Ieremiei vodă la mai 6 zile şi au întrat Mihai vodă în Moldova. Iar Ieremia vodă, prinzind de véste, ş-au strîns toate oştile ţărîi şi léşii ca să iasă împotriva lui Mihai vodă. Şi mergînd Ieremia vodă înaintea lui Mihai vodă, el să întoarse de plecă spre cetatea Hotinului. Iar oştile lui Mihai vodă ajungînd pe ale Ieremiei vodă la un loc, anume Juşca, făcînd acolo războiu mare cîtăva vréme, de au perit mulţi moldovéni şi léşi. Deci moldovénii şi léşii déderă dosul a fugirea, pînă s-au apropiat de cetatea Hotinului, şi acolo iar s-au oprit a da războiu. Mihai vodă pripi. Şi văzînd că vor să piară toţ<i> cîţ<i> au scăpat, s-au închis cu Ieremia vodă în cetatea Hotinului. Iar Mihai începu a bate cetatea. Şi bătînd 3 zile, deaca văzu că nu o va putea sparge au pus păzitori împrejurul cetăţii şi s-au întors la Moldova, la scaun în Iaşi.

Văzînd Ieremia vodă că vor să-l scoaţă din cetate, într-o noapte au eşit furiş cu toţ<i> boiarii lui şi au fugit în Ţara Leşască. Şi începu Mihai vodă a să scrie şi a să mărturisi domnu şi a treia ţară. Iară boiarii
f. 357 şi toţ<i> bătrînii Moldovei poftiră de la/ Mihai vodă să le dea domnu pre fiiu-său Nicolae vodă. Iar Mihai vodă li să făgădui. Şi au ales doi

1 răspunsu / făr<ă> // 2 iară / aducîndu aminte // 3 vrăjmaşi / au]i-au // 4 doao]2 // 5 nevoe / împăratu // 8 carei / sultan // 9 turcescu / *lipseşte* şi // 10 leşăscu // 11 neputîndu-să aşăza // 12 Rudolful împăratu nemţescu / daca // 13 *lipseşte* şi s-au împrietenit / dăsparte // 14 scădere / *lipseşte* lui // 15 putere // 17 de]dă // 18 creştinescu / deşărt // 19 Irimiia // 21 Irimiei / *lipseşte* vodă // 22 Irimiia / prinzîndu de]dă // 23 strînsu / ţării / léşîi // 24 Irimiia // 25 *după* Hotinului *ad.* fugind Ierimiia vodă de témerea lui Mihai vodă C // 26 Irimiei / Juşca]Jajcea C / făcîndu // 27 moldoveni / moldovenii // 28 léşîi / déteră / fugi / pîn<ă> s-au apropiiat // 30 piiară / s-au închis în cetatea Hotinului cu Irimiia vodă // 31 Mihai vodă / bătîndu-o trei zile, daca / *ad.marginal* Mihaia, 7106 A // 34 Irimiia / *lipseşte* vodă // 36 Iar // 37 pohtiră // 38-3 *lipseşte* Şi au ales... boiari moldoveni C // 38 fii-său / *lipseşte* vodă //

boiari, pre Radul Buzescul și Stoica postélnicul de i-au trimis în Țara Muntenească să aducă pre Nicolae vodă, ca să le fie domnu, mergînd și 300 de boiari moldovéni. Apoi au socotit cum că fiiu-său Nicolae vodă iaste mic și nu va putea fi domnu într-o țară de margine. Că să tot temea de Ieremia vodă să nu să rădice din Țara Leșască asupra fiiu-său.

Deci Mihai vodă să lăsă, și-ș<i> tocmi oștile, puindu-le capete patru boiari mari: Udrea hatmanul și Andronic vistiernicul, Savva armașul și Negrea spătarul să ție acea țară a Moldovei. Și Mihai vodă să înturnă la scaúna în Beligrad. Și iară au venit soli la Mihai vodă de la Rodolfu, împăratul nemțesc, anume Penhăitor, cerșind Țara Ardealului ca să fie împărătească și Mihai vodă să-ș<i> ție Țara Muntenească și Țara Moldovei, că-i vor ajunge.

Mihai vodă nu să îndura de Ardeal, ci siliia să-ș<i> tocmască de cătră împăratul, să-ș<i> ție Ardealul, mai trimițind doi boiari, anume Cornij Gașpar și Tudosie log<ofătul> la împăratul, ca să-i lasă Ardealul cum l-au dobîndit și să aibă slobozenie la turci, să margă la Timișoara să o ia de la turci.

Atuncea Mihai vodă găti pre Marco vodă, feciorul lui Pătru vodă/
f. 357v și l-au trimis să fie domnu la Moldova, mergînd cu dînsul și Preda Buzescul ca să tocmască toate lucrurile acolo. Iar după ce sosiră în Iaș<i> au început a să veseli; ci oștile Ieremiei vodă încă au fost viind la Moldova. Deci cu cîtă bucurie mergea la domnie, cu atîta rușine fugiră și năpustiră țara.

Trimițind Mihai vodă soli ca să-ș<i> tocmască lucrurile de toate părțile și cînd îi părea că s-au așezat mai bine, iar cu atîta mai rău ș-au stricat de petutindenea. Și să începură sfaturi mincinoase și ficléne despre toț<i> ardelénii, spre răul lui Mihai vodă, că nu-l suferiia să le fie domnu. Ci au trimis la craiul leșesc să le trimiță pre Bator Jicmont să le fie craiu, cum le-au fost și să dea ajutor și Ieremiei vodă să vie la Moldova și să scoață pre Mihai vodă dintre dînșii, să nu mai fie în mijlocul lor.

Iar Mihai vodă de acéstia nimica nu știia, ci să gătiia să strîngă oștile să margă la Timișoară. Și domnii și voevozii și némișii Ardealului era toț<i> adunați la Turda, de să sfătuia pentru zăbava lui Bator Jicmon<t> craiu, de nu vine din Țara Leșască./
f. 358 Dar Bașta Giurgiu, viind cu oști împărătești ca să fie priiatin cu Mihai vodă, să mirară cum vor face meșterșug cu înșălăciune să facă vrajbă între Mihai vodă cu Bașta Giurgiu. Și i-au zis: „Cum vii tu ajutoriu lui Mihai vodă, și el iaste nepriiaten împăratului?“ Și cum că

---

1 și pre Stoica postelnicul // 3 moldoveni / fii-său // 4 că tot să // 5 Irimiia / fii-său // 6 *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 7 patru]4 pe Udrea / și]i / vistier / Sava // 8 *lipsește* și / Négre // 9 iar // 10 Rudolful / nemțescu / cerșindu // 13 ci să silea / tocmească // 14 trimițînd // 15 lase // 16 meargă // 20 tocmească // 21 Irimiei // 24 Trimițînd / tocmească // 25 așăzat // 26 de]du / viclénе // 27 suferea // 28 leșăscu / Jîcmon // 29 Irimiei // 30 dînșii // 32 acestea / nimic / gătea / *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 33 meargă / voevozi / *după* Timișoară *ad.* Și trimise iar la împăratul nemțesc să-i dea ajutoriu. Și îndată găti pre Bașta Giurgiu cu o seamă de oști împărătești, și purcése ca să să întîmpine cu Mihai vodă, să meargă amîndoi la Timișoară C // 35 Jîcmon / *lipsește* craiu // 36 Baștea / priiaten // 37 meșteșug // 38 Baștea // 39 ajutor //

Ardealul nici cum nu va să-l dea împăratului; și alte cuvinte multe rădicară. Și ziseră: „Mai bine domnește tu, iar Mihai vodă să se ducă la țară-ș<i> și noi să fim închinaț<i> cu toată țara împăratului."

Într-acest chip învrăjbiră pre Bașta Giurgiu cu Mihai vodă. Și se veseliră ardélenii și veniră cu oști asupra lui Mihai vodă. Și el tot nu știia nimic de aceasta. Ci încă trimisése sol la craiul leșesc pe Stroe Buzescul pentru pacé. Și mergînd solul pre cale și fiind la un loc, anume Mu<n>caci, iar oamenii împăratului înțelegînd că s-au rădicat ardélenii asupra lui Mihai vodă, l-au prins și l-au dus în Secmar, de au fost cîtăva vréme acolo la închisoare. Iar Mihai vodă tot nu știia nimica.

Iar oarecine spuse lui Mihai vodă de toate ce să făcea și ce i să rădică asupră și cum că și Baștea Giurgea iaste tot una cu ardelénii. Ci f. 358v Mihai vodă întîi nu crezu, iar apoi foarte să îngrijă/ și de grab trimise în toate părțile să-ș<i> strîngă oștile din Țara Muntenească și din Moldova.

Iar ardelénii cu Bașta Giurgea, dacă văzură că trimite să-ș<i> strîngă oștile, pripiră ca să lovască pre Mihai vodă, pînă a nu strînge oștile. Ci Mihai vodă, can cu semeție, neașteptînd încă să-i vie toate oștile, s-au rădicat cu cîte oști au fost lîngă dînsul și s-au întimpinat la un loc ce să chiamă Mărăsălău, din sus de Diiu, pre apa Mureșului. Și începură a să bate oștile la sept<emvrie> 8 zile, luni, fiind cursul anilor 7108<=1600>, făcîndu-se războiu mare multă vréme. Și fu biruit Mihai vodă de Bașta Giurgiu cu ardelénii și mult sînge s-au vărsat. Iar Mihai vodă, cu cîț<i> au scăpat, au plecat fuga pînă în luncile Făgărașului și acolo s-au timpinat cu oștile ce veniia din Țara Muntenească și din Moldova, care nici de un folos nu i-au fost. Deci să întoarseră toț<i> împreună, pînă să tăbărîră la Préjmir, socotind acolo de patima ce i s-au întîmplat.

Sosi altă véste mai rea, că léșii s-au rădicat cu Bator Jicmont, de vin asupra Țării Moldovei și a Țării Muntenești și la Ardeal. Iar Mihai vodă nu știia ce să facă, ci numai suspina dintru adîncul inimii de atîta f. 359 bunătate ce piiarde./ Că într-un an au dobîndit trei țări, iar într-un ceas le pierdu. Și văzu că dobînda lumii aceștiia nu iaste a nimăruia, ci umblă din mînă într-altă mînă și rămîne omul numai cu faptele lui, ori bune ori réle.

Daca văzu Mihai vodă că i s-au slăbit toată putéria și de nici o parte nădéjde de ajutor de nicăiri n-are, că de toate părțile era încuiat și ocolit de vrăjmaș<i>, atunce să miră și să tăbărî în Cîmpii Turdii, într-o

---

2 Și-i zise / domnéște // 4 Și într-acest chip au învrăjbit pe Baștea / se]să / *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 6-10 *lipsește* Ci încă trimisése... la închisoare C // 6 leșăscu // 9 prinsu // 14 grabu // 17 Baștea / daca // 17-24 Și grăbi de să loviră cu oștile ungurești la un loc ce să chiamă Mirăslău. Și fu izbînda lui Mihai vodă, septemvrie 8 dni C // 18 *după* oștile *ad.* s-au rădicat cu cîte oști au fost lîngă dînsul și pripi / lovească / pîn<ă> // 19 cam / neașteptîndu / *ad.marginal* Mihai. 7106 A // 20 au fost]era / și l-au întîmpinat // 21 chiiamă // 22 *lipsește* la // 23 făcîndu-să // 24 Baștea Giurgiu // 25-28 *lipsesc* C // 25 pîn<ă> // 26 întîmpinat // 27 *lipsește* de // 28 pîn<ă> / Prijmir // 30 Jîcmon // 31 *lipsește* Țării[1] // 32 dentru // 33 iar]și // 34 nimăruia]nimuluia // 37 puterea /-*ad.marginal* Mihai. 7106 A // 38 nădejde // 39 atuncea //

livade frumoasă, de-şi tocmi oştile de seara pînă sara. Iar Mihai vodă să dusése la Başta Giurgea să-i dea sfat. Şi atuncea veniia Baştea Giurgiu să se împreună cu dînsul, ca să-i dea sfat şi să-i trimiţă şi copilaşul, pentru că era închis în Făgăraş, încă de cînd îl gonise léşii, împreună cu mumă-sa şi cu Ţac Ştefan, fără nici un judeţ. Pentru acéstia i-au vorbit ca unui priiaten iubit. Şi-i zise: „Doamne, să ştii că mîine voi să trimiţ să-mi aducă coconul, foile inimii méle, că pentru dînsul arde ficaţii miei, căci pentru mine sînt ei închişi ca nişte morţi. Pentru aceasta te rog de-ţ<i> va fi voia, puţintei némţi să-mi dai ajutoriu". Atunce Başta Giurgea zise: „Da-ţ<i>-voiu; ia cîţ<i> vei vrea şi-i trimite unde-ţ<i> va fi voia."

f. 359v Acéstea zicea Başta Giurgea, şi altele gătia asupra capului lui./ Şi daca s-au despărţit de Baştea Giurgiu au mers la cortul lui. Şi făcîndu-se zio chiemă pre Raţă Gheorghie de i-au zis să margă la Făgăraş şi să ia căpitani şi pre Mîrzea cu mazilii şi pre toate căpeteniile şi pas de ocoléşte cetatea, ca să-ţ<i> dea coconul, sau să izbîndeşti să o strici. Că eu fără zăbavă voiu să merg la Beligrad. Ci caută să-mi trimiţ<i> cuvînt pînă mîine sară.

Atunce au încălecat toţ<i>; de mergea cu dînsul şi puţintei din oştile lui, pentru că nu-ş<i> aducea aminte niciodată de vreo parte să aibă răotate. Iar ei, săracul, l-au pus cu capul în jos, pentru pizma ce avea acel serdariu pre dînsul, căci îl primiia toţ<i> cu mare cinste; şi cetăţ<i> şi toată Ţara Ungurească lui închina, iar pre ceilalţi nu-i băga seama, nici îi cinstiia. Cum sosi moartea lui Mihai vodă din vicleşug, făcînd sfat rău ca să-l omoară. Şi iară să mira cum îl vor năpăstui. Şi-l secera în lăuntru ficaţii, avînd pe chir Sala om de credinţă. Şi zise: „Ce sîntem buni doi căpitani, daca Mihai vodă să brodéşte să ia cununa! Un rumân ca acesta să fie cinstit şi să aibă şi nume că iaste viteaz! Noi să cutezăm, şi el să aibă harul în toată lumea! Şi de nu-l vom omorî, noi n-avem ce fi buni. Numai cum mai curînd să mérgem şi să-i tăem
f. 360 capul, fără nici/ o ispită."

Iar Mihai vodă tot nu ştiia nimica ce va să paţă de către dînşii.

PENTRU MOARTEA LUI MIHAI VODĂ.

Deci să sculă Mihai vodă de dimineaţă, de au chiemat pre comisul ca să pue şaoa pre cal. Şi îndată o au pus, vrînd să margă la Beligrad, ca să pue să deratece casele. Grăind acéle cuvinte, văzură că încălecară şi vin tare. Zisă Trufă Fac: „Nu purtaţi grijă. Noi, Jani, să mérgem, iară ei facă cum vor vrea."

---

1 *lipseşte* pînă sara // 2 să duse / Baştea[1] / dia / atunci / Başte Giurgea // 5 făr-de nici o judecată // 6 acestea // 7 să-ţ<i> trimitu // 9 nemţi // 10 ajutor / Atuncea / Baştea / voi // 12 Acestea / Baştea / gătiia // 13 Giurgea / mersu / făcîndu-să zioă // 14 meargă // 15 mazîlii / pasă // 17 făr<ă> / voi / mergu // 18 pîn<ă> / seară // 19 Atunci / de]despre // 22 sărdar / priimiia // 23 i să închina / ceialalţi // 24 în seamă / *ad.marginal* Mihai, 7107 A // 25 omoare / iar // 26 pre // 27 brodeşte // 28 viteazù // 29 să ne cutezăm // 30 mergem // 32 to<t> / nimic / dînşii // 33 *ad.marginal* Mihai, 7107 A // 34 de au]şi au // 35 pe / meargă // 36 dăratece casile / acele // 37 Ei, zise / Făcu / mergem // 38 iar //

Vedea şi pre alţii pe jos viind către dînsul. Lui îi părea că vin într-ajutoriu şi nimica nu avea frică. Iar ei, procleţii, nu i-au fost ajutoriu, ci vrăjmaş<i>. Şi daca sosiră, stătu Mihai vodă în picioare şi le zise: „Bine aţ<i> venit, voinicilor, vitéjilor." Iar ei scoţind sabiile mergea asupra lui ca nişte hiară sălbatece, de întrară în cort. Şi unul dintr-înşii déde cu suliţa şi lovi pre Mihai vodă drept în inimă; altul curînd îi tăe capul. Şi căzu ca un copaci trupul lui cel frumos. Într-acest chip l-au omorît pentru că n-au ştiut, nici s-au întîmplat sabie în mîna lui cea iute. Şi au domnit ani 8./ Filele 360v-362v albe.

f. 363 *MOLDAVIA.*

7103, 1595. DOMN 34. DOMNIE 36. CAP 34. IEREMIA MOGHILĂ VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST BOIARIU DE ŢARĂ, VORNIC MARE.

Într-acea vréme, urîndu-li-se boiarilor de ţară cu faptele lui Aron vodă, anume Ştefan Radul vornicul şi cu Răzvan hatmanul, s-au ajuns cu Bator Jicmon<t>, domnul Ardealului, şi cu ştirea lui au trimis oşti de au luat pre Aron vodă cu toată casa lui, de l-au dus la Beligrad, unde şi viaţa ş-au săvîrşit. Şi în locul lui au pus pre Ştefan Radul vodă domn în Suceava.

Iar în Ţara Leşască era craiu Jicmont, feciorul craiului şvezesc. Şi auzind că au pus Bator de la sine domn în Moldova, n-au suferit pre Ştefan Radul vodă, ci îndată au trimis pre Zamoischii hatmanul, cu oşti şi cu o samă de boiari, carii fugise în Ţara Leşască, pentru răotăţile lui Aron vodă, asupra lui Ştefan Radul vodă, de l-au scos din ţară. Şi au pus domn despre partea lor pre Ieremia Moghila vodă, puind într-acea dată şi prin toate cetăţile ţării slujitori de ai lor, léşi.

Într-acea vréme Împărăţia Turcească avea războiu cu némţii pentru

---

2 într-ajutor / nimic // 3 ajutor // 4 scoţîndu // 5 fiiară sălbatice / *lipseşte* de // 6 déte / altul]iar celălalt / curîndu // 7 copaciu // 8 pentru căci // 9 *după* mîna lui cea vitează *ad.* Şi-i rămase trupul gol în pulbere aruncat, că aşa au lucrat pizma încă din ceputul lumii. Că pizma au pierdut pre mulţi bărbaţi făr-de vină, ca şi acesta.
Căci era ajutor creştinilor şi sta tare ca un viteaz bun pentru ei, cît făcuse pre turci de tremura de frica lui. Iar diavolul, cel ce nu va binele neamului creştinesc, nu l-au lăsat, ci iată că cu meşterşugurile lui au întrat prin inima celor răi hicléni, pîn-îl déderă şi morţii. Şi rămaseră creştinii şi mai vîrtos Ţara Rumânească, săraci de dînsul. Pentru aceasta, dar, cade-să să blestemăm toţi creştinii pre neamul unguresc, mai vîrtos, căci sînt oameni răi şi ficléni, încă din feliul lor. Aşijdirea şi pre Başta Giurgiu, căci au ascultat pre domnii ungureşti, de au ucis pre Mihai vodă făr-de nici o vină.
Unii ca aceia să fie anathema!
Adevăr, acel Başta încă ş-au luat plata de la împăratul Rodoful, că l-au belit de viu foale, precum scrie, că cine sapă groapa altuia, el cade într-însa.
Pîn-aici s-au sfîrşit toată jitiia răposatului Mihai vodă. C // 9 8]zéce C // 10-13 *lipsesc* M // 10 Moldaviia B, *ad.marginal* A // 11 *lipseşte* 7103... Cap 34 / Ieremiia Moghila // 14-24 *lipsesc* M, *pînă la* lui Aron vodă // 14 urîndu-li-să // 15 *lipseşte* cu / ajunsu // 16 Jîcmon // 18 sfîrşit / *lipseşte* au pus // 19 domnu / *ad.marginal* Nu să pune în numărul domnilor, nici să află cît au domnit A // 20 Jîcmon / şvezescu // 21 sineş domnu // 22 *lipseşte* Radul // 23 seamă / carei // 24 *lipseşte* Radul // 25 domnu / Irimiia / *după* vodă *ad.* cu alesul boierilor de ţară M / *ad.marginal* Ieremia, 7103, 1595 A // 26 ţării / *după* léşi *ad.* fost-au acéstea în anul 7103 M // 27 vreme / Împărăţiia //

Crăia Ungurească, pentru Buda, pentru Astrogonul şi Enicul. Şi auzind împăratul că coprind léşii Ţara Moldovei, au orînduit pre Gazi Cherei, f. 363v hanul/ Crîmului şi trimiţînd şi 2000 de ihicéri cătră 70.000 de oaste ce avea tătărască (vestit era acel han de războae, carele au avut războiu şi cu persii în cîteva rînduri, cu izbîndă) şi i-au fost trimis Împărăţiia şi steagul cu tuiurile, să aşaze la domnie pre cine va socoti el că va fi din partea Împărăţiei.

CÎND AU VENIT ZAMOISCHII HATMANUL CU LÉŞII.

Iar prinzind de véste léşii de clătirea lui Gazi Cherei soltan la Moldova, socotind a fi cu ruşine să lasă pre domnul acel pus de dînşii, la zmінteală, fiind pre atunce Crăiia Leşască în vîrtute, au orînduit şi ei pre Zamoischii hatmanul (cum spune cronica leşască) mai mult decît 7000 de călăreţi şi 3000 de pedestraş<i> n-au avut, (de nu-i laudă), făr-de slugile lor, ce au pururea preste ceia ce sînt slujitori, în catastişe. Octo<m>vrie 9 au sosit Zamoischii cu oştile la Ţuţora şi a dooa zi, oct<omvrie> 10 s-au văzut şi străjile tătărăşti, iar la oct<omvrie> 11 au sosit şi hanul cu toată oastea.

N-au putut răbda léşii făr-de şanţuri văzînd atîta putére, ci ş-au întărit tabăra cu şanţuri împrejur. Şi cu socoteala lui Zamoischii hatmanul au făcut, den afară de şanţuri, băşti de pămînt, de la şanţul taberei aşa de departe, cît ajunge glonţul puşcei. Şi într-acéle băşti au scos oastea leşască împotriva grosimei tătărăşti. Năvăliia tatarîi cu toată oastea asupra léşilor; ci léşii sta neclătiţ<i> şi din băşti da cu tunurile. Dosul să le ia tătarîi nu putea de tabără; şi aşa au stătut f. 364 războiul într-acea zi toată zioa./ A dooa zi socotit-au hanul cu meşterşug ca să depărtéze pre léşi de la şanţuri. Au orînduit o samă de oşti să dea năvală la léşi şi să se facă a fugi. Ci léşii, pricepînd meşterşugul, au stătut între băşti, neclătiţi, pînă la vréme de chindie. Atunce pricepînd şi văzînd că tătarii să tem de foc, i-au luat léşii în goană pînă la oastea cea supusă. Şi cu aceia deaca s-au întimpinat, pe loc au stătut şi au ţinut războiul, cît s-au mirat şi hanul, fiind oaste leşască mai puţină. Şi de acolo, pe încet apărîndu-se de năvălirea tătarălor, au venit iar la loc între başti; că trimisése Zamoischii totdeauna să zică trîmbiţile de întoarcere.

Iară Ieremia vodă nu dormiia, ci de avea şi în léşi nădéjde, iară îndată au ajuns la hanul de ş-au făcut pace. Şi de atunce au dat céle 7 sate de ţară, Căuşanii şi altele, ce să numesc sate hăneşti, şi au legat pre an miiare şi alte pocloane de să dau hanilor. Şi aşa, cu nevoinţa

---

1 Crăiia / *lipseşte* pentru[2] // 2 pre Gazi Crîm Cherei, hanul tătărăscu // 3 enicéri // 4 *lipseşte* şi // 8 *lipseşte* M / Cîndu / cu léşii]cu oşti leşăşti // 9 prinzînd // 10 lase / acel]cel // 11 fiindu / atunci // 12 decît]de // 13 *lipseşte* de[1] // 14 peste // 15 catastişă / La oct<omvrie> 9, 7104 / *după* 9 *ad.* dzile, vă leato 7104 M / *ad.marginal* 7104 A // 16 strejîle // 18 făr<ă> şanţuri / văzîndu / putere // 20 din / şanţu taberii // 21 *lipseşte* de / puşcii / într-acele // 23 léşîi // 24 tătarii // 25 doao // 26 meşteşug / seamă // 27 léşii // 28 meşteşugul / pîn<ă> // 29 Atunci / pricepîndu // 30 pîn<ă> / dacă / întîmpinat pre // 32 apărîndu-să / năvălirile tătarilor // 35 Iar[1-2] / Irimiia / nădejde / *ad.marginal* Ieremia, 7103, 1595 A // 36 ajunsu / atunci // 37 numescu //

Ieremiei vodă au stătut între hanul şi între Zamoischii tractate, adecă legătură de pace, dînd şi hanul zălog la léşi, şi léşii la hanul, pînă să va încheia tocmeala. Numele acelor 7 sate: Căuşénii i Olăneştii şi Purcarii i Copanca i Ciobîrciul i Leontie i Voriţa.

PONTURILE DE PACE AU FOST ACÉSTIA:

Ieremia vodă să fie domn în ţară şi să-ş<i> dea haraciul Împărăţiei din an în an, după obiceaiu, iar hanului să dea în to[ţ]<i> anii daruri, miiare şi alte pocloane. Şi 7 sate să fie de cîşlele hanului în Bugeac./
f. 364v Oştile leşeşti să nu mai între în Ţara Moldovei. Solii leşeşti să margă la Împărăţiia Turcească pentru întăritura păcii.

IAR DESPRE PARTEA HANULUI ERA ACÉSTE PONTURI:

Steagul şi tuiurile să le dea pre mîna Eremiei vodă şi să-i scoată de la Împărăţie şi hatişerif la domnie vécinică. Şi hanul să iasă cu oştile din pămîntul Moldovei pînă în patru zile.

Şi aşa săvîrşindu-se pacea, întîi hanul au purces către Crîm şi Zamoischii către ţara sa, lăsînd pre lîngă Ieremia vodă pre Albert Hanschii cu 3000 de oameni. Că să temea Ieremia vodă de unguri. Şi aşa au purces şi Ieremia vodă şi s-au aşezat la Suceava.

Războiul acesta de la Ţuţora au fost mai întîi decît acela cînd au perit Jolcovschii, hatmanul leşesc. Vei afla şi acela la rîndul său.

Zamoischii încă bine n-au fost eşit din Moldova, iar Bator Jicmont au ales pre Răzvan domnu în Moldova, orînduind şi 12.000 de unguri să meargă asupra Ieremiei vodă, dînd vina lui Ştefan Radul vodă că au lăsat scaunul să-i cuprinză léşii cu blestemăţiia lui.

Ieremia vodă, luund véste de pogorîtul ungurilor, pre cît s-au putut au strîns oastea ţării şi s-au gătit a starea cu războiu împotriva lui Răzvan. Într-o duminecă era cînd s-au apropiat oştile ungureşti de
f. 365 Suceava. Iar Ieremia vodă tocmindu-şi oştile asupra tîrgului la/ sat la Aréni, şi oastea leşască ce avea cu sine o au tocmit mai la cîmp, despre Şchei, pe supt un mal ce iaste alăturea cu drumul Bîrnei. Fiind Ieremia vodă în bisérică la sfînta Liturghie, i-au dat ştire cum că oştile lui Răzvan să văd şi să apropie de oştile ţărîi. Ci n-au vrut să iasă din bisérică, pînă nu s-au săvîrşit sfînta slujbă. Şi să ajungea hereţii lui Răzvan cu oştile ţărîi.

Ieremia vodă, după ce au eşit din bisérică la oşti, s-au timpinat

---

1 Ieremii / adică // 2 dîndu // 3-4 *lipseşte* Numele... i Voriţa M // 3 închiea / *lipseşte* 7 / *după* sate *ad.* sînt acestea / Căluşanii / şi-i // 5 acestea // 6 Ieremiia / domnu // 7 *repetă* an[1] / obicéi // 9 leşăşti[1-2] / meargă // 11 aceste pocturi // 12 să să dea / Irimiei / scoaţă // 13 *lipseşte* cu oştile // 14 pîn<ă> patru]4 // 15 săvîrşînd / *ad.marginal* Ieremia, 7195 A // 16 către / Irimiia // 17 *după* Hanschii *ad.* şi pre Ian Potoţchii M / Irimia // 18 Irimiia / aşăzat // 20 Jălcovschii /leşăscu // 21 *lipseşte* fost / Batăr Jîcmont / *ad.marginal* Răzvan hatmanul lui Aron vodă A // 22 *lipseşte* şi // 23 Irimii // 24 coprinsă / léşîi // 25 Irimiia / luîndu // 26 strînsu / ţării // 27 apropiiat // 28 Irimiia // 29 oastea cea / cîmpu // 30 Şchiei / Bîrnii // 31 Irimiia // 32 ţării // 33 pîn<ă> / săvîrşit]sfîrşit / heréţii // 34 ţării // 35 Iar / Irimia / dup<ă> / întîmpinat / *ad.marginal* Ieremia Moghila A //

oştile dintr-amîndoaò părţile. Şi după cîtăva luptare între oşti, au lovit léşii pre oastea ungurească din aripa despre Şchei. Îmbărbătîndu-se îndată şi fruntea oştilor unde era Ieremia vodă, au înfrînt pre unguri. Atunce, într-acel războiu, au căzut calul supt Răzvan şi încălecînd pre altul, îndată au silit să oprească oastea ungurească. Şi oprindu-o, au pus războiul iar la loc. Ci îndemnîndu-se iară oştile Eremiei vodă, fiind şi léşii în frunte, au început a fugi oastea lui Răzvan vodă, la care fugă l-au prins oştile Ieremiei vodă şi pre Răzvan şi l-au adus la Ieremia vodă.

Stă movilă şi acum pre drumul Bîrnei de la Suceavă, care să poménéşte Movila lui Răzvan pînă astăzi. Cît au adus pre Răzvan la Ieremia vodă după cîtăva mustrare, îndată i-au tăiat capul şi l-au pus într-un par împotriva cetăţii. Iar pre unguri i-au gonit oştile pînă la munte, cu mare vărsare de sînge, la dechemvrie în 5 zile. Aşa s-au plătit şi lui Răzvan răul ce-l făcuse şi el lui Aron vodă./

f. 365v După războiul acesta şi perirea lui Răzvan vodă s-au aşezat domnia Ieremiei vodă făr-de grijă. Nici Bator Jigmont, domnul Ardealului, nu s-au mai ispitit să mai trimiţă oşti în Moldova. Ci avînd bănat pre léşi de paguba oamenilor săi cu Răzvan, au trimis soli cu jalobă la Rodolfu, împăratul nemţesc, cumnatu-său, şi la papa de Rîm, jeluind de mare pagubă ce i-au făcut léşii în oastea lui, luptîndu-se el să dezbată ţara de supt mîna turcului, să coprinză Ţara Moldovei, să împreune şi pre moldovéni cu sine împotriva turcilor. Iar léşii au împiedicat acest lucru, spre scădéria creştinătăţii, aşezînd Moldova supt birul turcilor, de supt care bir era eşită ţara, cu nevoinţa lui.

Acéştia înţălegînd papa şi împăratul nemţesc, mare ponoslu au trimis léşilor şi osebire de biséria lor craiului leşesc, ca unui împiedecătoriu de binele creştinesc. Au trimis şi craiul leşesc sol la papa, făcîndu-i ştire că are el de grija Moldovei să nu fie cu turcii, fiind şi mai denainte vréme supt grija sa, dupe cum şi acum de curînd pre Gazi Cherei soltan l-au scos cu putérea sa din Ţara Moldovei. Iar domnul de Ardeal, neavînd putére să se apere pre sine, nu poate să apere Moldova de turci şi de tătari, mai avînd prilej fiecînd Crăiia Leşască de oşti.

Acéste pricini avea ei între sine pentru Moldova. Iară Ieremia vodă domniia cu pace pe acéle vremi şi cu lucrurile ţării aşezate; că ţinea şi

1 dup<ă> // 2 Şchiei / Îmbărbătîndu-să // 3 şi]şi în / Irimiia pe // 4 Atunci // 6 îndemnîndu-să / iarăşi / Irimiei // 7 *lipseşte* vodă // 8 prinsu / Irimiei / Irimiia // 10 Suceava // 11 pîn<ă> // 12 Ierimiia / dup<ă> / *ad.marginal* Au tăiat capul lui Răzvan vodă A // 13 cetăţîi / pîn<ă> // 14 dec<hemvrie> 5 / *lipseşte* zile / *ad.marginal* 7104 A // 15 ce făcuse // 16 *lipseşte* vodă / aşăzat / domniia // 17 Irimii / făr<ă> grij<e> / Jîcmont // 18 *ad.marginal* Ieremia, 7104 A // 19 jalbă // 20 Rodoful / nemţesc]creştinesc / cumnată-său / jăluind // 21 luptîndu-să // 23 şi să împreună / moldoveni / léşîi // 24 scăderea / aşăzînd // 26 Acestea / înţelegînd / nemţescu // 27 biserica / leşăscu // 28 împiedecător / creştinescu / leşăscu // 30 mai nainte / după // 31 sultan / puterea // 32 putere // 33 fiecînd]fieştecînd // 34 *lipseşte* de oşti // 35 Aceste/ Iar Irimia // 36 acele / ţării aşăzate//

oşti streine şi păziia datoriia sa ce avea spre Împărăţie./

f. 366 Iar în Ţara Muntenească atunce, de curînd, era Mihai vodă, acel vestit între domni, după moartea Mihnei vodă. Şi văzînd ţara cuprinsă de turci şi toate oraşăle: Bucureştii, Tîrgoviştea şi alte oraşe, aşezate cu turcii, însuş<i> au năzuit la Bator, domnul Ardealului şi au trimis soli şi la împăratul nemţesc, dîndu-i ştire că coprinzînd Sinan paşa Ţara Muntenească, pre<a> lesne va putea supune şi Ardealul.

Dat-au Bator îndată oşti într-ajutoriu lui Mihai vodă, văzînd că s-au apropiat de dînsul focul. Şi durîndu-i inima şi pre munténi pentru moşiile sale, în puţină vréme s-au strîns. Şi întîi au gonit oştile lui Sinan paşa de prin oraşe şi apoi, mergînd la Giurgiov, au stătut şi la războiu de faţă Mihai vodă cu Sinan paşa, cu multă vărsare de sînge.

Şi după cîtăva luptă au înfrînt Mihai vodă pre oastea lui Sinan paşa, cît şi singur paşa să nu fie aflat la îndemînă o luntre mică, cu care au scăpat peste Dunăre, ar fi căzut la prinsoare. Şi aşa, într-acea dată, s-au curăţit Ţara Muntenească de turci, cu nevoinţa lui Mihai vodă. Însă avea cu sine şi oaste nemţască de la Bator Jicmont.

După războiul acesta multe pagube au făcut Mihai vodă turcilor peste Dunăre, arzînd şi prădînd satele, oraşele, pînă la Pravadia. Fost-au acéstia toate în anul 7104<=1596>.

Iar apoi în anul 7105<=1597>, precum izbîndele dintîi la mulţi au f.366v fost mai pre urmă spre cădére, aşa şi acesta domnu/ Mihai vodă, precum vei vedea povéstia mai jos, la rîndul său. Neştiutoare firea omenească de lucrurile ce vor să fie pre urmă. Ce pentru un lucru, sau doao, ce i să prilejuiesc pre voe, bietul om purcédé desfrînat şi încépe lucruri peste putéria sa. Şi apoi acolo găséşte perirea.

Al treilea an după acéstia, văzîndu-se Bator Jicmont, domnul Ardealului, sosit la bătrînéţe şi făr-de coconi, şi văzînd că turcii din an în an se întăresc şi cască asupra Ardealului să-l coprinză, el acum îmbătrînit şi obosit de vîrtute, alegîndu-şi viaţa bătrînéţelor cu odihnă, au socotit că şi fraţii lui, nici unul, nu va putea să ţie Ardealul de răul turcilor, au făcut tocmeală cu cumnatu-său, împăratul nemţesc, să fie pre seama Împărăţiei Nemţeşti, Ardealul. Iar lui i-au dat împăratul, cumnată-său, doao olate, anume Ratisbor şi Opulia, la Ţara Silezii, căriia ţări îi zic léşii Slonsca şi să hotăraşte cu dînşii acea ţară.

---

1 striine / *după* Împărăţie *ad.* Ţara Muntenească într-acesta an, vara, la mare răutăţi era de turci, că din doao părţi avînd oşti Împărăţia Turcului asupra Crăiei Ungureşti, o samă de oşti despre Buda, iară altă oaste asupra Ardealului ave<a>, ca şi împăratul nemţesc oştile lui într-acolo împotriva turcilor era orînduite. Iară aicea, despre Ardeal, Bator Jicmont fiind cumnat împăratului nemţesc, alte oşti avea împotriva turcilor şi luară de la turci cîteva oraşe de crăie ungurească, iară cătră Ardeal. Era despre aceasta aripă Sinan paşea, vizirul din Silistra. Şi pentru să-i hie mai lesne a supune Ardealul, luasă toată Ţara Muntenească şi oraşele toate Bucureştii, Tîrgovişte şi alte oraşe aşedzase cu turcii *M*// 2 atuncea / curîndu // 3 Mihnii / coprinsă // 4 Bucureşti / oraşă aşăzate // 5 turcii// 6 şi soli la / nemţescu// 7 prea // 8 *lipseşte* îndată / într-ajutor // 9 munteni // 10 strînsu // 11 oraşă / stătut la // 14 îndămînă // 17 nemţească / Jîcmont // 19 prădîndu / oraşăle pîn-la Pravadiia// 20 acestea / *ad. marginal* 7104 A // 21 *lipseşte* Iar / în anul]laleat / *ad. marginal* 7105 A// 24 la mulţi mai apoi au fost cu scădere şi la acest domnu // 23 povestea // 24 de]la / céle ce vor / Ci // 25 *lipseşte* ce i să prilejuisc pre voe/ purcede / începe // 26 puterea / găseşte // 27 dup-acesta văzîndu-să / Jîcmont // 29 întărescu // 30 viiaţa / bătrînéţilor// 32 cumnată-său / nemţescu // 33 Împărăţii // 34 *lipseşte* cumnată-său / Seleziei // 35 dînşîi //

Peste voe era ardélénilor această tocmeală, temîndu-se apoi de supunerea némţilor. Ci îndată după purcesul lui Bator Jicmont s-au strîns toţi boiarii Ardealului şi au ales să le fie cniaz, adecă domnu pre Andreiaş Bator, carele era pre acea vréme în Ţara Belgăi, cu gîndul acela ca să se călugărească. Ci fiind chemat de boiarii şi de căpeteniile Ardealului, cu glasurile tuturora, au lăsat călugăriia şi au venit la domnia Ardealului.

[f. 367] Împotrivă era acest lucru tocmélei ce făcuse împăratul/ nemţesc cu Jicmont, pentru Ardeal, precum s-au pomenit mai sus. Ci nelăsînd în voia căpeteniilor de Ardeal au socotit împăratul nemţesc şi cu sabie să-i supue, după tocmala ce făcuse cu Bator. Şi au orînduit cu oştile pre un gheneral al său, anume Baştea Giurgiu. Şi au trimis şi la Mihai vodă pre un vlădică al său, îndemnîndu-l asupra lui Bator Andreiaş, pentru supunerea mai lesne a Ardealului din doao părţi. Că avea Mihai vodă şi mai nainte cu Împărăţiia Neamţului totdeauna răspunsuri. Pre<a> lesne au priimit Mihai vodă acest lucru, ca un om pururea poftitoriu de oşti şi fără zăbavă au strîns oastea Ţării Munteneşti, ca la 30.000, şi au întrat în Ardeal pînă la Sibiiu. Şi acolo ş-au pus tabăra, aşteptînd pre Başte Giurgiu cu oştile nemţeşti.

Trimisése Bator Andreiaş la împăratul nemţesc solie cu rugăminte să nu-i facă această asupreală, ca să-l scoaţă din domniia ce-i era de moşie, de atîtea vacuri, a Batoreştilor; ci acéle oşti gătite asupra lui, mai bine, den preună cu dînsul, să se orînduiască asupra turcilor. Şi văzînd că nu poate face nimica cu rugăminte, au socotit să lovască pre Mihai vodă mai nainte de ce să va împreuna cu Baştea Giurgiu.

Mihai vodă avea oşti atuncea deprinse la izbîndă, mai ales o samă de slujitori ce să chiema pre numele căpitanilor săi, anume Buzeştii, [f. 367v] alţii Răteştii, foarte/ stătătoare oaste. Iar ardélénii, unii îndoiţi şi nestrînşi bine încă la Bator Andreiaş cu toţii, ci numai cu cîtă oaste au putut strînge, au dat războiu lui Mihai vodă la Sibiiu. Iar foarte în puţină vréme au ţinut războiul, că îndată au înfrînt oastea lui Mihai vodă pre unguri. Singur Bator Andreiaş au fugit, părăsit de toţ<i> ardelénii, numai cu puţintei léşi. Neştiutori de rîndul locurilor au rătăcit într-o pădure şi au căzut pre mîna oştenilor lui Mihai vodă. Şi aducîndu-l la Mihai vodă, au pus de i-au tăiat capul.

Neştiutoare firea omenească şi de primejdiile sale. Că apoi peste puţină vréme aşa au păţit şi Mihai vodă de la Baştea Girgiu, precum au făcut el lui Bator Andreiaş. Bine zice Sfînta Evanghelie: „Cu ce măsură vei măsura, măsura-ţi-să-va".

Vésel şi tare era Mihai vodă după isbîndă. Pre<a> lesne cuprindea oraşe pre seama lui şi i să închina şi cetăţile, dîndu-i nume de domnul

---

1 ardelenilor / temîndu-să // 2 némţilor]neamţului / Jîcmont// 3 strînsu / cneazu / *lipseşte* pre // 5 chiemat / boerii / *lipseşte* de [2] // 6 tuturor // 8 tocmélii / nemţescu // 9 Jîcmont // 11 tocmeala / oşti // 12 *lipseşte* pre / ghenăral / *lipseşte* şi[2] // 13 pre]şi pe // 16 priimit]trimis A // 17 pohtilor / făr<ă> / stînsu / Ţării // 18 pîn<ă>// 19 oşti // 20 Andriiaş / nemţescu // 21 *lipseşte* această / ce-i era]care îi era // 22 veacuri // 23 dinpreună // 24 nimic / lovească// 25 de]dă / Girgea // 26 seamă // 28 Răţeştii // 32 Andriiaş // 34 mîna]mîinile // 38 el]şi el // 40 coprindea // 41 lui]sa //

lor, priimind prin cetăţi şi oşténi de ai lui (După acéle vremi are nume de-i zic Mihai craiu). Făcut-au şi episcopíe la scaunul domnilor de Ardeal, la Beligrad. Iară capul lui Bator Andreiaş l-au trimis pre solii săi la împăratul nemţesc, pentru care slujbă multe daruri au trimis lui Mihai vodă şi l-au făcut prinţip, adecă unul din domnii împărăţiei. Iar n-au ţinut îndelung Mihai vodă domniia ţării aceiia, cum nici împăratul f. 368 nemţesc au putut a aşeza Ardealul în partea sa/ nici într-un chip, numai ci au fost pricina de multe vărsări de sînge între creştini şi au făcut turcilor îndemînă, ca să poată coprinde locurile céle mai bune din Ardeal. Fost-au acéstia în anul 7107<=1599>.

CÎND AU MERS IEREMIA VODĂ CU OASTE ŞI AU PUS PE FRATE-SĂU SIMEON VODĂ DOMN ÎN ŢARA MUNTENEASCĂ.

Stînd Mihai vodă după aşezarea Ardealului, iară Ieremia vodă de aici din ţară, fiind îndemnat de turci, au strîns oaste şi cîtă oaste avea streină şi au purces asupra Ţării Munteneşti. Neavînd cu nimenea nici un războiu, au mers la Bucureşti şi au aşezat domn pe frate-său Simeon vodă Moghila, lăsîndu-i oaste de a sa pre lîngă dînsul. Iar el s-au întors la Suceava.

N-au fost îndelungată domniia acéia a lui Simeon vodă. Că înţelegînd Mihai vodă de cuprinsul Ţării Munteneşti de Ieremia vodă, îndată au purces asupra lui Simeon vodă, lăsînd prin cetăţile Ardealului slujitori din oştile sale.

N-au stătut Simeon vodă împotriva lui Mihai vodă într-acea dată, ci s-au dus spre marginea ţării, spre Focşani, pentru ajutoriul de la frate-său, Ieremia vodă, de la care venise la Simeon vodă şi slujitori de Ţara de Gios. Şi daca s-au strîns cîtăva samă de oşti la Simeon vodă au stătut şi au aşteptat pre Mihai vodă cu războiu la o vale ce să chiamă Milcovul cel Mare, în Ţara Muntenească (acel pîrîu are şi alt nume grozav). Şi au stătut războiul cîteva ceasuri. Apoi au pierdut Simeon f. 368v vodă războiul şi s-au răsipit/ oştile care încătro au putut. Iară Simeon vodă au năzuit la Suceavă, la frate-său Ieremia vodă. Nu s-au îndestulat Mihai vodă cu atîta, ci îndată, făr-de nici o zăbavă, au tras oştile sale asupra Ieremiei vodă spre Suceavă, cu mare sîrguială. La o grabă ca acéia, neavînd nimica pas, nici vréme de gătire Ieremia vodă, numai ci i-au căutat a lăsa Suceava şi a năzui la Hotin. Aşa-l pripise Mihai vodă de aproape pre Ieremia vodă, cît şi pre nişte haiduci

---

1 şi priimind / oşteni / acele // 2 *după* scaunul *ad.* lor // 3 Iar / Andriiaş // 4 nemţescu / au]i-au// 5 adică // 6 îndelungu / ţării aceia // 7 nemţescu / *lipseşte* au putut / aşăza // 8 ce / pricină// 10 acestea / *după* 7107 *ad.* 1599 // 11-12 *lipsesc* M // 11 Cîndu / mersu Irimiia // 12 Simion / domnu // 13 aşăzarea / iar Irimiia // 14 *lipseşte* de aici din ţară / *ad. marginal* Ieremia. 7107. 1599 A / strînsu / *lipseşte* oaste[2] // 15 striină / Ţării / nimeni // 16 mersu / aşăzat domnu pe // 17 Simion / *după* Moghilă *ad* ce au fost pah<arnic> mare / *după* Moghilă *ad. de altă mînă*: au fost pah<arnic> la Aron A // 18 întorsu / 19 aceia // 20 Ţării / Irimiia // 23 împotriva]înaintea // 24 ţării // 25 Irimia / Simion // 26 Jos / strînsu / samă]sumă // 30 risipit / oştile]oastea / încotro / Iar // 31 Suceava / Irimiia // 32 îndăstulat / atît / făr<ă> nici / au tras cu <o>ştile // 33 Irimiei / spre]la / Suceava // 34 aceia / *ad. marginal* Ieremia. 7108. 1599 A nici / Irimiia// 36 *lipseşte* pre Ieremia vodă / *lipseşte* pre //

pedestri, cu cîteva cară, ce era ale Ieremiei vodă i-au ajuns fruntea oştii la Mihai vodă. Şi au stătut haiducii la războiu, apărîndu-se cîteva ceasuri. Ci deaca s-au mai înglotat oastea lui Mihai vodă, i-au spart pre haiduci pre Jijia, la un sat anume Verbiia, unde stă o movilă mare peste trupuri, apoi de Iremia vodă făcută.

Şi era aşa de groaznic Mihai vodă şi vestit de războaie în toate părţile acéstia, că îndată ce au sosit la Suceava i s-au închinat şi Suceava şi Cetatea Neamţului, puind prin cetăţi oşténi de ai săi, pedestraşi. Şi nici cu atîta n-au putut să fie. Ci de la Suceava au gonit, gonind pre Ieremia vodă şi pre Simeon vodă pînă la Hotin.

Cetatea Hotinului o grijise bine Ierermia vodă cu slujitori de ai săi némţi, ce avea. Iar el singur au trecut la léşi pentru ajutoriul. Pusése Mihai vodă şi un domnişor, anume Marcul vodă, care nume nu să povestéşte, pentru scurtarea vrémii ce au avut acel dómnişor şi nu să află numele acesta la létopiseţe streine./

f. 369 Într-acea vréme era léşii strînşi toţi la săim, la Varşev, sfătuindu-se de oaste împotriva Svedului. Că craiul leşesc Jicmont fiind moşnean adevărat aceii crăii şi încă trăind tată-său Ioann craiul, l-au ales léşii la crăiia lor. Şi după moartea tătîne-său, neavînd alt fecior făr-de Jicmont, cuprinsése Crăiia Svezască un frate al craiului şvezescu, unchiu lui Jicmont. Deci fiind mai aproape Jicmont, feciorul craiului şvezesc de acea crăie decît fratele tătîne-său, Gustav, siliia pré leşi numai să pozvolească la acel săimu, să se facă oşti împotriva lui Gustav. Iar socotind léşii că acéle doao crăii nici într-un chip nu vor putea să se facă una, fiind una dincoace de mare şi alta dincolo — cea mare să chiamă Balticum, o coadă din ochean — şi cu légea nu sînt una, şi prilejindu-se acea întîmplare lui Mihai vodă cu Ieremia vodă, au dat craiului nădéjde de oşti asupra şvezilor pe altă dată, arătîndu-i mare treabă aceasta şi cu grije Crăiei Leşeşti să lăsase ţările acéstea cuprinse de Mihai vodă: Ardealul, Moldova şi Ţara Muntenească. Ci au stătut săimul după această treabă ca să se facă oşti împotriva lui Mihai vodă, avînd Ieremia vodă cîţ<i>va domni gineri la léşi, tot oameni mari.

Mihai vodă cu toată nevoinţa bătea cetatea Hotinului. Glonţurile lui să cunoştea în zidurile cetăţii, pînă la surparea ei, avînd nădéjde că deaca va lua şi cetatea acéia, va putea stăpîni pre<a> lesne şi Ţara Moldovei./

f. 369v Scrie hronograful leşesc că aşa era de vestit Mihai vodă şi la léşi,

---

1 *lipseşte* ce era / ale]pre A / Irimii / ajunsu // 2 apărîndu-să // 3 daca/ i-au]au // 4 Jîjiia // 5 *lipseşte* apoi / Irimiia // 7 acestea // 8 oşteni]oameni // 10 *lipseşte* gonind / pe Ieremiia / pe / pîn<ă> // 11 Irimiia / slujitori nemţi de ai săi // 12 *lipseşte* ce avea // 13 *după* Marcul vodă *ad. între paranteze* nu să pune în numărul domnilor B, *ad. marginal* A // 14 povesteşte / vremii // 15 acest nume / létopisiţile striine // 16 vreme / toţ<i> strînşi / seim / Varşav / sfătuindu-să // 17 Sfedului / leşăscu / Jîcmont // 18 aceii crăii]crăiei / Ioan craiu // 19 dup<ă>// 20 Jîcmont / coprinsése / Svezească// 21 Jîcmont / Jîcmon[2] // 22 *lipseşte* şvezesc / pre léşi // 23 seim // 24 léşii / acele // 26 chiiamă / ochiian / legea // 27 prilejîndu-să / Irimiia // 28 nădejde / svezilor / dată]parte / *ad. marginal* Ieremia, 7109 A // 29 Leşăşti / ţările/ acestea // 30 coprinse // 31 seimul / dup<ă> // 32 Irimiia / *lipseşte* la // 35 pîn<ă> / nădejde // 36 daca / aceia / prea // 38 leşăscu / şi]că //

cît Țara Podoliei, fiind cu légea de supt ascultarea patriarhului de Țarigrad pre acea vréme, ca și noi, avînd mare zarvă și price cu papistașii pentru lége, aștepta cu bucurie pre Mihai vodă să vie, știindu-l de o lége cu dînșii, să i se închine toți podolénii.

După ruptul săimului a léșilor, îndată au purces hatmanul și canțelerul Zamoischii la tabără și apoi fără zăbavă s-au pornit cu oștile împotriva lui Mihai vodă. Vestit era la léși acest hatmasn, ale căruia fapte nici Conețpolschii hatmanul, din veacul nostru n-au ajuns. Prinzînd de véste Mihai vodă că au purces oștile leșești asupra lui, au lăsat Hotinul și au purces spre Suceavă. Iar Ieremia vodă cu Zamoischii încă, deaca au oblicit de purcesul lui Mihai vodă, au lăsat drumul Hotinului și au trecut Nistrul pre la un sat, anume Colodrubca, la ținutul Cernăuților, și apoi Prutul la tîrg la Cernăuți. Și au mers pe la Codrii Cozminului la Suceavă, unde Mihai vodă întărise cetatea cu oamenii săi. Iară el s-au tras spre țara sa, pentru să-și mai înglotească oastea și să mai obosască și pre léși.

CÎND AU MERS ZAMOISCHII ȘI IEREMIA VODĂ ÎN ȚARA MUNTENEASCĂ.

Zamoischii și cu Ieremia vodă, aflînd cetatea Sucévei grijită bine de oamenii lui Mihai vodă, au ales cu sfatul lor să nu facă zăbavă cu cetatea, ci să meargă întins după Mihai vodă. Și așa au făcut, că făr-de nici o zăbavă au purces spre Țara Muntenească./

f. 370 Împărățiia Turcească avînd treabă tot cu némții pentru Crăiia Ungurească, bucuroasă era că să sfădéște Ieremia vodă cu Mihai vodă. Așa să trage cuvîntul, pînă astăz<i>, cum să fie trimis cu taină 40.000 de galbeni de aur la Ieremia vodă, ca să facă oști asupra lui Mihai vodă și dirése, ce-i zic ei, atișerif de domnie vécinică lui, și semenției lui.

Simțind Mihai vodă că-i tot vin asupră léșii cu Ieremia vodă, ș-au mai înglotit oastea și ș-au ales locul a da războiu léșilor pe apa Teleajănului. La acel războiu avea Mihai vodă 60.000 de oameni: unguri, munténi, sîrbi; némți încă avea puțintei. Și au tocmit oastea pre malul dincolo și călăreții i-au pus între amîndoao părțile de arepi. Iar pedestrimea o au tocmit-o deasupra, unde era vadul. Și așa au așteptat pre léși, puind apa ca o piiadecă între oști, pînă vor deprinde oșténii pre acel fel de oaste și să vază pînă în cît sînt de sămeți léșii la războaie.

Oastea lui Zamoischii era la număr ales 30.000 de léși și la Ieremia vodă 10.000 de oaste de țară. Însă oastea leșască tot aleasă, în leafă.

---

1 legea / patriiarhului // 2 pe / avîndu // 4 de]dă / dînșîi // 5 Dup<ă> / seimului // 7 acest]acel // 8 veacul / ajunsu // 9 leșăști // 10 Suceava / Irimiia // 11 daca / oblicit]înțeles // 13 tîrgu / mersu / pe la]pre // 14 Suceava // 15 Iar // 16 obosească // 17-18 *lipsește* M // 17 mersu / Irimiia // 19 Irimia / aflîndu // 20 Mihaiu // 21 meargă / întinsu / fără de // 22 Țara Românească // 23 nemții // 24 șfădește Ieremiia // 25 pîn<ă> astăzi / cu]pre // 26 Irimiia // 27 at<i>șerif / *lipsește* lui, și semenției lui // 28 Irimiia / *ad. marginal* Ieremia, 7109 A // 31 munteni / *lipsește* încă avea puțintei // 32 de dincolo / i-au pus de amîndoao părțile aripi // 33 o au]au // 34 piedică / pîn<ă> // 35 oștenii lui / pîn<ă> / semeți // 37 Irimiia // 38 *lipsește* vodă / *lipsește* de[1] //

Că şi lefeciii cei vechi, ce le zic cvarceana, era tot cu Zamoischii şi lefecii noi, cari făcuse craiul să fie împotriva şvezilor, tot cu Zamoischii era, fără oamenii de pre la domni, ginerii Ieremiei vodă. Însă toată oastea cu Zamoischii şi cu Ieremia vodă au fost 40.000, între carii era 4000 de husari. Acel fel de oaste iaste tot în hier, oaste foarte f. 370v temeinică/ şi neînfrîntă, ales de oştile cum sînt ale noastre şi munteneşti.

Daca au sosit şi léşii la Teleajen, dupe cum era oştile lui Mihai vodă tocmite, aşa au tocmit şi Zamoischii aripile: den a dreapta ţinea oastea călare Petru Laşci; dintr-acolo era şi husarii. Den stînga Ieremia vodă cu oastea sa şi cu o samă de léşi. Iar Zamoischii singur, cu pedestrimea şi cu armata, adecă cu puşcile, au ţinut mijlocul, stînd cu oastea drept împotriva pedestrimei lui Mihai vodă. Cu atîta era mai meşter Zamoischii decît Mihai vodă, că Zamoischii, cît au sosit, îndată au făcut băşti de pămînt, înalte, şi acolo au suit tunurile îndată.

Toată zioa acéia au stătut războiul, numai din tunuri da unii la alţii şi din sinéţe, peste apă. Iar a dooa zi mai îndrăzneţ era Zamoischii decît Mihai vodă, că au trimis de au cercat mai sus pre apă despre munte, de au aflat vad. Şi îndată toată aripa céia ce sta den a dreapta, stoluri după stoluri o au pornit-o la vad. Singur au stătut mai tare cu focul asupra vadului, decît în zioa dintîiu.

Văzînd Mihai vodă că tréce oastea călăreaţă a léşilor pre alt vad, au mai întărit şi el pedestrimea cu şanţuri, iar el însuşi cu toată oastea cea călăreaţă au mersu împotriva oştii cei leşeşti. Văzînd şi Zamoischii că lipséşte toată oastea călăreaţă a lui Mihai vodă au pornit şi el toată f. 371 oastea sa şi husarii cu Pătru Laşcin./ S-au mirat Mihai vodă de semeţia léşilor, cu ce sîrguială au apucat vadul. Şi au stătut un războiu mare acolo, pentru vad. Însuşi Mihai vodă ca un leu în fruntea războiului. Şi au fost războiul cîteva ceasuri, pînă au sosit şi husarii. Nedeprinsă oastea lui Mihai vodă cu acel fel de oaste ce s-au pomenit, husarii. Că acel fel de oaste, precum s-au zis, iaste tot în hier, numai ochii şi vergile gurii să văd. Mulţi pun şi arepi tocmite de péne de vultur, sau de alte pasări mari; şi cei mai de frunte cu pardoşi peste platoşe. Iar slugile, care n-au pardoş, pun scoarţe de céle turceşti. Iar în fruntea cailor şi la piept pun cîte o tablă de hier, pentru fereala de glonţuri. Nici pe fieştece cal încalecă husarii, ci tot cai mari, groşi, să poată birui a purta tarul şi tot de cei nemţeşti, sau cai turceşti, de cei mai de<a> firea. La războaie niciodată nu aleargă mai mult den treapădul calului, sau numai cînd sar asupra, ori pedestrimei, ori taberei. Că asupra oştii sprînţare, cum iaste tătarul, niciodată nu-i slobod, că să răsipesc tătarîi şi nu fac cu suliţa nici o treabă. Suliţele lor sînt de 8 coţi de

---

1 cvargana // 2 lifecii / carei / şvézilor / *lipseşte* cu // 3 făr<ă> / du pre la / ginerii lui Ieremii vodă // 4 Irimiia // 5 fier // 6 ale noastre, moldoveneşti şi munteneşti // 8 Teleajăn / dup<ă> // 10 Pătru / Din / Irimiia // 11 seamă // 12 adic<ă> puşcile // 16 acei a/ unii într-alţii // 17 sănéţe / îndrăzneţu // 19 ceia / din // 20 dup<ă> / pornit // 21 zio dintîi // 22 Văzîndu // 24 oştii leşăşti / Văzîndu // 26 Laşcii / semeţiia // 29 pîn<ă> / Nedăprinsă / *ad. marginal* Mihai, 7107, 1599 // 31 Fiindcă această oaste iaste tot în fier // 32 aripi / tocmite]polcite // 33 platoşă // 34 care / de]dă // 35 fier // 36 încalică // 38 de-a firea / din // 39 taberii // 40 tătarii / risipescu tătarii // 41 Suliţile //

lungi, cu prapore pînă în pămînt; ca un zid stau la războaie.

Deaca au trecut toată oastea léşilor peste vad şi husarii s-au stolit şi au purces asupra oştii lui Mihai vodă, şi de la celalalt vad au biruit focul lui Zaimoischii pe pedestrimea lui Mihai vodă. Şi cum au împins-o f. 371v pe pedestrimea/ lui Mihai vodă din şanţurile lor de la mal au şi cuprins-o călăreţii ce mai era lîngă Zamoischii. Şi au venit toată pedestrimea lui Mihai vodă, cu toată armada pre mîinile lui Zamoischii. Au dat ştire lui Mihai vodă de pedestrimea lui că s-au spart de la vad şi acolo nu era cu putinţă a înfrînge oastea leşască. Numai ci au căutat a da dosul oştile lui Mihai vodă; însă nu de tot răsipa, ci cu tocmală. Întorcîndu-se însuşi Mihai vodă cu capul său, unde era greul şi tot aşa au mers, apărîndu-se, pînă la un oraş ce să zice Tîrşor.

Ştiind Zamoischii de Mihai vodă cine iaste la războaie, ca să nu se mai depărtéze oastea lui cea călăreaţă, gonindu-i, şi temîndu-se de zminteală, au trimis trîmbitaş de au zis de întorsul oştii şi cu poruncă tare la căpetenii, numai să se întoarcă. Şi s-au întors oastea leşască. Căzut-au la acel războiu o mie de trupuri dintr-amîndoao părţile. Iară vii prinşi din oastea lui Mihai vodă mulţi. Fost-au războiul acesta în anul 7108<=1600>./

f. 372

CÎND AU VENIT IEREMIA VODĂ CU ZAMOISCHII HATMANUL ÎN ŢARA MUNTENEASCĂ DE AU BĂTUT PRE MIHAI VODĂ ŞI AU PUS DOMN PRE FRATE-SĂU, SIMEON MOGHILĂ VODĂ.

Să urîse munténilor cu domniia lui Mihai vodă, tot cu oşti şi cu războaie. Ci după fuga lui Mihai vodă au şezut domnii Ieremia vodă şi Simeon vodă, cu Zamoischii, trei zile pre loc, pînă au început a veni toţ<i> boiarii Ţării Munteneşti şi slujitorii, priimind pre Simeon vodă domn cu giurămînt, mergînd şi Ieremia vodă pînă în Bucureşti şi au aşezat la scaun pre frate-său Simeon vodă. Lăsîndu-i lui Zamoischii trei mii de léşi, cu Jan Potoţchii, starostele de Cameniţa, iar Ieremia vodă şi cu Zamoischii s-au întors la Suceava.

Iară Mihai vodă, după ce pierduse războul la Teleajen, strîngea oaste prin munţi de ai săi şi din Ţara Ungurească, cunoscuţ<i>, făcînd aproape de şapte mii de oameni, cum scrie hronograful. Şi pornise pe Udrea spătariul cu 4000 de oameni să fie de strajă. Iar el tot să gătiia în munţi, să iasă de odată cu puşci şi cu gătire mai bună. Ci l-au grăbit Simeon vodă de n-au avut vréme să se mai întărească. Că de grab, strîngînd oaste de loc şi cu léşii, au purces din Bucureşti, pre sfatul boiarilor celor de loc, mergînd şi zioa şi noaptea, prin locuri ascunse,

---

1 pîn<ă> // 2 Dac-au // 3 celălalt // 4 Zamoischii / cum o au // 6 coprins-o // 7 armata // 9 spart la vad// 11 risipa / tocmeală / Întorcîndu-să însuş<u> // 12 greu / mersu / apărîndu-să / pîn<ă> // 14 să nu să // 16 trîmbiţaş / porunc<ă> // 17 întorsu // 18 Iar // 21-23 *lipseşte* M // 21 Cîndu / Irimia // 23 domnu pe / Simion // 24 muntenilor / *ad. marginal* Mihai, 7108, 1600 A // 25 dup<ă> / şăzut / Irimiia // 26 pîn<ă> // 27 Ţării // 28 domnu / jurămînt / mergîndu / Irimiia / pîn<ă> // 29 aşăzat / pe // 30 starostile / Cameniţă / Irimiia // 31 întorsu // 32 Iar / pierdu / Teleajăn // 35 spăt<ariul> / streajă / gătea // 38 léşii //

pînă la oraşul Argeşului. Într-acest tîrgşor era şi Udrea cu oastea lui Mihai vodă, acea de strajă. Diisu de dimineaţă au sosit oastea lui Simeon vodă supt acel oraş. Şi prinsése de véste şi Udrea. Ci au căutat f. 372v a scoate şi el oastea la cîmpu/ nefiind loc de fugă; că să apropiiase oştile lui Simeon vodă. Ci pînă de trei ori au dat războiu léşilor. Şi întorcîndu-se iar a patra oara, au purces în răsipă oastea Udrei.

Mihai vodă nu era departe, mai în munţi, de acolo, viind să se adune cu céilaltă oaste. Ci deaca au dat ştire Udrea de răsipa sa, au început şi ceilalţi, cu toţii, a-l părăsi. Şi numai ci i-au căutat a lăsa Ţara Muntenească şi a tréce munţii la Ardeal. Udrea, după acéia, curînd au venit şi el şi s-au închinat la Simeon vodă. Şi aşa, Mihai vodă, vrînd să dobîndească Ardealul, au pierdut şi Ţara Muntenească.

După ce au sosit Mihai vodă în Ardeal, ş-au aflat oamenii săi, carii pusése prin cetăţi, scoşi de Baştea Giurgiu şi puşi oşténii împăratului nemţesc. Ci văzînd că n-are loc nici în Ardeal, s-au sculat cu toată casa lui şi cu cîteva căpăteniі, mai ales cu căpitanii lui cei de credinţă: Mîrzea, Gheţea şi Racea şi au mers în Beciu la împăratul nemţesc, în nădéjdea slujbei ce au făcut împotriva Batoreştilor. Şi l-au priimit împăratul bine. Iar Ardealul, că n-au fost pentru dînsul, ci pentru sine aşezat, atunce s-au arătat.

Nu peste puţină vréme, văzînd Jicmont Bator perirea frăţine-său, lui Andreiaş Bator, coborîtă de cumnatu-său, împăratul nemţesc, şi f. 373 Ardealul,/ nici într-un chip nu vrea să se supue supt némţi. S-au căit de tocmeala ce făcuse cu cumnatu-său, Rodolfu împăratul, cum s-au pomenit mai sus. Şi lăsîndu-şi olatele care-i dedése cumnatu-său, au trecut în Ţara Leşască, că-i era Zamoischii ginere, fiind doamna lui Zamoischii fata lui Andreiaş Bator. Apoi, din Ţara Leşască au venit la Ardeal. Şi îndată cuprinzînd Ţara Ardealului iară către sine, au început a strînge oşti împotriva lui Baştea Giurgea, hatmanul împăratului nemţesc.

Văzînd împăratul nemţesc rădicat Ardealul şi rocoşit iară împotriva sa, de al doilea rînd, au gătit pre Mihai vodă şi l-au pornit iară să margă să strîngă oşti şi dimpreună cu Baştea Giurgea să stea împotriva Batoreştilor lui Jicmont, cumnatu-său şi lui Bator Iştiioann, fratele lui Jicmont. Că aceşti doi mai rămăsése din Batoreşti.

Purcegînd Mihai vodă din Beciu asupra Ardealului, dăruit bine de împăratul, strîngînd iară oşti şi de ai săi, munténi, carii să aşezase în Ardeal şi sîrbi, unguri, împreunîndu-se cu baştea Giurgiu la Clujvar.

---

1 Într-acel / *lipseşte* şi // 2 *lipseşte* de[1] / streaj<ă> // 4 scoate oastea şi el / cîmpu / că apropiese // 5 pîn<ă> // 6 întorcîndu-să / oară / risipă / Udrii // 8 ceialaltă / daca / risipa // 10 dup<ă> aceia // 12 vrîndu // 13 carei // 14 Başte / oştenii // 15 nemţescu // 16 cupitanii A / cei mai // 17 Ghenţea / mersu / nemţescu // 18 nădejdea // 20 aşăzat / atuncea // 21 Jîcmont // 22 *lipseşte* lui / cumnată-său / nemţescu // 23 nemţi // 24 cumnată-său / Rodolful, împăratul nemţesc // 24-25 *lipseşte* cum s-au pomenit mai sus // 25 lăsîndu-ş<i> / care le dedése cumnată-său // 27 Batar Andriiaş // 28 coprinzîndu / iar // 29 Başte / hat<manul> // 30 nemţescu // 31 Văzîndu / nemţescu / iarăş<i> / iarăş<i> // 33 meargă // 34 Jîcmon / cumnată-său // 35 Jîcmon // 36 *ad. marginal* Mihai, 7108 A // 37 iar / munteni, carei să aşăzase // 38 şi unguri împreunîndu-să / Giurgea //

Batoreştii încă au strîns oaste şi mai sămeţi fiind pe locurile sale au dat războiu lui Baştea Giurgiu şi lui Mihai vodă, aproape de Clujvar, la un f. 373v sat anume Mojina. Ci stînd némţii în frunte tare/ cu focul lui Mihai vodă lovind din dos pe oastea Batoreştilor, au înfrînt pre Batoreşti, cît abiia au scăpat ei cu capetele. Iară din oştile lor, parte mai mare, ce au fost pedestri, cu armata, adecă tunurile, cu tabăra, au căzut toate pre mîna lui Baştea Giurgiu. Era véste de biruinţa acelui războiu mai mare a lui Mihai vodă, decît a Baştei Giurgiu; care zavistie au făcut şi lui Mihai vodă perire.

Spun oameni bătrîni de pe acea vréme, cum să fie ajuns în cîteva rînduri cu daruri Ieremia vodă la Baştea Giurgiu, pentru moartea lui Mihai vodă. Care lucru poate să fie. (Că ce nu lucrează în lume, avuţiia!) Banii turbură împărăţiile şi cetăţi mari le surpă, cum să zice cu un cuvînt leşesc: sula de aur pătrunde zidiul.

DE MOARTEA LUI MIHAI VODĂ.

La anul 7109, av<gust>8, diis de noapte, încă fiind Mihai vodă într-aşternut, au venit doi căpitani némţi, cu oamenii lor, trimiş<i> de Baştea Giurgia să omoară pre Mihai vodă. Şi cum au sosit la tabăra lui, că era osebi, au lovit la cort, unde odihniia, şi acolo în loc i-au tăiat capul şi l-au dus la Baştea Giurgiu. Iară trupul lui pînă la a treia zi au stătut întru vedéria tuturora, neîngropat. Oşile lui ce avea nu era cu dînsul în tabără, că pre toţi îi slobozise în pradă; pînă şi copiii lui au f. 374 fost mers în pradă./ Şi aşa s-au plătit lui Mihai vodă pentru slujbele ce au făcut némţilor.

Făcut-au Ieremia vodă sfînta Mănăstire Suceviţa, în ţinutul <loc gol>. Şi au murit Ieremia vodă în domnie, domnind ani 12./

f. 374v

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7116, 1607. DOMNU 35. DOMNIE 37. SIMEON MOGHILA VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME.

După moartea Ieremiei vodă stătut-au la domnie frată-său Simeon Moghila vodă, nefiind feciorii Ieremiei vodă încă la vîrstă deplin, a căruia domnie au fost pe scurt, că au murit otrăvit de cumnată-sa,

---

1 strînsu / semeţ<i> // 2 Başte // 3 nemţii / *lipseşte* în frunte // 4 lovindu-i // 5 capetile / Iar / partea cea mai mare / *lipseşte* ce // 6 pedestrii / adic<ă> cu // 7 Başte / vestea // 8 decît a Giurgii // 10 de pe]după / ajunsu // 11 Irimiia / Başte Giurgea // 12 *lipseşte* Care lucru să fie // 14 leşăsc / zidul // 15 *lipseşte* M / *ad. marginal* Mihai, 7109 // 17 în aşternut / nemţi // 18 Başte Giurgea // 19 odihniia] dormiia // 20 Başte / Iar / pîn<ă> // 21 vederea tuturor // 22 toţ<i> // 22-23 *lipseşte* pînă şi copiii... în pradă // 25-29 După perirea lui Mihai vodă n-au mai avut Ieremiia vodă nice o dodeială de nimic. Ce, plinind ai<i> cu pace domnii sale 12 ani, cu ţara aşedzată în tot bivşugul, au plătit şi el datoriia omenească. Au murit Ieremiia vodă în anul 7116. Rămasu-i-au pomană în ţară mănăstirea anume Suceaviţa, de dînsul făcută M // 25 Irimia / Suceviţa // 26 Irimiia / domnindu // 27 Moldaviia // 28 *lipseşte* Vl<ea>to... domnie 37 // 29 *lipseşte* unul numit cu acest nume // 30 După moartea lui Mihai vodă şi a Irimiei vodă stătut-au // 31 Irimiei / *lipseşte* vodă //

doamna Ieremiei vodă, trăgînd domniia mai curînd la feciorii ei şi mai vîrtos temîndu-se că să vor întemeia feciorii lui Simeon vodă la domnia ţărîi. Care pentru faptele acei doamne mai pre urmă au arătat Dumnezeu cu păcatele ei, domnind ani 1./

f. 375

VALAHIA.

7109, 1601. DOMN 32. DOMNIE 36. ŞERBAN BASARAB VODĂ, ÎNTÎIUL NUMIT CU ACEST NUME.

După moartea lui Mihai vodă au stătut la domnie Şerban Basarab vodă, carele au fost om înţelept şi bun şi viteaz, milostiv şi cu odihnă săracilor şi streinilor, pre toţi îi iubiia. Ţara şi locul bine le orînduise, făcîndu-ş<i> pace şi cu alte ţări dinprejur, ca să fie domnia lui odihnită. Aşişderea să închină împăratului turcesc să-i dea haraci, ca să nu-i mai răsipească ţara altă dată. Că nu iubiia vrajba sau mîniia, ci vrea să aibă pace cu toţii. Şi aşa, împăcîndu-ş<i> ţara şi domniia, s-au încetat războaiele şi oştile cele multe. Şi s-au strîns toţ<i> oamenii pre la locurile sale, cine de pre unde era răsipiţ<i>. Şi era bucurie şi veselie în toată ţara şi da laudă luiDumnezeu pentru pace.

LUCRURI STREINE.

Iară vrăjmaşul cel rău, carele nu voiaşte binele nici unui creştin, iar începu a scorni vrajba cu ungurii, de strînseră oşti foarte multe. Fiind craiu Ardealului Seichel Moişej, carele era viteaz mare, şi trimise la toate oştile lui să se pogoare în Ţara Muntenească, să vérse sînge mult, pentru ca să dobîndească cinste şi iară să se întoarcă înapoi.

f. 375[v] Atuncea Şerban vodă, deaca auzi, foarte se miră mult şi au/ făcut sfat cu toţ<i> boiarii lui şi bine să sfătuiră să-i dăruiască daruri ca să se aibă ca şi întîi. Şi tot trimitea soli cu daruri. Aceasta însemna ceasul cel rău al lui Seichel Moişej. Pentru că deaca văzu Şerban vodă că nu să aşază Seichel Moişej de războiu, scrise la dînsul într-acesta chip: „De vréme ce nu pohteşti pace, am nădéjde pre Dumnezeu, capul tău cel făr-de minte să se jărtvească şi sîngele ce să va vărsa să fie în capul tău. Şi păcatele oamenilor să fie în sufletul tău. Şi să ştii că nu viu asupră ţ<i>, cu sabia, ci cu puterea lui Dumnezeu; de la dînsul să găseşti aceste porunci".

Şi trimise Şerban vodă pre Preda v<e>l ban, de au strîns toate

1 Irimiei / feciorii // 3 ţării / Carele // 4 *lipseşte* domnind ani 1 M // 5-7 *lipsesc* C // 5 Valahiia B, *ad. marginal* A // 6 *lipseşte* 7109.. domnie 36 / Şărban // 8 Dup<ă> / Şărban vodă Basarab // 9 viteazu // 10 striinilor / le]îl // 11 domniia // 12 Aşişderea]Şi / turcescu / haraciu // 13 risipească // 15 strînsu // 16 dupre / risipiţ<i> // 18 *lipseşte* Lucruri streine B, C, *ad. marginal* A // 19 Iar // 20 vrajbă B, *ad. marginal* A // 23 iarăş<i> // 25 Atunci Şărban / daca / foarte mult se miră şi // 27-35 *după* K // 28 Moişăj / daca / Şărban // 29 Moişăj / într-acest // 30 nădejde // 31 făr<ă> / capul]sufletul // 32 Şi]Şi toate / *lipseşte* să fie în sufletul tău // 34 aceste// 35 Şărban / pe / vel / strînsu / *ad. marginal* Şerban, 7109 A //

oştile. Şi cînd să gătiră să purcează, strînseră preoţii să facă rugăciune şi să-l blagoslovească toţ<i>. Şi să rugară lui Dumnezeu să margă şi să vie cu pace şi dusmanii să-i supue supt picioarele lui, să-i biruiască şi să zdrobască săgeata şi arma duşmanului şi să întoarcă la scaun cu cinste. Atunce să închină, luînd blagoslovenie şi cu ajutorul lui Dumnezeu purceasă în Ţara Ungurească şi a treia zi au trecut munţii. Iar Seichel Moişej cu alazonie nice-ş<i> aducea aminte de vitejia lui Şerban vodă, ci-ş<i> bătea joc de dînsul, zicînd: „Să vedeţi acum pre rumânul cel gros ce va să paţă, numai să-mi treacă aripa cea dreaptă, numai decît să biruesc pre Şerban vodă, duşmanul mieu".

Atuncea Şerban vodă sosi şi-l ocoli. Îl strînse dintîi şi-l îmbulzi;
f. 376 atîta-l spărie şi-l îmblînzi şi-l băgă acolo/ în lăuntru, de-l încue ca într-o clucse. Dumnezeu atotputérnicul déde-i cutremur pentru moşiia lui şi pentru alazonie. Atunce chiemă pre toţ<i> voinicii şi le zise: „Fiţi astăzi ca leii, să nu le dăm vréme să dea războiu, să ne biruiască, ci cu ajutoriul lui Dumnezeu să-i lovim noi, făr-de véste". Atunce trecură mulţi pedestri şi călări şi nici unul n-au perit, multe tunuri slobozind asupră-le; şi i-au ferit Dumnezeu pre dînşii, cu Şerban vodă. Pentrucă daca s-au apropiiat, au dat năvală dorobanţii şi călărimea şi le déderă o sabie, cît au început a fugi, trecînd liştava ca broaştele şi periră cît dintru dînşii nu scăpară mai nimica; de va fi trecut cineva liştava dincolo, iar ei îl omorîia cu sabia. Într-acest războiu s-au aflat ucis acel proclet Seichel Moişej mort, despuiat. Aşa au petrecut de alazonie, pentrucă nu vrea dragostea şi prieteniia. Pentru nepricéperea lui ş-au pierdut toate oştile; apoi îş<i> puse şi sufletul.

PENTRU ÎNTOARCEREA LUI ŞERBAN VODĂ LA TÎRGOVIŞTE, DUPĂ CE AU BĂTUT PRE SEICHEL MOIŞEJ.

Şerban vodă mérse cu toţii boiarii şi cu oştile de întrară în bisérică şi să închinară, mulţămind lui Dumnezeu că le-au dat putere de au biruit pre Seichel Moişej, pizmaşul ţării. Şi chiemînd oştile le zise: „Dau-vă astăzi multe veşti şi bună voe, cineş cu obicéiul să aibă de la mine cu a lui vrednicie; că au arătat fieştecare vitejie, de am biruit pre vrăjmaşul şi am aflat mîntuirea". Acéstea şi altele multe au zis
f. 376ᵛ voinicilor. Şi atunce să întorse/ cu bucurie la Tîrgovişte, eşindu-i boiarii şi mitropolitul cu toţ<i> preoţii înaintea lui cu cîntări, veselindu-se şi dînd slavă lui Dumnezeu. Apoi, deaca au trecut 5,6 ani, de să potolise toate vrăjbile şi să aşăzase ţara şi era pace, iar duşmanul aruncă cu piatra şi trecu pacea cea multă şi să rădică iară, cu vrajbă rea şi cu lacrămi.

1-39 *după* K // 2 meargă // 4 zdrobească / duşmanilor / să s<e> întoarcă // 5 Atunci // 6 purcease // 7 Moişăj / nici îş<i> // 8 Şărban // 10 biruescu / Şărban // 11 Atunci Şărban // 12 sperie // 13 clucse / atotputernicul déte-i // 14 chiemă // 16 Atunci // 18 dînşii / Şărban // 19 dete // 20 lişteava // 21 dentru dînşii / lişteava // 22 omoriia / ucis şi // 23 Moişăj // 24 nepriceperea // 26-27 Aici scriem cum se întoarce Şerban învingător şi triumfător în Tîrgovişte K // 26 Şărban // 27 Moişăj // 28 Şărban / toţi / oşti / *ad. marginal* Şerban 7109, 1601 A // 29 mulţumind // 30 Moişăj / ţării // 31 véşti // 32 fieştecine / vitejie // 33 Acestea // 34 atuncea // 36 veselindu-să / daca // 38 piiatra / iarăş<i> //

CÎND S-AU POGORÎT BATOR GABRU DE AU GONIT PRE ŞERBAN VODĂ ŞI AU JĂCUIT TOATĂ ŢARA MUNTENEASCĂ.

Atunce Şerban vodă, deaca auzi, nimica n-au avut ce face. Că Dumnezeu l-au asîndit, nevrînd să păzască obiceaiul; Dumnezeu nu i-au răbdat. Ci s-au pogorît Bator Gabru cu toate oştile lui şi nefiind gata de războiu el au fugit. Şi fugiră toţi, deaca nu putură da războiu cu dînsul, să-l biruiască. Şi toată ţara au fugit la Dunăre, de peirea lui Bator Gabru. Şi au şezut trei luni de au jăfuit toată ţara şi au stricat mănăstirile şi céle mari şi céle mici.

Deci deaca văzură munténi<i> atîta răotate, au trecut Dunărea la turci şi s-au dus la sultan Ahmet 1, fiiul lui Sultan Mehmet 3 împărat, ca să trimiţă să aducă pre feciorul Mihnii vodă să le fie domn şi să fie pace. Şi într-acel ceas l-au trimis. Şi venind în Ţara Muntenească, au gonit pre Bator Gabru şi s-au dus în Ţara Ungurească. Iară Radul sin Mihnii vodă au venit domn în Ţara Muntenească. Şi era ţara prădată de Batăr Gabru de nu rămăsése nici pîine, nici vin, nici vacă, nici oae, că
f. 377 luase toate în Ţara Ungurească,/ încît şi odăjdiile tuturor biséricilor le luase. Iar apoi Şerban vodă au venit asupra lui Bator Gabru şi deaca l-au biruit Bator Gabru pre Şerban vodă, s-au dus în Moldova. Şi-i era foarte cu mirare, căci să dusése făr-de véste, întrînd gînduri în inima lui să strîngă oşti, să vie iar la Bator Gabru să-şi izbîndească. Şi într-acel ceas s-au dus în Ţara Leşască şi au strîns multe oşti, între carii era 800 de jolniri călăraşi şi pedestraş<i> 700 de oameni, trimiţînd şi în Ţara Muntenească să-ş<i> strîngă roşii<i> şi toţi dorobanţii să margă în Ţara Ungurească să-ş<i> izbîndească despre Bator Gabru cel nebun şi să-l înţelepţească.

Şi deaca auziră boiarii şi roşii<i> mari şi mici, au fost bucuroşi să margă în Ţara Ungurească pentru acea amărăciune şi pradă ce-au făcut Bator Gabru în Ţara Muntenească. Şi au trimis pre Stanciul vel slugériu acolo şi oştile să întorsără cătră dînsul şi vicleniră pre Radul vodă, gonindu-l într-acel ceas. Iar ei trecură muntele Braşovului şi-i déderă războiu mare, în luna lui iunie, în zioa de sfinţii apostoli Petru şi Pavel. Deci biruiră pre duşmanul, tăindu-i 25.000 de voinici, de căzură toţi în războiul acela. Şi începînd să-i mănînce păsările, iară văzîndu-i Şerban vodă i se făcu milă şi porunci de-i strînse pre toţ<i> la un loc şi aducînd pămînt mult au pus peste dînşii şi i-au acoperit, făcînd şi un stîlp de piatră înalt, ca să-şi vază ruşinea lor.

Iar nebunul Bator Gabru, începînd a fugi, puţin au fost să se înece/

1-38 *după* K // 1-2 Cum veni Bator Gabor de goni pre Şerban şi devastă Ţara Românească K // 1 Cîndu / coborît // 2 Şărban / jăfuit / Ţara Muntenească toată // 3 Şărban / faca / nimic / *ad. marginal* Şerban, 7109, 1601 A // 4 păzească // 6 daca // 8 şăzut // 9 *lipseşte* şi[1] / ci şi céle mici // 10 daca / muntenii / răutate // 11 *lipseşte* la / sultan]Împărăţie / *lipseşte* Ahmet... împărat / *ad. marginal* Ahmet 1, fiul lui sultan Mehmet 3 A // 12 domnu // 13 l-au]au / viind // 14 Iar // 18 Şărban / daca // 19 Şărban // 20 făr<ă> véste // 22 strînsu // 23 era şi // 24 trimiţîndu // 25 meargă // 26 Gabrul // 27 daca / boierii // 28 meargă // 30 sluger / întorse / viclenind / Radu // 31 *ad. marginal* Şerban, 1601 A // 32 déteră / zio // 33 duşmanul]vrăjmaşii lui // 34 păsările / iar // 35 Şărban // 36 dînşii/ / 37 stîlpu / piiatră // 38 începîndu //

f. 377v într-o apă, căzîndu-i gugiumana cu pénele céle poleite ce purta în cap, şi să ascunse ca un cîine. Iar să zicem că au fugit cu mare ruşine şi nu i-au folosit nimica pénele céle multe ce avea, năvălind să ajungă la Sibiiu, să între în lăuntru, să se închiză. Iar ceilalţi n-au ajuns să se închiză, ci au rămas toţ<i> în pămîntul lor. Însă dupe cum au făcut el noao, aşa s-au răsplătit şi lui, de au perit Bator Gabru cu totul. Că acea răotate au fost făcut şi el în Ţara Muntenească, de au prădat şi au sfărîmat toate biséricile, de sînt şi pînă în zioa de astăz<i> sfărîmate. Şi el au fugit la Sibiiu, pentru că n-au avut creeri în capul lui.

AICEA SCRIEM DE IZGONIREA LUI ŞERBAN VODĂ ŞI IARĂ A FIREA DOMN RADUL VODĂ.

Şerban vodă, deaca birui pre pîngăritul de craiu, au venit la Tîrgovişte, ca să domnească Ţara Muntenească. Iar nevrînd Dumnezeu s-au dus în Ţara Nemţască şi mai departe, pentru ca să-ş<i> aducă aminte de Ţara Muntenească, cum nu ş-au chivernisit domniia bine. Atunce au întrat Radul vodă în Ţara Muntenească şi au gonit pre Şerban vodă pînă în Ţara Moldovei, cu mulţi turci şi tătari, tăindu-i mulţi léşi şi robindu-i, cît abiia au scăpat numai el singur. Şi, ducîndu-se la împăratul nemţesc, l-au priimit foarte cu cinste, dîndu-i de chieltuială, ca să-i fie de chiverniseală cît va lăcui acolo el şi oamenii lui să fie de odihnă, domnînd ani 8, luni 8./

f. 378 *MOLDAVIA*

7117, 1609. DOMN 36. DOMNII 38. Cap 36. COSTANDIN MOGHILA VODĂ, ÎNTÎIUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL IEREMIEI VODĂ.

După moartea lui Simeon vodă stătut-au la mare amestecături şi netocmire scaunul ţărîi. Că rămăsése trei feciori ai Ieremiei vodă: Costandin vodă, Alexandru vodă şi Bogdan vodă. Iar lui Simeon vodă i-au fost rămaşi 5 feciori: Mihailaş vodă, Gavriil vodă, Pătraşco vodă, Moisei vodă şi Ioan vodă. Deci să împerechiiase boiarii, şi cu dînşii şi ţara în doao părţi: o parte ţinea cu casa Ieremiei vodă, iar altă parte ţinea cu casa lui Simeon vodă. Şi dintîi era mai tare partea lui Mihailaş vodă, feciorul lui Simeon vodă, cel mai mare, cît au căutat lui Costandin vodă, feciorul cel mai mare al Ieremiei vodă şi cu boiarii cei

---

1-21 *după* K // 1 pénile // 3 nimic / pénile / *după* avea *ad.* în cap // 4 în lăuntru]întru acea cetate / ajunsu // 5 dup<ă >/ *lipseşte* el // 6 Gabrul // 8 pîn<ă> // 9 créeri // 10 Căderea lui Şerban vodă şi restituirea în domnie a lui Radul vodă K / Şărban / iar // 11 domnu // 12 Şărban / daca / crai / *ad. marginal* Şerban, 7110 A // 14 Nemţască // 16 Atunci // 17 Şărban / pîn<ă> / tăindu // 18 ducîndu-să // 19 nemţescu // 21 domnindu // 22-25 *lipsesc* M // 22 Moldaviia B, *ad. marginal* A // 23 *lipseşte* 7117... Cap. 36 // 24 *lipseşte* întîiul numit cu acest nume // 25 feciorul lui Ieremii vodă // 26 Dup<ă> / Simion / mari // 27 ţării / Irimiei // 28 Alicsandru // 29 Găvrilă // 30 Moise / împărechése / dînşii // 31 parte / Irimiei // 32 *lipseşte* ţinea / Mihăilaş // 33 Simion / *lipseşte* vodă[2] // 34 al lui Irimii vodă //

din partea lui a eşi cu fuga din Iaşi. Dupe care trimiţînd Mihailaş vodă în goană, au ajuns carăle şi cîţ<i>va boiari de ai lui Costandin vodă la Mălăeşti şi le-au jefuit.

Marginile Ţărîi Leşeşti era mai toate de oamenii lui Costandin vodă, cumnaţi, domni mărginéni, cum era: Potoceştii, Vişnoveceştii, Coreţchii, toţ<i> cu cuscriia legaţ<i>. Că au avut Ieremia vodă 3 féte măritate în Ţara Leşască, tot după oameni mari. Ci îndată ce au înţeles f. 378v că au scos feciorii lui Simeon vodă/ pre feciorii Ieremiei vodă din scaunul ţărîi, au purces însuş<i> Vişnoveţchii şi cu cîţ<i>va din Potoceşti cu oşti asupra lui Mihailaş vodă.

Avea şi Mihailaş vodă pre lîngă sine oaste de ţară şi puţintei tătari şi turci. Ci turcii n-au vrut să meargă la războiu, ci au privit de departe. Fost-au acest războiu între veri, pentru domnia ţărîi, la Ştefăneşti. Şi au înfrînt partea lui Costandin vodă pe Mihailaş vodă şi numai ci le-au căutat feciorilor lui Simeon vodă a părăsi ţara, fugind unii în Ţara Ungurească, alţii la turci. Iar unul dintru dînşii, Pătraşco vodă, au ajuns de au fost mitropolit la Chiov, cu vestita mitropolia şi arhimandria de la mănăstirea cea mare, ce să chiamă pre limba rusească Pecersca, unde stau multe trupuri de sfinţi întregi prin peşteră, şi pînă astăzi cu multe minuni.

Şi aşa, după ce s-au aşezat la domnie Costandin vodă, feciorul Ieremiei vodă cel mai mare, avînd ţara bucurie şi nădéjde că va urma tătîne-său, ci departe au fost Costandin vodă de acea fericire. Dupe cum zice Iisus Sirah: „Vai de acea cetate, unde iaste domnul tînăr", urmînd şi Costandin vodă după socoteala tineréţelor, n-au păzit datoriia sa deplin spre Împărăţie. Şi precum scrie létopiseţul cel leşesc, dintîiaş dată n-au vrut să plinească haraciul al anului celui dintîi, de care scîrbindu-se Împărăţiia, l-au mazilit şi au dat domniia lui Ştefan vodă Tomşa. Nimica nu i-au folosit lui Costandin vodă hatişeriful ce f. 379 avea de la Împărăţie dat tătîne-său, de domnie vécinică/ lui, şi feciorilor şi nepoţilor lui. Că turcul cu vréme dă, cu vréme ia; precum iaste vrémia, aşa lasă: blînd, cînd iaste vréme de blîndéţe, semeţ şi iute, cînd iaste vréme de semeţie. Creştinului nici odată cuvîntul nu-l ţine, nici îi iaste ruşine a-l amăgi; toate precum iaste vrém ia, aşa face.

Şi au trecut Costandin Moghila vodă în Ţara Leşască, domnind un an./

---

2 ajunsu // 3 jăfuit // 4 Ţării Leşăşti // 6 cuscriia]crăiia / Irimiia // 8 Simion / Irimiei // 9 ţării // 10 oştile // 12 *lipseşte* şi // 13 ţării // 16 dintr-înşii // 17 ajunsu / şi mitropolit / mitropoliia // 18 arhimandriia // 20 peşteri // 21 aşăzat // 22 Irimii / *ad. marginal* Costandin Moghila, 7117, 1609 A // 22 *lipseşte* vodă cel mai mare / nădejde // 23 *lipseşte* Costandin vodă // 25 urmînd]unmîndîndu / tineréţilor // 26 lét<o>pis<e>ţul / leşăscu // 27 dat<ă> / al]a // 28 scîrbindu-să / mazîlit // 29 Nimic / hatişiriful // 30 vecinică // 31 vremea // 32 vremea 1-2 // 33 cuvîntul niciodată // 34 vremea // 35 *lipseşte* M / *lipseşte* vodă / domnindu ani unul //

Vl<ea>to 7117.1609. DOMN 33. DOMN<IE> 38. Cap 33.

Radul vodă al noaolea, feciorul Mihnii vodă, au venit domn de la Poartă şi cu mare cinste au întrat în Tîrgovişte, la scaunul său. Şi după ce s-au aşezat la domnie bine şi cu pace, ca un domn harnic, întîi ş-au tocmit ţara, apoi i s-au închinat toţ<i> roşii<i> şi ceilalţi slujitori, cu mare jurămînt, să-i slujască cu credinţă, luund ertăciune pentru ficleşugul ce-au făcut cu Ţara Ungurească, de ş-au izbîndit şi ei pentru răul ce făcuse şi ei aici şi făgăduindu-se că vor fi gata şi sîngele a-ş<i> vărsa pentru dînsul. Şi aşa s-au odihnit şi cei mici şi cei mari, de toate răotăţile.

Iar un boiar mare, anume Bărcan, carele au fost stolnic mare la Şerban vodă, fiind ficlean dinpreună şi cu alţi opt boiari, au făcut sfaturi réle, ca să omoară pre Radul vodă, făr-de véste şi să rădice domn pre Mihai cămăraşul. Şi atunce să meargă pre la toţ<i> neguţătorii să-i omoară şi să le ia toată avuţiia şi să gonească pre toţ<i> grecii, cîţ<i> să vor afla în Ţara Muntenească. Iar Dumnezeu n-au vrut, cum vrea ei, ci cu vina lor să-i judece. Că aflînd Radul vodă vicleşugul acelor boiari, au învăţat de i-au omorît pre toţ<i> într-acel ceas şi i-au dat pre poartă afară, ca să se învéţe şi alţii de a mai vicleni pre domnu-său.

f. 380 *AICEA SCRIEM DE RADUL VODĂ UNDE AU CRESCUT ŞI DIN CE NEAM SĂ TRAGE ŞI PENTRU BATOR GABRU CĂ LUI/ AU FOST RUDĂ DIN MIHNA LIDII.*

Pentru că avea nădéjde de multe ori de domnia Ţării Munteneşti domnit-au moşu-său 9 ani. Apoi au rămas tată-său de au ţinut scaonul fiind harnic şi cinstit de toţ<i> boiarii. Iar un boiar mare, anume Ianc, era foarte viclean şi umbla la Poarta împărătească făcînd cuvinte réle, ca să-l scoaţă din domnie şi să-l omoară. Deci scăpînd el, s-au dus de s-au turcit, ca să trăiască bine cît va fi. Iar Radul vodă fiind atunce cocon mic, s-au dus la Veneţiia, pentru ca să se pedepsească şi să învéţe minte şi toată înţelepciunea cărţii să ştie bine. Şi în scurtă vréme învăţă carte cît să mira toţ<i> de înţelepciunea lui. Deci, apoi, de acolo s-au dus la Ţarigrad şi au cerşut de la împăratul domniia în Ţara Muntenească, fiind cu domnia la scaun Mihai vodă, care au luat Ţara Ungurească şi s-au făcut crai. Iar deaca au murit Mihai vodă şi după ce au fugit şi Şerban Basarab vodă, apoi au venit Radul vodă să

1-2 *lipsesc* K // 3-37 *după* K // 1 Valahiia B, *ad. marginal* A // 2 *lipseşte* // 3 al 9 / domnu // 4 dup<ă> // 5 aşăzat / domnu // 7 credinţă]dreptate / luînd // 8 ficleşugul]ceia // 9 ce au făcut / făgăduindu-să // 10 dînsu // 12 boiariu // 13 Şărban / viclean // 14 omoare / făr<ă> véste // 15 domnu / atunci // 16 omoare // 17 Muntenească]Rumânească // 20 să s<e> mai învéţe // 21 pre domnul lor // 23-24 Din ce neam să trage Radul şi cum muri Bator Gabor K // 25 nădejde / Ţării // 26 moşul său / scaunul // 29 omoare / scăpîndu // 30 de <s>-au turcit/ atunci // 31 cocon]copil // 34 cerşut]cerut // 35 domniia // 36 craiu / daca / dup<ă> // 37 *lipseşte* şi / Şărban vodă Basarab / apoi]şi apoi //

domnească iară cu pace. Iar Bator Gabru începe a face cuvinte să vie iar asupră-le, ca şi întîi, că-i părea că n-au mai rămas oameni nimica.

Atunce Radul vodă scrisă carte la împăratul turcesc, făcîndu-i ştire de toate lucrurile. De care înţelegînd împăratul i-au scris altă carte ca să strîngă toate oştile degrab şi să margă asupră-i cu toată putérea lui şi să ia şi pre Ştefan vodă, domnul Moldovei, cu dînsul să-i fie într-ajutoriu. Şi aşa s-au strîns toate oştile lui.

f. 380v Iar Bator/ Gabru deaca au auzit de acea véste rea, el numai ci tremura de frică. Deci boiarii lui făcură sfat: „Cum pentru un om fără minte, ca acesta şi nebun, să ne lăsăm noi moşiile noastre, să zică domnii că nu ne-am chivernisit ţara bine. Ci noi cu turcii nu ne vom bate şi cu tătarîi şi cu munténii şi cu moldovénii." Ci după ce au făcut sfat, l-au şi omorît. Şi aşa s-au întors Radul vodă cu cinste şi n-au făcut nici un războiu. Aşijdirea şi Ştefan vodă s-au întors cu atîta veselie în Ţara Moldovei.

RĂZBOIUL LUI COSTANDIN VODĂ CU ŞTEFAN VODĂ, FIIND ŞI ŞERBAN VODĂ ÎN ŢARA MOLDOVEI, DUPĂ CE-L SCOSÉSE DIN ŢARA MUNTENEASCĂ.

Fiind pe acea vréme domnu la Moldova Costandin vodă, au primiit pre Şerban Basarab vodă cu veselie şi cu multă cinste, pentru că avea ei frăţie mai denainte vréme unul cu altul, şi-l dărui cu mulţi voinici şi-l petrecu.

Deci petrecu şi pre Radul vodă şi pre craiu cu meşterşug mare, cum s-au scris mai sus. Iar împăratul, deaca au auzit, mult i-au părut rău şi au mazilit pre Costandin vodă din domnie, trimiţind pre Ştefan vodă domnu în Moldova. Iar Costandin vodă au trecut în Ţara Leşască şi peste puţină vréme s-au rădicat cu oşti ca să scoaţă pre Ştefan vodă din Moldova şi să domnească el. (Iar Dumnezeu n-au vrut cum au gîndit el.) Ci s-au lovit amîndoao oştile şi au biruit Ştefan vodă.

f. 381 La acest războiu mulţi léşi viteji au perit. Că era tot coconi/ de boiari îmbrăcaţi în hier şi pre toţ<i> i-au robit turcii şi tătarii şi-i ducea pre denaintea lui Ştefan vodă şi-i blestema. Deci ei să ruga să-i iarte şi să dea daruri, galbeni mulţi făgăduia, postavuri şi mărgăritare. Ci nu le lua în samă nimica, ci au poruncit de le-au tăiat capetele. Deci acei boiari au făcut atîta plîngere şi jale pentru coconii lor ce au perit pentru Costandin vodă.

Atunce Ştefan vodă s-au aşezat în Moldova făr-de nici o grijă, văzînd că au perit duşmanii lui toţ<i> într-o zi. Iar acei boiari au vrut

1-38 *după* K // 1 iar / Batăr // 2 nimic // 3 Atuncea / scrise / turcescu / *ad. marginal* Radul, 7117, 1709 A // 5 meargă/ puterea // 7 într-ajutor / strînsu // 8 Batăr / daca / de această veste // 10 făr-de minte / moşiile // 12 tătarii / muntenii i moldovénii / dup<ă> // 13 întorsu // 14 Aşîjderea / întorsu / *lipseşte* atîta // 16-18 aici scriem cum Constandin voevod se bătu cu Ştefan şi fu învinsu de acesta K // 17 Şărban // 19 pre / *ad. marginal* 1610 A // 20 Şerban vodă Basarab // 23 şi pe craiul / meşteşug // 24 împăratu / daca // 25 mazîlit / trimiţînd // 28 gîndit]vrut // 31 fier // 33 şi să făgăduia să dea galbeni mulţi şi postavuri / le]să // 34 seamă / capetile // 37 Atuncea / să aşăzară / făr<ă> nici //

să facă războiu cu Ştefan vodă; şi lovindu-se de faţă i-au biruit Ştefan vodă, şi începînd a fugi, pre cîţ<i> au prinsu, pre toţ<i> i-au omorît. Iar cei mai mari au fugit la Ţarigrad ca să-l pîrască la împăratul şi munciia să-i afle vină, ca să-l scoaţă din domnie şi să aducă pre alt domn, ca să fie iar boiari mari. Ci fiindu-le norocul prost şi rău, i-au dat Oman aga pre mîinile unor voinici, de i-au adus la Ştefan vodă legaţ<i>. Şi îndată au pus de le-au tăiat capetele. Iar pre Radul vodă l-au mutat cu domniia în Ţara Moldovei, după ce au domnit în Ţara Muntenească ani 5./

f. 381v

MOLDAVIIA.

7118, 1610. DOMN 37. DOMNIE 39. Cap 37.

Ştefan vodă al noaolea, ce i-au zis Tomşa, au fost moldovan din sat din Oteşti, din ţinutul Putnii. Şi aflîndu-se el la Poartă pe lîngă capichehaiale pentru trebile ţărîi şi văzîndu-l om de ţară, fiind cunoscut la toate căpeteniile Porţii, i-au scos domniia. Şi i-au orînduit Împărăţiia şi pre Cantemir beiu cu oardele lui, care pre acea vréme lăcuia în Buceac, să ducă pre Ştefan vodă în scaun.

Apropiindu-se Ştefan vodă Tomşa de ţară, Costandin vodă cu mumă-sa şi cu fraţii lui au purces la léşi, şi cu cîţ<i>va din boiari, între carii era şi Nistor Uréche, tatăl lui Uréche vornicul, carele au scris létopişeţul ţărîi pînă la Aron vodă. Léşii atunce avea mari amestecături cu Moscul şi nu era vréme să facă oşti şi în Moldova. Ci Ştefan Potoţchii, cumnatul lui Costandin vodă, carele ţinea pre doamna Maria, fata Ieremiei vodă, cu putérea sa, peste voia şi putérea craiului (că-i trimisése însuşi craiul un copil din casa sa, să nu cumva să se ispitească să între în Moldova, întărîtînd pre turci) au strîns oaste
f. 382
de prin cetăţi/ [şi de pren cetăţi] şi de pre la rudeniile sale, ca vreo 6000 de oameni, lăsînd pre soacră-sa, doamna Ieremiei vodă, în Ţara Leşască. Iară Costandin vodă şi cu Alexandru vodă au purces asupra lui Ştefan vodă.

Prinzînd de véste Ştefan vodă de venirea léşilor, au strîns şi el toată oastea ţărîi. Şi să întîmplase atunce de venise şi nişte slujitori de ai lui Mihai vodă, căpitanii lui cei vestiţi, neputînd după moartea lui Mihai vodă a lăcui în Ţara Ungurească, fiind chemaţ<i> prin cărţi de Ştefan vodă, anume Mîrzea, Gheţea şi Racea cu cîţ<i>va oameni. Şi au pus Ştefan vodă tabăra deasupra satului Popricanilor, dînd ştire şi lui Cantemir, la carele pre acea vréme era mulţime de nohai tătari; şi au

---

1-9 *după* K // 1 i-au]au // 2 i-au prinsu // 4 muncea // 5 domnu // 7 capetile // 8 dup<ă>// 9 *după* 5 *ad.* luni // 10 *ad. marginal* Moldavia A // 10-11 *lipsesc* M // 11 *lipseşte* B // 12-13 Pre Ştefan vodă Tomşea nu l-au ştiut létopiseţul cel leşesc ce neam de om au fost. Iară au fost dirept moldovan din sat den Otéşti, de pre pîrîul ce se chiamă Răcătăul, în ţinutul Putnei M // 12 moldovean // 13 Otăşti/ aflîndu-să // 14 ţării // 18 Apropiindu-să // 21 ţării / pîn<ă> / atunci // 24 Mariia / Irimiei / puterea [1-2] // 26 strînsu // 27 du prin / du pre // 28 Irimiei // 29 Iar / Iară singur cu M // 31 strînsu / *ad. marginal* Ştefan, 1510 <sic> A // 32 ţării / atunci // 33-34 *lipseşte* căpitanii lui cei vestiţi... lui Mihai vodă // 35 şi]i // 36 Popricanilor / dîndu // 37 Cantimir / vreme / tătari nohai //

venit şi Cantemir cu oştile într-ajutoriu lui Ştefan vodă.

Veniia Potoţchii cu semeţie pentru îzbîndele ce făcuse fraţii lui aicea, într-acéste ţări, împotriva lui Răzvan vodă şi a lui Mihai vodă. Ci, cum zice moldovanul, nu sînt în toate zilele Paşti. Mergea făr-de nici o tocmală, fără străji, făr-de limbă, să ştie ce fel, sau cîtă samă de nepriiateni are unde mérge. Şi avînd şi oaste de strînsură, nu i-au bîntuit nimica Cantemir, nici moldovénii, pînă au sosit léşii cu tabăra lor la un loc ce să zice Cornul lui Sas. Atunce au văzut Potoţchii unde au venit. La acel loc, Cornul lui Sas, iaste cotit Prutul; însă cotul iaste
f. 382v despre partea despre răsărit, iar despre ceasta parte,/ unde era tabăra léşască, iaste eşită apa Prutului, ca un piept, la cîmpu. Într-acel loc au făcut oştile lui Ştefan vodă şi tătarii năvală la léşi. Şi n-au putut ţinea războiul léşii nimica, ca în celalalt războiu. Că de grab s-au spăimîntat şi s-au amestecat, cît niciodată n-au apucat ca să slobozască tunurile. Însuşi Potoţchii, pentru ca să i să tăinuiască numele, au dat între carăle haiducilor. Ci apoi l-au văzut haiducii. Pre Alexandru vodă încă l-au prins moldovénii. Iar Costandin vodă au căzut pre mîinile unui tătar, carele înţălegînd cine iaste, vrînd să-şi facă cinste la hanul, ferindu-se de Cantemir, dimpreună cu nişte cetaşi ce avea tătarul au fugit cu Costandin vodă şi cu un comis al lui, anume Mihăilescul. Şi cînd au sosit la Daşeu, ferindu-se iarăşi şi acolo de turci să nu-l ia pre Costandin vodă, au găsit o luntre mică şi s-au băgat să treacă singuri tătarii. Trecînd apa Niprului, s-au scornit vînt şi s-au umplut luntrea de apă. Şi acolo, în Nipru, s-au înecat Costandin vodă. Iar pre Potoţchii şi pe Alexandru vodă i-au dus slujitorii de ţară la Ştefan vodă; şi pre amîndoi i-au trimis la Împărăţie. Ci Potoţchii mai pre urmă au ieşit cu răscumpărare, prin soli. Iar Alexandru vodă au căzut la légia turcească, în care au şi murit. Spun să fie ajuns la turci la boerie, anume <loc gol> la Împărăţie.

Iară céialaltă oaste leşască toată au căzut în robie la tătari şi s-au înecat mai mulţi în Prut, cît deabiia de au scăpat cineva. Că cîţ<i> au şi
f. 383 înotat, trecînd Prutul,/ luncile era pline de ţarani şi coşurile tătarălor era peste Prut, de i-au prins pre toţ<i> şi i-au adus la Tomşa vodă; iar pre cei mai mulţi i-au ucis ţăranii.

Perit-au toţ<i> boiarii cîţ<i> s-au prilejit de venise cu oaste, tot oameni de casa Ieremiei vodă: Vasilie Stroici logof<ătul>, Balica hatmanul, Chiriţa post<elnicul>, Miron stolnicul. Numai Nistor Uréche n-au vrut să vie din Cameniţă, că-i sfătuia şi pre dînşii să nu margă, zicînd să lasă să se mai vechească domnia lui Ştefan vodă. Că

1 Cantemir / oşti într-ajutor // 2 Venea // 3 aici într-aceste // 4 moldovanul]rumânul // 4 sînt]iaste / zilile / Paşte / făr<ă> nici // 5 tocmeală / streji făr<ă> limbă / seamă // 7 nimic / Cantemir / pîn<ă> / léşîi // 8 Atunce]Apoi // 12 şi cu tătarii / *repetă* putut // 13 *lipseşte* nimica / celălalt // 14 slobozească // 16 Alicsandru // 17 prinsu // 18 înţelegînd / să-ş<i> / ferindu-să // 19 Cantemir dimpreună / cetaş<i> // 21 Daşău ferindu-să / *lipseşte* iarăşi // 25 pre Alixandru // 26 cu]prin / *după* răscumpărare *ad.* cu bani // 27 Alixandru / legea // 28 ajunsu// 29 *lipseşte* anume la Împărăţie // 30 Iar ceialaltă // 31 d-abiia / şi]eşit // 32 Prutul trecîndu-l, dar luncile / coşările / tătarilor // 33 prinsu / adus]dus // 35 boerii / oastea // 36 Irimiei / hat<manul> // 37 Chiriţă / stol<ni>c / *ad. marginal* Chiriţa post<elnicul>, Miron stolnicul. Numai A // 38 dînşii // 39 meargă / lase / domniia //

fiind domnie noao, moldovénii din fire sînt pururea la domnie lacomi. Ci nu s-au ascultat sfatul lui Uréche vornicul, dupe cum în lume mai multe sfaturi bune la domni nu să ascultă, ci apoi vin la primejdii şi ei şi casele lor. Iar pre Vasilie Stroici îl ertase Ştefan vodă; numai învăţase pre Nicoriţă armaşul să-l ducă să vază perirea celorlalţi, ca să-i fie grijă mai pre urmă de moarte. Că era om tînăr şi de casă mai vechiu şi mai cinstit decît toate casele în ţară. Ci zilele lui céle sfîrşite, cum să zice cuvîntul; văzînd că mérge la perire, şi nu-i spusése armaşul povéstia, s-au apucat de sabiia unui dărăban, să moară cu răscumpărare, că era om din firea lui inimos. Ci l-au împresurat îndată dărăbanii şi n-au apucat să scoaţă sabiia. De care lucru deaca au spus armaşul lui Ştefan vodă, îndată au pus de l-au omorît şi pre dînsul, răcnind: „Ai, cîinele, au vrut să moară cu soţii". Şi pre cîţ<i> aducea, pre toţi îi omorîia, pînă şi slugile şi pre prostime. Acel fel de vărsătoriu de sînge s-au arătat dintîiaş dată Tomşa vodă.

f. 383^{v} Pentru un diac, care era foarte de treabă la scrisoare/ s-au rugat boiarii să-l iarte, că iaste cărturar bun. Au răspuns: „Ha, ha, ha, mai cărturariu decît dracul nu iaste altul". Şi tot l-au omorît şi pre acela. Într-acest chip au fost stingerea casei Ieremiei vodă. Şi au fost războiul acesta la Cornul lui Sas, la anul 7120<=1612>. După acéia tătarîi îndată au mers în pradă în Ţara Leşască şi, lovind făr-de véste şi degrab, mult plean au luat şi mare robie au făcut în oamnei.

Domniia lui Ştefan Tomşa vodă cum s-au început în vărsări de sînge, tot aşa au trăit. Avea şi un ţigan calo, ce să zice pierzătoriu de oameni, ţigan gros şi mare de trup. Acela striga de multe ori înaintea lui, arătînd pre boiari: „S-au îngrăşat, doamne, berbecii; buni sînt de tăiat". Ştefan vodă rîdea la acéste cuvinte şi dăruia bani ţiganului. Şi dupe cum a tuturor tiranilor, adecă a vărsătorilor de sînge, la toate ţărîle în lume urîtă iaste stăpîniia, aşa şi a lui Tomşa vodă. Îl urîse şi boiarii, măcar că era mai toţ<i> de casa lui, anume: Beldiman logo<fătul>, Bărboi vornicul, Sturzea hatmanul, Boul vistiiarnicul, iar nici ei făr-de grija morţii nu era, ci umbla în tot ceasul, cum să zice, cu zilele a mînă. Şi fieştecînd unde iaste frică, dragoste nu încape. Pentru acéia, întrebînd un împărat pre un dascăl, cum ar putea să fie împăratul drag tuturor, au răspuns: „De nu vei fi, împărate, groaznic nimăruia".

Fericite sînt domniile acélia cărora ţărîle lor slujescu din dragoste, f. 384 iar nu de frică. Că frica face urîciune/ şi urîciunea, cît de tîrziu, tot

1 moldovenii // 3 *ad. marginal* Ştefan Tomşa, 1510 <sic> A // 4 *după* Stroici *ad.* log<ofă>t / *ad. maginal* Vasilie A // 6 *după* tînăr *ad.* Stroici M // 7 şi cinstit / zilile // 8 merge // 9 povestea / doroban // 11 daca // 13 cîinile / îi aducea // 14 pîn<ă> / pe // 15 vărsător // 17 Au răspuns] Şi au început a rîde // 18 cărturar / Şi au poruncit de l-au omorît // 19 casii Irimiei // 20 la ani / Dup<ă> aceia tătarii // 21 mersu // 22 mare]multă / *corectat* au luat A // 23 Ştefan vodă Tomşa / *ad. marginal* Ştefan, 1510 <sic> A // 24 pierzător // 25 *după* lui *ad.* vodă // 26 arătîndu / berbécii // 27 tăiat]giunghiat M / vodă la aceste cuvinte ale lui rîdea şi da bani ţiganului bacşîş // 28 dup<ă> / adic<ă> vărsători de sînge // 29 ţările / a Tomşăi vodă // 30 *lipseşte* anume // 31 Bărboiu / vor<nicul> / hat<manul> / vist<iernic> // 32 grij<a> // 33 zilile / unde // 34 aceia întrebîndu // 35 împăratul să fie / *după* răspunsu *ad.* dasc<ălul> / De]Cînd // 36 nimunui // 37 acelea / ţările / slujăscu // 38 de]din //

izbucnéşte. Aşa s-a prilejit şi la Tomşa vodă. În toate zilele, petrecînd boiarii supt grijă, s-au vorovit cu toţii, trăgînd şi pre toţ<i> slujitorii în partea lor, şi pre Mîrzeşti. Şi într-o noapte au eşit cu toţii la sat la Cucuténi şi de acolo au poruncit lui Ştefan vodă să iasă cu bine din scaun, că nu poate nimenea a suferi domniia lui, cu atîta vărsări de sînge.

S-au spăriat Tomşa vodă de o turburare ca acéia. Ci îmbărbătîndu-l cei ce era pre lîngă dînsul au strîns dărăbanii carii tot la un cuvînt era cu ceialalţi slujitori. Ci deaca au văzut banii vărsîndu-le Ştefan vodă, au stătut ei cu domniia şi au strigat şi tîrgul în leafă. Şi s-au strîns din tîrgoveţi şi din slugile neguţătorilor şi alţi oameni streini, cîtăva gloată, la Ştefan vodă. Şi s-au prilejit de veniia atuncea şi din ţinuturile de jos nişte steaguri de călăraş<i> la căutare şi era descălecaţ<i> la Tomeşti, răpezind Ştefan vodă şi la aceia cu leafe şi i-au tras în partea sa.

Slujitorii ce era cu boiarii, auzind că strigă Ştefan vodă în leafe, măcar că giurase boiarilor, ci după obiceaiul neamului nostru, au început mulţi din cei mai necunoscuţ<i> a să rumpe de la boiari şi a veni la Ştefan vodă; şi pe loc au început a slăbi partea boiarilor.

Deaca au văzut boiarii că nu va să iasă Ştefan vodă de bună voe din scaun, au venit cu războiu. Cărora le-au eşit Ştefan vodă cu oştile sale de laturea tîrgului, de<a>supra Fîntînei Păcurariului, scoţind şi pre toţ<i> tîrgoveţii, cine cu arme şi cine cu ce avea. Iar despre vii au
f. 384^{v} orînduit/ toată călărimea ce avea, de au lovit din dos pe gloata boiarilor. Fără de zăbavă au început a să răsipi gloata boiarilor. Deci şi boiarii, carii încotro au putut, au plecat fuga. Din carii pe loc au prins pre Bărboi vornicul şi apoi şi pre fii-său. Deci pre Bărboi cel bătrîn îndată l-au înţepat de laturea tîrgului, iar pre fiiu-său au trimis de l-au spînzurat în poarta casei tătîne-său. Iar Beldiman logofătul şi Sturzea şi Boul scăpase în Ţara Muntenească; ci şi aceia toţ<i> n-au hălăduit, precum vei vedea povéstia, la rîndul său. Pre cîţ<i> aducea prinşi, pre toţ<i> îi omorîia, cu mustrare<a> ce avea el în obiceaiu: „Să nu te iarte Dumnezeu, cu cel cap mare al tău". Tuturor această mustrare le făcea.

De acéste neaşezări ale lui Ştefan vodă auzind doamna Ieremiei vodă, că-i rămăsése numai un fecior, copil mic, anume Bogdan vodă, au îndemnat pre ginerii ei, pre Vişnoveţschii şi pre cneazul Coreţchii din Ţara Leşască — şi atunce era şi cu sfatul lui Nistor Uréche — venind însăşi doamna cu ginerii săi cu oşti asupra lui Ştefan vodă. Cărora şi Ştefan vodă le-au eşit cu oşti înainte la sat la Tătăréni. Ci au

---

1 s-au prilejît / zilile // 2 grij<ă>/ *lipseşte* toţ<i> / slujitori // 4 Cucuteni // 5 că nimeni nu poate / atîtea // 7 S-a speriiat / aceia / *ad. marginal* Ştefan, 1510 <sic> A // 8 strînsu dărăbaţii carei // 9 daca / bani // 10 s-au]au / strînsu // 11 slugi neguţătoreşti / alţii / *lipseşte* oameni / striini // 12 prilejît // 14 repezind / lefi // 16 leafă // 17 jurase // 20 Daca / *după* vodă *ad.* înainte // 22 deasupra Fîntînii / scoţînd // 23 *lipseşte* şi // 25 Făr<ă> / risipi // 26 care / carei^{2} / prinsu // 27 Bărboiu $^{1-2}$ / vor<nicul> / *lipseşte* şi apoi / fii-său // 28 fii-său // 29 casii /log<ofătul> // 30 *lipseşte* toţ<i> // 31 povestea // 32 omoriia / în]un / obicéi // 34 aceste neaşăzări / Irimiei / *ad. marginal* Ştefan, 7123, 1615 A // 36 pe cneazul // 37 atunci / *lipseşte* şi^{2} // 39 Cărora le-au eşit Ştefan vodă înainte la sat //

ţinut foarte puţină vréme războiul; că îndată au plecat fuga călăreţi, iar bieţii dărăbani, fiind părăsiţ<i> de călăreţ<i>, să îmbulzise la o rîpă deasupra Tăuteştilor şi să apăra. Ci au venit léşii de le-au făgăduit f. 385 viaţa, numai să-ş<i> dea armele. Şi încredinţîndu-se/ dărăbanii, ş-au dat armele de la sine. Şi deaca le-au luat armele au intrat léşii cu sabiile într-înşii şi au perit toţ<i> acolo. Cărora le stau movilele şi pînă astăz<i>, deasupra satului Tăuteştilor.

La Ştefan vodă era dărăbanii foarte îmbrăcaţ<i> bine, după credinţa cea ce făcuse de stătuse cu dînsul la rădicarea boiarilor, cum n-au fost la nici o domnie. Pedestrimea grijită bine cu haine tot de feléndreş, cu nasturi şi cu ceapraze de argint, în pilda haiducilor de Ţara Leşască, cu péne de argint la comănace şi cu table de argint la şolduri, pe lădunci. Fost-au războiul acesta al lui Ştefan vodă cu léşii în anul 7123, 1615.

După răsipirea oştii lui Ştefan vodă, au fugit Ştefan vodă în Ţara Muntenească. Şi mergînd aproape spre Focşani l-au timpinat ceauşi împărăteşti cu Beldiman logofătul şi cu Sturzea hatmanul şi cu Boul vistiiarnicul în obezi. Că-i pornise Radul vodă, domnul muntenesc pre acea vréme, de mersése cu pîră asupra Tomşei vodă, fiind Radul vodă mare nepriiaten lui Ştefan vodă şi veziriul ce era la Împărăţie era priiaten lui Ştefan vodă. Şi pricepînd lucrul au zis veziriul: „Ce să acoliséşte Radul vodă de cel sărac?" Şi îndată au trimis ceauş de au întimpinat pre boiarii carii s-au pomenit mai sus şi, puindu-i în obezi, i-au dus la Ştefan vodă. Deci cît i-au adus ceauşii, îndată le-au tăiat capetele şi le-au aruncat trupurile în Siret.

Purcezind Ştefan vodă în Ţara Muntenească în bejenii la Radul f. 385v vodă/ iar oamenii lui loviia pînă la Bîrlad şi pînă la Vaslui; ci tot îi gonia léşii. Iar doamna Ieremiei vodă era în Iaşi şi cu fiiu-său Bogdan vodă. Însă toate divanurile era asupra lui Nistor Uréche. Şi s-au trăgănat acea domnie a cei doamne mai pînă la anul.

Să urîse turcilor cu acéste bîntuiale despre léşi asupra Ţării Moldovei şi mai vîrtos că tot atuncea luase cazacii Trapezondul, cetatea turcească dincolo de Marea Neagră şi pre mare multe corăbii turceşti cu negoaţă şi pre un Ţical paşa cu cîteva corăbii de oaste l-au luat viu şi toată Marea Neagră o ţinea închisă. Deci au orînduit pre Schender, paşa de Silistra, cu oşti asupra léşilor ce era în Moldova cu doamna Ieremiei vodă. Şi văzînd şi pre Ştefan vodă Tomşa în turburări totdeauna, şi despre ai săi şi despre streini, l-au mazilit, luundu-l în

1 puţin / *lipseşte* vréme // 2 părăsiţi // 3 léşîi // 4 viiaţa / încredinţîndu-să // 6 cu sabiile]cu armele goale / într-înşîi / şi au perit toţ<i> acolo] şi pre toţ<i> i-au omorît cu sabiia / movilile / *repetă* şi^{2} // 7 pîn<ă> astăzi // 9 ceia ce // 11 cu nasturi şi cu şireturi şi ceapraze // 12 teble // 13 şolduri]holduri / *ad. marginal* Ştefan, 7123, 1615 // 14 şi 1615 // 15 risipea / *după* fugit *ad.* şi // 16 întîmpinat ceauş<i> // 17 log<ofătul> / hat<manul> // 18 vist<iiarnicul> / muntenescu // 19 Tomşăi // 20 vizìriul // 21 viziriul // 22 acoliseşte / de^{1}]dă // 23 întîmpinat / boiari / carei // 25 capetile / trupurile le-au aruncat // 26 Purcezînd / bejănii // 27 pîn<ă>$^{1-2}$ / gonea / Irimii // 28 *lipseşte* şi / fii-său // 29 Nistor Uréche]Uréche vor<nicul> // 30 străgănat / a acei / pîn<ă> // 31 bîntuiale / Ţării // 32 cazaci / Trapezunda // 33 cetate // 34 corăbii cu negoaţe turceşti / corăbi<i> // 36 Schinder // 37 Irimiei // 38 *lipseşte* şi^{2} / striini / mazîlit luîndu-l //

obezi din Ţara Muntenească. Iar domniia, în locul lui, au dat-o Radului vodă, carele are nume în ţară, de-i zic Radul vodă cel Mare. Şi cu adevărat i să cade acest nume să aibă în véci, dupe cum vei afla viaţa acestui domnu scrisă la rîndul său. Iaste acest Radul vodă fecior Mihnei vodă, domnul muntenescu, care au domnit tot pe o vréme cu Pătru vodă Şchiopul la noi în ţară.

Şi au domnit Ştefan Tomşa vodă ani 5./

f. 386

VALAHIA.

7122, 1614. DOMN 34. DOMNIE 39. Cap.34.

Alexandru vodă al patrulea, după moartea Radului vodă la Moldova, aflîndu-se la poarta vezirului în Ţarigrad, i-au dat domnia, trimiţîndu-l cu agă turc, ca să apuce scaunul. Iar boiarii, deaca au auzit, au făcut sfat să rădice de grab pre Gavriil vodă; şi nu vrea să priimească domnia, fiindu-i frică de alt domnu. Iar boiarii şi cu alţii cu toţi ziseră: „Noi pre tine te poftim să ne fii domnu". Atunce Gavriil vodă au grăit ca un înţelept: „Voi, boiari mari şi mici, eu făr-de voiea şi ştirea Împărăţiei nu mă voiu pune, numai că-mi voiu piiarde vrémea, că a lui iaste ţara. Iar eu mă voiu duce la Ţarigrad, la Poarta cea mare, şi de va fi voia lui Dumnezeu, făr-de zăbavă vă voiu vedea pre dumneavoastră, boiari. Şi la cel ce vine domnu să vă închinaţ<i> cu toţii." Şi într-acel ceas au purces Gavriil vodă la Poartă.

Şi au venit Alexandru vodă cu cinste şi şezu în scaun în Ţara Rumânească şi i să închinară toţ<i> şi mici şi mari. Iar netrecînd vréme i-au venit véste să margă la oaste, trimiţind împăratul pre Schender paşa să asculte oştile de dînsul la toate poruncile Împărăţiei. Aşa şi Alexandru vodă s-au gătit şi au scos tabăra afară. Atunce toţ<i> boiarii să veseliră, făcînd sfat să tae pre greci, că i-au urît. Iar Lupul

f. 386^v păharnicul atunce vicleni. Ci/ sîrbii şi bolgarii, mergînd la Alexandru vodă, ziseră: „Doamne, boiarii sînt ficléni, ci porunceşte ca să se tae boiarii şi grecii". Atunce auzind Lupul păharnicul dinpreună şi cu spătariul au fugit în Ţara Ungurească. Iar ceilalţi, deaca văzură aceasta, ei să sfătuiră cum vor face. Ci ziseră că „nici un vicleşug nu ştim, ci noi, cu toţii ne vom pune capetele pentru tine, domnul nostru".

Alexandru vodă neavînd ce să facă, că-l grăbiia să margă la războiu făr-de voia lui şi făcînd jurămînt, i-au ertat. Şi purcegînd într-acel ceas la oaste, s-au împreunat cu Schinder paşa şi l-au dăruit foarte

---

3 veci / dup<ă> // 4 la viiaţa // 5 Mihnii / *ad. marginal* Radul, 1615 A // 6 la noi în ţară]în ţara Mold<ovei> // 7 *lipseşte* M / *lipseşte* Tomşa // 8-9 *lipsesc* K // 8 Valahiia B, *ad. marginal* A // 9 *lipseşte* // 10-36 *după* K // 10 Alixandru // 11 aflîndu-să / vizirului / domniia trimiţîndu-l // 12 turcu / boierii daca // 13 ca să rădice // 14 domniia // 15 toţii / pohtim / Atunci Gavril // 16 boeri / voi$^{1-2}$ // 17 pierde vremea // 18 voi // 19 făr<ă> zăbavă / pe // 21 *lipseşte* vodă // 22 Alixandru / şăzu / *ad. marginal* Alexandru, 1614 A // 23 *după* vréme *ad.* multă // 24 meargă / trimiţînd / Schinderi // 26 Alixandru / Atunci / boerii // 27 pe // 28 pah<arnicul> / atuncea / bulgarii / Alixandru // 29 vicleni // 29—30 Mărite doamne, să ştii că toate oştile tale conspiră să tae pre boiarii greci K // 30 boerii / Atunci / paharnicu // 31 daca // 33 capetile // 34 Alixandru / meargă // 35 făr<ă> voia //

bine. Trecînd Nistrul pe la <loc gol>, fiind acolo o cetate naltă şi începînd a o bate, aceia loviia toţ trupuri, iar ceştea tot pietri. Deci au făcut sfat să dea năvală şi toţ<i> năvăliia. Întru care războiu au trecut cu glonţu peste capul paşei şi, căzînd jos dupe cal, toţ<i> s-au spăriat. Atunce, alergînd Alexandru vodă, au rădicat pre paşa de -l-au pus călare pre calul lui, iar el au încălecat pre alt cal şi s-au depărtat, ca să nu-i sosască şi lui vreun glonţu, că nu-i va folosi nici împăratul.

Deci cei din cetate, temîndu-se de mulţimea turcilor, într-acea noapte au fugit din cetate. Şi a dooa zi sculîndu-se Schender paşa şi aflînd cetatea pustie, mult s-au mirat de fugirea lor, neştiind încătro au fugit. Atunce au alergat ostaşii la cetate ca să dobîndească cevaş; şi negăsind nimica, s-au întors înapoi făr-de nici o dobîndă. Iar cîmpii sta albi de cealmale şi trupurile lor umflate, mîncîndu-le gadinile, f.387 dupe cum sînt învăţate. Şi nimica/ mai nainte n-au mers, ci au făcut pace şi s-au învîrtejit înapoi, cineş la ţara sa.

Iară Alexandru vodă, după ce au venit cu toţ<i> slijitorii şi s-au aşezat în scaun la Tîrgovişte, au făcut sfat să tae pre greci. Şi îndată au omorît pe Cîrstea vornicul şi i-au luat tot ce au avut. Şi vrea să tae pre mulţi; ci n-au putut de frica paşii. Pentru că deaca au auzit că au tăiat pe Cîrstea vornicul, i-au cerşut 40.000 de galbeni de aur, ca să-i trimiţă la Împărăţie.

Iar Lupul ce era pribag în Ţara Ungurească, deaca au înţeles că au omorît Alexandru vodă boiarii, el ş-au plecat capul la craiu, ca să-i dea oaste ajutoriu şi să meargă asupra lui Alexandru vodă. Iar el, deaca auzi de Lupul păh<arnicul> că strînge oaste şi va să vie asupra lui, s-au umplut de inimă rea, măcar că tot nu credea că va face un lucru ca acesta. Ci îndată au trimis o carte la craiu, ca să vază şi să adeveréze pentru acest lucru. Iar craiul i-au trimis răspuns cum că nu ştie nimica, nici în ţara lui nu să strînge nici o oaste, ca să-l înşale, să-l lovească făr-de véste. Iar alţii, din priiateni, îi făcea ştire pentru Lupul păharnicul, că vine cu oşti gréle; ci să nu mai aştépte altceva mai mult, numai să trimiţă în ţară să-ş<i> strîngă oştile şi să se apere de vrăjmaş. Iar el tot nu-i credea, ci-i lega de coadele cailor şi-i tîrîia prin tîrgu. De care nimenea nu cuteza să-i mai spue, că-i omorîia. Şi el tot şedea în scaun./

f. 387v Iar deaca i-au venit véste că au întrat Lupul în ţară, s-au umplut de inimă rea. Şi strîngînd puţintei călăraşi şi pedestraşi, cîţ<i> să aflară acolo, le-au zis: „Iată că avem mare nevoe de cătrc marginea Ţării Ungureşti; ci să staţi toţ<i> cu mine şi vă voiu da lefile îndoite.“ Iar ei

---

1-39 *după* K // 1 înaltă // 2 aceştea // 4 paşăi / speriiat // 5 Atunci / Alixandru / au]l-au / *ad. marginal* Alexandru, 1614 A // 7 să nu-i mai sosească // 8 temîndu-să // 9 sculîndu-să // 10 aflînd]căzînd / încotro // 11 Atunci/ / 12 nimic / întorsu / făr<ă> nici // 13 *lipseşte* lor // 14 nimic / mersu // 15 învîrtijit // 16 Iar Alixandru / *ad. marginal* Alexandru, 7122, 1614 A // 17 aşăzat // 18 vornic // 19 paşîi/ daca // 20 vornic / cerşut]cerut / patruzeci de mii // 22 pribeag / daca // 23 Alixandru / craiul // 24 Alixandru / daca // 25 pah<arnicul> // 27 craiul / adeveréze / dovedească // 28 răspunsu // 30 făr<ă> véste // 31 pah<a>r<nicul> / aştepte // 33 tîra // 34 nimeni // 34 omora / şădea // 36 daca // 37 afla / Iată]Măcar / Ţării // 39 staţ<i>//

i-au răspuns că: „Ai călcat jurămîntul ce ai făcut cu noi, de ne-ai oprit simbriile şi obiceaiurile réle ne-ai călcat şi ne-ai urît pre toţi, cît am rămas la mare sărăcie. Şi arme de războiu n-avem, ca să putem sta împotriva vrăjmaşilor, le-am vîndut şi le-am petrecut toate, pentru nevoile ce am avut de la tine, Doamne. Şi acuma nu-ţ<i> putem folosi nimica; ci numai te scoală de fugi şi-ţ<i> scutéşte capul, cum vei putea." Atunce Alexandru vodă le mulţemi şi le déde o pungă de bani ca să împarţă cu toţii.

Măcar că au fost trimis mai nainte 700 de bulgari, ca să stea împotriva Lupului şi să-i aducă limbă, iar ei, porecliţi, fiind ficléni, s-au făcut tot una cu dînşii şi le era sfatul să prinză pre Alexandru vodă cu toţ<i> boiarii lui. Iar domnul înţelegînd de acel sfat rău, numaidecît au încălecat pre cal şi au fugit. Iar în urma lui Lupul încă au sosit şi de grab au început a tăia pre boiarii greci şi pre slugile lor carii jăfuise ţara. Şi mult sînge s-au vărsat de neguţători greci gialepi şi de tot feliul de oameni. Fiind într-o miercuri, în de seară, şi nu să vedea cum fugiia unul de altul de frică şi multă groază; mulţi boiari căzură, între carii şi pe mitropolitul ce era pe acea vréme i-au tăiat capul, de-i sta trupul/
f. 388 [trul] gol în praf, luîndu-i şi odăjdiile.

Iară Alexandru vodă s-au despărţit de doamna lui şi s-au dus într-altă ţară, gol şi făr-de haine asupra lui. Cine-l vedea, multă inimă rea i să făcea, un domn ca acela să fie gol şi gonit de o slugă a sa. Deci Alexandru vodă, deaca să despărţi de doamna lui, s-au dus la Brăila. De care auzind Radul vodă îndată i-au trimis bani de cheltuială şi haine să-l îmbrace şi să-l cinstească, că să prinsése fraţ<i>. Doamna încă au fugit decindea la Ruş<i> şi atunce ş-au deşchis ochii de au văzut zioa.

Iar Alexandru vodă aflîndu-se la multă inimă rea pentru despărţirea domnei sale, într-acea zi au sosit un om de la Ruşi şi i-au zis: „Bucură-te, Doamne, nu te întrista, că-ţ<i> aduc véste bună de la doamna măriei tale, că iaste sănătoas<ă> şi au trecut la Ruş<i>, aşteptînd pe măria ta cu zioa cea bună". Iar el, auzind această véste bună, déde mulţumită lui Dumnezeu şi l-au dăruit cu céia ce au avut lîngă dînsul. Şi îndată au întrat într-o ghimie şi sosind la Ruş<i> s-au împreunat cu doamna lui. De acolo aşteptînd şi trăgînd nădéjde ca să-i vie véste bună de la turci, ca să fie iar domnu şi să între în Ţara Muntenească, iar ei l-au dus la Ţarigrad.

Iar Lupul să mira de céle ce au început, de care să va apuca întîi: să îmblînzească turcii, au să dea ungurilor lefile şi n-avea de unde. Ci au apucat pre toţ<i> neguţătorii de i-au închis la o mănăstire, de le-au

---

1-23 *după* K // 1 ai făcut]aveai // 2 că]cît // 5 acum // 6 scuteşte // 7 Atuncea Alicsandru / mulţumi / déte / *ad. marginal* Alexandru, 1614 A // 8 ca să]să-i // 9 *lipseşte* trimis / bulgari] sîrbi A // 10 vicléni // 11 dînşîi / Alixandru // 12 înţelegîndu // 13 pe // 14 boerii / carei // 15 neguţătorii // 16 di seară / fugea // 17 multă]de / carei // 18 pre acea / cap // 20 Alixandru / *ad. marginal* Alexandru 1614 A // 22 i să]îş<i> / de sluga sa // 23 Alixandru / daca // 24—6 *după* K // 24 chieltuială // 25 să să îmbrace // 26 Ruş<i>]Ruşciuc / atunci / ş-au]au / deschis / de]şi // 27 Alixandru / aflîndu-să // 28 domnii / 30 mării // 32 déte / ceia // 34 nădejd e// 35 *lipseşte* bună / întrе]vie // 36 Ţara Rumânească // 38 nu avea de unde să le dea // 39 de^{2}]şi //

luat toată avuţiia, de au dat ungurilor ca să se plătească şi să iasă din ţară, între carei mai era unul ce-i zicea Buzduga, om rău, blestemat, f. 388v obraznic, tîlhariu, avan/, silnic. Pre acela l-au trimis ca pe cîţ<i> greci va afla, pre toţ<i> să-i omoară. Deci el, ca un om crud şi nebun, pre cîţ<i> greci şi gialepi au găsit, pre toţ<i> omorîia şi le lua marfa, făr-de nici o milă.

Alexandru vodă/ cît au domnit nu scrie; iar prin socoteală ani 4./

f. 389

MOLDAVIA.

7123, 1615. DOMN 38. DOMNIE 40.

Doamna Ieremiei vodă şi cu fiiu-său Bogdan vodă viind la Iaşi cu oaste leşască şi cu Vişnoveţschi, unul din ginerii ei, făr-de voia craiului leşesc au gonit pre Ştefan Tomşa vodă din scaun, apucîndu-l ia. Deci înţelegînd Împărăţia de acéste amestecături, îndată au orînduit pre Schinder paşa şi cu Radul vodă, domnul muntenescu, ca să-l aşază la scaun. Deci luund véste doamna şi cu boiarii că vine Schinder paşa asupră-le (măcar că Radul vodă, avînd inimă creştinească, îi scrisése mai nainte vréme ca să fugă), ci léşii fiind semeţ<i> şi făr-de crieri, n-au vrut să iasă. Ci tocma cînd să apropiiase oştile, să siliia să fugă; şi loc nu era. Bine le zic de aceasta cazacii, léşilor (că după pagubă leaful iaste înţelept).

Îndată după ce au înţeles Schinder paşa de purcesul léşilor din Iaşi, au repezit o samă de oaste sprintenă şi i-au ajunsu la Drăgşan<i> în ţinutul Hîrlăului. Apăratu-s-au léşii oarece dintîiu, iar deaca s-au mai înglodat oastea turcească s-au răsipit, cine încotro au putut. Însuş<i> Coreţchii au căzut pre mîna lui Schinder paşa şi biiata doamnă cu fiiu-său Bogdan vodă. Iar pre boiari, cîţ<i> era prinşi, i-au scos Radul vodă de la Schinder paşa, pre toţ<i>. Iar doamna la mare ocară au f. 389v venit, de care singură/ au mărturisit cătră boiari. Trecînd cu carul, au văzut pre boiari şi lăcrămînd au zis: „Boiarii, m-au ruşinat păgînul".

La această ocară au venit casa Ieremiei vodă. Şi poate fi pentru răotăţile ei. Că dupe cum spun, au fost o fămée răpitoare şi făr-de frica lui Dumnezeu, de vréme ce au otrăvit şi pre cumnatu-său Simeon Moghila vodă. Nimica nu urmase după firea domnului său, Irimiei vodă, carele era om întreg la toate: nerăpitoriu, nemîndru,

---

1 avuţiia]averea // 2 carii / Buzdugan / blestemat]înşălător // 3 tîlhari // 4 omoare // 5 îi omora // 7 *lipseşte* K / Alixandru /cîţ<i> ani // 8-9 *lipsesc* M // 8 Moldavii<a> B, *ad. marginal* A // 9 *lipseşte* // 10-15 Au purces Schindir paşea şi cu Radul vodă asupra leşilor ce era în Iaşi cu doamna lui Ieremiei vodă. Vişnioveţchii, unul din ginerii lui Ieremiei vodă murise în Iaşi; deci şi oamenii lui carii au fost a lui, să duseră în ţara lor şi din oastea lui Coreţchii. Scriseră Jolcovschii hatmanul cărţi la slujitori, care nu va ieşi din Moldova, loc în oastea lor să n-aibă; că întrasă ei fără voia craiului în Moldova. Deci numai cu 600 de oameni rămăsesă Coreţchii M // 10 Irimiei/ *lipseşte* şi / fii-său / *corectat* şi cu fiiu-său Bogdan vodă A // 12 lăşăscu / vodă Tomşa // 13 acesta // 14 aşaze // 15 Deci doamna luînd véste / *lipseşte* ca // 17 *lipseşte* vréme / semeţi / créeri // 18 tocmai / silea // 19 dup<ă> / leavul // 21 dup<ă> // 22 seamă // 23 dintîi / daca // 24 s-au mai apropiat şi s-au înglodat / risipit // 25 lui Schinder paşa]paşăi // 26 fii-său / boeri // 27 *lipseşte* Schinder // 28 către // 30 Irimiei // 31 după // 32-1 *lipseşte* de vréme... blînd şi dumnezeescu//

nevărsătoriu de sînge, blînd şi dumnezeescu, precum mărturiséşte războiul lui cu Răzvan vodă, că n-au vrut să iasă din bisérică, pînă n-au săvîrşit sfînta Liturghie, măcar că-i spunea că sosesc oştile. Şi în zilele lui mare bivşuguri au fost şi ţara plină de toate. Ci de iaste din vreo osîndă stingerea casei lui, din faptele doamnei sale au fost.

Pre doamna şi pre Coreţchii i-au trimis Schinder paşa la Împărăţie. Apoi, mai pe urmă, Coreţchii cneazul au eşit de la închisoare cu multă cheltuială. Iar doamna au fost după un agă turc, pînă la moartea sa şi fiiu-său Bogdan vodă au ajuns de au fost la Împărăţie capigi-baş, săvîrşindu-ş<i> viaţa în turcie. Şi au domnit ani 1./

f. 390 *MOLDAVIA.*

Vl<ea>to 7124, 1616. DOMN 39. DOMNIE 41. Cap 39.

Radul vodă cel Mare, unul numit cu acest nume, l-au mutat Împărăţiia din Ţara Muntenească domnu la Moldova. Aducîndu-l la scaun Schender paşa, făcîndu-şi Radul vodă datoriia creştinească cu doamna Ieremiei vodă, scriindu-i ca să fugă din scaun, şi ia neascultîndu-l, au venit la primejdiia ce mai sus s-au scris, la rîndul său.

LUCRURI STREINE.

Trimis-au Schender, paşa, după răsipa lui Coreţchii, din porunca Împărăţiei, un ceauş la craiul leşescu să oprească cazacii dupe mare. Că făcuse atunce turcii nişte cetăţi pre Nipru, anume Aslanhorod şi altă cetate o luase şi omorîse pre toţ<i> oşténii turci cîţ<i> au fost într-acéle cetăţi (şi acéstia toate au fost pricina de au venit sultan Osman la Hotin) şi să se părăsească a călca Moldova cu oştile lor.

Au trimis şi craiul leşescu un sol, anume pre Cohanschii, la Împărăţie, dînd pricina toată pre tătari, carii totdeauna bîntuescu casele cazacilor; ci şi ei încă-şi întorcu din pagubele ce le fac. Iaste şi aceasta laudă în létopiseţul lor, cum acel Cohanschii cu soliia lui au
f. 390v mazilit pre Ştefan vodă Tomşa./ Ci nu ştiu cum s-ar prinde acest lucru. Că atunce era domn Radul vodă, în locul Tomşei vodă, cînd au trecut Coreţchii la Împărăţie. Iar pîră, adevărat, că au avut Ştefan vodă Tomşa totdeauna despre léşi, la Împărăţie.

La anul Schinder paşa, din porunca Împărăţiei, au strîns cîtă oaste au avut din paşalîcul lui şi cu Radul vodă de Moldova şi cu oştile

---

2 *lipseşte* lui // 3 pîn<ă> n-au sfîrşit / sosescu // 4 zilile // 5 fapte<le> // 8 dup<ă> / turcu / sa]ei // 9 fii-său / ajunsu / başa// 10 săvîrşîndu-ş<i> viiaţa / 1]unul / *lipseşte* Şi au domnit ani 1 M // 11—19 *lipsesc* M // 11 Moldaviia B, *ad. marginal* A // 12 *lipseşte* // 13 *lipseşte* unul numit cu acest nume // 15 Schinder // 16 Irimiei / *corectat* scriindu-i A // 17 s-au scris]au arătat / *lipseşte* la rîndul său // 19 striine / *ad. marginal* Lucruri streine A // 20 Schinder / dup<ă> risipa // 21 leşăscu / dup<ă> // 22 atunci // 23 oştenii // 24 într-acela / acestea // 26 leşăscu / *lipseşte* pre // 27 dîndu / carei // 28 încă îş<i> / pagubile // 29 cum]cu // 31 atunci / domnu / Tomşii // 32 Coreţchii]Cohanschi A / sol la Împărăţie // 34 strînsu / *ad. marginal* Tot lucruri streine A // 35 din]de / oşti munteneşti //

munteneşti şi ungureşti de la Betlén Gabor, domnul Ardealului (fiind Betlén Gabor mare nepriiaten léşilor) şi cu tătarîi au purces asupra Ţărîi Căzăceşti să le strice pălăngile şi să-i prade. Aflînd şi léşii gîndul lui Schender paşa i-au eşit hatmanul Jolcovschii cu oştile leşeşti la margine, la un loc anume Buşa, mai sus de Soroca, pe Nistru; din céia parte iaste acel loc.

Iar Schinder paşa începuse a bate Raşcovul. Ci daca au simţit că s-au apropiiat oştile leşeşti, au lăsat Raşcovul şi au purces pe dincoace de Nistru, prin ţară, împotriva locului unde era Jolcovschii, depărţindu-i numai apa Nistrului; fiind oaste mai puţină la Jolcovschii, decît la Schinder paşa, iar mai aleasă, tot lefecii, şi să strîngea şi cazacii din toate pălăngile la dînsul. Ci fiind craiul leşescu la Moscu cu oştile, s-au temut a întărîta putérea turcească, avînd treabă într-altă parte Crăiia Leşască. Şi au stătut la Schender paşa cu legături de pace, nădăjduind că vor ţinea turcii pacea./

f. 391 Capetele de pace despre léşi era acéstia: să oprească pre cazaci, să nu mai umble pre mare, şi în Moldova să nu mai meargă oştile lor. Iar despre Schinder paşa acéstia: pre tătari să nu-i lase să umble stricînd şi prădînd în Ţara Leşască şi în Moldova. Domnu strein să nu fie, fără numai cine va fi fecior de domnu.

Ci toate acéstia ca un vînt au fost. Că pacea bine n-au săvîrşit şi au purces oştile dintr-amîndoao părţile îndărăt, iar tătarîi pe altă parte au şi lovit Podoliia, în Ţara Leşască, şi au făcut cîtăva robie. Iar apoi, la anul, mulţime de tătari au lovit făr-de véste Volinia, o ţară mai sus de Podolia. Şi pînă a strînge Jolcovschii oştile au eşit tătarîi cu mare plian din Ţara Leşască, făr-de nici o zminteală.

Mare bănuială au avut pentru toate acéstia Jolcovschii de la craiu şi de la toată Crăiia Leşască pentru lucrurile lui céle moi. Ci la creştini nu sînt certări pentru unele ca acéstia, ca la turci.

Radul vodă plinind cu acéstia al treilea an al domniei sale, s-au războlit de ochi şi mai mult văzînd că nu era cu putinţă a tréce să nu se îngroaşe între turci şi între léşi lucruri de sfadă, singur s-au poftit de la
f. 391v Împărăţie să-i vie mazilie, să/ poată mérge la Ţarigrad pentru leacul ochilor. Deci i-au făcut pre voe Împărăţiia, de l-au chiemat la Poartă. Şi au domnit ani 3./

---

1 Gabăr // 2 tătarii // 3 Ţării // 4 Schinder / leşăşti // 8 leşăşti // 9 Nistrului]Niprulu // 11 lifecii // 12 pălăngile / *după* fiind *ad.* la / leşăscu // 13 puterea // 14 Schinder // 16 Capete despre léş<i> are acesta, pentru pace // 18 acestea // 19 *lipseşte* în[1] / striin // 20 feciori // 21 acestea / vîntu // 22 oşti / tătarii / pe de altă // 24 veste / Voliniia // 25 Podoliia / pîn<ă> / tătarii / pleanu // 26 fără nici // 27 acestea / craiul // 28 *lipseşte* la // 29 unile / acestea // 30 acestea / an, la leat 1616 şi 7124 din domniia lui s-au războlit / *ad. marginal* Radul, 7124, 1616 A// 31 trece // 32 să îngroaşă / pohtit // 33 mazîlie / merge // 35 *lipseşte* Şi au domnit ani 3 M //

f. 392

VALAHIA.

Vl<ea>to 7126, 1618. DOMN 35. DOMNIE 40. Cap 35.

Gavriil Moghila vodă, unul numit cu acest nume, aflîndu-se la Poartă, avea mertic de la împăratul cîte 10 ug<hi> pe zi. Şi după ce au mazilit Împărăţiia pre Alexandru vodă, i-au dat domniia şi steagul cu un agă turcu şi pre chir Dumitraşco şi pre Nicolae Catargiul. Iar după ce s-au aşezat la scaon au făcut pe Lupul, acel mai sus numit, spătar mare. Şi peste puţină vrême, i-au venit poruncă de la Împărăţie lui Gavriil vodă să margă cu Schender paşa la oaste. Deci gătindu-se şi purcezînd cu toate oştile, s-au împreunat cu Schender paşa. Îndată paşa au apucat cu mîna cea dreaptă pre Lupul spătariul, mustrîndu-l şi zicîndu-i: „Tu eşti Lupul cel viteaz. Bine ai venit la mîinile méle, că mai mult nu vei mai trăi, ca altă dată să nu mai rădici sfaturi pre capul domnilor şi să-i scoţi afară.“ Şi aşa, puindu-l în obezi, l-au trimis la Dîrstor la închisoare. De carele au şi scris la împăratul, făcîndu-i ştire că au prins pre Lupul în oaste, carele au jefuit grădina şi au suduit numele împărăţiei tale. Ci să-mi dai răspuns cum voiu să-l pedepsescu.
f. 392v La care i-au dat răspuns: moartea lui să fie/ de ţapă.

Atunce Schender paşa, chiemînd pre cadiul să judece pre Lupul duşmanul, deci după ce l-au judecat, îndată l-au şi înţepat. Şi cu această moarte s-au răsplătit şi lui şi Buzdugăi carii au omorît pre greci făr-de milă.

Iar în scurtă vrême viind mazilie lui Gavriil vodă, au trecut în Ţara Ungureacsă cu toată casa lui. Şi acolo ş-au săvîrşit viaţa. Cît au domnit nu scrie, dar prin socoteală an 1./

f. 393

MOLDAVIA.

7127, 1619. DOMN 40. DOMNIE 42. Cap. 40. GAŞPAR VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST DE NEAMUL SĂU ITALIAN-FRÎNC.

Acest Gaşpar vodă fiind multă vréme terziman la Împărăţie şi făcînd slujbă Împărăţiei, la mijlocirea păcii între Împărăţiia Neamţului cu turcii, i-au dat domniia Moldovei în locul Radului vodă, avînd mare credinţă la Împărăţie.

Cu greu fiind ţărîi, neştiind limba, cum şi rîndul obiceaiurilor. Ci

---

1-2 *lipsesc* K // 1 Valahiia B, *ad. marginal* A // 2 *lipseşte* // 3-2 *după* K // 3 *lipseşte* unul numit cu acest nume / aflîndu-să // 4 ug<hi>]galbeni de aur / dup<ă> // 5 mazîlit / pr<e> Alixandru / steag // 6 dup<ă> // 7 aşăzat / scaun / spatar // 8 *lipseşte* mare / vreme / i-au]ia, au A // 9 meargă / Schinder / gătitu-să // 10 Schinder / Şi îndată // 11 spăt<arul> // 12 viteazu // 16 prinsu / jăfuit // 17 împărăţii / *după* tale *ad.* Iar acum iaste în mîinile méle, legat şi în fiiară/ răspunsul/ voi // 18 răspunsul / ţeapă // 19 Atuncea Schinder // 20 dup<ă> // 21 carei/ făr<ă> milă // 23-25 *după* C // 23 mazîlie // 24 ş-a săvîrşit viiaţa // 25 an unul // 26-29 *lipsesc* M // 26 Moldavia B, *ad. marginal* A // 27 *lipseşte* 7127... Cap 40 // 28 *lipseşte* unul numit cu acest nume // 29 frîncu]italiian // *textul rîndurilor* 30-3: Gaşpar vodă... asupra turcilor *după* p. 306, r. 2 M // 34 ţării //

măcar că fusése om de Poartă, dar viind la scaun, îndată ș-au întins gîndul spre creștinătate, făcînd ajunsuri cu léșii să se rădice asupra turcilor.

O, Moldovo, de ar fi domnii carii te stăpînescu pre tine toț<i> înțelepți, n-ai peri așa lesne. Ci domniile neștiind rînduiala ta, și lacome, sînt pricina perirei tale. Că nu caută să-și cîștige nume bun în țară, ci numai să strîngă și să se desfrînéze în avuții; care mai pre urmă toată să răsipéște și încă și casele lor cad la primejdii mari. Că blestemul săracilor, cît de tîrziu, cum să zice, nu cade pre copaci.

De laudă iaste la fieștecare domn ca să fie cu gîndul spre partea
f. 393v creștinească. Că această țară de trăiaște/ în statul său pînă acum, pentru țărîle creștine stă pînă astăz<i> în rînduiala sa. Însă cu înțelepciune, nu fără socoteală și fără temeiu, ca nu în loc de folos țărîi să-i aducă perire, despre cum s-au întîmplat în cîteva rînduri și acum în vremile noastre de au adus nesocoteala multora și nebuniia. Mare cumpănă acestui pămînt; Dumnezeu mai bine știe. Că de nu s-ar fi prilejit o samă de capete să cérce mijlocire și să nu fie năzuit la Împărăție, ar fi venit țara aceasta la perire de istov, în multe rînduri. Într-acesta chip și <în> domnia lui Gașpar vodă la mare primejdii venise țara.

În zilele acestui domnu s-au rădicat un domnișor de la Orheiu. Ci îndată Gașpar vodă au trimis oaste, eșind și singur împotriva lui. Și au prins viu pre acel domnișor și cîteva capete de la Orhei, pre carii îndată i-au și omorît. Gașpar vodă știia bine limba sîrbască. Și cînd au mustrat pre căpitanii cei prinși le-au grăit sîrbéște (Da imate serdțe cisto că gospodariu), care cuvinte tălmăcindu-le Bucioc vornicul, adecă: Să aveț<i> inimă curată cătră domnu.

LUCRURI STREINE.

Într-acea vréme, după stingerea Batoreștilor, stăpîniia Ardealul Betlén Gabor. Și avea mare războiu împotriva némților pentru Crăiia
f. 394 Ungurească. Și îndemna și pre turci asupra léșilor; că dedése léșii ajutor/ împăratului nemțescu împotriva lui Gabor. Că atunce de curînd îi bătuse léșii o oaste ce au fost la Cașa, foarte rău. Ci pentru acea pizmă îndemna pre turci asupra léșilor, făgăduindu-le că de să vor scula asupra léșilor, ca să nu poată da ajutoriu némților, va putea fără zăbavă a lua Beciul de la némți. Și cu acéle îndemnări și făgăduințe și cu mari daruri scrisése și la hanul Crîmului, care cărți au căzut toate la mîinile lui Gașpar vodă. Și îndată le-au trimis la craiul leșesc. Care cărți deaca le-au văzut craiul, n-au vrut singur să împute lui Betlén; ci fiind oamenii lui Betlén Gabor între sfétnicii leșești, cu cuscrii, au pus

---

1 întinsu // 4 domnii tăi care / *lipsește* pre tine // 5 neștiindu orînduiala // 6 lacome] lăcomiile // 10 domnu // 11 pîn<ă> // 12 țările / pîn<ă> astăzi / orînduiala // 13 făr<ă> temei / țării // 16 prilejît // 17 seamă / cerce // 18 Într-acest // 19 primejdie // 20 zilile / *ad. marginal* 1619 A // 22 prinsu / carei/ / 23 sîrbească // 24 sîrbește // 25 vornic // 26 adic<ă> // 27 *lipsește* M // 28 dup<ă> / stăpînea // 29 nemților // 30 léșîi // 31 atuncea // 34 ajutor // 35 acela // 37 leșăscu / *ad. marginal* Gașpar, 1619 A // 38 daca // 39 sfetnici leșăști //

craiul pe oamenii lui să-i poruncească ca să se părăsească de acéle fapte cu vrăjmăşie creştinilor, trimiţindu-i şi izvoadele ce scosése din cărţile lui. Şi au mers solul de la boiarii leşeşti cu multă mustrare şi bănuială, arătîndu-i şi izvoadele cărţilor ce scrisése la hanul. Care deaca le-au văzut Betlén Gabor toate cuvintele sale de faţă au zis cătră sol: „Muri-Vă Gaşpar pentru acéste cărţi". Şi îndată de toate umbletele lui Gaşpar vodă au dat ştire la Împărăţie.

Curînd au simţit Gaşpar vodă că ş-au pierdut credinţa la turci. Deci s-au aşezat cu gîndul şi mai tare cu léşii, îndemnîndu-i asupra turcilor. Şi îndată au băgat oşténi leşeşti în cetatea Hotinului, dîndu-le la f. 394v arătare supt apărarea lor cu ţara. Ci nu putea de boiari/ să fie slobod în gîndul său. Carii socotind céle de apoi, ca să nu vie ţărîi vreo peire, nu-i pristăniia boiarii, dintre carii era atunce mai cap Bucioc, vornicul de Ţara de Gios şi Vasilie vodă era vistiiarnic mare la acea domnie. Ci în multe chipuri să ispitiia să omoară o samă de boiari, ca să fie slobod în faptele sale. Ci aşa aiavea nu să cuteza să-i omoară, pentru ţară, că era Bucioc ales de toată ţara. Iar lui Vasilie vodă dîndu-i pricină că nu <dă> sama de o sumă de bani ai vistieriei, măcar că-i era fin de cununie, l-au băgat în temniţă, puindu-l şi la muncă. Iar pre Bucioc pusése gînd să-l otrăvască. Şi într-o zi, oprindu-l la masă, au început a-ş<i> face voia bună, închinînd la Bucioc cu veselie, şi au pus de i-au dat otravă. În loc s-au simţit Bucioc otrăvit şi s-au şi sculat de la masă de s-au dus la gazdă. Avînd erburi împotriva otravei, date de la un doftor priiaten (că aştepta el una ca acéia de la Gaşpar vodă), îndată au luat erburi, şi au început a vărsa otrava, cu mare cumpănă de viaţă. Iar a doao zi s-au războlit şi Gaşpar vodă, dînd pricina stolnicilor că au făcut bucatele coclite.

Avînd Bucioc vornicul această grije de viaţă, numai ci i-au căutat a prestăni cătră sfatul lui Gaşpar vodă, ce avea într-acea dată aşezat cu léşii, fiind aiavea şi la Împărăţie umbletele lui. Deci trimisése Împărăţiia poruncă la Schender paşa să pue nevoinţă în tot chipul, ca f. 395 doar îl va prinde. De care simţind/ Gaşpar vodă da ştire de toate la léşi.

Deci văzînd Împărăţiia că nu-l poate prinde cu meşterşug, au trimis un agă, schimni ceauş, după obiceaiu, să cuprinză scaunul şi să mazilească pre Gaşpar vodă. Iar el, prinzind de véste că vine schimni aga au scornit că-i vin léşii asupră şi au eşit din Iaşi, puind tabăra la Capul Stîncii, împotriva Ţuţorii.

Cum au sosit schimni ceauş, după obiceaiu-amu era gătit lucrul-,

---

1 acele // 2 creştinilor]împotriva creştinilor / trimiţîndu-i // 3 mersu / boerii leşăşti // 5 daca // 6 aceste / umbletile // 7 şt<ir>e // 8 Curîndu / au]s-au / *ad. marginal* 7127 A // 9 aşăzat / gîndu // 10 oşteni leşăşti / dîndu la // 12 Care socotindu-le / ţării // 13 pristinea / dentru carei / atunci / vor<nicul> // 14 Jos // 15 omoare / seamă // 16 nu cuteza / omoare / *corectat* cuteza A // 17-18 că nu ş-au dat seama// 18 de]din // 20 otrăvească // 21 închinîndu // 22 Şi în loc // 23 împotriva]împotrivei A // 24 aceia / îndată]şi îndată // 25 viiaţă // 26 *lipseşte* şi / dîndu // 28 *lipseşte* vornicul/ viiaţă // 29 pristini / aşăzat // 30 aiave umbletile lui şi la Împărăţie // 31 Schinder // 33 doară / simţindu // 34 meşteşug / *ad. marginal* 1619 A // 35 dup<ă> obiceai / coprinză // 36 prinzînd // 37 agasî / léşîi // 39 dupe obiceai / amu era]cum îi era //

îndată au pus slujitorii de au abătut în turci, cîţ<i> au fost cu aga, şi pre însuşi schimni aga, pre toţ<i> i-au omorît. Şi îndată au trimis şi la tîrg de au turburat tîrgul, şi cu slujitori amestecaţ<i>, pe unde i-au apucat întîmplarea acéia, acolo i-au omorît. Mulţi din turci se închidea prin pivniţe, de să apăra cu arme. Iar Gaşpar vodă, după această faptă, îndată au purces întru întimpinarea lui Jolcovschii hatmanul leşesc, carele era cu oşti aproape de margine.

Gata era Schender paşa şi mai nainte de acéste fapte ale lui Gaşpar vodă, să margă cu oşti din porunca Împărăţii<i>, asupra léşilor, fiind orînduit şi hanul şi Cantemir beiu, vestit de războae pe acea vréme, şi oştile munteneşti, şi o samă de oşti ungureşti de la Betlén Gabor, de toată oastea aproape de 60.000 şi 1000 de inicéri din odăile iniceresti orînduite. Şi cu acéste oşti au întrat în ţară Schender paşa./

f. 395v Léşii, ca să nu lasă înşelat pre Gaspar vodă cu prieteşugul lor şi ca să-ş<i> tocmască smintélele céle dintîi, au purces şi el cu oaste, trecînd Nistrul la Hotin, la avgust în 22 de zile. Jolcovschii hatmanul avea oaste 1600 de husari îmbrăcaţ<i> în hier, 4000 de călăraşi, osebi de husari, ce le zic steaguri înzooate, 200 de raitari némţi călări, 400 de cazaci lisovţi , 2000 de némţi pedestraş<i>. Acéstă oaste era lefecii. Era şi a domnilor deosebi vreo 2000 de oameni şi dintr-alţii cîţ<i>va, carii merg la dobîndă, carii mai pe urmă au mîncat capul lui Jolcovschii.

Venise şi un copil din casa craiului, numai să între Jolcovschii cu oşti în Moldova, într-ajutor lui Gaşpar vodă. Al doilea hatman, cum să zice la dînşii, de cîmpu, era pe acea vréme Coneţpolschii.

Deaca au trecut Jolcovschii hatmanul cu oştile leşeşti Nistrul, la Hotin, au făcut léşii sfat. Şi zicea Coneţpolschii să aştépte oştile acolo la Hotin pre Schender paşa, să nu se depărtéze la cîmpi împotriva mulţimii oştilor tătărăşti şi turceşti şi el să margă pe de céia parte de Nistru să strîngă cazaci de prin pălăngi, să lovască în urma oştilor pe la Tighina. Ci sfatul acesta n-au priimit Jolcovschii hatmanul. Ci să fie zis într-aceasta chip: „Mai bine să vază veştile cum sînt, decît să le auză de la alţii".

f. 396 La avgust 23 au venit şi Gaşpar vodă în tabăra leşască/ sprinten, numai cu 600 de oameni, la adunare cu Jolcovschii. Şi după voroava ce au făcut cu capetele leşeşti au purces cu toată oastea leşască pre Prut în jos, de la Hotin la Ţuţora. Şi acolo au pus tabăra leşască. Scrie létopiseţul leşesc că şi Gaşpar vodă au avut 12.000 oaste de ţară. Sosit-au Jolcovschii la Ţuţora, sept<emvrie> 2. Nu ştiia Jolcovschii de

---

2 şi pre însuşi]şi dimpreună cu / omorît]prăpădit // 3 tîrgu // 4 acéia // 5 prin]pin / dup<ă> // 6 întîmpinarea / hat<manul> leşăscu // 7 era aproape cu oşti de margine // 8 Schinder / aceste // 9 meargă / Împărăţiei // 10 bei/ / 11 seamă // 12 aproape de]ca la // 13 ieniceresti / aceste / Schinder // 14 Léşii / lase înşălat pe // 15 tocmească / smintélile // 16 Nistru / la avgust 21 / *lipseşte* de zile / hat<manul> // 17 fier / osebiţ<i> // 18 înzoate // 19 nemţi pedestraşi / lefegii // 20 *lipseşte* de oameni / dintr-alţii // 21 carei[1–2] / mergu / *după* Jolcovschii *ad.* hat<manul> // 24 oştile // 25 dînşii // 26 Daça / leşăşti/ / 27 aştepta // 28 Schinder / să nu să depărteze // 29 mulţimei / meargă / ceia / *corectat* mulţimii A // 30 du prin / lovească// 32 veştile]oştile // 34 *lipseşte* La / 23]25 // 36 capetile leşăşti / pe // 38 leşăscu / 12.000 de oameni oaste de ţară // 39 Jălcovschii[1-2] //

Schinder pașa la ce loc iaste și cu cîtă sumă de oaste, lăsîndu-și toată nădéjdea la Gașpar vodă, carele, de și știia din iscoadele sale de mulțimea oștilor turcești, iar nu spunea de toate léșilor, ca să nu le strice inimile.

Sept<emvrie> 7 dni, după venirea léșilor la Țuțora au sosit și străjile tătărăști, cu vreo 300 de oameni, cu carii hărțuindu-se cazacii, ce le zicea pe acea vréme lisovții, au înfrînt pe tătari; iar vii n-au putut prinde nici pre unul. Numai cîteva capete de tătar au adus la Jolcovschii și tot n-au putut afla nici atunce léșii de putéria lui Schender pașa. Iar tătarii în toate zilele prindea limbă din holota lor ce umbla pentru hrana. Și știia Schender pașa de toate, cum iaste la léși o<a>ste puțină.

Sept<emvrie> 8 dni, întîi Cantemir beiu, apoi și însuș<i> Schender pașa au sosit la Țuțora. Și au întins corturile dirept deasupra taberii leșești, mai din jos, fiind léșii în șanțurile ce le făcuse Zamoischii. Și
f. 396v într-acea/ zi Jolcovschii n-au vrut să scoață oastea, ci numai niște steaguri sprintene, cu lisovții amestecate, mai mult doară ar putea prinde limbă, să știe de oaste, atîta iaste cîtă venise, au mai iaste pre urmă. În toată zioa hărțuindu-se cu turcii și cu tătarîi, eșind și moldovéni de ai noștri, și nici atunce n-au putut să ia limbă. Că mai mult de un stegariu turc n-au prins și, pînă a-l duce la Jolcovschii, au murit de rană. Atîta oaste cîtă venise și descălecase, socotind Jolcovschii și neștiind că în céiaș noapte au sosit și oardele hanului cu galga sultan, fratele hanului. Că hanul rămăsése în Buceag, iar oștile toate le pornise cu galga sultan.

A dooa zi dis de dimineață au scos Jolcovschii toată oastea leșască, pe pilda lui Zamoischii, cînd cu Gazi Cherei sultan. Și au tocmit oastea cît agiungea glonțul pușcei, făcînd și doao bășți de pămînt: una la un cornu de oaste și alta la un alt cornu, cîte cu 4 pușci și cîte 300 de pedestraș<i> cu foc. Iar Schender pașa tocmise oastea cea turcească și pre unguri și pre munténi, la aripa din gios; iar aripa din sus au dat-o lui Cantemir cu oardele lui. Iar célialalte oarde, ce era cu galga sultan, nu s-au arătat de după deal, pînă nu s-au început războiul.

Deaca s-au apropiiat oștile în de sine, întîi au dat léșii și cu
f. 397 moldovénii războiu. Și îndată/ au împins pre oardele lui Cantemir, începînd și turcii a să da înapoi. Léșii, eșind la cîmpu mai mult decît le era porunca, cu șireagul cel din frunte, au pripit și galga soltan cu oardele și au dat năvală cu toate oștile la rîndul cel din frunte, leșesc,

---

1 *lipsește* toată // 2 nădejdea / care // 5 *lipsește* dni // 6 strejiile / carei /hărțuindu-să // 8 *lipsește* pre / tătari // 9 atunci leșîi / puterea // 10 Schinder / zilile // 11 pentru]dup<ă> / hrană / Schinder // 12 oaste // 13 *lipsește* dni / Cantimir bei / Schinder / *ad, marginal* 1619 A // 14 paș<a> / întinsu / drept // 15 leșăști / léșîi / *lipsește* Și // 16 Jălcovschii // 17 steaguri]streji / sprintine / *lipsește* putea // 18 să știe atîta oaste / pe // 19 tătarii // 20 moldoveni / *lipsește* de ai noștri / atunci // 21 stegar / turcu / prinsu / pîn<ă> a-l aduce / Jălcovschii // 22 dăscălecase // 23 Jălcovschii / ceiaș / oardele]altă oaste de a // 26 Jălcovschii // 28 ajungea / pușcii // 29 pușci]tunuri // 30 Schinder // 31 munteni / jos // 32 Cantimir / célelalte // 33 *lipsește* de / dup<ă> / pîn<ă> // 34 Daca / *lipsește* în de sine // 35 moldovenii / împinsu / Cantimir / 36 *lipsește* decît // 37 șăreagul / sultan / *corectat* pripit A // 38 cel leșăscu din frunte //

şi l-au înfrînt. Moldovénii noştri, dupe obiceaiu, îndată au plecat fuga şi holota ce era leşască aşijderea, a-i goni. Iar tătarîi, neîncăpînd toţi în frunte, au lovit pre léşi şi din napoi. Şi aşa, cu mare vărsare de sînge, au înfrînt rîndul cel dintîi, pînă au ajuns la al doilea rînd, ce era tocmit iară în frunte, unde era şi hatmanii singuri, care şi acéle rînduri era mai toate încungiurate de tătari de cătră tabăra lor. Ci au mers léşii tot bulucuri apărîndu-se de tătari, pînă supt şanţuri.

Schender paşa tot cu năvala acéia au lovit başta cea din gios şi fără zăbavă au întrat enicérii în baştă. Eşit-au léşii într-acea dată din şanţ şi au apucat de au scos o samă de pedestraşi ce era în baştă; iar mai mulţi au perit. Şi au luat turcii şi 4 tunuri. După acéia au stătut oastea în tocmală neclătită, numai cît să apăra léşii de năvala tătarelor; şi başta cea din sus au rămas întreagă.

Aproape de apusul soarelui Schender paşa au descălecat cu toată oastea la odihnă. Iar léşii au căzut la mare spaimă şi turburare, lăsînd/ f. 397v şi ei străji de pază; iar céialaltă oaste au întrat în şanţuri pe la otace. Şi îndată au mers toate capetele la cortul lui Jolcovschii la sfat, toţ<i> mîhniţi, văzîndu-se închişi de atîtea mulţime de oşti, depărtaţi de ţară şi de cetăţile lor, făr-de nici o nădéjde de ajutoriu. Ţinea hatmanii amîndoi inime tari, răspunzînd tuturora cum că a dooa zi vor să-ş<i> tocmască lucrul cu războiul. Şi apoi, deaca nu vor putea înfrînge putérea nepriiatenilor, să lége tabără să margă spre ţara lor, cătră Nistru.

Acest sfat deaca au auzit, cu tabără legată, au pătrunsu inimile tuturor, fiind mérgerea den loc închişi de păşunea cailor şi de hrana oamenilor. Şi după acéia s-au răşchirat sfatul îndată.

Un domnu, anume Strus, şi Calinovschii, starostea de Cameniţă şi Samuil Soreţchii s-au gătit de fugă, noaptea, cu oamenii lor, şi au purces năzuind îndată să treacă Prutul noaptea. Şi acolo la trecătoare, dînd în Prut, spăimîntaţ<i> ca oile, s-au înecat Calinovschii, starostele de Cameniţe şi mulţi din léşi. Unii, rătăcind noaptea, au căzut a dooa zi în mîinile tătarălor. Pre alţii i-au dus cursul apei de i-au abătut iară înapoi la mal, de le-au căutat a întra iar în tabără. Iar Hmelenschii şi Cazacovschii, căpeteniile cazacilor, au lovit întîi alăturea cu Prutul, f. 398 apoi au luat cîmpii şi au mers făr-de nici o zminteală întregi./ Céialaltă oaste de lefecii să turburase toţ<i> şi ei de fugă, scornindu-se cuvînt prin tabără că au fugit hatmanii, cît şi ceia ce era la straje, lăsase strejile.

Ci înţelegînd Jolcovschii acea spaimă a oştii, au umblat pe la otace cu făclii de vînt, arătîndu-se oştilor cum iaste de faţă şi are grije de

1 Moldovenii / *lipseşte* noştri / după // 2 aşîjderea / tătarii // 3 *lipseşte* şi // 4-5 *lipseşte* pînă au ajuns... în frunte // 5 acele // 6 mersu // 7 bulucuri]bucuri / pîn<ă> // 8 Schinder / aceia / jos // 9 başte / şanţu // 10 pedestraş<i> / başte // 11 şi turcii 4 tunuri / aceia // 12 tocmeală / tătarilor / baştea // 14 Schinder / dăscălecat // 16 streji / ceialaltă // 17 mersu / capetile / Jălcovschii // 18 văzîndu-să / depărtaţ<i> // 19 nădejde / ajutor // 20 inimile / tuturor // 21 tocmeală / daca // 22 puterea / lege / meargă // 24 daca // 25 mergea / den]de // 26 dup<ă> aceia / răschirat // 30 dîndu / înspăimîntaţi / starostile // 31 Cameniţă // 32 tătarilor / iar // 33 Hmelinschii // 35 mersu fără nici o sminteală / Ceialaltă // 36 scornindu-să // 37 streje // 39 Jilcovschii// 40 arătîdu-să / ari grij<e> //

oaste, mai întărind şi strejile, şi aşa abia au potolit oastea de spaimă. Iar în céialaltă noapte au scris şi cărţi cu pîră, dînd ştire la craiul pentru aceia ce au fugit din tabără.

Gaşpar vodă văzind mare turburare şi fuga oştii leşeşti, părăsit şi de oşténii săi, au purces şi el noaptea şi au trecut Prutul bine. Numai ajungînd la Branişte, fiind cu puţintei de ai săi, şi din boiari Şeptelici hatmanul şi Goia postélnicul, l-au omorît ceia ce era cu dînsul. Spurcată şi groaznică faptă şi neauzită în toată ţara creştinească. Că domnul, ori să fie bun, ori rău, la toate primejdiile trebuiaşte ferit. Pentru că oricum iaste, de la Dumnezeu iaste pus. Precum zice Sfînta Scriptură, că nu iaste nici o stăpînire dată făr-de voia lui Dumnezeu.

Plătit-au apoi cu capetele sale această faptă şi Şeptilici şi Goia, de la Alexandru vodă, pe lége dreaptă, de le-au tăiat capetele şi trupurile
f. 398v le-au aruncat în/ eşitoare. Şi cu cale le-au făcut; că după scîrnave fapte, groaznice morţi le vin.

Iar bietul Bucioc vornicul, din Branişte au năzuit la un fin al său, anume Toader Brănişteriul, unde şi lăcuia acel Toader. Au nemerit singur, făr-de slugi pe lîngă sine, precum vrémia în fuga oştii aşa aduce. Şi cu multă rugăminte şi jurămînt cătră finu-său, s-au oploşit în vicleana făgăduinţa lui. Apoi, a dooa zi l-au legat finul şi aşa, legat, l-au dus la Schender paşa. (O, să nu-l iarte Dumnezeu, fin ca acela!) Şi deaca l-au dus la Schender paşa, au pus îndată de au înţepat pre Bucioc, săracul, acela care pururea sfătuia pre Gaşpar vodă spre bine şi de mare nevoie i-au căutat a priimi sfatul lui, Gaşpar vodă. Acest domnu, Gaşpar vodă, niciodată post n-au avut, ci pre ascuns în toate posturile mînca carne.

Iară hatmanii leşeşti, văzindu-să închişi şi părăsiţ<i> şi de tovăroşiia moldovénilor şi în ţară streină, încungiuraţi de atîtea oşti, a dooa zi au scos toată oastea cîtă le rămăsése stoluri, însă aproape de şanţuri, cît să se apere de năvala turcilor şi a tătarălor, şi toată zioa acéia au şezut călări în tocmală. Nici Schender paşa şi tătarîi aşa nu le-au stătut asupră, alegînd cu sfatul să-i ţie aşa, închiş<i> pînă ce i-ar slăbi foamea şi hrana de cai, să se închine de bună voe./

f. 398bis Léşii încă, ca să facă războiu, putére n-avea. Că şi oastea li să împuţinase cu domnii cei fugiţi şi mulţi răniţi den războiul cel dintîiu. Între carii era răniţi feciorul lui Jolcovschii şi un nepot al lui de frate. Ci şi a treia zi după războiul dintîiu, iară aşa au scos oastea cu tocmală, aproape de şanţuri. Şi într-acea zi s-au apropiat şi galga soltan, cu puţini pre lîngă sine şi au poftit pre însuş<i> Jolcovschii la voroavă.

---

1 abiia au mai potolit oştile // 2 ceialaltă / dîndu // 4 văzînd / *lipseşte* mare / leşăşti / *ad. marginal* Cînd au omorît pe Gaşpar vodă. 1619 A // 7 post<elnicul> / cei ce // 11 făr<ă> voia // 12 capetile // 13 Alixandru / lege / capetiie // 14 dupe // 16 vor<nicul> // 17 Brăniştérul // 18 făr<ă> slugi / vremea // 19 fină-său/ oploşit]încredinţat // 20 Iar apoi // 21 Schinder // 22 daca / Schinder / l-au înţepat // 25 ascunsu // 27 iar leşăşti / văzîndu-se // 28 tovărăşiia / moldovenilor / striină // 29 *lipseşte* le // 30 tătarilor // 31 aceia / şăzut / tocmeală / Schinder / tătarii // 32 pîn<ă> // 34 Léşîi / putere // 35 din / dintîi // 36 răniţi era şi // 37 dup<ă> / cel dintîi / iar // 38 tocmeală / apropiiat // 39 sultan / pohtit //

Scosése Schender paşa într-acea zi toate oştile sale şi-i pusése rînduri înaintea ochilor léşilor, ca să vază mulţimea. Şi aşa au făcut în trei zile, pentru spaima léşilor, să se închine văzînd mulţimea oştilor. Iar la voroavă cu galga sultan, Jolcovschii n-au vrut să iasă, ci au trimis pre cneazul Coreţchii, fratele lui Coreţchii ce fugise. Deci şi galga sultan au trimis pre Velişah Mîrza. Şi au cerşut o sumă mare de bani să le dea léşii, şi să margă cu pace. Iară Coreţchii arătînd alte legături de pace s-au apucat mîrzacul de sabie şi au zis să aştépte toţi léşii sabie.

Văzind léşii că cu alt mijloc de acolo n-au cum să iasă, de unde era căzuţ<i>, au ales sfat să iasă cu tabără legată prin mijlocul oştilor. Şi aşa au făcut. Că la sept<emvrie> 19 zile, în de sară, fiind de trei zile f. 398bis v tabăra în rînduială, au făcut porţi în şanţuri, cineş<i> la rînd/ şi au purces den loc cu tabără legată de cară şi cu oşti rînduite pe de toate părţile, şi pedestraşi şi călăreţi, gîndind turcii şi tătarii că vin să le dea război. Apoi au văzut purcesul şi în céia zi pînă în sară. Şi toată noaptea au mers léşii, cu puţină dodeială numai de tătari.

Iar a dooa zi, sept<emvrie> 20, au sosit şi Schender paşa cu toate oştile asupra taberei leşeşti. Ci léşii, cît s-au făcut zio, au stătut pe loc. Şi într-acea zi s-au făcut războiu foarte mare, pînă la vréme de chindie. Şi descălecînd turcii cu corturi de mas, mai în de sară iar au purces léşii cu tabăra şi toată noaptea au mersu, numai cu dodeială de tătari.

A treia zi, sept<emvrie> 21, iar au stătut tabăra léşască la un pîrîu, carele nu-l pomenéşte létopiseţul leşescu, anume, ce vale ar fi fost. Iar adevărat pe la Scumpiia au lovit. Ci ori o vale ce să zice Răchita, ori la vreun ciuluc. Încă nu trecuse toată tabăra leşască valea, sosind Schender paşa au rupt turcii o bucată mare de tabără şi au luat şi cîteva steaguri de la léşi şi puşci. Şi iar s-au închis léşii acolo, la acea vale, de s-au apărat toată zioa acéia.

A patra zi, sept<emvrie> 22, au socotit Schender paşa să le ţie calea din frunte şi au purces înainte. Şi aproape deasupra Răutului au aşezat toată oastea în frunte. Léşii încă oaste ce au avut mai aleasă o au tras de pen aripi în frunte. Şi la o vréme ca acéia, la care şi de nevoe nu f. 399 mai caută a fi toţ<i> vitéji, că nu era/ altă cale de viaţă, au eşit cu toată tabăra dirept asupra temeiului oştilor turceşti. Şi stînd tare cu focul, au căutat turcilor a le da cale. Şi într-acel războiu au luat léşii de la turci 2 steaguri şi cîţiva tătari vii au prins. Iar după ce s-au aşezat tabăra la Răut, au mai eşit cîteva steaguri leşeşti de au mai lovit pe o samă de tătari, carii trecuse Răutul.

---

1 Schinder // 2 *după* mulţimea *ad.* oştilor // 3 oştilor]ostaşilor // 5 cnezul Coreţschii // 6 Mîrzea // 7 léşîi / meargă / Iar Coreţschii // 8 aştepte // 10 Văzînd // 11 căzuţi / tabăra // 12 *lipseşte* zile / seară // 13 orînduailă / rîndu // 14 din / orînduite // 15 pedestraş<i> / gîndindu / că]cum să / războiu // 16 aceia / pîn<ă> în sară // 17 mersu / dodeială]supărare // 18 Schinder / *ad. marginal* 1619 A // 19 taberii leşaşti / léşîi / zioă // 20 războî / pîn<ă> / vreme // 21 dăscălecînd / seară // 22 léşîi / dodeială] supărare // 24 care / pomeneşte / leşăscu // 25 lovit]dat // 27 Schinder / de tabără mare // 28 puşci]tunuri / léşîi // 29 aceia // 30 Schinder // 31 aşăzat // 32 Léşîi / *lipseşte* încă / oaste a// 33 de pen]dup<ă> / aceia // 34 viiaţă / drept // 35 *lipseşte* Şi // 36 léşîi // 37 au prinsu vii / aşăzat // 38 leşăşti / pre o seamă // 39 carei //

După rea petrecanie să îmbărbătase léşii şi pierdusă toată grija. Iar céia ce iaste să nu treacă şi orînduiala lui Dumnezeu nu poate să se tăinuiască. Fiind léşii făr-de nici o grije, tari şi semeţi, şi căzuse la Valea Coboltei, unde era de o parte pîrîul, de altă parte oastea, loc deşchis, fără trecători. Şi pierduse şi Schender paşa nădéjdea de a-i mai dobîndiré. Că trimisése Schender paşa la Jolcovschii, poftind să-i trimaţă un om să ştie turcéşte. Au trimis Jolcovschii, ci apoi nu l-au mai slobozit Schender paşa pre tălmaciul acela. Iar apoi apropiindu-se de Nistru, ca o milă de loc de la Movilău la un sat anume Slobozia Saucăi, la ţinutul Sorocii, unde acolo desçălecase léşii conacul cel de apoi. Holota ce era adunătură, temîndu-se de hatman pentru dobînda, că jăfuise multe case în ţară, să apuce ei trecătoarea la Nistru, noaptea, au dat spaima şi toată oastea foarte greu s-au turburat, atîta cît care cum au putut a apuca cal, sluga al stăpînu-său şi pedestraş<i> şi călăreţ<i>, toţ<i> amestecaţ<i>, unii de alţii fugind, s-au spart toată
f. 399v tabăra. Hatmanii singur<i> rămaşi, unul într-o parte,/ altul într-alta.

Zic unii să se <fi> făcut acea spaimă din slugile oşténilor carii mersése la o arie cu fîn, departe de tabără, şi să-i fie lovit tătarîi. Ci oricum au fost, spaimă ca acéia au fost din care nu s-au mai putut îndrepta oastea să se aşază. Poate fi şi de grija trecătoarei Nistrului, care de care să apuce mai curînd să treacă.

Au priceput tătarîi încă de cu noapte de răsipa oştii leşeşti şi încălecase toţ<i>. A dooa zi, diz de dimineaţă, au căzut mai toate capetele leşeşti, părăsiţi unii şi de slugile sale, alţii rătăciţi, pre mîna tătarălor. Pre feciorului lui Jolcovschii şi un nepot al lui i-au găsit între cară, răniţi, încă de la Ţuţora. Pre Coneţpolschii cu puţintei oameni buluc aşteptînd zioa, doar ar putea aduna ceva oaste şi să afle şi de Jolcovschii ce s-au făcut, l-au încungiurat tătarîi şi l-au prins viu. Iar pre Jolcovschii, numai cu o slugă a lui, rătăcit pedestru, l-au găsit o sumă de tătari. Şi pînă a înţélege cine iaste, văzîndu-l om bătrîn, l-au tăiat. Şi apoi înţălegînd din sluga lui că au fost Jolcovschi, i-au dus capul la Schender paşa. Pre carele puindu-l într-o suliţă, toată zioa au stătut înaintea corturilor. Şi într-acel loc stă stîlp de piatră făcut apoi de oamenii lui Jolcovschii şi pînă astăz<i>, în ţinutul Sorocii, în céia
f. 400 parte de sat, anume Slobozia Saucăi, loc/ ca o jumătate de milă de Movileu.

Schender paşa, după această izbîndă, pre Coneţpolschii şi alte capete leşeşti, i-au trimis la Împărăţie. Iar el însuşi s-au întors la Cetatea Albă. Şi acolo, peste puţine zile ş-au sfîrşit viaţa. Zic să fie murit otrăvit de veziriul ce era atunce la Împărăţie, temîndu-şi vezeriia

---

1 rea]acea / léşîi / pierduse / *ad. marginal* 1619 A // 2 ceia // 3 léşîi // 4 pe o parte // 5 Schinder / nădejdea // 6 Schinder / pohtind // 7 trimiţă / turcéşte]limbă turcească / Şi au trimis // 8 *lipseşte* Schender / pe / apropiindu-să / *corectat* tălmaciul A // 13 spaimă // 14 stăpînă-său // 16 singuri // 17 să să fie făcut / carei // 18 tătarii // 19 aceia // 20 aşaze / grij<ă> / trecătorii // 22 tătarii / risipa / leşăşti // 24 capetile leşăşti // 25 mîinile tătarilor // 27 doară // 28 tătarii / prinsu // 30 pîn<ă> a înţelege // 31 înţelegînd // 32 Schinder / care // 33 stîlpu / piiatră *lipseşte* apoi // 34 astăzi / ceia // 35 Sloboziia Saunăi // 36 Movilău // 37 Schinder / dup<ă> // 38 leşăşti / *lipseşte* el / însuş / întorsu/ // 39 şi au / viiaţa // 40 vezirul / atunci / veziriia //

de dînsul. Iar tătarîi au lovit toată Podolia şi Rusia şi fără nici o sminteală de nimenea, cu mult plean s-au întors în părţile sale.

Fost-au acea răsipă a oştilor leşeşti şi moartea lui Gaşpar vodă, vl<ea>to 7129<=1621>. Şi într-acesta chip au luat sfîrşit domniia lui Gaşpar vodă, dupe cum mai înapoi s-au scris, domnind ani 2./

f. 400v

VALAHIA.

7127, 1619. DOMN 35. DOMNIE 41. Cap 35.

Radul vodă, feciorul Mihnei vodă, au venit cu a dooa domnie de la Poartă şi cu cinste au domnit. Mers-au şi cu sultan Suleiman împăratul cu oştile la Hotin, împotriva léşilor. Şi fiind om vrédnic şi întreg la minte, făcut-au şi slujbă plăcută împăratului la Hotin, stînd şi el mijlocitoriu la legătura păcii ce s-au făcut între Împărăţie cu léşii. Şi după acéia l-au mutat Împărăţiia cu domnia la Ţara Moldovei. Iar în locul lui au rămas la domnie fiiu-său Alexandru vodă. Domnit-au Radul vodă ani 3 p<o>l./

f. 401

MOLDOVA.

7129, 1621. DOMN 41. DOMNIE 43. Cap. 41. ALEXANDRU VODĂ AL CINCILEA, FECIORUL LUI ILIIAŞ VODĂ ŞI NEPOT DE FECIOR LUI PETRU VODĂ RAREŞ.

Acest Alexandru vodă Iliaş viind cu domnia de la Poartă şi înţelegînd de moartea lui Gaşpar vodă că au fost pricina Şeptilici hatmanul şi Goia postélnicul, i-au omorît şi trupurile lor le-au aruncat într-o eşitoare, precum s-au pomenit mai sus. Şi cu lége dreaptă le-au făcut acea pede<a>psă.

Scrie Uréche vornicul că Iliaş vodă, tatăl lui Alexandru vodă, au lăsat domniia de bună voia sa şi s-au dus la sultan Suleiman şi s-au turcit, viind la întunecarea minţii din desfrînata fapta curviei. Apoi pre Iliaş vodă l-au făcut surghiun la Rodos; şi acolo fiind la opreală au născut pre Alexandru vodă. Însă spun de dînsul că la moartea sa au mărturisit légia creştinească.

Domnia lui Alexandru vodă era foarte slabă, cu purtatul trebilor peste obiceaiurile ţărîi. Şi în zilele lui au venit sultan Osman, împăratul turcescu, la Hotin, asupra léşilor. Că înţelegînd Împărăţiia

---

1 tătarii / Podoliia / Rusiia / făr<ă> // 2 nimeni / s-au întorsu cu mult plean în // 3 risipă / leşăşti // 4-5 *lipseşte* Şi într-acesta chip... ani 2 M // 4 *lipseşte* vl<ea>to 7129 / într-acest / *ad. marginal* 7129 A // 5 Gaspa<r> / dup<ă> / *ad. marginal* ani 2 A // 6-7 *lipsesc* C // 6-12 *lipsesc* B // 6 *ad. marginal* Valahia A/ / 8-12 *după* C // 13-15 *lipsesc* B, *după* C // 16-19 *lipsesc* M // 16 Moldaviia, *ad.marginal* A // 17 *lipseşte* 7129... Cap. 41 / Alicsandru // 18 *lipseşte* al cincilea / Iliia vodă / *lipseşte* de fecior // 19 Petru // *textul* r. 20-24, *după* r. 30 M // 20 Alixandru / Iliiaş / domniia // 21 Şeptelici // 22 post<elnicul> // 23 işitoare / lege // 25 Ureche vor<nicul> / Iliiaş / Alixandru // 27 faptă a curviei // 28 Iliiaş / surgun // 29 Alicsandru // 30 legea // 31 Domniia / Alicsandru / *ad.marginal* Alexandru, 1621 A // 32 ţării / zilile //

de perirea oştilor leşeşti de Schender paşa, avea nădéjde că pre<a> f. 401^{v} lesne va putea cuprinde o parte/ din Crăiia Leşască, socotind că fruntea oştilor leşeşti ce au fost şi slujitorii cei vechi au perit în Moldova şi nu vor mai avea léşii nici o putére să stea împotrivă. Şi măcar că venise veşti că să gătesc persii asupra Vavilonului să-l ia de la turci, tot au lăsat grija Vavilonului şi au stătut de gătire asupra léşilor peste toată iarna, trimiţind şi ceauşi la craiul leşesc, dîndu-i ştire că-i vine asupra crăiei lui cu toată putéria.

Împăraţii au acest obiceaiu de dau ştire unul altuia cînd vor să facă războae. De care lucru s-au cutremurat léşii de vremile acélia, văzîndu-şi şi perirea oştilor sale, cu amîndoi hatmanii şi a vedea asupra lor venirea unii puteri ca acéia. Ci au trimis şi craiul un sol de la sine la turci, mai mult ca să vază şi cu ochii, iaste adevărată gătirea turcilor să vie, au numai sînt cuvinte. Ci pe sol la Împărăţie nici cu veziriul nu l-au adunat, numai i-au răspuns cu scîrbă şi l-au pornit înapoi.

Iară şi craiul leşescu, n-au şezut fără gătire. Ci îndată iarna au strîns săim, trimiţind şi soli pe la toate părţile creştineşti, dîndu-le ştire de venirea împăratului turcesc asupra sa, cu toată putéria împărăţiei lor. Şi au făcut sfat să facă oşti ca să poată sta împotriva puterii turceşti, alegînd seimu să facă 30.000 de lefecii, între carii să fie 14.000 de husari şi 8.000 de pedestraşi, altă oaste mai sprintenă, şi la 15.000 de cazaci să trimiţă lefi şi însuş<i> craiul cu toată pospolita să încalece, stînd şi ei toată iarna de gătire./

f. 402 Iar de la crăii streine n-au avut de la nime nici un ajutoriu. Mai mult de la Olandez cîteva corăbii cu platoşă şi cu flinte şi cu alte măestrii de oaste. Iar de la alte crăii creştineşti s-au întors solii făr-de nici o nădéjde de ajutoriu. Şi încă de la némţi oprise şi marginile ţării sale nici cu bani să nu facă lefecii, avînd némţii pe acea vréme mari zarve şi amestecături cu Crăiia Buhemului, care să zice Cehul. Aşa lăsase toţi pre léşi, numai singuri să răspunză Împărăţiei Turceşti. Husari încă atîţea n-au putut face léşii; că acel fel de oaste să face cu greu şi cu mare chieltuială.

CÎND AU PURCES SULTAN OSMAN CU MARE GĂTIRE ASUPRA LÉŞILOR. 7130<=1621>.

Cît s-au dezvărat, sultan Osman au purces cu mare gătire de oşti, adunate de prin toate unghiurile ţărîlor sale. Aşa scrie hronograful

---

1 leşăşti / Schinder / nădejde / prea // 2 coprinde // 3 leşăşti // 4 putere să le stea / *lipseşte* Şi / le venise veste // 5 gătescu // 7 trimiţînd / leşăscu // 8 *lipseşte* lui / puterea // 9 *lipseşte* acest / *după* <o>bicéiu *ad.* într-acest chip /cînd va să s<e> facă // 10 acelia // 12 aceia // 14 au sînt numai / vezirul // 15 adunat]împreunat / răspunsu // 16 Iar / leşăscu / şăzut / făr<ă> // 17 strînsu seim, trimiţînd / *lipseşte* şi // 18 turcescu / puterea // 19 lor]lui // 20 seimul / lifecii // 21 sprintină / *lipseşte* la // 22 cazaci în lefi să li să trimiţă şi // 24 crăii streine]craii striini / nimeni / ajutor // 25 Olandezu // 26 măestri<i> / *lipseşte* Iar... creştineşti / s-au]Şi s-au / întorsu // 27 nedejde / ajutor / nemţi / ţării // 28 nemţii // 30 Turceşti]Turcului // 31 atîtea]atît / oaste]oameni // 33-34 *lipseşte* M // 33 Cîndu // 34 *lipseşte* 7130 B, *ad.marginal* A // 35 de oşti]asupra léşilor // 36 de prin]din / ţării sale //

leşesc, că şi din limbi, apoi şi din iscoadele ce avea léşii la turci, cum că au avut sultan Osman 300.000 de călărime, 12.000 de inicéri, 80.000 de tătari cu Zaimb Cherei sultan, hanul Crîmului, fără de oştile munteneşti ce era cu Radul vodă. Iar fiind sultan Osman aproape de Dunăre i-au venit véste că au luat persii Vavilonul. Ci tot au păzit calea asupra léşilor.

La léşi lipsiia hatmanii amîndoi. Că Jolcovschii, hatmanul cel mare, perise la război, iar Conețpolschii, al doilea hatman, era la f. 402v închisoare în Țaringrad. Şi era zarva între léşi pentru hătmănie./ Ci craiul Jicmont, ferindu-se să nu cază la mai mare împărechiiare între capete, lucrul, au răspuns domnilor că aşteaptă pre Conețpolschii să iasă de la robie. Şi aşa iaste pravila lor, ales la capetele oştilor, să meargă pre rînd, din stăpîn mic la mai mare. Deci toate oştile le-au dat pre mîna lui Hotchievici, hatmanul de Litva, om vestit din tinérețele sale de războae fiind de vîrstă ca de 80 ani.

Cu 14.000 de oaste au purces deodată Hotchevici hatmanul. Şi înaintea sa au trimis cu 4.000 de oameni pre Liubomirschii să treacă îndată Nistrul la Hotin, fiind cetatea Hotinului pre seama léşilor, din zilele lui Gaşpar vodă. Deci întrînd Liubomirschii în țară, pînă a să apropiia oştile turceşti, au prădat țara pînă în Iaşi, lăsînd şi Alexandru vodă Iaşii cu fuga la Roman, arzînd léşii şi Iaşii. Şi din prada țărîi au strîns şi hrană, care mai pre urmă au ținut pre léşi toată vrémea cît au fost la Hotin.

În urma lui Liubomirschii au sosit şi Hotchevici hatmanul la Hotin. Şi apoi după Hotchevici şi feciorul craiului leşescu, Vladislav, cu 16.000 de oaste. Nu ştiu ce vină ar fi dat bieților tîrgoveți de Hotin, la o samă ce-au fost mai frunte, că i-au împins léşii de pe zidul cetății jos, făr-de nici o milă.

Fiind Împărăția la Țuțora, iar cazacii tot nu sosise la Hotin, cu f. 403 mare mîhniciune léşilor, ajungînd tătarîi/ pînă în tabăra leşască, cît pierduse léşii nădéjdia de cazaci.

În 20 de zile ale lui avgust au lovit un soltan cu oştile sale şi cu multă oaste turcească la tabăra leşască sub Hotin, cît au gîndit Hotchevici hatmanul şi alte capete leşeşti că ar fi sosit toată Împărățiia şi scosése şi léşii toată oastea la cîmpu. Ci tătarîi, după puțină năvală, s-au tras îndărăt. Atunce, într-acéiaş zi, au sosit şi 1000 de cazaci, înaintea hatmanului lor, anume Sahaidacinîi, dîndu-i ştire că vine şi oastea căzăcească cu tabără legată de trei zile, tot cu războiu prin tătari. Că trecînd cazacii pe la Soroca să zăbovise cu prada, după firea lor, şi-i apucase tătarîi pre cale.

---

1 leşăscu / iscoade / *lipseşte* léşii // 2 trei sute de mii / şi 12.000 de pedestrime inicéri şi // 3 Zaimbu / făr<ă> de oşti // 5 veste // 7 lipsea / hat<manul> / *ad.marginal* hatmanul cel mare A // 8 războiu / hat<man> // 10 Jîcmont / împărichiiare // 11 răspunsu // 12 capetile // 14 hat<manul> / tineréțile // 15 de ani // 16 deodată]îndată / *lipseşte* hatmanul // 17 *lipseşte* cu // 18 *lipseşte* Nistrul // 19 zilile / întrîndu Lubomirschii / pîn<ă> // 20 țară / pîn<ă> / Alixandru // 21 *lipseşte* vodă / țării // 22 strînsu / vremea // 25 dup<ă> / leşăscu // 27 seamă / împinsu / de pe]du peste / zidu // 29 Împărățiia // 30 tătarii / pîn<ă> // 31 léşii / nădejdea // 32 În 20 de zile ale lui]La / av<gust> 20 / sultan / *ad.marginal* 1621 A // 33 sub]supt // 34 leşăşti // 35 *lipseşte* toată / tătarii / dup<ă> // 36 Atunci într-acea zi / o mie // 37 Sahaidacinii // 38 tabăra // 39 dup<ă> // 40 tătarii //

A dooa zi, av<gust> 21, au sosit şi Sahaidacinii cu 20.000 de cazaci. Şi într-acea zi orînduind Hotchevici şanţurile pe lîngă tabără şi făcînd căutare cazacilor, au dat ştire strejile cum că soséşte şi Împăraţiia cu toate oştile în tocmală, cum zic turcii, alai. Ci au lăsat Hotchevici căutarea cazacilor şi au scos şi el toată oastea la cîmpu, cu tocmală, puind oaste supusă prin văi şi prin ceretei. Iar el însuşi au stătut cu partea cea mai aleasă a oştii în frunte, socotind că vor da turcii îndată războiu. Dar turcii n-au stătut de războiu, ci cum au sosit au început a descăleca şi a întinde corturile. Numai Cantemir paşa au făcut năvală cu oştile sale deodată la aripa léşilor. Ci văzînd oastea f. 403v leşască supusă prin toate văile, au plecat şi el spre descălecatul/ oştii sale. Iar turcii scosése o samă de tunuri, de da în oastea leşască şi au fost harţuri între oşti pînă în seară.

Avgust 22 de dez dimineaţă au cuprins turcii tot locul acela cu corturi, unde stătuse léşii în zioa dintîi. Léşii încă au scos oastea împrejurul taberii, aproape. Şi într-acea zi toată năvala turcilor au fost asupra cazacilor, văzîndu-i făr-de şanţuri şi osebiţ<i> de tabăra leşască.

Avgust 23, dis de dimineaţă, s-au gătit turcii de războiu. Cazacii era descălecaţ<i> cu tabăra lor mai jos pe Nistru, osebiţ<i> de tabăra léşilor, încă fără şanţuri, numai încheiată cu căruţele. Acolea la cazaci au făcut turcii mare năvală cu toate oştile, cît să vedea într-acea dată luată tabăra căzăcească. Ci au stătut cazacii foarte tare şi cu nevoinţa hatmanului lor, care era om oştean drept şi le-au dat şi Hotchevici hatmanul ajutoriu cu trei roate de némţi şi cu 1000 de haiduci cu bardişe; iaste un fel de arme, topoară cu coade lungi.

Deci cazacii, cum au văzut agiutoriul, au mers drept asupra inicérilor, bătîndu-se de la o vréme de aproape cu sinéţele, cît le-au căutat inicérilor a să da înapoi. Şi aşa gonind cazacii şi haiducii pre inicéri, s-au întărîtat şi oştile călăréţe şi s-au făcut o glogoază mare între oşti, adăogîndu-se şi din oştile turceşti, cu tătarîi, şi din f. 404 bulucurile a léşilor la acea/ aripă unde era gîlceava, cu mare vărsare de sînge. Şi într-acea dată, la acel războiu, au perit cîteva capete de eniceri şi paşa de Silistra, om vestit de războae. Despre partea léşilor din capete au perit Zavişa şi Endriiunschii, amîndoi rohmistri. Şi den capetele tătarălor de Litfa au perit Bogdan mîrza şi Ţarovici, iar mîrzacu. Lucru mare, duprecum îi laudă hronica leşască, cum au stătut de bine atunce împotriva turcilor, măcar că şi ei sînt turci de lége. Iar în ceialaltă zi spun să fie chiemat sultan Osman pre enicéri şi le-au zis că nu va mînca pînă nu vor lua tabăra căzăcească.

---

1 avgust // 4 tocmeală / alaiu // 5 la cîmpu toate oştile // 6 tocmeală / ciretei / însuş<i> // 7 socotindu // 9 dăscăleca / paş<a> // 11 dăscălecatu // 12 seamă / *după* tunuri *ad.* împrejurul taberei / oastea leşască]léşi // 13 *lipseşte* între oşti / pîn<ă> // 14 diiz de /coprinsu // 17 văzîndu-i fără de // 19 diiz de / *ad.marginal* 1621 A // 20 dăscălecaţ<i> / osebiţi // 21 făr<ă> / închiinată // 22 mare năvală turcii // 25 *lipseşte* hatmanul / ajutor / nemţi / o mie // 26 bardişă // 27 ajutoriul / mersu // 28 bătîndu-să / sinéţile // 29 gonindu // 31 adăugîndu-să / tătarii // 32 a]ale // 34 inicéri // 35 din capetile tătarilor // 36 mîrzea // 37 mîrzac / dup<ă>cum // 38 atuncea // 40 pîn<ă>nu va lua //

Avgust 24, léşii n-au eşit la cîmpu, ci au stătut oastea la întăritura şanţurilor; că pînă atunce pe mai multe locuri era tabăra leşască numai cu cară îngrădită. Iar turcii întru acéiaş<i> zi, văzînd că léşii nu stau de războiu, ci de lucrul şanţurilor şi călăreţii de-avaloma cu inicérii întîi au dat năvală unde era fruntea şanţurilor. Şi acolo dîndu-le némţii tare răspuns, s-au mutat mai sus, cercînd loc mai slab. Ci şi acolo la năvală au căzut mulţi din turci. Apoi şi la al treilea loc au luat, despre Zvancea; ci şi acolo s-au apărat léşii tare. Şi pînă amiazăzi au dodeit pre léşi. Iar mai în de seară cu toată năvala au lovit la tabăra/ f. 404v căzăcească, care să grijise într-acea noapte cu doao rînduri de şanţuri: un şanţ tocma pe lîngă cară, iar alt rînd mai departe de tabără. Şi fiind aproape de şanţurile léşilor, multă oaste turcească au perit de cazaci la acea năvală. Şi au gonit léşii pre turci, înfrînţi de focul cazacilor, pînă în corturi.

Avgust 25, nimica n-au băgat samă turcii de paguba oştii sale ce au avut. Ci a dooa zi au scos tunurile céle mari şi s-au apropiat de şanţurile cazacilor şi au dat neîncetat în cazaci cîteva ceasuri. În loc de minune, scrie hronica leşască, că dînd aşa des mai mult de un cazac, anume Vasilie sotnicul, n-au perit. Iar cai mulţi au omorît în tabără.

După patru ceasuri de cînd începuse a bate tunurile în cazaci, au eşit cazacii făcînd năvală la puşci, de unde bătea. Şi din aripa despre léşi au lovit un stol iar într-acolo şi au împins pre toată oastea de pre lîngă tunuri, apucînd toate tunurile céle apropiiate. Şi au mersu cazacii într-acea zi pînă în corturile turceşti cu spaimă mare şi amestecătură în toată oastea turcească. Ci după cum iaste firea cazacilor, lacomă la dobîndă, au dat îndată la jafuri. Şi cu acea zăbavă, avînd vréme turcii, au împins iară pre cazaci şi de la corturi şi de la tunuri. Ci tunurilor apucase cazacii de le stricase roatele şi straturile.

f. 405 Dintr-acea zi au mai răsuflat cazacii şi s-au acolosit/ turcii despre partea léşilor cu năvala. Că să deprinsése léşii de sta gata buluciţ<i> călări. Şi cît îi împingea cazacii din foc pre turci, iar léşii îi loviia din aripă. Deci, din 26 a lui avgust au căzut greul asupra léşilor; că la 27 de zile mare năvală au făcut turcii la oastea leşască, care era scoasă den afară de şanţuri, şi au înfrînt pre léşi şi 2 bulucuri de némţi, de la doi polcovnici, au perit cu totul, avînd turcii mare bucurie şi semeţie de atîta capete de némţi, de carii sta o grămadă înaintea corturilor împărăteşti. Şi să nu fie întors îndărăt pre turci nişte steaguri de husari, la grije era şi toată tabăra lăşască, aşa să amestecasă de rău léşii. Au luat turcii într-acea zi steagul lui Hotchevici. Rumpîndu-ş<i> zăbala calul stegariului care purta steagul de husar la Hotchevici, au băgat pe stegariul, fără voia lui, în desimea turcilor.

---

1 oastea]toată oastea / *ad.marginal* 1621 A // 2 pîn<ă> atuncea / mai pe multe / tabără // 3 dintr-aceiaşi zi // 4 deavalma // 5 nemţii // 6 răspunsu / *lipseşte* loc // 7 *lipseşte* din / l<a> al // 8 pîn<ă> / amiazi zi / dodeit]dobîndit // 9 tabă<ra> // 10 grijîse / doao]2 // 11 şanţu / tocmai / *lipseşte* rînd // 12 léşîlor // 14 pînă în]pîn<ă>la // 15 nimic / seama // 16 doao / cele / apropiiat // 18 cronica / dîndu // 19 sotnic // 20 Dup<ă> // 21 puşci]tunuri // 22 împinsu pe // 24 pîn<ă> // 27 i-au împinsu iarăş<i> pe // 31 cît]cîndu // 32 a]ale // 34 dinn afară / 2]doao / nemţi // 36 atîtea / nemţi / care // 37 întorsu // 38 amestecase léşii de rău // 39 zabala // 40 husari / pe]şi pe // 41 în desimea turcilor făr<ă> voia lui //

Scrie hronogravul că la acea grije însuşi moşneagul Hotchevici au eşit din şanţuri şi prin toate célialalte porţi eşiia orînduită oaste. Şi întracea zi s-au dezbărat de oarbă năvala turcilor. Iar oaste multă au perit într-acea zi din léşi, şi steagul lui Hotchevici cu stegariul. Iar avgust 28 şi 29 şi 30 de zile au şezut turcii pre odihnă. Iar Hotchevici (f. 405v) hatmanul fiind mîhnit/ pentru steagul său, care lucru la oşténii acestor părţi şi în loc de necinste şi în loc de piezi réle să socotéşte.

Septemvrie 1 dni au socotit léşii să lovască cu toată oastea sa noaptea pre turci, numai pedestrimea să o lasă la şanţuri. Şi aşa au făcut, că au scos toată oastea den afară; ci au împiedicat lucrul şi gîndul lor o ploae. Iar a dooa zi au aflat turcii gîndul léşilor din haiduci<i> unguri carii fugiia totdeauna la turci şi de la turcii Rusiei. Iar cazacii nu s-au răbdat nici pe ploae, ci au lovit într-acea noapte la o aripă den corturi.

Septemvrie 3 au venit în tabăra leşască de la Radul vodă, domnul muntenesc, Batişte Veveli, om de neamul său critean (zic să fie fost cu ştirea vezirului), îndemnînd pre léşi să trimiţă sol de pace la turci; şi nu s-au apărat léşii, ci au trimis un om foarte de ispravă de la sine, anume Zelenschii, să întrébe putea-se-vor să priimească soliile la Împărăţie, au ba. Şi dintr-acea zi umbla soliile. Iar sîngele bieţilor oşténi mai mult să vărsa între amîndoao părţile, în toate zilele şi în tot ceasul.

Septemvrie 3 au isprăvit turcii şi podul de peste Nistru, de au trecut oastea şi în céia parte de Nistru. Pînă atunce avea léşii hrană (f. 406) slobodă de cai peste/ Nistru; iar apoi i-au închis şi din céia parte. Şi tot într-acea zi au venit şi Caracaş paşa de Buda, carele temîndu-se de Împărăţie pentru zăbava trimisése răspuns vezirului că nu va mérge la adunare, pînă nu va mérge întîi în tabăra leşască.

Toată oastea turcească iar să pornise după Caracaş paşa şi de toate părţile au stătut cu năvală asupra léşilor; iar mai mare cu mult unde au stătut Caracaş paşa. Despre Zvancea era acel loc unde era tabăra leşască mai slabă şi dusése pre Caracaş paşa la acel loc nişte unguri ce fugise de la léşi la turci. Şi acea năvală au făcut la şanţurile leşeşti, cît să nu fie apucat a eşi un buluc de némţi cu un căpitan, anume Veer, şi s-au întîmplat vreo 2000 de cazaci carii păştea caii, ţiindu-i a mînă prin ceretei, luase Caracaş paşa şanţul leşilor. Ci némţii prilejindu-se can din dosul oştilor turceşti şi alţii de prin şanţuri, au vărsat focul în turci, cum dau némţii, odată. Şi dintr-acel foc au nemerit un glonţ pre Caracaş paşa drept prin cap. Deci cît au văzut turcii că au căzut Caracaş paşa, s-au dat îndărăt. Eşit-au şi léşii călări din şanţuri, iar

---

1 hronograful // 2 célelalte // 3 dezbărat]dezbrăcat / de o oarbă // 5 *lipseşte* de zile / şăzut // 6 oşteni // 7 *lipseşte* şi[1] / *lipseşte* în loc de[2] / réle]răi A // 8 Sept<emvrie> / *lipseşte* dni / lêşîi / lovească / *lipseşte* sa // 9 lase // 10 din // 11 gîndu / léşilor]lor // 12 haiducii / carei fugea // 14 din // 15 Sept<emvrie> // 16 muntenescu // 17 vizirului // 19 Zelinschii // 21 oşteni / zilile // 23 Sept<emvrie> 4 / 3]5 M / turci<i> // 24 pîn<ă>atunci / léşîi // 25 ceia // 26 temîndu-să // 27 răspunsu vizirului / merge // 28 pîn<ă> / merge / *lipseşte* întîi // 29 dup<ă> // 32 dusése]dedése // 33 leşăşti // 34 Vier // 35 carei // 36 ceretei]citerei / léşilor / nemţii / prilejîndu-să // 37 cam / de prin]du pin // 38 glonţu / pe // 40 léşîi //

n-au gonit pre turci, stînd după sprijineală de alte locuri, pe unde mai năvăliia turcii.

Slăbise léşii de hrană şi de desime mare de trupuri să scornise f. 406v putoare în tabără lor, că nu mai putea/ birui a căra trupurile în Nistru, ci să scornise boale între oşténi şi mai vîrtos muriia caii de o boală. Feciorul craiului Vladislav zăcia bolnav şi Hotchevici hatmanul iar aşa, din care boală au şi murit Hotchevici acolo, la Hotin, sept<emvrie> 14; om vestit între léşi de lucrurile războaelor. Spun de dînsul, pînă au fost viu, cînd au venit pomenire de pace de la Radul vodă, să fie zis: „Lasă să vie Simedrul; să va căi sultan Osman căci au venit asupra léşilor."

Trei zile după perirea lui Caracaş paşa, turcii au şezut fără războiu. Iar tătarîi ardea şi prăda Ţara Leşască pe lîngă Cameniţă şi mai sus de Cameniţă şi afuma Ţara Leşască înaintea ochilor léşilor, fiind ei închiş<i> de toată hrana. Mai mult ce cazacii răzbiia prin păduri, pe la cetăţile de aproape şi aducea cîte oarece hrană, iar nu de ajuns. Şi au ales şi léşii într-un rînd noaptea, cu vreo 1000 de haiduci, nişte cară de au adus din Cameniţă puţină hrană şi iarbă de puşcă; că împuţinasă léşii şi iarba şi plumbul. Şi multe boale să scornise în némţi şi în léşi şi mai ales boală de vintre. Învăţaţ<i> cu bére, cu horilcă, şi acolo numai apa Nistrului le era băutura, care iaste foarte grea la băut.

f. 407 Sfătuia unii din léşi să lase pedestrimea să apere/ şanţurile, iar ei să iasă călări. Alţii sfătuia să pornească pre feciorul craiului să margă să grăbească pre tată-său craiul, să vie cu agiutoriul mai curînd. Şi să gătise şi oastea Litfei, numai să pléce din tabără. Ci apoi toate sfaturile acéstea le-au aşezat Liubomirschii, pre carele l-au şi ales oastea în locul lui Hotchevici şi l-au pus feciorul craiului hatman.

Sept<emvrie> 15 s-au întors şi solul lor, Zelenschii, ce-l trimisése la veziriul, şi tot într-acea zi i-au lovit turcii tabăra leşască la poarta Litvei. Ci făcuse léşii într-acéle trei zile o tabie den afară de şanţuri şi din tabie dînd foc tare au căutat turcilor a să da înapoi.

Sept<emvrie> 16 au trecut turcii tunurile în céia parte de Nistru şi toată zioa au bătut în tabăra leşască. Şi numai un neamţu au ucis, la corturile feciorului craiului. Şi tot într-acea zi şi sultan Osman au trecut Nistrul şi au mers de au văzut Cameniţa.

Pusése să bată o cetăţue, anume Panăvţii, aproape de Cameniţă, întru care era nişte haiduci puş<i> acolo de pază. Ci au perit cîţ<i>va turci, de haiduci, şi au lăsat cetăţuia nedobîndită. Iar pe lîngă Zvancea numai căci au trecut pre lîngă cetate. Scrie létopiseţul leşesc să fie zis sultan Osman pentru Cameniţă: „Dumnezeu au făcut această cetate şi Dumnezeu o va lua." Iar în zilele noastre au luat-o sultan Mehmet, împăratul turcescu, în 9 zile, pentru păcatele léşilor şi netocmala între dînşii./

---

4 mare putoare / tabăra // 5 oşteni / murea // 6 zăcea / *lipseşte* hatmanul // 8 lucrurile]rîndul // 9 pîn<ă> // 12 şăzut // 13 tătarii // 15 închişi / pre // 16 ajunsu // 17 rîndu / cu]ca / o mie / nişte]cu nişte // 18 împuţinase // 19 léşii / *lipseşte* şi[1] / nemţi // 20 şi cu holircă // 23 pe / meargă // 24 ajutor // 25 Litvei // 26 acestea / aşăzat // 28 întorsu // 29 vizirul / turci // 30 dinn afară // 31 dîndu // 32 ceia // 35 mersu // 39 leşăscu // 41 zilile // 42 turcescu]turcilor / *după* zile *ad.* în anul 7180 în 16 dzile a lui avgust M / netocmeala //

f. 407v Făgăduită era plata tătarălor la Hotin de sultan Osman: care va aduce cap de cazac să ia cîte ug<hi> 50 de aur. Deci alerga tătarîi prin Ţara Leşască, lovind ţărănimea, de aducea capete şi lua banii. Ci cărase nişte grămăzi mari de capete de ţărani înaintea corturilor împărăteşti, cu nume de cazaci.

Iar oastea turcească, neputînd strica léşilor din frunte, au trecut Nistrul tunurile céle mari şi bătea foarte tare din céia parte pre cazaci şi o parte de tabăra leşască. Numai ci au căutat cazacilor şi léşilor a să depărta de la mal pe unde ajungea tunurile. Şi la sept<emvrie> 16 acela războiu şi năvală să făcusă, cît şi tătarîi dedése înot să treacă apa şi să între în tabără. Care nevoe văzînd Liubomirschii au pogorît némţi pedestri cu foc; şi s-au îmbărbătat şi cazacii şi au început a da foarte des cu focul, cît au căutat turcilor deodată a lăsa puşcile şi a să mai depărta de la mal.

Lucrîndu-se acéştia la Hotin, Jicmont, craiul leşescu, veniia încet, cum să zice: leşaşte, întru ajutoriu fiiu-său. Şi într-acea dată împuţinase de tot tabăra leşască iarba de puşcă. Şi de hrană era foarte strînşi, care nevoe nici de la turci nu lipsiia, că flămînzise foarte rău şi turcii. Şi în toate zilele veniia veşti de prăzile ce fac cazacii pe Marea Neagră. Deci iar venise Batişte Veveli de la Radul vodă, domnul muntenescu, cu făgăduinţe tari că vor fi priimite soliile, numai de zăloage <ce> poftescu léşii de la turci au adus răspuns că iaste cu
f. 408 ruşine Împărăţiei să dea zăloage./ Deci şi léşii au ales pre Iacob Sobeţchii, tatăl craiului leşesc de atunce şi pre Joravschii, caştelanul de Belza. Şi au mers solii leşeşti în tabăra turcească.

Schimbasă Împărăţiia pre veziriul cu scîrbă, că n-au fost harnic să ia tabăra căzăcească, şi pusése alt veziriu, carele ca să-şi arate lucrurile mai tari au zis solilor leşeşti să lége bir pre an la Împărăţie. Care lucru nici într-un chip n-au priimit solii leşeşti, puindu-i la opreală. Iar toată oastea, cu mare gătire şi cu toate tunurile şi măestriile au pornit cu sine asupra taberei leşeşti. Şi o parte au pus să bată dincoace de Nistru, iar altă au trecut Nistrul şi au bătut în céia zi toată zioa, sept<emvrie> 24 şi la 25. Ci făcuse şi léşii şanţuri pre mal, dincoace, iar tot îi strica din puşci turcii, şi mai rău din céialaltă parte de Nistru. Şi aşa să lupta în toate zilele pînă la sept<emvrie> 27 de zile.

Acest obiceaiu au cazacii, deaca-i pridideşte răul şi pier de puşci, es de dau năvală tocma acolo de unde bat puşcile. Care fire a lor cine va fi văzut la Suceava, pre cînd închisése Ştefan vodă Gheorghie pre

---

1 tătarilor / *ad.marginal* Războiul de la Hotin A // 2 cîte 50 de galbeni de aur / tătarii // 6 neputîndu // 10 făcuse / tătarii // 11 Lubomirschii / coborît nemţi // 12 îmbărbătat cazacii / foc // 13 puşcile]tunurile // 15 Lucrîndu-să / acestea / Jîcmon / leşăscu // 16 ajutoriul / fii-său // 18 lipsea // 19 zilile venea // 22 pohtescu léşîi / răspunsu // 23 *lipseşte* şi / léşîi / pe // 24 leşăscu / atuncea / Joravinschii M / caşteleanul // 25 mersu / leşăşti // 26 vezirul // 27 vizir /să-ş<i> // 28 leşăşti / lege / *după* an *ad.* să dea // 29 lăşăşti / puindu-i la opreaiă]şi-i puseră turcii la opreală // 31 taberii leşăşti // 32 *după* Nistru *anulat* să bată A / iar]şi / în céia]într-acea // 33 *lipseşte* la / léşîi / şanţurile // 34 puşci]tunuri / céialaltă]ceia // 35 zilile / pîn<ă> / în 27 // 37 obiceai / daca-i // 38 tocmai acolo unde // 39 cîndu / pe //

feciorul lui Hmil, aşa au făcut şi la Hotin. Cînd li să părea turcilor că sînt pătrunşi cu morţile ce făcea puşcile într-înşii, că-i bătea într-acéle 5, 6 zile cu 60 de tunuri, tot de céle mari, cum zic ei: balghemezuri, şi-i socotiia spăimaţ<i>, atunce, în 27 a lui sept<emvrie>, au făcut cu f. 408v Sahaidacinii hatmanul/ său şi s-au orînduit în doao bulucuri: o parte dincolo de Nistru şi alta dincoace. Şi noaptea au purces, trecînd Nistrul pe pod la Zvancea, că avea şi léşii pod peste Nistru mai sus, împotriva Zvancei. Şi au lovit tocma şanţurile veziriului din céia parte atîta cît şi veziriului i-au căutat în céia noapte a nu mînea supt cort. Iar dincoace acea spaimă şi groază să făcuse în oastea turcească, cît jumătate de oaste fugise de supt corturi, la altă parte de oaste, lăsînd şi tunurile, de să făcuse o amestecătură mare. Ci cazacii s-au umplut de borfe, de sabii, de rafturi, de corturi. Iară mai multe au tăiat şi le-au răsturnat şi cu mare dobîndă s-au întors în tabăra sa.

De mirat era şi la Împărăţie şi la toate capetele Împărăţiei neînfrîntă şi neînspăimîntată firea căzăcească, la ce strînsoare într-acea dată era.

Tătarii aducea şi limbi carii spunea că însuşi craiul leşesc au sosit la Liov. Ci a dooa zi, după petrecaniia acéia, au chiemat Împărăţiia pre vezirul la sine; iar tunurile din céia parte tot au bătut, pînă în de sară. Şi însuşi vezirul au stătut cu solii leşeşti la legăturile de pace, avînd véste şi de venirea craiului la Liov.

Mult au stătut turcii să priimească léşii cevaş bir; că nici să se f. 409 pomenească acest lucru n-au priimit. Deci/ după multă frămîntătură au stătut şi s-au ales pace, sept<emvrie> 29 pre calendariul nostru, iar pre al papiştaşilor oct<omvrie> 9.

CAPETE DE PACE DESPRE ÎMPĂRĂŢIE AU FOST ACÉSTIA:

Pace vécinică de la turci Crăiia Leşască şi niciodată oşti asupra ei să nu rădice. (Iar acum iată cum ţin.) Pre tătari să-i oprească să nu umble stricînd în Ţara Leşască.

La Moldova paşă să nu pue. (Iară şi de acéia, măcar de n-ar fi aproape.) Şi altele mai mărunte pentru sémnele hotarălor la cîmpii Oziei şi despre Tighina.

IAR DESPRE LÉŞI ACÉSTIA:

În Moldova cu oşti să nu mai umble. Pre cazacii de la mare să-i oprească. Cetatea Hotinului să o dea pre sama domnului de Moldova. Soli mari cu daruri şi cu întăritura legăturilor să trimaţă la Împărăţie.

Şi numai ci le-au căutat léşilor mai pre urmă a priimi şi a lega 30.000 de cojoace din an în an să dea tătarălor.

f. 409v Şi aşa isprăvindu-se, în loc în trîmbe taberile, şi cea/ turcească şi

---

2 puşcile]tunurile / într-înşîi / într-acele // 3 de]dă // 4 spăimaţ<i>]înspăimîntaţi / atunci / *lipseşte* în // 5 rînduit / doao]2 // 8 Zvancii / tocmai / vizirului / ceia / *repetă* parte // 9 vizirul / ceia // 11 *lipseşte* de oaste... la altă parte de oaste // 12 de]şi // 13 Iar // 14 întorsu // 15 capetile Împărăţii // 16 nespăimîntată // 18 carei / însuş<i> / leşăscu // 19 aceia // 20 vizirul / ceia / au tot bătut pîn<ă> în seară // 21 însuş<i> vizirul / lăşeşti // 22 veste // 23 primească // 27 Capete de]Legăturile despre M / acestea // 31 Iar / aceia // 32 semnile / *lipseşte* şi // 34 Iară de la leşi era aceste legături M // 36 seama / de]din // 37 să s<ă>trimiţă // 39 cojoace]cocoace / tătarilor //

cea leşască, au strigat telalii pace şi îndată s-au părăsit şi armele dintre amîndoao părţile. Septemvrie 30 s-au făcut tîrg între léşi şi între turci, cumpărînd léşii cai turceşti mulţi şi eftini şi corturi. Aşijderea şi turcii de la léşi postave, pistoale. Şi iarăşi în zioa dintîi a lui oct<omvrie> şi a doa zi au făcut oştile tîrg între sine.

CÎND AU PURCES ÎMPĂRĂŢIIA DE LA HOTIN SPRE ŢARIGRAD.

A treia zi după ce s-au legat pacea, au purces Împărăţiia de la Hotin în gios, eşind toată oastea leşască în tocmală la cîmpu de au petrecut bulucurile turceşti şi luundu-ş<i> zioa bună cu clătirea capetelor de la léşi. Apoi, a patra zi, şi léşii, după purcesul Împărăţiei, oct<omvrie> 6, au eşit şi ei din şanţurile sale cu cazacii, lăsînd cetatea Hotinului pre sama Radului vodă, domnul muntenesc. Că Alexandru vodă, domnu ţărîi noastre, precum s-au pomenit mai sus, viind Împărăţia la Hotin, n-au aflat nimica grijit, nici poduri, nici conace. Şi aflînd şi ţara fugită şi stricată de léşi s-au scîrbit pre Alexandru vodă foarte rău, cît era numai să-l omoare. Ci l-au scos de la moarte veziriul. Iară de urgie mare n-au scăpat, că pînă la Hotin tot în obezi şi legat la tunuri au fost şi toată vrémia cît au fost Împărăţia la Hotin tot la f. 410 închisoare/ au fost, pînă cînd s-au întors Împărăţiia spre Ţarigrad.

Mergînd Împărăţiia pre cale, mare scădére au avut în oameni, hămnisită oastea şi caii, că dedése răceli şi ploi cu lapoviţe. Şi de atunce sînt luaţi şi Rénii cu cîteva sate de sultan Osman, sat de ţară pe Dunăre, din ţinutul Galaţilor. Şi sînt date de Împărăţie cătră Smil, al căruia olat venitul iaste închinat la mormîntul lui Mehmet, ce iaste în Ţara Arăpască, aproape de Marea Roşie.

Iară Jicmont, craiul leşesc, înţelegînd de pacea ce au făcut fiiu-său cu turcii, deodată s-au făcut mînios. Ci mîniia acéia era numai zugrăvită, că pospolita foarte veniia încet. Velcopolenii atunce trecea Visla, iar Litvei îi veniia asupră craiului şvezesc Gustav, la Riga, care cetate iaste vestită între toate cetăţile lumii şi atunce au luat-o şvezii.

Şi într-acesta chip au fost lucrurile Împărăţiei cei dintîi cu venirea lui sultan Osman la Hotin, în anul de la zidirea lumii 7130<=1622>. Iar Alexandru Iliaş vodă, după ce au căzut la mare urgie de către Împărăţie, pentru pricinile care mai sus s-au scris, l-au şi mazilit, şi în locul lui au pus pre Ştefan Tomşa vodă. Domnit-au an 1./

---

2 dintr-amîndoao / tîrgu / léşîi // 3 Aşijderea // 4 iarăş<i> / *lipseşte* a lui /doao // 5 tîrgu oştile // 6-7 *lipseşte* M // 9 jos / tocmeală // 10 luîndu-şi // 11 capetilor / Împărăţii // 13 seama / muntenescu / Alixandru / *ad.marginal* Alexandru, 1621 A // 14 ţărîi noastre]Moldovei // 15 nimic // 16 Alixandru // 17 vizirul // 18 Iar / pîn<ă> // 19 vremea / Împărăţiia // 20 pîn<ă> / întorsu // 21 scădere // 22 şi oastea şi / atunci // 24 Simil // 25 *lipseşte* olat / venit // 26 Arăpiască // 27 Iar Jîcmon / leşăscu / fii-său // 28 aceia // 29 venea / atunci // 30 şvezescu // 31 atunci / şvezi // 32 într-acest // 34 Alixandru vodă Iliiaş / dup<ă> // 35 mazîlit // 36 Ştefan vodă Tomşa, domnind ani 1 //

f. 410v

MOLDAVIA.

7130, 1622. DOMN 41. DOMNIE 44. Cap. 41.

Ştefan Tomşa vodă cu a dooa domnie viind la scaon, schimbat din firea cea dintîiu s-au arătat cu blîndéţe la toţ<i> de obşte. Şi întîi au mers însuş<i> pe la bejenii, pre cît au putut, de au strîns conacele Împărăţiei. Iar după ce au eşit Împărăţiia din ţară, îndată s-au apucat cu toată nevoinţa de au săvîrşit Mănăstirea Solca, care o începuse la domnia dintîiu şi o au şi sfinţit-o în anul 7131<=1623>.

Peste voia léşilor era domnia lui Ştefan Tomşa vodă, fiind mai denainte la mare vrajbă cu dînşii; şi pre Radul vodă iar mare nepriiaten. Însă Ştefan vodă să siliia să nu dea vreo pricină léşilor, fiind de curînd legaţ<i> cu prieteşugul nou cu Împărăţiia. Şi într-acelaş an, vara, cu venirea unui sol leşesc ce trecea la Împărăţie pentru întăritura păcii ce făcuse la Hotin, mare cinste şi pohvală au nevoit să-i facă. Iar tot priiateni pre léşi a-i face, n-au putut.

Acel sol de la craiul leşesc era om mare, anume cneazul de Zbaraşi, din Vişnoveceşti, cu mulţime de oameni şi cu podoabe de tot desfrînate, cît d-abia de să află în vreo istorie pe acéste vremi solie ca acéia, cu 300 de oameni călări, fără pedestraş<i>, ce avea pe lîngă/ f. 411 carîtă şi carăle. Şi pînă şi vezeteii îmbrăcaţi cu urşinice. Vasele cu carele adăpa caii era tot de argint şi cofele, barilce, ţintele la hamuri şi ceaprazele la haiduci, tot de argint. Iar după ce au întrat în Ţarigrad au pus potcoave de argint la cai, bătute cîte cu un cuiu, înadins ca să cază pre uliţe.

Eşindu-i Ştefan vodă înainte ca o milă de loc cu cîteva gloate în carîtă cu sine solul nu l-au poftit, nici au priimit să meargă la masa lui Ştefan vodă la ospăţ. Iar Ştefan vodă şi la purcesul lui din Iaşi spre Ţarigrad l-au petrecut cu cinste pînă la heleşteul lui Barnovschii vodă, care şi pînă astăz<i> să chiamă Iazul lui Barnovschii. Acolo l-au timpinat călăraşii de la Ţarigrad cu véste că s-au schimbat vezeriia şi au stătut veziru un priiaten al lui Ştefan vodă. Şi cum au înţeles de la călăraşi de véstea acelui vezir, îndată au poruncit slujitorilor să se întoarcă şi pe loc s-au întorsu. Şi singur povtorind cu graiul: „Lasă, cîine léşe, că te voiu purta eu." Şi neluîndu-ş<i> nici zioa bună de la sol, s-au întors la scaun, trimiţind prin ţară, înaintea solului, de i-au tăiat toate conacele şi obroacele.

Sosind solul acela la Ţarigrad au aflat împărăţiia lui sultan Osman la mare turburare şi închis Ţarigradul de rădicarea enicearilor asupra

---

1-2 *lipsesc* M // 1 Moldavia, *ad.marginal* A // 2 *lipseşte* // 3 Ştefan vodă Tomşa / scaun // 4 dintîi // 5 mersu / băjănii / strînsu / conacile // 7 sfînta Mănăstire Solca // 8 domniia dintîi / în anul]leat // 9 domniia / *lipseşte* Tomşa // 10 fiind cu dînşi<i> la mare vrajbă mai denainte // 12 prieteşug noi / într-acela // 13 leşăscu // 16 leşăscu // 17 Zbaraş // 18 d-abiia / aceste // 19 aceia / făr<ă> / *după lîngă ad.* sine // 20 pîn<ă> / vizitii / Vasile // 21 care / tot de argint era / şi ţintele // 22 ceaprazile / dup<ă> // 23 bătute numai cu cîte un cuiu, înadinsu // 24 pe uliţă // 25 *ad. marginal* Ştefan Tomşa, 1622 A // 26 pohtit // 29 pîn<ă> astăzi / chiiamă // 30 întimpinat / veziriia // 31 vezir // 32 vestea // 33 pohtorind // 34 léşă / voi // 35 întorsu / trimiţînd // 36 conacile //

Împărăției, ţiind acea turburare 9 zile şi toţ<i> închiş<i>, fieştecine la casa sa,/ f. 411v cu mare grije şi spaimă. Iar oamenilor streini şi solilor le eşise poruncă de la caimacamul, nimenea din casă lui afară să nu iasă. Deci şi solului leşesc au eşit răspuns să şază den afară de Ţarigrad. Şi au şezut solul toate zilele acélia la un sat anume Halcali, pînă la aşezarea împărăției lui sultan Mustafa, unghiu-său, al doilea rînd, în locul lui Sultan Osman. Iar pricina rădicărei enicearilor asupra lui sultan Osman au fost aceasta: întorcîndu-se sultan Osman fără izbîndă de la Hotin da toată vina inicérilor, că n-au vrut să stea la războiu cum să cade slujitorilor celor buni, mustrîndu-i pururea că sînt buni numai de beţie, să fie călcători legii lui Mehmet. Şi pusése gînd să-i stingă pe toţ<i> şi să facă slujitori arapi, carii stătuse la Hotin mai tare la războiu. Şi aşa, în toate nopţile, sugruma pre iniceari. Iar neputînd aşa plini pre voe gîndul în Ţarigrad, ş-au ales cale: spre Anadol, la mormîntul prorocului său la închinăciune, puind, după obiceaiu, de au strigat şi telalii, dînd de ştire de purcéderea împărăției.

1622. *CÎND S-AU RĂDICAT CU ZORBA INICÉRII ASUPRA LUI SULTAN OSMAN.*

Văzind înicérii gîndul împăratului aşezat spre stingerea lor, s-au strîns cu toţii şi întîi la veziriul şi la muftiul au mers şi au strigat să grăiască împărăției să se lasă împăratul de calea acéia, fiind de curînd descălecaţ<i> din oaste şi lipsiţi de toate. Ci daca n-au putut face nimic f. 412 cu graiul veziriului şi al muftiului să întoarcă pre împăratul din cale, a dooa zi s-au strîns/ cu toţii, plecînd cătră sine şi pre spahii. Şi au mers la curtea împărătească strigînd să se lasă împăratul de cale; însă veniie făr-de arme. Ci răspunzindu-le sultan Osman că: aşa va să facă, aşa va să facă, a treia zi au venit cu mulţime din toate unghiurile Ţarigradului, carii nici inicéri nu era şi au lovit casele împărăteşti. Şi îndată pre hadîmbii ce era pre lîngă împăratul i-au făcut fărîme. Însuşi sultan Osman de odată scăpasă la grajduri; ci l-au găsit inicérii.

Între casele céle din grădini era ascuns sultan Mustafa, unchiul lui sultan Osman, carele fusése întîi împărat puţină vréme. Ci fiind la fire foarte prostatec, îl scosése din împărăţie şi-l ţinea ascunsu între grădini. Acolea aflîndu-l inicérii, au năvălit şi l-au luat de acolo, înspăimîntat de moarte, şi l-au pus în scaun, strigînd cu toţii: „Acesta ne iaste împărat."

Deaca au stătut sultan Mustafa la împărăţie, cu porunca lui au luat iniceari pre sultan Osman de l-au pus pre un cal prost, acoperit pre cap să nu-l cunoască nimenea, şi întîi la Edicula l-au dus. Apoi temîndu-se sultan Mustafa să nu cumva iară să iasă la împărăţie, au trimis poruncă

---

1 închişi / fieştecine]cine // 2 striini // 3 nimeni // 4 leşăscu / au]i-au / răspunsu / din // 5 şăzut / acelea / pîn<ă> / aşăzarea // 6 împărăţie / unchi-său // 7 ridicări // 8 aceasta au fost / întorcîndu-să / făr<ă> // 9 enicérilor // 11 Moamet // 12 carei / mai tare la războiu la Hotin // 13 neputîndu / împlini / *lipseşte* pre voe // 15 puindu dup<ă> obiceai // 16 purcederea // 17-18 *lipseşte* M // 17 *lipseşte* 1622 B, *ad.marginal* A / Cîndu // 19 Văzînd / aşăzat // 20 strînsu / vezirul / mersu // 21 lase / aceia // 22 toate]multe // 23 vizirului // 24 mersu // 25 lase / venise // 27 carei // 29 Însuş<i> // 30 scăpase // 31 ascunsu / *coreetat* céle A // 35 *corectat* scaun A // 36 *lipseşte* ne/ împăratu // 39 nimeni // 40 iarăş<i> //

să-l omoară. Şi, omorîndu-l inicérii pre cale la Ediculé, l-au îngropat la un mecet împărătesc, făr-de nici o cinste.

Deci solul leşesc ş-au dat soliia la sultan Mustafa, intrînd în Ţarigrad cu pombă ca acéia şi pohvală, cît iaste în voroava ţarigrădénilor soliia aceasta pînă astăzi. Potcoave de argint pusése la o samă de cai, pre uliţe, bătute numai cîte cu un cuiu înadins să cază pre f. 412v uliţe şi alte zburdate cheltuiale. Care toate/ acélia mai apoi au adus şi pre solul acela la mare nevoie şi cheltuială şi pre léşi la mare căinţă, cît iaste legat cu săimu oameni mari ca aceia de atunce să nu mai trimiţă la turci. Şi să nu fie fost nevoinţa Radului vodă, domnul muntenesc, şi după ce slobozise turcii pre sol, s-au întîmplat de au lovit nişte cazaci pre Marea Neagră. Deci răpezise Împărăţiia de olac un ceauş să întoarcă pre sol. Ci Radul vodă mai nainte aflînd povéstia i-au dat de grab cale prin Ţara Ungurească.

Spun de solul acela, deacă l-au dus la Împărăţie, după adunare n-au vrut să zică nimica, căutînd pe după sine vreun scaun să şază şi şăzînd să-şi dea soliia, aşteptînd cîtva, văzind că nu-i dau scaun, cabaniţa ce era pre dînsul învăluindu-o, au pus-o şi au şezut pre dînsa în loc de scaun. Şi după solie n-au vrut să mai priimască haina, răspunzind să fie preţul ei la visteriia împărătească drept un scaun, ca să fie pentru solii leşeşti. Această povéste au rămas de la acea solie şi alte cheltuieli desfrînate peste măsură.

Nimica aşa însemnat în ceialalţi ani ai domniei aceştiia a lui Ştefan vodă Tomşei nu s-au prilejit. Ci era ţara în pace şi în tot bivşugul, cît părea fieştecăruia că nu iaste domniia acelui domnu dintîiu, tot în zarve. Şi pînă la domniia aceasta la toate birurile să ţinea în seamă la vistieriia împărătească 5000 ug<hi> lefile dărăbanilor.

Nici într-un chip nu-l lăsa în pace Radul vodă, domnul muntenesc, f. 413 ci săpîndu-l totdeauna şi astăzi şi mîine, i-au venit lui/ Ştefan vodă iar mazilie, în care i s-au întîmplat şi moarte în Ţarigrad; şi toată avuţiia ce au avut au luat-o Împărăţiia.

Ştefan vodă Tomşa mare vărsătoriu de sînge au fost, gros la fire şi prostatec cu domniia dintîiu, cît îi părea că aşa iaste bine. Iar la a dooa domnie cu mult schimbat într-alt chip, după patemile ce-i venise şi lui la cap. Şi au făcut şi Biserica Domnească pe poarta curţii. Şi domniia lui au fost cu fericire ţării. Şi în locul lui au stătut la domnie Radul vodă cel Mare cu a dooa domnie, domnind ani unul./

---

1 omoare / Edicula // 2 împărătescu / fără nici // 3 leşăscu // 4 pompă / aceia // 5 ţăringrădenilor / pîn<ă> // 6 seamă / cui / înadinsu // 7 chieltuiale / acelea toate / apoi]la urmă // 8 chieluială // 9 seim / atuncea / *după* trimiţă *ad.* soli // 10 muntenescu // 12 repezise Împărăţiia unui ceauş în cai de olac să // 13 povestea // 15 daca / dup<ă> // 16 dup<ă> // 17 aşteptîndu / văzînd // 18 şăzut pe // 19 dup<ă> / priimească // 20 răspunzînd / vistieriia // 21 să fie de soliia léşilor / poveste // 22 chieltuiale // 23 Nimic / *ad.marginal* Ştefan Tomşa, 1622 A // 24 Tomşa / bişugul // 25 dintîi // 26 pîn<ă> // 27 ug<hi>]de galbini de aur / dorobanţilor // 28 muntenescu // 29 şi pîn<ă astăzi // 30 mazîlie // 32 vărsător / *ad.marginal* Ştefan 1622 // 33 dintîi // 34 dup<ă> / pătimile // 36 ţării // 37 domnindu / *lipseşte* domnind ani unul M //

f. 413v

VALAHIA.

Vl<ea>to 7131, 1623. DOMN 36. DOMNIE 42. Cap. 36.
ALEXANDRU VODĂ AL CINCILEA, FECIORUL RADULUI VODĂ CEL MARE.

După ce au stătut la domniia Ţărîi Munteneşti în locul tătîne-său, tînăr fiind, dar boiarii era foarte cu credinţă bună cu dînsul în toate trebile domniei şi ale ţărîi, că toate judecăţile au fost asupra lor, apoi s-au rădicat asupra domniei călăraşii de la Măneşti şi de la Gherghiţă şi din Ploieşti, încă şi Roşii<i>. Şi au făcut sfat ca să scoaţă pre Alexandru vodă. Iar boiarii fiind una cu domnul s-au strîns toţi şi cu toată curtea de au grăbit şi s-au lovit cu dînşii la sat la Măneşti, pre Colintina. Şi bătîndu-se unii cu alţii au biruit Alexandru vodă şi cu boiarii pre slujitori, de i-au tăiat şi i-au răsipit în toate părţile. Atunce s-au mai rădicat nişte boiari, iar ficléni, de pre Olt, cu un Paisie Călugărul, ca să-l facă domnu şi să gonească pre Alexandru vodă. Iar el, prinzind de véste, au trimis oşti de i-au prins şi i-au omorît, cu domnişor cu tot. Şi mazilindu-l Împărăţiia, s-au dus la Poartă, unde acolo ş-au dat obşteasca datorie. Şi au domnit ani 4./

f. 414

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7131, 1623. DOMN 41. DOMNIE 45. Cap. 41.

Radul vodă cel Mare cu a dooa domnie, după ce au domnit în Ţara Muntenească l-au mutat Împărăţiia cu domniia la Moldova; dar nu domniei asemănîndu-se, ci împărăţiei. Că pentru lucrurile şi tocmélele casei lui i-au zis Radul vodă cel Mare.

Scrie Plutarh, vestitul istoric, la Viaţa lui Alexandru Machidon, carele au scris Alexandria cea adevărată, nu precum scrie o Alexandrie den grecie, ori dintr-altă limbă scoasă pre limba ţărîi noastre plină de aflări şi de basne mincinoase, el au zis că vredniciia împăraţilor şi a domnilor mai mult să înţelége din cuvintele lor şi sfaturile céle grăite de dînşii care cum şi în cît au fost, decît războaele céle de dă ei făcute. Că avuţiia şi întîmplarea vremii face războae mai de multe ori, iar cuvîntul şi sfatul înţelept din singură firea izvoraşte, precît iaste putinţa. Precum zice şi Înţelepciunea lui Solomon: „Din gura dreptului izvoraşte înţelepciunea."

Fost-au acest domn Radul vodă deplin la toate şi întreg la fire.

1-4 *lipsesc* C // 1 Vlahiia B, *ad. marginal* A // 2 *lipseşte* Vl<ea>to... Cap. 36 // 3 Alixandru / *lipseşte* al cincilea // 5 Dup<ă> domnie / *lipseşte* Ţării Munteneşti // 6 *după* fiind *ad.* la leat 1623 // 7 ţării / judecăţile]judeţele // 9 şi din]de la / Ruşii de Véde // 10 Alixandru / strînsu // 12 *lipseşte* pre Colintina C / bătîndu-să / Alixandru // 13 risipit / Atunci // 14 vicleni / du pre Olt // 15 cu un călugăr Paisie / *lipseşte* Călugărul C / *lipseşte* ca / Alixandru // 16 prinzîndu / dă // 17-18 *lipseşte* Şi mazilindu-l... ani 4 C // 17 mazîlindu-l // 19-20 *lipsesc* M // 19 Moldaviia B, *ad. marginal* A // 20 *lipseşte* // 21 dup<ă> // 23 tocmélile // 25 Viiaţa / Alixandru // 26 Alixandriia // 27 din / ţării // 29 înţelege // 30 dînşii / *lipseşte* în // 35 domnu / *ad.marginal* Radul, 7135, 1623 A //

Cuvîntul ce-l grăia ca o pravilă era tuturora. Judecăţile cu mare f. 414v dreptate, făr-de/ făţărie, cu socoteală şi cu cinste, iar nimenui cu voc vegliată. Avea acest cuvînt: „Fieştecare domn cînd judecă pre un boiarin cu un curtean, ochii domnului să fie spre boiarin, iar judecata pre calea sa să margă. Şi aşa cînd să pîraşte un curtea cu un ţăran, mai de cinste să fie curteanul şi la cuvînt şi la căutarea domnului, iară nu abătînd judecata din calea sa cea dreaptă." Şi la multe divanuri, cătră vorniceii cei de gloată zicea: „Vornice, zi celui om să mai iasă mîine la divan", ferind să nu cumva să fie greşit judeţul. Şi de să întîmpla cumva negătit judeţul la un divan, să îndrepta la altul. Zicea de multe ori: „Nimica nu ocăraşte aşa pre domn, ca cuvîntul nestătătoriu." Pentru boiari zicea: „De mare folos şi cinste iaste domniei şi ţărîi, boiarenul înţelept şi avut; că deaca are domnul cinci, şase boiari bogaţ<i>, nici de o nevoe a ţărîi nu să téme." Cu boiariul, ca cu un boiariu, cu slujitoriul, ca cu un slujitoriu, cu ţăranul, ca cu un ţăran făcea voroave; şi tot cu blîndéţe şi cu mare înţelepciune. Că de şi era răpitoriu la vrémia sa, iar nu îndelung.

Pre boiari la mare cinste îi avea şi zicea: „Pre un om deaca-l boeréşte domnul, nu încape să-l suduiască. De nu să poartă cum să cade unui boiarin, să-l scoaţă şi să pue altul în loc; iar a-l f. 415 sudui, sau să nu i să treacă/ cuvintele céle grăite cu cale, nu să cade."

Radul vodă avea o slugă încă din copilăria sa căruia socotind că nu-i iaste firea de boerie îl socotiia de a mînă, iar boerie nu-i da. Ci văzindu-se den afară de rînduiala altora, după firea omenească ce iaste pururea solitoare să fie în viaţă între cei de frunte, s-au rugat mitropolitului şi boiarilor să grăiască Radului vodă pentru dînsul, să nu fie uitat, fiind slugă de atîta vréme, şi aşteptînd în norocul stăpînu-său să fie şi el între oameni. I-au grăit boiarii cu toţii pentru dînsul, să nu fie uitat, ca o slugă véche ce iaste; că şi slugile, cu nădéjdea cinstei stăpînilor să agiungă a fi şi ei între oameni, mai cu multă nevoinţă slujesc. Au răspuns Radul vodă boiarilor: „Mie, să nu vi se treacă cuvîntul vostru, nu mi să cade. Iar eu ştiu firea omului, că de boerie nu iaste. Iar pentru voia dumnélorvoastre, iată, că-l voiu boeri". Şi a dooa zi l-au chiemat şi i-au dat vătăşiia de aprozi, care era de cinste la Radul vodă. Şi aprozii cei de divan, nici la o domnie mai de cinste n-au fost. Că mulţi era îmbrăcaţi cu urşinice şi cu cabaniţe cu jderi şi cu vulpi, şi ori la ce boiariu mergea cu carte, în picioare sta boiariul pînă o cetiia.

Dar n-au trecut o săptămînă şi au venit jalbă din tîrg la divan, de la nişte fămei, de acel vătaf nou, pentru sila ce le făcuse şi le bătuse în f. 415v tîrgu./ Au căutat Radul vodă la boiari şi le-au zis: „Nu v-am spus că

---

1 tuturor // 2 numenui // 3 domnu // 4 boiar[1-2] // 5 meargă // 6 iar // 7 abătîndu // 8 vornicii // 9 de să]de să va // 10 *lipseşte* cumva / să]să va // 11 domnu / nestătător // 12 ţării / boiarinului // 13 daca / bogaţi // 14 ţării / boiar // 15 slujitor // 16 răpitor // 17 vremea / îndălungu // 19 daca-l boereşte // 20 *lipseşte* altul // 22 copilăriia / *ad.marginal* Radul. 7130 A // 23 socotea // 24 văzîndu-să din / dup<ă> // 25 viiaţă // 27 stăpînă-său // 28 dînsu // 29 nădejdea // 30 ajungă // 31 slujăscu / răspunsu // 33 dumneavoastră / voi // 34 care]că // 35 la o domnie]la un domnu // 37 pîn-o citea // 38 tîrgu //

acest om de boerie nu iaste?" Iar cătră dînsul: „Eu, măre, încă pe boerie n-am apucat să-ţ<i> zic". Şi au poruncit armaşului de i-au luat pilul şi au pus de i-au dat 300 de toiage.

Numai precum nimenea nu iaste în lume făr-de vină, aşa şi Radul vodă au fost stingere ţărîi, care nu să va uita din pomenirea oamenilor în véci. Şi de mirat iaste cum au încăput într-o înţelepciune ca acéia o vină ca aceasta. Aşa era de greu ţărîi, cît să pustiise curtea şi ţara. Ce pricină va fi fost, nu ştiu, fără cît zburdată podoaba curţii. Că nimenea din boiari, pînă în cei de a treia, să nu fie cu niscai haine proaste, că era de scîrbă. Postélnicii şi copiii din case cu podoabe mari şi cu fotaze la cai. Mare întunecare aicea înţelepciunii acelui domnu. Că domnul iaste să se poarte cum biruiaşte venitul ţărîi.

Haraciul ţărîi pre acéa vréme era legat la Tighina şi la Cetatea Albă. Ci veniia inicérii la bir şi pînă cu hangére săriia la boiari. Acéstia văzind Radul vodă au mutat birul să se dea la Ţarigrad, la Împărăţie. Că credinţă ca acéia avea Radul vodă la Împărăţie, care n-au mai avut nici un domnu, nici mai nainte de dînsul, nici mai pre urmă. Şi cu crăiile creştineşti, ales léşii, ungurii şi alte ţări creştine, mare folos au avut de
f. 416 la dînsul, ferindu-i de multe primejdii, ca un creştin./ Păzindu-şi slujba dreaptă cătră Împărăţie şi datoriia creştinească o păziia, precum s-au arătat şi la Hotin cu mijlocirea lui la pacea ce s-au făcut între turci şi între léşi şi mai pre urmă cu solul cel leşesc, cneazul de Zbaraj, căruia i-au dat cale prin Ţara Ungurească, fiind gătit acel sol ca să fie de oprealâ la Împărăţie. Deci şi la turci credinţă şi la creştini laudă avea, că toate era cu înţelepciune legate.

CÎND AU FĂCUT RADUL VODĂ NUNTĂ FIIU-SĂU, LUI ALEXANDRU VODĂ.

Radul vodă domniia aicea în ţară la noi, iar fiiu-său, Alexandru vodă, în Ţara Muntenească. Şi la această domnie în tîrg în Tecuciu au făcut şi nunta feciorului său cu fata lui Scherlet, om vestit între ţarigrădéni, la care veselie era adunate doao ţări: ţara noastră şi Ţara Muntenească. Scaunele boiarilor den Moldova den a dreapta domnilor, iar din stînga boiarii munteneşti ţinea vorba. Divanuri, case, ceardacuri înadins de acea treabă le făcuse, cu lucrători dintr-amîndoao ţărîle, la sat la Moviléni, în malul Siretului, dincoace. Unde şi soli streini venise cu daruri, de la unguri, şi de la cîţ<i>va domni din Ţara

---

1 Iar cătră dînsul]Şi-i zise / încă]pîn<ă> acum // 2 *după* zic *ad.* şi te-ai apucat de răutăţ<i> // 3 pilul]gîrbaciul M / *după* toiage *ad.* la talpe // 4 nimeni nu iaste făr<ă> de greşală şi făr<ă> vină în lume, aşa // 5 ţării // 6 *lipseşte* în véci / aceia // 7 ţării // 8 făr<ă> de cît // 9 pîn<ă> // 10 Postelniceii / copii / casă // 11 aici/ cioltare, *explicaţie pentru* fotaze A / domnu<l> // 12 ţării // 13 ţării // 14 venea / sărea / boeri / Acestea // 15 văzînd / biru // 16 aceia // 19 păzindu-ş<i> // 20 cătrel// 22 leşăscu // 26-27 *lipseşte* M // 26 fiiului său / *lipseşte* lui // 27 Alicsandru // 28 domnea / *lipseşte* aicea / în ţară la noi]în Ţara Moldovei / fii-său Alixandru / *ad. marginal* Radul, 7132 A // 29 tîrgu // 30 fii-său cu fata // 31 ţărigrădeni / doao]2 / ţări; a Moldovei şi Românească // 32-33 Scaunile boiarilor de-a dreapta şi de-a stînga domnului şăzînd boiarii dup<ă> orînduiala lor. Divanuri // 34 ceardacuri]foişoare / *lipseşte* înadins / acea]această // 35 ţările // 36 striini //

Leşască. Şi au trăgănat acea nuntă pînă a dooa săptămînă, cu mari petrecănii şi cu bivşuguri.

Pacea era întemeiată într-acea vréme în toate părţile. Fără numai f. 416v tătarîi Cantemireştilor bîntuia cu trecătorile/ sale în Ţara Leşască. Că să <dezbătuse> Cantemireştii de supt ascultarea hanilor şi şedea cu oardele sale dincoace de Nistru, în cîmpii Cetăţii Albe şi a Chiliei, ce să zice Bugeacul. Şi-i dedése Împărăţiia paşiia lui Cantemir, de să scriia paşă. Şi în toţ<i> anii loviia Ţara Leşască, precum şi atunce în zilele Radului vodă.

Nu aşa cu mult după pacea ce să legase între Împărăţiia Turcului şi între Crăiia Leşască au lovit oardele lui pe la Sneatin toată Pocutiia, făr-de véste, şi au făcut mare robie şi plean. Şi după acea pradă a léşilor, curînd au lovit şi Ţara Muntenească, de au prădat cîteva sate, pînă în Buzău. Ci au sărit fălciianii şi covurluianii şi tecucénii, cu porunca Radului vodă de au lovit pre tătar<i> la întoarcere şi le-au luat toată dobînda şi robii. Şi au făcut Radul vodă şi jalbă mare la Împărăţie, din care să apropiiase scîrbă mare de la Împărăţie lui Cantemir. Şi mai pre urmă ne-au scăpat de dînsa pentru acéle fapte.

Curînd după acéia au ars la Iaşi curţile céle domneşti şi s-au mutat Radul vodă de şedea la Hîrlău. Şi atîta îndrăgise locul la Hîrlău, cît în toate verile acolo şedea, cu toată curtea; că dresése şi curţile céle domneşti şi cîteva bisérici sînt făcute de dînsul acolo.

DE MOARTEA RADULUI VODĂ.

Radul vodă fiind om bolnav de mîini şi de picioare, care boală se chiamă podagrie şi hiragra, n-au trăgănat mult. Ci acolo la Hîrlău f. 417 ş-au săvîrşit şi viaţa, vleat 1626./ De mari primejdii s-au întîmplat atuncea de au scăpat ţara cu moartea Radului vodă. Că să suise tătarîi cu galga sultan din Crîm şi cu Cantemir paşa de aici din Bugeac cu 40.000 de tătari, să prade în Ţara Leşască, pentru că le oprise cojoacele lor ce légase léşii la Hotin să le dea. Şi le-au ţinut calea oştile leşeşti cu Coneţpolschii hatmanul, carele de curînd eşise din închisoare din Edicula, din Ţarigrad, iarăş<i> cu nevoinţa Radului vodă. Şi aşa de rău i-au bătut pre tătari, cît şi sultanul şi Cantemir cu fuga au scăpat.

Ci vrea să-şi acopere ruşinea, veri, neveri, să prade ţara, dînd vina Radului vodă cum că el ar fi dat ştire léşilor să se gătească asupra lor. Ci deaca au înţeles de moartea Radului vodă şi de domniia lui Barnovschii vodă, n-au stricat nimica în ţară, fără numai ce-au fost de

---

1 Şi au trăgănat]Şi <au> ţinut / pîn<ă> // 2 bişuguri // 3 Pe acea vréme, în toate părţile, avea pace cu toţii. Fără // 4 tătarii // 5 Că să cam hainise Cantemireştii / *lipseşte* şedea / cu]de // 6 ci dincoace // 7 didése // 8 atunci // 9 zilile // 10 dup<ă> // 11 pe la]pîn<ă> la // 12 fără véste / dup<ă> // 13 şi]şi în // 14 pîn<ă> / covorluianii / tecucenii // 16 vodă jalbă // 18 Cantimir / acele // 19 acei / arsu // 20 şădea / atît // 21 vérile / şădea // 23 *lipseşte* M / *ad. marginal* 7125 A // 24 *lipseşte* om B. *ad. marginal* A // 25 trăgăduit // 26 s-au săvîrşit / *lipseşte* şi viaţa / la leat // 27 tătarii // 28 Cantimir / *lipseşte* de aici // 30 ce să legase / leşăşti // 31 care // 33 Cantimir // 34 să-ş<i>/ vină // 36 daca / *ad. marginal* 1526. Miron Movilă. Pricină pentru ce s-au chiemat Movilă A // 37 nimic / făr<ă> //

mîncarea cailor. Că Cantemir era fîrtat lui Barnovschii vodă şi satele lui la boerie nici odată nu fugiia din calea lor cînd trecea oardele lor pe la Cernăuţ<i>, în Ţara Leşască. Ci petrecea Cantemir la Toporăuţi cu zilele în casele lui Barnovschii.

Iară oasele Radului vodă cu cinste mare le-au pornit din Hîrlău în Ţara Muntenească, la mănăstirea ce iaste făcută de dînsul în Bucureşti, cu Hrizea vistiiariul şi cu Trufanda postélnicul şi cu Costin vt<ori> post<elnic>. Iar pe urma lui au stătut la domnie Barnovschii vodă. Şi au domnit Radul vodă ani 3./

---

1 Cantimir / lui]cu // 2 nici odată la boerie nu fugea // 3 Cantimir // 4 zilile // 5 Iar / *ad. marginal* Radul A // 7 vist<erul> / post<elnicul> // 9 *lipseşte* Şi au domnit... ani 3 M / *ad. marginal* ani 3. 7134 A //

CUPRINSUL

Redactor: Daciana Vlădoiu
Tehnoredactor: Vasile Ciucă
Tehnoredactare computerizată:
MORETTI & GALL S.R.L.
Apărut: 1993